Kun Béla

Szocialista forradalom Magyarországon

Kun Béla

Szocialista forradalom Magyarországon

E83
1489/79

Kossuth Könyvkiadó / 1979

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK PÁRTTÖRTÉNETI INTÉZETE

SAJTÓ ALÁ RENDEZTÉK
VASS HENRIK/BORSÁNYI GYÖRGY

A NÉVMUTATÓT KÉSZÍTETTE
DEME PÉTER

ISBN 963 09 1369 o

Előszó

Elsárgult újságok. Ha az olvasó szétnyitja és lapoz egyet, menten olvashatatlanná válik néhány sor. Szakad a papír, amelyre hatvan évvel ezelőtt Kun Béla írásait kinyomtatták.

A kézben magától szétporladó papír beszédes. Elmondja, milyen körülmények között születtek azok a munkák, amelyeket e kötetben talál az olvasó.

Az írások első része 1917 decembere és 1919 márciusa között keletkezett, nagyobb részben a forradalmi Szovjet-Oroszországban, kisebb részben a proletárforradalom előtt álló Magyarországon.

Kun Béla 1916 tavaszán, a kolozsvári 21-es honvéd gyalogezred zászlósaként esett orosz fogságba. Bár még alig töltötte be harmincadik évét, már tizennégy munkásmozgalomban töltött esztendő állott mögötte. 1902-ben lett a Magyarországi Szociáldemokrata Párt tagja, és 1908-tól tekinthető aktív pártmunkásnak, ekkor választották be az MSZDP erdélyi bizottságába. A kolozsvári Munkásbiztosító Pénztár alkalmazottjaként járta Erdély szociális és nemzetiségi feszültségektől terhes tájait. Sztrájkokat szervezett, gyűléseket tartott. Osztályharcos összefogásra nevelte azokat a dolgozókat, akik a tudatlanság, a vallási és nemzetiségi különbségek miatt vonakodtak egységre lépni, és emiatt könnyű prédáivá váltak a nemzeti hovatartozástól nem befolyásolt tőke kizsákmányolásának. Másokat tanítva, maga is szüntelenül tanult. Széles körű humán műveltségét a marxizmus Magyarországon akkoriban hozzáférhető műveinek alapos tanulmányozásával egészítette ki. Mindennapos mozgalmi munkája során pedig elsajátította a tömegek közti munka nélkülözhetetlen ismereteit: kitűnt szónoki készségével, szuggesztivitásával és a szervező munkában való jártasságával.

Amikor 1914 végén magára öltötte a csukaszürke egyenruhát, már az MSZDP ismert középszintű funkcionáriusának számított. Eszmei fejlődésében még nem haladta túl pártja színvonalát. Marx és Engels írásai mellett rá is elsősorban Kautsky tanításai hatottak. Lenin műveit akkor még

nem ismerte, mivel azok Magyarországon gyakorlatilag hozzáférhetetlenek voltak.

Kun Bélának alaposan kijutott a háború megpróbáltatásaiból. Hónapokat töltött megszakítás nélkül az első vonalban. Meg is sebesült. Gyógyulása után ismét a frontra küldték. A galíciai frontszakaszon esett fogságba.

A szibériai Tomszk városának fogolytáborába került. Hamarosan olyan bajtársakra talált ott, akik vele azonos nézeteket vallottak a háborúról és az azt kiváltó okokról. Köztük volt Münnich Ferenc, Seidler Ernő, Reiner Károly, Jaross Béla. A fogolytáborban módja nyílt elméleti ismeretei növelésére, vitakészségének fejlesztésére.

Az oroszországi februári forradalom győzelme után Kun Béla felvette a kapcsolatot a tomszki szociáldemokratákkal. Ekkor kezdett ismerkedni az orosz munkásmozgalommal, amelytől addig a tábor szögesdrótjai elzárták. A tomszki elvtársak nagy örömmel fogadták közeledését: maguk is keresték a kapcsolatot azokkal a katonaruhába bújtatott munkásokkal és parasztokkal, akiket a háború vihara a zord Szibériába sodort. Az ő felkérésükre jelentek meg Kun Béla első cikkei a szibériai bolsevik lapokban. Ezekben az írásokban Kun Béla tájékoztatja olvasóit, a szibériai munkásokat, és elmondja gondolatait az orosz forradalmakról.

A háború és a forradalom nehéz viszonyai között, rossz minőségű papírra nyomva jelentek meg ezek az újságok. Megjelenésükkor nem gondoltak az utókorra. A véletlennek köszönhető, hogy egyáltalán fennmaradt belőlük egy-egy példány. Nem lehetetlen, hogy valahonnan még előkerül olyan újság, amely jelenleg ismeretlen Kun Béla-cikket tartalmaz.

Kun Béla - miként mások - fokozatosan sajátította el a leninizmust. A februári forradalom győzelmének pillanatában még nem ismerte a bolsevik és a mensevik álláspont közötti gyökeres különbséget. Tisztánlátását zavarta az a tény, hogy Tomszkban kezdetben a bolsevikok és mensevikek szervezetileg nem különültek el, egyaránt az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt tagjai voltak. Csak 1917 nyarán váltak világosan ketté az osztályharc frontjai. Kun Béla és társai - a magyar hadifoglyok többségével együtt - a bolsevikokhoz csatlakoztak. Ekkoriban kezdett ismerkedni Lenin írásaival.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme Tomszkban érte. Fontos szerepe volt abban, hogy a hadifoglyokból fegyveres alakulat szerveződött, amely segített a helyi szovjethatalom megszilárdításában.

1917 decemberében Petrográdra utazott, és bekapcsolódott a hadifoglyok közti kommunista munka irányításába. Hamarosan módja nyílt arra, hogy személyesen is megismerkedjen Leninnel, ami meghatározó jelentőségű volt további eszmei fejlődése szempontjából.

Az 1918-as év eleje termékeny korszak Kun Béla publicisztikájában. Rendszeresen ír a szovjet központi lapokba, a *Pravdába* és az *Izvesz-*

tyijába; nem feledkezik meg tomszki barátairól sem, nekik is küld cikkeket. De elsősorban a magyar nyelvű bolsevik lap, a *Nemzetközi Szocialista* szerkesztésének szenteli ideje ama részét, ami az elsőrendű feladat (a hadifoglyok közti kommunista szervező munka, a szovjethatalom fegyveres segítése) mellett megmarad.

Ezen írások tematikája változatos. Kun Béla arról írt, ami az *adott pillanatban* fontos volt a forradalom ügye szempontjából. Figyelembe kellett vennie azt is, *kiknek* szánja az adott cikket. Mást kellett hangsúlyozni a *Pravda* olvasójának, a két forradalmat végigharcolt orosz munkásnak - és mást annak a magyar bakának, aki a *Nemzetközi Szocialistából*, majd az ennek utódjaként megjelenő *Szociális Forradalomból* tanulta a politika ábécéjét. Kun Béla képes volt arra, hogy mindezeknek a követelményeknek eleget tegyen.

Az olvasó, aki ezt a kötetet a kezében tartja, olyan gondolatokat talál ezekben az írásokban, amelyekről ma már bőséges irodalom áll rendelkezésre. Ám ne feledjük: ami századunk utolsó negyedében mindenki számára hozzáférhető és tanulmányozható, első negyedében korántsem volt az. Amit Kun Béla az imperializmusról, a militarizmusról, a nemzetiségi kérdésről a *Szociális Forradalom* olvasóinak elmondott, a leninizmus első szavai voltak magyar nyelven. Feladatuk az volt, hogy a leninizmus *lényegét* ismertessék és értessék meg az olvasókkal.

Maga Kun Béla 1918 elejére már elsajátította a leninizmusból a legfontosabbat: a szocialista forradalomról és a proletárdiktatúráról szóló tanítást. Eszmei fejlődésében a Nagy Októberi Szocialista Forradalom egyéb vonatkozásban is mérföldkő. Ekkor válik számára egyértelművé a nemzetközi munkásmozgalomban bekövetkezett visszavonhatatlan szakítás a reformisták és a forradalmárok között. Nem lehetett könnyű számára ennek felismerése. Volt pártjához, a Magyarországi Szociáldemokrata Párthoz szoros érzelmi kötelékek fűzték. Ennek soraiban ismerkedett meg a marxizmus alapjaival, maga is résztvevője és vezetője volt az osztályharc ama csatáinak (pl. a választójogi küzdelemnek), amelyek e párt vezetése alatt folytak. Még a hadifogolytáborból is üdvözletét küldte pártjának.

Lenin hatására azonban felismerte - és a kötetben közölt cikkei ezt bizonyítják -, hogy az a szociáldemokrácia, amely szavakban a munkásérdekek védelmezője, de mindent megtesz a proletárforradalom elkerüléséért, objektíve a burzsoázia érdekeit képviseli. Akkor is, ha vezetői között olyan emberek is akadnak, akiket Kun Béla személyesen nagyra becsült.

A másik visszatérő motívuma ezeknek az írásoknak - a nacionalizmus minden fajtájával való gyökeres leszámolás. Sem hálásnak, sem könnyűnek nem volt nevezhető ez a munka. A háború és a hadifogság még jobban elmélyítette azt a nemzeti gyűlölködést, amit az uralkodó osztályok politikája az Osztrák-Magyar Monarchia népei között évszázadokon át szított.

Kun Béla az elsők között volt, akik azt magyarázták a fogolytáborokból hazafelé tóduló katonáknak, hogy a magyar szegényparasztnak a román, szlovák, horvát proletár tesftvére, míg az úr akkor is ellensége, ha ugyanazt a nyelvet beszéli, mint ő. Nem volt könnyű, mert nemcsak az úri népbutítás évszázados maszlagjával kellett felvenni a harcot, de a „haza védelmének" jelszavát hangoztató szociáldemokrácia szocialista frazeológiába bújtatott érveivel is.

Természetesen Kim Béla még nem látott, nem láthatott tisztán minden kérdésben. Oroszul még nem tudott jól, Lenin műveiből főleg azokat ismerte, amelyek német fordításban hozzáférhetőek voltak számára. Ideje nagy részét nem elméleti ismeretek elsajátításával, hanem gyakorlati feladatok megoldásával töltötte. Kezdeményezője volt az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Magyar Csoportja megalakításának; vezetője lett a különböző nemzetiségű, forradalmi érzelmű hadifoglyok szövetségének; agitátoriskolát vezetett, fegyveres osztagokat szervezett a szovjethatalom védelmére. Maga is részt vett csatákban - többek között az eszerlázadás leverésében. Elméleti fejlődésére kezdetben hatással voltak a bolsevik párt tehetséges teoretikusának számító N. Buharin nézetei, amelyek több kérdésben különböztek Lenin álláspontjától. Ez tükröződik pl. „A kommunisták és a nemzetiségi kérdés" című írásában, amely a *nemzetek* önrendelkezési jogát a *dolgozó osztályok* önrendelkezési jogára szűkíti le.

Életének későbbi, érettebb korszakában maga is önkritikusan ír fejlődésének erről a szakaszáról.

Ám nem az a lényeg, hogy Kun Béla ekkor még nem sajátította el teljesen a leninizmust, hanem az, hogy az első magyar volt, aki megértette **annak** lényegét és elkezdte a lenini gondolatok terjesztését a magyar tömegek között!

Különösen kiemelkedő írása ennek a korszaknak a „Ki fizet a háborúért?" Világos, mindenki számára érthető nyelven, meggyőző, helyenként gunyoros stílusban juttatja olvasóit a következtetésre: csak a szociaüsta forradalom oldhatja meg a háború utáni Európa problémáit. Kun Béla még az uráli hegyekben harcolt a fehérek ellen, amikor ezt a kis brosúrát Budapesten már újranyomták és kézről kézre adták a forradalmi szocialisták.

1918. október 31-én Magyarországon győzött a polgári demokratikus forradalom. Kun Béla és elvtársai november 4-én Moszkvában kimondták a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakításának szükségességét, majd hazaindultak, hogy szándékukat átültessék a valóságba. Kun Béla 1918. november 17-én érkezett Magyarországra. Mint ismeretes, 1918. november 24-én a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakult. Kun Béla a párt első vezetőjévé vált; döntő szerepe volt a párt politikájának kialakításában, és oroszlánrészt vállalt annak agitációs és szervező munkájá-

ból. Szinte nincs nap, amikor ne szólalna fel valamilyen gyűlésen. Egyéniségének szuggesztivitása ezreket nyert meg a forradalom ügyének.

Kun Béla életének eme - a magyar történelem alakulása szempontjából meghatározó jelentőségű - hónapjaiból viszonylag kevés írást talál a kötetben az olvasó. Ennek nem az az oka, hogy Kun Béla kevesebbet írt volna, mint korábban. Éppen ellenkezője a valószínű. Decemberben már megjelent a KMP lapja, a *Vörös Újság*, amely *minden bizonnyal* számos írást közölt a párt vezérének tollából. A feltételességet az indokolja, hogy a lap cikkei - kevés kivételtől eltekintve - aláírás nélkül jelentek meg. Nem volt ebben semmi szokatlan, a korabeli sajtóban akkoriban általánosan elfogadott gyakorlat volt ez. A névtelenség azonban lehetetlenné teszi, hogy felvegyük a kötetbe azokat a cikkeket, amelyeket nagy valószínűséggel Kun Bélának tulajdonítunk, de a szerzőséget nem tudjuk kétségbevonhatatlanul bizonyítani. Ezért mindössze három írás - „Bem", „Levél Leninhez" és „Levél Bogár Ignáchoz" - képviseli a kötetben ezt a négyhónapos, eseményekben oly gazdag időszakot.

Ezek közül elméleti szempontból legfontosabb a „Levél Bogár Ignáchoz", amelyet a Gyűjtőfogházban írt, ahová a polgári-szociáldemokrata koalíciós kormány juttatta az 1919. február 20-i rendőrségi provokáció ürügyén. Bogár Ignácon, a nyomdászszakszervezet egyik vezetőjén keresztül a szociáldemokrata baloldal kereste a közeledést a kommunisták vezéréhez. Választ akartak kapni arra a kérdésre, milyen alapon lehetséges a magyar munkásmozgalom egységének helyreállítása, amely a szocialista forradalom győzelmének előfeltétele. A hozzá (és rajta keresztül a Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségéhez) intézett levél tartalmazta mindazokat a követeléseket, amelyek alapján a szocialista forradalom Magyarországon győzedelmesen kibontakozhatott. A Szociáldemokrata Párt vezetői elfogadták ezt a levelet; az ebben kifejtett platform alapján egyesült a két párt 1919. március 21-én. Ezzel győzött az első szocialista forradalom Magyarországon. A magyar nép ezeréves történelmének legdicsőségesebb napjai következtek. Négy és fél hónap, amikor a dolgozók voltak az ország urai.

Az újonnan létrejött munkáshatalom szorosan összefonódott Kun Béla nevével. Bár formálisan nem ő, hanem Garbai Sándor volt a Forradalmi Kormányzótanács elnöke, elvtársai és ellenfelei egyaránt őt tekintették a proletárállam fejének. Tőle várták a döntéseket valamennyi fontos kérdésben.

A Tanácsköztársaság idejéből Kun Bélától fennmaradt anyag műfajilag igen sokszínű. Rengeteg beszédet tartott, ezeket azonban nem írta le előzetesen. Némelyiket gyorsírással lejegyezték, ezek szöveghűen maradtak az utókorra. Alegtöbbrőlazonbancsak rövid tartalmi ismertetés jelent meg a sajtóban. Fontos kérdéseket tartalmaznak azok a táviratok, amelyeket

részben Leninnel, részben a szovjetkormány külügyi népbiztosával, Csicserinnel, részben más forradalmárokkal váltott. Mint a Tanácsköztársaság külügyi népbiztosának, számos jegyzéket kellett írnia, nyilatkozatokat kellett adnia politikusoknak, újságíróknak. Előadásokat tartott, amelyekben megfogalmazta a kommunista álláspontot a közeli és távolabbi jövő alapvető kérdéseiben.

Ebből a színes anyagból csupán ízelítőt tudunk adni e kötetben; valamennyiük közlése nagyobb terjedelmet igényelne. Igyekeztünk azonban érzékeltetni Kun Béla tevékenységének sokrétűségét. Közlünk olyan beszédeket, amelyeket valamilyen aktuális témáról rögtönzött - és olyanokat, amelyek az új állam legfontosabb fórumain hangzottak el s a tanácsállam életbe vágó problémáival foglalkoznak; cikkeket, amelyek a belpolitika fő kérdéséről - a munkásosztály egységéről - szólnak, s olyanokat, amelyek a proletárdiktatúra létének külpolitikai feltételeit vannak hivatva biztosítani.

A Tanácsköztársaság alatt keletkezett dokumentumok közül különösen kettőre hívjuk fel az olvasó figyelmét. Az egyik: a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács május másodikai ülésén tartott beszéd.

Sorsdöntő nap volt ez a proletárdiktatúra történetében. Április 16-án a királyi román hadsereg megindította offenzíváját a magyar munkásállam ellen. A fiatal proletárhatalomnak nem volt elég ideje ahhoz, hogy ütőképes fegyveres erőt tudjon szervezni. A hadrafogható lakosság java része elvérzett a négyéves háborúban. Akik túlélték, békére vágytak és örültek az oly sokáig nélkülözött otthon melegének. Nem csoda hát, ha a soviniszta érzelmektől mámoros román hadsereg szinte ellenállás nélkül foglalta el a városokat és gyors ütemben haladt az ország szíve, Budapest felé. Május elsején, miközben a főváros az első szabad májust köszöntötte, a román csapatok elérték a Tiszát.

Ebben a helyzetben a tanácskormány szociáldemokrata tagjai azt javasolták: mondjon le a kormány, hiszen az ellenállás reménytelen. Ilyen légkörben ült össze a Budapesti Munkástanács. Az ülés megnyitásakor a résztvevők többsége azzal a komor gondolattal foglalta el helyét, hogy egyetlen teendő van hátra: kimondani a kapitulációt és rábízni a magyar nép sorsát a győztesek jó- vagy rosszindulatára. Kim Béla a szónoki emelvényre lépett. Kíméletlenül őszinte képet vázolt fel a helyzetről. Nem szépített és nem ígért semmit. Csak éppen leszögezte: Budapestet meg kell védeni. Szavai frenetikus hatást váltottak ki. A Munkástanács egy emberként fogadta el álláspontját.

Másnap megindultak a frontra a munkásezredek. Nem sokkal később pedig kibontakozott a dicsőséges északi hadjárat.

A második: az az öt előadásból álló sorozat, amelyet Kun Béla 1919.

május ii. és május 22. között tartott a pártprogram módosításáról. Ezekben az előadásokban a magyar munkásmozgalom történetében elsőként fogalmazza meg a pártról, mint a munkásosztály élcsapatáról szóló tanítást. 1918 novemberéig, amíg a Szociáldemokrata Párt a munkásosztály egyetlen pártja volt, a párt és a szakszervezet teljesen összefonódott: a szakszervezet tagjai lényegében automatikusan párttagok voltak. Ez a gyakorlat a két párt 1919. március 21-i egyesülésével folytatódott. Kun hangsúlyozza: a szakszervezet kapuit szélesre kell tárni valamennyi dolgozó előtt, a pártban azonban csak a legöntudatosabb, az osztály ügyéért minden áldozatra kész embereknek van helyük.

Kifejti a proletárdiktatúra államáról szóló lenini tanítást. Tisztázza a demokrácia és diktatúra fogalmának osztálytartalmát. A tanácsokról, a proletár demokrácia alapvető formáiról szólva, kiemeli a választott funkciókban levők visszahívhatóságának fontosságát. Szól a nemzeti kérdésről, és felvázolja a proletárdiktatúra eljövendő gazdasági mechanizmusának körvonalait.

Ez a beszéd is azt bizonyítja, hogy Kim Bélát joggal tarthatjuk ekkor a leninizmus legjobb magyarországi ismerőjének és alkalmazójának. A beszédek ugyanakkor jelzik az elméleti kiforratlanságot is néhány kérdésben.

A kötetben közölt többi írás jól érzékelteti a Tanácsköztársaság hétköznapjait és örömünnepeit. (Utóbbira jó példa a Kassa felszabadulása alkalmából mondott beszéd.)

A június közepe, a Clemenceau-jegyzék után keletkezett írások sorai között egyre erősebb feszültség vibrál. A Tanácsköztársaság nemzetközi helyzete mind nehezebbé válik. A magyar forradalmárok, amikor megdöntötték a kapitalizmust, egy percig sem gondoltak arra, hogy a kis szocialista Magyarország egymaga kibírja az ellenséges kapitalista környezet szorítását. Arra számítottak, hogy a forradalmi láng továbbterjed Nyugat-Európába, valamint arra, hogy a magyar kommün katonái egyesülnek Szovjet-Oroszország Vörös Hadseregével. A korabeli helyzetben mindkét feltételezés reáüs volt. Németországban, Ausztriában, Olaszországban egymást követték a munkásmegmozdulások. A Tanácsköztársaság kikiáltásának pillanatában a szovjet Vörös Hadsereg kétszáz kilométerre állt a magyar határtól.

Közben azonban a körülmények kedvezőtlenül alakultak. A Bajor Tanácsköztársaságot leverték, az osztrák munkások forradalmi aktivitását a szociáldemokraták leszerelték. Szovjet-Oroszországban kibontakozott Gyenyikin offenzívája; a Vörös Hadsereg kénytelen volt visszavonulni, egyre messzebb kerülve a magyar határtól. A nemzetközi helyzet romlása kiélezte a belső ellentéteket is. A június 24-i ellenforradalmi lázadást a budapesti munkások könnyűszerrel leverték, de nem tudtak úrrá lenni az élelmiszerhiányon és a nyomában járó általános elcsüggedésen.

A román királyi hadsereg támadása 1919. augusztus elsején megdöntötte a Magyar Tanácsköztársaságot.

Kun Béla - a népbiztosok többségével együtt - Ausztriába menekült, ahol internálták. Egy évet töltött Ausztriában. Itt születtek a kötetben közölt olyan jelentős írások, mint a „Forradalmi múlt", a „Beszélgetés Kun Bélával", a „Forradalomról forradalomra", a „Marxista elmélet - forradalmi gyakorlat", „A pártok szerepe a diktatúra keletkezésében" című munkái.

1919-1920-ban a nemzetközi forradalmi hullám ismét felfelé ívelt. A Vörös Hadsereg sikerrel verte vissza a fehérgárdisták és interveciósok hadjáratát és ellentámadásba lendült. 1920 nyarán Bugyonnij vörös lovasai Varsó alatt jártak. Németországban és Olaszországban erősödött a forradalmi mozgalom.

Ezek a tények optimizmussal töltötték el Kun Bélát. Reálisnak tűnt az a feltételezés, hogy a proletárdiktatúra csupán átmeneti vereséget szenvedett Magyarországon, hogy a nemzetközi helyzet kedvező alakulása esetén a kommunista vezetők rövidesen visszatérhetnek Magyarországra. Helyzetének külső körülményei - a fogvatartás, a rossz táplálkozás, a betegség - nem befolyásolták elemzéseit. Nemzetközi méretekben gondolkodott, a Kommunista Intemacionálé méreteiben. Magát a nemzetközi kommunizmus katonájának tartotta.

Ausztriai írásai közül legjelentősebb a „Forradalomról forradalomra". Ebben kísérli meg először összefoglalni a Magyar Tanácsköztársaság tanulságait. A brosúrát sietve írta, mert nagy volt iránta a nemzetközi igény. A felfelé ívelő európai szocialista mozgalom minél többet akart tudni az első közép-európai szocialista forradalomról, hasznosítani akarta annak tanulságait. Kun Bélának az internálás viszonyai között nem álltak rendelkezésére azok a feltételek, amelyek egy ilyen igény teljes értékű kielégítését lehetővé tették volna. Nem tudott hozzáférni a Tanácsköztársaság idején keletkezett alapvető dokumentumokhoz, nem voltak keze ügyében könyvek, újságok - még a *Vörös Újságnak* a proletárdiktatúra idején megjelent számai sem. Ez az oka annak, hogy Lenin - aki a brosúrát megjelenése után azonnal elolvasta - túlságosan kevésnek találta benne a konkrétumokat.

A „Forradalomról forradalomra" írásakor még hiányzott a tapasztalatok összegezéséhez szükséges történelmi távlat is, túlságosan frissek voltak még a szubjektív élmények. Mégis, a műben sok olyan gondolatot találunk, amelyek mindmáig megőrizték aktualitásukat. Kun Béla helyesen hangsúlyozza a magyar forradalom nemzetközi jellegét. Rámutat a szociáldemokrata jobboldal aknamunkájának veszélyességére, arra, hogy a két párt egyesülése - minden negatívuma ellenére - elkerülhetetlen előfeltétele volt a forradalom győzelmének.

Ugyanakkor erősen érződik a brosúrán a szerző keserűsége a munkásosztály magatartása miatt. A diktatúra utolsó heteiben a munkásosztály jelentős részére jellemző fáradtságot, csüggedést konstatálva arra a következtetésre jut, hogy a munkásosztály elfordult a diktatúrától, „gyáván cserbenhagyta" azt. Ebből ered az a megállapítása is, mely szerint a fehérterror „hasznos" a munkásosztály számára, mert kiábrándítja a burzsoá demokrácia iránti illúziókból.

Itt fejti ki Kim Béla először azt a gondolatot, amely későbbi írásaiban gyakran visszatér és az általa elkövetett elméleti és gyakorlati hibák alapjává válik: a munkásmozgalom reformista és forradalmi szárnya között elhelyezkedő „békítgetők", a magukat baloldalinak nevező szociáldemokraták objektíve kártékony szerepet töltenek be, tehát leleplezésük még fontosabb, mint a nyílt árulóké.

Ez a tétel a *forradalom előestéjén* igaz. A bolsevikok nem győzhettek volna, ha nem határolják el magukat a *baloldali tnensevikektől,* akik „éppen csak" abban különböztek tőlük, hogy nem tartották aktuálisnak a szocialista forradalmat. Kim Béla hibája abban állt, hogy ezt a tételt abszolutizálta, a kapitalista stabilizáció, sőt a fasizmus elleni harc idején is aktuálisnak tartotta, holott akkor ennek éppen ellenkezőjére (valamennyi baloldali erő összefogására) lett volna szükség.

1920 augusztusában Kun Béla - a szovjet kormány erélyes diplomáciai lépéseinek eredményeként - kiszabadult ausztriai fogságából és a Szovjetunióba érkezett. Az ezután következő években számos fontos pártmegbízatást teljesített. A Kommunista Intemacionálé egyik vezető funkcionáriusaként részt vett a nemzetközi kommunista mozgalom irányításában. Ezzel egyidőben nagy szerepet játszott az illegális Kommunisták Magyarországi Pártja újjászervezésében. Gyakran járt - álnéven, hamis iratokkal - külföldön. A legtöbb időt Ausztriában töltötte, ahol közvetlenül tudott segíteni a magyar kommunista mozgalomnak.

A húszas években írt tanulmányai és cikkei széles témakört ölelnek fel. A legfontosabbak közülük a Kommunista Intemacionálé vezető fórumain tartott beszédei, amelyek a nemzetközi kommunista mozgalom aktuális kérdéseivel foglalkoznak. Számos jelentős írását a KMP soron levő feladatainak szenteli.

Kötetünk ezekből az írásokból csupán azokat tartalmazza, amelyek valamilyen formában a Tanácsköztársaság tapasztalataihoz kapcsolódnak.

1925 nyarán konferenciára készültek a magyar kommunisták. Eljött az ideje annak, hogy összegezzék az öt év óta folyó pártépítő munka eredményeit, levonják tanulságait, kijelöljék a közeli és távoli jövő feladatait. Kun Béla, aki ekkor Bécsben tartózkodott, sokat tett a tanácskozás

sikeréért. (A tanácskozás később a KMP I. kongresszusaként vonult be a történelembe.)

A tanácskozás előtt látott napvilágot Bécsben a KMP elméleti folyóirata, az *Új Március*. A« lapot Bécsben készítették és illegális úton juttatták el Magyarországra.

A lap programadó cikkét Kun Béla írta „Lesz-e még forradalom Magyarországon?" címmel. A cikk elemzi Magyarország nemzetközi helyzetét és sorra veszi a magyar társadalom megoldatlan problémáit. Részletesen szól a polgári demokrácia lehetőségéről az országban, és arra a következtetésre jut, hogy annak az adott viszonyok között nincs perspektívája. Nagy figyelmet szentel a munkásosztály összetételében a Tanácsköztársaság óta végbement változásoknak.

A cikkben kifejtett gondolatok szolgáltak alapul a KMP I. kongresszusán tartott politikai beszámolónak. A kongresszus az abban kifejtett nézeteket a párt politikai vonalának rangjára emelte.

A kongresszushoz kapcsolódik másik, kötetünkben szintén szereplő írása, a „Tanuljunk a paraszttól!". Ismeretes, hogy a Tanácsköztársaság az agrárkérdésben hibát követett el. Nem osztotta fel a nagybirtokot a földre vágyó parasztok között, hanem azonnal szocialista nagyüzemekké próbálta átalakítani azokat - sikertelenül. Ennek a hibának az eredője a magyar munkásmozgalom több évtizedes múltjában keresendő. A magyar szociáldemokraták nem elemezték konkrétan azt a marxi tételt, amely a szocialista nagyüzem fölényét bizonyította a szétaprózott kisparaszti gazdaságokkal szemben. Nem vették figyelembe, hogy a kapitalista nagybirtok átalakításához szocialista nagyüzemmé, szükség van egy átmeneti periódusra, melynek során a paraszt földet kap, majd pedig maga eljut a szövetkezés előnyeinek megértéséhez. Ezt a lényegében kautskyánus értékelést alkalmazta a tanácskormány is.

Kun Béla ebben az írásában már kifejti, hogy a proletárdiktatúra hibát követett el, amikor nem osztotta fel a nagybirtokot. Elemzi ennek a hibának a következményeit és levonja a tanulságot: a KMP-nek harcolnia kell a földreformért, képviselnie kell a dolgozó parasztság mindennapi érdekeit. Ez az írás fordulópontot jelentett a KMP parasztpolitikájában.

Az ezt követő években Kun Béla szüntelenül gondolkodik a Tanácsköztársaság tapasztalatain, újra és újra visszatér ehhez a témához. „Megtanultuk - írja „Kilenc év távlatából" című cikkében -, hogy a diktatúra sokkal hosszabb átmenet a kapitalizmus és a szocializmus között, mint ahogy azt valamennyi bolsevik hitte annak idején. Megtanultuk, hogy a szocializmus építése nem történik a »haladéktalan szocializmus« szellemében, mint ahogy akkoriban gondoltuk, hanem

a hatalmon levő proletariátus vezette szocialista gazdaság és a kapitalista maradványok hosszú harcának formájában."

1928 áprilisában Kun Bélát Bécsben letartóztatták. Három hónapi börtön után tért vissza a Szovjetunióba. Ettől kezdve energiája nagyobb részét a nemzetközi kommunista mozgalomnak szentelte. Tagja lett a Kommunista Intemacionálé Végrehajtó Bizottsága elnökségének, ahol egyre felelősségteljesebb feladatokat bíztak rá. 1929 és 1934 között a Balkán-félsziget kommunista mozgalmát irányította. De ekkor sem szakadtak meg kapcsolatai a magyar párttal. Az idő távlatából a Tanácsköztársaságról alkotott értékelései módosultak. Ha összevetjük „A magyarországi proletárforradalom 10. évfordulójára" című cikket a „Forradalomról forradalomra" című brosúrával, egészen más képet kapunk pl. a nemzetközi helyzet szerepéről a Magyar Tanácsköztársaság létrejöttében, a proletariátus magatartásáról stb. Ugyanakkor minden írás új gondolatokkal gazdagítja az első magyar szocialista forradalomról kialakult értékelést. A fentebb idézett cikk pl. részletesen elemzi a hazafiság jelentőségét a Tanácsköztársaság léte szempontjából.

Utolsó, e témakörbe sorolható nagylélegzetű írása 1934-ben született, a Tanácsköztársaság kikiáltásának tizenötödik évfordulója alkalmából. Ebben szinte kronológiai pontossággal vázolja fel a kommunista párt harcát a hatalom megragadásáért. Az eseménytörténetet kiegészíti a korabeli osztály-erőviszonyok elemzésével. Kitér a forradalmat később ért kritikákra. „Doktrinárius ostobaság lett volna ebben a nemzetközi és belpolitikai helyzetben a szociáldemokrácia ajánlatára azzal felelni, mely a kommunisták programjának megvalósítására, a hatalom megragadására irányult, hogy megvárjuk, amíg fegyverrel dönthetjük be az ajtót, amely már nyitva állott a hatalom előtt. Az ilyen okoskodás ... nem vezetett volna egyébhez, mint a KMP kompromittálásához a tömegek előtt." Önkritikusan elemzi saját magatartását a pártegyesülés kérdésében.

Ebben az írásában, csakúgy, mint a húszas-harmincas években született egyéb írásaiban, fellelhetők azok a szemléleti hibák is, amelyek károsan befolyásolták marxista elemzőkészségét, egyoldalú megállapításokra, helytelen következtetésekre vezettek. Ezek lényege a szociáldemokrácia szerepének differenciálatlan értékelésére vezethető vissza. Azok a valós tények, amelyek a szociáldemokrácia nemzetközi és magyar vezetőinek a burzsoáziával való együttműködését, következésképpen a munkásosztály alapvető érdekeinek elárulását bizonyították, elfedték előle a szociáldemokrácia táborában meglevő - igen fontos - különbségeket. Különösen a szociáldemokrata baloldal megítélésében foglalt el merev, a valóságot leegyszerűsítő álláspontot, amely súlyos gyakorlati

hibák forrásává vált mind a magyar, mind a nemzetközi kommunista mozgalom számára.

Ezeket a hibákat Rün Béla a harmincas évek közepén, a Kommunista Intemacionálé VII. kongresszusa hatására felismerte és hozzálátott tizenöt éven át következetesen képviselt álláspontja felülvizsgálásához. Ennek első eredménye a „Közös harcra a parancsuralom ellen" című, 1936 februárjában keltezett írás. Mivel a mű nem a Tanácsköztársasággal, hanem a kommunisták és szociáldemokraták közös harcának lehetőségeivel foglalkozik a fasizmus növekvő veszélye ellen, jelen kötetünkben nem szerepel; az érdeklődők megtalálhatják Kun Béla „Válogatott írások és beszédek" című könyvének második kötetében (Kossuth Könyvkiadó 1966).

Ezt a munkát folytatni akarta. A magyar marxista gondolkodás nagy vesztesége, hogy erre már nem kerülhetett sor. 1937-ben koholt vádak alapján letartóztatták. Rehabilitálását nem érte meg.

A kötetben foglalt írások, ha csak kis részét nyújtják is Kun Béla életművének, a marxizmus-leninizmus egyik legnagyobb magyar teoretikusának fejlődését tükrözik. Egyben olyan ember véleményét közük a Magyar Tanácsköztársaság problémáiról, aki a legtöbbet tette azok megoldásáért.

Kun Béla írásainak és beszédeinek ez a gyűjteménye élethagyatékának nyolcvanöt művét tartalmazza. A kötet anyagát a korábban megjelent különböző forráskiadványokból és publikációkból, több, eddig kötetben még nem közölt, elszórtan közzétett, valamint eddig hazánkban még nem publikált írásából válogattuk össze. A szerkesztés során ügyeltünk arra, hogy - a többé-kevésbé kötött terjedelmi korlátok között - a kiadvány érzékeltesse a magyar forradalmi munkásmozgalom kiemelkedő vezetőjének az első magyar szocialista forradalom előkészítésében betöltött szerepét, céltudatos, sokoldalú politikai, elméleti tevékenységét. Fejlett elemzőkészségről, helyzetismeretről, az osztályerők állapotának, mozgásának, harckészségének reális megítéléséről tanúskodnak ezek a dokumentumok, amelyek önmagukban is jól érzékeltetik, hogy miért vált és válhatott szerzőjük nemzeti történelmünk, munkásmozgalmunk története kiemelkedő eseményének - a Magyarországi Tanácsköztársaságnak - hivatott vezetőjévé.

A gyűjteményes kötet arányainak kialakításánál - a dokumentumok számát illetően - a legnagyobb helyet a Tanácsköztársaság győzelmét megelőzően és főleg a forradalom időszakában született írásoknak és beszédeknek biztosítottuk. A válogatás fontos szempontja volt, hogy

az ismétléseket, átfedéseket elkerüljük és a rendelkezésre álló terjedelmet mindenekelőtt a legtöbb új gondolatot, elemzést, mozzanatot stb. tartalmazó dokumentumoknak biztosítsuk. Reméljük, ez a törekvésünk eredményes volt, jóllehet számos fontos dokumentum nem kerülhetett be a kötetbe, továbbá az úgynevezett „átfedéseket" tartalmazó írások és beszédek is sok-sok olyan részletet, adalékot tartalmaznak, amelyek egy-egy időszak eseményeinek, helyzetének megismeréséhez eligazításul szolgálnak. E dokumentumok nagy többségét megtalálhatják az olvasók: *Kun Béla:* A Magyar Tanácsköztársaságról (Kossuth Könyvkiadó 1958); A magyar munkásmozgalom történetének válogatott dokumentumai, 1919. március-1919. augusztus, 6/A és 6/B köt. (Kossuth Könyvkiadó 1959., i960) című forráskiadványban, valamint az 1966-ban a Kossuth Könyvkiadónál megjelent *Kun Béla:* Válogatott írások és beszédek című kétkötetes gyűjteményes munkában. Ez utóbbi kiadvány szerkesztői előszava felvázolja Kun Béla elméleti-politikai tevékenységének periodizációját. Ezt követi a jelen kötet szerkezeti tagolódása is.

Kun Béla munkásságának *kezdeti* korszaka az első világháború előtti hazai mozgalomban indul, a hadifoglyok internacionalista mozgalmában folytatódik és a magyar szocialista forradalom győzelmével zárul. Az ekkor keletkezett írásokat tartalmazza a kötet „A szocialista forradalomért" című első része.

A második periódus a Tanácsköztársaság időszaka. Azokat a dokumentumokat vettük fel a „Szocialista forradalom Magyarországon" című második részbe, amelyek a korszakalkotó 133 nap mindennapos heroikus küzdelmében születtek, olyan körülmények között, amikor a forradalom hazai és nemzetközi helyzete szavakban, írásban, tettekben egyaránt azonnali reagálást követelt. A történelmi helyzet rendkívüli elméleti és politikai érzéket, felkészültséget, bátorságot, a nép, a munkásosztály ügyéért minden áldozatra kész határozottságot követelt. Úgy véljük, hogy az ebben a kötetben közölt dokumentumok tanulmányozása is felvillantja a forradalom vezetőjének ezeket az adottságait, azokat az emberi tulajdonságait, amelyek képessé tették arra, hogy eligazodjék az egymást követő események kusza szövevényében, orientáljon és példát mutasson a forradalom kibontakoztatásáért és megtartásáért vívott emberfeletti küzdelemben.

Kun Béla munkásságának *harmadik szakasza* 1920-tól 1936-ig terjed. Az ebben az időben kifejtett széles körű elméleti és politikai tevékenységéből a „Történelmi tanulságok" c. fejezetbe azokat a dokumentumokat „emeltük be", amelyek leginkább tükrözik nézeteit, elemzéseit a Tanácsköztársaság történetéről. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ezek - és az itt nem közölt más dokumentumok - tanulmányozása nél-

kül vajmi nehéz, vagy egyenesen lehetetlen vállalkozás lenne az első magyar szocialista forradalom történetéről hiteles képet alkotni. Tudományos forrásértékük'mellett ezek az írások a lenini eszmék magyarországi elterjesztése kezdeti szakaszának, a szocialista forradalom, a dolgozó nép igaz ügyébe vetett megingathatatlan hit dokumentumai.

A gyűjtemény minden dokumentumát teljes terjedelmében, változtatás nélkül közöljük, a bennük előforduló „kipontozás" megfelel az eredetinek. A dokumentumok jegyzetelésénél igénybe vettük az előző kötetek jegyzetapparátusát, s ahol szükségesnek láttuk, új jegyzeteket mellékeltünk. A beszédekben és írásokban a marxizmus klasszikusaira vonatkozó hivatkozások és a tőlük vett idézetek legfrissebb forrását - *ahol erre lehetőség nyílott* - megjelöltük. Ezek közül meghagytuk azokat, amelyeket Kun Béla fordított le, olyan helyeken azonban, ahol értelmi eltérések adódtak az idézet és a legújabb magyar fordítás között, jegyzetben közöljük az utóbbi szövegét is. Kun Béla jegyzeteit lábjegyzetben adjuk.

A dokumentumok keletkezésének dátumát általában az írások végén, a forrásmegjelöléssel együtt közöljük, csupán a beszédeknél, leveleknél, táviratoknál adjuk meg a cím alatt a dátumot, amely a beszéd elhangzásának, illetve a dokumentum keletkezésének pontos idejét közli, míg a záradék a megjelenés idejét és helyét tartalmazza. A forrásmegjelöléseknél az eredeti mellett a *legutóbbi közlés helyét* adtuk meg. Ennek megfelelően az ott alkalmazott szerkesztési elveket érintetlenül hagytuk és az új dokumentumok szerkesztésénél ugyanazokat a módszereket alkalmaztuk. A kötethez utaló névmutatót mellékelünk.

Ezúton mondunk köszönetét Milei György elvtársnak, az általa feltárt, részben még publikálatlan dokumentumok rendelkezésünkre bocsátásáért, a kötet összeállítására vonatkozó javaslataiért. Ugyancsak köszönetét mondunk a kötet szerkesztési munkálataiban, a jegyzetelésben nyújtott segítségért Tóth István György elvtársnak.

I A szocialista forradalomért

A parasztság helyzete Magyarországon[1]

Oroszországon és Magyarországon a nagybirtokosok egyaránt tudatában vannak, hogy hamarosan búcsút kell venniük földbirtokaiktól.

A magyar parasztok helyzete a legkevésbé sem irigylésre méltó, de az orosz forradalom felébresztette bennük azt a reménységet, hogy nemsokára vége lesz évszázados szenvedéseiknek. A magyar paraszt végre az összes grófok, hercegek és papok előtt kinyilvánította elvitathatatlan jogát a földhöz.

A föld nélküli magyar paraszt szívében évszázadok óta izzó gyűlölet azzal fenyeget, hogy vakító tűz lesz belőle.

Oroszország példája ragályos. Éppen ezért lehetséges, hogy nemsokára a magyar völgyekben is felröppen a „Föld és Szabadság" felírású vörös zászló, mert bizonyosak vagyunk abban, hogy a harcmezők lövészárok-barátkozásainak rövid szakasza nem múlhat el nyomtalanul még Európa legelmaradottabb parasztja, a magyar paraszt felett sem.

Magyarországról és a magyar parasztokról keveset tud az orosz paraszt, bár testvérek ők a szükségben és a szenvedésben. Magyarország a határtalan nagy földbirtokok és a föld nélküli, nyomorban élő mezőgazdasági bérmunkások országa.

Az egész magyar földterület 35 százaléka[2] a nemesek és a katolikus egyház tulajdona.

A föld, amely a katolikus középkori lovagok kezében van - akik azt örök tulajdonként kapták a királyoktól jutalmul odaadásukért és hűséges szolgálatukért -, forradalmi fordulat nélkül sohasem jutna a parasztok kezére. A földterület jelentős részét a főpapság és a szerzetesrendek birtokolják. A fennmaradó rész csaknem egészében a nagybirtokosoké. A parasztnak ritkán sikerül tulajdonába vennie egy kis darabka földet, és akkor is csak drága áron, abban az esetben, ha valamelyik nagybirtokos szerencsejátékon veszít vagy kicsapongó, tékozló életet él és kifizethetetlen adósságokat csinál. Ilyenkor az állam, maga a kormány,

hogy fedezze a tönkrement földbirtokos adósságait, átveszi a földjét, felparcellázza és a parcellákat magas áron szétosztja a parasztok között.

A magyar paraszt földbirtoka átlagban nem nagyobb három gyeszjatyinánál.[3] A magyar paraszt gazdasága semmivel sem jobb az orosz parasztokénál. A parasztnak nincs pénze. Csaknem az egész jövedelmét adófizetésre kell fordítania, mert az adórendszer Magyarországon - ugyanúgy, mint a cári kormányzat idején Oroszországban - egész súlyával egyedül a parasztságra nehezedik. A parasztság, mivel pénze nincs, nem képes megvásárolni a legszükségesebb szerszámokat és gépeket sem, amelyek nélkül lehetetlenség eredményesen gazdálkodni. Végül is a paraszt az uzsorások és a kulákok kezébe kerül, észrevétlenül egész vagyona átkerül az ő tulajdonukba.

A paraszt akkor semmi mást nem tehet, minthogy összeszedi utolsó holmiját és elhagyja lakóhelyét. Szabad földek reményében tömegesen vándorolnak ki Amerikába. 1907-ben Magyarországról, melynek lakossága körülbelül 20 millió fő, 209 174 ember vándorolt ki, főként parasztok és napszámosok. A kivándorlók száma meghaladja a természetes szaporulatot.[4]

A kivándorlás növekedése - a munkáskezek számának csökkenése következtében - a munkabér emelkedésére vezetett. Ezért aztán a nagybirtokosok törvényt hoztak,[5] amely megtiltja a parasztoknak, hogy más országokba telepedjenek. A megfelelő rendőri intézkedések következtében az áttelepülés csaknem lehetetlenné vált, vagyis a parasztokat megfosztották a szabad költözködés jogától. Az intézkedések következményei hamarosan megmutatkoztak. Még a hivatalos statisztikai adatok szerint is a minimumra csökkent a mezőgazdasági munkások munkabére: a béres évi jövedelme nem haladja meg a 262 koronát (105 rubel). Egyidejűleg az elsőrendű közszükségleti cikkek ára a kétszeresére emelkedett.

Nem irigylésre méltó a magyar paraszt politikai helyzete sem. A paraszti lakosság és a munkásosztály 90 százalékának nincs választójoga. A magyar parlament csak a nagybirtokosok érdekeit védelmezi, akik még az ipari burzsoáziára is rákényszerítik követeléseiket. Minden törvény, minden intézkedés, amelyet a parlament bevezet, a nagybirtokosok kezére játszik, és mind jobban leigázza a parasztokat és a falusi proletárokat.

A magyar paraszt mindenestül a csendőrség hatalmában van. A parasztokat sztrájkért 30-60 napig terjedő elzárásra ítélik. Maga a kormány látja el a nagybirtokosokat sztrájktörőkkel. Erre a célra nagy létszámú tartalékot tart mezőgazdasági munkásokból. Aratás idején ezrével tartóztatják le a parasztokat a legcsekélyebb vétségért is, és ily módon

megfosztják őket attól a lehetőségtől, hogy ellássák magukat valamelyes tartalékkal, hogy biztosítani tudják létfenntartásukat télen, a munkanélküliség idején.

Csaknem a legutóbbi időkig ilyen volt a magyar paraszt, a magyar mezőgazdasági munkás élete. Most, amikor a magyar parasztok százezrei hullatják vérüket a lövészárkokban, a hátországban a nagybirtokosok és a burzsoázia a maguk kis ügyeit intézik és hatalmas tőkéket harácsolnak össze. A magyar parlamentben egyetlen képviselő akadt, aki javasolta, hogy adjanak földet a parasztoknak, természetesen pénzért. Javaslatára a következő választ kapta: „Helyesebb lenne bevezetni a jobbágyságot." A választ a parlament többsége viharosan megtapsolta.

Meg kell azonban említenem, hogy a magyar paraszt és mezőgazdasági bérmunkás már nemegyszer megpróbálta lerázni magáról a földbirtokosok igáját. A parasztok titkos szövetségeket alakítottak, és voltak esetek, amikor nyílt, véres harcban politikai jogokat és földet követeltek, de ezek a kísérletek siralmasan végződtek. A parasztok legkisebb mozgolódása esetén, még békés sztrájkok alkalmával is azonnal megjelennek a csendőrök és rendőrök - a kapitalisták és a földbirtokosok hűséges szolgái -, s tűzzel-vassal józanítják ki a parasztokat.

A múlt század kilencvenes éveiben a magyar föld sok ezer paraszt vérét itta be. Ezekben az években a magyar parasztokat megfosztották még attól a kevés politikai jogtól is, amellyel addig rendelkeztek. A vezetőket börtönbe zárták, a kevésbé öntudatos parasztok eltávolodtak a mozgalomtól.

A Szociáldemokrata Párt létrejötte után a parasztok szervezését a szociáldemokraták vették kezükbe. A kormány hiába erőlködött, a szociáldemokraták munkáját siker koronázta. Ma már a magyar paraszt a nemzetközi szociáldemokrácia zászlaja alatt áll. Figyelemre méltók egy kiemelkedő paraszt-pártmunkás következő szavai:

„Mi parasztok - írta - a földet csak termelési eszköznek tekintjük, amely elengedhetetlenül szükséges létfenntartásunkhoz. Távol áll tőlünk a gondolat, hogy a föld magántulajdonunkká váljon. Csak azt akarjuk, hogy a föld a mi használatunkban legyen. Ennek csak egyetlen jelentős akadálya van - a föld magántulajdona. Ezért mély meggyőződésünk, hogy a föld csak akkor lesz a mi használatunkban, ha közös birtokunkká válik."

Bármit beszéltek is a kishitűek és az orosz forradalom ellenségei, a forradalom szikrái messze szétrepültek, és ezekből a szikrákból - erről meg vagyok győződve - Európa-szerte fellobbannak a forradalom lángjai.

Lehet, hogy a Magyarországon szétszórt sírokon - melyekben békésen pihennek a csendőrszuronyok áldozatai - már most ott leng a zászló, melyet a lövészárok-barátkozások idején valamelyik orosz ottfelejtett a „baráti-ellenséges” lövészárokban, vagy emlékül hagyta ott - a zászló, melyre e sokatmondó szavak vannak fölírva: „Föld és Szabadság.”

Ez a zászló vezeti döntő harcba a szocializmusért a magyar parasztságot is.

Kun Béla

Znamja Revoljucii (Tomszk), 1917. október 28.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 43-46. old.

Lehetséges-e a forradalom Németországban'

A permanenssé vált orosz forradalom legutóbbi eseményei világosan és egyértelműen bebizonyították, hogy az Oroszországban lezajlott fordulat nem az utolsó burzsoá forradalom, hanem - a párizsi kommünt leszámítva - az első proletárforradalom. Marx Károly már a „Brumaire tizennyolcadikája" című brosúrájában megírta, hogy a XIX. században burzsoá forradalom nem lehetséges.[7] Ezt a tételt most tökéletesen megerősítette az orosz forradalom. Az imperializmussal harcoló proletariátus, az ipari munkások, a mezőgazdasági munkások és a félproletár szegényparasztok megakadályozták, hogy a végbement fordulat a kispolgári demokrácia érdekeire korlátozódjék.

Ha már egyszer saját kezükbe vették a kapitalista hatalom uralmának eszközeit, engedelmeskedniük kellett a történelmi dialektika szükségszerűségének, vagyis meg kellett semmisíteniük az államot mint a burzsoázia hatalmi eszközét. Hogy ez milyen formákban valósul meg, hogy békés úton alakul-e át az állam a vagyonosok hatalmának eszközéből „kultúrállammá", vagy a proletariátusnak még vérét kell hullatnia közvetlen tömegmegmozdulásokban - ezt senki sem tudja empirikus pontossággal meghatározni. Bármint történjék is, egy már világos: az orosz forradalmat a szokásos sablon szerint a burzsoá forradalmak kategóriájához sorolni nem lehet. Ez új típusú forradalom, amelyben a proletariátus kezdettől fogva tudatában van osztályérdekeinek és döntő faktorként lép fel. És magától értetődik, hogyha a mai forradalom nem a burzsoá forradalmak történetének utolsó mozzanata, hanem a proletárforradalom bevezetője, akkor kétségtelen, hogy a társadalmi szervezet belső fejlődéstörvényei szerint ez a forradalom nemzetközivé válik.

Ahogyan a kispolgári demokrácia követeléseinek megvalósítása sem korlátozódott egyetlen állam területére, ugyanúgy a proletárforradalmat sem tartóztathatják fel győzelmes útján az államhatárok.

A nemzetközi forradalom kérdésében a legfontosabb a következő:

lehetséges-e Németországban proletárforradalom vagy sem? A válasz nem olyan egyszerű, mint ahogy azt a burzsoázia bértollnokai és Marx tanításának üresfejű kérődzői gondolják. De még ők sem kételkednek abban, hogy a proletárforradalom objektív feltételei Németországban teljesen megértek.

Igen fejlett kapitalizmus, a tőke kevesek kezében való centralizációjának és koncentrációjának összes ismérveivel, a nemzet jelentős többségét alkotó proletariátus - mindez kielégíti azokat is, akik - mint Kautsky is utolsó előtti cikkében [„Letopisz" („Évkönyv"), 1917 július-augusztus] - ragaszkodnak ahhoz a véleményhez, hogy a szocializmusnak nem elégséges feltétele a kapitalizmus, hanem az adott ország teljes iparosítása is szükséges. Csakhogy, mondják erre a burzsoá sajtó és a kispolgárság ideológiájának bérencei, hiányoznak a szubjektív feltételek.

„A német proletariátus nem forradalmi szellemű: minden német proletár egy kis II. Vilmos; a német szociáldemokrácia valódi típusa Scheidemann; a kapitalizmus szilárd szervezete kizárja a forradalom minden lehetőségét" és így tovább. Eltekintve attól, hogy Kari Liebknecht és csoportja már régóta nemcsak hogy nem elszigetelt kisebbség, hanem most már a német proletariátus tömegének többségét képviseli, az úgynevezett „reálpolitikának" ezek a következtetései azért sem helytállók, mert Németország most minden valószínűség szerint a forradalom előtti Oroszország képét mutatja. „Szervezett éhség" minden elképzelhető szabályozás ellenére, virágzó spekuláció, háborús fáradtság, békevágy, hatalmas és elkerülhetetlenül tovább növekedő drágaság - mindez máris aktív fellépésekre késztette a tömegeket.

A forradalom szubjektív feltételei nem a scheidemannoktól vagy davidoktól függnek. A kompromisszum-politikának ezekre a hőseire Cereteli, Szkobelev és Csheidze sorsa vár, akik nem vállalták a pétervári proletár tömegek aktív fellépésének vezetését. Hol vannak ma a tegnapelőttnek ezek a hősei?

Németországban a forradalom a legrosszabb esetben nem sokkal a béke megkötése után fog fellobbanni. Az európai és ennek megfelelően a német pénzügyi válság elkerülhetetlen.

Az orosz pénzügyeknek még háború előtt megindult összeomlása tönkreteszi először a francia, majd az osztrák-magyar és azután a német pénzügyi helyzetet is. A krach következményei forradalmasítani fogják a német proletariátust, mindenféle Vilmosok és scheidemannok ellenére. Ahhoz sem fér kétség, hogy az ipar demobilizálása nem megy olyan simán, mint ahogyan mozgósítása ment. A német tőkések nem fognak könnyen lemondani a gyermekek és a nők olcsó munkaerejéről. És azután jön azoknak a millióknak a munkanélkülisége, akik tegnap még fegyvert hordtak, és végül a hihetetlen arányokat öltő drágaság...

Bízvást állíthatjuk, hogy a körülmények következtében a tömegek már most fellángoló gyakori kitörései forradalomba torkollnak.

De... Az uralkodó imperialista burzsoázia húzódozása a béke haladéktalan megkötésétől, e burzsoázia annexiós törekvése sokkal előbb felélesztí a forradalom lángját. A háború csak szétfoszlatta a parlamentáris illúziókat, a „parlamenti kretenizmus" (Marx kifejezése) eltűnőben van. Ellenben a tömegek forradalmi demonstrációi fejlődőben vannak. Az illegális munkásszervezetek és az illegális munkássajtó, melyeket a háború és a kivételes törvények hívtak életre, teljesítették feladatukat.

Akik a béketüntetésekre való felhívásokat úgy tekintik, mint az orosz munkás-paraszt kormány dekrétumának visszhangját, ezek az elvtársak, Ledebour és elvtársai már forradalmárok, ezek nem a kancellár félhivatalos diplomatái, mint Scheidemann és David Stockholmban. A Munkás- és Katonaküldöttek Tanácsának félig proletár, félig kispolgári márciusi felhívása[8] a Stockholmban diplomatáskodó Scheidemannban keltett visszhangot, míg a munkás-paraszt kormány felhívásának[9] visszhangja a német proletariátus forradalmi fellépése volt.

A német burzsoázia nem tehet olyan mértékű engedményeket a hatalom kérdésében a proletariátusnak, hogy azokkal feltartóztassa a forradalmi mozgalmat. Az imperializmus nem „a kapitalista klikk politikai melléfogása", melyet nagyobb körültekintéssel nem lenne nehéz kijavítani, mint ahogy ezt a minimalizmus utópistái állítják. Ellenkezőleg, az imperialista politika - a bel- és külpolitika egyaránt - a német kapitalizmus szükségszerű politikája és az is volt. És éppen ezért elkerülhetetlen Németországban a proletariátus forradalma. Az imperialisták nem térhetnek rá a demokratizmus útjára a belpolitikában. Bármely kísérlet akár csak Németország demokratizálása irányában is, forradalomra vezet.

Németországban a forradalom nemcsak szükségszerű, hanem történetileg elkerülhetetlen.

Hogy a német proletariátus ma közvetlenül a forradalom előestéjén áll-e, vagy forradalma kissé később fog fellángolni, azt nem lehet pontosan meghatározni, mert a forradalom nem kikötött időre szóló tőzsdei ügylet.

A forradalom erőit és azok előzetes fellépéseit mi már látjuk. Aki megismerkedett a német szárazföldi és tengeri militarizmussal és a német fegyelemmel, az tudja, milyen hatalmas jelentőségű például a Független Szociáldemokrata Párt[10] által a flottában szervezett felkelés[11]. Néhány évvel ezelőtt egy felkelés a német flottában annyira elképzelhetetlennek tűnt, amennyire ma a félforradalmároknak lehetetlennek tűnik a nemzetközi forradalom.

Scheidemann ugyanúgy nem képviseli a német proletariátust, mint ahogyan Szkobelev nem képviseli az orosz proletariátust.

A német munkások igazi képviselője Liebknecht, Ledebour és Hoífer[12], ugyanúgy, mint ahogy az oroszoké Lenin, Trockij, Krilenko vagy Rjazanov.

És ez éppen a forradalmat jelenti...

Kun Béla,
a Magyarországi Szociáldemokrata
Párt Erdélyi Bizottságának tagja

Szibirszkij Rabocsij (Tomszk), 1917. december.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 47-50. old.

A forradalmi Internacionáléről

„Oroszország elvesztette jelentőségét a nemzetközi politikában!" - ordítja az imperialista burzsoázia az egész világon.

És most... Ha valaki a nemzetközi politikáról akar beszélni, annak éppen a forradalmi Oroszországgal kell kezdenie, és bejárva a nemzetközi forradalmi mozgalom egész labirintusát, ismét vissza kell térnie Oroszországhoz. Ahogyan annak idején a kapitalizmust tanulmányozó kutatónak Angliát kellett szem előtt tartania, mint a kapitaüsta termelés és a megfelelő csereviszonyok klasszikus példáját, úgy a jelenben minden forradalmár és az egész imperialista burzsoázia Oroszországra veti tekintetét.

Az októberi forradalom után a világ proletariátusa számára még helytállóbbak Marx szavai: „De ha a német olvasó farizeus módon vállvonogatva venne tudomást az angol ipari és mezőgazdasági munkások viszonyairól, vagy derűlátóan azzal nyugtatná magát, hogy Németországban korántsem ilyen rossz a helyzet, azt kell neki mondanom: *De te fabula narratur!*"[13]

Ahogy külföldön minden munkásnak figyelmet kell szentelnie ezeknek a soroknak, úgy viszont Oroszországban mindenkinek, aki nem akarja meglátni a nemzetközi forradalom jeleit, javasolhatjuk, hogy olvassa el a következő, nem kevésbé aktuális szavakat: „Perszeusznak azért volt szüksége ködsipkára, hogy elrejtőzzön a szörnyek üldözése elől. Mi a ködsipkát mélyen szemünkre és fülünkre húzzuk, hogy a szörnyek létét letagadhassuk." (A tőke. I. köt. III-IV. old.)[14]

Távol állva minden forradalmi túlzástól, megállapíthatjuk, hogy a proletariátus csak Oroszországon belül izolált.[15] A fejlődés dialektikájának[16] megfelelően, minden jelenség maga teremti meg saját létezésének feltételeit. Ugyanúgy, ahogyan a kapitalizmus megszülte az ipari tartalékssereget (a munkanélküliek hadseregét) és később a gyarmati imperializmust - ez létezésének elengedhetetlen eszköze -, az orosz forradalom

is életre kelti a proletariátus forradalmi alkotóerejét és erőinek hatalmas arányú növekedését.

A második Intemacionálé bizonyos fokig az első Intemacionálé tagadásává vált. Az első Intemacionálé forradalmi aktivitása, világosan kifejezett internacionalizmusa helyett a második Intemacionálé egyre inkább afféle menedékhellyé vált, amelyben tétlenül lehetett várni a forradalmat mint valami ítéletnapját; menedékhelyévé az imperializmussal való együttélésnek, amely a polgárbékével (burgfrieden) végződött. A fejlődés antagonisztikus törvényeinek megfelelően a harmadik, már születőben levő Intemacionálé semmilyen körülmények között sem lesz a másodiknak egyszerű újjászületése. A harmadik, forradalmi Intemacionálé nem egymással lazán összekapcsolt különnemű részek keveréke, hanem a világ proletárjainak összeforrott, valódi szövetsége lesz.

Marx kiáltványa visszhangzik most az egész világon. Ez a kiáltvány, amelyet a munkások nemzetközi szövetsége terjesztett, él a forradalmi mozgalomban. A kiáltvány így hangzik: „A Nemzetközi Munkásszövetség szekciói minden országban szólítsák fel a munkásosztályt cselekvésre. Ha a munkások megfeledkeznek kötelességükről, ha tétlenek maradnak, akkor a mostani szörnyű háború csak előfutára lesz még halálthozóbb nemzetközi viszályoknak és minden nemzetben újra diadalmaskodni fognak a munkásságon a kard, a föld és a tőke urai."[17]

A kapitalizmusnak és az osztályharcnak negyvenhét esztendeje telt el azóta, hogy Marx ezeket a sorokat leírta. És a mi kapitalista évszázadunkban, amikor a fejlődés hatalmas léptekkel megy előre, létrejöttek már nemcsak e sorok megértésének, hanem forradalmi megvalósításának feltételei is.

Kövessük nyomon az eseményeket.

I

Kezdjük áttekintésünket a legjelentéktelenebb kis országgal, amely jelenleg a forradalmi helyzet állapotában van - Portugáliával.[18] Mi fölötte kevés és csekély tájékoztatást nyújtó adattal rendelkezünk a portugál forradalomról. Mégis, a marxizmus fényében ez a forradalom nagyon érdekes képet tár elénk.

Azt bizonyítja, hogy több-kevesebb idő elteltével, ha a proletariátus még nem vitte végig a saját harcát, a forradalom újra kezdődik. Még tíz év sem telt el a portugál forradalom után, amely végzett a monarchizmussal[19] és ismét: ideiglenes kormány, polgárháború, az elnök letartóztatása, új alkotmányozó gyűlés. A rendelkezésünkre álló értesülések igen hiányosak, és segítségükkel nem lehet pontos következtetésekre jutni a portugál for-

radalom jellegére vonatkozólag. De sok mindent megértünk akkor, ha tekintetünket Portugália múltjára vetjük.

A portugál demokrácia egyik vezére, E. Peluso, „Burzsoá köztársaság és szocialista párt Portugáliában" című cikkében (Neue Zeit, 29. évf. 581-585. old.)[20] az előző forradalom helyzetét a következő szavakkal jellemzi:

„A Portugál Köztársaság első alkotmányozó ülése, amely most szándékozik szavazni az egész nemzet alaptörvényéről, mindenekelőtt militarista parlament. Az alkotmányozó gyűlés összesem 90 küldötte között 90 katonatiszt van... A forradalom óta a köztársaság fölötte nagylelkűvé vált a forradalmat támogató magasabb rangú tisztek irányában és oltalmazza őket, míg a népnek - az érte harcoló és vérét ontó népnek - tett ígéreteit elfelejtette." Kinek nem jut eszébe erről a moszkvai tanácskozás:[21] Kornyilov lelkes ünneplése - a proletár- és a parasztkatonák kivégzése ?

És tovább:

„Egyszóval eltávolították mindazt, ami demokratikussá válhatott volna ebben a burzsoá köztársaságban." (Ismét nem tudunk nem gondolni a moszkvai tanácskozásra, az „ország élő erőire".)[22]

E körülmények okát a cikk következő sorai világítják meg:

„40 év folyamán a portugál proletariátus, amelyet elragadott a köztársaságra törekvés heve, nem fordított figyelmet a szociális kérdésekre. Elvetette saját ügyét, hogy a burzsoázia javát szolgálja. A portugál proletariátus ma ugyanarra a pontra jutott el, amelyen 40 évvel ezelőtt a Köztársasági Párt volt... A köztársasági uralom első lépései okozta csalódás felébresztette a portugál proletariátust, és most ő szólít harcra a szabadságért és a társadalmi igazságosságért."

Két évvel e sorok megjelenése után ugyanez a szerző a *Neue Zeit* című folyóiratban tudósítást közöl a kolosszális munkanélküliségről, az adók emeléséről, az ellenforradalmi monarchista kísérletekről, a baloldali radikális burzsoáziának a választójog korlátozását célzó összeesküvéséről - egyszóval a „köztársasági" uralom összes elképzelhető jótéteményeiről. Azt írja: „Az április 27-i események, vagyis a radikális ellenzéknek a kormány elleni összeesküvései, valamint az olyan cselekmények, amikor valami söpredék bombát dob a diákok közé, úgyszintén a naponta ismétlődő egyéb tények: mindezek a portugál parlamentarizmus meddősége által kiváltott kétségbeesés szétaprózott robbanásai és a heves felháborodás tanújelei."[23]

Ami ezután történt Portugáliában, az mindenki előtt ismeretes. Az angol finánctőke hatalmában levő köztársaság beleártotta magát „az igazságosság háború"-jába, a világméretű mészárlásba.[24] Ez a lépés fokozta a proletariátus elnyomorodását és még erősebben a forradalmi összecsapások útjára lökte.

Még ha ismeretlen is előttünk a portugál proletariátus jelenlegi helyzete, a beérkezett hírekből ítélve egy dolog mégis vitathatatlan: ezt a forradalmat már a proletariátus önálló fellépése jellemzi.

Ami a portugál proletariátus erejét illeti, ez nem éppen szívderítő probléma. Nagyon is lehetséges, hogy a legutóbbi portugál forradalom nem több forradalmi fellobbanásnál. De mindenesetre leszögezhetjük a portugál forradalom bizonyos tanulságait, nevezetesen:

1. Az alkotmány formáinak változásai, a monarchiáról a köztársaságra való áttérés a proletariátusnak nem ad semmit, hacsak a proletariátus nem lép fel ebben a fordulatban tényezőként, önálló erőként.

2. A kapitalizmus fejlődésének jelenlegi fokán nemcsak hogy nem lehetséges az osztályérdekek egyensúlya, hanem mindenütt, ahol a tömegek kilépnek a törvényesség határai közül, megrendül a társadalmi viszonyok szilárdsága. És egyszerre csak a fejlett kapitalizmus korszakában fellángoló forradalom feltétlenül permanenssé válik.

II

Amikor ezeket a sorokat írjuk, az angliai, franciaországi és olaszországi proletariátus helyzetéről még nem rendelkezünk kielégítő adatokkal. Ez a bizonytalanság azonban önmagában is sokat mond. A háború kitörése előtt a külföldi újságok szintén nem közöltek egy szót sem arról, hogy Pétervár proletariátusa már 1914. augusztusában barikádokat épített. Nem a proletariátuson múlik, hogy abszolúte semmit sem tudunk az antantországokban folyó eseményekről. Sok szociáldemokrata vezér árulása és valamennyi ország scheidemannjainak erőfeszítései ellenére is léteznie kell ezekben az országokban a proletariátus tömegmozgalmának.

Olaszországban a tömegek jó előkészítést kaptak a szociáldemokráciától a tömegharcokra. Az olasz szociáldemokrácia története azt mutatja, hogy ott a kispolgári és proletár elemek (részek) közötti differenciálódás már régen végbement. Az olasz szociáldemokrácia körében talajukat vesztették azok a remények, hogy az összes szociális kérdéseket meg lehet oldani békés harc útján, a parlament segítségével. A tömegek fellépése Olaszországban mindennapi jelenséggé vált. Ahol a tömegek ily felkészültek, ott csupán az a forradalmi helyzet hiányzik, melyben a tömegfelkelés sikeres lehet.

Ezt a helyzetet Olaszországban a harcias imperializmus teljes veresége elő is idézte. Milánóban, Torinóban, az egész lombard iparvidéken fegyverrel kezükben harcolnak a proletárok.[25]

Az orosz munkás-paraszt kormány békekötésre irányuló lépései kész tények elé állították Olaszország, Franciaország és Anglia, valamint Németország és Ausztria-Magyarország proletariátusát.

Valamennyi ország proletariátusa előtt egyértelműen és meg nem kerülhető módon vetődik fel a kérdés: vagy a háború folytatása szövetségben a saját burzsoáziával más országok proletariátusa ellen, főképpen a forradalmi Oroszország ellen, vagy pedig a tömegek forradalmi felkelése, nyílt és éles osztályharc, amely az imperializmus (területi hódításokra való törekvés) korszakában csak a maximális program (a végcélok) jelszavaival vihető véghez.

Franciaországról és Angliáról egyelőre semmi határozottat sem mondhatunk. De útmutatóul szolgálhatnak ebben a bizonytalanságban Marx fentebb idézett szavai, melyek azt bizonyítják, hogy azonos okok azonos következményekre vezetnek. Pénzügyi válság, éhség, munkanélküliség, növekvő anarchia a termelésben, megteszik a magukét a tömegek forradalmasítása terén.

Ezen országok kapitalista fejlődésének sajátos feltételeivel magyarázható az a körülmény, hogy a francia és az angol munkásoknak a háború idején olyan jelentéktelen politikai súlyuk volt, hogy jelentőségük régebben is kisebb volt annál, mint amilyen lehetett volna.

Nem „Russe", nem „forradalmi romantikus", hanem Kautsky írta 1907-ben (Társadalmi forradalom, 2. kiadás): „Az angol munkások mint politikai faktor most lényegesen hátrább állnak, mint Oroszországnak - Európa gazdaságilag legelmaradottabb és politikailag legéretlenebb országának - munkásai. Ez a politikai öntudat az orosz proletariátusnak nagy gyakorlati erőt ad: míg a forradalom elvetése, a pillanatnyi érdekekre való korlátozódás, az úgynevezett reálpolitika az angol munkások erejét semmivé tette."[26]

III

A német munkásmozgalom szolgál a legjobb példával arra, hogy az aranykor - a burzsoáziával való álmatag együttélés, az úgynevezett reálpolitika időszaka - a múlté. Bár a német szociálsoviniszták sem rendelkeznek forradalmi öntudattal, de jó szimatjuk van. Már kiszimatolták, hogy a tömegek közt más áramlatok vannak. És bár kettős lelkületűk még nem engedi meg nekik, hogy egyenesen a forradalom irányába menjenek, de már nem tagadhatják a forradalmi munkásmozgalom létezését.

A német és a francia hivatalos szociáldemokrata sajtó még ócsárolja a bolsevik párt vezetésével haladó orosz proletárok tevékenységét. De azok a tudósítások, amelyek a *Pravda* hasábjain egy német munkás tollából jelentek meg, bizonyítják, hogy a marxizmus alapelvei meghódítják és forradalmasítják Németország proletariátusát.

A (szocialistaellenes) kivételes törvények[27] bukása óta Németországban nem volt semmiféle illegális munkásmozgalom. Most, a háború idején, földalatti szervezeteket, 'illegális sajtót és nyomdákat hoztak létre. Az értelmiség nem vesz részt ezekben a forradalmi munkásszervezetekben. A proletárok egyedül, saját erőikre támaszkodva szerveznek tömegdemonstrációkat.

Másrészt Ludendorff, Czemin, Tisza és az imperializmus más képviselőinek beszédeiből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az imperialisták csak látszatra fogadják el a hadisarc és annexió nélküli béke formuláját. Az imperialista rablópolitika e képviselői egytől egyig kijelentették, hogy Európa nyugati részében az annexiók egyáltalán nincsenek kizárva. Tisza nyíltan kijelentette egy osztrák-magyar küldöttségnek, hogy „a magyar katonáknak a francia fronton kell megmutatniuk Németország iránti hálájukat".

Az elmondottak az illegális munkásmozgalom keletkezésének okait is megmagyarázzák. A félhivatalos szociáldemokrata vezérek hadd gyártsák ezrével a határozatokat a leszerelésről, nemzetközi döntőbíróság felállításáról, ez az utópizmus ma már aligha téveszthet meg a proletariátust. Marx azt mondotta: „Az emberek tévedhetnek, de az osztályok sohasem." A német illegális szervezetek igazolják Marx megállapításának helyességét.

Magyarországon a munkástömegek a tömegsztrájk azonnali meghirdetését követelték. Még ha a pártvezérek ideiglenesen fékezik is ezt a mozgalmat, Magyarországnak a német imperialisták által történt teljes gyarmatosítása következtében elkerülhetetlen a robbanás.

A háború forradalmasító erői és a háború okozta éhség még nem éreztetik teljes mértékben hatásukat. Az imperialistáknak az a törekvése, hogy mindenáron folytassák a háborút, majd a leszerelés, az ipari csőd, a termelés felbomlása, a közlekedés szétzilálódása - mindez elkerülhetetlenül a forradalmi tűzvész gyúanyagául szolgál.

Nem a képmutató szerelmi vallomások, amelyekkel a scheidemannok és elvbarátaik naponta elhalmozzák az orosz forradalmat - nem ezek keltik új életre az Internacionálét, hanem a tömegek egyöntetű fellépése a német szociáldemokrácia hivatalos vezérei ellen és a forradalmi taktikát követelő munkások egységes megmozdulása.

Az orosz forradalmi proletariátus teljesíti történelmi feladatát. Minden cselekedetében és lépésében kifejeződik annak tudata, hogy ügye túlnő a nemzeti kereteken és közvetlenül összefügg valamennyi ország szocializmusának ügyével. Ez nem egyszerűen a nemzetköziség alapelveiből ered, ez magának a proletárforradalomnak, a proletárdiktatúrának a természetében gyökerezik.

„A proletariátusnak nincs szüksége a burzsoá forradalom frazeológiájára” - mondta Marx a „Brumaire tizennyolcadikájá”-ban,[28] a forradalmi Intemacionáléval kapcsolatos fejtegetéseinket mégis a „Carmagnole” szavaival fejezhetjük be:

„fa *ira*, **fa** *ira*,
Qui vivra - verra.”[29]

Szibirszkij Rabocsij (Tomszk), 1928. január.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 56-63. old.

Magyarországon a proletárok munkástanácsokat szerveznek.[30] Azt, amit a munkások nem értettek és nem érthettek meg a párizsi kommün idején az I. Intemacionálé üzenetéből, most meg kell érteniük:

„Ha a munkások megfeledkeznek kötelességükről, ha tétlenek maradnak, akkor a mostani szörnyű háború csak előfutára lesz még halálthozóbb nemzetközi viszályoknak és minden nemzetben újra diadalmaskodni fognak a munkásságon a kard, a föld és a tőke urai" *(Marx: A* polgárháború Franciaországban).^

A minimalizmus utópiája - hiszen így nevezhetjük a közép- és nyugat-európai szociáldemokrácia hivatalos többségének árulását - már halódik. A közép- és nyugat-európai országokban a munkástanácsok alakítására irányuló ismétlődő kísérletek szították az ellentétet a munkásság és a szociáldemokrata pártszervezetek között. Ezek a kísérletek azt bizonyítják, hogy a dolgozók már torkig vannak érdekeik állandó semmibevevésével. A régi pártok és szakszervezetek, amelyek rettegnek a proletárdiktatúrától, nem tudnak megszabadulni attól a gondolattól, hogy a proletárok immár nemcsak „láncaikat veszíthetik" - ezért a proletariátus forradalmi energiája új kiutat keres magának.

Ezek az új szervek biztosítják a forradalmi energia szabad megnyilvánulását, amely most nemcsak Oroszországban, hanem valamennyi tőkésországban is felgyülemlett. Az orosz forradalom egyik legnagyobb történelmi érdeme éppen az, hogy a munkás-, katona- és paraszttanácsoknak, a proletárdiktatúra új szerveinek megteremtésével megszabadult a rothadt burzsoá parlamentarizmus ideológiájától.

Az pedig, hogy a magyar munkások most munkástanácsok alakításával próbálkoznak, azt mutatja, hogy a baloldali szociáldemokrata kisebbség - amely a hivatalos pártvezérek minden szemrehányása ellenére kihirdette a budapesti tömeggyűléseken elfogadott határozatát[32] - már világosan és határozottan megértette, mi a proletariátus időszerű feladata. Nem az, hogy kisegítő szerepet játsszon a kétes értékű, „demokratikus" forradalom

táborában - amire a pacifista érzelmű kispolgárság és literátorai törekednek -, hanem az, hogy szociális forradalom[33] útján felszabadítsa a magyar proletárokat és parasztokat.' A munkástanácsok megalakítása nem egyszerű utánzása az orosz forradalomnak, hanem belső szükségszerűség. Egyfelől a pártszervek és a munkások közti már említett ellentétből, másfelől a forradalmi mozgalom szocialista jellegéből következően jöttek létre.

A választójogi törvény új tervezete,[34] amelyet Vázsonyi, a választójogi miniszter, a magyar demokratikus szatócsok vezére készített elő, korántsem valósítja meg az általános választójog eszméjét, amelyért negyven éve folyik a harc. Egy másik miniszter, aki ugyancsak az „ellenzékből" került ki, olyan törvényt készít elő, amely után a magyar parasztok végleg keresztet vethetnek reményeikre, hogy a közeljövőben földet kapnak. A teljes pénzügyi válság és az ipar militarizálása, amelyek a nagybirtokosok közellátási politikáját a munkások számára még elviselhetetlenebbé teszik, nem jogosítanak fel arra a reményre, hogy a magyar proletariátus és parasztság a kapitalizmus keretei közt bármit is elérhet.

Magyarország gazdasági helyzete erősen hasonlít Oroszországéra. Magyarország félig imperialista, félig gyarmati agrárállam, ahol a lakosság széles rétegei félig fölszabadított, földtelen béresekből állnak. A latifundiumok birtokosai a külföldi tőkések kezében levő nagybankokon keresztül szervezetileg összefonódtak a pénzmágnásokkal. Nincs remény arra, hogy a munkáspárt parlamenti reformok útján, a tőkés csoportok közti belső ellentéteket kihasználva - mégha a választójogot meg is kapja -, akár csak egy lépést is tehet a demokratikus szociálpolitika irányában.

A demokratikus jelszavak mind Oroszországban, mind Magyarországon még megvalósulásuk előtt elavultak.

A burzsoázia pacifista csoportja ez idő szerint teljesen képtelen kézbe venni a hatalmat, mivel a birtokos osztályok Magyarországa Ausztriával együtt mind a béke kérdésében, mind gazdasági tekintetben gyarmati függvénye Németországnak.

Magyarország hivatalos szociáldemokráciája a háború alatt német befolyás alatt állt, de el kell ismernünk, hogy a szociálsovinizmus itt mégsem rendezett olyan orgiákat, mint Németországban. Mint a jelentésekből látjuk, a párt hivatalos vezetősége nem tudott a háború elleni harc radikális eszközeihez nyúlni, s 1917 decemberében elsikkasztotta a budapesti munkások általános sztrájkot sürgető követelését.

Bresztben[38] eldől a magyar szociáldemokrácia sorsa is. A magyar proletariátusban, amely az orosz proletariátushoz hasonlóan vállalja a parasztok felszabadításának feladatát is, van forradalmi energia, s ez az energia nem fékezhető meg a német független szociáldemokratákéhoz hasonló „megfontolásokkal", hogy „egyelőre nincsenek meg a szocializmus objektív feltételei".

Ha igaz az, hogy a kapitalizmus érettségének bizonyos foka nélkül nem valósítható meg a társadalom szociális átalakítása, az is igaz, hogy a nincstelenek osztályharca ugyanolyan objektív tényező, mint maga a kapitalista fejlődés.

Az, hogy a magyar munkások osztályharcuk során elérkeztek a munkástanácsok megalakításához, azt bizonyítja, hogy ki akarják vívni a hatalmat, akár a pártkörök vezetésével, akár ellenükre.

Ez a forradalmi mozgalom nem pusztán plátói üdvözletküldés az orosz forradalomnak, hanem a proletariátus akaratának megvalósítása a tanácsok formájában.

Tehát a proletárok jelszava hamarosan nemcsak az lesz, hogy „Éljen a III. Intemacionálé”, hanem az is, hogy „Éljen a tanácsok nemzetközi hatalma!”

Kun Béla

Pravda, 1918. január 26.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 51-53. old.

Még nem érkezett el az ideje, hogy a proletár világforradalom győzelmi dalait énekeljük, de már hangosan zeng és napról napra szélesebben ömlik el a forradalmi harc dala. A kórus nap mint nap erősödik: Ukrajna,[36] Finnország,[37] Lengyelország,[38] Magyarország,[39] Ausztria[40] - megannyi állomás a proletárforradalom útján. Tegnap a német proletárok építettek új állomást: a berlini munkásküldöttek tanácsát.[41]

Lássatok mindnyájan, holt betűk követői, a marxi eszmét felfogni nem tudók, felemás lelkű és akaratú kispolgárok, akik képtelenek vagytok következetesen végigvinni a forradalmat, mert azt csupán drámai effektusként képzelitek el - nyissátok fel szemeteket!

A Kommün példájával ma már senkit sem lehet megijeszteni. Milyen kicsi is volt a proletárfelkelésnek ez az első kísérlete, s milyen jelentéktelen volt a többi országban a proletariátus együttérzésének megnyilvánulása! És milyen hatalmas a munkás- és paraszttömegek szociális forradalma, milyen hatalmas a tömegmozgalom hatása és befolyása valamennyi kapitalista országra! Az októberi forradalom a proletártömegek egész potenciális forradalmi energiáját felébresztette. Nemcsak az orosz, hanem a finn, magyar, osztrák, lengyel és német proletariátus is hozzákezd - Engels szavaival élve - „önállóan történelmet csinálni, betölteni a jelenkori proletariátus történelmi hivatását - a világ felszabadítását. ”[42]

A munkásküldöttek szovjetjeinek megalakítása szimptomatikus jellegű. Ezek a szervek, Engels megállapítása szerint, „a proletariátus által működésbe hozott társadalmi tényezők, megadják a számára kívánatos irányt és működést”.[43]

A tanácsok megszületése azt mutatja, hogy létrehozóik nem akarnak már harcukkal a kapitalista állam keretei között maradni, hanem harcolni fognak ez állam ellen, egészen annak megsemmisítéséig. A proletariátusnak van nagy pártja, van szakszervezeti gépezete, de a szovjeteket választotta az osztályharc szervezeti formájául. Mit jelent ez? Ez

annyit jelent, hogy a munkások - hivatalos vezetőik határozatlansága ellenére - világosan felismerik: a felszabaduláshoz vezető egyetlen út a szociális forradalom'... mégpedig nyomban, azonnal, haladéktalanul.

A szovjetek létrehozása annyit jelent, hogy Németországban vége az államtól való rabszolgai rettegésnek, mely a diplomácia területéről igen sok munkás tudatába is benyomult. Itt, Nyugaton már nem lehet szó arról, hogy hiányoznak a szocializmus megvalósításának objektív, materiális előfeltételei, premisszái. A szociális forradalom Keletről Nyugatra terjed át.

És nem véletlen, hogy Keleten kezdődött. Ez mélységes belső szükségszerűség, az imperialista gazdaság struktúrájának egyenes következménye. És a forradalmi kommunista párt taktikáját, a bolsevikok taktikáját elítélő „szociáldemokraták" ostobaságát mindennél ékesebben bizonyítja, hogy nem képesek megérteni e jelenség történelmi szükségszerűségét.

A szociális forradalomhoz szükséges feltételek és a társadalom szocialista átszervezéséhez szükséges feltételek nem feltétlenül esnek egybe. Tisztán ideológiai mozzanatok mellett maga az imperializmus is közrejátszott ennek a helyzetnek a kialakításában.

A gyarmatok és félgyarmatok kivételével minden jelenkori állam, amely nagy létszámú proletárosztállyal rendelkezik, a következő három fő típusra osztható.

Az első csoportba azok az államok tartoznak, ahol a nemzetgazdaság félgyarmati-félimperialista helyzetben van (például Oroszország). A második csoportot azok az államok alkotják, ahol a nemzetgazdaság szervezete még nem teljesen élősdi, azaz a fiatal imperializmus országai (például Németország); a harmadik csoport a rothadó, élősdi imperializmus országaiból tevődik össze (például Franciaország).

Az októberi forradalom rágalmazói és szabotőrjei képtelenek megérteni, hogy a szociális forradalom miért éppen Oroszországban kezdődött és nem Németországban vagy Angliában, ahol a gazdasági fejlődés a leginkább érett meg a szocializmusra.

Nos, hát azért, mert a szociális forradalom objektív előfeltétele, a proletár tömegek teljes elnyomorodása itt, s az ilyen típusú országokban a legnagyobb fokú.

Ezeken a félgyarmatokon okozta az imperializmus a legnagyobb nyomorúságot és pusztulást. Ha ezekben az országokban az elnyomorodás viszonylag nem is olyan nagy, mint a magasan fejlett tőkésországokban, például Angliában, abszolút mértékben véve azonban sokkal nagyobb. És minthogy a szociális forradalom egyik tényezője a

néptömegek abszolút elnyomorodása, a forradalomnak Kelet felől kell Nyugatra terjednie.

Útjának kiindulópontja/- Oroszország: innen Ausztria-Magyarországon keresztül vezet Olaszországba, majd győzelmet arat a fiatal, aktív imperializmus országaiban, Németországban, és végül diadalra jut a parazita államokban, a rothadt burzsoá rendszer, a régi imperializmus országaiban: Angliában és Franciaországban.

Minden új társadalmi jelenség maga hozza létre a fejlődéséhez szükséges feltételeket. Ez a marxista történeti módszer alfája és ómegája. Aki ezt tudja, nem táplálhat kétséget abban a tekintetben, hogy az orosz forradalom nemcsak visszhangra talál Nyugaton, hanem ott is hasonló fejleményeket von maga után. És az orosz proletariátus forradalmi kommunista pártjának taktikája teljes egészében a nemzetközi szocialista forradalom elkerülhetetlenségén alapul.

A tények igazolták be ennek az egyedül lehetséges forradalmi marxista taktikának a helyességét.

A berlini munkásküldöttek tanácsa a legújabb és legjobb bizonyíték.

A szocialista forradalom Keletről Nyugat felé menetel, feltartóztathatatlan erővel és gyorsasággal. A proletariátus a teljes befejezésig viszi a világforradalmat.

A Breszt-Litovszkban tárgyaló orosz delegáció harcát sztrájkukkal támogató német munkások milliói kezeskednek ezért.

Kun Béla

Pravda, 1918. február x.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 64-66. old.

Az agitáció új útjai a hadifoglyok között

A békeszerződés, avagy - ahogy azt egyik elvtársunk szellemesen megfogalmazta - a német ítélet ratifikálása[44] új feladatok elé állítja az Osztrák-Magyar Monarchia és Németország kormányai elleni propagandát.

Hoffmann[45] kardja, amelyet az Osztrák-Magyar Monarchia militarizmusa a mérleg serpenyőjébe dobott, megszünteti a szovjethatalom ezen országok forradalmasodó proletárjai felé irányuló hivatalos propagandamunkáját. A napokban jóváhagyásra kerülő békeszerződésnek megfelelően ilyen propaganda folytatása a hivatalos hatalom részéről lehetetlenné válik.

De ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy nekünk ezt a munkát abba kell hagynunk, hanem azt, hogy megfelelő módon kell változtatni propagandánk módszereit.

Bennünket csak az e célra előirányzott kormánysegélyektől foszthatnak meg, de meggyőződésünk, hogy Oroszország proletariátusa a jövőben is teljesíti internacionalista kötelességét, támogatva forradalmi mozgalmunkat.

Mi, akik a cári Oroszországba kerültünk mint a nyílt, szocialista mezbe öltözött imperializmus áldozatai, mi, akik nemcsak szemlélőként vettünk részt az orosz forradalomban, de gyakran a munkásügy közvetlen harcosaiként, mi nem hagyjuk és nem hagyhatjuk abba a „saját" imperialistáink és a magukat szocialistának nevező munkásárulóink elleni harcot. Mi orosz elvtársaink nyomdokain haladunk.

A békekötés számunkra egyet jelent: sok tízezer elvtársunk mostantól kezdve emigránssá válik.

Felhasználva azt a szabadságot, amelyet a szovjetköztársaság adott minden parasztnak és munkásnak, megalakítjuk az *Oroszországi Kommunista Párton belül* saját magyar, német, román és más szekcióinkat, és mindegyre folytatjuk forradalmasodó munkánkat a szövetségi államban.

Sehol a földön nem olyan szabad az agitáció, mint Oroszországban - abban az országban, ahol még a földhasználat sem függ az állampolgárságtól. E szabadság alapján folytatjuk munkánkat, amelynek célja a kommunista forradalom előkészítése „hazáinkban” és a „saját” szociálimperialistáink és a magukat szocialistának nevező munkásárulóink elleni harc.

A békekötés után Oroszországban maradó hadifoglyok száma magas lesz. Az emigránsokká váltak pártszervezetei számszerűleg nem maradnak majd el sok olyan szocialista kormánypárttól, amelyek képviselői Stockholmba utaztak saját imperialista kormányuk kereskedelmi utazóiként.[46] Az Oroszországi Kommunista Párton belül fogunk dolgozni, és propagandánk forradalmi marxista lesz.

Mi nem táplálunk illúziókat, nem gondoljuk azt, hogy lehet forradalmat kívülről csinálni. De az orosz emigráns szervezetek története mindarra megtanít bennünket, ami szükséges forradalmi szervezeteink létrehozásához, a hazai proletár-paraszti tömegekkel történő összeköttetés létrehozásához. A szervezett szociáldemokrata pártok legális kreténizmusával szemben mi valóban a bolsevista szempontot hirdetjük. Mi a *munkások és parasztok fegyveres felkelése segítségével végbemenő kommunista forradalmat* hirdetjük. Kommunista pártjaink be fogják bizonyítani, hogy mi egészében megvalósítottuk Marx felhívását, amelyet az I. Kommunista Intemacionálé nevében dolgozott ki.

„Ha a munkások megfeledkeznek kötelességükről, ha tétlenek maradnak, akkor a mostani szörnyű háború csak előfutára lesz még halálthozóbb nemzetközi viszályoknak és minden nemzetben újra diadalmaskodni fognak a munkásságon a kard, a föld és a tőke urai.”[47]

Meggyőződésünk, hogy szervezeteink jelentős szerepet játszanak majd az eljövendő Kommunista Intemacionáléban.

Kun Béla

Szocial-demokrat (Moszkva), 1918. március 14. (Oroszul.)

Az osztrák-német imperializmus válsága

Az Osztrák-Magyar Monarchia most ugyanazt a helyzetet éli át, mint a maga idejében a forradalom előtti Oroszország. Az erős, energikus német imperializmus mind feszesebben húzza meg a hurkot a gyengébb, végleg kimerülő osztrák-magyar kapitalizmus nyakán, s a haldokló Monarchia helyzete még rosszabbnak bizonyul, mint a forradalom előtti Oroszországé volt Angliával, Franciaországgal és Amerikával összehasonlítva. A mind kellemetlenebbé váló „szövetséges" a közvetlen szomszédságban él, és az osztrák-magyar hadsereg a német csapatok egyik alárendelt egységévé vált.

Amint a forradalom előtti Oroszország helyzetét Stürmer szeparatista béketörekvései jellemezték, épp olyan elkeseredett próbálkozások jellemzik most a német imperializmus öleléséből szabadulni kívánó osztrák-magyar imperializmus politikáját.

Az imperialistákat a rablás útjára vivő immanens gazdasági erő nemcsak az ellenséggel fennálló viszonyban mutatkozik meg, hanem ugyanúgy kiterjed a szövetségesre is.

A nagynémet „szociáldemokraták", Renner és társai fajtájából, most az Osztrák-Magyar Monarchia bőrén győződhetnek meg közép-európai törekvéseik hiábavalóságáról az imperializmussal szemben. A világháború még nem fejeződött be, de a német imperializmus már érezteti szövetségesével: az egyesített erőkkel Oroszországban, Ukrajnában és Romániában összerabolt bőséges zsákmányból a leggyengébb szövetségesnek már nem jut.

A „kenyérbéke", amelyet a Burgfrieden (polgári béke) szociáldemokrata hívei elismertek, nem juttat a dunai Monarchiának egy falat kenyeret sem, amint azt az osztrák újságok szomorúan állapítják meg. A német imperializmus szakít és lop magának, az Osztrák-Magyar Monarchia pedig elkeseredett kísérleteket tesz,[48] hogy szabaduljon a Németországgal fennálló szövetségtől.

Nemcsak egyes írók, megszállott álmodozók ábrándoztak önálló im-

perialista balkáni politikáról, de a kormánykörök maguk is támogatták ezt a törekvést. Félhivatalos hírek már az osztrák Samen professzor írásbeli jelentését emlegetik, amely eljutott egészen a kancellári hivatalig, és amelynek jelszava a Németországgal való szakítás.

Itt épp olyan helyzet állt elő, mint amilyen Stürmer különbéketárgyalásainak előestéjén volt, amely tárgyalások célja a leggyengébb orosz imperializmus megmentése volt az angol és francia pénztőkétől.

Másfelől Ausztriában borzasztó félelem uralkodik az orosz forradalom miatt. Az „orosz forradalmak morális annexióját" hangoztató *Fremdenblatt*[49] attól tart, hogy Ausztria nem éli túl a „bolsevista" járványt.

Közben pedig a tömegek ismét mozgolódnak. A politikáját a németországi szövetségre építő hivatalos szociáldemokrácia a kormánykörökhöz hasonlóan válságba került. Mit nyújthat most egy afféle Renner, aki 1915-ben csak azt volt képes mondani a proletariátus nemzetközi megmozdulásaival kapcsolatban, hogy az imperializmus „történelmi szükségszerűség és a kultúra szempontjából igen sokat ígérő"?

Mozgolódnak a tömegek Ausztriában ahhoz hasonlóan, ahogy a márciusi forradalom előtt[50] Oroszországban, és a kormánynak - látva, hogy Németország gyengíti őt - már nincs elég ereje.

A háború elején még jelentős támadószellemmel rendelkező imperializmusnak, amely hódítások útján törekedett befolyásának szélesítésére a Balkánon, most védekező pozícióba kell vonulnia, hogy megvédje magát a német imperializmus hódító politikájával szemben.

Az a körülmény, hogy a bécsi professzor írásbeli jelentése egészen a császárig jutott el, és hogy erről oly gyorsan tudomást szerzett az egész ország, azt bizonyítja az osztrák állapotok ismerőjének, hogy ez a jelentés nem egyszerű tudományos alkotás, hanem a két oldalról szorongatott osztrák imperializmus ideges jajgatása.

Nem fér kétség ahhoz, az az osztrák imperializmus, amely az imperializmusok leggyengébbike volt, nem bírja el ezt a két oldalról jövő nyomást.

így a német imperializmus készíti elő az osztrák forradalmat.

Károly császár helyzete épp olyan bizonytalan, mint II. Miklósé, a megalkuvó szocialistájára építő osztrák burzsoá köztársaság pedig éppen olyan rövid ideig tartja majd magát, mint a hírhedt Kerenszkij-Ceretelli-Csemov hármas istenség.

Kun Béla

Izvesztyija (Moszkva), 1918. március 23. (Oroszul.)

Az elvtelenek kongresszusa

Nekünk magyarországi kommunistáknak volt egy külön magyarországi előharcosunk, akinek emlékét kegyelettel őrzi az egész világ proletariátusa: Frank Leó[51] - ez az előharcos, a párizsi proletárok kommünjének volt munkaügyi minisztere, barátja Marxnak, a tudományos szocializmus megalapítójának. Az ötvenpercentre megalkuvó szociáldemokratáknak, akik Magyarországon osztályharc helyett az uralkodó osztállyal való apró seftelésekben látták a proletariátus pártjának feladatát, még az emléke is kellemetlen ennek a névnek. Kellemetlen, mert mikor Frank Leó rövid idei működés után, megundorodva a jelenlegi pártvezetőség méltó elődjeitől, végleg otthagyta Magyarországot, ezekkel a szavakkal búcsúzott el:

-Inkább Párizs kanálisaiban elpusztulni, mint ezzel a betegsegélyző bandával együtt élni és dolgozni.

Amik a Magyarországi Szociáldemokrata Párt kongresszusáról rövid értesítés formájában hozzánk eljutottak, azok eszünkbe kell juttassák Frank Leó szavait. Elvtelenségre elvtelenség, árulásra árulás, apró, kiskereskedelmi jellegű kalmárkodás a proletariátus érdekei rovására merész lendületű forradalmi tömegcselekvés helyett, amire pedig minden ok és alap megvan Magyarországon.

Ha valamire, úgy a magyarországi hivatalos Szociáldemokrata Párt politikájára legnagyobb joggal ráolvashatok Marx szavai, amelyeket a francia kispolgárok és munkások ágyasságából született, úgynevezett szociáldemokrata pártról írt:

„A proletariátus szociális követeléseinek lefaragták a forradalmi élét és demokratikus fordulatot adtak nekik, a kispolgárság demokratikus igényeit megfosztották pusztán politikai formájuktól és szocialista élüket helyezték előtérbe. így keletkezett a *szociáldemokrácia*."[52]

A magyarországi cs. és kir. szociáldemokraták kongresszusát „kihágások" előzték meg. A „kihágások" - ez a Weltner kifejezése - a következők

voltak: tömegsztrájk a pártvezetőség ellenére,[53] hangos helytelenítése a pártvezetőség részéről a kormánnyal folytatott alkudozásoknak, s végül - ez azután már nemcsak amolyan tömegsztrájkféle kihágás, hanem valóságos felségsértés - ebrudon való kihányása a pártvezetőség és vidékének a munkások értekezleteiről.

Erre következett a pártvezetőség lemondása, a januári tömegsztrájk után a kongresszus, melynek eseményeiről közvetlen forrásból származó értesülés alapján már beszámolt a *Szociális Forradalom.*

Nem a pártvezetőségnek, nem is ennek a párt-, szakszervezeti és betegsegélyző hivatalnokokból és aspiránsokból álló, kongresszusnak nevezett társaságnak - a magyarországi forradalmi proletariátusnak tartozunk azzal, hogy komolyan foglalkozzunk a magyarországi hivatalos szociáldemokrácia politikájával. Nem volt divatban azon a környéken az elvi különbség, személyi hajszába fullasztották minden ilyen kritika kísértetét a monopolisztikus üzemre berendezkedett szociáldemokrata vezérek. A pofonokat, amiket a szó fizikai értelmében kentek le a kalmároknak a kormánnyal való külön alku után, nem teszi meg nem történtté az *egyhangú* újraválasztás - ezt a munkát pedig nem lehet azokkal a módszerekkel elhallgattatni, mint ahogyan szokták: sem orvtámadásokkal, sem valami apró konccal, sem a pártból való kizárással. Mi megelőztük mindezeket...

*

Elméleti szempontból a pártvezetőség politikáját alig lehet bírálni. Az alkuvó politikájának elvvé emelése nem áll ki semmiféle bírálatot, nem is alkalmas elméleti megvilágítás alá való helyezésre.

Attól a perctől kezdve, amidőn a magyarországi proletariátus évtizedes forradalmi fellépésével, a kilencvenes évek gyönyörű, hősies küzdelmeivel politikai súlyra és hatalomra tett szert, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt egyebet sem tett, mint felhasznált minden alkalmat, hogy a munkásság önálló fellépését lehetetlenné tegye, feleúton megállítson minden tömegcselekvést. Szállította a proletariátust „alkotmánytiprásra" és „alkotmányvédelemre" minden lehető pártnak. Ez az utcaleány politika, mely egyrészről a párt- és szakszervezeti hivatalnokokra, másrészről a betegsegélyző pénztárba becsúszott, a proletariátustól majdnem elszakadt elemek egymással szemben való fölé- és alárendeltségi viszonyára támaszkodott, megteremtette a maga férges gyümölcsét. Az osztályharc feledésbe ment, s amikor a választójogi küzdelmek idején elemi erővel kitört a munkásságból a forradalmi erő, a pártvezetőség mindenkor visszaszorította azt. Lefújni a tömegsztrájkot: ezt tudta a pártvezetőség.

Andrássy nem ért egyet. Apponyi nem ért egyet. Vázsonyi nem ért egyet a tömegsztrájkkal, tehát le kell fújni azt. Bölcs mérséklet, nagy állambölcsesség, óvatos kerülgetése még a forradalom szónak is, néha-néha

egy-egy fenyegetés, hogy „ha nem adtok választójogot, hát rossz fiúk leszünk", ez volt a politikája a pártvezetőségnek mindenkoron.

Egyfelől ez a hivatalnoksereg, másfelől a szabadkőmíves-páholyokban a nagykereskedőkkel, gyárosokkal, bankigazgatókkal egy tálból cseresznyéző „doktor urak"; mi köze lehetett ennek a társaságnak a proletár forradalomhoz.

A háború kitörése után csak egyetlen szempont vezette a pártvezetőség politikáját: biztosítani a párt és környékéhez tartozó hivatalnokok felmentését, meg a „párt üzleti vállalatait". Egészen természetes, hogy Garami Ernő, a *Népszava* szerkesztője magából kikelve támadta meg azokat az elemeket, amelyek bomlást akarnak előidézni a pártban. Magyarországon nem csuktak be a háború alatt egyetlen „vezért" sem, pedig még Belgiumban is akadt a szocialisták között „fegyháztöltelék". Pedig Magyarországon ugyancsak világos lehet, hogy nem „védeni kell a hazát", hanem rablásért folyik a harc.

Az elvtelenségnek gyávaság a házastársa. Ebből az áruból eleget tartanak raktáron a pártvezetőségek.

Károly császárnak gyönyörűsége telik az ő hűséges császári és királyi szociáldemokratáiban. Az öreg Liebknecht[64] mondotta, hogy a proletariátus eljárása helyességének legjobb mértéke: ellenségeinek magatartása. A császár, a kapitalista hóhérbanda főnöke meg van elégedve: ez a mértéke annak az árulásnak, melyet a pártvezetőség elkövetett. Az imperializmus nem kerülte el Magyarországot sem. Csak az az árulás példátlan, amelyet ez a pártvezetőség elkövetett a legelemibb jogok híjával levő proletariátussal szemben - de a magyarországi viszonyok nagyjában és egészében ugyanazonosak, mint az egész imperialista világban. A burzsoázia, a vagyonos osztály egy egységes reakciós tömeg Magyarországon is, mely minden erejével szembehelyezkedik a munkásosztály minden olyan törekvésével, amely a jogoknak, a jólétnek csak a rongyait is akarja.

Nem szerzi meg a választójogot a magyarországi munkásság negyvenéves küzdelem után sem, nem fog mandátumot szállítani azoknak, akik őt szállították szőröstől-bőröstől az uralkodó osztályoknak: Apponyitól kezdve Vázsonyiig és Jászi Oszkárig.

Jogot, felszabadulást csak a proletárforradalom hozhat, de ez aztán nem áll meg a választójognál. S ennek a forradalomnak első áldozata maga a hivatalos szociáldemokrácia lesz. A proletariátus felszabadulásának útján ellenségei tetemeinek kell heverniök...

Szociális Forradalom", 1918. április 8.

„Proletárforradalmak... állandóan bírálják önmagukat, folyton megszakítják saját menetüket, visszatérnek a látszólag már elvégzetthez, hogy megint újból elkezdjék, kegyetlen alapossággal gúnyolják első kísérleteik felemásságait, gyengéit és gyatraságait."[56]

Ezek a szavak,-amelyekkel Marx a proletárforradalmat és annak a burzsoá forradalomtól való különbözőségét jellemezte, az általunk átélt napokban önbírálatra kell hogy serkentsék a proletárdiktatúra minden hívét, az üzemi bizottságok, az ellenőrző bizottságok minden tagját, minden proletárt. Az önkritikára éppen azért van szükség, mert a proletárdiktatúra megnyilvánulásai feletti egyetlen kontrollt jelenti. Minden kívülről jövő kritika, még az is, amely a szovjetekben levő belső ellenzék köréből származik, halálos ellenségünk dühének kifejezése. E kritika célja nem tevékenységünk elvtársi kijavítása, hanem a pusztulásunk.

Vissza kell térnünk bizonyos állásokhoz, melyeket látszólag már meghódítottunk, és ahol ez szükséges, újra kell kezdenünk a szervező munkát. A proletárdiktatúra nem pillanatnyi tömegfellángolás terméke: Oroszország munkásosztálya hosszú és szívós harc eredményeként érte el azt. Diktatúránk éppen ezért nem kelthet állandó ünnepi hangulatot. Nincs tehát semmiféle okunk arra, hogy kerüljük az önkritikát: ha egyszer nincs ekstázis, akkor nem kell félnünk, hogy a forradalmi mámor után - mely a burzsoá forradalom mézesheteit jellemzi -beáll a súlyos másnaposság állapota.

Minden munkásnak az oroszországi proletárdiktatúra megerősítésére kell kihasználnia azt az átmeneti időszakot, amely a segítségünkre jövő nemzetközi forradalomtól elválaszt bennünket. E tevékenység helyéül ne csak az utcák és terek szolgáljanak - melyeken az orosz munkás ragyogó győzelmeit aratta -, hanem a gyár is, maga a termelési folyamat, mely a proletárállam életerejének forrása. A termelés szervezésének kérdései, amelyek most a proletariátus feladatává lettek, harcunk legégetőbb kérdései. E feladatok megoldása függ minden egyes proletártól, mert megoldásuk alapját nem a tőke hatalma, hanem a munka alkotja.

I

„A munkásosztály nem várt csodákat a kommüntől" - mondja Marx a párizsi kommünről írott ragyogó művében.[67] Az orosz proletariátus nem várhat csodákat a proletárdiktatúrától. Ezt mindenekelőtt az államosított vállalatok munkásságának kell megértenie. Meg kell értenie - Marx kifejezésével élve -, hogy „hosszú küzdelmeken, történelmi folyamatok egész sorozatán kell átmennie, amelyek mind a körülményeket, mind az embereket meg fogják változtatni."[58]

Azt várni vagy követelni, hogy az államosított és az ellenőrzött vállalatok munkásai pontosan ugyanúgy éljenek, mint a szocializmusban vagy annak magasabb szakaszában, a kommunizmusban, azt jelenti, hogy félreértjük a helyzetet, vagy provokációnak engedünk; azt jelenti, hogy valamilyen „népi dekrétummal" megvalósítható utópiában hiszünk; ez végső soron demagóg-provokátor hatás, mely belülről próbálja aláaknázni a proletariátus uralmát.

A proletárdiktatúra az államosított vállalatoknál - és ezek száma jelentős - megszüntette a kapitalista kizsákmányolást, de a szovjetek és a munkásellenőrzés minimálisra szoríthatja le a kizsákmányolást a még magánkézben levő gyárakban és üzemekben is. Az összes vállalatok államosítása a közeljövő feladata. Ezzel a társadalom - Engels szavaival élve - „… az összes termelési eszközök urává teszi magát, hogy társadalmilag tervszerűen használja fel őket, megsemmisíti az emberek eddigi leigázottságát saját termelési eszközeik *alá*… A régi termelési módot tehát alapjából forradalmasítani *kell*… °[9]"

E felszabadító folyamat során az első feladat a termelési eszközök társadalmasítása. Ezt a feladatot viszonylag könnyen meg lehet oldani, mivel az imperializmus fejlődése a termelés koncentrációjával járt.

De ez nem minden. Ez, hogy úgy mondjuk, csak állami aktus, bár igaz, hogy a proletárállamé. A termelés megszervezése nem az állam tevékenységének eredménye: az államhatalom meghódításának az a célja, hogy elhárítsa az akadályokat a termelés jelenlegi rendszerétől, a kommunista rendszerhez vezető fejlődés útjából. Amíg az új gazdasági erők teljesen ki nem fejtik hatásukat, amíg a régi termelési módot teljesen meg nem változtatjuk, átmeneti szakaszban fogunk élni, melynek folyamán a kapitalizmusnak még sok maradványa fog hatni.

Ezzel minden munkásnak tisztában kell lennie.

II

Az alapvető kérdés, amely ebből ered, a munka intenzitásának kérdése. Az élelmiszerválság, a szállítás felbomlása és a gazdasági élet egyéb „vál-

ságai" - másodrendű kérdések. Ezek a munka termelékenységének emelésével oldhatók meg, ami jelenleg nagyobb mértékben függ a munka intenzitásától, mint bármikor.

A munka termelékenysége nemcsak a munka intenzitásától függ. De a termelékenység fokozásának objektív feltételei - a technikai eszközök és a feldolgozási eljárások tökéletesítése - nincsenek meg, és nem tudjuk őket előteremteni a külső és belső ellenforradalommal vívott harc folyamán. Ezek rajtunk kívül álló tényezők.

Más dolog a munka intenzitása, amely az utóbbi időben a minimumra zuhant. Nekünk, a proletárdiktatúra híveinek nincs okunk eltussolni ezt a tényt. Az orosz munkás átlagos munkaintenzitása még a kapitalizmus uralma idején is alacsonyabb volt, mint más kapitalista országokban.

Annak a munkásnak a szemszögéből, akinek nem érdeke, hogy a vállalat termelékeny és jövedelmező legyen, a munka intenzitásának kérdése elég egyszerűen oldódott meg. A munkás így okoskodott: „Akármilyen keveset dolgozom, semmiképpen sem küszöbölhetem ki a kapitalista módszereit, melyek a munkaerőm kiszívására irányulnak; valamennyi profitja mindenképpen marad."

Még nem is volt olyan régen, amikor az orosz munkások a saját bőrükön érezték a munkaintenzitás növelésének kapitalista módszereit. Ma már nem léteznek azok a külső erők, amelyek objektív tényezők segítségével növelték a munka intenzitását, olyan tényezők segítségével, mint például a gépek járásának meggyorsítása, a Taylor[60] és egyéb bérfizetési rendszerek.

A munkások most korlátlan urai a vállalatnak, és nincsen semmiféle külső erő, amely növelhetné a munka intenzitását. Csupán két tényező maradt, amely alkalmas e nagy feladat megoldására: a munkaidő csökkentése és a munkásosztály önfegyelmezése.

„A *megrövidített munkanap* első hatása azon a magától értetődő törvényen alapszik, hogy a munkaerő hatóképessége fordított arányban van hatóidejével. Ezért, bizonyos határok között, az erőkifejtés fokában megnyerik azt, amit tartamában veszítenek."[61]

Ennek az állításnak helyességét a tapasztalatok igazolták.

A munkaintenzitás csökkenése a munkanap megrövidítése után és a kapitalizmus hajtómotorjának kiküszöbölése után, csak a fegyelem hiányával magyarázható.

Addig, amíg a termelés szocialista szervezete teljes egészében fel nem váltotta a kapitalizmust, minden esetben nagy veszélyt jelent a termelésre és ezzel a proletárdiktatúrára nézve is, ha a munkaintenzitás a régi színvonal alá süllyed.

Bennünket nem fenyeget a világgazdaság konkurrenciája, mert a proletár Oroszország el van zárva a világpiactól; számunkra a munka termelékeny-

ségének csökkenése a belső áruforgalom létérdekei szempontjából jelent végveszélyt.

A drágaság, az élelmiszerárak rögzítése, a pénzforgalom - mindezek a problémák a legnagyobb mértékben függnek a munka termelékenységétől, s az viszont, mint már mondottuk, a legszorosabb kapcsolatban van a munka intenzitásával.

Éppen ezért a termelést szervező minden új proletár szervnek fő feladata az, hogy visszaállítsa a régi munkaintenzitást.

III

Az első út, amely ehhez vezet - a munkások önfegyelmezése. Ez egyáltalán nem a forradalmi energia elfojtását vagy a munkás anyagi helyzetének romlását jelenti. De nem szabad engednünk a pillanatnyi érdekek csábításának. Azok a proletárok, akik nem elégedtek meg azokkal a vívmányokkal, amelyeket egyetlen csapással értünk el, azok a proletárok, akik egyszerre elérték azt, amiért megalkuvó testvéreik évtizedekig harcoltak; azok a proletárok nem feledkezhetnek meg a világforradalom nagy érdekeiről.

A munkásosztálynak - mondja Marx - „nem eszményeket kell megvalósítania, csak ki kell szabadítania az új társadalomnak a régi, összeomló burzsoá társadalom méhében már megfogamzott elemeit.”[82]

De az új társadalom ezen elemeinek forrása a termelés, és mindenki, akinek a kezében szerszám van, a proletárdiktatúra és a kommunizmus sorsát tartja a kezében.

Kun Béla

Znamja Revoljucii (Tomszk), 1918. április 14.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 67-71. old.

Marx Károly (1818-1883)

I

Május 5-én volt a századik esztendős fordulója annak, hogy megszületett Marx Károly.

Ha valaki kérdi, miért öltött ünnepi díszt a világon az öntudatos munkásoknak minden egyesülése, azt feleljük neki:

- Marx Károly volt az, aki fölfedezte a munkásosztályt, annak történelmi helyét, szerepét, forradalmi hivatását. Marx Károly nevéhez, működéséhez fűződik az a tanítás, mely ma is világítótoronyként mutatja a szociális forradalomtól vajúdó proletárosztálynak a felszabaduláshoz vezető utat.

Kétségtelen, hogy Marx tanításainak elterjedése előtt is hullámzott a bérmunkásoknak egy tömege, melyet összetartottak társadalmi életének közös föltételei. Közösen keresték az elnyomatásból a felszabadulás felé vezető utat abban a ködben, melybe az elnyomók burkolták előtte. De csak Marx volt az, aki összeforrasztotta ezt a tömeget *osztállyá*:, határozott történelmi feladatot állított elébe: *elfoglalni* a politikai hatalmat, végrehajtani a szociális forradalmat. . .[68] Szemei elé tárta az *értéktöbblet* titkát, feltárván előtte a képet, hogy a „tőkés termelési módnak és a munkás általa végbevitt kizsákmányolásának alapformája: hogy tőkés, még akkor is, ha munkása munkaerejét teljes értékén vásárolja meg, amellyel az mint áru az árupiacon bír, mégis több értéket sajtol ki belőle, mint amennyit érte fizet".[64] Megmutatta, hogy ebből a meg nem fizetett munkából származó értékekből gyűl össze a vagyonos osztályok kezében a tőkének mind nagyobbra növekvő tömege.

De föltárta a proletárok előtt saját társadalmi életük történetének titkát. Fölfedte előttük, hogy az emberiség minden eddigi története az osztályharcok története, hogy ezek az egymással küzdő osztályok a társadalomnak mindenkor a termelési és forgalmi viszonyoknak ter-

mékei, egyszóval korszakuk *gazdasági* viszonyaiké. Az értékelmélet és gazdasági materializmus: ez az a két tanítás, melyből összetevődik *a tudományos szocializmus vagy a bíráló kommunizmus*, mely megvilágítja a munkásosztály előtt a felszabaduláshoz vezető utat: *az osztályharcot a politikai hatalomnak forradalmi úton való elfoglalásáért.*

Ezt köszönheti a munkásosztály Marx Károlynak, legnagyobb előharcosának, legnagyobb forradalmárjának, legnagyobb tudósának.

II

1818. május 5-én született Marx Károly a németországi Trier városban. Jómódú szülőknek volt a gyermeke. Gondtalanul végezte el középiskolai és egyetemi tanulmányait. Fényes pálya nyílt volna meg előtte a vagyonos osztályok szolgálatában, fényes tehetségét, korán megszerzett nagy tudását azonban már 1841-ben a földesúri, feudális renddel akkoriban még forradalmi küzdelmet folytató polgárság szolgálatába állította. A *Rheinische Zeitung (Rajnai Újság)* című lapjában küzdött a polgári (burzsoá) demokráciáért, de hamarosan menekülni volt kénytelen ifjú feleségével, Westphalen Jennyvel együtt Párizsba.

Itt kezdett alaposan foglalkozni a gazdaságtudománnyal, itt jutott közelebbi érintkezésbe a kezdődő, tapogatódzó munkásmozgalommal és a szocializmussal is. Újra bírálat alá vette tudásának egész részletét, s barátjával, egész életének hűséges munkatársával, Engels Frigyessel együtt itt kezdték megalapozni azt a tanítást, mely útmutatónk ma is a forradalmi küzdelmeinkben.

A kispolgári szocializmussal „*A filozófia nyomorúsága*" című könyvében számol le. Ugyanezen évben, 1847-ben jelenik meg Engelsszel együttesen írott munkája: a „*Kommunista Kiáltvány*"[5a], első rendszeres kifejtése a tudományos szocializmusnak. Az azelőtti szocialisták, az úgynevezett utópisták kritizálták a tőkés termelési rendet, de nem bírták megtalálni az új társadalmi rend megvalósításának módját. Ők az egész emberiségtől, annak józan belátásától várták a szocializmus megvalósítását, nem látták meg, hogy *csak a munkásosztály az az erő*, amely létrehozhatja a szocialista társadalmat a maga forradalmi osztályharcával, minden eddig létezett társadalmi rend erőszakos szétrombolásával.

1848 ismét Németországban találja Marxot, ahol Engelsszel s másik barátjával, Wolffal együtt a *Neue Rheinische Zeitungban (Új Rajnai Újság)* Kölnben szolgálja a forradalom ügyét.

A polgárság 1848-ban végleg megmutatta, hogy nem forradalmi elem. Még tisztábban állott tehát Marx előtt, hogy[06]… megszüntetheti

az osztálykülönbségeket s létrehozhatja a társadalom szocialista szervezetét.

A forradalom leverése után Marx Párizson, Brüsszelen keresztül Londonba kénytelen vándorolni, hol nyomorúságban és a proletariátusért folytatott munkában tölti életét.

Itt írja meg gazdasági tanításainak két fő munkáját: „*A politikai gazdaságtan kritikájához*" című könyvét, s minden könyve legnagyobbikát, leghalhatatlanabbját: a „*Kapital*"-1 (Tőke), melynek második és harmadik kötetét csak halála után adta ki Engels Frigyes.

Tudományos búvárkodás mellett a harc volt Marx élete. Harc a munkásosztály felszabadításáért. Ennek a harcnak volt a legfőbb eszköze az 1864-ben alapított *Nemzetközi Munkásszövetség*, az I. Internacionálé. Ennek megszűnése után is ő volt a középpontja a nemzetközi munkásmozgalomnak, hozzá fordult tanácsért, felvilágosításért, az ő gazdag tudásából merített a világ valamennyi szociáldemokrata pártja.

A munkásság politikai harcában született Marxnak négy kisebb munkája, melyeknek mindegyike irányadó ma is a proletariátus forradalmi taktikája dolgában. Ezek közül sorrendben legelső: „*Az osztályharcok Franciaországban 1848-tól 1852-ig*", mely a francia 48-as forradalmat tárgyalja, a polgárság árulását a munkássággal szemben. A német forradalmat tárgyalja a másik: „*Forradalom és ellenforradalom Németországban*". III. Napóleon államcsínyét, császárrá válását a harmadik híres röpirata, a: „*Brümer 18*",[67] míg a negyedik a párizsi munkások 1871-i forradalmáról, a Kommünről szól a: „Polgárháború Franciaországban".

Temérdek, vastag köteteket kitevő ezeken kívül a Marx egyéb, kiválóan értékes munkáinak száma.

Üldözve, nyomorogva, reggel kilenctől éjfél utánig dolgozva, minden percét a munkásság forradalmának, felszabadulásának szentelt élet után 1883. március 14-én halt meg Marx Londonban.

Haláláról ezt írja Engels egyik levelében:

„Az emberiség egy egész fejjel lett alacsonyabb, a legzseniálisabbal mindazok közül, akikkel rendelkezett a utolsó időkben."[68]

Haladva az úton, melyet Marx mutatott nekünk: a forradalmi osztályharc útján, a burzsoázia erőszakos leverésén keresztül a kommunizmus felé, minden munkás tanulja meg, ki volt Marx Károly.

Kun Béla

Szociális Forradalom, 1918. május 11.

ELŐSZÓ

Ez a kis röpirat magyar és német nyelven több kiadásban szolgálta a nemzetközi proletárforradalom ügyét. Először Oroszországban, majd Németország több városában jelent meg a spartacusok[69] különböző csoportjainak kiadásában, azután Ausztriában s végül most Magyarországon.

Megjelenése nyomon követte az oroszországi munkásmozgalomnak azt az elhatározását, mely a szociáldemokráciával való szakítást teljessé tette azáltal is, hogy a párt elnevezését megváltoztatva kommunistának nevezte magát, úgy, amiként annak idején Marx és Engels tették.[70]

A röpirat a bolsevizmus rövid foglalata. Elsősorban a proletárforradalom útjait és módjait tárgyalja, a hatalomhoz vezető utakat és módokat, a proletariátus hatalmi berendezkedését, a diktatúra átmenni intézkedéseit a szocializmus megvalósítására csak röviden érinti.

A kapitalizmus és szocializmus közé eső átmeneti időszaknak, a proletariátus diktatúrájának programját részletesen tárgyalja a mi kedves barátunk, Buharin Nyikolajnak magyar nyelven is megjelent könyvecskéje: „A kommunisták (bolsevikek) programja."[71]

Ezt a kis füzetet gyűlölettel írtam. Nem sokkal azután, amikor - egy időre - kénytelenek voltunk kiadni kezünkből a fegyvert[72] - melyet a proletariátus nemzetközi földjének védelmére az azóta összeroppantnak látszó német és osztrák-magyar imperializmus ellen ragadtunk. Kénytelenek voltunk letenni, nemcsak azért, hogy a fegyvereket a proletariátus ellen feltámadó orosz burzsoázia ellen fordítsuk, hanem azért, mert a német, osztrák és magyar proletariátus forradalmi kitöréseit szociáldemokrata vezetőségeik visszafojtották. - A legkétségesebb időszaka volt ez a nemzetközi forradalomnak, de amit akkor írtunk a proletárföldön a nyugatra eső hivatalos szociáldemokráciáról, fokozottan

igaz ma is, amidőn a nemzetközi forradalom halad előre a proletariátus győzelme felé.

Liebknecht és Luxemburg meggyilkolása,[73] a magyarországi proletariátus mozgalmában fölmerülő valamennyi esemény, a berni kongresszus[74] mind igazolják ezt a felfogást.

De a burzsoázia magatartása, a magyarországi burzsoá demokrácia viselkedése, az ellenforradalom szervezkedése is igazolói a bolseviki taktikának.

Ha nincs ok változtatni az eredeti kiadáson - annak ellenére, hogy megjelenése óta a forradalom óriási területeket és tömegeket hatott át -, arra viszont nem volt időm, hogy egyes nem aktuális helyeket aktuálissal pótoljak.

Az internacionalista vöröskatonákat - magyarokat és németeket - ez a kis füzet világosította föl elsősorban a kommunista mozgalomról, hiányokat pótolt nevelésükben, amelyet hazájuk munkáspártjai elhanyagoltak. A proletárforradalom vörös hadseregének új osztagait - hiszem, ebben a formájában is fogja majd nevelni.

Budapest, 19x9. február.

Kun Béla

A világháború alapjában rendítette meg a társadalom minden építményét. A háború romboló útjában legelső akadályként kellett volna álljon a munkásság vezető pártjainak, a szociáldemokrata pártoknak nemzetközi szövetsége: az Intemacionálé. Ez az akadály azonban eltűnt a háború viharának első kitörésére. Romba dőlt, darabokra szakadt az első alkalommal, amidőn ki kellett volna állnia a nemzetköziség tűzpróbáját.

A tőke kizsákmányolása alól felszabadulni törekvő proletárokat - a társadalomnak azt az osztályát, mely ki van zárva a termelőeszközök birtokából, s létét kizárólag munkaereje áruba bocsátásából tartja fönn - nemzetközi szövetségbe tömörítette össze a különböző államok közötti forgalom fejlődése, s ennek következtében a világ valamennyi népe között létesült szoros kapcsolat. Közös sors a kizsákmányolásban, közös elnyomatás, a felszabadulás közös feltétele: a tőkés termelés s az ezen alapuló társadalmi rend megdöntése szükségszerűen létrehozták valamennyi ország munkásosztályának nemzetközi egyesülését a közös erővel vívandó osztályharcra, valamennyi ország elnyomói és kizsálmányolói: a tőkések ellen.

Mégis: a háború kitörésekor valamennyi ország munkáspártjainak többsége rögtön feladta ezt a közös osztályharcot, odaállt a „saját" országabeli tőkések oldalára, s a burzsoázia (a vagyonosok) elleni közös harc helyett egymást gyilkolták a különböző országok munkásai.

Ügy tűnt föl a háború néhány hónapja után, mintha a szociáldemokrata pártok egymás közötti ádáz gyűlölködésében elégett volna a munkásság felszabadításának, a szocializmusnak eszméje.

Ez történt akkor, amidőn legnagyobb szükség lett volna a munkásság kíméletlen és szorosan egységes nemzetközi osztályharcára. Akkor, amidőn egyenesen a proletárok életére törtek a tőkések, amikor a drágulás egy csapásra elértéktelenítette mindazt a munkabéremelést, amit évtizedek harcával vívtak ki a munkások szervezetei; amidőn tetőpontra hágott a kapitalisták szövetségeinek harci ereje. A munkásságnak keser-

vés, nehéz harcok árán elért jogait rongyokra tépték a háború zavartalan folytatása érdekében. A demokráciát - ahol ez létezett - felváltotta a tőkések katonai diktatúrája, s nemcsak a fegyverbe hívott, de a háború érdekében munkahelyükön maradt munkások is a militarizmus járma, katonai fegyelem alá kerültek.

A büszke, erős és harcra kész proletariátus helyett mélyen rabszolgaságba süllyedt, akarat és bátorság nélküli tömegek mentek a közös osztályharc helyett egymással szembe: egymás gyilkolására. A vezérek, akik azelőtt nemzetközi tanácskozásokon hirdették - szavakkal - a szabad népek szabad testvéri egyesülését, részben maguk is gyilkosságra indultak, részben a vágóhídra zavart tömegek mögül fogcsikorgatva gyalázkodtak egymás ellen. Jóváhagyták az embergyilkosságnak és országrablásoknak elébük terjesztett költségszámláit, megszavazták a hadiköltségeket, részt vettek a munkásság képviselőiként a „honvédelem" szervezésének munkájában. A munkások osztályharcának erőszakos elnyomása mellé ők szolgáltatták a szellemi fegyvereket: az altató, a butító eszméket.

A munkáspártok egy része: a szociálpatrióták, hazafiszocialisták nyíltan beszegődtek az embergyilkolás szolgálatába. A másik rész tétlenül nézte, legföljebb erőtlen tiltakozó szavakkal kísérte a munkásság vágóhídra küldését és bilincsbe verését.

Az egyik csoport eszköze lett az imperialisták rablóbandájának, a másik csak alkalmazkodott az imperializmushoz. Az egyik eltüntette a munkásság osztályharcát, a másik elerőtlenítette. A háború azonban nem akart befejeződni, sőt folyton új alkalmak, okok kerülnek elő a továbbhúzására. A proletariátus mind mélyebbre süllyed a nyomorúságba, rabságba; nehéz osztályküzdelmével megszerzett jogainak még a foszlányai is veszendőbe mentek. Az elnyomatás nőttön-nőtt, az élet színvonala mind alábbra szállott, az elégtelen táplálkozás a gyermekeket Heródesként gyilkolja, s a jövendő gazdasági romlásának képe mind sötétebb fekete színben jelentkezik. Az állami mindenhatóság: a tőkének a munkások fölött való diktatúrájának (korlátlan hatalmának) ez a kifejezése most már lehetetlenné teszi az osztályharc régi fegyvereinek: a parlamenti és szakszervezeti harcnak eredményes alkalmazását.

Azok, akik önként szolgálatába állottak a bankok útján egyesített tőkebirtokosoknak: az imperialisták, kénytelenek most tehetetlenül tovább rohanni az ősi harci szekereik mellett. Akik hozzáalkalmazkodtak az imperializmushoz, erőtlenné tették az osztályharcot, nem bírnak új erőre kapni, mert eltávolodtak az erőforrástól: a proletariátustól.

De van egy harmadik csoportja a munkásmozgalomnak, ennek az útja nem az osztályharc feladásának, az osztályok közötti békének útja. Nem a vagyonos osztállyal, a burzsoáziával való megalkuvásé. Nem is a cselek-

vés nélküli várakozás álláspontja, hanem a forradalmi osztályharcé, a tömegcselekvésé, mely gyökereiben támadja a nyomorúságot, tövestül tépi ki a társadalomból a háborús gyilkolást és rablást. Oda támad, ahol fészkel az ok: a tőkés termelési rend s ennek legújabb fejlődése, az imperializmus.

Nem töretlen az útja, nem kipróbálatlan a harcmódja, s az elnevezése sem új a munkásság e forradalmi harci pártjának: a kommunista pártnak. Csak az árulók által meghamisított szociáldemokráciával szemben jelent újat.

Egyébként visszatérés ez a forradalmi munkásmozgalom hagyományaihoz, visszatérés ahhoz, amit a munkásság nagy tanítómesterei, a proletárforradalom nagy előharcosai: Marx Károly, és Engels Frigyes tanítottak a „Kommunista Kiáltványában, s amit elfelejtettek, akik tanításaik örököseinek vallották magukat:

„A kommunisták gyalázatnak tartják nézeteik és törekvéseik eltitkolását. Nyíltan hirdetik, hogy céljaikat csak minden létező társadalmi rend erőszakos megdöntésével érhetik el. Reszkessenek az uralkodó osztályok a kommunista forradalomtól. A proletárok csak láncaikat veszíthetik el, cserébe nyerhetnek egy világot.

Világ proletárjai egyesüljetek!”[75]

i. A MUNKÁSSÁG VÁLASZÚTON

A tőkés termelési rend, a kapitalizmus, mely a termelőeszközök magántulajdonán, a munkaerő kizsákmányolásán alapszik, új korszakába jutott. Ez az új korszak, melyet imperializmusnak szokás nevezni, körülbelül a XX. századdal együtt kezdődik, s élesen különbözik a régi kapitalizmustól.

A régi kapitalizmus és a tőkés termelés új korszaka, az imperializmus között a fő különbség abban áll, hogy az áruk elhelyezésére szolgáló piacoknak, a termeléshez szükséges nyersanyagok forrásainak megszerzése, főleg és elsősorban pedig a fölösleges tőke elhelyezése céljából minden erővel arra törekszik, hogy a világ minden tájékán hatalma alá vessen idegen területeket. A XIX. század végén azelőtt nem is sejtett mértékben nőttek a termelési erők, fölhalmozódott a tőke, s mind kevesebb kezekben összpontosult. A tőkét, melyet nem lehetett elhelyezni teljesen az ország belsejében levő vállalatokban, igyekeztek olyan országok területén vállalkozásokba fektetni, amelyeknek termelése fejletlenebb volt, s amelyeknél hiányzott a tőke. Ezek a vállalkozások különösen nagy hasznot hajtottak. A tőkések szövetségesei tehát, amelyek saját

országukban már úgyis egyedárusággal (monopólium) rendelkeztek, igyekeztek a külön haszon céljából ezeken az idegen területeken, mint a sajátjukon berendezkedni. Ez más szavakkal azt jelenti, hogy nagy hasznot hajtó vállalkozásaik számára versenymentes területet akartak csinálni az idegen földből, ahol a hasznot nem fenyegetheti más országok tőkéseinek konkurrenciája.

Bent az ország belsejében szövetségeik (kartellek, trösztök) útján kiküszöbölték egymás között a konkurrenciát a tőkések. Ennek folytán egyik ország tőkéseinek összessége úgy vette fel a harcot a másik ország tőkéseinek összességével, mint két egységesen szemben álló versenytárs. A harc tárgyai a gyarmatok voltak, meg azok a kisebb és nagyobb államok, melyeknek gazdasági élete a tőkés termelés alacsony fejlődési fokán állott. Afrika volt a gyarmati harc színhelye. Ázsia ősrégi, de fejletlen gazdasági életű államai: Kína és Perzsia, valamint Kisázsia voltak a további ütközőpontok. Európában a Balkán-államok voltak ennek a küzdelemnek célpontjai.

A XX. század hajnalhasadása, amikor a banktőke (finánctőke) döntő jelentőségre tett szert a gazdasági életben, felosztva találta már az egész világot. Egyik ország tőkései kénytelenek voltak tehát a másik tőkéscsoport birtokára leselkedni mohó sóvárgással, s a világ újrafelosztását áhítozni. A sóvárgás, az áhítozás nem maradt meg a lelkekben, kifejezésre jutott a vüáguralomra való n^ílt törekvésekben, az úgynevezett nagyhatalmak s elsősorban Anglia és Németország részéről.

Zsebre tett öklökkel néztek farkasszemet egymással a nagy kapitalista államok tőkései. De az öklökben ott szorongott a revolver, melyet minden pillanatban készek voltak előrántani. Többször elő is rántották, egymásra kiáltván a régi jó rablószokás szerint: kezeket föl!

Ez a világuralomra törekvés hatalmába kerítette lassanként az egész vagyonos osztályt. Érthető ez azért, mert a gazdasági élet fölött minden országban, de az úgynevezett „szövetséges" országok egész sorában is, néhány nagybank lett az úr. Ezek a bankok rengeteg tőkét szívtak fel magukba a vagyonnal rendelkezők minden rétegéből úgy, hogy a munkásosztályon kívül mindenkinek érdeke lett a bank részvényeinek magas kamatozása; ennek feltétele pedig a tőkének minél jobb elhelyezése, minél versenymentesebb értékesítése volt a gyarmati vagy félig gyarmati sorban levő országokban. Lett légyen egyébként a legradikálisabb ellenzéki is a burzsoázia valamelyik tagja, bármi is volt egyébként az álláspontja a belső politika kérdéseiben: maradi vagy haladni akaró, papi konyhán élő vagy istentagadó, kormányhű vagy ellenzéki, köztársasági vagy király pár ti - egyben egyek voltak: a tőkeelhelyezés területének biztosítására szükséges költségek megszavazásában. A biztosítás eszköze pedig mi volt más, mint a militarizmus, a hadsereg. A hadsereg

és a hajóhad költségeinek elő kellett teremtődnie. Ezt megszavazta még a burzsoá is,[76] aki egyébként féltéglával veregette mellét, hogy ő kormányt akar villásreggelizni.

Az imperialista nagyhatalmak között sem volt e tekintetben lényeges különbség. Csak annyiban különböztek egymástól, hogy amelyiknek sok volt a gyarmatbirtoka, az ezt meg akarta őrizni (Anglia), amelyiknek kevesebb volt, annak támadóbb volt a fellépése (Németország). De ahol még teljesen fel nem osztott, le nem foglalt területekről, gyöngébb államokról volt szó, ott mindkettő - Anglia éppúgy, mint Németország - támadni akart. Ázsiai Törökország, Kína, a Balkán-államok támadási céljai voltak a világ valamennyi imperialistáinak.

Az imperializmus uralkodó politika lett a XX. század folyamán valamennyi nagy tőkésállamban.

Egyetlen társadalmi osztály állott ellenségesen az imperializmussal szemben: a munkásosztály. A munkásosztály pártjai: a szociáldemokrata pártok nemzetközi összejöveteleiken tiltakoztak az imperializmus terjeszkedő, hódító szándékai ellen. A nemzetközi összejövetelek fő tárgya mindig a háború elleni harc volt.[77] A bankok urai, a finánctőke birtokosai, akik ott rejtőzködnek az összes császárok, királyok, a képviselőházak és a hadseregek mögött - néha rejtett, néha világosan látható mozgatóként -, nem ijedtek meg ezektől a tiltakozásoktól.

A háború kitört. A tiltakozás csak üres szó maradt, sőt, még az sem, mert a munkások vezető pártjainak, a szociáldemokrata pártoknak többségei valamennyi háborús nagyhatalmi államban a háború kitörésekor beszüntették az osztályharcot a tőkésosztály ellen. Jámbor képviselőházi ellenzék szerepére vállalkoztak, s példájukat követték a kis országok szocialistái is. Még ott is, ahol a munkásságnak nem volt egyáltalában beleszólása az ország dolgainak intézésébe, még választójoga sincs, mint Magyarországon.

A proletariátus képviselet, vezetők nélkül maradt a háború kitörésekor. Csak egy törpe kisebbség akadt, mely nem nézve a börtön veszedelmét, az akasztófa kilátását, fel merte emelni szavát. Ezeknek száma nőttön-nőtt a háború folyamán, amikor a világháború következményei: az élet színvonalának teljes lehanyatlása, az elnyomorodás, a drágaság, a katona- és rendőruralom tűrhetetlensége, mindennemű politikai harc lehetetlenné tétele megmutatta, mit eredményezett az osztályharc felfüggesztése, a „honvédelem".

A teljes elbarbárosodás, a kultúra vívmányainak gyilkos kezekkel való elpusztítása, millió s millió emberélet kipusztítása, özvegyekké lett asszony-, árvákká lett gyermekmilliók jajjai felébresztették lassanként a proletariátust lázas álmaiból, melybe elsősorban hivatalos „vezéreinek",

a különböző kormányszocialistáknak a „mindnyájunknak közös hazája védelméről” szóló hazug meséi merítették.

Mindez azonban nem magyarázza meg azt, miként történhetett, hogy a proletárok pártjai minden harc nélkül otthagyták a háborúellenes állásfoglalást, eldobták az osztályharc fegyvereit a vérontó imperialista rablók előtt, s magasra tartott kezekkel vonultak át a másik, az ellenséges táborba fogolyként, helyesebben rabszolgaként.

Ezt csak úgy lehet megérteni, ha tudjuk, hogy a szociáldemokrata pártok többsége már a háború előtt elhagyta a forradalmi proletár osztályharc álláspontját, s a másik résznek többsége sem vett föl olyan harcállást, amely az imperializmus elleni küzdelemnek megfelelt volna.

A nagy többség a munkásság egy kis részének pillanatnyi érdekeit képviselte a rablóállamok parlamentjében. Kifejezője volt annak a látszólagos és pillanatnyi érdekközösségnek, mely fönnáll a tőkekiviteli, gyarmati munkások kizsákmányolásából külön hasznokat zsebre vágó kapitalisták s ebből a külön haszonból egy kis külön béremelést élvező munkások között. Ez a pillanatnyi érdekközösség a hazának nevezett rablóállam védelmébe kergette bele a munkásságot, mely vére hullásával, elnyomorodással, jogvesztéssel s tengernyi szenvedéssel fizette meg a tanulságot, hogy ez a pillanatnyi és látszólagos érdekközösség, a tőke és a munka kibékíthetetlen érdekeinek elleplezője, nem lehet a proletariátus politikájának nevezett irányítója. Keservesen tanulta meg újból, hogy amit Marx és Engels írtak a „Kommunista Kiáltványában - s amit szinte gondosan titkoltak előle -, ma is megdönthetetlen igazság: „A proletárnak nincs hazája.”[78] Drágán fizette meg a tanulságot újból, hogy az, amit hazának neveznek, a vagyonos osztályok legfőbb elnyomó szervezete: a burzsoá állam, minden más lehet, csak nem a proletárok szeretetének, gondoskodó védelmének tárgya.

A másik, a teljesen be nem hódolt rész többségének állásfoglalása sem volt alkalmas arra, hogy egy erőteljes kiindulópont legyen az imperialista háború elleni támadásra. Ez a része a szociáldemokrata pártoknak azt tartotta, s részben még ma is azt tartja, hogy az imperialista politika nem szükségszerű következménye a gazdasági fejlődésnek, hanem rossz politikája a kapitalisták egy csoportjának, mely még ezeknek sem jelent semmi hasznot. Ezek „őrület”-nek nevezték a fegyverkezést, amely nem volt egyéb, mint vér, természetesen munkásvér árán is haszonra éhes tőkéseknek hideg számítása. „Rossz üzlet a háború”, az volt a felfogásuk ezeknek a szociáldemokratáknak, s a háború alaposan rájuk cáfolt, mutatván, hogy százszázalékos hasznokat csak hadiszállításokon lehet szerezni.

Mindkét szociáldemokrata csoportnak az állásfoglalása alkalmatlan arra, hogy a proletariátus harcát az imperializmus ellen eredményessé

tegye. Mindkettőnek közös sajátossága, hogy annak a korszaknak felel meg, amikor a tőke még növekedőben volt, s még nem érte el azt a rendkívül magas fejlődési fokát a tőkés termelés, melyre az imperializmus fokán eljutott. Mindkettő apró-cseprő reformokkal, a tőkés termelés által a munkásokon ütött sebeknek javasasszonyok módjára való kuruzsolgatásával kívánja tűrhetőbbé tenni a munkásság helyzetét a kapitalista társadalmi rend keretén belül. Nem veszik észre, hogy amidőn a tőkés termelés legmagasabb fokán a kapitalisták nem a bőrt horzsolják a munkások testén, hanem utolsó csepp vérüket szivattyúzzák, életüket ontják, nem reform, nem kuruzslás, de a vérszívók, életkiontók elpusztítása a feladat.

Az imperializmus s ennek szükségszerű, elkerülhetetlen következménye új feladat elé állította a munkásságot. Az imperializmus azt jelenti, hogy a szervezett munkássággal szemben szervezett tőke áll, melyet egységessé tett gazdasági szövetsége, s még szorosabb egységbe juttatta néhány nagybank, melyek kezükben tatják a vállalatok óriási százalékát. Nem elegendők tehát azoknak az időknek fegyverei, amikor a munkássággal szemben szervezetlenül állott a tőke, s nem tudta egységesen latba vetni hatalmi és elnyomó szervezetének: az államnak minden eszközét az osztályharcát vívó munkássággal szemben.

Ezzel a tőkés szervezettel szemben erőtlen a legáltalánosabb, legdemokratikusabb választójog alapján összeült képviselőház is. Ez a szervezett tőke nem kénytelen alkudni, mert a demokrácia képviselőházi kritikája, tiltakozása nem érinti hatalmi eszközeit, nem rendíti meg a hatalom birtokában.

Magának a proletár tömegeknek kell fellépniük vele szemben cselekvően, azoknak a tömegeknek, melyeknek fellépése hatalmának alapjait: a termelést rendítheti meg; csak úgy lehet eredménye a harcnak.

Az imperialista háború eddigi következményei még inkább szemlélhetővé tették, hogy a proletariátusnak végső, döntő harcba kell szállnia a tőkés termelési rend ellen. A háború még óriásibb tőkéket halmozott fel, de tönkretette a termelési erőket. Minden gép, minden nyersanyag, minden szállítási eszköz csak azt a célt szolgálta, hogy legyen mit elpöröldözni a háborúban, s legyen mivel táplálni a gyilkolásra küldött csapatokat.

A harctereken azonban nemcsak a golyókat lövöldözték el, a gépeknek, közlekedési eszközöknek nagyobb része is átment azokba a hadfelszerelési termékekbe, melyek a háború céljait szolgálták. Tönkrement gépek, tönkrement szállítási eszközök, ezek híján nem pótolható nyersanyagok a munkanélküliségnek soha nem látott mértékével fenyegetik a munkásságot.

A felhalmozódott tőkékkel szemben államadósságok állanak, melyekkel

a hadviselő államok tartoznak saját imperialista uraiknak. A kamatok minden országban többre rúgnak ezek után az adósságok után, mint amennyi az állam háború előtti egész évi jövedelmének öt-hatszorosa volt. Ezt az évi termelés jövedelméből kell fedezni, a gazdasági élet törvénye szerint; elsősorban a munkában levő proletárok jövedelméből.

Ez következnék a háború után, ha a háború egyáltalán befejezhető volna: nyomorúság, ínség, barbárságba süllyedés.

Ámde a háború nem fejeződik be. A háborút nem tudják befejezni a tőkések. Nem tudhatják befejezni, mert a háború befejezése rájuk szakasztja a háború minden gazdasági következményét; a termelés összeomlását. S ha be is fejezhetnék ők, a háború nem dönti el a világuralom kérdését, melynek fenn kell forognia mindaddig, míg értékesítésre váró, haszonra éhes tőke van felhalmozva.

Ez az állapot a munkásságot mindenképpen választ elé állítja.

Egyik út: az imperializmus. Ezen az úton nyomorúság vérzi a proletariátus lábát, ínség kínozza gyomrát, vérét akarja ontani, életét kioltani a rablóháború.

A másik út: a szociális forradalom. Ez az út felszabadulást jelent. A tőkés termelés, az imperializmus gyökereinek kivágását, a kizsákmányolás megszüntetését és a békét.

Csak ez a két út van előtte. Ha biztatják is egyéb ösvényekkel, kitérőkkel, biztos - hogy minden ilyen ösvény, mely nem terjed túl a tőkés társadalmi rend keretein, csak az első útba szalad bele.

Az imperializmus tehát parancsolólag szól a munkássághoz:

Válassz: vagy imperializmus, vagy szociális forradalom.

Az új harchoz, melyet rákényszerít a proletariátusra az imperializmus, új fegyverek kellenek, új harcmód és új csoportosulás, mely nem ragaszkodik a régi eszközökhöz, a régi harcmódhoz, hanem mindent a proletariátus új szükségleteihez szab.

Ez a csoportosulása a proletariátusnak: a kommunista párt. Eszközei: az általános sztrájk, az ipari és mezőgazdasági munkástömegek fegyveres fölkelése. Módszere: a forradalom és a polgárháború. Célja: a haladéktalan nemzetközi szociális forradalom, a proletariátusnak uralkodó osztállyá való szervezése, a proletárdiktatúra teremtése, hogy a vagyonos osztály elnyomásával, az osztálykülönbségek megszüntetésével bevezesse az emberiséget a „szükségszerűség birodalmából a szabadság országába”[79], a kommunizmus kezdőfokára: a szocializmushoz.

Amikor háborúba indították a proletár tömegeket, a tömött gyalogjárókról felhangzottak mindenfelé a kiáltások: éljenek a haza megmentéi.

És csakugyan sokan indultak a háborúba azzal a hittel, hogy ők majd a hazát fogják védeni a frontokon. De mégis nagyon kevés, elenyészően csekély lett volna azoknak a száma, akik önként mentek volna védeni a hazát még a háború elején is. Hát még a háború második, harmadik vagy éppen a negyedik esztendejében. S hányan akadtak volna önkéntesek a rablóhadjáratokra, az ukrajnai vagy a finn proletárok forradalmának leverésére?

A túlnyomóan nagy többség, mondhatnék csaknem valamennyi ipari és mezőgazdasági munkás, csak azért ment a háborúba, mert kénytelen volt menni. Csak erőszak vitte bele őket a „haza védelmébe".

Akármilyen furcsának tűnik is föl némelyek szemében, mégis úgy van: a haza, amelyet meg kellett „védeni", teljesen azonos azzal az erőszakkal, mely a háborúba űzte az önként nem kívánkozókat.

Mi volt ez az erőszak? Miben nyilatkozott meg ez? Egyszerűen abban, hogy mindenki tudta: ha nem teszek eleget a behívóparancsnak, nem megyek védeni a haza határait, akkor főbelövet - az állam.

A haza határai: az állam határai. A haza csak más neve az államnak. Az államról pedig már nem lehet olyan könnyen szavalni, mint a hazáról szokás, hogy az mindnyájunknak édesanyja. Szerető, igazságos édesanya, aki kibékíti gyermekeinek, a vagyonos és vagyontalan osztályoknak ellentéteit. Nem! Az állammal akkor találkozik a szegény ember, amidőn a párnáját doboltatják el adóba, amikor emelik a hús fogyasztási adóját, hogy legyen pénz a hadseregre. Az állammal a katonaságnál van dolga a szegény embernek, városinak, falusinak egyaránt, ahol két-három esztendőt kell eltöltenie legszebb életkorából. Nem ingyen. Pofonokkal, rúgásokkal, brutalitásokkal fizetik a fáradságát. A szolgabírónál, a rendőrségnél, a bíróságoknál lehet vele találkozni, ahonnan megint a börtönben, a fogházban végződik az út. Az állam, melyet másként hazának neveznek, maga az erőszak, ennek az erőszaknak szervezete.

Ha tehát az állam nem édesanya, hanem éppen ellenkezőleg, a proletárok elnyomását szolgáló eszközök foglalata a vagyonos osztályok kezében - nem édesanya a haza sem.

De hiába vigasztalják magukat a „szintén szocialisták", hogy majd az lesz belőle, ha nem is az manapság.

„Az állam - mondja Engels Frigyes, a mi legnagyobb tanítómesterünknek, Marx Károlynak hűséges munkatársa - az állam: az osztályellentétek kibékíthetetlenségének terméke és kifejezése. Az állam ott, akkor és annyiban keletkezik, ahol, amidőn és amennyiben az osztály-

ellentéteket nem lehet kibékíteni. Ellenkezőleg: az állam létezése maga a bizonyítéka annak, hogy az osztályellentétek (a vagyonosok és vagyontalanok közt) kibékíthetetienek."[80]

Az állam, más néven a haza, az erőszaknak szervezete avégre, hogy a vagyonosok elnyomhassák, lekötve tarthassák a dolgozó vagyontalanokat. Az állam a szervezője, törvényesítője annak a „rendnek", mely megszilárdítja az elnyomást. Az állam a „mérséklője az osztályok összeütközéseinek"; természetesen olyanképpen, hogy gúzsba köti, mozdulatlanná teszi az elnyomott munkásosztályt.

Teszi ezt az erőszak eszközeinek alkalmazásával. Ezek az eszközök: a hadsereg, a csendőrség, rendőrség s a börtön. A tisztek, hivatalnokok, bírák, akik a burzsoázia képviseletében [ezeket az eszközöket a proletariátus ellen alkalmazzák, a burzsoázia, a vagyonos osztály parancsait hajtják végre, nemcsak ott, ahol királyok vannak, hanem ott is, ahol parlamenti köztársaságban elnök áll az állam élén].

A hivatalnok parancsolta, az iskola és papság előkészítette, a burzsoázia s a szocialista cégér alatt működő sajtó hirdette a „hazavédelem szükségességét, kötelességét" a proletárság között. De ott állott mindig fenyegetően, közbelépett minden esetben az állami erőszak eszköze: a katonaság, csendőrség, rendőrség; a golyó, az akasztófa, a börtön - kiüldözni a munkásosztályt az emberek vágóhídjára egymást legyilkolni. A proletariátus ilyképpen a saját elnyomatásának eszköze, amikor kifelé és befelé az imperializmus rablóérdekeit védi s vérzik érte.

Az állam tehát nem az osztályok fölött lebegő semleges hatalom, hanem maga az erőszak szervezete. Az állam alkotmánya, melyben Magyarország munkásainak még annyi része sincs, hogy minden ötödik esztendőben szavazhatnának, ennek az erőszaknak törvényes formába burkolása. Az állam nélkül a vagyonos osztály nem tudná fenntartani az elnyomást, nem maradhatna ennek az erőszakszervezetnek birtoka nélkül egy percig sem a helyén. Ezért a munkásság harcának legeslegelsősorban az államhatalom ellen kell irányulnia.

Az a kérdés, minő jelentősége van a munkásság tömegharcának ebben a küzdelemben ?

Az államnak nevezett elnyomó hatalmi szervezetet az erőszak tartja a vagyonos osztály kezében. Ezzel a hatalommal csak hatalom szögezhető szembe. A proletariátusnak tehát a burzsoázia elnyomó hatalmával szemben a maga hatalmát kell alkalmazásba vennie.

A proletariátus hatalma pedig elsősorban számbeli többségében s abban áll, hogy az ő munkája az alapja minden termelésnek: tehát a tőke értékesítésének is. Ezt a hatalmat úgy veheti alkalmazásba, ha összefogva-összetartva egész tömegében megvonja munkaerejét a tőkésektől, lehetet-

lenné teszi munkabeszüntetésével a termelést, a tőke értékesítését. Ez a tömegsztrájk.

Ezzel a munkásság latba veti azonban egész hatalmát, minden erejét. Az állam - a burzsoázia kezében levő elnyomó szervezet - természetesen nem marad adós a felelettel. Az apró engedmények ideje elmúlt. Az imperialista állam mindent kockára tett ebben a háborúban, erőviszonyainak bármely változása tehát létében támadja meg. Az állam tehát kénytelen alkalmazásba venni minden erőszakot, amit csak kifejteni bír. Elkezdve a munkások újságainak betiltásától, a gyülekezési jog megmaradt foszlányainak elkobzásától, a fegyveres erő: a katonaság, rendőrség, csendőrség igénybevételéig minden eszközét alkalmaznia kell a tömegsztrájk ellen.

A munkások tömegharcával, tömegsztrájkjával szemben tehát az erőszak lép előtérbe. Lehetséges, hogy a katonai erő ideiglenesen az államkormányzat részére fordíthatja a győzelmet. Kétségtelen azonban, hogy ilyen tömegsztrájkoknak és katonai beavatkozásoknak kettős eredménye van az orosz forradalmi mozgalmak tanúságai szerint:

1. az államhatalom igen könnyen, ha csak ideiglenesen s esetrészleteiben is a proletariátus kezei közé kerül;

2. s ami ennél is sokkal fontosabb: a hadseregben, amely az ipari és földmunkások tömegeiből kerül ki, meglazul a fegyelem, s ezzel az erőszak eszköze kiesik az uralkodó osztály kezeiből.

Ennek a harcnak folyamán tehát a proletariátus ereje növekszik, a vagyonos, az uralkodó osztályé csökken. A harcnak, ha eltekintünk attól a lehetetlenségtől, hogy a proletariátust kiirtják véglegesen, csak egy kimenetele lehet:

A proletariátus erőszakot állít szembe az erőszakkal, s elfoglalja a hatalom eszközét, az állam szervezetét.

Erőszakra erőszak. A burzsoázia jól tudja, hogy a harc a munkásság részéről a kizsákmányolás megszüntetéséért folyik. Ez azt jelenti, hogy sem bent az állam területén, sem más idegen országban nem lesz módja a vagyonos osztálynak tőkéje értékesítésére, s ezért az utolsó szál fegyverig küzd is a vagyonos osztály a kizsákmányolás fenntartásáért. Küzdene még az esetben is, ha a képviselőházban a munkásságnak volna többsége, s a képviselőház törvénnyel próbálná megszüntetni a munkásság kizsákmányolását.

A fegyverrel szemben csak a fegyver hatékony eszköz. A proletároknak fegyvert kell a kezükbe venniük, mert csak így tudják kiragadni a hatalmat, a hatalomnak, az erőszaknak szervezetét a burzsoázia kezéből.!

Ez a fegyveres felkelés, mely a politikai hatalmat a proletariátus kezébe hódítja s bevezeti a szociális forradalmat.

Nem olyan forradalmat, mely csak az uralom, a hatalom formáját vál-

toztatja meg. Nem azt a forradalmat, mely egy bizonyos Miklós, Vilmos vagy Károly helyére a személytelen tőkét ülteti uralkodóképpen, köztársasági elnök nevezete alatt.

Ez a forradalom azt jelenti, hogy az uralom alapját: a tőkét, az uralom eszközét: az államot veszi kezébe, az elnyomás következményét: a kizsákmányolást szünteti meg a proletariátus a politikai hatalom elfoglalása útján.

Megalkotja azokat a szerveket, amelyek szükségesek a termelés szocialista szervezetének előkészítéséhez, megteszi ehhez az átmeneti intézkedéseket. Ez az átmenet a proletariátus korlátlan uralmának az ideje: a proletárdiktatúra.

Tömegsztrájk, fegyveres felkelés, szociális forradalom és proletárdiktatúra: ezek állanak a kommunisták tanításai szerint a felszabaduláshoz, a kizsákmányolás megszüntetéséhez vezető úton a munkásság előtt, melyet válaszút elé állított az imperializmus:

Forradalmi úton a felszabaduláshoz, vagy haladni a végleges elnyomorodás felé!

III. ÚT A SZOCIALIZMUSHOZ

A kommunisták célja: a munkások felszabadítása a bérrabszolgaság alól. Ennek a felszabadulásnak föltétele: a kapitalizmusnak, a tőkés termelési rendnek megszüntetése. Kivenni a tőkét, a termelési eszközöket: a földet, a gépeket, szerszámokat a tőkések kezeiből, átvenni a társadalom tulajdonába. Megszüntetni a vagyoni, az osztálykülönbségeket, a bérmunkát, a kizsákmányolás lehetőségét.

Ennek előkészítését azonban hiába várjuk a legszélesebb demokráciától is. A burzsoá államnak a legelőrehaladottabb formájától: a teljesen általános, egyenlő és titkos szavazáson alapuló parlamentáris demokratikus köztársaságtól ezt éppúgy hiába reméljük, mint a monarchiától. Az állandó hadsereg, a rendőrség, a hivatalnoksereg a demokratikus köztársaságban is biztosítja a burzsoázia hatalmát a nép fölött. A burzsoázia pedig sohasem lesz sírásója a kizsákmányolásnak.

A kommunisták célja tehát a forradalomban az államhatalom meghódításával nem a demokrácia, nem a demokratikus köztársaságnak megteremtése. A demokrácia mindenki számára biztosít jogot. Amíg a burzsoáziának jogai vannak, a tőke a hatalmat is biztosítja számára. A kommunisták célja tehát a proletariátus kizárólagos és korlátlan uralma: a proletárdiktatúra. Ez az állam a proletárok állama. Ez is egy elnyomó szervezet, de ennek szerepe egészen más, mint a burzsoá államé.

A burzsoá állam a kizsákmányolásnak, az osztálykülönbségek fenntartása érdekében való elnyomásnak eszköze. A proletárdiktatúra szerve:

a proletárállam a burzsoáziát nyomja el, hogy a társadalom részére-kisajátítva a tőkét, az osztálykülönbségeket, a kizsákmányolást s ezzel együtt az elnyomás minden fajtáját megszüntethesse, s végül minden emberi hatalmat az emberek fölött - tehát magát az államot is fölöslegessé tegye.

Az államnak ezt a formáját kétszer látjuk a történelemben. Az egyik a párizsi kommün volt, a francia proletariátus 1871-i forradalmának teremtménye, a másik most: az Orosz Szövetséges Szocialista Tanácsköztársaság (Rosszijszkaja Föderatyívnaja Szocialisztyicseszkaja Szovjetszkaja Reszpublika)[81]. Ez a proletárdiktatúra formája s - amint Marx mondja - „ez megnyitja azt a politikai formát, amelyben lehetséges az átmenet a dolgozók gazdasági fölszabadításához"[82].

A kommunisták nem követelnek a burzsoáziától semmit, csupán az államhatalmat. Sem békét, sem egyik vagy másik gazdasági követelés megvalósítását, mivel mindezek csupán akkor valósíthatók meg, amidőn a proletariátus kezébe vette az államhatalmat, megteremtette a proletárdiktatúrát.

A felfegyverzett proletariátus tömegszervezetei alkotják a proletárdiktatúra, a proletárállam alapját. A gyárak, a műhelyek munkásai, a falusi szegénység kiküldötteinek tanácsai alkotják a törvényt, a szabályokat, s ők is hajtják végre ezeket. Megszűnik ezzel az az állapot, hogy a munkásságnak még ott sincs beleszólása a törvények végrehajtásába, ahol a törvények hozatalára befolyása is volt.

Megszűnik ezzel a kiváltságolt törvényhozók: a hivatalnokok és bírák hatalma. Magának a népnek minden pillanatban visszavonható, kötelező megbízatással ellátott követei hozzák a törvényt, hajtják azt végre s bíráskodnak a törvény megszegői fölött. Minden tisztség választás útján töltendő be. Minden tisztet viselő elmozdítható bármely pillanatban hivatalából, s fizetése nem lehet nagyobb, mint egy tanult munkás átlagos fizetése.

Az állandó hadsereget felváltja a felfegyverzett munkásság és parasztság. Ez a biztosítéka annak, hogy a hatalmat a proletariátustól nem idegenítheti el a burzsoáziának semmiféle ellenforradalma; a burzsoá állam nem kelhet új életre. A fegyveres erő fölött nem rendelkeznek a burzsoázia soraiból kikerült tisztek, hanem maga a felfegyverzett csapat választja parancsnokait az arra alkalmasak sorából. Ugyancsak megszünteti a proletárdiktatúra a mai fajtájú rendőrséget, csendőrséget; amennyiben szükség van a forradalmi rend megőrzésére, ezt a felfegyverzett munkások látják el.

Ez az a formája a hatalomnak, amely formában közvetlenül a kezében tartja a munkásság és parasztság a hatalom minden eszközét: a törvényalkotást, a közigazgatást és a bíráskodást. Csak ez a proletárállam, a proletárdiktatúra biztosíthatja azoknak a gazdasági rendszabályoknak életbe léptetését, amelyek szükségesek a tőkének a burzsoázia kezeiből való kiragadásához, a termelési eszközök: a föld és munkaszerszámok társadalmi

tulajdonba vételéhez, a társadalmi termelés eredményeinek társadalmi kisajátításához.

A proletárállam természetesen megvalósítja haladéktalanul mindama követeléseket, amelyeket a munkásmozgalom a munkásosztály jólétének emelése, életviszonyainak megjavítása, egészségének megőrzése, a munkásosztály műveltségének emelése céljából maga elé tűzött programként s követelésként állított fel a burzsoá állammal szemben. A nyolc órai munkaidő, a gyárak, a műhelyek egészségügyi viszonyainak megjavítása, a lakásviszonyok egészségessé tétele, mindezen és egyéb más úgynevezett szociálpolitikai követelések megvalósítása egy csapásra megtörténik. Erre a célra harci erejének egyetlen csöppjét sem kell hogy elfecsérelje a munkásság.

A proletárdiktatúra gazdasági programjának súlypontja a termelés szocialista szervezéséhez szükséges átmeneti rendszabályok megalkotásában nyugszik.

A proletárdiktatúra politikailag azt jelenti, hogy a munkásság a burzsoáziától elragadja az államhatalmat, a törvényhozást, a [köz] igazgatást. Gazdaságilag az a jelentősége, hogy a termelésnek, a termelt javaknak a fogyasztók között való elosztásának vezetését a munkásság kiveszi a tőkések kezeiből. Eleddig a tőkések s ezek alkalmazottai szervezték a termelést, a termelt áruknak a kereskedelmi élet csatornáin keresztül a fogyasztókhoz, a családi háztartásokhoz való eljuttatását.

Az imperializmus, különösen a gazdasági életnek a háború alatti fejlődése - amint láttuk már - a termelőerőket, a tőkét kevés kézbe központosította, a kevés számú nagybank urainak, az úgynevezett fináncoligarchiának kezébe. A háború folytán, de már azt megelőzően is - az államhatalom nem volt más, mint egy végrehajtó bizottsága ennek a fináncoligarchiának. Legfőbb szervezője, vezetője a termelésnek, a fogyasztásnak, mely kizárólag a nagybankoknak s azok egyesüléseinek kezében van. A Haditermény Részvénytársaság, a Vasközpont, a Cukorközpont, Papírközpont, valamennyi ilyen termelést és fogyasztást szabályozó, élelmezési cikkeket elosztó, egészen vagy félig hatósági jelleggel bíró egyesülések a tőkének ezt a központosítását egészen kifejlesztették immár Magyarországon is. Mind a központok fölött ott áll a négy-öt nagybank, korlátlan úrként az egész ország gazdasági élete fölött.

Ha tehát a proletariátus kezébe akarja venni a hatalmat a gazdasági élet fölött, hogy azt szükségleteinek megfelelően átalakítsa, a szocializmus irányába hajtsa, első feladata: a bankoknak a proletárállam kezébe vétele; egyesítése valamennyi banknak a munkásállam vezetése alatt, vagyis a bankok államosítása.

A bankok, mint ismeretes, az imperialista fejlődés folyamán középpontjai lettek a gazdasági életnek, a nemzetgazdaság kapitalista rendszerének vérkeringését ők közvetítik.

Úrrá lenni a termelés fölött: ennek első föltétele a bankok fölötti uralom megszerzése. Ez az uralom az összes pénzforrások bedugását jelenti a kapitalisták elől; a pénztőke elkobzását. Tehát már ez az intézkedés is gyökerében támadja meg a tőkés termelést.

A bankoknak a munkásállam kezébe vétele azonban egy teljes gépezetet ad a proletariátus rendelkezésére, mellyel szabályozhatja nemcsak a termelést, hanem a termelés eredményének: a fogyasztásra szánt cikkeknek, valamint a munkaeszközöknek elosztását is.

Azok a „központok", melyek a nyersanyagokat, élelmicikkeket, munkaeszközöket osztják el a háború óta-Magyarországon is, valamennyien teljesen a bankok kezében vannak. A bankoknak tehát pontos számadataik vannak arról, hogy mennyi a termelés eredménye, mennyi a szükséglet az országban, s arról is, hogy mennyit bírnak szállítani a közlekedési eszközök (vasút, vízi utak).

Az imperializmus létrehozta az alapot, melyre támaszkodva, mint szilárd pontról intézheti a proletárdiktatúra az első fejszecsapásokat a kapitalizmus ellen, s amelyre fölépítheti a gazdálkodás szocialista szervezetét.

A gazdaság szocialista szervezetének, a szocializmusnak első föltétele: tudni lehetőleg pontosan, mennyit lehet termelni és mennyi a szükséglete a fogyasztóknak. Ennek számbavételére kész gépezet lesz a kényszer útján egyesített bankoknak a proletárállam vezetése alatt működő, minden kis faluban fiókkal rendelkező hálózata. Egy egységes, a kapitalisták uralma alól kivont s a proletariátus uralmának alávetett országos bank.

A termelőeszközök magántulajdona ellen a második csapás: az összes nagyipari, tömegszükségletet kielégítő vállalatoknak egyesítése és a proletárállam kezébe vétele.

Ez azt jelenti, hogy mindazokat a nagyüzemeket, melyek máris egyesítve vannak a bankok kezében, a munkásság elkobozza tulajdonosaiktól. Ezzel megszűnik az üzemekben a tőkések hatalma, s a munkásság választott szervei maguk vezetik a tőkések szövetségei: a kartellek, trösztök, szindikátusok mintájára egyesített vállalatokat.

Könnyen elképzelhető ez is. Amiként ma a dohánygyárak az állam tulajdonában vannak Magyarországon, avagy az ágyú- vagy egyéb gyári vállalatok, éppúgy az összes üzemek az állam tulajdonába mennek át. Valójában ma is az állam szabályozza teljesen a termelést, csakhogy a mai burzsoá állam, mely a tőkések kezében van, a termelés szabályozása címén egy katonai kényszermunkatelepet teremtett az összes gyárakból s a műhelyekből a munkások számára, s paradicsomot, eldorádóját a tőkéseknek, mely aranyfolyamot ömleszt a bankok tengernyi nagy páncélszekrényeibe.

A proletár államosítás nemcsak abból fog állani, hogy a termelést egységes szabályozás alá fogják, egyesítik az üzemeket, hanem abból is, hogy a

gyárakat, műhelyeket, vasutakat, hajózási vállalatokat a kapitalisták tulajdonából elkobozzák. Mindezek a vállalatok nem azt a célt fogják szolgálni, hogy kihasználják a munkások munkaerejét a tőkések javára, hanem ellenkezőleg: megszüntetve a kapitalista igazgatást és kizsákmányolást, a munkásság igazgatása alatt, a dolgozók szükségleteinek kielégítésére lesznek hivatva.

A magántulajdon alapjai így rendülnek meg. Értéktelenné válik a sok részvény, kötelezvény akár bankok, akár ipari vagy közlekedési vállalatokba, akár állampapírokba, államkölcsönkötvényekbe fektetett pénzt képviselnek. Puszta papiros lesz belőlük, nem fognak jogosítványként szolgálni a munkások meg nem fizetett munkája eredményének dologtalan élvezetére; az abból való meggazdagodásra.

A munkásállam kezében lévén minden bank, **minden** termelőeszköz, harmadik nagy feladatként a fogyasztás proletárállami szervezése és szabályozása áll a proletárdiktatúra előtt, mint szükséges átmeneti intézkedés.

A háború a fogyasztás szervezésére éppúgy megteremtette az alapot, mint a termelésre. A kenyérjegy, a húsjegy, a posztójegy kényszerével meg van adva az alapja a fogyasztás szervezésének és szabályozásának is.

A központosított, a proletárállam kezében levő bankhálózat révén ismert a termények mennyisége és ismert a szükségleteké is. Ezzel meg van adva a módja a kereskedelem kiküszöbölésének is. Akár a proletárállam helyi hatóságai: a munkás- és parasztkövetek tanácsai által felállított, akár a dolgozók kényszerszövetkezései útján létesített raktárakból osztják el a fogyasztók között az élelmi, ruházati és egyéb cikkeket, s a bankok fiókjai útján a különböző gyárak, műhelyek közt a gépeket, munkaeszközöket, fűtőanyagot stb.

A különbség azonban mégis óriási a burzsoá állam kártyarendszere és a proletárdiktatúráé között. A kapitalista állam ezt a rendszert a saját erősítésére használja föl. Nagyobb hasznot akar biztosítani egyúttal az uzsorásoknak, széles ajtót nyit a gazdagok számára, melyen a kártyarendszer megkerülésével bekerülhet a lakásaikba az éhező munkások szája elől elvont táplálékok bőséges folyama.

A proletárállam kártyarendszere egyenesen a gazdagok ellen irányul, az a célja, hogy ne legyenek kiváltságok a táplálkozásban, s végeredményében biztosíték az ellenforradalmárokkal szemben is, akik - mint az orosz forradalom példája mutatja - a hatalomra került proletariátussal szemben az úgynevezett szabotázs álláspontjára helyezkednek, vagyis azonnal beszüntetik politikai okokból a munkát, mihelyt a munkásság kezébe veszi az államgépezetet s a termelés és elosztás szervezését.

A proletárállamnak már ezért is meg kell valósítania a közmondásos elvet: aki nem dolgozik, ne is egyék. Tehát a negyedik legfontosabb átme-

neti intézkedés magának a háztartásnak szabályozása, a munkásigazolványok rendszere alapján.

Minden háztartás feljogosítandó bizonyos mennyiségű élelmiszer igénybevételére, melyet azonban csupán a munkásigazolvány alapján kaphat meg a tanácsok által fenntartott vagy a szövetkezetek által létesített raktárakból.

A tőke alól így kihúzható a talaj utolsó részlete is. A kapitalisták által esetleg megmenthető, a proletárállam elől elvont, eltitkolt pénzkészletek nem adnak módot arra, hogy bárki is a burzsoáziából, vagyont érezve maga mögött, a proletárállamot a szabotázs útján próbálja megakadályozni a jövendő gazdasági és társadalmi rendet fölépítő munkájában.

Ez a háztartásszabályozás és munkaigazolvány-rendszer valójában az általános munkakötelezettséget jelenti minden munkabíró emberre nézve. Erre szintén megadta a példát az imperialista fejlődés, mely csaknem minden háborút viselő országban megteremtette az általános katonakötelezettség mintájára a polgári lakosságra nézve az általános munkakötelezettséget. A burzsoá állam munkakötelezettsége, éppúgy mint a hadkötelezettség, csak a proletárokra nézve általános, s ezzel is az imperialisták rablóérdekeit szolgálja. A proletárállam munkakötelezettsége ellenben bevonja a társadalmi munkába a heréket, mások munkáján ingyen élőket: a gazdagokat; lehetetlenné téve egyúttal, hogy így a társadalom-gazdaság szocialista szervezésének munkájából kivonják magukat ezek az elemek.

A proletárdiktatúra által a tőkésektől elkobzandó termelőeszközök sorába tartozik tulajdonképpen a föld is.

Magyarországon, ahol a lakosságnak több mint a fele mezőgazdaságból él, s ennek 80 százaléka teljesen föld nélküli proletár napszámos vagy félig proletár, 1-5 holdas törpebirtokos, a földkérdésnek különösen nagy a jelentősége.

A szociális forradalomban a kommunistáknak legelső feladata szervezni a parasztságot arra, hogy elfoglalja haladéktalanul a földet. Minden papi földet, latifundiumot (holtkézi birtok),[83] urasági birtokot az élő és holt leltárral, épületekkel, munkaszerszámokkal, gépekkel, állatállománnyal és vetőmaggal együtt haladéktalanul el kell foglalják a parasztság, földmunkásság szervezetei. A föld rendelkezésére bocsátandó minden tartozékával együtt a helyi, járási vagy megyei paraszt- és földmunkáskövetek tanácsainak.

Ez az átmeneti intézkedés a földkérdés dolgában. A kérdés egyöntetű, országos méretekben való rendezése későbbi feladat, de hogy ez megtörténhessék, hogy a nagybirtokosok, papok és a földnek egyéb urai ne gördíthessenek akadályokat a mezőgazdaság szocialista szervezése elé, haladéktalanul elfoglalandó a dolgozó falusi szegénység által a föld.

Nagyjában és egészében ezeket tartják a kommunisták a proletariátus legközelebbi feladatainak.

Fegyveres felkelés és szociális forradalom útján életre hívni a proletárdiktatúrát. Ez azt jelenti, hogy a munkásság nem vár a szocializmusra, úgy, mint a zsidók a messiásra. Nem úgy várja felszabadulását, mint a sült galambot, hanem cselekszik, forradalmian cselekszik érte.

A válaszút, mely elé az imperialista fejlődés áhította a munkásságot, kényszerítően cselekvésre hív föl. Az egyik úton tétlenül, korbács által űzve lehet vánszorogni a háborús tömeggyilkoláson keresztül a végleges elnyomorodás felé.

A másik a küzdelem útja, de a küzdelmes felszabaduláson keresztül a jóléthez, a szocializmushoz vezet, mely immár nem álomkép, hanem a közeli jövendő, a jelen s a következő emberöltő munkájának feladata.

Akik nem álomképet, nem messiást csinálnak a szocializmusból, hanem a dolgozók szociális forradalma és a proletárok diktatúrája útján haladéktalanul hozzá akarnak fogni annak megvalósításához, azok kommunisták.

IV. KIK TEHÁT A KOMMUNISTÁK?

A mondottak után világos, hogy a kommunisták: az öntudatos proletárok. Azok, akik nemcsak szavakkal törekszenek a munkásság felszabadítására ~~a~~ tőke igája alól. Akik nem riadnak vissza az erőszaktól, sőt tudják, hogy a burzsoá állam erőszakával szemben csak az erőszak vezethet a tőke uralmának, a kizsákmányolásnak megsemmisítéséhez.

A kommunisták azok, akik az uralkodó osztályoktól nem várnak semmit, nem alkusznak velük, hanem vallják Marxszal, hogy a munkásság csak önmaga szabadíthatja föl magát.

Azok a kommunisták, akik nem a szavakkal, hanem a tettekkel nemzetköziek. Akik azt tartják, hogy nemzetköziség csak egyféle van s csakis egyféle lehet. Nem olyan, mely a háború idején az osztályharc felfüggesztésével saját elnyomóinak szolgálatába állítja a proletárságot, s ellenségei helyett testvérei gyilkolására buzdítja. Hanem hirdetik és vallják, hogy a „proletárnak nincs hazája, s nem lehet tőle elvenni azt, amije nincsen”.[84] Csupán egyféle nemzetköziséget ismernek el, mely a szociális forradalomban egybeforrasztja a világ valamennyi munkását.

Az is megkülönbözteti őket minden más munkáspárttól, hogy ők a szocializmust nem úgy állítják oda a munkásosztály elé, mint valami ábrándképet, ígéretföldjét, melynek eléréséig nemcsak egy nemzedék-

nek kell elpusztulni a proletárélet sivatagában, az Egyiptomból kivándorló bibliai zsidók módjára, hanem a nemzedékek egész sorozatának. A szocializmusért való küzdelem a kommunisták szerint - támaszkodva Marx Károly és Engels Frigyes meg nem hamisított tanításaira - a ma feladata. Minden nap, amelyet elmulaszt a munkásság a kapitalisták elleni végső és döntő küzdelem megkezdésére az államhatalomért, ok és alap nélkül hosszabbítja meg a proletariátusnak a tőkés termelésbeli siralom völgyében való szenvedését.

A kommunisták célja tehát nem a demokrácia, mely nem jelenti a proletárok felszabadítását a bérrabszolgaság alól, hanem a szociális forradalom, a proletárdiktatúra, de - haladéktalanul.

Akik ezt akarják s így cselekszenek: azok a kommunisták.

Azért is nem nevezzük magunkat szociáldemokratáknak.

Azok, akiket tanítómestereinek vall az öntudatos proletárság, akiknek tanításait a hazafiszocialisták[85] részben kiforgatták, meghamisították, részben gondosan titkolják: Marx és Engels - kommunistáknak nevezték magukat. Mindketten többször kijelentették (Marx a német Szociáldemokrata Párt gothai programjának bírálatában 1875-ben, Engels 1894-ben), hogy a szociáldemokrata elnevezés tudományosan sem helyes.[86] A kapitalizmusból, a tőkés termelési rendből nem a demokrácia vezeti át az emberiséget a szocializmushoz, hanem a forradalmi proletariátus diktatúrája. Ez az út a szocializmushoz: a termelés eszközeinek társadalmi tulajdonba vételéhez s a termékeknek mindenkinek a végzett munkája mértékéhez képest való elosztásához.

A kommunisták tekintete azonban, éppúgy mint előhareosaiké, Marxé és Engelsé, nem akad meg a szocializmuson, ők távolabbra is látnak s mondják:

A szocializmusnál nem áll meg a fejlődés, „a szocializmus csak első lépcsőfoka a kommunizmusnak". Elkövetkezik utána fokozatosan a kommunizmus második korszaka is, amely teljesen számolva az emberi képességek egyenlőtlenségével, megteremti az igazi egyenlőséget: amikor a társadalmi termelésben mindenki a maga képességei szerint dolgozik, s mindenki a szükségletei szerinti mennyiséget kapja a termelés eredményéből.

De szociáldemokratáknak azért sem neveztük magunkat, mert ez a cégére valamennyi országban a munkásság árulóinak, a hazafiszocialistáknak, az imperialisták lakájainak. Azoknak, akik lúdbőrös háttal szorítják vissza a proletárok forradalmát, s egy gyékényen árulnak a kizsákmányolókkal.

Mi, kommunisták, nem tartjuk megengedhetőnek a vagyonos osztályok elleni osztályharc felfüggesztését semmi körülmények között, semmiféle címen sem. De azt tartjuk, hogy a proletároknak nem sza-

bad habozniok a válaszút előtt, mely elé az imperialista háború állította őket. Haladéktalanul rá kell lépniök a forradalom, a „minden létező társadalmi rendet leromboló” szociális forradalom útjára, hogy a proletárdiktatúra útján újra építsék, átalakítsák a társadalom egész épületét.

Fegyveres felkelés, nemzetközi szociális forradalom, proletárdiktatúra, a szocializmus megalapozása; mindehhez haladéktalanul hozzákezdeni, s nem általtani az éhező munkásságot évszázadokra kitolt csalóka ábrándképekkel: íme ez a kommunisták legközelebbi tevékenységének célja.

Akik pedig azt mondják erre még mindig, hogy a munkásság „beleső” a szocializmusba évtizedek vagy évszázadok folyamán, s nincs meg a mód, nincs meg a lehetőség olyan óriási átalakulás hirtelen való keresztülvitelére, mint amilyent a kommunisták akarnak, álljon itt feleletül Marxnak az ő fő művében, a „Kapital”-ban foglalt tétele:

„Az egyének saját munkáján nyugvó, szétaprózott magántulajdonnak kapitalisztikus magántulajdonná való átalakítása hasonlíthatatlanul sokkal hosszabb, keményebb és nehezebb folyamat, mint a tényleg már társas termelési üzemen nyugvó kapitalisztikus tulajdonnak társadalmi tulajdonná való átalakítása. Ott a néptömegnek kevés bitorló által való kisajátítása forgott szóban, itt kevés bitorlónak a néptömeg által való kisajátításáról van szó.”[87]

A proletárforradalom lendületszámyait ne hagyjátok megnyirbálni. „Ütött a kapitalisztikus magántulajdon órája!”[88]

Fel tehát minden munkás a nemzetközi kommunista forradalomra!

Moszkva, 1918. május.

Kun Béla

M i t akarnak a kommunisták? Moszkva 1918. OK(b)P Magyar Csoportja. 22. old. (Kommunista Könyvtár. I. sz.) Előszó.
Budapest 1919. KMP kiadása **3-4**. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 96-121. old.

A militarizmus

Az imperializmuson kívül a militarizmus az a szó, melyet legtöbbet használnak, amikor a háborúról és a forradalomról beszélnek!

A militarizmust szidják a háború ellenségei, a militarizmust dicsérik a német győzelmek bámulói. Egy azonban bizonyos: mindazok, akik a terheit viselik, akár vért, akár pénzt kénytelenek érte áldozni, akár a kaszárnyában, akár a harctéren kénytelenek szolgálni, ellenségei a militarizmusnak.

Aki nem él belőle és általa, mindenki ellene van a militarizmusnak. Csak az a kérdés, hogyan kell ellene küzdeni ? Milyen eszközök alkalmasak a megszüntetésére?

Hogy ezt megtudjuk, elsősorban azt kell megismerni, hogy mi is az a militarizmus, hogyan keletkezett, mi a létezésének alapja és célja.

I

A militarizmus szó idegen, latin szó. A militaris szóból származik, ez pedig azt jelenti, hogy katonai.

Az utolsó negyven évben, de különösen .. .[89] Növelték a kaszárnyák lakóinak számát, új és új hadihajókat építettek, mindent, amit felfedezett az emberész, szolgálatába állították a hadseregnek, a katonaság harckészségének. A nép tényleges szükségletei: az egészségügy javítása, iskolaügy stb., harmadrangú kérdések voltak a hadsereg szükségleteivel szemben. A fegyveres erő érdekében rendelt alá mindent az állam. ***A katonaság szempontjainak, a fegyveres erő fejlesztése, szaporítása érdekeinek is a mindenekfölé rendelése a militarizmus.***

A katonaság érdekeit nem a parádé, nem maga a katonaság kedvéért emelte így mindenekfölé az állam. Ennek oka egyszerűen az állam urainak, a vagyonos osztálynak kettős érdekében rejlik, amelyet kétséget kizáró világossággal így fejeznek ki valamennyi országban:

- A fegyveres erő föladata megvédeni az államot minden ***külső*** és ***belső*** ellenséggel szemben.

Ez azt jelenti más szavakkal, hogy a katonasággal az a célja az államhatalom fölött rendelkező vagyonos osztályoknak, hogy ***kifelé*** biztosítsák gazdasági érdekeiket más államok vagyonos osztályaival szemben, befelé pedig az elnyomott, kizsákmányolt dolgozó tömegek forradalma ellen.

A militarizmus keletkezése is világos bizonyítéka ennek. Nem is olyan sok évszázaddal ezelőtt nem volt ***állandó hadserege*** egyik államnak sem. Amíg a királyok, fejedelmek, földesurak és főpapok nem osztozkodtak az ipari és kereskedelmi foglalkozást űző polgárokkal a hatalomban s jobbágyaikból állították ki hadseregüket saját gazdaságuk, birtokaik költségén, addig nem volt állandó hadsereg.[90] Az ipar és kereskedelem fejlődésével kezdődik a zsoldoshadseregek kora, az önkéntesekből toborzók állandóan fegyverben tartott zsoldoskatonasága, mely az ország ipari és kereskedelmi burzsoáziája érdekeinek védelmére szolgált.

A 19. század elején a francia forradalom ellen folytatott európai háború egyrészről; másrészről a negyvenes évek forradalmi mozgalmai ellen folytatott küzdelmek után a vagyonos osztályok kifelé és befelé való biztosítása érdekében mindinkább nőtt az általános hadseregnek létszáma. A cél az volt, hogy háború esetén minél nagyobb számú fegyveres embert, minél jobban kiképezve s minél gyorsabban tudjanak a harctérre, a vágóhídra küldeni.

Ez azután az ***általános katonai kötelezettségre*** vezetett, melyet először Poroszország vezetett be 1817-ben, az Osztrák-Magyar Monarchia 1868-ban, legutoljára pedig Anglia vezetett be a most folyó világháború folyamán.

A tőkés termelési rend, a kapitalizmus volt a szülőanyja a militarizmusnak, a teljes fejlesztője pedig a kapitalizmus legújabb fejlődési foka: az imperializmus volt.

A tőkések egyesüléseinek a világpiacon kiélesedett versenye, a harc a gyarmatokért, a rablótervek végrehajtására való készülődés, a folyton növekvő háborús veszedelem az összes nagyhatalmakban a legerősebb fegyverkezést, a hadseregnek és hajóhadnak legerőteljesebb szaporítását váltották ki.

A militarizmus nagyra nőtt, terjeszkedett, beborította az egész világot. A nép zsebének már fenekén kotorászott; elnyeléssel fenyegetett még háború nélkül is.

II

.. .[91]-nek számát:

Ausztria-Magyarország 1869-ben százkilencvenezer embert tartott fegyver alatt. 1912-ben háromszázkilencvenezret. Ugyanezen idő alatt Olaszország százhúszezerről négyszázkilencvennégyezerre emelte hadseregét. Németország háromszáznyolcvanezerről ötszázötvenezerre, Oroszország nyolcszázharmincezerről egymillióra, Franciaország négyszáznégyezerről hatszázezerre, Anglia százhetvenezerről kétszázötvenezerre emelte a hadseregének állandó létszámát. Ez a hat nagyhatalom, a legfőbb rablóállamok, negyvenhárom év alatt egymillióval szaporították elsősorbeli katonaságuk számát.

Közvetlenül a háború előtt, 1913-ban Németország százharminchatezer emberrel, az Osztrák-Magyar Monarchia hatvanezer emberrel többet állított még fegyverbe az állandó hadserege soraiban. Hasonlóképpen fegyverkeztek a kis államok is, úgyhogy 1913-ban ötmillió-százhetvenezer ember szenvedett már a kaszárnyák falai között.

A szárazföldi hadseregnél még nagyobb arányban nőtt a tengeri haderő. A gyarmatokért való háborúra készülődés különösen Németországban és Angliában növelte erősen a hadihajók építésének költségeit.

Minden országban legalább kétszeresére emelkedett 1880-tól 191A-ig a katonai és tengerészeti kiadások összege, melyeknek nagy részét, túlnyomóan nagy hányadát ugyanazok viselték, akik maguk két-három esztendőt voltak kénytelenek eltölteni a kaszámyafalak között s már békeidőben keresztülélték a militarizmusnak minden kínját, minden szenvedését: a gyár és a föld munkásai.

Nem a gazdagok vagyonára kivetett adókból, hanem a tömegfogyasztási cikkek megadóztatásából, megvámolásából fedezték a katonai kiadásokat, melyekre ráadásul még a nép, a munkások, a parasztok érdekeit szolgáló intézmények elől vonták el a pénzt.

A militarizmus elleni küzdelmet nemcsak a háború vetette föl. A terhe alatt nyögő tömegek keresték már az utakat-módokat azelőtt is: mikor lehetne tőle megszabadulni.

A militarizmus nem önálló, független jelenség, ellene küzdeni csak okainak kiirtásával lehetséges. Az oka pedig benne fekszik a tőkés társadalmi rendben.

(Folytatása következik.)

III

Küzdöttek-e a militarizmus ellen a háború előtt ? S ha küzdöttek, hogyan ? Erre a kérdésre röviden lehet felelni. Igen, küzdöttek, de ez a küzdelem olyan „üsd agyon, de ne nagyon" küzdelem volt.

A küzdelemnek ezt a fajtáját legjobban jellemzi az az irányzat, amelyet ***szocializmusnak***[92] szokás nevezni. Ez a szó a latin pax szóból származik, amely szó azt jelenti: béke. A békéért való mozgalmat pacifizmusnak nevezik

Ez a mozgalom burzsoá mozgalom.. .[93] a vagyonos osztályokból kerültek ki. A vagyonos osztály, melyet hódító érdekek a háború felé hajtottak, támasza volt általában a militarizmusnak, dédelgette, ápolta, mert tudta, hogy a háborúban gyilkosokra és vágóhídanyagra lesz szüksége.

A burzsoázia egy része, nemigen széles rétege, félve a háború következményeitől, másrészt a folyton növekvő fegyverkezés költségeinek nyomása folytán, kereste az utakat, módokat, hogyan kerülhetné el a háborút, hogyan csökkenthetné a fegyverkezést. Ez a jámbor szándék persze minden egyébre alkalmas volt, csak nem arra, hogy a militarizmusnak nyakát szegje. A nemzetközi választott bíróság az államok közötti összeütközések eldöntésére, a fegyverkezés csökkentésének egyezmények útján való elérése, ezek voltak az ismert pacifista eszközök.

Voltak ugyan a burzsoázia eme „üsd agyon, de ne nagyon antimilitaristái" között jóhiszeműek is, de nagyon kevesen. A hódító politika ellen, amely ugyan szintén csak következménye a mélyebben fekvő gazdasági okoknak, de a militarizmusnak egyik legközvetlenebb táplálója - nem folytattak küzdelmet.

A pacifista mozgalom is nagyrészt hazug áltatása volt a népnek, mint általában minden, ami a burzsoáziától a nyílt, durva és meztelen erőszakon kívül kikerül. Maguk a kormányok is így igyekeztek kihasználni ezt a pacifista mozgalmat, ők is odacsatlakoztak ehhez a táborhoz. Szándékuk elsősorban a fegyverkezés okainak a konkurrens államokra való hárítása volt, hogy így indokolják az elnyomott osztályok előtt a hadsereg költségeinek folytonos emelését, melyet természetesen a tömegfogyasztás megadóztatásából fedeztek. Álszenteskedő, hazug frázisokba burkolták a hódító célú fegyverkezést, mondván, hogy: íme, mi ilyen békeszeretők vagyunk, de hát a másik ország állig fölfegyverzi magát, nekünk is gondoskodnunk kell határaink védelméről.

S a vagyontalan osztályok izzadták, nyögték a véradót.

A pacifistákat legjobban jellemzik az úgynevezett hágai békekonferenciák, helyesebben békekomédiák.[94] Ezeknek létrehozója maga Miklós

cár volt, a jekatyeringburgi arresztáns[95], aki a hágai békekonferencia összehívása után nem sok időre háborúba is keveredett a japánokkal.

Az antimilitarista mozgalomban ennek az egész hágai komédiának, békéltető bizottságnak semmi komoly jelentősége sincsen. A nemzetközi döntőbíróságról mindenki tudta jó előre, hogy írott malaszt a fegyverkező imperialista rablóállamok hódító politikájával szemben.

Akik legszebben szavaltak a nemzetközi békeösszejöveteleken, legharcosabb védelmezői, előmozdítói voltak a tőke értékesítésének, amely szükségszerűen az imperialista terjeszkedő, hódító politikához vezetett.

A militarizmussal szemben ez az egész mozgalom olyan szenteltvízféle szerepet játszott, mely ha talán nem is használt neki, de semmi esetre sem ártott.

A burzsoáziának kifelé és befelé egyként a militarizmus az elnyomó, a hatalmi eszköze, nem küzdhet hát ellene komolyan a vagyonos osztály, mert elpusztításával a tőke értékesítését veszélyeztetné. Ezt pedig nem akarhatja a burzsoá, maga alatt nem fogja szándékosan vágni a fát.

A nemzetközi egyezmények, melyeknek pontosan ellenkezőit szokták tartalmazni a titkos diplomáciai egyezségek, a hágai döntőbíróság tehát jelentéktelen fejezetek a militarizmus elleni, úgynevezett antimilitarista mozgalom történetében. Tulajdonképpen nem is tartozik oda az egész pacifizmus.

Minden békeszavalat és bankett ellenére a nemzetközi viszályok döntője: a fegyveres ököl.

IV

A militarizmus legeslegelsősorban a munkásosztályt nyúzza. A munkásosztály fizeti, szolgálja, s a munkásosztályt nyomja el. Természetes, hogy a munkásosztály vezető férfiainak, a szociáldemokrata pártoknak foglalkozniok kellett a militarizmus kérdésével.

Küzdve a munkásosztály felszabadulásáért, küzdenie kellett a militarizmus ellen is, mely a kapitalizmus érdekeinek védelmében a legfőbb tromfja volt az állam elnyomó gépezetének.

A szocialista pártok antimilitarista küzdelmének színhelye elsősorban s csaknem kizárólag a képviselőházak ülésterme volt. A jelszó a militarizmus ellen: ***egyetlen garast és egyetlen katonát sem a burzsoáziának.***

Minden szociáldemokrata párt programja tartalmazza az állandó hadsereg eltörlésének követelését s helyettesítését a néphadsereggel, a milíciával.

A harmadik eszköz már nem parlamenti eszköz volt, ez az agitáció

a militarizmus ellen, a munkástömegek között, különösen az ifjú, a katonasor előtt álló munkások között.

A nemzetközi kongresszusokon a szocialista pártok állandóan hangoztatták a militarizmus elleni küzdelem szükségességét.

A szociáldemokrata pártok többségeinek a háború szekere elé való befogását azonban már jó előre előkészítette az, hogy a szocialista programok eredeti állásfoglalásától eltávoztak s fölszívták a burzsoá pacifizmus mérgező szellemét.

A munkásság eredeti követelése: a népfelfegyverzés csupán a tőkések uralma, a burzsoá állam megdöntése után lehetséges.

Ehelyett azonban a szocialista pártok gyakorlatába becsúsztak lassanként a pacifista követelések: a nemzetközi választott bíróság, a fegyverkezés korlátozása vagy a leszerelés.

Mind e követelések olyanok, hogy ezeket hiába vártuk a burzsoá államtól. De ha például a leszerelés lehetséges is volna, nemhogy a munkások érdekét szolgálná a kapitalista uralom idején, sőt ellenkezőleg, egyenesen az elnyomatását súlyosbítaná, felszabadulási küzdelmét nehezítené.

Amíg általános hadkötelezettség van, addig a fegyverek mégiscsak a proletár- és parasztkezekben vannak. Megvan tehát a lehetőség mindig arra, hogy a hadseregnek a ***belső ellenség:*** a munkásosztály ellen való felhasználása csak bizonyos határokig lehetséges. A burzsoázia jól tudja, hogy a proletárban, ha százszor is fejébe verik naponta a katonai esküt, a fegyelmet, a büntetéstől való félelmet, mégsem szakad el minden kötelék, mely összefűzi társaival, akikkel együtt dolgozott a gyárban, a műhelyben, a mezőn. Ezért is van, hogy nem a katonaságot akalmazzák elsősorban a munkásmozgalmak elfojtására.

Minthogy azonban a leszerelés - ha egyáltalán tűrne ilyesvalamit az imperialista politika - nem abban állana, hogy az állam minden fegyveres erőt eldobna magától, hanem a katonaságot valami csendőrség-, rendőrségféle nagyobb szabású intézménnyé alakítaná át, a hadsereg és nép közötti kapcsot, mely a burzsoáziának állandó veszedelme - teljesen meglazítaná.

Ezért ez az ábrándkép, melyet leszerelés formájában maga elé tűzött a szociáldemokrata pártok többsége, nemcsak megvalósíthatatlan, de reakciós utópia (ábrándkép).

A militarizmus gyökerei - mint már megírtuk - benne feküsznek a burzsoázia létezésének alapjában: a tőkés termelési rendben.

Ellene küzdeni nem lehet eredményesen sem a hazug, csalárd pacifizmus, békemozgalom útján, sem a szocialista pacifizmus módszerével.

A militarizmust csak a tőkés termelési és társadalmi renddel együtt lehet megölni.

Ennek az útja a ***szociális forradalom***, a proletárok és parasztok összességének fegyverrel a kézben fenntartott uralma, ez pedig nem más, mint a ***proletárdiktatúra.***

Ez a ***kommunisták*** harci jelszava és célja.

Kun Béla

Szociális Forradalom, 1918. május 15., 18.

Kié a föld?

Hát ez már miféle kérdés, zúg-morog magában, aki kezébe kapja a ***Forradalomnak***[96] ezt a kis írását.

Kié a föld?...

Hát az uraké meg a papoké! Valami kevéske annak is jut ugyan belőle, aki maga dolgozik rajta. De a nagyja... azon bizony a nagybirtokos, a nagybérlő, a püspök, a kanonok az úr.

Ezt ugyancsak nem érdemes kérdezni, vagy éppen itt messze Oroszországban telenyomtatni vele a papirost, amikor jobb volna azt ráírni, hogy hát mi újság otthon? Aki napszámba járt egész életében, vagy drága pénzen árendába tartott néhány kis holdat, jobban tudja azt, hogy nem az övé a föld, hanem az uraké, mint akárki azok közül, akiknek betűvetés a mestersége.

Ebben az efféle zúgás-morgásban van valami igazság, de van, ami nem igaz is benne.

Igaz az, hogy az érzi, hogy szűk a csizma, akinek nyomja a lábát. Az tudja hát legjobban, hogy nem az övé a föld, aki más földjén dolgozik. De az is bizonyos, hogy sokan, nagyon sokan dolgoznak az urak-papok földjén, akik nem tudják, hogy mennyien vannak, akiknek hozzájuk hasonló a sorsuk, egy a vágyuk, közös a törekvésük: a föld.

Nem tudják, hogy arra a kérdésre: kié a föld, nemcsak úgy lehet felelni: az uraké meg a papoké, hanem lehet rá egyebet is, mást is mondani. Azt is lehet ám, hogy a föld a dolgozó népé. Azoké, akiknek a verítéke öntözi a földet, amely másnak terem most. Azoké, akiknek kezében suhog a kasza, mely más szérűje számára vágja a gabona kalászát.

Nem azé a grófé vagy bankáré, aki talán soha életében sem látta a földjét, nem is azé a papé, aki hájas hasát hizlalja a szegény ember zsírján.

A föld a dolgozó népé!

Csak éppen elbitorolták előle, de rajta áll, hogy visszaszerezze. Ugye erre a feleletre már nem volt elkészülve ennek a kis írásnak az olvasója.

Pedig ez az igaz felelet ám!

Ha azt mondom, hogy a föld az uraké és a papoké, akkor arra a kérdésre felelek, hogy

Kik bitorolják a földet ?

Ha ellenben azt kérdik tőlem, hogy kié a föld, százszor is, ezerszer is csak azt kell felelnem,

A föld a dolgozó népé!

Hogy lehet hát hozzájutni?

Szép szavak - mondja rá a Földnélküli János. De szavak csupán, mert hát a földet nem adják ám ingyen. Nemcsak hogy nem adják ingyen, hanem még ugyancsak drága az ára.

A háború alatt, amikor már kezdte megsokallni a nép a lövészárkok odúiban a lakást, megelégelte már végleg a vérontást, megpróbálták Prohászka püspökék meg egyik-másik gróf is, hogy meglibegtessék a szájunk előtt a mézesmadzagot, mondván:

Fel kell parcellázni a nagybirtokokat, hogy megjutalmazzuk a földdel a parasztságot, amely elöl járt a haza védelmében.

Köszönjük, de nem kérünk az ilyen parcellázásból. Az ilyen jutalom nem jelent egyebet, mint az adósság terhét venni a nyakba egész életre. Ismerjük már a módját, hogy szokta csinálni a parcellázást az állam meg a sok mindenféle kis és nagy bank. Mielőtt megperdülne a dob a grófi kastély udvarán, megvásárolja az állam a birtokot, vagy megvásároltatja valamelyik bankkal jó drágán, aztán felparcellázva eladja még drágábban, jó kamat mellett a parasztnak. Jön egy rossz termés, az adó is folyvást nő, mert mind több kell a katonaságra, s aztán - nemcsak a földet, de a tehenet és még a párnát is eldobolják tőlünk. A parcellázásból elég volt nekünk már.

Ez igaz beszéd, tiszta igaz. A parcellázást nem azért csinálják, hogy földhöz jusson a falusi szegénység, hanem azért, hogy megszabaduljon a földtől a földesúr meg a pap, mielőtt így vagy úgy megszabadítaná tőle más.

Prohászka püspöknek meg a parcellázni akaró grófoknak jó orruk volt, amikor azt javasolták, hogy oda kell adni a földet a föld nélküli falusi népeknek. Tudják jól, hogy előbb-utóbb elveszi a paraszt, ha nem adják; jobb tehát túladni rajta jó áron.[97]

A földhöz nem is a parcellázás útján lehet jutni. Arra ugyan ítéletnapig is lehetne várni, míg ezen az úton visszaszerezhetné a földet a bitorlóitól a falusi szegénység.

Akiknek ősei, elődei Dózsa Györgyöt, a magyar parasztok vezérét tüzes trónon égették, s perzselt húsát a lázadó parasztokkal etették meg, sokkal erősebben ragaszkodnak ám nem a földhöz, hanem annak

munka nélküli jövedelméhez, mintsem lemondanának róla ingyen. Károlyi gróf meg Prohászka püspök nagyon szeretik a parasztot mindaddig, míg arról van szó, hogy eladni a földet a parasztnak, de mihelyst arról esik szó, hogy visszaadni a földet azoknak, akiknek őseitől erőszakkal elbitorolták, rögtön megváltozik ám a vélemény.

így hát a föld sohasem kerülne annak a kezére, akinek egyes-egyedül van jussa hozzá: a dolgozó népnek.

Márpedig a föld mégis a dolgozó népé... Senki másé, csak az övé!

Elég már a beszédből - mondja erre megint a Földnélküli János -, én csak dolgozom hajnaltól napestig, látómtól vakulásig, azon túl is megszakadásig. A dolgozó néphez tartoznék, az öregapám se volt se gróf, se püspök, az is robotolt valamelyik uraságnál - s még sincs egy körömfeketényi földem sem.

Elég már a beszédből János - mi is ezt mondjuk: Azért nincs a föld a dolgozó nép kezén, akiknek egyedül van hozzá jussa, mert egyrészt csak beszél róla, hogy „hátha így volna meg úgy volna, hát bizony jó volna". Másrészt meg azért is, mert elhiszi a sok szó-fia beszédet, amit az urak - papok meg fiskálisaik - ispánjaik mondanak.

Elhiszi, hogy más is segíthet a földtelen nép baján, mint ő önnönmaga. Segít ám úgy, hogy attól koldul, az igaz. Ügy segít a gróf is, a bankár is, a pap, a fiskális meg a szolgabíró s a jegyző is. Pedig úgy van, hogy a földtelen, falusi szegénység csak maga segíthet a maga baján, és segítőtársat csak a városi munkásságban találhat.

Ha pedig hát csak maga segíthet, hiába várja, hogy hozzá jöjjön az Esterházy herceg vagy a váradi püspök, vagy akár csak a jószágigazgatójuk is:

Tessék tisztelt paraszt, itt a föld! Parancsoljon, vegye át. Nehogy az istenért fizetni találjon érte!

Aki erre vár, hiába vár. Ha ellenben cselekszik, s nemcsak vár a falusi szegénység, hogy visszakapja a földet a bitorlóktól, hanem elveszi tőlük, akkor kerül azoknak a kezére a föld, akiknek egyedül van hozzá jussuk: a dolgozó nép kezére.

Elfoglalni a földet forradalmi úton! Ez a módja, egyedüli útja annak, hogy a föld a bitorlók kezéből kikerüljön, s a grófi és papi szérűkre bevonuljon, nem napszámosként, urasági cselédként, béresként, hanem mint a föld gazdája: az egész dolgozó nép.

Hát lehetséges ez?

Ahogy vesszük: lehet is, meg nem is.

Ha pipázgatunk s bámuljuk az eget, ha várjuk, hogy sült galamb módjára szájunkba repüljön minden, akkor bizonyos, hogy nem lehet.

Ha ellenben körülnézünk először is a világban, s látjuk azt:

1. hogy a városi, az ipari munkások, a bérrabszolgák, akiket a nyomorúság, a háború, rabtartóik: a munkaadók csontig nyúzó kése választás elé állított: lassú éhhalál vagy forradalom; ha látjuk, hogy ezek - lázadoznak, forradalomra készülődnek;

2. hogy a háború költségei folytán tűrhetetlen lesz az adóteher, s azok a kisgazdák, kiknek néhány hold földjük van, a nagy adók miatt szintén romlásba kerülnek;

3. hogy azok, akik a háborút okozták hódító politikájukkal, el nem kerülnek az ország kormányrúdjától, ez a háború nem fejeződhetik be;

ha tehát mindezeket látja a falusi szegénység, s maga is csatlakozik az elkerülhetetlen forradalomhoz, akkor, de csakis akkor lehetséges, hogy minden megváltás nélkül megkaphassa a földet a bitorlók kezéből a dolgozó nép.

Forradalmi harc: nem papirosharc; valódi harc nélkül ezt elintézni nem lehet.

Azt hinni, hogy békés úton hozzájuthat, megváltás nélkül a föld nélküli tömeg a földhöz, balga képzelődés. Aki pedig ezt el akarja hitetni, az a jobbik esetben maga is hiszékeny, álmodozó, de a legtöbb esetben hitvány csaló, aki a földesúri papi konyhán hízva, kitartva, vesztét kívánja a parasztságnak.

Az egészen bizonyos, hogy az állam még ott is, ahol köztársasági formájú, s nem koronát visel a feje, hanem kürtőkalapot, ott is a földesurak, a gyárosok, a bankárok kezeiben van. A képviselőházban semmi olyast sem csinálhatnak, ami ezeknek az érdekeit sértené. A hatalom az ő kezükben van, ők parancsolnak a hadseregnek, a csendőrségnek, az ő emberük a szolgabíró, a jegyző, s a földet ezzel a hatalommal tartják bitorló uralmuk alatt.

A földet akarni, de nemcsak akarni, hanem küzdeni is érte, küzdeni azért, hogy ne bitorolhassák el a dolgozó nép elől továbbra is: ez azt jelenti, hogy a hatalmat kell akarni, a hatalomért kell küzdeni!

A hatalmat sem adják ám ingyen... De nem ám, mert csak a hatalommal tudja leigázni a teljesen birtoktalan, szegény emberek nagy tömegét a földesurak, a gyárosok, a bankárok, papok kis csoportja, hogy aztán ingyen éljen, dologtalanul a mások munkájából.

A hatalmat el kell venni tőlük, hogy elvehessük tőlük a földet, mely a dolgozó népé, mert mindenki más csak a bitorlója.

De hát mi az a hatalom? Mi adja a hatalmat annyi sok szegény ember fölött a földesuraknak, gyárosoknak, bankároknak kezébe?

Nem nagy bölcsesség kell hozzá bizony, hogy valaki kitalálja.

A hadsereg, a csendőrség, rendőrség: ezek a hatalom eszközei. Ezek az akadályai annak, hogy a földhöz hozzájuthassanak azok, akik dolgoznak rajta.

De hát kikből áll a hadsereg?

Világos, hogy nem a földesurakból, a papokból, a gyárosokból meg a bankárokból. Ebből a fajtából nemigen sokat látott egyikünk sem a lövészárokban, de még közelebb sem. A hadsereg a falusi szegénység meg a városi munkásság soraiból kerül ki. Az uraknak még a legtejfelesebb szájú kölyke is legalább „kadét" úr, aki ha rendesen fel se tudja ugyan kötni a nadrágját, de az őszbecsavarodott bajszú bakát pofontörölni úgy tudja, hogy a szeme szikrázik is bele a szerencsétlennek.

A hadsereggel is úgy vagyunk tehát, mint a földdel. Pontosan az bitorolja a földet, aki egy kapavágásnyit sem dolgozott rajta egész életében. A katonaság fölött is az rendelkezik, aki nem szenved miatta.

Hát a hatalom éppúgy a dolgozó népé, mint a föld, csak el kell vennie, meg kell hódítania.

Csak el kell venni a bitorlóitól!...

Mit kell hát tenni?

Ez aztán az utolsó kérdés.

Ha erre megtaláltuk a feleletet, s ha meg is tesszük, amit a felelet mond, akkor annak a kezére jut a föld, akinek egyedüli jussa van hozzá: a dolgozó néphez.

A felelet egyszerű, csak az nem érti meg, aki vagy olyan tökkelütött, hogy a világon semmit sem ért meg, vagy nem akarja megérteni.

Ez a felelet:

Minden szegénye a falunak fogjon össze egymással, fogjon össze a városok munkás népével. Az erejét ne adja oda a föld bitorlóinak meg a velük egy követ fúvó gyárosoknak, a bankároknak, papoknak, hogy ezáltal a hatalmat a kezükben tarthassák a vagyontalanok elnyomására. Ne adja oda erejét a saját elnyomására másoknak, hanem használja föl azt: a hatalom, a föld, a szabadság megszerzésére.

A hatalomért először... Mert csak a hatalom, a katonaság, csendőrség és rendőrség segítségével bitorolja el a földet az a maroknyi nagybirtokos, nagybérlő, püspök, bankár azok elől, akiknek egyes-egyedül van jussuk hozzá: a dolgozó néptől.

A hatalmat a városi munkásság meg a falusi szegénység csak úgy veheti kezébe, ha elfoglalja. Ingyen, önként nem adják, azt már láttuk. Fel kell használni hát a fegyvert, amit kezünkbe adnak testvéreink elnyomására, fékentartására, földünknek elbitorlására - saját felszabadításunkra, a földünknek vissszavételére.

Ha a hatalom a kézben, a katonaság fölött nem a király meg a grófok, gyárosok, bankárok rendelkeznek, hanem azok maguk, azok akik-

bői áll a katonaság: a dolgozók, akkor a földet nem lehet tovább elbitorolni. Akkor a föld már azé lesz, akit egyedül illet meg: a dolgozó népé.

T e r e m t s e t e k h á t f o r r a d a l m a t !

Ne várjátok mástól, hogy urai lehessetek a földnek, amit elbitoroltak előletek.

Ezt csak ti szerezhetitek meg önmagatok: a falusi szegények, a városi munkások szövetsége, közös forradalma útján.

A forradalomban sem hullik azonban öletekbe a föld. El kell foglalni mindenképpen. Minden falu, járás, vármegye, az egész ország összes földtelen vagy kevés földű művelője a földnek, el kell foglalja a nagybirtokot, ami a keze ügyébe esik. Minden földet, amit nem a gazdája művel meg, el kell foglalnia!

Ezt kell hát tenni. S akkor megérjük, hogy az urak, a papok nem bitorolhatják el a földet, hanem az lesz az úr rajta, akinek egyes-egyedül van jussa hozzá, akié a föld: a dolgozó nép.

Moszkva, 1918. május.

Kun Béla

Kié a föld? Moszkva 1918. OK(b)P Magyar Csoportja.
8. old. (Forradalmi írások. 1. sz.)
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 122-128. old.

A „forradalmi” sovinizmus gyümölcsei

I

„A dolog, a jelenség egyidejűleg lehet önmaga és valami más.” Ez a dialektikus törvény igazolódik be a cseh mozgalomban. Az, ami Ausztriában forradalminak minősül, az, ami ott a fennálló megdöntésére irányul - ugyanaz a proletár Oroszországban ellenforradalmi a szó teljes értelmében.

Természetesen nem Masarykról, az angol-francia-amerikai imperializmusnak erről a középszerű ügynökéről van szó, hanem a cseh proletariátusról, mely a nemzeti forradalom stádiumát éli át, azt a stádiumot, amelyben - a „Kommunista Kiáltvány” szavai szerint - a proletárok „nem saját ellenségeik, hanem ellenségeik ellenségei ellen harcolnak.. .”[96] E proletariátus egy része, amely az imperialista háború következtében Oroszországba került, ellenforradalmi tömegként lép fel a nemzetközi forradalom ellen, s fegyvert ragad a szovjethatalommal szemben.[99]

A cseh nemzeti hadseregnek ezt a hitvány fellépését nem mentegetheti egyetlen forradalmár sem, de a jelenségre magyarázatot kell adni. Analizálni kell éppen a proletárdiktatúra érdekében, annak a támaszpontnak az érdekében, melybe minden forradalmár a reményeit helyezi; hiszen igaz, hogy Csehországban nacionalista elemek is részt vesznek a forradalmi mozgalomban, hogy az olyan „szociáldemokraták”, mint Némec és Soukup, árulást követtek el - ám ez a mozgalom mégis a nemzetközi forradalom aktív és komoly tényezője.

De az oroszországi esemény - a 70 százalékban munkásokból álló cseh hadsereg ellenforradalmi magatartása - nagy veszélyt jelentenek. Ez a folyamat nemcsak az oroszországi és nemcsak a csehországi szociális forradalom ügyét fenyegeti, hanem az egész ausztria-magyarországi szociális forradalom ügyét is. Annak az ellenforradalomnak, amely a Penzától Vlagyivosztokig terjedő vasútvonalat veszélyezteti,

megvan a csehországi és morvaországi példaképe a cseh burzsoá nacionalizmus alakjában, valamint Némec, Soukup és más - Scheidemann-nál és Noskénál semmivel sem jobb - szociáldemokrata vezetők szocialistává átmázolt sovinizmusa alakjában.

II

Meg kell jegyezni, hogy a Masaryk és Tsa Nemzeti Tanácsának kezdeményezésére megszervezett cseh hadseregben[100] a centralisták kivételével a cseh munkásmozgalom valamennyi irányzata képviselethez jutott.

A cseh szociáldemokrácia vezéreinek opportunizmusa, teljes elidegenedésük a forradalmi marxizmustól olyan magatartást eredményezett náluk az ausztriai államhatalommal szemben, amely éppen ellentétes a német-ausztriai szociáldemokrácia túlnyomó többségének magatartásával.

Rennerék az osztrák állameszme legnagyobb védelmezőivé váltak, Némecék és Soukupék pedig - ellenfeleivé. Ám mindkét esetben azonos eredmény következett be: az opportunizmus itt is, ott is a nemzetközi osztályharctól való eltávolodást vonta maga után, és a szociálpatriótáknak „saját" burzsoáziájukkal való szövetkezése ahhoz a jelenséghez vezetett, amely korábban specifikusan osztrák volt, de a háború évei alatt valamennyi szociálsovinisztának általánosan jellemző ismérve lett - nevezetesen ahhoz a jelenséghez, amelyet Ottó Bauer „pán-nacionalizmusnak" nevezett.

Ezek a cseh és szociáldemokrata vezérek, akik a császárság idején Masaryk professzor vezetésével a proletárelemekkel szemben alkalmazott fékleien terror és demagógia segítségével szervezték meg a cseh nemzeti hadsereget, már korábban elvesztették a cseh proletariátus bármily lehetséges önálló fellépése iránti minden megértésüket. A „szociáldemokrata" párt és a szakszervezeti bürokrácia opportunizmusa következtében újjászületett nacionalizmus elnyelte a szocialista világnézet utolsó maradványait is. Kialakult egy sajátságos nacionalista kalandorkodás, valami afféle, amely az 1848-as forradalmakat követte nyomon (Marx könyörtelenül gúnyolta és ostorozta). A burzsoáziának ezek a bérencei Kerenszkij példája nyomán áldozatul dobták oda a császárságnak a cseh proletárokat, és csak a hadsereg túlnyomó proletártöbbségének ellenállása tartotta vissza őket a legutóbbi időkig attól, hogy fellépjenek a nemzetközi imperializmus érdekében az orosz proletárforradalom ellen.

A cseh proletariátus tisztességesebb elemei csak azért juthattak el a saját burzsoáziájukkal kötött kompromisszumig és az imperialista ügynökök előtti kapitulációig, mert nem mérték fel helyesen a cseh burzsoázia erejét. De az osztályérzés mégiscsak elég erősen élhet ezekben a proletárokban, hiszen az imperialisták által pénzelt különböző kalandorok csak szocialista lepel alatt tudtak ténykedni. Ezek felhasználtak minden szocialista mázt, kezdve a „forradalmi-demokratikus munkásszervezetek" cégérétől egészen a szélsőbaloldali jelszavakig, csakhogy kiszolgáltathassák a cseh munkásokat a nacionalistáknak. A burzsoáziának ezek a bérencei az ellenforradalomban találták meg végső mentsvárukat. De e szennyes eljárásmód következtében kicsúszik a talaj a lábuk alól.

Ez a szégyenletes cselekedet, mellyel a cseh proletárok tömegei a nacionalista burzsoázia demagógiája jóvoltából beszennyezték **magukat**, az utolsó lesz. Ennek az ellenforradalmi felkelésnek az elnyomása belülről fog bekövetkezni: a hadsereg proletár rétegeitől fog kiindulni.

Ezek a proletárok már nem hagyják ráfűzni magukat sem a burzsoázia, sem saját „szocialista" vezéreik járszalagjára. Ez az ellenforradalmi megmozdulás minden valószínűség szerint létre fogja hozni azokat a harci osztagokat, amelyek biztosítják majd a proletariátus önálló fellépését **mind** a cseh, mind az összausztriai forradalomban.

Ez a fellépés elkerülhetetlen. Ami Csehországot illeti, teljes bizonyossággal előre láthatjuk nemcsak a hatóerők kifejlődését, de magának a forradalomnak a menetét is.[101]

A rendőri elnyomó intézkedések már régen elveszítették az embereket féken tartó erejüket. A tömegek felkeltek és az ausztriai hatóságok vajmi nehezen fognak megbízható hadsereget találni, amely képes volna a forradalmi mozgalom elnyomására. Már a repülő hadbíróságok sem segíthetnek. Az államhatalom feltartóztathatatlanul gyengül, és ez a körülmény csak erősíti a mozgalmat Ausztria-Magyarország többi részén is.

A csehországi forradalmi tömegek jelszavai egyébként felettébb homályosak; sok kívánni valót hagynak maguk után.

Ebben mindenekelőtt a cseh Szociáldemokrata Párt többségének tagjai a vétkesek, akik az orosz mensevikekhez hasonlóan tökéletesen képtelenek megértem, hogy a burzsoá forradalom manapság teljesen elképzelhetetlen - miként azt Marx a „Brumaire tizennyolcadikájá"-ban megmondotta.[102]

Ezek a szociálárulók és az Oroszországban levő cseh hadsereg velük egy húron pendülő tagjai úgy tekintették az orosz proletariátusnak

a burzsoázia elien vívott osztályharcát, mint „szlávok testvérgyilkos harcát", és meg akarták őrizni semlegességüket. Ezen az úton következetesen végighaladva elérkeztek a nyílt ellenforradalomig. Vagy egy hónappal ezelőtt a különféle némecek és soukupok egyesítették pártjukat a nemzetiszocialista párttal,[103] mely mindig szélsőségesen soviniszta jelszavakkal hadakozott. Dicstelen határozatukban mégis azt hangoztatják, hogy „az osztályharc alapján állnak", és hogy „a cseh proletariátus és burzsoázia között osztályellentétek vannak". Ám a tárgyalások egész menete azt bizonyítja, hogy ezek között az áruló vezérek között egy siiics, akinek csak esze ágában is volna a cseh proletárok önálló fellépésével számolni a közelgő cseh forradalomban.

A cseh burzsoázia nagyon is jól tudja, miként lehet elvonni a proletariátust saját céljaitól és felhasználni a kizsákmányolás érdekében. Masaryk és irányzata igen közel is állt a félig-meddig marxistává mázolt katedra-szocialistákhoz. Annál inkább fennáll az a veszély, hogy a cseh szociáldemokrácia önálló fellépésének hiányát fel lehet használni a nemzeti gyűlölködés felszítására és a cseh forradalom elnyomására.

Ha igaz (márpedig feltétlenül igaz), hogy a forradalom sikerét napjainkban csak a proletariátus önálló fellépése biztosíthatja, úgy ez a tétel Ausztriára vonatkoztatva kétszeresen is igaz. Csak ez az önálló fellépés biztosíthatja az ausztria-magyarországi nemzetiségek proletárjainak szolidaritását, csak ez béníthatja meg a német és a magyar burzsoáziát, amely az uszítás, a soviniszta szólamok taktikáját alkalmazza osztályuralma védelmében.

A csehszlovák proletariátusnak a német és magyar proletariátussal együtt a forradalmi élcsapat szerepét kellene betöltenie Ausztria-Magyarországon - ám a cseh scheidemannok éppen ellenkező irányú befolyást gyakorolnak mind Oroszországban, mind Csehországban.

A cseh proletariátus öntudatos elemeinek és az osztrák-magyar munkásmozgalomban részt vevő egyéb csoportoknak a legszigorúbb intézkedésekhez kell folyamodniuk, hogy megálljt parancsoljanak ezeknek a szégyenletes oroszországi cselekedeteknek.

Az utat világosan mutatja a „Kommunista Kiáltvány" és az Oroszországi Kommunista Pártnak ezen a kiáltványon alapuló forradalmi gyakorlata.

A kommunista pártnak részint legálisan, részint illegálisan működő ausztriai csoportjait és frakcióit a „Kommunista Kiáltvány" szavai értelmében a következő vonások jellemezzék:

„A kommunisták... a gyakorlatban minden ország munkáspártjainak leghatározottabb, szüntelen továbbhaladásra ösztökélő részét alkotják; az elmélet terén a proletariátus többi tömegével szemben az az előnyük, hogy

világosan látják ***a proletármozgalom feltételeit, menetét és általános eredményeit.***

A kommunisták legközelebbi célja ugyanaz, mint valamennyi többi proletárpárté: ***a proletariátus osztállyá alakítása, a burzsoá uralom megdöntése, a politikai hatalom meghódítása a proletariátus által.”***[104]

Azok a cseh hadseregben levő proletárok, akik az eszer-kadet-oktobrista ellenforradalom ügyét szolgálják, áldozatai annak a cseh „szociáldemokráciának” és oroszországi cseh emigrációnak, amely nacionalista lobogó alatt a cseh proletariátus osztállyá alakítása ellen dolgozik.

Nem érdemelnek kíméletet a cseh proletariátusnak ezek az árulói, akik itt is, ott is kompromisszumra lépnek a burzsoáziával és - korábban a semlegesség álarca alatt, de ma már nyíltan - a proletariátus magasztos harca idején az ellenforradalmat támogatják. Ugyanúgy nem jár kímélet az oroszországi ellenforradalom burzsoá vezetőinek sem.

Az orosz ellenforradalmat el kell taposni, amilyen gyorsan csak lehet - mind a cseh, mind pedig a világforradalom érdekében.

Pravda, 1918. június 1.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 129-133. old.
(A cseh ellenforradalmi légió címmel.)

A forradalom szülési fájdalmai

Az Osztrák-Magyar Monarchia belső frontjáról érkező hírek napról napra több reménnyel biztatnak. Az olasz fronton szenvedett vereség nem az olasz csapatok erejének következménye. Éppen ellenkezőleg: a belső fronton kiéleződött ellenségeskedés idézte elő. Azok a csapatok, amelyek éveken át vakon és értelmetlenül harcoltak az imperialista célokért, most teljesen tudatosan megadják magukat.

Ausztria-Magyarországon végre megjelentek azok az erők, amelyek saját imperializmusuk vereségére törekednek. Ez már a forradalmi öntudat magas fokát jelenti.

Az olasz fronton szenvedett vereség hírével egy időben értesültünk a belső frontról, a magyarországi véres terrorról is.

„A gyárak állnak - jelenti ki Wekerle miniszterelnök -, amikor pedig megfeszített erővel kellene dolgozniuk."

Világos jele ez annak, hogy a hadiipar munkájának akadályozásával a munkások ösztönösen törekszenek a vereségre, „saját" imperialistáik katonai-állami szervezetének szétbomlasztására, hogy így megkönnyítsék a forradalom előretörését.

Amikor a proletariátustól megtagadják a minimális jogokat is, a hullámok még magasabbra csapnak. A mozgalom fellángolásának közvetlen politikai oka a választójogi reform Tisza által benyújtott törvényjavaslata, amely semmissé teszi az eddig ünnepélyesen tett összes ígéreteket.

A hivatalos magyar szociáldemokrácia erőfeszítései eddig csak a választójogi reform kivívására irányultak. A hivatalos szociáldemokrácia igyekezett a munkásmozgalmat a legális formák közé szorítani, s ezzel fékezte a forradalom fejlődését.

De az objektív feltételek széttörték ezeket a mesterséges kereteket, a munkások kezdtek féllegális harci eszközöket alkalmazni. A legutóbbi események[105] azt bizonyítják, hogy a kormány kénytelen „tűzzel-vassal" harcolni a munkászendülések ellen.

Budapesten, ahol az erjedés a legfenyegetőbb, a kormány csendőröket

vetett be, akiket eddig csak a falun alkalmaztak rendfenntartásra: most bennük van a kormány minden reménye, mivel a katonákra nem lehet számítani: a katonák a forradalmi mozgalom legjobb zászlóvivői.

De a botnak két vége van, s a csendőrök terrorcselekményei még jobban kiélezik a meglevő ellentéteket. A legutóbbi budapesti tüntetések alkalmával négy munkást megöltek, számos sebesülés is történt. Ez arra kényszeríti a munkásokat, hogy még gyorsabban letérjenek a választójogért vívott harc békés útjáról.

Napról napra érlelődnek a tömegek fegyveres felkelésének feltételei.

Pécsett, Magyarország egyik legnagyobb ipari központjában, a d8. tartalékos gyalogos ezred katonái megölték ezredesüket és néhány tisztjüket.[106]

A Dunántúlon, Nyugat-Magyarországon a katonák titokban kihordják a laktanyákból a fegyvert és a lőszert.

A hazatérő intemaconalista hadifoglyokat, akik forradalmi agitációt fejtenek ki, a legkegyetlenebbül üldözik.

A kormány talán javít valamit a munkások gazdasági helyzetén; politikai téren viszont képtelen a legcsekélyebb engedményre is.

A kormánypárt összetétele eleve kizárja azt a lehetőséget, hogy Tisza-Wekerle választójogi reformtervezetét akár csak csekély mértékben is megváltoztassák.

Ebben a pártban nemcsak a félfeudális arisztokraták vannak képviselve, hanem a gazdag parasztok és gyárosok is, akik most kényszerkartellekben tömörülnek.

A nagy ipari üzemek kényszeregyesítéséről szóló új törvénytervezet, a közvetett gabonaadó és a malommonopólium - mint a fináne- és a földarisztokrácia egyesítésének eszköze -, mindez olyan helyzetet teremt a proletariátus számára, amelyen választójogi reformmal nem lehet segíteni.

Ennek következtében a proletariátussal együtt kétségbeejtő helyzetbe kerültek a kispolgárság különféle rétegei is.

Az országot szőröstül-bőröstül kiszolgáltatták a német militaristáknak. Czernin gróf ígéretei és pacifista kijelentései csak ideig-óráig vezethették félre a népet. Ebben az irányban hatottak a munkásmozgalom hivatalos képviselői is.

Az utóbbi gyűlések és sztrájkok azonban azt bizonyítják, hogy a tömegek maguk akarják intézni a béke ügyét.

Nagyjából így fest a helyzet Magyarországon.

Az új belügyminiszter[107] azzal próbálja megnyugtatni az ijedt burzsoáziát, hogy a katonazendüléseket a legkíméletlenebbül elfojtják.

De erre már nincsenek megbízható csapatok.

Egy cseh kisvárosban történt nemrég a következő eset. Az eddig megbízhatónak tartott 68. gyalogezred, amelyet éppen a cseh forradalmi

mozgalom elfojtására tartottak Prágában, váratlanul átállt a sztrájkoló munkások oldalára.

A Németországgal kötött új szövetség[108] fokozza a mozgalmat a dualista monarchia ausztriai felében is. Az olasz fronton kudarcba fulladt offenzíva ott is meghozza forradalmi gyümölcseit.

Az Osztrák-Magyar Monarchia helyzete világosan mutatja, hogy már megkezdődtek a forradalom szülési fájdalmai.

Pravda, 1918. június 27.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 139-141. old.

ELSŐ LEVÉL

Kedves elvtársunk, úgy írod, „egy Bars megyei paraszt” vagy, íme, itt igazoljuk, hogy megkaptuk leveledet.

Te, aki magyar nyelven talán legtöbbször csakkáromló szavakat hallottál, legtöbbször azt, hogy: „a kása nem étel, a tót nem ember”, fogadd íme válaszunkat a levélre, melyben szemünkre hányod, hogy nem foglalkozunk eleget a magyarországi nem magyar, hanem tót, román, német vagy más nyelveken beszélő proletárok dolgával.

Elöljáróban megkérünk, ne szólíts bennünket úrnak, mint azt a levél tót nyelven írott részében olvassuk. Ne tévessz össze bennünket a magyar urakkal, akik ha százszor, ezerszer is ugyanazon a nyelven beszélnek, mint amelyen mi, még sincs több közünk hozzájuk, mint neked, aki tótul beszélsz. Nincs egyéb közünk a magyar urakhoz, a vagyonos osztály magyar nyelven beszélő tagjaihoz, mint akármelyik magyarországi román, horvát, tót, német, rutén proletárnak. Épp úgy állunk vele szemben, mint ti: az elnyomó, a kizsákmányoló iránti gyűlölettel, kérlelhetetlen, engesztelhetetlen osztálygyűlölettel eltelve.

A magyar elnyomókról, a különböző nemzetek elnyomásáról megírtuk már egy pár ízben a véleményünket, amennyire azt az újságunk szűkre szabott területe megengedte.

Egyebek között megírtuk a ***Szociális Forradalom*** 1918. évi június 5-i 17. számában, a „Veszedelmes méreg” című cikkünkben a nemzetileg is elnyomott proletárokról:

„Anyanyelvükön nem beszélhetnek ennek az államnak hatóságai előtt. Nemcsak azért vannak hátrányban a munkaadókkal szemben, mert ezek érdekeit szolgálja az állam minden intézménye, de azért is, mert el sem mondhatják panaszaikat a maguk nyelvén, meg sem értik, amit parancsolnak nekik, mert egy ***idegen*** nyelv az elnyomó szervezet, az állam nyelve.

Az elnyomásuk tehát kétszeres: gazdasági és nemzeti elnyomás. Kétsze-

resen idegen rájuk nézve az elnyomó szervezet, idegen, mert a burzsoázia kezében van, s mert egy idegen nemzet burzsoáziája, vagyonos osztálya rendelkezik vele legeslegelsősorban."

Megírtuk ugyanebben a cikkben azt is, hogy „hazudik, aki azt mondja, hogy nincs nemzeti elnyomás, aljas nacionaüsta, aki ezt az elnyomást védelmezi".

Igen is, van nemzeti elnyomás. Igen is, elnyomja a magyar vagyonos osztály a tót, a román, a szerb, a német nyelven beszélőket, s ez elnyomás megszüntetéséért küzdeni elsőrendű kötelességünknek ismertük föl mi, mi magyar nyelven beszélő kommunisták - internacionalisták nem szóval, de tettel - mindenkoron.

„Amilyen mértékben megszűnik az egyik egyén kizsákmányolása a másik egyén által, olyan mértékben szűnik meg az egyik nemzet kizsákmányolása a másik által" - ezt hirdetjük mi valamennyi országok proletárjai nagy tanítómesterének a „Kommunista Kiáltványában írott szavaival.[109]

Ez és csakis ez lehet a kommunisták álláspontjának alapja, bármily nyelven beszéljenek is. A kommunisták, akik ***nemzetközi*** forradalmat akarnak, s akik küzdenek, harcolnak is érte, ***egyedül csak a kommunisták azok,*** akik valóban minden elnyomás, tehát a nemzeti elnyomás ellen is küzdenek.

Nézzük meg hát részletesebben, mi ebben a tekintetben a kommunisták álláspontja ? Mik a feladatai ebben a kérdésben Magyarország mindenféle nyelvű vagyontalanainak ?

I

Újból hangsúlyozzuk, hogy a mi kiindulópontunk minden kérdésben a ***nemzetközi szociális forradalom.*** A mi programunk nem egy nyelven beszélő, nem is egy ország proletárjai felszabadításának programja, hanem a nemzetközi forradalomé.

Magyarországon hétféle nyelven beszélő proletárokkal van dolgunk. Magyarul, németül, szerb, horvát, tót, román, rutén nyelven beszélő kizsákmányoltakkal. Az uralkodó osztály a magyar burzsoázia. Ez nem jelenti azt, hogy német, szerb-horvát, tót, román, rutén burzsoázia nincs. Nem jelenti azt, mintha ez a része a vagyonos osztálynak nem zsákmányolná ki a saját nemzetéhez tartozó proletárt. Az, hogy a magyar burzsoázia az uralkodó osztály, azt jelenti, hogy ők tartják kezükben az elnyomás legfőbb eszközét: az államhatalmat. Az ő nyelvük az állam hatóságainak kizárólagos nyelve, az a tanítás nyelve az iskolákban. Ez eredményezi, hogy a nem magyarul beszélő proletárok az elnyomásnak egy másik fajtájában is részesülnek: a nemzeti elnyomásban. A magyar uralkodó osztálynak ebben az

elnyomó politikájában a magyar nyelven beszélő proletároknak sem érdekük, sem részük nincsen.

Részük nincsen benne, mert hiszen az elnyomó államhatalomban éppúgy nincs részük, mint a tót, román vagy más nemzethez tartozó proletárnak, nem érdekük pedig azért, mert az elnyomásnak ***semmiféle*** formája nem használhat nekik.

De nemcsak nem érdeke a magyar munkásosztálynak, hogy elnyomjanak bármelyik más nemzetet is, sőt ellenkezőleg, mindenféle nemzeti elnyomás gátja, akadálya a saját felszabadulásának. Gátja abban az értelemben, hogy az elnyomott nemzetekhez tartozó proletárok bizalmatlansággal tekintenek mindenkire, akik azon a nyelven beszélnek, amely az elnyomó államhatalom nyelve. Az elnyomatás minden fajtáját csupán ***idegen*** elnyomatásnak véli az öntudatlan munkás, nem tőkés elnyomásnak. A nemzeti érzések, melyeket ez az idegen elnyomás ébreszt ezekben a munkásokban, egyrészt oda vezetnek, hogy a tót, a román, a szerb-horvát munkás inkább érzi magát testvérnek a vele egy nyelven beszélő burzsoáziával, mint az elnyomó államhatalom nyelvén, magyarul beszélő s vele tökéletesen azonos érdekű munkással.

Ez komoly és nagy veszedelmet jelent a nemzetközi forradalomra nézve. A szociális forradalomnak elengedhetetlen feltétele Magyarországon, hogy minden proletár, nemzeti különbség nélkül, egymásban teljesen bízva, közös erővel döntse meg a tőkés társadalmi rend elnyomó igáját. De még az is, hogy ne akadjon a munkásosztálynak egyetlen része sem, amely a burzsoázia bármely rétegével is azonosnak tartsa érdekeit.

A magyar munkások ezt kétségen kívül megállapíthatják. Ők láthatják, hogy a magyar urak, minden magyarságuk ellenére is, elnyomásban, jogtalanságban tartják őket. Láthatják, amit már sokszor megírtunk, elmondottunk, hogy a magyar urak még a magyar nyelvtől is megfosztották a dolgozó osztályt, amidőn az iskolarendszer révén lehetetlenné teszik, hogy szókincsünk az 1000-1500 szót meghaladja.

A magyar munkásoknak tehát saját és a nemzetközi forradalom érdekében kell megmutatniuk, hogy magyar és magyar az nem mind egyet jelent. Magyar nyelven beszélő földesúr, gyáros vagy bankár, szolgabíró vagy rendőrkapitány nem tehető egy kalap alá a magyar munkással, paraszttal, akinek érdekei tökéletesen azonosak a tót, a román a szerb parasztéval és munkáséval.

A kommunisták mindig és mindenkor azt hirdetik, hogy minden elnyomást csak a nemzetközi szociális forradalom útján lehet megszüntetni. Úgy készülnek elő tehát erre a forradalomra, hogy már jó előre helyre akarják állítani a kölcsönös bizalmat a különböző nyelveken beszélő proletárok, parasztok között, hogy a forradalomban biztosítva legyen az egységes föllépésük bármely nyelven beszélő burzsoákkal szemben.

Ezért a kommunisták jelszava nem a nemzetek önrendelkezési joga, mely részben semmit sem mond, részben meg ha jogot is adna, csak a burzsoáknak adná. A kommunisták a nemzetiségi kérdés megoldása dolgában azt tartják, hogy biztosítani kell minden nemzet dolgozó osztályai számára az önrendelkezési jogot, egészen a teljes elszakadásig. Ezt is beleértve.

Hogy ez mit jelent, arról a következő levélben válaszolunk a „Bars megyei tót paraszt" testvérünknek.

MÁSODIK LEVÉL

A munkásmozgalom jelszava a kis népek elnyomását szolgáló imperialista háborúval szemben ez volt:

- Béke hódítások s hadisarc nélkül, ***a nemzetek önrendelkezési jogának*** biztosításával.

A „nemzetek önrendelkezési jogá"-nak követelése a szociáldemokrácia régi álláspontja volt a nemzetiségi kérdésben. Ez a követelés megvalósíthatatlan követelés a kapitalista társadalmi rend idején. Amíg van tőke, amely értékesítési lehetőségeinek növelése végett idegen területeket és népeket kell hogy hatalma alá hódítson, a hatalma alatt tartson, addig ez a jelszó nem lehet valóság.

A nemzetek önrendelkezési joga tekintetében azonban újabb tapasztalatokat szolgáltatott az oroszországi forradalom. Az októberi proletárforradalom megmutatta napnál világosabban, hogy akár elnyomó, akár elnyomott nemzethez is tartozzék a proletár, egyformán nincsenek ***közös*** „nemzeti érdekei" a vele egy nyelven beszélő burzsoáziával.

A proletariátusra nézve a „nemzetek önrendelkezési jogá"-nak tartalma ez volt:.. .uo ***megszüntetni az elnyomást a burzsoáziára nézve! Megszüntetni az idegen elnyomást, hogy igy saját nemzeti színére*** festett igát rakhasson a proletárok nyakára.

Ukrajna, Finnország példája igazolja legjobban ezt. Ezeket az országokat felszabadította a proletárforradalom a nagyorosz iga alól. S amidőn az ukrajnai, a finn proletariátus ugyanazt a rendszert akarta megvalósítani, amit nagyorosz testvérei: a munkás- és parasztt-tanácsok hatalmát - a nemzeti burzsoázia, amikor saját erejéből nem bírta elnyomni a finn, az ukrajnai munkásokat és parasztokat, egész egyszerűen idegen, német hódítók igája alá hajtotta a másik idegen elnyomás alól fölszabadult országot.

A nemzet: a burzsoázia és munkásosztály együttvéve. Amíg a burzsoáziának joga és hatalma van, addig a munkásosztály mindenképpen elnyomott. Addig az ő akarata nem nyom a latban. A „nemzetek ön-

rendelkezési joga” ***a burzsoázia önrendelkezési joga.*** Épp ezért a kommunisták a nemzetiségi kérdés megoldását ***a munkásság***, ***a földtelen falusi szegénység önrendelkezési jogában*** látják.

Ez pedig a következőket jelenti. Amikor Magyarországon diadalra jutott a szociális forradalom, a munkásság kezébe vette az államhatalmat, megszüntette a burzsoázia mindenféle elnyomását, megteremtette a proletárdiktatúrát, akkor azt mondja nektek, „Bars megyei tót paraszt” testvérünk, a magyar nyelven beszélő proletariátus, nektek, tót munkásoknak és parasztoknak, a románoknak, szerbeknek, ruténeknek, németeknek, minden nyelven beszélő városi és falusi dolgozóknak:

- íme, testvér, ***közös erővel*** legyűrtük a burzsoáziát, amely iga alatt tartott bennünket. Megszüntettünk minden elnyomást, tehát a nemzeti elnyomást is. Mindegy, akármilyen nyelven beszéljen is a burzsoázia, el kell tőle venni a földet, a gyárat, mindazt, amit tőkének nevezünk. Megalakítjuk a tanácsok köztársaságát. Ha akarjátok, együtt csináljuk meg a tanácsok köztársaságának szövetségét, ha nem, hát elváltok tőlünk. Mi figyelmetekbe ajánljuk, hogy nekünk közösek az érdekeink az ellenforradalommal szemben, jertek, hogy közös erővel folytassuk a tőkések végleges leverését. Ha velünk jösztök egy szövetséges tanácsköztársaságba, biztosítunk benneteket, hogy úgy rendezkedhettek be nyelvi tekintetben, amint ti akartok. Mi nem ismerünk, nem akarunk más elnyomást, mint a burzsoázia elnyomását azért, hogy megszüntessük az osztálykülönbséget. Megszüntetjük majd minden elnyomás lehetőségét a szocializmus megteremtésével. Magától értetődik, hogy mi egy pillanatra sem tartunk vissza benneteket, ha el akartok válni tőlünk, mert mi nemzeti elnyomásról hallani sem akarunk. Akár együtt maradunk, akár elválunk, mi testvérek leszünk továbbra is, ha ti is a proletárok felszabadítását akarjátok, a burzsoázia uralmának megdöntését.

Ezt jelenti a munkásság önrendelkezési jogának egész a teljes elkülönülésig való elismerése.

Meg kell érteniük végre a proletároknak, hogy mindaddig, míg a burzsoázia van hatalmon, addig a munkások, a földtelen falusi szegények, még ha joguk is van, semmiféleképpen nem lehetnek részesei a hatalomnak. Akármilyen alkotmányozó nemzetgyűlésen is döntené el valamelyik elnyomás alól felszabadulni akaró vagy felszabadult nemzet, hogy hová csatlakozik, vagy azt, hogy sehová sem csatlakozik, egészen bizonyos, hogy ennek az elhatározásnak a ***szabadsága*** csak a burzsoáziát illetné meg. Csupán a vagyonos osztály szabadsága volna ez.

A munkásosztálynak csak akkor ***kezdődik*** a szabadsága, mikor a hatalomhoz jut, amely most elnyomja.

A nemzet ilyenképpen, ha magában foglalja is együttesen a vagyonos és vagyontalan osztályokat, mindaddig ***csupán a vagyonos osztály akaratát juttatja kifejezésre,*** míg a vagyonos osztály van a hatalmon.

A kommunisták tehát - különösen az ukrajnai és finnországi tapasztalatokon okulva - nem a nemzetek önrendelkezési jogát követelik többé. Ez ellentmondásban állana azzal, hogy ők a munkásosztály kizárólagos hatalmára törekszenek, hogy így megszüntessék azután az osztálykülönbséget. Nem a nemzet, vagyis valójában a burzsoázia önrendelkezési joga, hanem a dolgozóké, akiknek hatalomhoz kell jutniok, hogy megszüntethető legyen az elnyomásnak mindenféle fajtája, tehát a nemzeti elnyomás is.

A dolgozók: a város és falu munkásai által kiküldöttek tanácsai kell tehát eldöntsék a kérdést, különben a burzsoázia csak úgy határozna ebben a kérdésben is, hogy akármit is akar a munkásság, azt ő - ha neki nem tetszik - hatalmával belefojtja, mielőtt még kifejezésre is juttatná akaratát.

Ezzel, úgy hisszük, megadtuk a választ minden tekintetben leveledre, testvér. Csupán még egyet akarunk megjegyezni:

A kommunisták az egész világon mindenütt meg akarják semmisíteni a burzsoázia uralmát, a proletariátus nemzetközi diktatúráját akarják megteremteni, hogy így előkészítsék a szocializmust. Éppen ezért nem a ***proletárok elkülönítése, hanem éppen szövetkezése a céljuk.*** Mi nem független Magyarországot akarunk, hanem arra törekszünk, hogy belekapcsoljuk az országot a tanácsköztársaságok nemzetközi szövetségébe, melybe belekapcsolódnak rendre a különböző népek úgy, amint halad előre a szociális forradalom diadalmas, de nehéz útján.

íme, ez a mi álláspontunk: szociális forradalom útján eltörölni mindent, tehát a nemzetiségi elnyomást is. Biztosítani mindazok önrendelkezési jogát, elkülönülését más nyelven beszélőktől, akik a proletárok korlátlan uralmában, diktatúrájában részt vesznek. Mindazáltal nem szétválás, de egyesítés a célunk: a világ valamennyi proletárjának szövetsége.

Kun Béla

Szociális Forradalom, 19x8. június 29., július 3.

Lenin

Előszó Lenin „A harc útja” című könyvéhez

Ne menjen vissza a múltba senki, hiábavaló fáradság volna - párhuzamokat keresni elmúlt forradalmak történetében ehhez a névhez.

Görögtüzes fénnyel szikrázva fölragyogó, majd hirtelen kialvó burzsoá forradalmak keresték a múltban őseiket, ezeknek hősei választottak maguknak párhuzamokat, „nyelvet, szenvedélyeket és illúziókat”[111] a történelemből, amiként Marx mondja. Az orosz általános nemzeti forradalom hőse: Kerenszkij kéjelgett a francia forradalom ruhatárából megmaradt színpadi kosztümökben.

A nemzetközi forradalom előjátékaként szemeink előtt vívódó orosz proletárforradalomnak nincsenek ősei. Egyetlen, ami örökségként hagyott néhány tanulságot reá, a párizsi proletárok 1871-beli forradalma: a Kommün. Ez is sokkal ifjabb korában belefúlt saját harcosainak vérébe, mintsem olyan vezéreket teremtett volna, akik párhuzamba volnának állíthatók Leninnel.

Hiába keressük ki a legragyogóbb forradalmi pályafutású hősöket a forradalmak történetéből, hogy megérthetőbbé, világosabbá tegyük alakját olvasói számára. Nem jött ő villámsugárként, felküzdötte magát a proletariátussal együtt a föld alól, ahová elnyomta őket a tőkés társadalomnak kizsákmányoló, bilincsbe verő rendje.

Ha hinni lehetne a vándorló lelkekről szóló hindu hitregékben, talán azt lehetne mondani róla, hogy a munkások legnagyobb tanítómesterének, Marx Károlynak szelleme költözött belé, hogy új testhüvelyben folytatva életét, átvigye a valóságba azt, amit tanított, amiért küzdött.

De a hindu hitregékben nincs több valóság, mint a bibliában. S a proletárforradalom, ha visszanyúlnak is a gyökerei a múltba, a jövőben találja meg feladatát. Ennek a jövendőnek hőse Lenin, a jövőnek, melynek alapjait most rakja le a proletariátus. Felszabadított kezekkel, melyek ha bilincshez szokottan néha még bizonytalanul is mozognak, de azért mégis szabad kezekkel, mert az emberiség most teszi meg

az Engels jövendölte ugrást: a „szükségszerűség birodalmából a szabadság országába”[112].

Lenin az első, legelső vezére azoknak az embereknek, akik kezdik már „saját történetüket maguk csinálni”, s az „általuk mozgásba helyezett társadalmi hatóokok útján túlnyomóan és állandóan fokozódó mértékben kezdik az akart hatásokat” kiváltani.

Ebben a korban, amikor megváltozik az egyének történeti szerepe és jelentősége is, kétszeresen megokolt ez a kis élet- és jellemrajzi bevezetés Magyarország forradalom előtt álló munkásai számára.

LENIN ÉLETE

Valódi neve: Uljanov Vlagyimir Iljics (Illés fia), Szimbirszkben született, 1870. április 10-én. Apja népiskolai igazgató-tanító volt. Gimnáziumi tanulmányainak utolsó esztendejében, 1887-ben, Sándor nevű testvérét fölakasztották a III. Sándor cár élete ellen intézett merényletben való részesség miatt. Joghallgató lett a kazáni egyetemen, de egy hónap múlva kizárták onnan forradalmi tevékenysége miatt. Minek utána befejezte egyetemi tanulmányait, Pétervárra ment, ahol több társával egyetemben megalakította a születőben levő oroszországi munkásmozgalom első neves egyesülését: A munka fölszabadításának harci szövetségét[113]. Hivatásos forradalmár lett belőle, kinek nem ünnepi, de hétköznapi, éjjel-nappali munkája lett a munkásosztály fölszabadításáért való harc.

A forradalmi propaganda miatt bezárták, s Szibériába száműzték, ahol a marxista gazdaságtudomány kérdéseivel foglalkozott. Itt írta meg egyik legnagyobb szabású alkotását a Marx nevéhez és irányzatához fűződő irodalomnak: „A kapitalizmus fejlődése Oroszországban”.

A száműzetésből visszatérve külföldre menekül. A munka felszabadításának csoportja[114] néhány tagjával együtt, kiknek jó része azóta árulója lett a munkásmozgalomnak (Martov, Potreszov), megalapítja 1900-ban az ***Iszkra (Szikra)*** című újságot. Ettől kezdve ő lesz a középpontja az orosz munkásság forradalmi mozgalmának, s később vezére a munkásmozgalom ama csoportjának, mely híven a proletariátus történelmi hivatásához, Marx tanításaihoz, kíméletlen harcban, megalkuvás nélkül készítette elő az orosz proletariátust a világfölszabadító cselekedetre: a szociális forradalomra. Vezére volt az Oroszországi Szociáldemokrata Párt bolseviki szárnyának.

Rövid időre visszatért 1905-ben, a forradalom idején, Oroszországba, de csupán egy napig sikerült neki Pétervárott legálisan, nyíltan

élni, s rögtön kénytelen volt eltűnni a rendőrség szeme elől, s élni az orosz forradalmárok „földalatti" életét előbb Pétervárott, majd Finnországban. Cári spionok vizsgálódó szemeit elkerülve külföldre menekül ismét az ellenforradalom győzelmes felülkerekedése után.

Ragyogóbbnál ragyogóbb könyveket, röpiratokat írt a forradalom alatt és a forradalom után. Politikai cikkei, melyek közül különösen a proletariátus forradalmi taktikájára s az agrárkérdésre vonatkozóak válnak ki, harcos, támadó írásai a munkásmozgalom megalkuvó szárnya ellen Túlin, Iljin, Frey és egyéb nevek alatt jelennek meg, majd mindinkább a Lenin álnév válik állandóbbá.

Végigéli az emigráns keserű életét olyan nyomorúság és olyan lázas, elszánt munka közepette az országok egész sorában, aminőre még az orosz forradalmárok hányatott életében is alig van példa. Meg nem alkuszik senkivel, még ha százszor is szociáldemokratának nevezi, magát, sőt minél inkább valószínűvé teszi azt a hazugságát valaki, hogy proletárérdekeket képvisel akkor, amidőn a forradalmat alkussza el, annál kíméletlenebbül üldözi Lenin.

1912-ben Krakkóba költözködik Lenin, hogy közelebb legyen Oroszországhoz, hol a bolseviki párt földfeletti csoportja küzdött a cári cenzúrával, a pártba becsempészett provokátorokkal, a ***Pravdát*** adja ki, azt az újságot, melynek óriási jelentősége van az orosz proletárforradalom történetében.

A háború kitörése szintén Galíciában találja Lenint, ahol az osztrák rendőrség orosz kémként tartóztatja le. Majd kiszabadulva az osztrák militaristák börtönéből, Svájcban szerkeszti a ***Szociáldemokratát,*** majd a ***Kommunista*** című folyóiratot. Itt őrzik néhányan a nemzetközi, forradalmi marxizmus tüzét, melyet valamennyi ország hazafiszocialistái, megalkuvó osztályharc-felfüggesztő árulói gőzfecskendő módjára igyekeztek örökre kioltani. Itt dolgozza ki azokat a szempontokat, melyek győzelmesen valósulnak meg az orosz proletárforradalomban, mindinkább elsöpörve a politikai színtérről a forradalmi álarc alatt a burzsoáziával egy gyékényen áruló hőseit a menseviceknek és forradalmi szocialistáknak[115].

A februári forradalom kitörése után Svájcból leólmozott kocsiban[116] jön Oroszországba, Németországon keresztül Lenin. A megriadt burzsoázia minden igyekezettel rajta volt, hogy be ne tehesse lábát az orosz földre, mert tudta, hogy a törhetetlen harcos megjelenése a forradalom végigvitelét, a saját uralmának megdőltét jelenti.

Pétervárott úgy fogadják a munkások, mint aki megjelent vezetni fölszabadulási küzdelmüket. Annál nagyobb volt a gyűlölet ellene minden burzsoá és álszocialista párt részéről. Nem is érik el a rágalom nyilai, melyeket örömmel szór ellene a mocsokban kéjelgő sajtó, párt-

különbség nélkül. A ***Pravdában,*** röpiratokban, beszédekben folytatja kegyetlen élességgel az agitációt a proletárforradalomért, tartja biztos kezekkel a fáklyát, mely bevilágítja a forradalom útját.

A júliusi fölkelés[117] után elfogatási parancsot adnak ki ellene és a bolseviki pártban vezető társai ellen. Eltűnik újból a föld alá, de továbbra is vezeti a mozgalmat. Sejtik, tudják Kerenszkijék, hogy hol van, de elfogni nem merik. Maguk a munkások őrzik életét a burzsoázia pribékjei elől. Majd Komyilov tábornok lázadása után az októberi forradalom következik be, megvalósul a Lenin által kiadott jelszó: Minden hatalmat a munkások, katonák és parasztok tanácsainak, valóra válik a proletároknak a falusi szegénységre támaszkodó diktatúrája.

Azóta Lenin a népkomisszáriusok[118] tanácsának elnöke az Oroszországi Szövetséges Szocialista Tanácsköztársaságban.

LENIN ÉS A BOLSEVIZMUS

Lenin irodalmi működésében alapjában véve minden egyes újságcikk egy-egy esemény. Egy újságcikkében annyi minden van fölhalmozva, de amellett világos, érthető rendben fölépítve, hogy felényi gondolatból „tudós" professzorok, de szocialista „tudósok" is könyveket írtak volna.

Fő művei: „A kapitalizmus fejlődése Oroszországban"; „A szociáldemokrácia agrárprogramja az első orosz forradalomban"; „Materializmus és empíriokriticizmus" (Megjegyzések egy reakciós bölcseleti irányzatról); „Imperializmus mint a kapitalizmus legújabb korszaka"; „Új adatok a kapitalizmus fejlődéséről a mezőgazdaságban"; „Az állam és a forradalom" (A marxizmus tanítása az államról és a proletariátus feladatai a forradalomban)[119].

Tömérdek röpiratából az újabbak közül megemlítjük: „Politikai pártok Oroszországban és a proletariátus feladatai"; „A proletariátus feladatai a mi forradalmunkban" címűeket; egyik legérdekesebb és legfontosabb írása: „Levél a taktikáról"[120], melyet íme itt kap kezébe magyar nyelven a nemzetközi proletariátus a tanácsok harmadik országos gyűlésén tartott beszédével együtt. A háború alatt Svájcban írott cikkei nemrégiben jelentek meg egy kötetben: „Az ár ellen" címmel.

Irodalmi működését a marxizmus tanításainak következetes érvényesítése, feltétlenül világos, érthető, népszerű, de nem elparlagiasított írásmód, éles, metsző gondolkodás, eredetiség jellemzi.

Könyvei és rengeteg, nagyszámú röpirata, cikke az elméleti kifeje-

zője annak az irányzatnak, melyet világszerte bolsevizmusnak nevez-nek manapság.

A proletárforradalom Oroszországban való győzelméig nem sokat tudtak erről az irányzatról Nyugat-Európa szocialista köreiben. Ezeken a helyeken - melyeket, Bemsteintől Kautskyig valamennyi árnyalatot, a marxizmus forradalmi módszereiről való lemondás jellemez - gondosan elzárt kapuk állottak ezzel a forradalmi irányzattal szemben.

A bolsevizmus eredetileg semmit vagy legalábbis nem sokat mondó szó, mely csupán szervezeti kérdésekben való eltérést fejezett ki először egy ifjú munkásmozgalom keretében, az idők folyamán tartalmassá dagadt. Megtelt azzal a tartalommal, melyet az alkalmazkodás, megalkuvás vizén libegő szociáldemokrata pártok kidobtak a hajó födélzetéről: a forradalmi marxizmussal.

A bolsevizmus nem jelent egyebet, mint éppen ezt. Általában a munkásmozgalom forradalmi marxista módszere a bolsevizmus tartalma. Különösen a mának meghatározott gazdasági fokán és a történelmi folyamat mai különálló szakaszán a Marx és Engels által megállapított gazdasági és történelmi törvényszerűségekre alapított, a proletariátus felszabadítását szolgáló tudományos politika. Ez a bolsevizmus !

íme itt a magyarázata annak, hogy a bolsevikiek miért nem estek bele abba a fertőbe, melyben jóleső örömmel lubickol a szociáldemokrata pártoknak az a része, mely szemérmetlen nyíltsággal tolja, az osztályharcnak még emlékét is elfeledve, az imperialista kormányok szekerét, s amelyből vergődve igyekszik kiszabadulni egy másik rész, de a saját hajánál nem lévén egyéb kapaszkodója, minden vergődése csak mélyebbre nyomja be a szennyes iszapba. íme a magyarázata, hogy a testet öltött bolsevizmus: Lenin, miért nem jutott sem a scheidemannok, sem a kautskyak sorsára, hanem megmaradt a forradalmi nemzetköziség biztos talaján.

Le nem mondani soha a forradalomról, ezt a biztos eszközt adja a kézbe, mellyel meg lehet állapítani pontosan az időpontot is, amikor megért a pillanat arra, hogy a munkásság kézbe véve a hatalmat, kizsákmányolóinak, a burzsoáknak nyakára lépjen s bevezesse a szocializmust.

A szocializmushoz vezető átmeneti eszközei megtalálásában, alkalmazásában nyilvánult meg legragyogóbban Lenin elméje. A proletariátus diktatúrájának formája: a tanácsok köztársasága, mint a munkások állama. Ez az előkészítője az államnak nevezett hatalmi eszköz elhalásának, hogy a kommunizmus első fokához, a szocializmushoz érjen el az osztályellentétek megszüntetése útján az emberiség.

Minderre csak néhány utalás volt elszórtan Marx és Engels írásaiban, s ezekből építette föl Lenin a maga forradalmi, elnyomást és kizsákmányolást romboló és szocializmust építő elméletét és gyakorlatát.

Nincs gyűlöltebb ember nála az egész világon. Mindenki ellensége, aki csak közvetlenül vagy közvetve a munkásosztály kizsákmányolásából él, s akinek oka van rettegni a proletárok forradalmától - nyelvre, országra vagy színre tekintet nélkül: valamennyi ország elnyomói. Mert Lenin nemcsak az oroszországi, de valamennyi ország proletárjai nemzetközi szociális forradalmának legelső hőse, vezére.

Moszkva, 1918. június vége ...

Kun Béla

Lenin: A harc útja. Moszkva 1918. OK(b)P Magyar Csoportja.
IV. 28. old. (Kommunista Könyvtár. 3. sz.)
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 142-148. old.

Ki fizet a háborúért?

Hát ki viseli most is a terhét? Ki szenved, ki vérzik alatta? Kit sújt a drágaság? Ki más, mint akik katonák, a dolgozók, a városi munkásság és a falusi szegénység. Aki eddig vérzett benne, aki eddig nyögte terhét - az gebed majd ezentúl is terhei alatt - vagy - vagy pedig a kecskeméti öreg templom nagy harangja.

Kettő közül az egyik. A harmadik, messze a lövészároktól, olyan messze, hogy nincs olyan messzehordó ágyú, amely eltalálhatná őket, a vagyonos osztály.

No, majd bolondok lesznek fizetni.

ők csinálták a háborút, ők szállítottak a háborúban, ők előlegezték a hadikölcsönökre a pénzt, ők lelkesítettek a háborúra, ahol nem használt a lelkesítő szó, ott ők akasztották, lövették főbe a katonákat, hát még fizessenek is ?

Az övék a hatalom, az ő képviselőik ülnek az ország házában, majd bolondok lesznek olyan törvényeket hozni, hogy ők fizessenek. Amint úgy intézték a háborúban is a dolgot, hogy a katonaságtól kiszabadították magukat, s minden pereputtyukat elhelyezték a divízió- meg a hadsereg-parancsnokságoknál, úgy csinálják már a háború költségei dolgában is. Ha már meg kell terhelniük önmagukat is adóval, úgy csinálják, hogy a kecske ne is lakjék jól ugyan, de a káposzta ne csak megmaradjon, hanem még kövérebb fejekbe boruljon: nemigen fizetni több adót, de amivel többet kell mégis fizetniük, azt duplán visszaszerzik újabb szállítások révén.

Nem marad hát más, mint hogy azok fizessenek, akik végigszenvedték a négyéves háború minden kínját. A véradó után jön a pénzadó, elveszik a szegény ember szája elől, ami kellene, hogy pótolja az elvesztett vért.

Lehet azonban úgy is csinálni, hogy birka módjára belenyugszunk a vagyonos osztály, nagybirtokosok, gyárosok, bankárok rendelésébe.

in

Nemcsak tűrjük a hátunkon őket, de magunk tartjuk a kés alá magunkat, hogy szíjakat hasítsanak belőle az adósrófolók.

Lehet azonban úgy is, hogy meggondoljuk magunkat ilyeténképpen:

- Négy évig szenvedtem. Négy évig véreztem - úgy mondták, a hazáért. Nemcsak magam, a családom is. Ügy élt az asszonyom, mint a bitangjára hagyott jószág, a gyermekem is sorvad a nyomorúságtól. Kisírta szemét az öregszülém... Mit kaptam érte, mit kapok érte! ? Szenvedtem, véreztem, s még fizessek is ?

Fizessen a kecskeméti öreg templom nagy harangja.

Ügy is lehet, így is lehet. Csak meg kell gondolni. És ha meggondoltuk, cselekedni.

Hát gondolkozzunk előbb!

Mit kell megfizetni?

Rengeteg summákat! Olyanokat, hogy meg sem tanulta a legtöbb ember az iskolában, hogy kell kimondani azt a rengeteg hosszú számsort, ami kifejezi ezeket az összegeket. Ha meg is tanulta, csak most a háború alatt tehette, mert annak előtte még a legtöbb fináncok sem írtak le ekkora számokat.

Már egymillió is milyen rengeteg sok, hát még tíz- vagy százmillió. Ha így mondom, hogy 1918-ig az Osztrák-Magyar Monarchia hadikiadásai elérték a 100 milliárdot, vagyis a százezermillió koronát, szinte nem is mondtam vele semmit. Amikor a képviselőházban dobálódznak ilyen nagy számokkal, azért teszik, hogy meg ne értse, akivel meg akarják fizettetni, a dolgozó emberek tömege.

Másként próbáljuk hát megérteni.

Ausztria-Magyarország hadikölcsönei 1918 áprilisáig kitettek kerek 97 milliárdot, kilencvenhétezer millió koronát.

Ebből az összegből - a csecsemőket is beleszámítva - a Monarchia minden lelkére esik 2132 korona adósság.

így már világosabb ugye? így meg lehet érteni, hogy ha az újszülöttet levágják a köldökzsinórról, hát mindjárt van oka sírni. Van bizony, mert máris 2132 korona adósság nyomja a kis vállait.

Igen ám, de hány embernek nincs 2132 korona vagyona? Bizony soknak, a legtöbbnek nincs. Aki munkával tartja el magát s családját, nemhogy kétezer koronája, de kétezer fillérje sincs. így hát azt lehetne hinni, hogy máris készen volnánk az üggyel! Nincs pénz, nem lehet fizetni... Bízzuk hát rá a fizetést a kecskeméti öreg templom nagy harangjára. A káros embert pedig - mint a közmondás tartja - egye meg a fene.

Ha így volna, rendben volna.

De, akiknek tartozik az állam, azoknak több ám az eszük, s még az eszüknél is több a hatalmuk.

Ők így számítják.

Igaz, hogy a legtöbb embernek nincs vagyona, de van jövedelme. Kinek kisebb, kinek nagyobb. Aki a kétkézi munkájából él, annak kisebb, aki nem dolgozik, hanem mások dolgoznak neki, annak nagyobb (rendben van ez így? azt döntse el ki-ki maga).

Valamiből azonban él a munkás is meg a falusi szegénység. A munkásnak, a napszámosnak is van jövedelme, amit hétről hétre, hónapról hónapra megkap.

Nem a vagyonból kell tehát visszafizetni az államadósságot - amije a munkásoknak és a falusi szegénységnek amúgy sincsen -, hanem az egész ország lakóinak esztendőnkénti jövedelméből, részletekben.

Az adósság marad adósság. Jó pénz, akárcsak a zsebben volna, az államhatalom kezeskedik érte meg a kamatáért is. Mert csak a vért adták ingyen a háborúban. Az élet volt csak csákiszalmája, bitang jószág. A pénzt - azt jó kamat fejében kölcsönözték a bankok, a gyárosok, nagybirtokosok, a püspökök.

A kamatokat tehát majd fedezi a jövedelem.

Itt megint írhatnánk egy számot, hogy mennyit kell évenként kamatba fizetni a hadikölcsönök után. De minek? Ez is olyan nagy szám, hogyha számjegyekkel és nem betűkkel írjuk, el se tudja olvasni a legtöbb ember. Elég az hozzá, hogy amit kamatba kell fizetni az magában véve több, mint az állam háború előtti évi jövedelme volt. Pedig ezt a jövedelmet is nehezen lehet kipréselni a szegény emberből!...

Ezt is úgy értjük meg a legjobban, ha megtudjuk, hogy minden lakosnak - beleértve itt is a ma született csecsemőt - 116 koronát kell fizetni évente a jövedelméből, kamat fejében, a hadikölcsönök után. Ez csak kamat. Ezt kell fizetni minden esztendőben ítéletnapig, de az adósság csak marad adósság. Nem kevesebb egy ütőgarassal sem, mint volt.

Azután ott volna még a leszerelés, hadsereg újrafelszerelése, a tönkrement közlekedési eszközök helyrehozatala s egyéb mindenféle. A rengeteg özvegy, árva, rokkant ellátása - akármilyen gyalázatosan szúrják is ki szemüket egypár alamizsna fillérrel, szintén pénzbe, adósságba kerül.

Kiknek kell fizetnünk?

Kiknek a vérük nem hullik, de a zsebük telik. Akiknek kezében, zsebében, kasszáiban vannak élükre rakva a hadikölcsönkötvények, azoknak kell fizetnünk.

Hát kik ezek?

No, bizonyosan nem a munkások, kiknek a gyárakban kell robotolni, nem is azok, akik látómtól vakulásig, azon túl megvakulásig izzadnak a beláthatatlan urasági földeken.

Igaz, hogy vannak - nagyon-nagyon kevesen - munkások, falusi szegények is, akik hadikölcsönkötvényeket vásároltak. Tudott dolog, hogy úgy kényszerítették hadikölcsönjegyzésre a katonákat, hogy csak hadikölcsönjegyzésre lehetett szabadságot kapni. Ezért vonta el szája elől a falatot az asszony, járatta még továbbra is rongyokban a gyereket, tett össze éjét s napot, csakhogy összehozhasson 100-150 koronát, s megláthassa a lövészárokban szenvedő, vérző urát még egyszer, mielőtt a halál örökre elszakítaná tőle.

De mennyire rúgnak azok a négy-öt koronák, amiket az ilyen hadikölcsönkötvények után kell fizetni kamat fejében?

Ha erről volna szó, babra menne a játék.

A nagy összegeket azoknak kell fizessük, akik a hadikölcsönökbe fektették a hadiszállításon, a háborún nyert óriási összegeket. Akik tömték a háborús gépezetbe egyik oldalról a vért, a pénzt, hogy a vér is pénz alakjában jöjjön ki számukra a gép másik oldalán.

Mert ha kenyér, ruha, cipő, hús, vaj, tej nincs is a háború óta, de pénz az van. Annyi van, hogy azok, akik mind többet és többet szállítanak a kormánynak, s mind többet és többet nyernek rajta, be sem tudják már más üzletbe fektetni a pénzüket, mint kölcsönökbe.

Világos hát, hogy a hadikölcsönökért azoknak kell fizetniük, akik hasznát húzták a háborúnak: a vagyonos osztálynak, a burzsoáziának.

Hogyan akarják fizettetni?

Még eddig nem mertek a vagyonos osztály képviselői, a hazabirtokosok kirukkolni az adóemelés fajtáival.

Mert az adókat legelsősorban a fogyasztókra róják ki.

Emelték a cukoradót, a boradót, a dohány árát, a húsfogyasztási adót, a vasúti szállítás árát, a gyufaadót, mindent, mindent, amit a tömegek, dolgozók fogyasztanak. A munkájukból élőknek, a városok, falvak munkásainak jövedelmét csak ezen az úton tudják felhasználni a hadikölcsönök kamatainak fizetésére.

Beszélnek persze vagyonadóról, a hadinyereség megadóztatásáról, de a nagybirtokosok, bankárok, papok, hercegek vagyonával úgy bánnak, mint a húsvéti hímes tojással. Ha valamit le is nyesnek belőle, a legfinomabb borotvát veszik elő. Nem úgy, mint a munkások és parasztok jövedelménél, ahol a kikopott élű békanyúzó bicskához hasonló az adónyúzó kés, amikor a legóvatosabban vágnak is vele, belehatol az elevenbe, mélyen, be a csontig.

A rengeteg összeget tehát senki mással nem akarják megfizettetni,

mint a dolgozókkal. Ami megmaradt a vérből a háború alatt, azt ki akarják még csavarni a háború után. Mert a vagyonos osztálynak annyi a jövedelme, hogy ha minden nap dagadtra eszik-isszák magukat, akkor is csak egy nagyon kicsi részét fogyasztja el jövedelmének s fizeti fogyasztási adóba. A dolgozók, a munkájukból élők ellenben nemcsak elköltik minden jövedelmüket, de sokszor lát csillagokat szemük az éhségtől.

Ki fizesse hát a háborút?

Az már bizonyos, hogy a vagyonos osztálynál: a földesuraknál, bankároknál nem hiányzik a jó szándék, hogy a háborúnak minden költségét a szegény emberek, dolgozók nyakába zúdítsák.

így is ülik ez! Tudják ők, mit csinálnak.

Egyszerűen így gondolkoznak: Ha ez a munkás, ez a paraszt olyan engedelmesen ment vágóhídra, mint a jármos ökör - ment, mikor az életéről volt szó, hát hogyne tartaná oda a hátát, amikor csak a bőrt nyúzzuk le róla, no meg egy keveset a húsból is. S míg a frontokon véreztek, addig odahaza minden krajcárnyi eleség elfogyasztásánál legalábbis egy vagy másfél krajcárt fizet a hadikölcsönök kamatára.

És ez így is van rendjén.

Amíg elég ostoba a nép arra, hogy a fegyvert saját elnyomására tartsa a kézben, amíg elég tökkelütött, hogy a vérét csapoltassa, hogy mások pénzt préseljenek hulló véréből, addig rendjén van, hogy még a lélegzetvételét is megadóztatják, hogy legyen miből fizetni a háború költségeit.

Ezen csak egyképpen lehet segíteni. Nem másként, mint hogy felébredjen az országnak a dolgozó többsége, s rájöjjön arra, hogy az ő fegyverei tartják fenn azt a hatalmat, mely a háborút vele véreztette végig s költségeit vele fizetteti meg.

Akié a fegyver, azé a hatalom.

Ezt nem mások tanították, mint a hadviselő államok koronás és koronázatlan fejű rablóvezérei.

Meg kell hát tanulni tőlük!. . .

Meg kell tanulni elsősorban, hogy a fegyverrel nemcsak a mások rablóhatalmát lehet megtámasztani, hanem a magunkét is meg lehet alapítani a mások elnyomó hatalmának romjain.

Akié a hatalom, az dönti majd el, ki fizeti a háborút.

Amíg a vagyonos osztályok hatalmát támogatja fegyvereivel a munkásság és falusi szegénység, addig egészen bizonyos, hogy a véren kívül pénzzel is ő adózik a háborúért.

A hatalom megszerzése útján elérheti a munkásság, hogy az ebül

szerzett, hadikölcsönbe fektetett vagyon ebül is fog elveszni. Enélkül még az ükunokátok is nyögheti ennek a háborúnak a terhét.

Csak egy út van hozzá, hogy önmagunk s utódaink ne roskadozzanak egész életük során a mások rablóhadjáratának terhe alatt: a kézben levő fegyvert arra használni föl, hogy a magunk számára szerezzük meg a hatalmat.

így, de csakis így szabadulhatunk meg a háborúnak reánk szakadó terhétől, s kimondjuk, hogy a hadikölcsönöket, melyeket a vagyonos osztály rablóhadjárata érdekében csináltak, fizesse a kecskeméti öreg templom nagy harangja.

Ki fizet a háborúért? Moszkva 1918. OK(b)P Magyar Csoportja.
8. old. (Kommunista Könyvtár. 4. sz.)
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 149-154. old.

Forradalom Magyarországon

A felkelést megelőző ausztria-magyarországi munkásmozgalom már magában hordozta az érlelődő forradalom minden ismérvét. Az osztrák -magyar és a német lapok csak töredékes híreket adnak a megindult forradalmi mozgalomról.

De még ezekből is levonhatunk két fontos következtetést arra vonatkozólag, milyen erejű az ellenállás és mekkora jelentőségű a forradalmi mozgalom.

Először: a magyarországi sztrájk nem helyi jellegű.[121] Ez nem egyes szakmákra kiterjedő sztrájkok sorozata, hanem egyetlen tömegsztrájk, amely általános jellegű abban az értelemben, hogy a munka megállt az ipar, a közlekedés minden fontos ágában, sőt a bányákban is.

Másodszor: az általános sztrájk korántsem csupán az éhínséggel vagy a választójoggal kapcsolatos követelések miatt tört ki. Az általános sztrájk az államhatalom eszközei, a katonai klikk és a fegyelem ellen irányul.

A sztrájkoló munkások követelései a parlamenti állam keretein túlmenő hatalmi kérdésekként jellemezhetők. Ez a mozgalom kétségkívül nem fog megállni egy közönséges tömegsztrájk keretei között, annál is inkább, mert a hadviselő állam létérdekeit roppant veszedelem fenyegeti.

A mozgalom ma már a forradalom azon szakaszának tipikus formáinál tart, amelyek közvetlenül megelőzik a felkelést. Egyre gyakoribbá válnak a részleges munkabeszüntetések, amelyek egyáltalán nem fordultak elő a háború első három éve folyamán, egészen az októberi forradalomig. A polgárbékét ripityára zúzták maguk a munkások.

Nem segített a hivatalos szociáldemokrácia vezéreinek békítgetése sem, amely megmaradt a szűk értelemben vett parlamentarizmus keretei között.

Igaz, a proletariátus mozgalma spontán tört ki, a sztrájkolóknak nincs világos fogalmuk a konkrét társadalmi viszonyokról, a mozga-

lomnak nincsenek vezérei, a mozgalom félig-meddig konspiratív, de kétségkívül forradalmi. Már eddig többet ért el, mint a választójog talaján végzett negyvenévi munka.

A munkások a felszabadulás útját keresve eljutottak a szakszervezetekbe.

A magyar szakszervezetek, amelyeknek taglétszáma a háború előtt sohasem haladta meg a száztízezret, az utóbbi két év alatt több mint százezer új taggal növekedtek.[122] A háború alatt nem sikerült átalakítani a munkásszervezeteket a proletariátus forradalmi követelményeinek megfelelően, de a munkások a szakszervezeti vezetőket mellőzve folytatják a harcot.

A tömegharc Magyarországon a munkásmozgalom szokásos eszközévé vált, noha hivatalosan még nem hagyták jóvá.

A párt hivatalos lapjai kerek tizenöt éven át fenyegették a burzsoáziát: „Orosz módra fogunk beszélni." A magyar proletariátus ma valóban orosz módra beszél és cselekszik.

Budapesten általános sztrájk van. A vasutasok beszüntették a munkát. Az üzemekben küszöbön áll a sztrájk. A postaalkalmazottak passzív ellenállást fejtenek ki, ez pedig nem egyéb, mint leplezett sztrájk.

Sztrájkolnak a legnagyobb szénbányák is.

A magyar kereskedelmi miniszter[123] nyilatkozata szerint csupán a petrozsényi sztrájk miatt naponta 600 vagon szén esik ki. A közlekedési válság a végsőkig kiéleződött.

A munkások nyíltan megtagadják a militarizált üzemek igazgatóságainak parancsait.

A parancsnokokat és a tiszteket azzal fenyegetik, hogy őket is ugyanaz a sors éri, mint azt a pécsi ezredest, akit a katonák puskatussal vertek agyon.[124] Az effajta fenyegetések hangoztatásáért letartóztatott egyes munkásokkal szemben alkalmazott terrorintézkedések voltak közvetlen okai annak a sztrájknak, amely az egyik legnagyobb magyar szénmedencében kitört.[125]

Budapesten a munkások az állami vasúti műhelyekben rendezett lövöldözés után szétverték az egyik gyár irodáját.

A vasmunkás küldöttek követelései[126] közt, melyeket június 19-én tettek közzé, két ilyen pont szerepel:

1. távolítsák el a gyárakból a csendőröket;
2. mozdítsák el a vasúti műhelyek igazgatóságát.

Június 21-én pedig a budapesti sztrájk általánossá vált. A lapok nem jelentek meg. A villamosközlekedés leállt. A posta- és a vasúti alkalmazottak szolidaritásukról biztosították a sztrájkoló munkásokat; náluk is erős a mozgolódás.

Megszűnt a posta-, távíró- és telefonszolgálat magánfelek részére is.

A pártok és a szakszervezetek vezérei megpróbálták tompítani a mozgalmat; de napról napra újabb kiáltványok jelennek meg, amelyek a sztrájk folytatására szólítják fel a munkásokat.

A kereskedelem- és iparügyi miniszter a parlamentben kijelentette, hogy a vasúti és postaalkalmazottak mozgalmát a legszigorúbb megtorló intézkedésekkel elfojtják. A kormány erőszakkal akarja elfojtani a munkásmozgalmat. A proletariátusnak erre nem szórványos lövöldözéssel kell válaszolnia, mint a legutóbbi budapesti események idején,[127] hanem tömegmegmozdulással.

A burzsoázia a katonai erőre nem számíthat többé. A katonák a nép oldalára állnak át, s nemcsak Pécsett, ahol agyonvertek néhány tisztet, hanem más városokban is csatlakoznak a munkásokhoz. A magyar alföldön valóságos ütközetek zajlottak le a katonaszökevények és a csendőrök közt. Az olasz fronton a magyar csapatok a románokhoz, a szlovákokhoz és a szerbekhez hasonlóan vagy megtagadják a támadási parancsot, vagy megadják magukat.

A „megbízható" csapatok létszáma egészen jelentéktelen. Viszont növekszik a katonaszökevények és a fegyelmezetlenség miatt letartóztatottak száma.

A magyar katonai fegyházak már régen megteltek, úgyhogy a civil börtönöket is igénybe kellett venni.

Tisza előtérbe került. Egyelőre még Wekerle, ez a magyar Trepov[128] a miniszterelnök. Tisza gróf azonban kijelentette: nincs már messze az az idő, amikor kezébe veszi a hatalmat, hogy a megtorló intézkedéseket kíméletlenül végrehajtsák.

De kérdéses, hogy Tiszának lesz-e ideje hozzá. Magyarországon olyan az objektív helyzet, hogy nyílt diktatúra nélkül kevés remény van parlamentáris kormány útján való kormányzásra.

A burzsoázia nyílt diktatúrájától pedig már nincs messze a proletariátus nyílt diktatúrája.

Pravda, 1918. július 4.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 155-158. old.

Mi a Tanácsköztársaság?

Ha az ostobaság árvíz volna s az árvizet tápláló záporeső a rágalom, s ha nem volna olyan erős szikla a munkásoknak és földtelen parasztoknak az az állama, melyet Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaságnak neveznek, már rég elpusztította volna az a rágalom táplálta ostobaságáradat, melyet ellene zúdítottak. Mert nemcsak az egész világ elnyomói, a munkások kizsákmányolói, a föld elbitorlói, valamennyi ország vagyonosai néznek minden oldalról farkaséhséggel, sakálétvággyal a tanácsok köztársaságára, de bambán áll vele szemben igen sok-sok munkás is. Ezt az ostobaságot táplálja temérdek rágalmazó újság, könyv, írás, melyeknek egy részét olyanok is írják, olyanok is terjesztik, akik farkasbőrbe bújt bárányok módjára szocialista köntöst öltenek magukra, hogy megakasszák a vérig kínzott munkások forradalmát.

Kerülnek ki még maguknak a munkásoknak soraiból is olyanok, akik azt mondogatják - ki magában, ki hangosabban:

Nekem nem kell ilyen forradalom, nem kell ilyen szabadság, mint Oroszországban van. Mik azok a munkástanácsok, a szovjetek? Hogy lehessen azt elképzelni, hogy Oroszországban nincs képviselőház. Évtizedeken át küzdöttek az oroszországi munkások az alkotmányozó gyűlésért. Ahol nincs általános választójog, ma is küzdenek érte, s itt Oroszországban, amikor már elérték, amiért küzdöttek, szétrombolták a bolsevikiek. Köztársaság volt, amelyben mindenki jogához jutott, részese volt egy alkotmánynak, s ők helyébe mégis a munkástanácsok köztársaságát követelték, s ezt meg is csinálták. S jött is erre rendetlenség. Olyan, amilyent nem láttak még egyetlen országban sem. Még sajtószabadság sincs, telve a börtönök, itt is, ott is lázadások, egy front az egész ország.

így beszélnek sokan, akik látóhatárának legmesszebb távola - a saját orruk. Még jó, ha jó hosszú jutott nekik belőle.

A közmondás azt tartja: az ostobaság ellen az istenek is hiába küz-

denek. Mi bolsevikiek, kommunisták mégis megpróbáljuk ezt, sikerül is nekünk, nem fogunk hiába küzdeni, mert mi - ellentétben a papi butítás faragta isteni bálványokkal - vagyunk, létezünk, létezni fogunk és győzni fogunk. Amint Oroszországban győztünk, úgy fogunk győzni az egész világon.

Nemrégiben készült az Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya, nem kell egyéb, mint ezt szembeszögezni minden ostobasággal.

A rágalmazó rosszindulat ellen nem használ, a vagyonos osztályt nem fogjuk meggyőzni helyességéről, mert hisz ennek az alkotmánynak minden szava egy-egy darab föld, mely bekoporsózott hatalmukra esik, a jó mélyre megásott sírjukra. De a munkásember, a gyáriak, az urasági földeknek kizsákmányolt dolgozója meg fogja érteni, mert rá nézve nem temető föld ez az alkotmány, hanem szikla, melyre felállva kiszabadul a nyomorúság, kínok, szenvedések feneketlen tengeréből.

Lássuk hát, milyen alkotmányt csináltak a bolseviki-kommunisták, mik a munkástanácsok, mi az a szocialista szövetséges tanácsköztársaság ?

A MUNKÁSTANÁCS - A FELSZABADÍTÓ

Ingyen nem adja ki kezéből önként a vagyonos osztály a tőkét, a gépeket, munkaszerszámokat, a földet. Amíg azonban ez a kezében, a magántulajdonában van, addig a munkást, még ha száz percenttel is felemelik bérét, mégiscsak kizsákmányolja a munkáltatója. Hogy kizsákmányolhassák a munkásokat, elnyomás alatt tartják őket a tőkések. Az az eszköz, amellyel elnyomják a vagyonosok a vagyontalanokat, erőszakkal megakadályozzák a munkást abban, hogy megszüntesse a kizsákmányolást, az erőszaknak szervezete: az állam. Elnyomni erőszakkal a munkásosztályt, hogy kizsákmányolni lehessen: ez az értelme az államnak. Amit alkotmánynak szokás nevezni általában, az a paragrafusokba szedett, törvény formájába öltöztetett erőszak.

A munkásosztály tudta azt, hogy az ő kizsákmányolásának oka nem más, mint hogy a termelés eszközei, melyekkel az életszükségleti cikkeket előállítják, egyesek magántulajdonában vannak.

Azt is tudja már jó ideje, hogy ezen csak úgy lehet segíteni, hogyha a tőkét kiveszi ezeknek a keveseknek a tulajdonából, s az összes dolgozók társadalmának birtokába helyezi. A jó szándék nem is hiányzott. Ámde a jó szándék gyönge sóhajtozás az erőszakkal szemben.

A pokolhoz vezető út jó szándékkal van kikövezve, a sóhajtás pedig

még egy rezgőnyárfa levelét sem mozdítja meg, nemhogy olyan páncélos várat tudna megdönteni, mint a vagyonosok, a burzsoázia állama.

Azt is tudjuk már jó régen, hogy a tőkének egyesek birtokából való kiragadásához s az összesség birtokába való helyezéséhez egy olyan állapoton keresztül vezet az út, mely állapotban a hatalom minden eszköze azok kezében, s kizárólag azok kezében van, akiknek nem érdekük a kizsákmányolás fenntartása, de minden érdekük annak megszüntetését követeli. Ezt az állapotot nevezik a proletárok diktatúrájának.

Nincs olyan szélesen általános, nincs olyan egyenlő választójogon felépülő alkotmány, nincs olyan demokratikus köztársaság, mely ezt az átmenetet biztosítaná. Míg a vagyonos osztálynak joga van, addig hatalma is van. Míg hatalma van, addig uralkodik és elnyom. Ha már minden kötél szakad, akkor elő a hadsereggel, a csendőrséggel, rendőrséggel, mely vérbe fojtja azt, amit törvénnyel, paranccsal elintézni nem lehet. - A törvény ereje végső eredményben az az erőszak, mely végrehajtását biztosítja. Mindegy e tekintetben, hogy az állam élén koronás császár vagy király, vagy cilinderes köztársasági elnök áll.

Ami az átmenetet a szocializmushoz biztosítja: az a proletárok korlátlan hatalma, diktatúrája.

Jó, ezt tudjuk, mondja rá valamelyik bölcs, aki kanállal ette a tudományt, melyet a kis képes burzsoá újságok meg az áruló szocialista lapok tömtek beléje. De hát mi köze van a bolseviki-kommunisták találmányának: a munkástanácsoknak, szovjeteknek a proletárok korlátlan uralmához, diktatúrájához.

Ennek a bölcsnek, akár munkás legyen az illető, akár valamilyen „házi barátja" a munkásságnak, a szovjet alkotmánnyal feleljük:

A szovjet, a munkások és parasztok tanácsa, a proletárdiktatúra formája, szervezete, a munkások és parasztok hatalmi eszköze.

Nem a népé, mely elnevezés alatt értik a tőkéseket is, a minden rendű és rangú burzsoákat, hanem a munkásoké, a földtelen parasztoké, kik a szovjetekben egyesített hatalmukat arra használják fel, hogy - amint az új alkotmány mondja - „teljesen elnyomják a burzsoáziát, megsemmisítsék embernek ember által való kizsákmányolását, bevezessék a szocializmust, melynek idején sem osztálykülönbségek, sem államhatalom nincs".

A burzsoáziának szüksége volt arra, hogy a maga osztályuralmát ilyen kifejezések alá rejtse: „demokrácia", „néphatalom", „általános nemzeti". így tudja megcsalni, elbódítani az elnyomott munkásosztályt, s a maga rablóállamát, rablóhatalmát olyan színben tünteti föl, mint „általános, népi, nemzeti érdekek" képviselőjét, védelmezőjét.

A munkásosztálynak nincs szüksége erre. Éppen azért, mert neki a

hatalom nem a kizsákmányolás örökkévalóvá tételének, az osztálykülönbségek fenntartásának eszköze. Neki csak arra kell a hatalom, hogy megteremtse azt az állapotot, amidőn nem lesznek herék és éhezve dolgozók, elnyomók és elnyomottak; amikor csak az eszik, aki dolgozik.

Ennek a célnak eszközei: a munkástanácsok, a szovjetek, ennek a hatalomnak, a munkásosztályt fölszabadító hatalomnak foglalatja: a tanácsok, a szovjetek köztársasága.

KINEK VAN JOGA A TANÁCSKÖZTÁRSASÁGBAN?

Mondottuk már, hogy amíg a burzsoáziának joga van, addig nem lehet tőle elvenni a tőkét, mely a hatalmat, a kizsákmányolás lehetőségét biztosítja számára. Ki kell zárni tehát a hatalomból, hogy megszüntethető legyen a dolgozók kizsákmányolása.

A tanácsköztársaságban ezért csupán azoknak van részük a hatalomban, csak azok választhatók a követek tanácsába, akiknek nem érdekük a kizsákmányolás fenntartása, de minden okuk megvan arra, hogy ezt eltöröljék a föld színéről.

így intézkedik erről a tanácsköztársaság alkotmánya:

A tanácsba választás és választhatóság joga vallásra, nemzetiségre, illetőségre stb. való tekintet nélkül megilleti az Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság következő polgárait, akik a választás napjáig a 18. életévüket meghaladták:

a) Mindazokat, akik megélhetésük eszközeit termelő- és közhasznú munkával szerzik meg, éppúgy azokat a személyeket, akik a háztartásban foglalkoznak, mely ezeknek a termelőmunka lehetőségét biztosítja, úgy mint: minden fajtájú és rendű munkást és alkalmazottat, akik az iparban, kereskedelemben, mezőgazdaságban stb. foglalkoznak, parasztokat és földművelést űző kozákokat, akik nem foglalkoztatnak nyereség céljából bérmunkásokat;

b) a tanácsköztársaság hadseregének és hajóhadának katonáit.

Természetesen, ha ilyen személy munkaképtelenné válik, jogait nem veszíti el.

Nincs azonban joguk a választásra, s nem is választhatók:

a) Azok a személyek, akik nyereség céljából bérmunkásokat foglalkoztatnak;

b) azok a személyek, akik nem munkából származó jövedelemből élnek, mint pl. a tőkekamatokból, vállalkozói nyereségből, vagyon jövedelméből stb.;

c) magánkereskedők; üzlet- és kereskedelmi közvetítők;

d) szerzetesek, papok;

e) volt rendőrségi alkalmazottak és ügynökök, Oroszország uralkodóházának volt tagjai;

f) ezenfelül az elmebetegek s olyan bűntettesek, akiket politikai joguk elvesztésére ítéltek el szovjet hatóságok.

Azok választhatnak és azok választhatók, akik nem a munkások munkájából élnek, s csak azok részesei annak a hatalomnak, melyeket a tanácsok képviselnek. Senki sincs közöttük, aki abból él, hogy másokat kizsákmányol, munka nélkül hízik mások rovására.

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG SZERVEZETE

A falvak választotta követtanácsok a közös ügyek intézésére egyesülnek a járások tanácsaiban, a járások a kerületi majd a kormányzósági tanácsokban. Ezeket a járás, a kerület vagy a kormányzóság munkás-, paraszt- és vörös hadseregbeli követőinek gyűlése választja.

Minden követtanácsnak megvan a maga végrehajtó bizottsága, mely a követgyűlések közötti időben a hatalom képviselője s a folyó ügyek intézője.

A tanácsköztársaság legfőbb hatalma az oroszországi tanácsgyűlés (kongresszus). Minden városi követtanács 25 ezer választó után, a kormányzósági tanácsok 125 ezer lakos után egy követet küldenek erre a gyűlésre. A kongresszus legalább kétszer ül össze egy esztendőben, s ez választja az Oroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot, mely a kongresszusok közötti időben a legfőbb hatalom képviselője.

Ez a központi végrehajtó bizottság a legfőbb törvényhozói végrehajtó és ellenőrző szerve a szocialista szövetséges tanácsköztársaságnak, mely a kongresszusnak felelős. Ennek egyes osztályai a népkomisszariátusok, amelyeknek tanácsa intézi az ország ügyeinek általános igazgatását.

Tizennyolc ilyen népkomisszariátus van. Köztük a nemzetgazdaság legfőbb tanácsa, melynek kezeiben fut össze a gazdasági élet minden szála, s amely a termelés szocialista szervezetét építi föl.

Valamennyi ilyen komisszariátus felelős a komisszárok tanácsának, a központi végrehajtó bizottságnak és a tanácsok oroszországi kongresszusának.

Szép, szép, rázza mindezekre fejét a demokrácia híve, aki nem tud valami dicsőbbet, szebbet és magasztosabbat elképzelni, mint az általános, egyenlő és titkos választójogot s az ennek alapján minden öt esztendőben választott törvényhozó testületet. De hát mi a különbség a központi végrehajtó bizottság és a képviselőház, valamelyik város követtanácsa és választott községi képviselő-testület között.

Bele kell minden kőbe botolnia annak, aki oly rövidlátó, hogy nem veszi észre egyszeri hallásra vagy olvasásra a különbséget, melyek kurtán összefoglalva a következők:

1. A tanácsköztársaságban azoknak van joguk s azoké a hatalom, akik munkájukból élnek: a gyárak, a műhelyek, a bánya, az erdő, a mező dolgozóinak .

A burzsoá államban, még ha legáltalánosabb is a választójog, a hatalom a vagyonosoké, akik ezt ki is használják a munkások elnyomására, kizsákmányolására.

Akárhogy is sikerül a munkásoknak beválasztani képviselőiket a képviselőházba vagy a városok és községek önkormányzati testületeibe, a hatalom - melyet a tőke biztosít a vagyonos osztálynak - csak addig tiszteli ezeknek jogát, míg a tőke érdekeit nem sértik. A választásoknál mindjárt meglátszik, hogy az a hatalom dönt, melyet a pénz birtoka nyújt. A burzsoá sajtó minden hazugsága, a hivatalnoksereg minden erőszaka, a csendőrség, rendőrség, katonaság vérengző szuronyai, kardjai, gyilkos golyói lehetetlenné teszik, hogy a lakosság többségét alkotó dolgozó rétegek képviselete a törvényhozó, szabályalkotó testületekben valaha is többségre jusson.

2. A burzsoá állam képviselőházába négy-öt esztendőnként egyszer választ legjobb esetben is a munkás, ha tudniillik a burzsoázia elég biztosnak érzi magát ahhoz, hogy jogot adjon neki, s ezzel is becsapja, hitegesse a kizsákmányoltakat, hogy ők részesei annak a hatalomnak, mely az ő elnyomásukat szolgálja. Még ha van is négy-öt esztendőnként beleszólásuk a dolgozóknak abba, hogy ki hozza a törvényt, amely - ismételjük - nem más, mint paragrafusokba szedése az elnyomásnak - abba már sehogyan sincs beleszólásuk, hogy hogyan hajtják végre a törvényt. Ebbe már aztán nem enged beleszólást a vagyonos osztály, a hivatalnoksereg fölötti rendelkezést kizárólag magának tartja fönn. A hivatalnok ura és parancsolója a munkástömegeknek, a rendőrkapitány kiskirály, a szolgabíró meg valóságos atyaúristen a burzsoázia, a vagyonos osztály kegyelméből.

Valójában azt lehet mondani, hogy a burzsoá állam s annak egész szervezete a monarchiában éppúgy, mint a parlamenti köztársaságban a vagyonos osztály végrehajtó bizottsága, melynek dolgába beleszólni nincs módjában a város meg a falu dolgozó tömegének.

A tanácsköztársaságban egészen másként megy a dolog. A tanácsokba három hónaponként választják a követeket. Aki a három hónap alatt nem úgy sáfárkodott, mint ahogy választói: a munkások és parasztok akarták, pokolba lehet küldeni. Még nem is szükséges várni a három hónap elteltéig, mert a munkások szervezetei időközben is megfoszthatják a tisztségében meg nem felelő követet. - A küldött-

tanácsok s maga a központi végrehajtó bizottság nemcsak a szabályokat és törvényeket alkotják, de maguk hajtják is végre azokat.

így nemcsak a törvényhozás, de az igazgatás is a munkások kezében van. - A munkások egyesülései, szervezetei: a párt, a szakszervezetek, a szövetkezetek tagjai egyúttal a követtanácsok tagjai is. - Ezek a szervezetek közvetlenül elküldik képviselőiket a nemzetgazdaság tanácsaiba, úgyhogy a munkások legközvetlenebb összeköttetésben állnak a követtanácsokkal.

A munkás nem idegenhez fordul a tanácsköztársaságban, mikor ügyes-bajos dolgát akarja eligazítani. Nem az ellenségéhez kell folyamodnia, amikor igazát keresi, hanem a saját osztályos társához, aki a nyomorúságnak és küzdelemnek útját éppúgy végigjárta, mint maga az igazát kereső.

A küldött-tanács a legfőbb hatalom, a gazdasági életnek is ő a szabályozója. A munkások fölötte állanak rögtön a tőkének tanácsaik révén, nem kell sztrájkolniok még az ideig sem, míg ki nem ragadták a tőkét a vagyonosok kezei közül. Nem kell éhezniök pár hatosos napszámbér-emelésért heteken át tartó sztrájk idején, mert tanácsaikban maguk állapítják meg a munkabér összegét s az összes munkafeltételeket.

A munkások maguk ellenőrzői a termelésnek addig is, míg a tanácsköztársaság kezébe veszi az összes gyárakat, műhelyeket, s maguk a munkások igazgatják az üzemeket.

A bíráskodás is a tanácsok feladata. Nem a függetlenség mázával leplezett burzsoá bírák alkalmazzák a vagyonos osztály érdekében hozott törvényeket, hanem a tanácskövetekből alakult forradalmi bíróság ítélkezik a forradalmi rend megszegői fölött.

Elég ennyit elmondani abból, mit jelent a tanácsköztársaság. Csak az nem látja a különbségeket, aki nem akarja látni. Mindez csak bevezetője a szocializmusnak, az az állapot, melyet - mint mondottuk - proletárdiktatúrának neveznek, melynek idején a munkásság és a falusi szegénység elnyomóinak nyakára lép, s addig szorongatja, míg kiadja páráját az elnyomók osztálya.

JÓ VOLNA, UGYE?

No, ez nem volna rossz nálunk se, mondják rá az elnyomottak. Bizony jobb, kellemesebb állapot, mint mikor őfelsége a király nevében intézik minden dolgunkat a fizetett ellenségeink. Ez már csakugyan többet ér, mint az általános választójog, ha mégolyán egyenlő s hétpecsétesen titkos is a szavazás.

Nem butaság ez a tanácsköztársaság, bolond is volna az a munkás,

aki azt akarná, hogy azon a címen, hogy osztozkodik a hatalomban a vagyonos osztállyal, továbbra is az ő hatalmuknak vetné meg alapját.

- Mégiscsak úgy van, hogy jobb, ha a magunk közül valók igazgatják dolgainkat, mintha az ellenségeink.

Hát jó volna ez, nagyon jó!

Bizony jó volna, szép volna, ha így volna Magyarországon is.

Ámde az ilyen morfondírozással sohasem érjük el. Éppúgy nem, mint akkor, ha egyéb jót nem tudunk elképzelni a munkásosztály számára, mint az általános, az egyenlő választójogot s a községenkénti és titkos szavazást, melyet a burzsoázia megad szívesen abban az esetben, ha nem zavarja üzleteit.

Ezt nem az általános választójoggal, hanem a csupán dolgozókra: a munkásokra, a földtelen parasztokra kiterjedő választójoggal lehet elérni.

Nem a választójogot, hanem a hatalom megszerzését kell hogy harci zászlajára írja a munkásosztály.

Természetesen ezt a jelszót nem lehet megvalósítani békés tüntetéssel vagy éppen az osztályközi béke prédikálásával.

A HATALOMNAK HARC AZ ÁRA. . .

Kíméletlen, kegyetlen forradalmi harc, melynek a vagyonos osztály teljes megsemmisülésével kell végződnie.

Általános sztrájkon, a munkások és parasztok fegyveres felkelésén keresztül vezet az út hozzá.

Soha jobb alkalom nem volt erre, mint éppen mostan.

A burzsoázia a maga rablóháborúja érdekében fegyverbe állította az egész munkásságot. A fegyverek, melyekre hatalmát alapítja, a mi kezünkben vannak. Csak föl kell használnunk azokat a magunk hatalmának megalapítására!

Hát ne sóhajtozzunk, ne bizonykodjunk, ne sopánkodjunk, hogy jó volna, hanem mondjuk ki, hogy:

Magyarországon is megteremtjük a tanácsköztársaságot.

S amint mondjuk, úgy is cselekedjünk.

Mi a Tanácsköztársaság? Budapest 1918. KMP. 8. old.
(Kommunista Könyvtár.)
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 159-167. old.

Szabó Ervin

A marxista gazdaságtudomány kiváló magyar képviselője, a proletariátus forradalmi hivatásának szellemi, irodalmi hirdetője, apostola, Szabó Ervin elvtársunk - mint a magyar lapokból értesülünk - szeptember 29-én, másfél hónapi súlyos betegség után, 39 éves[129] korában meghalt.

Szabó Ervin ravatala mellett, mint hivatalos siratok, a magyar fővárosi burzsoázia hivatalos képviselői állanak, miután a halott a főváros könyvtárának volt az igazgatója. Pedig Szabó Ervin érzés- és gondolatmenetét, társadalmi és világfelfogását, politikáját és irodalmi irányát egy egész világ választotta el a hivatalos siratókétól.

A burzsoázia lapjai is úgy emlékeznek meg a tudós marxistáról, mint aki, bár szocialista volt nézeteinek alapját illetőleg, de azért nem vett részt a munkásság mozgalmában, annak inkább kritikusa volt, mint tettekkel tényezője.

Egyben igazuk van a burzsoá lapok nekrológíróinak: Szabó Ervin nem volt az aktivitás embere. Bár mindenki tudta, hogy a proletariátus osztályharca és a marxista gazdaságtudomány azok a kérdések, amelyek a zárkózott tudós irodalmi munkásságának kizárólagos tárgyai, mindenki, különösen pedig a munkásvezérek tudták, hogy a munkásmozgalomnak Magyarországon legéberebb figyelője, aki a mozgalmat, a párt politikáját sohasem a közvetlen előnyök vagy hátrányok, hanem mindenkor a marxista végcél szigorú mértékével ellenőrizte - köztudomású volt tehát, hogy Szabó Ervin tetőtől talpig, ízig-vérig a munkásság embere, mégis egészen természetesnek, szinte magától értetődőnek tartotta mindenki, hogy nem állt oda a napi politika csinálói közé és csaknem kizárólag tollal szolgálta a munkásság felszabadulási törekvését.

Pedig akik úgy látták, hogy nem akar politizálni, nem akar aktív részt venni a munkásság mozgalmának irányításában és ezektől természetes hajlamai tartják vissza, azok Szabó Ervint igen rosszul ismerték. Nem ez volt az oka, sőt ez az ok egyáltalán nem forgott fenn. Hiszen a régi szervezett munkások a megmondhatói, hogy valahányszor előadást kértek tőle,

ahányszor meghívták valamelyik szakszervezetbe, mindannyiszor pontosan megjelent, tanított, oktatott, terjesztette a ***forradalmi*** marxizmust, hirdette a munkásság közvetlen cselekvésének, a soha meg nem szűnő osztályharcnak a szükségességét. Hogy nem volt aktív munkásvezér, annak oka éppen abban volt, hogy ***forradalmár volt.*** A megalkuvás üldözője, az osztályharc felfüggesztésének és pihentetésének ellenzője, és éppen ezért a magyarországi szociáldemokrata vezérek sohasem látták szívesen a munkásság közelségében, akiknek a folyton paktáló, megalkuvásból újabb megalkuvásba bukdácsoló taktikáját mindannyiszor a legélesebb kritikával sújtotta, ahányszor arra alkalma nyílt.

Mi sem természetesebb, mint hogy Szabó Ervin a féltékeny pártvezetőséget nem követte a féltékenykedések útján. Bízott a munkásság öntudatában, amely előbb-utóbb érvényesül a vezérek megalkuvó taktikájával szemben, és előbb-utóbb felismeri a munkásság az egyedül célhoz vezető, forradalmi utat. Ez volt az oka Szabó Ervin passzív magatartásának és annak, hogy tudományos előadásain kívül, melyeket egyik-másik szakszervezetben tartott a szociáldemokrata vezérek ellenére, főképp írásaival segítette elő a munkásság mozgalmát.

Az orosz forradalom óta minden magyar szocialista Szabó Ervinben látta a munkásság közelgő döntő harcának szellemi vezérét, lelkét, irányítóját. Mi, magyar kommunisták is, az orosz proletariátus győzelmes harca, a forradalmi marxista taktika gyakorlati igazolása közben és után csak megerősödtünk abban a meggyőződésünkben, hogy Szabó Ervin a mi emberünk, a mi vezérünk, eddigi írásai, elvei, taktikája alapján a szó legtökéletesebb értelmében.

Ezért Szabó Ervin koporsója mellett nincs keresnivalójuk a hivatalos siratóknak, de nincs a hivatalos szociáldemokrata vezéreknek sem. Gyűlölte ő mélységes gyűlölettel ezeket, éppúgy, mint magát a burzsoáziát. A munkások, a vagyontalan dolgozók harcosa volt ő, akiket a forradalom útjára akart terelni, a marxista tanítások hódító erejével és megdönthetetlenségével. Az ő halála a mi veszteségünket jelenti, a vagyontalanokét, a kizsákmányoltakét.

Nincs másnak keresnivalója a Szabó Ervin ravatala mellett, mint a munkásosztálynak, mert felszabadulási küzdelmének szellemi irányítóját, a forradalmi marxizmus kiváló képviselőjét vesztette el benne. A forradalmi proletariátus úgy fogja emlékezetében Szabó Ervin nevét megőrizni, mint nagy előharcosét, aki tanításaival világosabbá tette az utat, amely győzelemre vezeti a proletariátust.

Szociális Forradalom, 1918. október 16.

Elvégeztetett!...

Magyarországon történelmi átalakulás vajúdása folyik. A vajúdást nem forradalmi zajjal kíséri a hivatalos munkáspárt, hanem terhes asszonyos nyögéssel. Együtt nyög a vajúdó uralkodóházzal, részvétnyögéssel kíséri a császári és királyi ház nehéz szülését, mely az önálló, föderatív és demokrata Magyarországot szüli meg most utolsó életmentési kísérletképpen.

Nem csődbe jutott tőkések, nem az imperialista rablók hatalmának, mégcsak nem is a halálkínok között vergődő Habsburg-uralkodóháznak letörésére hívja fel a munkásosztályt, a vérző, nyomorgó, éhező elkeseredett munkástömegeket, hanem az ország összes „demokratikus osztályainak" egyesülése a jelszava: az ország megmentése, „minél jobb béke" kötésének lehetővé tétele céljából. Megállapítják, hogy tönkrement az alkotmány, mely „áthidalhatatlan szakadást" teremtett az elnyomó és elnyomott osztályok közé - „éljen tehát az új alkotmány, mely az osztályok és nemzetek jogegyenlőségén épül föl", tehát jogot biztosít a burzsoáziának, s ezzel megörökíti hatalmát, a kizsákmányolás alapját.

Éljen a béke, melyet (kacagjatok hát!) az „orosz proletárforradalom és Wilson elvei alapján" kötnek az imperialista rabló államok. Harcoljatok a lefegyverzésért, mely lehetővé teszi a burzsoáziának, hogy jól fizetett, kisszámú zsoldos hadseregre legyen csupán gondja, mely mindenre kapható a „belső ellenséggel", az éhező, a kizsákmányolt proletárokkal szemben.

Nem a néphadsereg, de lefegyverzés, s egy szó sem a proletárok nemzetközi egységéről, de szabadkereskedelem és a burzsoá államok békés együttműködése, íme a jel, melyben győzni akar a Magyarországi Szociáldemokrata Párt.

„Agrárreform, mely a földet azok kezére adja, akik azt megművelik" — Prohászka-jelszó[131], melyet ma Tisza István is aláír, mert a föld megművelői jó pénzt fizetnek a földért. íme a követelés a földtelen parasztok számára, olyan, aminőért az orosz földbirtokosok és ipari tőkések képviselőit a másvilágra küldte a fellázadt parasztság haragja. Még a püspökök,

a kanonokok, a kolostorok vagyonának elkobzásáról sincs szó, szekularizációt sem követel a Magyarországi Szociáldemokrata Párt, mely azt is kifelejtette a 10 pontjából,[132] hogy ki a papokkal az iskolából.

„Igazságos adópolitika", még a fokozatos (progresszív) jövedelmi adóról sem mer beszélni, nemhogy nyíltan követelné a magántulajdon eltörlését vagy legalább a háborús vagyonnövekedés elkobzását.

„Előkészíteni" a nyolcórás munkanapot, s nem azonnal életbe léptetni, „előkészíteni" úgy, amint azt a választójoggal szokták már Magyarországon csinálni.

Vázsonyi tapsol, Károlyi ujjong, Jászi Oszkár is azonosítja magát a Szociáldemokrata Párt követeléseivel, mind a 10 pontjával, Csemoch János esztergomi érseknek sincs semmi oka, hogy ne rendeljen el misét Magyarország összes templomaiban ennek a programnak sikere érdekében.

Hogy is ne tennék ezt, hiszen a Magyarországi Szociáldemokrata Párt nem indul ki rideg osztályszempontokból, nem folytat önző osztálypolitikát a proletariátus érdekében, nem hirdet osztálygyűlöletet, nem szól egy szót sem a munkások osztályharcáról, mindenkihez intézi felhívását, aki „tettei és érdekei révén nem vált bűnössé a múlt bűneiben".

Tehát ez a párt nem a munkásság osztálypártja, hanem „mindenkié". Mindenkinek odaadja magát, mindenkinek szállítja azt a hatalmas erőt, melyet Magyarország munkásosztálya képvisel. Mindenkié, mint az utcák lezüllött leánya.

Alkotmányozó nemzetgyűlés kell nekik, hol az ország jövendő alkotmányát fogják megállapítani az „ország összes demokratikus osztályainak" küldöttei az általános választójog alapján választva. Alkotmányozó nemzetgyűlés, melyben majd Tisza Istvánnal, Apponyival, Andrássyval, Prohászkával, Károlyival, Vázsonyival, bankárokkal és gyárosokkal, földesurakkal és papokkal együtt támogathatják a burzsoá állam düledező épületét.

Alkotmányozó nemzetgyűlés, melyet a burzsoá állam minden erőszaka, csalása, hazugsága közben hoznak össze, s mely fölött ott lebeg az elnyomó vagyonos osztály erőszaka - alkotmányozó nemzetgyűlés kell nekik, és nem a munkások és földtelen parasztok tanácsköztársasága.

Scheidemannék akkor csinálták az osztályközi békét, amikor a háború kezdődött, a militarizmus a legerősebb volt. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt akkor akarja végleg eladni szőröstül-bőröstül a munkásosztályt, annak forradalmát, amikor az osztrák-magyar militarizmus - nem a párt munkája folytán, de összeomlott.

Micsoda süllyedés, micsoda lezüllés Scheidemannék alá.

Csak egyet tudunk rá mondani, azt, amit Lenin írt azokról az orosz

szociáldemokratákról, nemzetköziekről, akik ma részben fizikailag, részben politikailag halottjai a forradalomnak.

„Félni a tőkésekkel való összeütközéstől... s azt kívánni, hogy szocialista számba vevődjenek - milyen gyalázat. A világ opportunizmustól kimerült szocializmusának micsoda eszmei süllyedése kellett ahhoz, hogy ilyen hangok jelentkezhessenek."[133]

Ami ebben a tíz pontban kifejezésre jut, az már nemcsak lecsúszás az osztályharc alapjáról, nemcsak cserbenhagyása a munkásosztály forradalmi érdekeinek, nemcsak bűnös elmulasztása a proletariátus számára megnyíló alkalom kihasználásának, nem, ez valami egyéb.

A Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak van úgynevezett átmeneti programja is, amelyet avégből fektetett le, hogy még a tőkés társadalmi rend keretei között megvalósítsa. Demokratikus követeléseket tartalmaz ez az átmeneti program, legfeljebb abban különbözik a burzsoá demokrata pártok programjától, hogy élesebben hangsúlyoz egynéhány, inkább a munkásosztály érdekében való követelést.

Az új program, ez a tíz pont megtagadása a párt átmeneti programjának is. Nemcsak nem tartalmazza ennek követeléseit, de ezzel ellentétes követeléseket állít fel, olyanokat, melyek nemcsak nem mozdítják elő a szocializmushoz való fejlődést, de egyenesen az elnyomás, a kizsákmányolás örökké való tételét szolgálják.

Általános népfelfegyverzés a pártprogram követelése, s e helyett lefegyverzés követelését állítja fel, úgy amint Wilsonéknak tetszik, akik ez idő szerint nem akarnak több embert fegyver alatt tartani, mint amennyi a munkásosztály fékentartására kell.

A papi birtok elkobzása, a földnek megváltás nélkül a dolgozó nép összességének tulajdonába vétele helyett földreform, amely alatt parcellázást, nagybirtoknak jó áron való eladását szokás érteni, íme a másik pont, ha az átmeneti programját is eldobta magától a Magyarországi Szociáldemokrata Párt.

Elvégeztetett!... Ez a párt nem a városi munkásság és falusi szegénység pártja. Új párt, új alakulása, tömörülése a munkásosztálynak kell Magyarország számára is: a burzsoázia uralmát s a megalkuvó szociáldemokráciát egyaránt megdöntő, forradalmi kommunista párt.

Szociális Forradalom, 1918. október 23.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 176-179. old.

„A bolsevikiek ítélete”

„Az új társadalom embere már kezdi meg sem érteni a régi elvtársat”, írja a magyarországi munkásmozgalom egyik régi harcosa, ***Bresztovszky*** Ernő, a ***Népszavának*** egyik cikkében, melyben a bolsevizmust s ennek keretében az Oroszországi Kommunista Párt Magyar Csoportjának a Szociáldemokrata Párt elleni állásfoglalását ismerteti.

Ez a cikk tartalmában és hangjában különbözik azoktól, amelyek a Magyarországi Szociáldemokrata Párt sivár elvtelenségeinek kifejezései. Azt mutatja, hogy írójában vívódik már a forradalmi marxizmus azzal az opportunista, kispolgári, megalkuvó elvtelenséggel szemben, melyet a Magyarországi Szociáldemokrata Párt immár elvi magaslatra emelt. A ***„régi elvtárs***” kezdi tehát megérteni azokat, akik az új társadalomért küzdenek, részesei a proletárok ***forradalmi harcának***, legalábbis útban van a megértés felé. Mert nem mi vagyunk azok, akik nem értik meg a régi elvtársat. A mi állásfoglalásunk, kommunista-bolseviki voltunk éppen annak következménye, hogy megértettük, alaposan és jól megértettük, hogy a szociáldemokrácia, mely elvtársakká tett bennünket, eltávolodást jelent a proletariátus felszabadításának érdekeitől s ennek elméleti kifejezésétől: a forradalmi marxizmustól. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt nemcsak hogy nem kivétel e tekintetben, mint ahogy a cikk írója önmagával elhitetni szeretné, de legszembeszökőbb bizonyíték e tételünk igazolására.

Látja ezt Bresztovszky Ernő is, csak éppen fogva tartja őt is az, ami annyi sok mást: a szent pártegység, a szakadástól való félelem, mely a munkásmozgalom forradalmi elemeit Magyarországon is egy elvtelen, megalkuvó és gyáva társaság rabságában tartja, s lehetővé teszi, hogy ezek a proletariátus ***többségének*** nevében folytathassanak a burzsoázia érdekeit előmozdító, forradalomellenes, a munkásosztályt eláruló politikát.

Sokan, nagyon sokan vannak ilyen rabjai a Szociáldemokrata Pártnak; az itt következő cikkek sorozatának az a célja, hogy megkönnyítse ezek elvi felszabadulását e nyomás alól.

Az „adott helyzet” az oka annak, hogy akik nem szociálpatrióták, de „megmaradtak szociáldemokratáknak, nem tehettek annyit, amennyit a bolsevikiek alkottak”.

Ezzel menti Bresztovszky Ernő a hivatalos Szociáldemokrata Pártot. Hogy mi az adott helyzet, azt mi mondjuk meg, mert a cikk nem ad róla bővebb felvilágosítást.

Az adott helyzet: Magyarország kapitalizmusa, ha fejletlen is, nem kevésbé fejlett, mint Oroszországé, mezőgazdasági népességének nagyobb százaléka van kötve birtokviszonyai folytán a városi munkásséghoz, mint Oroszországban. Teljesen jogtalan munkásosztály, melyet a bankokban egyesült nagybirtokosok és gyárosok teljes rabságban tartanak. Negyven év óta eredménytelenül folyó választójogi mozgalom, melynek.. ,[134] a Szociáldemokrata Párt kiszolgáltatta a munkások tömegeit minden polgári pártalakulás számára. A szociálpolitikai törvényalkotás egyenesen a munkásság ellen irányul, a közigazgatás még azt is ellensúlyozza, amit a törvényalkotás morzsaként odadobott néha a munkásosztálynak. Az államszervezet ***leplezetlenül*** mutatja, hogy a munkásságnak a hatalomban nincs és nem is lehet része addig, míg a hatalmat ***kizárólagosan*** nem foglalja el.

Ezzel szemben a Magyarországi Szociáldemokrata Párt törekvéseinek maximuma, legharciasabb jelszava: általános, egyenlő és titkos választójog s ennek alapján felépült demokrácia.

Jól értsük meg. A demokrácia nem volt jelentőség nélkül való a munkásosztályra nézve, volt idő, amidőn a munkásosztály szempontjából megbecsülhetetlen értéke lett volna Magyarországon is.

Az adott helyzetben azonban hozzátartozik három viszonylag új jelenség, mindamellett nem a tegnap eseményei:

i. az imperializmus, ***2.*** a világháború, 3. a proletárdiktatúra Oroszországban.

Az imperialista világháború még mindenhatóbbá tette a burzsoázia hatalmi szervét: az államot, még kirívóbbá tette annak erőszakszervezet voltát. A burzsoázia korlátlan uralma, diktatúrája még ott is nyilvánvalóvá lett, ahol azt demokrata takaró alá burkolják. Mint az utolsó napok eseményei: Németország demokratizálása, Károlyi grófékkal való tárgyalás,[136] a még nem is képviselő szocialista vezérek miniszterekül való jelölgetése mind azt mutatják, hogy a ***demokrácia*** - valamikor a haladás eszköze, a felszabadulás útja — ***ma a csőd előtt álló kapitalizmus, a fölbomló burzsoá államszervezet megmentésének eszköze*** a bolsevizmjussal, a proletárforradalommal szemben. Ezzé tette az oroszországi prole-

tariátus diktatúrája, mely a proletariátus felszabadítását jelentő szocializmust készíti elő.

Bresztovszky Ernő érzi, látja, hogy új taktikára van szükség, mely a munkásosztály politikáját az új jelenségekhez szabja, s az imperialista politika színvonalára emeli,ámde nem akarja látni, hogy ezzel szemben a Magyarországi Szociáldemokrata Párt politikája nemcsak nem proletár politika, de még demokrata politikának is túlságosan kispolgári.

Mit tett a Magyarországi Szociáldemokrata Párt a háború idején?

Cselekvően (részvétel különböző háborús intézményekben) és tétlen passzív magatartásával támogatta a burzsoázia hatalmi szervét: az államot, ahelyett, hogy annak vereségére törekedett volna, hogy ezt a proletárforradalom előkészítésére használhatta volna föl. Nehéz meghatározni, hol végződik a háborúskodó rablóállam cselekvő támogatása és passzív segítése, de a munkásság elemi erejű kitöréseinek: a tömegsztrájkoknak elfojtása a pártvezetőség részéről kétségtelenül a kapitalista állam és háborúja érdekeit, tehát a munkásosztály vérbe fojtását szolgálta.

Szolgálta és szolgálja mindmáig, holott a három mai föltétele a proletár osztályharc taktikájának nemcsak elméletileg, de gyakorlatban is helytelenné, árulássá bélyegzi ezt a politikát.

Az új taktika helyett, melyet Bresztovszky még határozatlanul csak „megfontolandónak" tart, amely azonban elengedhetetlen a proletariátus szempontjából, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt a következőket teszi:

1. megakaszt minden forradalmi tömegmozgalmat,

2. a munkásosztály elé demokratikus, tehát az adott pillanatban reakciós feladatokat tűz, hangsúlyozván, hogy az „országot", melyet más néven hazának vagy államnak neveznek, csupán a demokrácia útján lehet megmenteni.

Ezek folytán a hivatalos párt nem a munkásosztály, de a burzsoá állam érdekeit szolgálja, nem a proletariátus érdekeinek kifejezője a politikája, de azé a reakciós kispolgárságé, melynek törekvései nem ütköznek be a tőkés termelésen alapuló társadalmi rend keretébe.

S ha mégolyán „szimplistának" tartja is Bresztovszky Ernő a mi felfogásunkat, kétségtelen, hogy az adott helyzet, amely a proletár osztályharc taktikájának meghatározója, az amit itt kifejtettünk.

S a forradalmi, tehát az adott helyzethez megfelelő kommunista taktikánk magaslatáról csakugyan „lebíráljuk" a szociáldemokrata taktikát, mely a legjobb esetben is a munkásság politikája helyett kispolgári politika.

Lebíráltuk és szakítottunk vele. Hogy miért szakítottunk, miért kell vele szakítani minden marxistának, minden proletárnak, azt is megmondjuk.

Legnagyobb a Bresztovszky Ernő tévedése a bolsevikieknek az Internacionálét illető felfogására vonatkozóan. Jeleztük már előbbi cikkünkben - a ***Szociális Forradalom*** megjelenésének első percétől kezdve folyton hangsúlyozta hogy a bolsevikiek nem ülnek le sem Scheidemann-féle szociáldemokratákkal a munkásmozalom nemzetközi kapcsolatának helyreállításáról tárgyalni. A bolsevikiek felfogása, nemcsak a mienk, magyarországiaké, hogy a II. Intemacionálét nemcsak nem lehet, de ***nem is szabad*** helyreállítani.

Azok, akik a régi Intemacionálé helyreállításáról beszélnek, s ezt egy általános bűnbocsánat formájában képzelik el, mint azt a Magyarországi Szociáldemokrata Párt teszi legutóbbi felhívásában, melyet a világ munkásságához bocsátott ki, vagy nem értik, vagy nem akarják megérteni az Intemacionálé csődjét.

A II. Intemacionálé csődöt mondott. Csődje azonban nem abban nyilatkozott meg, amint Bresztovszky képzeli, hogy megszűnt a harcoló országok munkásai közötti nemzetközi kapcsolat, lehetetlenné vált a nemzetközi konferenciák összehívása.

A második Intemacionálé csődje: a szociáldemokrata pártok árulásában jelentkezik. Ezeknek többségei a nemzetközi kongresszusok határozatait nemcsak nem hajtották végre a háború kitörésekor, hanem az ezeken tett ünnepélyes nyilatkozatok ellenére nyíltan vagy burkoltan a háborút támogatták. De még nyilvánvalóbb lett az árulás a forradalommal szemben való magatartásra vonatkozóan. A szociáldemokrata párt egyik része - mint a Magyarországi Szociáldemokrata Párt többsége is - mindent megtesz a forradalom kitörése ellen, lepaktál a polgári pártokkal, másik része „nem látja elérkezettnek idejét", s azért „óvja" a munkásságot a „hiábavaló" erőpazarlástól.

Az első állásfoglalással nincs mit foglalkoznunk, a másodikkal szemben, minthogy Bresztovszky hajlik ehhez a felfogáshoz, amidőn az „adott helyzetet" hibáztatja a Magyarországi Szociáldemokrata Párt forradalomellenes magatartásáért, idézzük Lenin elvtársnak egy 1915. évi cikkét:

„Amikor már kitört a forradalom, a liberálisok is és a forradalom más ellenségei is »elismerik«, gyakran csak azért, hogy tőrbe csalják és elárulják. A forradalmárok még a forradalom bekövetkezése előtt előre látják a forradalmat, felismerik kikerülhetetlenségét, arra tanítják a tömegeket, hogy a forradalom szükségszerű, megmagyarázzák a tömegnek a forradalom útjait és módszereit!"[137]

Ezek mi vagyunk, bolsevikiek, világos tehát, hogy mi a forradalom ellenségeivel nem tárgyalhatunk egy olyan Intemacionálé helyreállításá-

ról, amilyen a második volt, melynek vezéreinek többsége — ellenforradalmi.

De magát a munkásság nemzetközi szövetségét sem olyannak akarják, mint aminő volt a II. Intemacionálé.

Ez a nemzetközi szövetség nem volt a proletariátus nemzetközi ***egységének*** szerve, hanem egy csomó olyan párt kapcsolata, melyek maguk sem voltak nemzetköziek. A II. Intemacionálé valamennyi vezető pártjának többsége a hazavédelem álláspontján volt, tehát valamennyi önálló politikát folytatott a maga területén, s valamennyi ***nemzeti*** politikát. Az ilyen Intemacionálé nem különb sokkal a különböző nemzetközi egyesüléseknél, melyek az európai országok imperialistáit egyesítették - egészen addig, míg a ***háborúban*** nem kellett érvényesíteni rablóérdekeiket.

Ezzel az Intemacionáléval szemben a III. Kommunista Intemacionálé éppúgy, mint általában a bolsevizmus, visszatérést jelent az I., a Marx és Engels szellemében és vezetésük alatt működő Nemzetközi Munkásszövetséghez. - Ez a III. Intemacionálé a munkások egységesen irányított, vezetett nemzetközi szövetsége lesz, a ***forradalmi és csakis a forradalmi*** proletariátusé, megtisztítva az összes opportunista elemektől.

A munkásságnak ez a nemzetközi kapcsolata nem a kormányokon keresztül jön létre, nem polgári kormányokban ülő, ellentétes imperialista érdekeket képviselő miniszter urak fogják vezetni. Avagy hogyan képzelte el Bresztovszky Ernő azt a nemzetközi munkásszövetséget, melyben benn ülnek az összes szociáldemokrata pártok képviselői: a breszti rablóbékét jóváhagyó Scheidemann és Lenin, az újdonsült miniszter: Kunfi Zsigmond és Liebknecht.

Az új Intemacionálé nem ***pártok*** nemzetközi szövetsége lesz, hanem egységes, az egész világra kiterjedő forradalmi szervezet, a nemzetközi szovjetköztársaság.

A proletárdiktatúra szerveiben: a tanácsokban nincs helye a forradalom ellenségeinek - Oroszországban már ki is űzték őket belőle -, természetes tehát, hogy az új Intemacionáléban nem találkozhatnak tárgyalóasztalnál a bolsevikiek a munkásságot eláruló, háborúra úszító szociáldemokratákkal, hogy „elhallgattassák őket", mint azt Bresztovszky Ernő elképzeli.

Ezeket a diktatúra módszereivel fogja elhallgattatni az új, a forradalmi Intemacionálé.

Ez a bolsevikiek álláspontja, nem a magyar bolsevikieké, de valamennyié, mert nincs külön magyar bolseviki álláspont, csak egy van: a nemzetközien egységes forradalmi kommunistáké.

Épp most jön a híre annak, hogy Garami Ernő és Kunfi Zsigmond miniszterek lettek. Valószínűleg velük együtt lesz már két tucat a burzsoá kormányban levő szocialista miniszterek száma. Ha ez így van, nem gondolja-e Bresztovszky Ernő, hogy feleslegessé válik az ő véleményük szerint a proletariátusra nézve minden Intemacionálé? A szocialista miniszter uraknak módjukban lesz majd az Internacionálét úgy kezelni egy esetleges béke után, mint az interparlamentáris konferenciának egyik alosztályát. Olyankor fognak ülésezni csendben, meghúzódva, amikor összejönnek az egész világ burzsoá parlamentjeinek a derék képviselői, s úgy, amiként Andrássy Gyula és Károlyi Mihály mellett meghúzódnak a hatalom árnyékában a „régi elvtársak", Garami Ernő és Kunfi Zsigmond, úgy húzódnak meg a Bresztovszky-féle Intemacionálé és valamennyi ország Andrássyai és Károlyiai nemzetközi gyűlésének árnyékában. Feleljen rá Bresztovszky Ernő, kell-e neki az ilyen Intemacionálé? Azt hisszük, nem.

Kun Béla

Szociális Forradalom, 1918. október 23., 30.

Jegyzőkönyvi kivonat a Magyar Kommunista Csoport 1918. október 25-i[138] és november 4-i értekezletéről[139]

1918. október 25-én „a magyarországi különböző nyelvű kommunisták" megtárgyalták „a magyarországi forradalom kérdését". Ekkor az előadó, Kun elvtárs többek között a következőket mondotta:

„Mi, kommunista bolsevikok határozottan leszámoltunk örök időre a szociáldemokráciával, mi, akik már évtizedekig harcoltunk a proletariátus felszabadításáért, s azok is, akik mint fiatalok, itt ismerték meg a proletariátus felszabadításának útjait, éspedig azért, mert ez a párt ma a demokratikus reakciónak, az ellenforradalomnak a pártja, mert kétségtelen, hogy akkor, amikor a proletariátus felszabadításáért folyik a küzdelem, akkor mindenki és minden párt, még ha százezerszer is demokratikusnak nevezi magát, de letért arról az útról, amelyen a szocializmus megvalósítása elérhető volna, az ma csak ellenforradalmi, a reakciós ellenforradalom pártja lehet.

Fel kell hogy merüljön ennek következtében közöttünk még egy kérdés, éspedig a kommunista pártalakítás kérdése is. Semmiféle forradalmi rajongás nem vezet engem itt. Nem hiszem azt, hogy holnap már a kezünkben lesz a hatalom, de hiszem, hogy a magyarországi proletariátus el fogja foglalni a hatalmat. S erre nekünk elő kell készülnünk, elő kell készülnünk arra a forradalmi munkára, a fegyveres felkelésre, amelynek az ideje immáron elkövetkezett. Ennélfogva kötelességünk, hogy megalkossuk a »Kommunisták Magyarországi Pártját«. Ez egy territoriális szerv kell hogy legyen, amely Magyarország valamennyi nemzetiségét fel kell hogy ölelje. Természetes dolog, hogy ezen szervezet alapjai csak ugyanazok lehetnek, mint az Oroszországi Kommunista Párté, éspedig nemcsak azért, mert az ő gyermekei vagyunk, mert ő szült bennünket a világra, hanem azért is, mert ma az oroszországi proletárdiktatúra alapköve az új proletár Intemacionálénak. Ez az Oroszországi Kommunista Párt ma egy egységes, szigorúan fegyelmezett párt, ilyen pártra van szükségünk nekünk is."

Ezen az értekezleten kiáltványt szövegeztek „Magyarország dolgozó

népéhez", melyet már „A Kommunisták Magyarországi Szövetsége" írt alá.

„Nekünk azonban - mondta az egyik felszólaló odahaza nemcsak föld alatt, hanem nyíltan, kinn a szabadon, fegyverrel a kézben is harcot kell majd folytatnunk a magyarországi burzsoázia ellen, az erdélyi, a horvát, a tót burzsoázia ellen is. A burzsoázia, bár nyelvében különböző, tervében azonban egységes, és nekünk vele szemben egy egységes szervezetet kell szembehelyezni: a Kommunisták Pártjának Magyarországi Szervezetét. Hogy ezt a szervezetet megteremthessük, erre a célra a mai gyűlésnél szélesebb körű összejövetelre van szükségünk. Ezért szükségessé válik, hogy a különböző helyekről és különböző frontokon harcban álló elvtársainkat összehívjuk egy konferenciára, amelyen azután megalakítjuk azt az egységes szervezetet, amellyel Magyarországon felvehetjük a harcot ellenségeinkkel szemben."

Az értekezlet elhatározta, hogy „konferenciára hívják meg az Osztrák-Magyar Monarchiából származó összes kommunistákat".

Ez a pártalakító értekezlet november 4-én ült össze a volt Dresden Szállóban (a Szovjet téren). Szó szerint leközöljük a jegyzőkönyvet az előadó Kun elvtárs beszédéről:

„Az előbbi értekezletünkön elfogadtunk egy felhívást, amely Magyarország munkásnépéhez szólt, s amely valószínűleg tudomására jutott azoknak, akiknek szólt. A benne foglaltakban leszögeztük azon elvi alapokat, amelyek bennünket vezetnek, s konkrétan azokat a különbségeket, amelyek köztünk és a magyarországi szociáldemokraták között fennállanak. Megállapítottuk benne azt, hogy nekünk az együttműködés a Szociáldemokrata Párttal nem lehetséges; nem, akkor sem, ha a Szociáldemokrata Párt vezérei nem ültek volna is bele a miniszteri székekbe és nem mentek volna bele olyan kompromisszumokba a polgári pártokkal, amilyenekbe belementek, mert a mi követeléseinket még a legradikálisabb demokrácia, bármilyen népuralom sem elégíti ki. A mi követelésünk nem egyes részletengedmények a burzsoáziától, hanem a mi törekvésünk, küzdelmünk a hatalomra irányul, mert ennek a megszerzése az az egyedüli mód, amely a proletariátust felszabadítja. E tekintetben kétség immár az orosz proletárdiktatúra egy esztendeje óta nem lehetséges. Aki tegnap kint volt az utcán, az nem felejti el, hogy mi különbség van Oroszország dolgozó népe között ma és egy esztendővel ezelőtt.

Ügy áll a dolog, hogy az egész világon tényleg megindult már a forradalom. Ennek a forradalomnak ma a legnagyobb akadályai a hivatalos szoc. dem. pártok, amelyek önként akarnak lemondani a hatalomról, úgy, mint itt a mensevikek. Hogy mik a taktikai különbségek közöttünk, arról most nem fogok beszélni, az mindegyikünk előtt ismeretes. Csak

az a kérdés, hogy megalakíthatjuk-e mi itt a szoc. dem. párttal szemben a mi kommunista pártunkat, a Kommunisták Magyarországi Pártját? Kevesen vagyunk - azt mondhatják: kérdezzék meg akárkitől, akármelyik bolseviktől, hányan voltak ők akkor, amikor kitört februárban az orosz forradalom. Hányan voltak, s hogy fogadták őket ? A mi helyzetünk sokkal könnyebb, mert mi támaszkodunk egy proletárdiktatúrára, amely atyai gondoskodással, óvó szeretettel és azzal a szolidaritással kísér bennünket, amelyben eddig is részünk volt. A mi helyzetünk könnyebb azon szempontból is, hogy az egész világ munkássága előtt áll tanulságként egy proletárdiktatúra, az orosz munkásság és földtelen parasztság hatalma, amely kifejezi a mi törekvéseinket is.

A mozgalom megvolt nálunk eddig is, csak nem volt, aki élére állott volna, aki a hatalom követelésére rá tudott volna mutatni, meg tudta volna mutatni a magyarországi munkásságnak, hogy íme ez az az út, amely a felszabaduláshoz vezet. Ha tehát akármilyen kevesen is vagyunk, eljuttathatjuk eszméinket oda, ahová kell, akár legálisan, akár illegálisan, és élére állunk annak idején a kitörő mozgalomnak, és végig tudjuk, végig akarjuk vezetni azt a proletárdiktatúráig. Hazamegyünk tehát, elvtársak, Magyarországra, valamennyien, akármilyen nyelven beszéljünk is, és otthon újból találkozni, egyesülni fogunk, de nem a mai burzsoá uralom alatt, hanem akkor, amikor a kommunizmus (bolsevizmus) lesz az úr nemcsak Magyarországon, hanem Ausztriában, Németországban is és így tovább, nyugat felé, mindenütt. Hogy ezt valóban elérhessük, ajánlom a következő határozati javaslat elfogadását:

A volt magyar állam területéről származó kommunisták, Moszkvában, 1918. évi november 4-én délután a Dresden Szállodában megtartott értekezlete kimondja, hogy az 1918. évi október hó 25-én elfogadott kiáltványában foglalt elvi nyilatkozat megerősítésével megalakítja a Nemzetközi Kommunista Párt Magyarországi Szervezetét. A pártszervezet neve: A Kommunisták Magyarországi Pártja. A párt szervezeti szabályzatául az Oroszországi Kommunista Pártét fogadja el. Kimondja az értekezlet: hogy addig is, míg a munkásosztály III. Intemacionáléja, a nemzetközi Tanácsköztársaság felépül, a munkásosztály nemzetközi képviseletéül elismeri az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságát, és e bizottság határozatainak és döntéseinek általános politikai tekintetben magát aláveti.

Az értekezlet kötelességévé teszi az Oroszországi Kommunista Párt valamennyi Magyarországból származó tagjának, hogy a legrövidebb időn belül hagyja el a lehetőséghez képest az Oroszországi Tanácsköztársaság területét és erejét a nemzetközi forradalom szolgálatába állítsa Magyarországon. Az értekezlet egy külföldi irodát állít fel... Az értekezlet kimondja, hogy a legális vagy illegális mozgalom intézésére Magyaror-

szágon központi bizottságot választ, amely a mozgalom ügyét mindaddig vezeti, míg egy legális vagy illegális konferencián vagy kongresszuson Magyarországon új Központi Bizottság nem lesz választható. A Központi Bizottságba megválasztja: Vántus Károly, Kun Béla, Pór Ernő, Peszkárid Hariton, Bozdogh Emil, Kovács Mátyás, Krisják Mátyás, Matuzovits Iván és Drobnik Ferenc elvtársat. Az értekezlet ismételten hangsúlyozza, hogy mindenki, aki az Oroszországi Kommunista Párt kötelékében van és Magyarországról származik, a Kommunisták Magyarországi Pártjának Központi Bizottsága, illetve külföldi irodája utasításai szerint, haladéktalanul köteles működésének színterét Magyarországra áthelyezni s ott a párt elvei szerint a proletárforradalom ügyét szolgálni.”

Sarló és Kalapács, 1932. 4. sz. 52-53. old.
Részlet Szamuely György
„A Kommunisták Magyarországi Pártjának előkészítése”
c. összeállításából.
A jegyzőkönyv egy része megjelent Kim Béla
„A Magyar Tanácsköztársaságról” c. kötetben.
Kossuth Könyvkiadó 1958. 132-136. old.

A magyar „Kerenszkij-uralom”

I

Az orosz forradalom nemcsak abban az értelemben iskola, hogy felnyitotta a nemzetközi proletariátus szemét, leleplezte a szociáldemokrácia opportunizmusát és lerántotta az álarcot annak vezetőiről.

Emellett anyagot szolgáltat nekünk, kiindulópontot ahhoz, hogy - analógia alapján - kiismerjük magunkat a megkezdődött nemzetközi forradalom eseményeiben.

Lehet, hogy az analógia nem százszázalékos, de fennáll. Magyarországon - mint arról a rövid és nem egészen világos távirat hírt ad - megalakultak a munkás- és katonaküldöttek tanácsai és mellettük létrejött a Nemzeti Tanács. Károlyi gróf, aki a Tanács élén áll, már bejelentette a királynak, hogy a Nemzeti Tanács saját kezébe veszi az ország kormányzását.

Bármennyire jelentéktelen is önmagában egy ilyen „fordulat”, annyi mégis bizonyos, hogy a forradalom küszöbön áll. A magyarországi forradalmi jellegű események és az orosz Kerenszkij-uralom[140] között mutatkozó analógia egyenesen szembeötlő.

Emlékezzünk a februári napokra. A duma bizottsága, melynek már a köztársaság gondolatától is borsódzik a háta, tárgyalásokat folytat a cárral, hogy mentse, ami még menthető. Látszólag a köztársaság kikiáltását is a lehetőségek közé sorolja. Hiszen a tömegek a munkás- és katonaküldöttek szovjetjeiben makacsul keresik a felszabadulás útjait. A tömegek vezetői azonban félnek a proletariátus önálló fellépésétől, s ezért a mensevik kompromisszumok politikáját választják. A proletariátust arra akarják kényszeríteni, hogy mondjon le a hatalomról, vagyis a szabadulás egyetlen útjáról.

Mindez most megismétlődik Magyarországon, némi soviniszta-nacionalista, vagyis az ukrán radára emlékeztető mellékízzel.

A részletek egyelőre még nem ismeretesek, de bizonyosak lehetünk afelől, hogy a magyar rodzjankók[141] - Apponyi és Andrássy gróf sze-

mélyében - hamarosan eltűnnek a színről, és a vezéri helyet Károlyi gróf, a magyar Kerenszkij fogja elfoglalni az árulók (a magyar szociáldemokraták) garnitúrájával együtt, akik szintén visszarettennek majd a hatalomtól és el fogják fojtani a proletariátus önálló mozgalmát.

A magyar „Kerenszkij-uralom" ugyanoda vezet, ahová az orosz. Igaz ugyan, hogy Magyarország jóval kisebb, mint Oroszország, hogy nemzetiségi viszonyai még bonyolultabbak, és hogy 1917. február óta teljesen megváltozott a nemzetközi helyzet.

Mindazonáltal a forradalomban részt vevő osztályerők, politikai erők közötti viszony olyan, hogy a munkásosztálynak gyorsan le kell ráznia magáról a forradalom „gyermekbetegségeit" és a hatalomért folyó harc útjára kell lépnie.

A Munkás- és Katonaküldöttek Tanácsa egyelőre még távol áll attól, hogy kezébe ragadja a hatalmat, mely már kicsúszott a korábbi vezetők kezéből és a Nemzeti Tanács kezébe ment át.

Az, hogy a munkástanácsok mellett a katonatanácsok is megjelentek, arról tanúskodik, hogy a burzsoá állam hatalmának fő támasza, a hadsereg már annyira megbénult, hogy nem tud többé ellenállni a proletariátus forradalmi nyomásának.

A februári forradalom nagy zavarodottságot keltett a magyarországi uralkodó osztályok soraiban, elősegítette a proletariátus felébredését és újból napirendre tűzte a választójogi reform kérdését.

A proletariátus hivatalos pártja, a Szociáldemokrata Párt, mely ezt a követelést felállította, görcsösen ragaszkodik a burzsoá (méghozzá nem is mindig demokratikus burzsoá) pártokkal való koalíció „régi, kipróbált" taktikájához.[142]

Eleinte nem sikerült bevonnia a választójogi reformért folyó mozgalomba a paraszti kisbirtokosokat és szélesebb alapokra helyeznie a mozgalmat. A háború okozta élelmiszer-drágulás megnövelte a parasztok bevételeit, azok jelentős tiszta jövedelemhez jutottak.

Igaz, hogy a városi burzsoázia meglehetősen széles rétegei: a kisiparosok, a kiskereskedők, akiknek csak elenyésző része jutott hadispekulációs nyereséghez, februártól kezdve csatlakoztak a választójogi reformmozgalomhoz, de energiájuk hamarosan kifulladt, és a proletárforradalomtól való félelem került előtérbe náluk - pedig ekkor a proletariátus még ki sem mutatta, hogy milyen szívesen követné Oroszország példáját.

A hatalom e pillanatban rövid időre kisiklott a feudális és imperialista politikában érdekelt tőkések kezéből, de csakhamar visszakerült oda, annak a rétegnek a markába, melynek Tisza gróf a képviselője. Ez a réteg nem csupán Magyarországon jutott különleges hatalomhoz, hanem Ausztriában is, éppen azért, mert mind az Osztrák-Magyar

Monarchiának, mind pedig különösképpen a német imperializmusnak legmegbízhatóbb támasza.

A burzsoáziának ez a rétege, különösen az 1918. januári tömegsztrájkok után kapott erőre, akkor, amikor a proletariátus Budapesten és más ipari városokban az orosz proletariátus októberi győzelmeinek hatása alatt tudatára ébredt saját erejének, de a Szociáldemokrata Párt vezetőinek árulása következtében még fele útig sem tudott eljutni. Mindamellett ez a megbicsaklott tömegmozgalom is eltérítette a proletariátus mellől kispolgári szövetségeseit, és lehetővé tette, hogy a hatalom visszakerüljön Tisza grófhoz[143] kezébe.

A sztrájk, amelyet nem erőszak fojtott el, hanem az árulás tört meg,[144] a katonai diktatúra fokozódását eredményezte, de ugyanakkor a végsőkig fokozódott a proletariátus elkeseredése is. A tűz tovább parázslóit és időről időre fellobbant.

Mi több: a német imperializmus fokozott gazdasági nyomása, az osztrák-magyar kapitalizmus egyre jobban megmutatkozó széthullása, majd a katonai vereségek sorozata a kispolgári rétegeket is a forradalmi mozgalomba sodorta.

A burzsoázia kormányzó klikkje nem kívánt lemondani uralkodó helyzetéről, az imperialista háború folytatása megkövetelte az ő diktatúráját. Tisza gróf és politikai kiszolgálói - a belpolitikában Wekerle, a külpolitikában Burián - áthághatatlan akadályokat gördítettek a proletariátusnak és a kispolgári rétegeknek a választójogi reformok és a béke felé vezető útjába.

A német imperializmus érdekében falun könyörtelen rekvirálási politikát folytattak, s ezzel maguk ellen lázították a parasztságot is. Tisza hívei testesítették meg Magyarországon a német orientációt, de éppen az ő politikájuk segítette elő a német imperializmus és katonai politika népszerűtlenné válását.

Ezzel szemben a Károlyi gróf vezetése alatt menetelő burzsoá pacifisták Magyarországon az antantorientáció elterjedését mozdították elő.

A front összeomlása, Ausztria széthullása, az ország termelőerőinek végzetes hanyatlása, különösen a vasutak csődje, teljesen aláásta Tisza és Wekerle helyzetét.

Mihelyt Németország tárgyalásokba bocsátkozott Wilsonnal a kapitulációról, Magyarország uralkodó körei is, élükön Tiszával, gondolkodóba estek, miként lehetne elhagyni a süllyedő hajót. S a hajót nagy sietve a különbéke vizeire irányították. Ám ezeken a vizeken már a pacifista Károlyi gróf parancsnokolt. Károlyi nemcsak a háború idején tartott titkos kapcsolatokat az antanttal (amiről az orosz külügyminisztérium titkos irattárában talált dokumentumok tanúskod-

nak): baráti érzelmeket táplált az antant iránt már a háborút megelőző időben is.

Károlyi gróf a kispolgárság és a parasztság érdekeit képviseli. A Szociáldemokrata Párttal együttműködve többször szállt már síkra az általános választójogért, Tisza gróf politikája ellen, de a köztársaság gondolata iránt nem árult el különösebb szimpátiákat.

Egyáltalán nem volt elfogadhatatlan politikus a Monarchia szempontjából sem. A király szükség esetén valószínűleg korábban is megbízta volna kormányalakítással; ehhez nem volt szükség a forradalom „kényszerére".[145]

Most Károlyi Magyarország függetlenségének és demokratizálásának követelését hangoztatja. Ezek a jelszavak népszerűvé lettek, visszhangra találnak a tömegekben.

A Szociáldemokrata Párt is megragadta a függetlenségi zászlót és - ugyanúgy, mint Karolyi - a wilsoni békeprogramra támaszkodik. Mint az új koalíció[146] résztvevői hangoztatják, Magyarország csak akkor maradhat fenn, ha szakít Ausztriával, a béketárgyalásokon csak ebben az esetben vehet részt. Hiszen Ausztriát a népek önrendelkezési jogának elismerése megsemmisíti. S Magyarország csak úgy menekülhet meg a széthullástól, ha demokratikus rendjével magához vonzza a Romániához húzó magyarországi románokat, a délszláv egység kivívására törekvő szerbeket és horvátokat meg a többi elnyomott nemzetiséget.

Ilyképpen Károlyi gróf és a Szociáldemokrata Párt megtalálta a közös talajt, és ezen a talajon alakul ki az a politika, amelyet a magyarországi „Kerenszkij-uralomnak" nevezhetünk.

II

A magyar lapokban nemrég jelent meg a Károlyi-párt budapesti szervezetének határozata,[147] amely a párt vezérének és parlamenti híveinek azt javasolja, hogy Magyarország függetlenségét még abban az esetben is proklamálják, ha a parlamenti többség ezt netán elutasítaná.

Az a törekvés, hogy megkerüljék a parlamenti módszert, úgy látszik, a burzsoá pártoknál is megtalálható, méghozzá, azt mondhatjuk, alig csekélyebb mértékben, mint a magyar Szociáldemokrata Pártnál.

A magyar szociáldemokrácia október 8-i felhívása nem lépi túl az igen mérsékelt demokrácia kereteit. A magyar szociáldemokrácia itt fenntartja magának azt a jogot, hogy bármely burzsoá párttal - így akár a klerikálisokkal vagy a nagybirtokosi ellenzékkel - együttműködjék.

A felhívás még az egyházi földek elkobzásának követelését sem tar-

talmazza, s csupán felettébb bizonytalan formában beszél a földreformról. A megváltás kérdésével kapcsolatban egyáltalán nem foglal el határozott álláspontot.

A nyolcórás munkanapról úgy beszél, mint ami már a megvalósulás stádiumában van.

Viszont követeli az országgyűlés összehívását az általános és egyenlő, a nőkre is kiterjedő választójog alapján.

Ebben a követelésben nem annyira a társadalom átszervezésének törekvése nyilvánul meg, mint inkább a Magyarország függetlenségének biztosítására irányuló kívánság.

Nemzeti-liberális politika, alig észrevehető, halvány rózsaszínű szocialista árnyalattal.

A Szociáldemokrata Párt október 14-i rendkívüli kongresszusán kompromisszumos jellegű határozatot fogadtak el. Ez kimondja, hogy jóllehet nem helyezik hatályon kívül a február 10-i határozatot, mely a burzsoá pártokkal való együttműködést tilalmazza, de a párt szívesen fogad mindennemű támogatást akár burzsoá pártoktól, akár egyes személyektől az október 8-i akcióprogram megvalósításában.[148]

Ez a határozat lényegét tekintve befejezett tények elé állította a pártkongresszust. A baloldali ellenzék minden erőfeszítése hiábavaló volt. A párt vezetőinek Károlyi gróffal és Jászi Oszkárral, a burzsoá radikálisok vezérével kötött megállapodása annyira befejezett tény volt, hogy már mindenki tudta: Garami Ernő, a parlamenti képviselettel még nem is rendelkező Szociáldemokrata Párt vezére, tagja lesz az országgyűlést előkészítő kormánynak.

Ilyképpen a hivatalos párt árulása folytán a proletariátus továbbra is a kompromisszumos politika talaján mozog. A munkásküldöttek tanácsa ezért lényegében ugyanarra a szerepre kényszerül, mint a szociáldemokrácia: a proletariátus forradalmi kirobbanását elhárító biztonsági szelep szerepére. Támogatnia kell a Nemzeti Tanács kispolgári nacionalista politikáját.

Magyarországon már olyan a helyzet, hogy a hatalom egy olyan blokk kezében van, melyre teljesen ráillik Lenin kifejezése: „Miljukovtól Martovig".[149]

A koalíció jobbszámyát Andrássy Gyula jelenti, Miljukov enyhített imperialista kiadása, német orientációval. A centrum - Károlyi; a balszárnyat a következő miniszterek jelentik: Garami Ernő, a ***Népszava*** szerkesztője és dr. Kunfi Zsigmond, a magyar Szociáldemokrata Párt tudományos folyóiratának szerkesztője.

Az, hogy Andrássy áll a Külügyminisztérium élén,[150] azt jelenti, hogy a magyar mágnások egy része - bár igen csekély része -, valamint a nagyipari burzsoázia még mindig hatalmon van, hogy még mindig él

a magyar nemzeti állam nevetséges jelmondatai közül a legnevetségesebb: a magyar korona területeinek „szent egysége". Ez a jelmondat még él, bár már alig lélegzik.

Ilyen körülmények között a Nemzeti Tanács kétségkívül csupán a magyar burzsoáziának és - főképpen - a soviniszta kispolgári rétegeknek képviselője. Összecsapása az elnyomott nemzetiségekkel, különösképpen a délszlávokkal, elkerülhetetlen.

A nemzeti kérdésnél is nagyobb veszély e kormány számára a szociális kérdés. Hiszen annak ellenére, hogy a kormányban ott ülnek a „szocialista" miniszterek, egyelőre szóba sem jöhet még a nyolcórás munkanap megvalósítása sem.

Károlyi a kispolgárság meglehetősen széles rétegére támaszkodhatik, de ez a kispolgárság hallani sem akar a nyolcórás munkanapról, még makacsabbul elzárkózik tőle, mint a nagyipari burzsoázia. A kispolgárság a szociális reformok terén még apró engedményekre sem hajlandó.

Az élelmiszer-ellátás ennek a kormánynak nem okoz annyi gondot, mint például az osztrák vagy a német kormánynak. De Németország és Ausztria támogatása nélkül Magyarország nem tudja rendbehozni a szállítás ügyét. A magyar parasztok viszont semmi áron sem hajlandók búzát adni sem Ausztriának, sem Németországnak. Károlyi antantorientációja a német imperialista politikával való szakítást jelenti. Másrészt ennek a kormányzatnak a létezését a szaloniki antantseregek is veszélyeztetik Szerbiából. A szocialista miniszterek nem lesznek abban a helyzetben, hogy a munkásosztálynak akár legminimálisabb szociáüs és politikai követeléseit kielégítsék. Könnyen olyan helyzetbe kerülhetnek, hogy még a békét sem lesznek képesek biztosítani az ország számára.

Nem lehet kétség a tekintetben, hogy ezt a pártot, amely annak idején mind passzívan, mind aktívan támogatta az imperialista háborút, könnyen rá lehet majd venni a „forradalmi honvédelem" politikájára. Viszont az ilyen politika gyorsabban vezetne el „októberhez", mint ahogyan az Oroszországban annak idején a Kerenszkij-rendszer esetében történt. A magyar parasztság ezt a „forradalmi honvédő" politikát talán még az orosz parasztságnál is kevésbé támogatná. A magyar parasztok között jelentékeny százalékban vannak föld nélküliek, ám az uralkodó pártok közül egyik sem hirdeti a megváltás nélküli földreformot - még az alkotmányozó gyűlés összehívása utánra sem.

így hát a burzsoáziának Andrássytól Garamiig terjedő diktatúrája még az oroszországi Kerenszkij-rezsimnél is rövidebb ideig tarthat. A katonai tömegekkel még rosszabbul áll majd a dolog, mint annak idején az orosz paraszti hadsereggel.

A valószínűtlen gyorsasággal alakuló események közepette lehetetlenség konkrétan felvázolni a perspektívákat, egyebek között már a nemzetközi helyzet ingadozásai miatt is. Mindamellett a magyar társadalom osztályviszonyainak analízise révén megállapítható, hogy a demokrácia és a demokratikus alkotmányozó gyűlés nem fog megmenekülni attól a sorstól, amely őket Oroszországban érte.

A magyar „Kerenszkij-rendszert” és a magyar megalkuvást hamarosan utoléri a maga „októbere”.

Kun Béla

Pravda, 1918. október 31. és november 1.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 180-187. old.
(„A magyar októberi forradalomról” címmel.)

Összehívjuk az alakuló ülést

KUN BÉLA 1926-BAN Irt faliújságcikke
A KMP MEGALAKÍTÁSÁNAK ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL

November 17-én megérkeztünk.[151] Moszkvában elhatároztuk már, hogy a pártot haladéktalanul megalapítjuk. Azt is elhatároztuk még Moszkvában, hogy a párt neve: Kommunisták Magyarországi Pártja lesz. Ha nem csal az emlékezetem, így a mi pártunk volt a második kommunista párt. A szállodában, ahol nagy nehezen szobát kaptunk, nekifogtam elolvasni a szocdem párt háborús irodalmát, különösen a ***Szocializmust***.[162] Elolvastam a Magyarországi Szociáldemokrata Párt háborús irodalmának különböző gyöngyszemeit, s közben elküldtem egy messenger boyt[163] Seidler Ernő Béla utcai lakására. A Gólya Áruházon kívül, amelynek címét egy Oroszországból hazavezényelt elvtárs adta meg, mielőtt Magyarországra indult, ez volt az egyedüli cím, amelyet pontosan tudtunk. Seidler nem volt otthon, s így a szállodában kellett várni, egészen este 10 óráig. Ekkor megérkezett Seidler és elbeszélte, hogy a Szociáldemokrata Párt baloldali elemei Szabó Ervin-kör[154] címen egyesületet akarnak alakítani, s éppen ennek az alakuló üléséről jön. Elmondta azt is, hogy az alakuló ülésen ott vannak: Szántó Béla, Vágó Béla, László Jenő, Jancsó Károly és Rudas László. Seidlerrel izentem Vágónak és Lászlónak, valamint Szántó Bélának és Jancsó Károlynak, hogy ha lehet még az éjjel, de mindenesetre a rákövetkező napon találkozni akarok velük. Ugyanekkor elkezdtük felkutatni a hazavezényelt moszkvai pártiskolai hallgatókat is. Másnap reggel Vágó Béla jött fel a József körúton levő Savoy Szállodába, s ámbár tiltakoztam az ellen, hogy a mozgalmat a kávéházból indítsuk meg, elvitt az Alkotmány utcai Semann kávéházba, ahol szegény László Jenő tartotta hadiszállását. Vágó és László részletesen informáltak az októberi forradalom eseményeinek lefolyásáról. Informáltak mindenféle személyi természetű dolgokról is: kik hol vannak, melyik szárnyon, ki lett szociálsoviniszta, ki tartozott a háború alatt a forradalmi pacifista alakulásokhoz. El-

mondták azt is, hogy a Szabó Ervin-körön kívül alakulóban van egy független szocialista pártféle alakulás[155] is, amelynek már a nyomdában is van valami felhívásféléje. Kiderült, hogy a Vágó—Szántó—László vezetése alatt álló csoportnak összeköttetései vannak Korvin Ottó forradalmi pacifista, szindikalista csoportjával.[156] Összeköttetései vannak a legtöbb gyárral, köztük Csepellel, a Fegyvergyárral, a Wolfner-gyárral és a Ganz-gyárral, valamint Mátyásfölddel, Aszóddal és Albertfalvával is. (Ezek a gyárak is lettek a kommunista párt első fészkei Magyarországon.) Mondtak valamit a Hevesi—Komját-féle csoportról[157] is, amely akkoriban készült már kiadni az ***IntertiacionáléT¹™***, azt a folyóiratot, amit később kisajátítottunk. Megbeszéltük röviden a helyzetet, elmondtam a pártalakítás tervét, estére kitűztük a találkozót Szántóval, Korvinnal. László Jenő hamarosan végigszaladta a várost, hogy beszéljen a különböző csírában levő alakulások vezetőivel: semmit sem csinálni addig, amíg a kommunista párt alakulása dolgában nem döntöttünk. Ügy volt ugyanis, hogy László is, Vágó is és később Korvin és Szántó is azon a véleményen voltak, hogy nem jött el még a külön pártalakulás ideje. Nekem az volt a véleményem, hogy ha tömöríteni akarjuk a forradalmi elemeket, abban a helyzetben, ami akkor volt Magyarországon, haladéktalanul ki kell tűzni a kommunista párt lobogóját. Este még vitatkoztunk, Vágó már akkor csaknem teljesen a pártalakítás mellé állott. Rudas még inkább belátta a pártalakítás szükségességét, a többiek még kissé ingadoztak, vajon szükség van-e külön pártra? Éjjel elindultam Bécsbe, hogy ott átadjam Lenin üzenetét Friedrich Adlemak. A tárgyalást már azzal a meggyőződéssel kezdtem, hogy Friedrich Adler nem volt és nem is lesz kommunista. Még aznap este visszaindultam Bécsből, megrakodva egy csomó könyvvel, és 20-án megkezdődtek a permanens tárgyalások a párt alakítása ügyében. Akárhogy is húzódtam a kávéháztól, félve attól, hogy a mozgalom a magyar szociáldemokráciához szokásos kávéházi ellenzék sorsára jut - mégis a kávéházban voltunk kénytelenek tárgyalni a különböző ellenzéki csoportosulások vezetőivel. A hadiszállás a Semann kávéházban volt: László, Vágó és Szántó törzskávéházában. A független szocialista párt alakítását a Royal kávéházban akadályoztuk meg hadigazdag marhakereskedők szomszédságában. Vágó és Korvin a gyári összeköttetéseket regisztrálták és tartották fenn, Szántó és László a szakszervezeteket. Kiderült, hogy egész sor főbizalmi és bizalmi, különösen a vasasoknál, határozottan forradalmi álláspontot foglal el, s nem hajlandó belemenni a Szociáldemokrata Párt által hirdetett osztályharc - felfüggesztésébe. Seidlemek különböző ...[159] katonai összeköttetései voltak. A hazavezényelt hadifoglyokkal is, akik a moszkvai pártiskolánkban tanultak, hamarosan kaptunk összeköttetést. Naponta húsz-harminc emberrel beszéltem, egyenként igyekezve őket meggyőzni arról, hogy a párt megalakítása elengedhetetlen föltétele a forradalom

továbbhajtásának s így a proletárdiktatúrának. Csodálatos volt a fogékonyság a proletárdiktatúra, a tanácshatalom szükségességével szemben. Azt is egy-kettöre megértette mindenki, hogy a mozgalom bázisa nem lehet más, mint a gyár. Nagyszerű napok voltak, eredményes tárgyalások, csak éppen a pártalakítás szükségességének gondolata nehezen verődött be a fejekbe. A mozgalomban régóta részt vevő elvtársak egyike-másika még arra is gondolt, hogy talán meg lehet hódítani a Szociáldemokrata Pártot, legtöbbje pedig azon volt, hogy a szákszervezetek miatt nem lehet egyelőre külön pártot alakítani. A fiatalabb, a munkásmozgalomba kevésbé begyökerezett elemek körében nagy volt a szindikalista hajlandóság, s általában nemigen értették meg, hogy pártra volna szükség. Kerülő úton kezdtem próbálkozni valamennyiük meggyőzésével. Azt mind elfogadták, hogy lapot kell kiadni, a ***Vörös Újságot,*** amely még Harkovban lett a KMP központi orgánumának címe.[160] Mit írunk a lapra - kérdeztem -, kinek a lapja ez ? Azt csak nem írhatjuk, hogy Szabó Ervin-kör, s valami.. .[161] egyesület cégére alatt sem adhatjuk ki. Még nagyobb volt az ingadozás, amikor elhatároztuk, hogy 24-én összejövünk megtárgyalni a pártalakítás kérdését, most már szélesebb körben és többé-kevésbé hivatalos formában. Korvin Ottót bíztuk meg azzal, hogy kerítsen helyiséget, s ő a bátyjának, Kelen Józsefnek lakását ajánlotta erre a célra, amely, ha jól emlékszem, a Városmajor utcában volt Budán. Az értekezletre való meghívásokat együtt állapítottuk meg Szántóval, Vágóval, Lászlóval és Korvinnal. Bár volt még némi ingadozás, de azok is, akik még kissé [ingadoztak][162], érezték, tudták, hogy 24-re[163] a Városmajor utcába a Kommunisták Magyarországi Pártjának alakuló értekezletét hívtuk egybe. Meg is alakult a párt, küzdött, győzött, elbukott, újra és újra győzni fog.

Pl Archívum. Kun Béla faliújságcikke a moszkvai magyar klubban, 1926 novemberében. - Gépírásos anyag.
Társadalmi Szemle, 1958. november. 96-98. old.

Bern

A berni szociáldemokrata kongresszus befejeződött.[164] Soha ennyi előkelő, soha ennyi nagy befolyású politikus, miniszter, parlamenti vezér nem jött össze munkáskongresszuson, mint most Bemben. De soha sem képviseltek elnyomorodottabb, kisajtoltabb, kétségbeesésig elcsigázott munkásosztályt, mint ezen az összejövetelen.

A tőkés termelésen alapuló társadalmi rend ellentéteit eleddig a ***tőkeviszony*** ellentétes pólusával: a kapitalistával és a bérmunkással szokták szemléltetni. Az imperialista fejlődés megvilágítására azonban talán még ennél a példánál is szemléltetőbb a munkásmozgalomnak ez az ellentmondása: ***a berni kongresszus,*** valamennyi országok szociáldemokrata minisztereivel s ugyanez országoknak a teljes elnyomorodásba jutott, végletekig lesüllyesztett életszínvonalú munkásosztályai.

A berni kongresszus értékelésénél azt vesszük mértékül, amit Marx az I. Intemacionálé, a Nemzetközi Munkásszövetség alapszabályaiban juttatott kifejezésre mint a szövetség alapításának közvetlen, gyakorlati indítóokát:

„A munkásosztály mostani ***újjáéledése*** Európa haladott ipari országaiban, bár új ***reményt*** kelt, egyszersmind ***ünnepélyes figyelmeztetés*** is, hogy ne essenek vissza a régi hibákba, s azt követeli, hogy múlhatatlanul egyesítsék a még mindig össze nem hangolt mozgalmakat."[165]

Mennyiben jutott kifejezésre a munkásosztály újjáébredése a berni tanácskozásokban, mennyiben fakaszthat reményeket azokban, akik hittek benne, hogy a nemzetköziség újjászületését jelenti a munkásmozgalomban? Vajon jelenti-e ez a kongresszus a szakítást a munkásmozgalom háború előtti és alatti tévedéseivel, s hozzájárulták-e munkálatai az „eddig összefüggéstelen mozgalmak haladéktalan szövetkezésé"-hez?

Ezek a kérdések várnak feleletre a berni összejövetellel kapcsolatban.

Ha a munkásmozgalom nemzetköziségе azokat a kapcsolatokat, külső összefüggéseket jelentené, amelyek formailag fennállottak a háború előtt a különböző országok munkáspártjait egybefoglaló II. Intemacionáléban, az esetben azt kellene mondanunk, hogy a berni kongresszus nagyjában és egészében helyreállította a munkásmozgalom nemzetköziségét. Mert eltekintve attól, hogy a munkásmozgalom kisebbségi, némely többségi pártjai (Svájc, Románia, Szerbia, Belgium többséget képviselő szocialista pártjai, a finn kommunista párt stb.) s a világnak ez idő szerint leghatalmasabb proletariátusa, az oroszországi munkásosztály, nem voltak képviselve a kongresszuson, mégis el kell ismernünk, hogy a berni találkozáson tekintélyes számmal jelentek meg a II. Internacionálében képviselt munkáspártok küldöttei.

Ámde kétségtelen, hogy a ***nemzetköziség nem a munkásmozgalom külső kapcsolatában áll.*** Nem lényegtelen ugyan a külső kapcsolat sem a nemzetköziség szempontjából, a fogalom lényeges tartalma mégsem ez.

- Ha a külső kapcsolat alkotná a nemzetköziség lényegét, az esetben a II. Intemacionálé erős és egységes lett volna az imperialista háborúval szemben, s nem esett volna szét annak első fuvallatára. Hisz a háborút közvetlenül megelőzőleg még közösen tanácskoztak a háború alatt egymás ellen agyarkodó[166] szociáldemokrata pártok képviselői. - Igaztalan volna a vád, hogy a szociáldemokrata pártok többségei már jóval a háború előtt nem voltak nemzetköziek. Helytelen volna a vád, hogy a szociáldemokrata pártok többségei már jóval a háború előtt nem voltak nemzetköziek. Helytelen volna a felfogás, mely a II. Intemacionáléban hanyatlást látott a Marx hatása alatt álló Nemzetközi Munkásszövetséggel szemben szervezeti szempontból is, mert a II. Internacionálé nem volt más, mint egy iroda, büró, s nem volt egység és fórum - magasabb, mint az országos munkáspártok. Sőt a nemzetköziség bizonyos fajtájának lehetne minősíteni azt a kapcsolatot is, amely fennállott egyrészről az antantállamok, másrészt a német, osztrák és magyar szociáldemokrata pártok között a „honvédelem" hatályosabbá tétele céljából.

A külső kapcsolat tehát nem lényeges tartalma a nemzetköziség fogalmának.

A munkásmozgalom nemzetköziségе a kapitalizmus terméke, éppúgy, mint maga a proletariátus. A kapitalizmus nemzetközi méretekben való fejlődésével keletkezik, jelenti a munkásság ***osztályharcának nemzetköziségét:*** a munkásosztálynak a saját burzsoáziájától független, valamennyi ország munkásosztályával teljesen szolidáris osztályszervezkedését és politikáját.

A tőkés termelési és társadalmi rendnek fejlődésével változik a nemzetköziség s a tartalmához tartozó szolidaritás terjedelme és szükséges

erejének mértéke is. A csaknem elszigetelt termelési és árucsereegységeket alkotó gazdaságok s egymástól erősen különböző fejlődési fokokat mutató nemzetgazdaságok korszakában lehetséges volt nemzeti akció is a különböző munkásosztályok részéről. így a szolidaritás ***inkább a kölcsönös támogatásban, mint a közös cselekvésben jutott kifejezésre.*** A kapitalizmusnak imperializmusba való átalakulása, a nemzetgazdaságok elkülönültségének teljes megszűnése (nemzetközi trösztök, szindikátusok, ***tőkekivitel)*** s a világgazdaság kialakulása folytán a nemzetköziség és a benne foglalt szolidaritás csak ***nemzetközileg szolidáris cselekvés formájában*** juthatnak kifejeződésre.

A tőkés termelésnek az imperialista háborút követő összeomlása megadja ennek a cselekvésnek konkrét formáját is. Különösen, ha tekintetbe vesszük még a tőkés termelés összeomlásának következményeként jelentkezett oroszországi proletárforradalmat is.

A szociális forradalom kérdését tűzte ezzel napirendre a termelés összeomlása: a közvetlen forradalmi harcot a proletariátus részéről a ***politikai és gazdasági hatalomért.*** Az imperialista háború helyére az elnyomottak osztályháborújának kell lépnie az elnyomók ellen. Ez a háború Oroszországban, Németországban ki is tört s ezek a gazdasági és történelmi föltételek meg is határozzák a nemzetköziség fogalmainak ***mai*** tartalmát. Kétségtelen, hogy a mai nemzetköziség nem a különböző országok munkásai sztrájkmozgalmának kölcsönös anyagi vagy erkölcsi támogatásában, egyes szociálpolitikai törvényhozás előkészítésében stb. áll.

A nemzetköziség ma, az adott gazdasági fejlődési fokon és történelmi pillanatban: a munkásosztály nemzetközi forradalmi osztályharcában juthat csupán kifejeződésre, nemzetközi osztályháborúban a burzsoázia ellen.

Fölösleges bővebben kifejteni itt, hogy a nemzetköziség próbája úgy ma, miként a háború alatt és előtt: a munkáspártoknak a burzsoázia fizikai és szellemi erőszakszervezetéhez: a burzsoá államhoz való viszonyában jut kifejezésre. E viszony fejeződik ki ismét a szociálsoviniszta scheidemannizmusban (Scheidemann, Renaudel és magyar követőik), az ún. centrum (Kautsky, Longuet, Turati és magyar követőik) burkolt háborút támogató és forradalomellenes magatartásában s végül a bolsevizmusban.

BERNI PROBLÉMÁK

A berni kongresszust két fő kérdés foglalkoztatta: a békével kapcsolatos területi kérdések és a bolsevizmus kérdése. A Népszövetségnek a párizsi imperialista konferencián vitatott ügye nem volt kérdéses Bemben. Az imperialista politikának háború alatti támogatása most a nemzet-

közi imperializmusnak e forradalomellenes, tehát munkásosztályellenes szövetségének támogatásában jut kifejezésre. Még a háború támogatásában való eltérések is kifejezésre jutottak e kérdésben is. A háborút nyíltan támogató szociáldemokraták minden fenntartás nélkül hozzájárultak a Népszövetség wilsoni fogalmazásához, a centrum részéről Huysmans juttatott vele szemben kifejezésre némi elméleti jellegű fenntartást. (Természetesen mindjárt tiltakozással találkozott egy francia szociálsoviniszta részéről.)

A két probléma, melyben a nemzetiségről vallott felfogás megnyilatkozhatott, s amely tehát alkalmat adhatott bizonyos nemzetközi cselekvések előkészítésére, a területi kérdés és a bolsevizmushoz való állásfoglalás volt.

a) Területi kérdés

A területi kérdés dolgában nem sikerült egyöntetű véleményre jutni, annyira nem, hogy például a cseh és elzászi szocialisták nem fogják alávetni magukat a kongresszus határozatának, s nagyon kérdéses, hogy a német többségi szocialisták a lengyel kérdésben kötelezőnek ismerik-e el a döntést, vagy helyesebbenek tartják-e újból előrántatni Hindenburg dicsőség koszorúzta kardját.

A svéd és cseh javaslattal szemben, melyek megfelelően a Branting és Némec által képviselt irányzatnak, az antant-imperialista és cseh soviniszta színezetet nyíltan magukon viselték, elfogadtak egy javaslatot, mely a ***nemzetek önrendelkezési jogának*** alapján áll. Ez az önrendelkezési jog a Népszövetség keretein belül gyakorolható, népszavazás útján, „a Népszövetség ellenőrzése mellett, amely végső fórumon dönt". ***A gyarmatok és idegen védelem alatt álló területek, tehát az imperialista kizsákmányolás területeinek népessége számára a kongresszus csupán az önrendelkezési jog előkészítését tartja szükségesnek.***

A kérdés eldöntését bevezető vitának jellemzője, hogy a fölszólalók nagy része „nemzetek, országok" nevében beszélt, s a nemzetköziség inkább a „győzők" (elsősorban a francia centrum beszédeinek) nagylelkűségében nyilvánult meg. Volt olyan felszólaló (Grumbach, Elzász-Lotaringia), aki azt a szinte kuriózumnak hangzó kijelentést tette, hogy elzászi munkások „inkább élnek ***rosszabb viszonyok*** között francia, mint ***jobb viszonyok*** között német uralom alatt".

A „haza védelme" jelentkezik újra ebben a határozatban is. A „haza védelme" elismerése annak, hogy a proletariátus érdekei azonosak a háborúban érdekelt burzsoáziáéval.

Amidőn Marx azt mondja, hogy: „a proletariátusnak mindenekelőtt a politikai hatalmat kell meghódítania, nemzeti osztállyá kell emelkednie, önmagát nemzetté kell szerveznie"[167], ezzel azt is mondja, hogy a politikai hatalom elfoglalása előtt a nemzet a burzsoázia.

A nemzetek önrendelkezési joga a burzsoázia önrendelkezési joga, s ezen nem változtat a népszavazás sem, mely íme a fejlett demokráciában (Németországban) sem mutatja a népesség többségét kitevő vagyontalan osztályok akaratát, annál kevésbé az alacsonyabb fejlettségű országokban, ahol a burzsoáziának - főképp ilyen ideológiai vonatkozású kérdésekben - még több módja van a proletariátus nacionalista irányú befolyásolására.*

A nemzetek önrendelkezési joga ***osztályjellegének leleplezése:*** íme, itt az oka annak, hogy a kapitalizmus okozta ellentétek egyedül lehetséges forradalmi megoldásának ellenségei miért kénytelenek menthetetlenül belegabalyodni az ellentétbe, s miért kell a proletariátus nemzetközi egyesítése helyett oly irányban hatniok, hogy a munkásosztály ki legyen szolgáltatva „saját burzsoáziájának". De - ami még jellemzőbb - a nemzetközi kongresszus a nemzetközi egyenlőség „áldásaiban" csak a fehér fajokat akarja részeltetni, a színeseket egyelőre kizárja belőle a nemzetközi szociáldemokrata kongresszus és - az imperialista gyarmatpolitikai érdek. (A búrok fehérek, de számukra például nincs eszerint önrendelkezés.)

Marxék ezt is másként képzelték el. Az I. Intemacionálé fentebb idézett alapszabálya ezt mondja:

„Az ember kötelességének tekintik, hogy követelje az emberi és polgári jogokat nemcsak a maga számára, hanem mindenki számára, aki teljesíti kötelességét."[168]

„Kötelességét teljesíti", ez azt jelenti, hogy annak számára, aki dolgozik. Tehát a tárgyalt vonatkozásban jelenti: ***a dolgozók*** és nem a kizsákmányolok ***önrendelkezési jogát.*** Ez a megoldás: forradalmi megoldás, mert előfeltétele a munkásosztály diktatúrája, amely egy csapásra megold minden területi kérdést a ***nemzetköziség*** szellemében: nem elválasztja, de harcos testvéri szövetségbe tömöríti a proletárokat, s megszüntet minden nemzeti problémát.

Külön fejezetet érdemelne az a béka-egér harc, amelyet a magyar és a cseh delegátusok vívtak meg Bemben országaik képviseletében, s amely külön is igazolja azt a felfogást, hogy ez a kongresszus folytatása annak a „honvédő" politikának, amely azt eredményezte, hogy a II. Internacionálé nemzetköziségének összes szóvirágai a hadba vonuló katonák, egymás gyilkolására induló proletárok sapkájára kerültek - dísznek.

A területi kérdések vitájának eredménye a nemzetek önrendelkezési jelszava csődjének felszínre jutásában foglalható össze. Ez a jelszó a II. Intemacionálé gyümölcse, azé, amely eltávolodva a forradalmi marxiz-

* Érdekes lesz ismertetni a nemzetek önrendelkezési joga jelszavával űzött játék szerepét az orosz forradalom Kerenszky [Kerenszkij]-korszakábanj melyhez hasonlatot mutatnak a magyarországi állapotok is.

mustól, nem tudott a kapitalizmus határain túlmenő közvetlen célokat kitűzni, s a honvédelemben ment csődbe. A burzsoá honvédelem támogatásában tönkrejutott szövetséget nem lehet feltámasztani egy másik osztályegyüttműködést feltételező jelszóval: a nemzetek önrendelkezési jogával.

b) Bolsevizmus

A berni kongresszusozóknak a bolsevizmus kérdésében elfoglalt álláspontjával röviden lehet végezni.

Két irányzat állapítható meg e kérdésben:

A hajdani ellenfelek: Bernstein, aki megkezdte a harcot a forradalmi marxizmus ellen, s Kautsky, aki megvédte a marxizmusból mindazt, amiről ki lehet magyarázni, hogy nem forradalmi, találkoztak a proletárdiktatúra elleni harcban. Renaudel, a francia szociálsoviniszták vezére, az összes német hadikölcsön-megszavazók, az osztrák delegáció fele s a ***magyar delegáció szintén a proletariátus forradalmi diktatúrája ellen foglaltak állást.***

Szakértők voltak: Henderson, akit nem fogadott szívesen az oroszországi munkásság, amidőn az angol imperialisták és Kerenszky megbízásából a háború érdekében folytatott propagandát Brantinggal együtt, Axelrod, a mensevikek sereg nélkül maradt vezére s egy finn szociáldemokrata abból a frakcióból, mely huzavonó magatartásával akasztotta a proletárforradalmat mindaddig, míg a burzsoáziának módjában volt felfegyverkeznie. Sőt volt a tanúk között egy úgynevezett forradalmi szocialista is, abból a pártból, mely részt vett az ún. szibériai kormányban, mely nyíltan a cárizmus visszaállítására törekedett.

A kongresszus „objektív" kisebbsége Adler Frigyes vezetésével tiltakozott az ellen, hogy jelen nem levők fölött ítéletet mondjanak.

Állásfoglalás, ***mely kötelező volna a kongresszuson részt vett pártokra nézve, e kérdésben sem történt.*** Egyelőre „tanulmányozni" akarják Oroszországban a viszonyokat.

A vitában elhangzottak java része az oroszországi viszonyoknak ***szándékosan*** hazug beállítása hamis adatok alapján vagy teljesen adatok nélkül. Axelrod például azt állította, hogy a bolsevizmus nem a proletariátus diktatúráját, hanem a proletariátus fölötti diktatúrát valósította meg. Ezzel szemben csak arra utalunk, hogy a sereg nélkül maradt menseviki vezérek - ***azok kivételével, akik nyíltan csatlakoztak az ellenforradalomhoz*** - hónapokkal ezelőtt a proletariátus diktatúrájának álláspontjára helyezkedtek, azzal a megokolással, hogy ez a többség diktatúrája.

Kautsky az új „militarizmust" az oroszországi vörös hadseregben látja, s nem a Noske proletárgyilkos csapataiban. Elítéli a bolsevikiek

erőszakát, az erőszakot általában, s ezzel a forradalmat, amely kétségtelenül egyik osztály erőszakának megnyilvánulása a másikkal szemben.

A bolseviki-ellenes határozati javaslat arról beszél, hogy kisebb munkáscsoportok vették kezükbe az üzemeket önkényesen. Nem beszél arról, hogy a termelést a proletárállam központilag szervezte (amiről szóló törvény magyarul is megjelent már kivonatosan), s megállapítják, hogy a forradalmi kisajátítás még nem szocializálás (amit különben egy bolseviki sem állított) - azok állapítják meg, akik a burzsoá állam monopóliumait, a termelőeszközöknek a burzsoá állam által történő megváltását nevezik szocializálásnak.

A nemzetköziség szempontjából a bolsevizmusról szóló vitának és a vita kötelező állásfoglalás nélkül való befejezésének egy a konzekvenciája:

A berni kongresszus a proletárforradalom kérdésében nem foglalhatott állást. ***Nem azért, mert a kongresszus többségének nem ugyanaz volna az álláspontja,*** mint Oroszországban azoké a szociáldemokrata-menseviki vezéreké, akiket otthagyott a proletariátus s a kozákság egy töredékével csinálják az ellenforradalmat a kapitalizmus, sőt, minthogy ez másként el sem képzelhető - a cárizmus visszaállítása érdekében. A kongresszus többsége azért nem erőszakolta a határozathozatalt, mert egységes, s valóban ***nemzetközi*** álláspontja a proletariátusnak másként nem alakulhat ki, mint magában a proletárforradalomban. Minden nyílt forradalomellenes állásfoglalás az ő részükről csak sietteti a proletárforradalmat - amit ők nem akarnak -, amely a tömegek fölötti befolyásuk elvesztését jelenti. Ez a befolyás a nemzetköziség látszatának fenntartásával, bizonyos sátoros ünnepi forradalmi kijelentésekkel volt eddig is elérhető. A látszatnemzetköziség itt egy ***negatív*** kijelentésben jut kifejezésre, mert praktikus nemzetköziség ***ma - csupán a proletárforradalom.***

AMÉRLEG

A berni kongresszus mérlegét megállapítandó, feleletet kell adnunk először a következő kérdésre: ***helyreállította-e a munkásmozgalom nemzetköziségét a berni tanácskozás?***

Igenlő feleletet erre csupán azok adhatnak, akik távol a marxizmus forradalmi tanításától, ezt a nemzetközi összejövetelt a maguk territoriális vagy újabban „***népintegritás***" nevezete alá foglalt ***szociálsoviniszta*** politikájuk támogatására használják fel. Ez a politika - hogy úgy mondjuk - ***nemzetközi kartellpolitika.*** Ezek a szempontok azonosak azokkal, amelyek megnyilatkoznak például valamely nemzetközi kar-

teli tanácskozásain, az országos kartelleknek nagyobb kontingens elérésére való törekvésében. (Magyar és cseh képviselők magatartása.)

Mindenki más, még az úgynevezett centrum baloldalának képviselői is azt kell feleljék erre a kérdésre: ***a berni kongresszus ugyanannak a politikának a folytatása, amelyet a munkáspártok a háború alatt követtek. Kiszélesítése az egyes országok többségi pártjai osztályegyüttműködő politikájának nemzetközi méretekben. A nemzetköziség politikájának megtagadása nemzetközi méretekben.***

A II. Intemacionálé csődje nem a háborúval kezdődött. Már a stuttgarti, koppenhágai és bázeli kongresszusok határozatai, valamennyien annak a nyílt vagy forradalmi frazeológiába burkolt opportunizmusnak: nyílt osztályegyüttműködésnek vagy passzív várakozásnak jegyében születtek, mely a munkáspártok jobbszámyát és centrumát odaállította az imperialista háború szolgálatába.

A II. Intemacionálé eme csoportjainak háborúellenes politikája nem az egyedül eredményre vezető forradalmi harc propagálásában nyilvánult meg. A kisebbség minden kísérlete ellenére sem mentek túl ezek az állásfoglalások egy bizonyos ***szociális színezetű pacifizmus határain.*** S minthogy a pacifizmus nem lehet nemzetközi, ***a határozatok nem is tartalmaztak nemzetközi cselekvésre való kötelezést a különböző országok munkáspártjai részére.***

Mi sem jellemzőbb annak szemléltetésére, hogy a II. Intemacionálé háborúellenes politikája nem volt ***proletárpolitika,*** mint maga az utolsó háború előtti nemzetközi kongresszus - a bázeli[169] - külsőségeiben és tartalmában egyaránt.

A marxizmussal soha kibékülni nem tudó ***Jaurés*** patetikus beszéde, melyet a kongresszus megnyitásakor a bázeli székesegyházban tartott, a következő kijelentéseket tartalmazza:

„A sors mérlege az uralkodó hatalmak kezében leng ***[mozgás].*** De hirtelen szédülés foghatja el a késedelmezőket. Ezért kell nekünk beavatkoznunk, ezért kell nekünk, valamennyi ország munkásainak és szocialistáinak a háborút lehetetlenné tennünk ***[élénk tetszés],*** Ó, én remélem, hogy ebben a harcban nem fogunk egyedül állani. ***Itt Bázelban a keresztények megnyitották nekünk székesegyházukat. A mi célunk az ő gondolatuk is, az őakarásuk is: a békét fenntartani.*** Valamennyi kereszténynek, akik még komolyan hallgatnak mesterük szavára, ugyanazt a reményt kell táplálniok, amelyen mi csüggünk. ***Velünk együtt ők is ellen fognák állani, hogyanépek ne kerüljenek a háború démonjának körmeibe [viharos tetszés]"***[170]

A mesterük szavára hallgató keresztények ugyanúgy állottak ellen a háborúnak, mint a szociáldemokrata pártok többségei. A háború azonban megmutatta azt is, hogy a nemzetköziség annyira ***csak a cselekvésben, a forradalmi cselekvésben*** juthat kifejezésre, hogy ***egyes látszólag elszigetelt forra-***

dalmi tömegcselekedetek is, amelyek nem váltottak ki rögtönösen hasonló cselekedetet más államok proletárjai részéről, ***kifejezői lettek a munkásmozgalom nemzetköziségének*** (Liebknecht és a Spartacus-mozgalom Németországban, a bolsevikiek tevékenysége és az októberi forradalom).

A berni kongresszus a párizsi konferencia[171] „békemozgalmának" visszhangja. Támogatása ez az ellenforradalmi „népek szövetségének", melyben az adott történelmi pillanatban a forradalom által szorongatott imperialista politika jut kifejezésre. A többségi szocialisták támogatták az imperializmus háborús politikáját a háború alatt, most támogatják annak úgynevezett „békepolitikáját" is. A háború alatt éppoly kevéssé használták fel az alkalmat a kapitalizmus megdöntésére, mint ahogy kikerülik most az alkalmat, hogy a kapitalizmus összeomlását a proletárforradalom kiindulópontjául használják fel.

Megcsúfolása ez a marxi hagyománynak, de elhagyása, teljes cserbenhagyása az osztályharcnak is.

A nemzetköziség a proletariátus nemzetközi osztályharca, nemzetközi forradalmi harca. A kapitalizmus nemzetközi méretekben való támogatása, nemzetközi együttműködés a végső válságban haldokló kapitalizmus feltámasztására lehet a nemzetközi kartellek és a trösztök urainak nemzetközisége, lehet esetleg a „szabadkereskedelmi kapitalisták" mozgolódása saját fejlett kapitalisztikus államuk imperializmusának burkolt támogatására, ***de nem lehet proletár nemzetköziség.***

A berni kongresszus mérlegét ez dönti el.

Egyetlen határozat, amelyet mint nemzetközileg kötelezőt hoztak ezen a kongresszuson: a népek szövetségének támogatása, tehát a kapitalizmus ellenforradalmi politikájának támogatására való kötelezettség.

A berni kongresszus, amelyet találóan nevez a ***Pravda*** (az Oroszországi Kommunista Párt hivatalos lapja) február 6-i száma „a proletariátus elleni forradalmat támogató sárga Internacionálénak", nemhogy közelebb hozta volna a proletariátust a nemzetköziséghez, de - amennyiben az rajta állott - eltávolította.

A háború bevégződött. A berni erők arra irányultak, hogy Burgfriedét, a tőkések és munkások osztály közötti békéjét megőrizzék továbbra is.

íme, ez a berni kongresszus mérlege.

Kun Béla

Internationale, 1919 március. I. évf. 5. sz. 70-73. old.

Levél V. I. Leninhez

1919. JANUÁR 5.

Mélyen tisztelt Lenin elvtárs!

A helyzet nálunk nagyon jó. Pártunk[172] napról napra növekszik, és ha Németországban két-három héten belül nem dől el a diktatúra kérdése, akkor júliusi napok[173] előtt állunk.

Minden vasmunkás lázong, és zömükben nyíltan mellettünk áll. A többiek még ingadoznak, de csak az tartja vissza őket, hogy a párt egységét megőrizhessék.[174] Más munkások között is nagy sikereink vannak. Vidéken szintén. Az ügyek általános állásáról a következőket: A termelés megszűnt, nyersanyag nincs, a megszállás következtében az ipari központok el vannak vágva a széntől és vastól. Kenyér még van. A munkások lázonganak, és az izgalom napról napra fokozódik. A kormányszocialisták ennek következtében nem tudják megszüntetni a munkanélküliséget: a munkások naponta vesznek kezükbe gyárakat és üzemeket. Minden valószínűség szerint néhány napon belül tiszta szociáldemokrata kormány alakul,[175] ami azt jelenti, hogy uralmuk idején fellendül ellenünk az ellenforradalom. Nagyon jól tudjuk, hogy a mi sorsunk Németországban dől el, de ettől függetlenül minden lehetőt megteszünk annak előkészítésére, hogy a munkások vegyék át a hatalmat. Újságunk (proletárújság) 20 000 példányban jelenik meg, a jövő héttől kezdve hetenként háromszor.[176]

A „Steagul Ro?u”[177] című román újságot terjesztik a román csapatok körében; a szerbek és horvátok között terjesztenek még röpiratokat és röplapokat. A csehszlovákok között szintén. Minden hadseregben felbomlás - nálunk a munkások felfegyverkezve.

Bécsben beszéltem Fr. A.-ral[178]: nagy tökfilkó; Strasser ingadozik.

Kérem küldje hozzánk Sz. és Z.[179] elvtársat: francia hadsereg még nincs, csupán néhány katona és tiszt (velük már van összeköttetés). Fűimében körülbelül 30 000 francia, amerikai és angol. Kérjük, hogy R.[180] elvtárssal küldje el azt az összeget, amelyet F.[181] elvtárs Önnel közöl. Erre az összegre igen sürgős szükségünk van, mert igen sok irodalmat kell kiad-

nunk. Holnap megkezdjük a katonaújság kiadását[182]. Ha ezt az összeget nem kapjuk meg, nem adhatjuk ki a mindennap megjelenő újságot.

Legyen nyugodt, én teljesen szilárdan és marxista módon intézem az ügyet; itt semmiféle puccs nem lehetséges, ha mi vesszük kezünkbe a hatalmat, azt senki el nem ragadhatja tőlünk.

Még egyszer kérem, hogy haladéktalanul küldjék el a pénzt.

A legszívélyesebb és legforróbb üdvözletem Önnek, elvtársam, Nagyezsda Konsztantyinovnának és Maria Iljicsnának.[183]

Budapest, 1919. január 5.

Béla

Pl Archívum. 676. f. 2/1. ő. e. Fotokópia.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. kot. 188-189. old.

Levél Bogár Ignáchoz

1919. MÁRCIUS 11.

Kedves és tisztelt Bogár elvtársam!
A Gyűjtőfogházban tett látogatása alkalmával felszólított, közölném Önnel azt a platformot, melyen felfogásom szerint a magyarországi munkásmozgalom egységesíthető volna. Én még hozzáteszem ehhez, hogy nemcsak Magyarországra vonatkoztatva egységesíthető, de nemzetköziesíthető is legyen.

Elöljáróban hangsúlyoznom kell, hogy a fogságban létünk tartama alatt nem tárgyalunk. Hogy miért nem tesszük ezt, úgy hiszem, nem szükséges indokolnunk.

Magára a munkásmozgalom egységesítésére vonatkozóan az az álláspontom, hogy csak a valóságos és nem csupán a látszólagos egység az, amely a proletariátus felszabadítását szolgálja. Ügy hiszem, nem szorul bizonyításra, hogy olyan proletáregység - mint ahogy a ***Népszava*** vasárnapi, március 9-i száma írja[185], amely a proletariátus egészét a scheidemannok táborába tömörítené, káros volna. Csak olyan proletáregység, a munkásmozgalomnak csak olyan egységes szervezete lenne hasznos, amelyet valóban elméleti és elvi egység alapoz meg, s amely nem az osztályegyüttműködést, hanem az osztályharcot szolgálja. Elvi áldozat elvfeladást jelent: ehhez nem fér kétség.

Emlékeztetem Önt arra, hogy mi volt a véleménye Marxnak arról az egyesülésről, mely az eisenachiak és lassalleánusok[186] kompromisszumából fakadt gothai programot - abortálta. Bracke-hoz írott levelében ezeket mondja Marx a gothai program kritikájával kapcsolatban:

„Tudjuk, hogy az egyesülés puszta ténye is mennyire kielégíti a munkásokat, de igen tévednek, ha azt hiszik, hogy nem nagyon drágán vásárolták meg ezt a pillanatnyi eredményt." (Szabó Ervin kiadás. II. köt. 412. old.[187])

Sietek kijelenteni, azokkal az eklektikusokkal[188] szemben, akik Marxra való minden hivatkozást dogmatizmusnak, bocher-marxizmusnak[189], tekintélyimádásnak minősítenek (közben Marx helyére a saját üresség-

két akarják állítani tekintélyképpen), hogy az idézett mondat nem azért igaz, mert Marx mondotta. A tények igazolják ezt.

Ha az oroszországi bolsevikiek már 1907-ben nem szüntették volna be - amint Lenin mondja - a párton belüü diplomatáskodást, ha Rosa Luxemburg, Liebknecht és Mehring, de maguk a legvérszegényebb független szocialisták is, nem számoltak volna le a háború alatt a német munkásmozgalom látszategységével[190], ha nem tették volna ugyanezt a tripoliszi háborúk alatt az olasz szocialisták[191], ha nem teremtettek volna maguknak ezáltal akciószabadságot s a külön szervezet révén propagandalehetőségeket, úgy - azt vélem - a munkásmozgalom története felemelő forradalmi eseményekben, és főleg: eredményekben szegényebb volna. Lehet, hogy az úgynevezett testvérharc, a proletariátus egyik részének harca a másikkal, talán nem lett volna olyan nyílt, de kétséges, vajon ez a nyílt harc nem kímélte-e meg sok felesleges áldozattól a proletariátust, aminő áldozatokban oly gazdag a kapitalizmusnak minden egyes újabb esztendeje. És kérdem: vajon nem testvérharc-e a szakszervezetekben tömörült és az azon kívül álló proletárok összeütközése?

Van elkerülhetetlen - úgynevezett - szükséges rossz is. Az én főbeveretésem most[192], az esetleges későbbiek is ilyen szükséges rosszak. Nekem rossz, a munkásmozgalomnak végeredményében mégis jó! Tessék csak felemelkedni erre az objektív, históriai nézőpontra másoknak is.

A munkásmozgalom egységesülése elkerülhetetlen. De, hogy egységesülhessen, élőbb szét kell válnia. Nem játék ez a szavakkal, hanem egy dialektikus törvényszerűségnek a kifejezése.

A proletárforradalom győzelme előtt vagy után, de mindenképpen egységes lesz a munkásmozgalom. Nem látom ugyan magamat közelebbállónak a magyárországi proletárhoz, mint - mondjuk - az amerikaihoz vagy az oroszhoz, avagy a csehhez, de szubjektive mégis boldognak érezném magamat, ha a magyarországi munkásmozgalom egységben érné meg a proletárforradalom győzelmét, és rögtön egységesen kezdené meg a szocializmushoz vezető átmeneti intézkedések foganatosítását.

Nem tehetek róla, bizonyos szkepszissel, hitetlenséggel nézek az események elé; erre kényszerít az egész nemzetközi munkásmozgalom jelenlegi állása. Mégis úgy gondolom, hogy a munkásmozgalom tiszta proletár, tehát forradalmi irányzatának egyesülése Magyarországon hamarosan be fog következni. A platform, melyet ön kért, a következő tételekbe volna összefoglalható a saját és jóakaratú ellenfeleink nézeteinek tisztázására:

1. Semmiféle támogatása az úgynevezett népkormánynak, tartózkodás a burzsoá állam kormányában való részvételtől. Szakítás mindennemű osztály-együttműködéssel; a munkásság osztályszervezeteinek, a munkás-, katona- és földmívesszegények tanácsainak hatalmi szervekül való kiépítése.

2. Szakítás az úgynevezett területi, vagy mint újabban nevezik: népintegritási politikával.[193] Erélyes támadás az osztály-együttműködés következményeként jelentkező, úgynevezett forradalmi honvédelemmel szemben, mindenáron való megakadályozása az új háborúnak a csehek, románok vagy szerbek ellen. Forradalmi háborúhoz egy proletárpárt csak az esetben adhatja beleegyezését, ha:

a) minden hatalom ténylegesen és kifejezetten az ipari és mezőgazdasági proletariátus kezébe ment át;

b) ha tényleg megszűnt minden közösség a kapitalisztikus érdekekkel;

c) ha minden garanciája megvan annak, hogy a háború nem teremt újabb nemzeti elnyomatást.

3. Megállapítható, hogy a magyarországi forradalom jelenleg átmeneti állapotban van az úgynevezett általános nemzeti stádiumából a tiszta proletárforradalom, a szociális forradalom szakaszához. A magyarországi forradalom a kapitalista termelés általános csődje folytán is aktuálissá vált nemzetközi proletárforradalmi energiák megnyilvánulása. Ennek a megállapításnak következményei levonandók tehát Magyarországon is a proletariátus érdekében kifejtendő politikai akcióban:

a) nem parlamenti köztársaság, hanem a munkás- és földmívesszegény küldöttek tanácsainak átmenetileg centralisztikus köztársasága;

b) az állandó hadsereg s a fegyveres erő különleges osztagainak (rendőrség, csendőrség, határrendőrség stb.) eltörlése, s helyettesítése a fölfegyverzett proletariátus osztályhadseregével, a burzsoázia lefegyverzése;

c) a bürokrácia teljes megszüntetése. A proletariátus tömegeinek önkormányzata olyképpen, hogy a munkás- és földmívesszegények küldötteinek tanácsai nemcsak törvény- és szabályrendelet-alkotó, de végrehajtó és bíráskodó szervek is legyenek. Minden tisztség választás útján töltendő be, a megbízatás rövid tartamú és bármikor visszavonható legyen. A megválasztottak javadalmazása ne legyen magasabb a tanult munkásénál. Ennél magasabb javadalmazás az oroszországi proletárforradalom tanulságai alapján csupán a specialistáknak adható.

Ilyen értelmű politikai alkotmány biztosítja a szocializmushoz vezető átmeneti intézkedések végrehajtásának s az ezzel szemben, a burzsoázia részéről megnyilatkozó ellenforradalmi törekvések letörésének lehetőségét.

4. Még a szocializmushoz vezető közvetlen átmeneti intézkedések s az államhatalom elfoglalása előtt haladéktalanul megvalósítandó (részben az üzemi választmányok helyett) az ipari és mezőgazdasági termelés és a termékek szétosztása felett a munkástanácsok centralizált és a munkásellenőrző tanácsok decentralizált ellenőrzése. Ezzel egyidejűleg a termelőerők, nyersanyagok és élelmiszerkészletek pontos számbavétele a munkások és földmívesszegények tanácsai útján.

A szocializmushoz vezető átmeneti intézkedések nagyjában a következők volnának:

5. A földbirtoknak a proletárállam részére való elkobzása, eltiltása magánosok részére végzendő bérmunkáknak a magángazdaságokban. Minden föld az állam tulajdonának nyilvánítandó, és így minden földterület, melyet nem a használója és családtagjai művelnek meg, az állam által műveltetendő a falusi szegénység tanácsai útján. Erélyes küzdelem a földosztás ellen.[194] Ideiglenes, rövid átmeneti eszköz lehet e tekintetben mezőgazdasági termelőszövetkezetek alakítása is.

6. A bankok proletár államosítása, az összes betétek és letétek lefoglalása.

7. Az ipar és közlekedés, elsősorban természetesen a nagyipar proletár államosítása s a proletárállam eszközeivel való koncentrálása; az üzemek s az egész termelés és közlekedés munkásigazgatása. (Az igazgatóság alakulása lehet például a következő is: egyharmad az üzem alkalmazottainak, egyhatod az üzemág össz-szervezeteinek, egyhatod a fogyasztók szervezeteinek, egyharmad a népgazdaság irányítását vezető testületnek képviselői.

8. A külkereskedelem és nagykereskedelem haladéktalan monopolizálása. Az összes elsőrendű élelmicikkek monopóliuma. Az elosztás csupán dolgozók részére, munkásigazolvány ellenében a fogyasztók kényszerszövetkezetei vagy a munkás- és földmívesszegény tanácsok megfelelő osztályai útján (alapul szolgálhatnak az üzemek beszerzési csoportjai is). A munkajövedelem reálissá tétele céljából átmenet a munkabér naturalizációjához (természetben való kiszolgáltatásához).

9. A Szociáldemokrata Pártnak úgynevezett átmeneti programja, összes munkásvédelmi követeléseinek haladéktalan megvalósítása, ezzel szemben a munkafegyelem biztosítása.

10. A szocializmus állami propagandája. Az egyház és állam haladéktalan szétválasztása. Az iskola nyíltan a szocializmusra nevelés szolgálatába állítandó.

Ez az a platform, melynek alapján - véleményem szerint - a munkásmozgalom forradalmi szárnya hamarosan, de végül is az egész munkásmozgalom egyesülni fog.

A demokráciáról, helyesen a burzsoá demokráciáról szerzett tapasztalatok, úgy hiszem, sokakat kijózanítottak már Magyarországon is. Világos immár nemcsak a földosztó politika csődje,[195] de a bürokrácia úgynevezett megreformálásához és a neríizetgyűléshez fűzött reménységek is hiúságosaknak bizonyultak. Az általános demokráciának feltüntetett burzsoá demokrácia egyenlőségi elméletének hazugsága, a szocializmushoz vezető átmeneti intézkedések megvalósítására való alkalmatlansága kitűnik, mihelyt úgy végezzük a próbáját, hogy a kizsák-

mányolót és a kizsákmányoltat állítjuk szembe. Vajon lehet-e egyenlő a kizsákmányoló és kizsákmányolt?

Előtérbe kellett toluljon a proletárdemokrácia vagy más szóval proletárdiktatúra azoknak agyában, akik komolyan akarják a kizsákmányolás megszüntetését; ebben a programban kell egyesülniük a munkásmozgalom forradalmi elemeinek úgy, amint magukévá tették ezt a programot Olaszország és Svájc szocialista pártjai, valamint a német függetlenségi szocialista, sőt a szerbiai szocialista párt is.

A szénhiányra, a letört kapitalizmusra hivatkozás, a „nem szocializálhatunk ócskavasakat" jelszó,[196] a nemzetközi helyzetnek mumusként való beállítása nem akaszthat meg egyetlen forradalmi gondolkozású szocialistát sem abban, hogy ennek értelmében nyíltan is cselekedjék.

A nemzetközi helyzetre való hivatkozás ma már tisztán az antant-imperializmust szolgálja, éppúgy mint az úgynevezett forradalmi honvédelmet, magyarán: a területi integritást szolgálja minden olyan állítás, mely a szénhiányra hivatkozással áll útjában a proletárforradalom kibontakozásának. Akik a proletárforradalom, a politikai hatalomnak a tanácsok útján való elfoglalása helyett forradalmi honvédelmet hirdetnek a románok és csehek ellen, hogy a kapitalisztikus üzemeknek szenük legyen, azok a magyarországi proletariátust e háború sikeréért szívesen fogják az antant-imperializmus szolgálatába állítani.

Nekem az a véleményem, hogy a magyarországi proletariátusnak nem az amerikai élelmiszeruzsora, nem a lengyel és ukrán antantbérenc ellenforradalmároktól munícióért vásárolt szén hozzák a megváltást - ezek csak imperialista rabságot hozhatnak -, hanem elsősorban az orosz, német, lett és ukrán forradalmi proletariátussal való szövetség. Ez a momentán megoldandó külpolitikai feladatunk, és így lehet szó azonnali közös cselekvésről is. A Népszövetség című ellenforradalmi egyesülésből, úgy hiszem, kiábrándult már mindenki. Akik azt hirdették, hogy a Népszövetség a megmentő, azok ma már talán szintén inkább bíznak az olasz, a francia, az angol, a cseh-tót proletariátus szolidaritásában. A nemzetközi proletariátus emez osztagai pedig, úgy hiszem, inkább lesznek szolidárisak egy proletár Magyarországgal, mint egy Károlyi főnöksége alatt állóval.

A nemzetközi forradalom nem humbug, de az a Népszövetség. Még decemberben, ha jól emlékezem, a Wilson-hivők büszkén vágták ki tromful Németországot és főleg Angliát, mint ahol a proletárforradalomra kilátás sincsen egyelőre.'íme: Németországban már nemcsak a spartakuszok, de a független szocialisták, sőt a többségi szocialisták proletár elemei is a proletárforradalom hívei. Talán testvérharc az, ami Németországban folyik? Az úgynevezett önkéntes hadsereg[197] talán szintén „testvérekből" áll? De érdeklődjék, kedves Elvtársam, miért

nem engedi a korihány nyilvánosságra hozni a Csepelre néhány nap előtt érkezett szikratáviratokat az angol munkás- és katonatanácsok követeléseiről és a londoni zavargások részleteiről? Ha valakit a beavatott kormányférfiak köréből őszinte pillanatában talál, el fogja talán Önnek mondani, mi van ezekben a szikratáviratokban.

Bem csődje[198] a Népszövetség csődjével be kellett hogy következzék, mert a berni nemzetközi politika függeléke volt a párizsinak. Ez egyúttal a forradalmi Intemacionálé győzelmének újabb haladását jelenti, amely forradalmi Intemacionáléba való bekapcsolódás első feltétele minden egységesülési törekvés sikerének.

Az egyesülést illetőleg konkrét tennivalók, véleményem szerint ezek volnának:

1. A forradalmi elemek közös konferenciája, s ezen megvitatása az általam ajánlott platformnak.

2. A maximális pártprogram átalakítása olyképpen, hogy abba felveendő volna:

a) az imperializmusnak mint a kapitalizmus külön stádiumának értékelése, a kapitalizmus csődjének megállapítása; állásfoglalás az államszocializmus vagy államkapitalizmus ellen;

b) a proletariátus viszonya az államhoz. A mi követelésünk természetesen a tanácsköztársaság.

c) az átmeneti programnak a fent kifejtettekhez képest való átalakítása.

3. Bekapcsolódás a forradalmi Intemacionáléba.

Még csupán egyet!

Az úgynevezett tiszta szocialista kormány nem jelent közeledést a proletariátus forradalmi diktatúrájához, a proletárdemokráciához. Sőt, bizonyos, minden esetben bekövetkezendő körülmény között éppen eltávolodást jelent ettől az irányzattól. A parlamenti rendszer, maga a burzsoá állam organizációja az, amely akadálya a proletariátus tömegei önkormányzatának s a szociaüzmushoz való átmenetnek. Nincs az a tiszta szocialista kormány, amely parlamenti köztársaságban proletárdemokráciát hozhatna létre, s a szocialista kormány uralma éppúgy nem jelenti a proletárdemokráciát s a kapitalizmus megszüntetése politikai feltételeinek bekövetkezését, mint ahogy nem szocializálás az az államkapitalizmus, mely - jellemzően - a cukoripar államosításával veszi kezdetét Magyarországon.

Megírtam ezeket Önnek, tisztelt Elvtársam, s azt hiszem, nincs kétségben afelől, hogy ezért a programért, melynek megvalósítása véleményem szerint a proletariátus felszabadításának előfeltétele, minden körülmények között küzdeni fogok. Nem szégyellem, de büszke vagyok rá, hogy ebben a küzdelemben Leninék, sőt - elárulhatom - a német

spartakuszok is támogattak bennünket. Nem szégyellem ezt a rubelben kifejezett támogatást sem, de büszke vagyok arra, hogy Radek és én szolgáltunk rá leginkább az ő bizalmukra. S rá is fogok ezentúl is szolgálni.

Hogy ki csinálja meg a proletárdiktatúrát Magyarországon - amit olyan sokat hánytorgatnak egynémelyek -, az nekem körülbelül mellékes. Úgy gondolom, hogy semmi esetre sem személyek, hanem maguk a proletár tömegek, s a tömegek élén az fog járni, akit meggyőződése s hozzáteszem: bátorsága állít oda. Én nyugodtan mondhatom innét a fogházból, hogy nekem nem fontos az, hogy az osztozkodásnál ott legyek az elsők között, csak azt akarom, hogy a küzdelemben ott legyek a proletariátus első harcvonalában Magyarországon is, mint ahogy ott voltam Oroszországban. A cselekvés a próbája a forradalmárnak.

Mi, akik kommunistáknak nevezzük magunkat és ezért ülünk itt a burzsoá állam erőszakszervezetének emez intézményében és várjuk, hogy a munkásmozgalom forradalmi és reformista irányzatának küzdelmét a terézvárosi boltosok, lipótvárosi fűszerkereskedők és józsefvárosi hentesek köréből alakult esküdtszék[199] döntse el, mi „úgynevezett" kommunisták valamennyien csak ezt akarjuk.

Tudom, hogy ezt a harcot, a proletariátus felszabadításának végső döntő harcát, ha talán nem is egységes munkáspárt dönti el, de ezekben a harcokban fog újból egységgé kovácsolódni minden ország munkásmozgalma. A harcnak első etappe-ja után egységes lesz majd a munkásmozgalom, amint az lett Oroszországban, ahol - tévedések elkerülése végett megjegyzem - nem a bolsevikiek helyezkedtek a mensevikiek álláspontjára.

Úgy a magam, mint azon elvtársaim részéről, kik ezt az ügyet ismerik, vagyok

Budapest, 1919. március 11.

Elvtársi üdvözlettel
Kun Béla

Az Egység Okmányai. Kun Béla elvtárs levele Bogár Ignáchoz.
Budapest 1919. Közoktatásügyi Népbiztosság, 9-16. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 190-200. old.

II Szocialista forradalom Magyarországon

Üdvözlet az orosz szovjetkormánynak

A magyar szovjetkormány testvéri üdvözletét küldi az oroszországi szovjetköztársaságnak és kormányának. A magyar proletariátus, amely a közös ellenség, a nemzetközi tőkés imperializmus elleni harcban kivívta a hatalmat, nem lankad a harcban, s minden erejét arra fordítja, hogy a nemzetközi proletariátus győzelmet arasson.

Üdvözletünket küldjük Önnek, Lenin elvtárs, a nemzetközi proletariátus és a mostanában összeülő III. Intemacionálé vezérének. Egyúttal bejelentjük csatlakozásunkat a III. Intemacionálé I. kongresszusához. A hatalmat szilárdan kezünkben tartjuk. A munkás-, katona- és parasztküldöttek tanácsainak első kongresszusa, amely a legközelebbi jövőben ül össze, még jobban meg fogja erősíteni ezt a hatalmat. A napokban sikerült a hatalmat vérontás nélkül megszereznünk. De most már fenyeget bennünket az antant-imperializmus. E fenyegető veszély láttán Magyarország egész munkásosztálya a proletárdiktatúra mellett áll. Kéri az Önök segítségét az imperialista rablók ellen.

Baráti üdvözlettel

Kun Béla
külügyi népbiztos

Pravda, 1919. március 23.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 201. old.

Magyarország a második szovjetköztársaság

BESZÉD A KOMMUNISTA PÁRT
BIZALMI FÉRFIAINAK ÉRTEKEZLETÉN
1919- MÁRCIUS 22.

Amivel kezdtük a magyarországi kommunizmus munkáját, hogy céljaink elérésére egyetlen mód vezethet, az, ha proletárok kezébe kerül minden hatalom, az ma valóra vált. Megalakult a magyar szovjetköztársaság. Elveinkből nem engedünk egy hajszálnyit sem. Testvérpártunknak, a Szociáldemokrata Pártnak be kellett látnia, hogy céljait demokratikus alapon nem érheti el, hogy nekünk volt igazuájs, amikor a proletárdiktatúrát követeltük. Ma ezen az alapon egyesülhetünk egy egységes munkáspártban, amelynek programját az általam megszövegezett és a szociáldemokraták kiválni készülő balszámyának s Bogár elvtársnak kezdeményezésére a fogságból elküldött levélben fektettem le.[1] A megegyezés leglényegesebb pontjai: „Minden hatalom a proletárság kezében legyen. A proletárság felfegyverzése és a polgárság lefegyverzése. A munkáshadsereg megszervezése. A hatalmat a munkás-, katona- és földművesszegénység tanácsa gyakorolják. A föld közvagyon, ne földosztás legyen, de a földművesszegények tanácsai és esetleg átmenetileg szövetkezetekben való termelés. A gyárak, bányák, bankok, vasutak, közlekedési eszközök szocializálása. Az egyház és állam azonnali szétválasztása."

Ezt a programot tette magáévá a Szociáldemokrata Párt.

Az egyesülés kovácsa Wilson hazug, hamis békeprogramja volt.[2] Boldogok és büszkék vagyunk, hogy Magyarország lett a második szovjetköztársaság. Higgyék el, hogy ma Moszkvában még nagyobb az öröm, mint minálunk. Hálásan küldjük el üdvözletünket az orosz szovjetköztársaságnak, mely bennünket eddig is segített, és amelynek szövetséges proletárserege már a Kárpátok alján áll.

Nem ígérünk hazugul mindenféle jókat. Szenvednünk és éheznünk kell majd. De ha éhezünk, ha szenvedünk, a magunk javáért és a világ proletárjainak egyesüléséért szenvedünk. Ne legyen már kizsákmányoló és kizsákmányolt.

Nagy és nehéz romboló és építőmunka áll előttünk, amelyben minden munkásnak hősies lemondással, önzetlen szenvedések árán is részt kell

vennie. Bármennyire bízunk is magunkban, a munkások ellenőrzésére van szükségünk, nehogy a szovjetköztársaság szovjetbürokráciává fajuljon.

Mi, akik elöl mentünk, elöl fogunk járni a munkában is, a harcban is. És semmi, de semmi sem lesz előttünk drágább, mint a proletárok felszabadulása, az új társadalmi és termelési rend megteremtése. Felhívom a proletariátust a legnagyobb éberségre és a legfokozottabb ellenőrző munkára. A proletárdiktatúra csak akkor lesz teljes, ha a munkások, földművesszegények s katonák tanácsai összegyűlhetnek első kongresszusukra. A proletariátus legelső forradalmi kötelessége a harci szerveknek haladéktalan kiépítése, hogy azoknak útján gyakorolhassák a teljes politikai hatalmat.

Vörös Újság, 1919. március 23.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 202-203. old.

A pártegység

LEVÉL AZ ELVTÁRSAKHOZ

Sokak előtt furcsának látszik, hogy én, a „pártbontó”, a „szektacsináló”, írok a ***Népszavába,*** a pártegységről. Lesznek talán olyanok is azonban, úgy a volt szociáldemokraták, mint a kommunisták részéről és ez lesz a túlnyomó többség, a 99,9 százalékos többség, akik nem furcsállják ezt, mert tudják, hogy a cselekedetek nem folynak egyenes vonalban, de szükségszerű ellentétekben mozognak. Ami tegnap helytelen volt, az ma a megváltozott viszonyok következtében nemcsak helyes, de szükségszerű is, és igaza volt Leninnek, amikor naponta figyelmünkbe ajánlotta nekünk, tanítványainak, Liebknecht Vilmos mondását, hogy „a taktikámat ha kell, minden 24 órában huszonnégyszer megváltoztatom”. A mi célunk a cselekedet, a proletárság egységes, forradalmi cselekedete. Hogy ezt elérjük, azért alakítottuk annak idején a Kommunista Pártot. Nem a párt volt nekünk a cél, de az osztály fölszabadulása, a proletariátusnak egységes területi határon belül s a területi határok által nem korlátozott egységes cselekedete. Amit akkor nem tudtunk elérni pártegységben, azt ma csakis a párt szigorú, fegyelmezett, egységes keretei között érhetjük el. Ha lehetséges lett volna négy hónap előtt az egységes Szociáldemokrata Párton belül való egységes forradalmi cselekedet, ha nem állottak volna útjába az egységes cselekvést megakadályozó ideológiai akadályok, elméleti és elvi különbségek, amelyek lehetetlenné tették az egységes forradalmi cselekvést, mi régi harcosai a régi Szociáldemokrata Pártnak nem szakadtunk volna el, hanem szíves örömest dolgoztunk volna együtt. Boldogan és örömmel dolgozunk ma együtt, amikor helyreállítottuk az egységes munkásmozgalom külső egységét, de megteremtettük a belső, az elvi és az elméleti egységet is, és belekapcsolódtunk a proletariátus nemzetközi forradalmába, élére kerültünk annak, s diadalra jutott a párt egységes keretében a forradalmi marxizmus. Nézze végig bármely elvtárs az intézkedéseknek azt a tömegét, amit a proletariátus forradalmi kormánya bocsátott ki, amelyek máris fölszabadították minden elnyomás és kizsák-

mányolás alól a proletariátus nagy tömegét, és állapítsa meg, hogy vajon nem győztek-e azok az elvek, amelyeket hirdettünk.

Mit követeltünk ? Követeltük a szakítást a berni Internacionáléval és a csatlakozást a harmadik, a moszkvai forradalmi Intemacionáléhoz. Megtörtént![3] Követeltük a forradalmi osztályharcot, a burzsoáziával való együttműködés megszakítását, a proletárság diktatúráját. Megcsináltuk! Követeljük, hogy a termelés újjászervezése ne kapitalista alapon, hanem szocialista módon történjék. Az alapot megteremtettük, és ezen építünk tovább. Mindezt pedig elértük nem testvérharccal, hanem a proletariátus egységes együttműködésével.

Szálljon magába mindenki most, amikor a proletariátus vezetője és szervezője lett a társadalom szocialista rendjének: gondolja meg mindenki, mi lett volna jobb, a barikádon verekedni most, proletárvért ontani (mert csak ezt sajnálom), avagy azt a nagyszerű építőmunkát végrehajtani, amelytől minden proletár szíve hangosabban dobban.

Az oroszországi szovjetköztársaság sokkal kedvezőtlenebb viszonyok között kezdte meg életét, mint mi, mert az orosz proletárság a kapitalizmus omló tégláira mindjárt saját vérét hullatta.

Mit jelentett volna programunk elfogadása előtt a proletáregység ? Ha lemondtunk volna a proletariátus diktatúrájáról, ha meghagytuk volna a hatalmat a burzsoázia és a bürokrácia kezében ? Ebből az egységből csak a kizsákmányolásnak lett volna haszna, csak a munkásság kálváriája hosszabbodott volna meg. Ma az egység részünkről elvföladás nélküli és mindnyájunk részéről a cselekvés egysége. Ha ma nem lenne meg az egység, akkor ebből csak a burzsoázia húzna hasznot és a proletariátus a kárát látná. Mert ezáltal alkalom adódnék az ellenforradalom megszervezésére, lehetetlenné válnék a Vörös Hadseregnek megszervezése, amely a proletariátusnak leghatalmasabb eszköze, és főleg lehetetlenné lenne a termelés megszervezése, amely kenyeret, ruhát, életet biztosít mindannyiunk számára.

Gondoljuk meg, hogy ha nem is vér árán, de súlyos küzdelem árán értük el azt, amit elértünk, azt, hogy ma úgyszólván mintaképei vagyunk Közép-Európa proletárságának. Mi nem félünk most sem, mint ahogy nem féltünk a küzdelemtől, de csak olyan küzdelmet és olyan harcot akarunk folytatni, amely hasznára válik a munkásságnak, nem pedig ártalmára. Még lesznek harcok! Harcok, amelyek csak egységes forradalmi cselekvés útján vezethetnek a győzelemhez. Ezekre a harcokra és nem kicsinyes, elvi, elméleti okokból fakadó civódásokra fordítsuk a munkásosztály forradalmi energiáit. Ne fitogtassa senki sebeit, amelyeket a két munkáspárt közötti harcban szerzett. Ne hánytorgassuk egymás szemére, ami a múltban történt. Gondolják meg azok, akik ellenünk küzdöttek és a forradalom gyermekbetegségeit csak a mi rovásunkra írták, hogy nemcsak

ők ittak a politikai bölcsesség forrásából. De gondolják meg azok is, akik nagyhangú kijelentéseket tesznek arról, hogy csak azok vehetnek részt a szocializmus teremtő munkájának vezetésében, akik a proletariátus diktatúrájáért régen küzdenek, hogy ők sem az anyatejjel szívták magukba a proletárdiktatúráról szóló tanításokat, és hogy az utca porában nem szovjetköztársaságosdit játszottak.

Én nem mondom senkiről sem, hogy felelőtlen ma, mert mindenki a fejével felel azért, amit a proletariátus mozgalmában csinált. Én is, más is! Az is, aki nem dolgozik, az is, aki dolgozik, az is, aki nyelvöltögetéssel akasztja meg az alkotómunkát. Az alkotómunka megakasztása ma ellenforradalmi cselekedet. Ma annyira balra vagyunk, hogy lehetetlen tovább balra mennünk. Ma nincs baloldali ellenforradalom,[4] csak jobboldali. A magyar proletárság pártja a nemzetközi kommunista párt magyar osztálya. Ilyen azonban csak egy van és egy is lesz, mert méltó lesz rá.

Amely célokért új utakat vágtunk, azt elértük! Megvan a proletariátus egységes cselekvésének lehetősége. Cselekedjünk egységesen!

De cselekedjünk!

Kun Béla

Népszava, 1929. március 27.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 204-206. old.

Rádióüzenet Leninhez

1919. MÁRCIUS 27.

Tegnap éjjel a következő rádióüzenetet vettük Budapestről, Kun Béla elvtárstól:

„A Kommunista Párt egyesülése a Szociáldemokrata Párttal a következő körülmények között folyt le: Azután, hogy délben a balszárny képviselői meglátogattak engem a börtönben, a Szociáldemokrata Párt centruma és balszámya elfogadták az általam kidolgozott platformot. Ez a platfrom szigorúan a proletárdiktatúra és a szovjetrendszer alapján áll. Teljesen azonos a Buharin-féle programban lefektetett elvekkel, és teljesen megegyezik a diktatúráról szóló lenini tézisekkel.

A szociáldemokrácia jobbszámya: Garami Ernő, a volt kereskedelmi miniszter és a ***Népszava*** szerkesztője, Peidl Gyula volt népjóléti miniszter és Buchinger, a párt titkára, a szociáldemokrata külpolitika irányítója, akit a sárga berni Intemacionálé Moszkvába akart küldeni, kiléptek a pártból, anélkül, hogy követőkre találtak volna. A legjobb erők, amelyek valaha is voltak a magyar munkásmozgalomban, részt vesznek a kormányban, amely most, mivel nincsenek igazi munkás- és parasztszovjetek, kezében tartja a hatalmat, úgy, mint annak idején Oroszországban a forradalmi katonai bizottságok. A kormányon belül tagjaiból direktórium alakult: a volt Kommunista Párt részéről én és Vágó; a szélső baloldal részéről Landler, aki a háború alatt börtönben volt, és Pogány, ők az egyesülés előtt is hozzánk tartoztak, és teljes mértékben szolidárisak lévén velünk, a mi képviselőink voltak; végül Kunfi, aki olyasféle, mint az önök Lunacsarszkija. Az én személyes hatásom a Forradalmi Kormányzótanácsra olyan, hogy biztosítva van a szilárd proletárdiktatúra, a tömegek mögöttem állnak. Most elmondom, mit csináltunk máig a kormányban. Éppen most érkezett meg Weigel magyar elvtárs Rudnyánszky március i-i levelével és a pénzzel. A készüléknél van Alpári elvtárs is, akit Lenin elvtárs ismer Koppenhágából, ő is üdvözli az elvtársakat."

Pravda, 1919. március 28. Kun Béla rádióüzenete Leninhez.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 209-210. old.

A proletariátus egységéről

1919. MÁRCIUS 29.

A régi képviselőház zsúfolásig megtelt termében, ember-ember hátán szorongó tömeg előtt tartotta meg Kun Béla elvtárs előadását szombat[5] délután 6 órakor a proletariátus egységéről. Az előadásnak, mely közel egy óra hosszán át tartott, gondolatmenete a következő:

A proletariátus osztályegysége először most ment teljesedésbe, amikor Engels szerint „az emberiség megteszi az ugrást a szükségszerűség birodalmából a szabadság országába”[6]. Az osztályegység az, amely a históriai ugrásnak előfeltétele volt. Bármennyire különböző pártok vannak a munkásság kebelében, kétségtelen, hogy ott, ahol a kapitalisták elleni közvetlen cselekvésről, harcról van szó, a proletariátus egysége minden pillanatban megnyilvánul. Azok a pártok, amelyek Németországban vívják meg harcukat egymás ellen és most keresik a platformot a közeledésre, az osztályok differenciálódottságának, rétegeződésének az eredményei.

Munkásarisztokrácia alakult ki szerte a világban, különösen azokban az országokban, amely országok kivitelből éltek. Minél nagyobb volt valamely ország kapitalizmusa, annál inkább megvolt a maga munkásarisztokráciája, annál szélesebb volt az a réteg, amelynek a proletariátustól különvált érdekei voltak. Ez a munkásarisztokrácia különösen a gyarmatpolitikában mutatta meg a maga ábrázatát. ők nem az osztályharctól, hanem az osztályszolidaritás fejlődésétől, az osztályközi érdekek és erkölcsök fejlődésétől várták azt, hogy a sorsuk javuljon. Pillanatnyi érdekközösség állott fenn a kapitalisták és a munkásosztály eme rétege közt, amely abban állott, hogy azokból az extraprofitokból, amelyeket a gyarmati munkás béréből kisajtolt a burzsoázia, bizonyos külön béremelésben részesítette a náluk dolgozó munkásokat. Ez a munkásarisztokrácia e pillanatnyi érdekközösség folytán odaállott a háború mellé, és ez volt a szülőanyja annak a háborús politikának, amelyet általában scheidemannizmusnak szokás nevezni.

A proletárdiktatúrának, a szocializmusnak sorsa nem a kapitalisták

bukásán múlik, hanem a proletariátus cselekvőképességén, és ha valamikor szükség volt, most különösen szükség van erre az egységes osztálycselekvésre.

A másik rétegeződése a proletariátusnak, amely az egységes cselekvésnek akadálya, a falu és város proletariátusának egymástól való elválasztása. A falu és város közötti ellentétet a falu és város gazdasági szervezetének egymáshoz való viszonya adta meg. A kapitalizmus bukásával elesik a város és a falu ellentéte is. Vidékről jövő jelentések, pontos adatok vannak arról, hogy ebben a forradalmi küzdelemben velünk van a falu proletár elemeinek a többsége. A falu birtokos és birtoktalan elemei között kezd kiéleződni az ellentét. Ennek az ellentétnek kiélezése a mi feladatunk. Olyan területekre fog kiterjedni az osztályegység, amilyen területekre soha nem terjedhet ki mindaddig, amíg az egyetlen közvetlen cselekvés, a forradalom terére nem lépett a munkásosztály.

A munkásmozgalom nemzetközi egysége mindenfelől megnyilatkozik velünk szemben. Nemcsak Kelet felől, de Nyugatról is a tényleges szolidaritás megnyilvánulását érezzük. Valóságos áradata indult meg Magyarország proletariátusa felé a nyugati proletárok képviselőinek, akik valamennyien azt mondják: „Itt vagyunk, segítünk, és cselekedni fogunk azzal a tudattal, hogy csak az egységes cselekvésben nyilvánulhat meg a proletariátus nemzetközisége." Úgy, amint annak idején Liebknechtnek izolált fellépése a munkásmozgalom nemzetközi egységének lett a szimbóluma,[7] a mi diktatúránk, a mi forradalmunk a proletariátus nemzetközi osztályegységének a kifejezése.

Nehéz és keserves küzdelmek várnak reánk. Amiatt, mert szimbóluma lettünk a proletariátus nemzetköziségének, egészen bizonyos, hogy el nem veszhetünk. A harmadik szovjetkongresszuson Lenin azt mondotta, hogy „mi ráalapítottuk forradalmunkat a proletariátus nemzetközi forradalmára. Nem építettünk ingatag talajra, mert a forradalom jön." A forradalom csakugyan jött, és száguld tovább. Azoktól, akik azt mondják, hogy a proletárdiktatúra hazárdjáték, azt kérdem, vajon melyik volt hazárdjáték: az-e, amikor mi a proletariátus nemzetközi forradalmára alapítottuk sorsunkat, vagy amikor a Wilson-féle pacifizmusra alapították ennek az országnak jövőjét?

A forradalomnak első eredménye, hogy megszűnt a különbség proletár és proletár között. Meg fog szűnni a különbség ember és ember között, és helyreáll az emberiség egysége. Ennek előfeltétele az, hogy ne engedjük egy percig sem azt, hogy a proletárság aktivitása csökkenjen, és hogy a proletariátus keretében eltűnjék minden érdekellentét. A párt sohasem válik fölöslegessé, ámbár mások a céljai most, mint akkor, amikor a kapitalizmus ellen alulról küzdöttünk. Most, amikor fölülről küzdünk a kapitalizmus ellen, most van szükség az igazi párt-

egységre, amely kifejezője lehet a proletariátus osztályegységének. Ez a pártegység a cselekvésbeli közösségben nyilvánul meg. Akkor, amikor különváltunk, az osztályharc álláspontjára akartuk állítani a proletárságot. Ha azonban ma különválunk, akkor feltétlenül az történik, hogy a proletariátusnak egy részét a kapitalisták mellé szögezzük, úgy, hogy ezáltal a burzsoáziát erősítjük. Ez a lényeges különbség a mostani helyzet és a forradalmi diktatúra előtti helyzet között. A mostani idő nem csupán a romboló forradalomnak, de már az építésnek, a konstruktív munkának ideje is, amellyel megteremtjük a szocializmus várát. Ehhez pedig kell az osztályegység.

Ezt az osztályegységet, amely a proletárforradalom pillanatában megteremtődött, megőrizni, még szorosabbra fűzni, erős, állandó cselekvésbeli egységgé: ez a föladata a proletariátusnak. Ha ez megvan, akkor nem kell félni semmiféle imperializmustól, mert a cselekvésbeli egység számunkra a győzelmet biztosítja.

Népszava, 1919. március 30.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 211-213. old.

Nyilatkozat
a Neue Freie Presse munkatársának

1919. MÁRCIUS 30.

A ***Neue Freie Presse*** munkatársa hosszabb beszélgetést folytatott Kun Béla magyar külügyi népbiztossal.

Arra a kérdésre, vajon az antant magatartása Magyarország irányában megváltozott-e, Kun Béla ezeket mondotta:

- Az antant magatartása velünk szemben nem változott. Semmi sem mutat arra, hogy az antant katonai intézkedéseket tett volna ellenünk. Az erről szóló hírek nem ellenőrizhetők. Valószínűleg az óhaj a forrása ennek a gondolatnak. A kormány a béke álláspontján áll. A földkerekség minden népével békében akar élni. A mi utunk az igazi békéhez vezet, mert a népek megértését keresi, nem pedig katonai konvenciók megkötését.

Arra a kérdésre, milyen föltételek mellett kötne a tanácskormány az antanttal békét, Kun Béla ezt válaszolta:

- Mi nem állunk a területi integritás alapján. Nem is vagyunk hadiállapotban az antanttal. Ezzel válaszoltam arra a kérdésre is, milyen föltételek mellett kötnénk békét. Viszonyunk a semleges államokhoz változatlanul jó. Viszonyunk Német-Ausztriához különösen barátságos, és igyekezni fogunk ezt tettekkel is bizonyítani. Mihelyt módunk lesz saját élelmiszerhiányunkat leküzdeni, Német-Ausztriát haladéktalanul ellátjuk minden eszközzel, sőt, azt hisszük, hogy a magyar proletariátus, avégből, hogy bizonyítsa az osztrák proletariátussal való szolidaritását, hajlandó lesz nélkülözések elviselésére is. A magyar proletariátus, amely a nemzetközi eseményekkel és az ínséggel szemben annyi elszántságot és fegyelmet tanúsított, meg fogja mutatni, hogy lemondani és nélkülözni is tud más nyelven beszélő proletártársaiért. Németországhoz való viszonyunkat illetőleg ugyanezt mondhatom.

- Megszüntetni szándékoznak önök Oroszországgal szemben a gazdasági határokat ?

- Egyáltalában nem ismerünk gazdasági határokat más népekkel szemben, éppoly kevéssé Oroszországgal, mint Franciaországgal vagy bármely más állammal szemben.

- Hogyan szándékoznak úrrá lenni az élelmiszerbajokon ?

- Az élelmezés kérdésében nem állunk jól, de nem is olyan rosszul, mint azelőtt. Egyrészt a falusi lakosság a városiakkal az új rend következtében teljesen szolidárisnak érzi magát. Másrészt a rendelkezésre álló készletek igazságosabb elosztásával fogunk küzdeni az ínség ellen. Egyelőre csak az elején vagyunk a szociális elosztásnak, de már most látjuk, hogy a gazdagok élelmezési privilégiuma megszűnt, és az élelmezési viszonyok a proletariátus javára eltolódtak.

- Hogy viselkedik a magyar parasztság ?

- A vidékről azt a közlést kapjuk, hogy a volt Kisgazdapárt belépett a Kommunista Pártba, ami a mostani helyzetben azt jelenti, hogy az egységes Szocialista Párthoz tartozik.

- Hogyan megy végbe a Vörös Hadsereg szervezése ?

- A vörös Hadsereg szervezését a legnagyobb eréllyel foganatosítjuk. Ennek a Vörös Hadseregnek azonban nincsenek agresszív szándékai. Elsősorban az a feladata, hogy a diktatúrát, amely az átmenet biztosítására szükséges, vérontás nélkül támogassa. A proletariátus lelkesedéssel siet a Vörös Hadsereg soraiba, azzal az elszántsággal, hogy megvédi azt a földet és azokat a gyárakat, amelyek ma már övéi. A vidékről érkező hírek nagyon kedvezőek. Ott is a fordulat teljes rendben és vértelenül folyt le.

Vörös Újság, 1919. március 30.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 214-215. old.

A kommunizmus győzelme nem áll meg Magyarország határainál

AVATERLAND TUDÓSÍTÓJÁNAK ADOTT INTERJÚ

A ***Vaterland*** című holland polgári újság tudósítója Kun Béla magyar külügyi népbiztossal folytatott interjújáról a következőket jelenti:
Be kell vallanom, azt hittem, vad, dühöngő emberrel fogok találkozni, aki vörös testőreitől körülvéve, teljes fegyverzetben vár, s nagyon kellemesen voltam meglepve a forradalmi biztos intelligens megjelenésétől, az egyszerű tudós dolgozószobájára emlékeztető helyiségtől, ahol Kun Béla fogadott, jóllehet ez a helyiség a volt főherceg kastélyában - a jelenlegi magyar Kremlben van[8]. Ide csak kommunisták jöhetnek be, s engem egyik stockholmi barátom, aki a magyar Kommunista Párt tagja, vezetett be. Kun Béla annyira lesoványodott és megváltozott, hogy barátom, aki mindössze két hónapja nem látta, nem ismerte meg azonnal. Nem akartam visszaélni Kun Béla előzékenységével, s csak rövid kérdéseket tettem föl neki.

Kérdés. Hogyan tudta a magyar lorradalom a vérontást elkerülni? Mi az ön véleménye, hogyan fog fejlődni a forradalom Magyarországon és más európai államokban?

Válasz. Feltételezem, hogy egész Európában bekövetkezik az átmenet a kommunista rendre. Ami Magyarországot illeti, itt az egész hatalom már a proletariátus kezében van. A kommunizmus győzelme nem áll meg Magyarország határainál; ez most már világos. A kapitalizmus meghal, s utódja a kommunizmus. Forradalmunk békés jellege azzal magyarázható, hogy a magyar burzsoázia a háborúban rendkívül meggyöngült, és ezért nem tudott ellenállni, a magyar proletariátus viszont ugyanakkor megerősödött.

Kérdés. Mivel magyarázható, hogy Oroszországban minden másképpen történt, s a fordulat nagy vérontással járt ?

Válasz. A forradalom első szakasza Oroszországban is békésen folyt le. Később, amikor a burzsoázia különböző okoknál fogva meg tudta szervezni erőit és kezdte alkalmazni az úgynevezett fehérterrort, a bolsevik kormány kénytelen volt maga is erőszakhoz folyamodni.

A tudósító e szavakkal fejezi be jelentését: Kun Béla azt a benyomást tette rám, hogy talán álmodozó, de feltétlenül becsületes ember és a proletariátus ügyének odaadó híve.

Pravda, 1919. április 2.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 216-217. old.

Távirat az esseni bányászokhoz

1919. ÁPRILIS 2.

Kun Béla elvtárs külügyi népbiztos a következő táviratot intézte az esseni forradalmi bányamunkások kilences bizottságához:

A ti üdvözletetek újabb biztatás nekünk arra, hogy a megkezdett művet örömmel és kedvvel tovább folytassuk. Minden nagyszerűen halad előre. Minden kalapácsütésünk egy-egy halálos csapás annak a vámpírkapitalizmusnak a fejére, amely a proletariátus életereiből táplálkozott. Egyúttal azonban serényen dolgozunk a szocialista társadalmi rend megteremtésén. Éjjel-nappal munkában vagyunk, és munkánk máris gazdag gyümölcsöket termett. Rendkívül örülünk, hogy ti, forradalmi bányamunkások is velünk vállvetve akartok küzdeni. Ne hagyjátok magatokat megfélemlíteni, ne rettenjetek vissza azoktól az áldozatoktól, amelyeket felszabadító munkátok megkíván. Emlékezzetek arra, hogy a legbékésebb időkben is évről évre ezer és ezer munkástestvéreteket élve eltemette a kizsákmányoló profit éhsége.

Nincs talán egy se közöttetek, akinek apját vagy fiát, vagy legalább valamely barátját nem fojtotta meg a bánya mérges gáza. Gondoljatok a tüdővész és a hiányos táplálkozás számtalan áldozataira, vessétek pillantástokat a proletárgyermekek ezreinek sírdombjaira, akiknek el kellett pusztulniuk, még mielőtt a gyermekkor örömeit élvezhették volna. És végül gondoljatok arra, hogy ez a gyalázatos imperialista háború nem kevesebb mint húszmillió emberéletet emésztett fel, nem is szólva arról a rengeteg szenvedésről, amelynek a háború folyamán a munkások ki voltak téve. Melyik proletár fog segédkezet nyújtani ahhoz, hogy újból lábrakaphasson ez a gyilkos társaság? Melyik proletárnak nem szorul ökölbe a keze, hogy lesújtson a kizsákmányolókra ? Egy kapavágást, egy kalapácsütést sem többé a kapitalista munkabörtön felállítására! Ha minden proletár egységes lesz, a földnek semmi hatalma nem tudja többé visszaállítani a bérmunkásszolgaságot. Előre a megkezdett úton! Szerencse fel!

Kun népbiztos

Vörös Újság, 1919. április 3.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 222-223. old.

A munkásoknak már van hazájuk

EGY AMERIKAI ÚJSÁGÍRÓNAK ADOTT INTERJÚ

Kun Béla magyar külügyi népbiztos, a magyar kommunisták vezetője egy amerikai újságíróval folytatott beszélgetésében kijelentette:

A proletariátus történelmi szerepe a helyes útra vitt bennünket. Harcunkban és munkánkban számítunk a nemzetközi proletariátus szolidaritására, s meg vagyunk győződve róla, hogy a forradalmi szervezetekben tömörült amerikai munkások nem tagadják meg tőlünk támogatásukat. Mi, magyar munkások, emlékszünk az amerikai munkások számos alkalommal mutatott nemes példájára. Biztosak vagyunk abban, hogy a proletariátus növekvő szolidaritására az amerikai munkások internacionalista hűséggel válaszolnak. Fiatal proletárdemokráciánk fegyelmezetten és erélyesen küzd a szocializmus ügyéért. Az amerikai munkások érdekei azonosak a mieinkkel. Segítsétek munkánkat, hogy érezzük, nem állunk elszigetelten a magyar nemzetiségű amerikai munkásoktól. Azt üzenjük nekik, hogy a burzsoázia hazája, amelyért annyi vér folyt, nincs többé. A gyárak és a bányák most a munkástömegek köztulajdonában vannak. Attól a pillanattól fogva, hogy diktatúránk megkezdődött, az a mondat, hogy „a munkásoknak nincs hazájuk" elvesztette értelmét. Azóta van már a munkásoknak hazájuk, s ezt a hazát nem a burzsoázia álerkölcse vezérli, hanem a proletariátus igazi erkölcse. „Aki nem dolgozik, ne is egyék" - ez a mondat most Magyarországon a vezérlő igazság. A mások munkájából élő kizsákmányolók családja megszűnt. Mi felépítjük a szocializmus élő szervezetét, a szocialista országot, ahol nem lesznek sem kizsákmányoltak, sem kizsákmányolók.

Pravda, 1919. április 3.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 218. old.

Szakítani!

Szakítani radikálisan, visszavonhatatlanul, egyszer s mindenkorra a kapitalizmus kizsákmányoló termelési és társadalmi rendjével, ez a diktatúra első feladata. Késedelem és habozás nélkül, úgy, hogy lélegzethez se jusson senki, aki útjában áll a szocializmusnak, hogy ne legyen ideje és alkalma a történelmi szükségszerűség mozgatta proletáröklök által kábulttá sújtott burzsoáziának a föleszmélésre.

A proletariátus kapitalizmust romboló s kommunizmust teremtő munkájában ez a szempont az iram gyorsaságának meghatározója. De ez az, ami meghatározza a proletárközösség, a proletárállam cselekvésének irányát is.

Az első napokat a rombolás foglalta le. A tőkés termelés, a kizsákmányolás védőbástyáit kellett lerombolnunk mindenekelőtt. Sem egyéni, sem rétegérdekek nem tolulhattak előtérbe, nem lehetett a cselekvés célpontjába állítani azokat a fájó kérdéseket, amelyek nem tűnnek el a diktatúra idején sem egy csapásra. Nem a lakások igazságtalan elosztása, hanem az elosztás igazságtalan voltának alapjául szolgáló magántulajdonnak, a házak és telkek magántulajdonának kellett először a diktatúra pörölycsapása alá kerülnie, hogy a lakások szervezett elosztása egyáltalán megvalósítható legyen. Nem toldozó-foldozó munkásvédelem, hanem a termelőeszközök magántulajdonának, a kizsákmányolásnak megszüntetése, nem adópolitika, de a kapitalizmus finánccrendszerével való szakítás, az államkölcsönök kisemmizése, ez volt a feladat.

Általában ezekben nyilatkozik a munkásmozgalom reformista, szociálpolitikai és forradalmi módszere között való különbség.

A próbát kiállottuk. A kapitalizmussal szakítottunk, elértünk oda, ahonnan nincs többé visszatérés a kizsákmányolás rendjéhez. Föl kell égetni minden hidat, amely összefüggést jelentene a tőkés termelés és a proletárdemokrácia termelési rendje között. Éhes gyomrot nem lehet ugyan jóllakatni rendeletekkel, a kapitalizmus ütötte sebeket nem lehet begyógyítani intézkedésekkel, melyek új sebek vágását megakasztják, de

vigyázzon minden proletár arra, nehogy a régi hibába essék: ne akarja senki a pillanatnyi érdekeket a nagy, a szinte mondhatnék örökkévaló érdekeinek fölébe tolni. A háború megtaníthatott mindenkit, mit jelentett a munkásság pillanatnyi érdekeinek a proletárság egyetemleges osztályérdekei fölébe helyezése. Ezért csúszott le a munkásmozgalom a háború alatt az osztályharc talajáról, ezért lett politikája tapogatódzóan reformista és minden forradalmi lendület nélkül való.

Vigyázzon mindenki arra, hogy ilyen pillanatnyi érdekek ne térítsék le a munkásosztályt a következetes forradalmi politika útjáról. Az ilyen figyelmeztetések nem jelentik azt, hogy nem kell emelni a munkabéreket, a munkanélküli-segélyt, de azt jelenti, hogy az ilyen feladatoknak központi jellegűvé való tétele újból a forradalmat akasztaná, és új reformista politikának vetné meg alapjait.

A burzsoázia minden hatalmának letörése, a tőkés termelés és a burzsoá bürokrácia minden pillérének szétrombolása, a proletariátus osztályhadseregének megalkotása, az új termelés alapjainak lerakása: ezek a munkásmozgalom forradalmi feladatai. Ezért dolgozni, harcolni és szenvedni kell tudni. Ezért áldozni kell, mert senki se higgye, hogy az áldozatok sora befejeződött azokkal a szenvedésekkel, amelyeken a munkásság a hatalom megszerzésének pillanatáig keresztülment.

Szakítani, rombolva és építve - még egyszer mondjuk -, nem felszínesen, de gyökeresen szakítani magával a rendszerrel, s nemcsak új orvosságokat adni a régi kuruzslószerek helyett - ez a ma feladata.

Kun Béla

Vörös Újság, 1919. április 3.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 220. old.

A Tanácsköztársaság külpolitikájáról

NYILATKOZAT A HAMBURGER FREMDENBLATT®
BUDAPESTI TUDÓSÍTÓJÁNAK

Kun Béla külügyi népbiztos elvtárs részletesen nyilatkozott a ***Hamburger Fremdenblatt*** budapesti tudósítója előtt a Tanácsköztársaság külpolitikájáról. A Tanácsköztársaság külpolitikájának általános irányelveit a következőkben világította meg:

A mi külpolitikánk a béke politikája, az igazi, frázisok nélkül való békepolitika. Mi nem ismerünk gazdasági határokat, tehát a mi részünkről minden imperialista politika is elesik. Nem állván a területi integritás alapján, nálunk nem állhat be az az eset, mint régen, amikor az egyes nemzetiségek politikai autonómiáját mindig bizonyos egységes politikai területek alapján akarták megoldani. A mi belső politikánk megadja külső politikánknak az irányelveit is, és éppen ezért számíthatunk minden ország népe többségének, minden ország proletariátusának a támogatására.

- Háborúban levőnek tekinti magát a Magyar Tanácsköztársaság az antanttal?

- Ellenkezőleg. Számítunk arra, hogy valamennyi függő kérdést a legbékésebben fogunk az antanttal megoldani.

- Milyen viszonyban van a Magyar Tanácsköztársaság Németországgal ?

- Az elképzelhető legjobb viszonyban vagyunk Németországgal, és ez a viszony remélhetőleg ilyen is fog maradni. A német proletariátus nekünk mindig példaképünk és tanítómesterünk volt, és mi most sem tettünk egyebet, mint hogy megvalósítottuk a gyakorlatban azt, amit a német szocialisták az elméletben hirdettek.

- Vajon milyen föltételek mellett kötne a Magyar Tanácsköztársaság békét az antanttal?

- Nem vagyunk háborúban az antanttal. Ha azonban az antant a kard jogán akarna velünk békét kötni, ha ugyanazt akarná velünk megcselekedni, amit Hoffmann tábornok cselekedett Breszt-Litovszkban, ha azt a látszatot keltené, hogy nem a militarizmus ellen, hanem saját militarista politikájáért harcolt, akkor az a háború, amely elkövetkezni fog, nem olyan lesz, mint a régi háborúk voltak, hanem az elnyomottak harca lesz az elnyomók ellen, olyan lesz, mint az Észak-amerikai Egyesült Államok szabadságharca volt, amikor az egész nép fegyvert ragadott az angolok ellen, akik őket egy kiuzsorázott gyarmattá akarták lesüllyeszteni.

- Mit vár a Magyar Tanácsköztársaság Oroszországtól?

- Ugyanazt, amit a többi országoktól, a proletariátus nemzetközi szolidaritását. Ami az Oroszországban uralkodó ínségről terjesztett híreket illeti, én, aki ismerem a viszonyokat, kijelenthetem, hogy azok teljesen légből kapottak. Hogy egyesek drága pénzen veszik a kenyeret, annak egyszerűen az az oka, hogy Oroszországban az ellátás immár teljesen monopolizálva van, annyira, hogy aki a napi adagján felül akar kenyeret szerezni, annak lánckereskedőhöz kell fordulnia, és hogy azok hallatlan árakat kémek, azon természetesen nem lehet csodálkozni.

- Még egy kérdést engedjen meg népbiztos elvtárs. Vajon az egyéni szabadságnak az új társadalmi rendben is meglesz-e a létjogosultsága?

- Az egyéni szabadságot csak ez az új társadalmi rend fogja igazán biztosítani.

A kapitalista rendszer semmiféle lehetőséget sem adott az egyéni iniciatívának, és minden marxista előtt világos, hogy a kapitalista rend, amely eleinte úgy a társadalomban, mint a termelésben támogatta volt az egyéni érvényesülést, ma már gátjává lett nemcsak az egyénnek, de magának a termelésnek is. Az új világrendben csak egyetlenegy szabadságnak nem lesz helye - a kizsákmányolás szabadságának: annak, hogy egyes emberek más embereket kizsákmányoljanak. A burzsoázia demokráciája a burzsoáziának be nem vallott diktatúrája volt, a proletárdiktatúra ellenben nem egyéb, mint a proletariátus igaz és becsületes demokráciája.

Kijelentette még Kun Béla, hogy a Magyar Tanácsköztársaság igyekezni fog, hogy kiküldött megbízottak útján mihamarabb fölvegye az érintkezést nemcsak Németországgal és a semleges államokkal, de az antant hatalmaival is.

Népszava, 1919. április 5.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 228-230. old.

Üdvözlet a Bajor Tanácsköztársasághoz’

A BAJOR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG
KÜLÜGYI NÉPBIZTOSÁNAK
MÜNCHEN

Lobogó örömmel, kitörő lelkesedéssel üdvözöl benneteket, ifjabb testvéreinket Budapest és az egész Magyarországi Tanácsköztársaság forradalmi proletariátusa. Leírhatatlan a boldogság, amelyet az a hír keltett, hogy Bajorország munkásai, katonái és parasztjai megragadták a burzsoá állam hatalmát, hogy azt szétrombolva, felépítsék romjain a munkásosztály forradalmi diktatúráját és megteremtsék az átmenetet a szocializmushoz, a kommunizmushoz, a kommunizmus első szakaszához.

Fel, ti sírásói a kapitalizmusnak, csákányforgatói a kizsákmányolás rendje lerombolásának, Bajorország forradalmi munkásai, katonái és parasztjai, akik kemény szívvel és szilárd kézzel élére kerültetek a nemzetközi proletárforradalomnak, fel a kapitalizmust romboló és a szocializmust teremtő munkára! Kikerülve a kapitalista társadalmi rend börtönéből, lerázva bilincseiteket - amelyeken kívül nem volt egyéb veszteni valótok - szítsátok a forradalom lángját, hogy beborítson minden földet, ahol az ember az embert kizsákmányolja. Tudjátok meg tőlünk, hogy amint mi nem csalódtunk, amidőn követve oroszországi testvéreink példáját, ráépítettük sorsunkat a nemzetközi proletárforradalomra, nem homokra, nem ingoványra építettük. A ti példátok mutatja, hogy a nemzetközi proletárforradalom terjed és győz, átrohan a hazafiszocialisták politikai hullám, a burzsoázia erőszakszervezeteinek minden gátján és győzni fog az ellenforradalom minden poklán keresztül is.

A proletariátus érckeménységű szükségességgel kénytelen teljesíteni történelmi hivatását, nemcsak a mi Tanácsköztársaságunkban, de mindenütt, ahol a kapitalizmus békében és háborúban egyaránt fokozatosan

és egy csapásra, lassú halállal vagy hirtelen életrontással végzi a proletárok tömeggyilkolását. Nem lehet ennek a forradalomnak gátja a kizsákmányoló és kizsákmányoltak közötti ellentétnek, a burzsoá demokráciának álegyenlőségbe való öltöztetése. Napnál világosabb immáron, hogy az egyetlen út a szocializmushoz a proletariátus forradalmi diktatúrája. Boldogan és örömmel üdvözöljük a ti tanácsköztársaságtokban a mi természetes szövetségesünket, amivé nem a titkos diplomácia titkos szerződései, hanem a forradalmi cselekvésiek tett.

Éljen a nemzetközi proletárforradalom!

Éljen a harmadik Intemacionálé!

Éljen a bajorországi munkások, katonák és parasztok forradalmi tanácsainak köztársasága!

Éljen a nemzetközi tanácsköztársaság!

Testvéri üdvözlettel

Kun Béla
külügyi népbiztos

Vörös Újság, 1919. április 9.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 231-232. old.

A Vörös Újság tudósítása a Budapesti Tanács április n-i üléséről

AKÖVETKEZŐ SZÓNOK KUN BÉLA ELVTÁRS VOLT

Nemzetközi proletárforradalom - kezdte beszédét ez az első szavam azokhoz, akik itt a budapesti proletárság képviseletében összejöttek. Hála az orosz proletároknak, hála az orosz bolsevikieknek, akik a szenvedések poklán keresztül harcolták végig a maguk forradalmát, megmutatva az utat, amelyen elindulva lerakhatjuk az alapjait a kommunista társadalomnak. A nemzetközi proletárforradalom az a talaj, amelyre a sorsunkat alapíthatjuk. Azoknak, akik még most is az imperializmus börtöneiben tartják a forradalom képviselőit, a noskéknak, a scheidemannoknak, akik azt mondották, hogy mi hazárdjátékot játszunk, azt kiáltjuk oda, hogy az a pacifizmus, az a wilsonizmus a hazárdjáték, amelyre ők építeni akarnak, mert az téríti el a proletárságot a maga forradalmi végső céljaitól.

- Innét az egész világ proletariátusához szólok, és leleplezem azt a hazugságot, hogy minket a sovinizmus vezetett, amikor az antant imperialista falánkságára[11] a proletárdiktatúrával feleltünk. Ünnepélyesen jelentem ki, hogy cselekvésünket a nemzetközi forradalomra építettük, hogy a diktatúrának ez a hazája a nemzetközi proletárság hazája. Nincs közöttünk és nem tekintünk sem faji, sem vallási, sem egyéb különbséget, csak egyet: az osztálykülönbséget.

Kifejti ezután a munkás- és katonatanácsok föladatait. A munkástanács - mondotta - a tömegek önkormányzatát jelenti, a tömegek akaratának a végrehajtója, épp ezért a tömegekkel való érintkezést egy pillanatra sem szabad megszakítani, mert ellenkező esetben elveszti a hatalmát. Figyelmeztet arra, hogy a munkástanácsok nem a beszéd, hanem a cselekvés szervei. Rombolni, de egyúttal építeni is kell. Ehhez fegyelem szükséges, amelynek a munkástanácsokból kell kiindulnia. Végezetül javasolta, hogy a megválasztott díszelnököket és az egész világ proletariátusát üdvözölje a Tanács.

Viharos tapssal fogadták Kun Béla előadását és javaslatát.

Garbai elvtárs zárszavai és a zenekar forradalmi indulója rekesztették be a történeti nevezetességű ülést.

Vörös Újság, 1919. április 13. A budapesti szovjet első ülése.
MMTVD 6/A köt. Kossuth Könyvkiadó 1959. 185. old.

A proletár testvériségért!

BESZÉD A TATABÁNYAI BÁNYÁSZOK NAGYGYŰLÉSÉN
1919. ÁPRILIS 13.

Ebben az országban, ahol még nemrégiben a kizsákmányoló kapitalizmus volt az úr, most a munkásosztály alapította meg a proletariátus kizárólagos uralmát, a proletárdiktatúrát. Ez az ország, a Magyarországi Tanácsköztársaság, a munkások összességének, a dolgozóknak földje.

Mi, tisztelt elvtársaim, akik megkezdtük a küzdelmet a proletariátus diktatúrájáért, mi jól láttuk azt, hogy történelmi szükségszerűség hajtja a proletariátust a forradalom felé, a proletárdiktatúra felé, hogy ez életbe léptesse azokat az átmeneti intézkedéseket, amelyek kivezetnek bennünket a kizsákmányolás földjéről a proletariátus felszabadításának, a kommunizmusnak országába.

Tudjuk azt, hogy a háború után a munkásosztálynak csak kettő között volt választása. Választani a között, hogy éljen-e azért, hogy a kizsákmányolás rendje tovább fennmaradjon, hogy helyreálljon a tőkés termelési rendszer, amely milliók és milliók nyomorúságát idézte elő, néhány ezer here kedvéért. De tudtuk azt, hogy van egy másik választás is, s az, hogy ha kell, éhezzünk, de ne úgy, mint azelőtt éheztünk, hogy egynéhány ezer ember jólétben éljen, hanem éhezzünk egyenlő föltételek mellett. Éhezzünk, de úgy, hogy csak az egyék, aki dolgozik, éhezzünk úgy, hogy azok is éhezzenek velünk, akik ezelőtt jólétben éltek munka nélkül. Éhezzünk, de nem a kapitalizmus fönntartásáért, hanem éhezzünk küzdve, harcolva a szocializmus, kommunizmus megvalósításáért.

A fegyveres erőt, amelyen a burzsoázia uralma nyugodott, tönkretette a háború. A munkásság belátta hamarosan azt, hogy a fegyverhasználatnak két oldala van. Belátta, hogy az elnyomó fegyverből fölszabadító fegyvert is lehet csinálni.

Amíg a magántulajdon fönnállt, és amíg a magántulajdon fönnáll, addig hazug a demokráciának sokat hirdetett egyenlősége, egyenlőség

nincs ott, ahol kizsákmányoló és kizsákmányolt van, mert ezek sohasem lehetnek egyenlőek.

Budapest munkásainak küldöttjei eljöttek elmondani, hogy nem kérnek egyebet tőletek, mint azt, hogy a bányában, amely most már nem a kizsákmányolóké, termeljetek szenet, dolgozzatok fegyelmezetten, mert a szén ma az életet jelenti számunkra. Eljön nemsokára az az idő, amikor nagyobb területekre csap át a forradalom lángja. Nincs messze az idő, amikor meglesz az összeköttetésünk az oroszországi vörös-csapatokkal és azokkal a doni bányákkal, ahol annyian dolgoztak a cárizmus idején a magyar hadifoglyok közül is. Csak kitartásra van szükség, és hogy meglegyen a kitartás, az a gyárak és a bányák munkásaitól függ.

Vörös Újság, 1919. április 15.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 233-234. old.

Előadás
a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén

19x9. ÁPRILIS 15.

Tisztelt elvtársak! Amikor Budapest munkásosztályának most megválasztott 80 kiküldöttje[12] átveszi ennek a proletárvárosnak igazgatását, felszólalásomban én Weltner elvtárs[13] szavaihoz kapcsolódom, aki arról beszélt, hogy milyen érdekek érvényesülhetnek itt és milyenek nem. ***(Halljuk! Halljuk!)*** Én, elvtársak, nem ismerek a mi sorainkban kétféle érdeket. ***(Igaz! Úgy van!)*** Itt csak egyféle érdek van: a proletariátus osztályérdeke. ***(Igaz! Ügy van! Éljenzés és taps.)*** Ennek az osztályérdeknek kell érvényesülnie tűzön-vízen és minden poklokon keresztül. Akkor, elvtársaim, amikor a proletariátus a maga akaratát nyilvánítja, tévedhet. A proletariátus tévedett már nemegyszer. Tévedett akkor, amikor lecsúszott az osztályharc talajáról ***(Igaz! Ügy van!)*** itt ebben az országban vagy egy másik országban, de egészen holtbizonyos, hogy a proletariátus mégis tűzön-vizen és minden poklokon keresztül meg fogja találni a helyes utat. ***(Éljenzés.)*** Ha azok kerülnek előtérbe, akik nem képviselik a proletariátus érdekeit, egészen bizonyos, hogy le fognak tömi, egészen bizonyos, hogy el fognak tűnni az idők folyamán. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Ebbe bele kell nyugodnunk valamennyiünknek, mert nincs más érdek, csak egy érdek van, amely előttünk szent: az a proletariátus osztályérdeke. ***(Élénk helyeslés.)***

És amikor a proletariátus osztályérdekeiről szólok, felteszem még azt a kérdést is: vajon elértük-e eddigelé mindazt, amit a proletariátus osztályérdeke megkövetel? ***(Felkiáltások: Nem!)*** A felelet, elvtársaim, az, hogy nem. Az osztályharc nem szűnt és nem szűnhetett még meg. Az osztályharc nem szűnhetik meg mindaddig, amíg osztályok vannak. A proletariátus diktatúrája egy átmeneti állapot. A mai napon átveszi az uralkodó osztállyá szerveződött budapesti proletariátus a hatalmat az egész főváros területére, de ez nem jelenti az osztályok megszűnését. Hangsúlyozom, hogy a burzsoázia még él, él mint osztály, és ha mi nem is akarjuk, hogy a burzsoáziát egyénenként irtsuk ki, ha mi nem is azt akarjuk, hogy egyénenként álljunk bosszút a burzsoá osztá-

lyon, de kétségtelen, hogy a burzsoá osztály létét minden erővel meg kell semmisítenünk, mert míg a burzsoá osztály él, addig van proletárosztály is, márpedig mi egy osztálymentes társadalomra: a szocialista, a kommunista társadalomra törekszünk. ***(Úgy van! Úgy van!)***

Minthogy a burzsoázia él, azt tartom, helytelen volna itt most a Budapesti Munkástanács színe előtt bármiféle kibékülési jelenetet is rendezni. Mi, elvtársaim, nem békülünk ki mindaddig, a proletariátus nem békülhet ki mindaddig, amíg egyáltalán léteznek osztályok, amíg meg nem szűntek örökre az osztálykülönbségek. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Ne hagyjuk magunkat semmiféle szentimentalitástól félrevezettetni. ***(Élénk helyeslés.)*** Ne akarjunk, elvtársaim, soha ok nélkül zavart csinálni, ne akarjunk soha túllőni a célon, ne hagyjuk magunkat félrevezettetni semmiféle szentimentális, nyájas megnyilatkozásoktól. ***(Zajos helyeslés és taps.)***

Tisztelt elvtársak! Én nem látok rémeket, én nem hiszem, hogy a magyarországi burzsoázia máról holnapra itt olyan szervezettel rendelkezhetnék, amely ellenforradalom szempontjából veszélyes lehetne ránk nézve. Nem hiszem, nemcsak azért, mert ez a burzsoázia gyáva, példátlanul gyáva, hanem azért sem, mert a mi proletariátusunk példátlanul erős. ***(Ügy van! Ügy van!)*** Ez azonban nem jelenti azt, hogy mi engednénk a szentimentalizmusnak, és a legelső dolgunk az volna, hogy azzal törődjünk, vajon mi lesz a szegény burzsoáziával, amely a kapitalizmus egész ideje alatt olyan derekasan gondoskodott rólunk. Nem, én ismétlem, nem a burzsoázia szempontjából látom veszélyesnek ezt a sajnálatot, hanem a proletariátus osztálytudata szempontjából. Hangsúlyozom ezt, elvtársaim, itt, amikor a Budapesti Munkástanács megkezdi működését, hogy minden ellágyulás, minden szentimentaütás veszedelme az osztálytudatnak alkalmas arra, hogy elhomályosítsa az osztálytudatot és gyengítse a proletariátus osztályharci készségét, amelyre ma inkább szükség van, mint valaha. ***(Úgy van! Ügy van!)***

Tisztelt elvtársak! A munkástanács a proletariátus első igazi osztályképviselete. Nehogy azt higgye valaki, hogy én a munkáspártoknak vagy a szakszervezeteknek szerepét akarnám lekicsinyelni. Semmi sem áll távolabb tőlem ennél. A munkáspártok és szakszervezetek történelmi jelentőségét lekicsinyelni ostobaság volna nemcsak a múltra, de a jövendőre vonatkozólag is. Aki ismeri a proletártársadalom konstrukcióját, aki belelát a jövőbe, az látja, hogy a szakszervezeteknek és a munkáspártoknak milyen óriási jelentősége lesz ezentúl is. De mégis, az első, a proletariátus teljes egészét magában foglaló osztályképviselet a munkások és földművesszegények kiküldötteinek tanácsa. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Ennek a tanácsnak, mint már nagyon jól tudjuk valamennyien - hiszen unos-untig hangoztattuk - hármas a feladata. Azt jelenti, hogy megszüntetjük vele a

burzsoá államrendszernek megfelelő hármas funkciókor megoszlását, megszüntetjük vele azt, hogy külön hozzák a törvényt, külön hajtják azt végre, és külön bíráskodnak a törvények megszegői fölött. A munkástanács, elvtársak, ismétlem, dolgozó testület lesz, dolgozó, elvtársaim, és nemcsak tanácskozó, és nem elsősorban tanácskozó, hanem dolgozó testület, amely dolgozó testület hozza a törvényt, hajtja azt végre és bíráskodik annak megszegői fölött. ***(Úgy van!)***

Tisztelt elvtársaim, ez azt is jelenti azonban, hogy ezeknek a munkástanácsoknak a jelentőségét úgy kell értékelnünk, mint ahogyan szükséges a proletariátus egészének, a proletariátus összességének szempontjából. Itt lehetnek eltérő vélemények - kell is hogy legyen eltérő vélemény -, azonban az eltérő vélemény nem abban kell hogy nyilvánuljon, hogy itt egymást agyonbeszéljük, hanem úgy kell tennünk, mint azt tette az oroszországi proletariátus, amely sajnos nem is a legaktívabb volt valamennyi ország proletariátusa között, a szovjetekben kifejtett munkája tekintetében, de úgy kell tennünk mégis, mint ők tettek, hogy minél kevesebbet beszélve, minél többet cselekedjünk. ***(Élénk helyeslés és taps.)*** így el fogjuk érni azt, hogy Marx ideálját valósítjuk meg a munkástanácsokkal, mint tényleg dolgozó testületekkel. ***(Helyeslés.)***

A munkástanácsok szerepe nemcsak ez a hármas funkciókor, ennek a hármas feladatnak a végrehajtása, de egyúttal a munkásság osztályharcának továbbszervezése a legszélesebb keretekben. Ebben segítőtársa a párt- és a szakszervezet. De mind a két feladatnak, a politikai és gazdasági feladatnak a megoldását a maga vállaira vette a proletariátus teljes egészének összképviselete: a munkástanács. Az osztályhajrc nem lehet mellékes feladat ebben az alkotó és romboló munkában, amely reánk vár a munkástanácsok kereteiben. A munkástanács mindenkor kifejezője kell hogy legyen, és én azt hiszem, lesz is, a proletariátus hangulatának, a proletariátus akaratának, a proletariátus vágyainak, a proletariátus teremtő erejének. Mert a proletariátus forradalmi teremtő ereje az, amely létrehozta a munkástanácsokat, és ez a forradalmi teremtő erő az, amely működni fog benne, hogy megvalósítsa a proletariátus nagy ideáljait, megvalósítsa végső célunkat, amelyhez mi minél inkább közeledünk, megvalósítsa a szocializmust, mint a kommunizmus első stádiumát, mint a kommunizmus első fokát. ***(Élénk helyeslés.)***

Ez a forradalmi teremtő erő azonban nemcsak bennünk működik, nemcsak azokban, akik a proletariátus kiküldöttei vagyunk, hanem elsősorban magukban a tömegekben. És én nem győzöm soha eléggé hangsúlyozni azt, hogy a tömegektől való minden eltávolodás, a tömegekkel való minden érintkezés hiánya nem teszi ugyan tönkre a tanácsrendszert, amely egyik halhatatlan alkotása a proletariátusnak - de képtelenné teszi feladatainak a végrehajtására. ***(Úgy van!)*** A munkástanácsok rendszerének az az értelme,

elvtársaim, hogy a burzsoá állam bürokráciáját megszüntetjük, és helyébe egy, a népesség egészétől nem különvált, hanem a népesség egészével, tehát a dolgozók, a proletariátus egészével teljes mértékben szorosan összefüggő fő hatalmat, államhatalmat létesítünk. Ez a szoros összefüggés azonban az első feltétele annak, hogy ne alakuljon ki egy új bürokrácia.

A proletárforradalmak kritizálják önmagukat, mondja Marx, és senki ne vegye rossz néven senkitől, ha saját forradalmunkat kritizáljuk és kritizáljuk már azt a működést, amelyet a budapesti kerületi munkás- és katonatanácsok eddig kifejtettek. Ebből a működésből, elvtársaim - anélkül, hogy abból valami túlságosan tragikus következtetést vonnék -, máris megállapítom azt, hogy bizonyos mértékű bürokratizálódás látszik ebben a működésben. Bizonyos mértékben egyesek - ismétlem egyesek - eltávolodnak a tömegektől: eltávolodnak oly mértékben, hogy azt hiszik az ő akaratuk a tömegek akarata. ***(Igaz! Úgy van!)*** Pedig, elvtársaim, arra kell legjobban vigyázni, hogy saját akaratunkat sohase exponáljuk úgy, mint a tömegek akaratát. Ha valaki tisztában van azzal, hogy az ő akarata az ő akarata és nem a tömegek akarata, szóval a saját akaratának jelentőségét leszállítja a saját értékére, akkor nem léphet fel oly módon, mint ahogy például - hogy konkrét példát említsek - fellépett a IX. kerületi munkástanács, amely a Közvágóhídról, a IX. kerület területén lévén, rögtön azt gondolta, hogy a Közvágóhíd a IX. kerületé, és ott intézkedett is.

Egészséges decentralizálásra szükség van, elvtársaim, egészséges decentralizálás szükséges azért, hogy minél több helyen érvényesüljön a proletariátus önkormányzata. ***(Helyeslés.)*** Szükséges a proletárdemokráciában az, hogy minél több terület legyen, ahol a proletariátus akarata megnyilvánulhat. A párt-, szakszervezet, a kerületi munkás- és katonatanácsok, a proletariátus különböző szövetségei mind valamennyien ily fórumok, de van egy általános akarat-megnyilvánulási fórum, egy hely, ahol a proletariátus összességének akarata megnyilvánul, amely akaratnak mindenki köteles magát alávetni. Ez, elvtársaim, ez a hely, a Magyarországi Tanácsköztársaság országos kongresszusa. ***(Élénk helyeslés.)*** Nem lehet tehát azt hinni, hogy a budapesti kerületi munkástanácsok vagy pláne valamely kerület munkástanácsa, elvtámim, oly dolgokban intézkedhet, amely az egész ország proletariátusának érdekeit érinti. íme itt a IX. kerület példája, ahol egy elvtársat ma le akartak tartóztatni, és ahol a vágóhíd felett «gy kerület akart rendelkezni. Ez a példa, amelyet felhozok, most is, amikor általánosságban beszélek, mutatja, hogy sokan vannak még, akik saját akaratukat úgy exponálják, mint a tömegek akaratát. Erre pedig vigyázzunk, tisztelt elvtársaim, mert ez a bürokrácia forrása, a dolgozók összességétől különvált fő hatalomra való komikus kísérlet.

Legyünk mindig őszinték, mert az ilyen őszinteség alapja annak, hogy tisztázzuk a nézeteket. A munkástanács nem a párt, a párt nem a munkás-

tanács, ellenben valamennyien itt ma szocialisták vagyunk, akik nevezhetjük magunkat éppoly joggal kommunistáknak. ***(Hosszan tartó viharos taps.)*** Valamennyien, kivétel nélkül, mert ugye tudjuk, hogy a harmadik Intemacionálé akaratnyilvánításához képest fel fogjuk venni ezt a pártelnevezést. ***(Élénk taps.)*** Nem ez a fontos azonban ez ügyben, azonban, elvtársaim, a nevek is sokszor szimbólumot jelentenek, ellenben fontos az, hogy akik itt vagyunk, egy pártnak vagyunk tagjai. ***(Éljenzés.)*** Egy pártnak vagyunk valamennyien tagjai, és itt, ha akármilyen véleményeltérések vannak közöttünk, személyeskedések, személyes ellentéteknek kiélezése vészes veszedelmet jelent. ***(Igaz! Ügy van! Taps.)***

Elvtársaim! Kijelentem azt, hogy nincs rá hatalom, ami engem a magam álláspontjától eltérítsen, kivéve egy meggyőzés, ha belátnám, hogy a marxizmus nem igaz, ezt pedig nem hiszem, hogy belátnám. Mondom, nincs hatalom, mely a magam álláspontjától, a magam bolsevik álláspontjától eltérítsen. ***(Viharos taps.)*** De, elvtársak, sohasem fogom elfelejteni azt, hogy én egy párthoz, egy családhoz, a kommunista proletárcsaládhoz tartozom mindazokkal, akik ebben a Munkástanácsban itt ülnek. És, elvtársaim, a kommunizmus a proletariátus teremtő erejének folyományaképpen éppen ebben a családi vonatkozásban is megnyilvánul, abban, hogy azt a bizonyos sokat hangoztatott és a polgári társadalom által meg nem valósíthatott testvériséget itt mi magunk között proletárdolgozók között meg kell hogy valósítsuk. ***(Úgy van!)*** Ez egyik előfeltétele annak, hogy mi dolgozó testület legyünk és nem fecsegő testület. ***(Úgy van! Taps.)***

Elvtársaim! Én nem vagyok elvileg antiparlamentista, én historikusán nézem a dolgokat, és belátom azt, hogy annak idején volt értelme, szükségszerű volt a parlamenti módszernek is a kihasználása. Ezt értsük meg jól, mert Marx szintén ezen az állásponton volt, annak idején. Ma azonban miért lett akadálya, végleges akadálya a parlamentarizmus a proletariátus felszabadításának ? Miért kellett felrúgni a parlamentarizmust, és helyére a proletariátus osztályképviseletét, a munkásság és a földművesszegények tanácsának szervezetét felépíteni? Azért, elvtársaim, mert ami nem volt igaz annak idején, amikor megcsinálták a németek a gothai programot, hogy a burzsoázia egy egységes reakcionárius tömeg,[14] igaz lett az imperialista fejlődés folytán. Tehát szembeállott egy egységes reakcionárius tömeg a munkásosztállyal, egy másik egységes forradalmi tömeggel. Mi volt ennek a következménye? Teljesen kilátástalanná vált minden rábeszélés, minden parlamenti vita, nem lehetett kiszakítani a burzsoáziából egyes részeket abból a célból, hogy a burzsoáziának egymás közötti ellentéteit felhasználhassuk arra, hogy bizonyos eredményeket érjünk el a proletariátus javára.

íme, itt az értelme annak, hogy a munkástanácsokat miért kellett megcsinálni. A parlamentnek ilyeténképpen üres, fecsegő bódévá kellett vál-

toznia, maguk a burzsoázia teoretikusai is megállapították már ennek a rendszernek csődjét. A parlamenti rendszer tehetetlen volt a burzsoázia szempontjából is, mert mindenütt ott volt már nyilvánvalóan, láthatóan mögötte a nyers erőszak, a fabritiusok erőszaka[15], az imperialista háború erőszaka, és így, ezért kellett rátérnie a munkásosztálynak minden erővel a tanácsrendszer intézményére.

Azonban, elvtársaim, ez azt jelenti, hogy itt a tanácsrendszerben azért tanácskozunk, mert itt meggyőzhet egyik is, másik is, mert tulajdonképpen egy azonos osztálynak a szülöttje, egy azonos osztálynak az érdekeit képviseli. Ha vannak közöttünk eltérések, ez nem azt jelenti, hogy engedünk elveinkből, nem ezt jelenti, mert elvből engedni, elvi áldozatot hozni nem szabad senkinek. ***(Úgy van! Lelkes taps.)*** Ellenben azt kell csinálni, elvtársaim, hogy lehetővé kell tenni az együttműködést, hogy ne váljon üres szóbeszéddé az, ami itt ebben a teremben elhangzott. ***(Úgy van!)*** A beszéd csak akkor nem felesleges, ha már a tettet érleli. Ha nem érleli a tettet, elvtársaim, akkor a beszéd hiábavaló.

Azt kívánom most, amikor a pártvezetőség nevében üdvözlöm önöket, hogy ez a Budapesti Munkástanács, amelyben a Magyarországi Szocialista Pártnak tagjai ülnek benn egytől egyig, hogy ez egy dolgozó és nem egy fecsegő testület legyen, mert a proletariátus osztályharcában, a proletariátus építőmunkájában csak egy lehet, ami eredményre vezethet: a dolog, a munka. Ez a munka, elvtársaim, nemcsak a magunk munkája, nemcsak a magunk érdeke, nemcsak az egy nyelven beszélők munkája - mert csak a nyelvről lehet szó, és itt a válasz azoknak, akik a németek nevében felszólaltak -, nem a magyaroknak munkája és a magyaroknak érdeke, mert mi nem először vagyunk magyarok, hanem először proletárok vagyunk ***(Élénk helyeslés és taps.),*** s az is, aki német, az is először proletár, azután német vagy pedig burzsoá, s akkor lehet először német. Erre csak azt mondom, hogy ez a munka a nemzetközi proletariátus érdekében kifejtett munka. S elvtársaim, amint kezdtem az előbbi ülésen, úgy most végzem azzal, hogy a nemzetközi proletárforradalom érdekében dolgozzunk! - Éljen a nemzetközi proletárforradalom! ***(Hosszan tartó élénk éljenzés és taps).***

Pl Archívum. 600. f. A Budapesti Munkás- és Katonatanács jegyzőkönyvei.
1919. április 15. 7-16. old. - Gyorsírói feljegyzés.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 235-241. old.

Beszéd a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén

1919. ÁPRILIS 19.

Nem fogok egy szép szót sem mondani, de arra kérem önöket, hogy halálos komolysággal hallgassák azt, amit mondani fogok.

A proletariátus maga dönti el, mit kell cselekednie, hogy azután csakugyan cselekedjék is. A proletariátus diktatúrája szakítást jelent minden titkos diplomáciával, szakítást jelent minden, a proletariátus háta mögött történő politikával, és én itt önöknek minden szépítés nélkül el fogom mondani mindazt, amit a mai hadi és külpolitikai helyzetről el kell mondani, amit tudunk, elmondom mindazt, amit mi a jelekből, a szimptómákból következtethetünk. Két világáramlatnak harca csap össze a Magyarországi Tanácsköztársaság fölött: az imperialista kapitalizmus és a bolsevista szocializmus. Ennek az összecsapásnak vagyunk a részesei. Az antant megbízásából itt járt Smuts generálissal való jegyzékváltásunkat ismerik az elvtársak.[16] Nem állunk a területi integritás alapján, de élni akarunk, azért nem voltunk hajlandók visszavonni a demarkációs vonalat.

Nem voltunk hajlandók arra, hogy fölszabadított proletártestvéreinknek a neutrális zónán levő részét újból a kapitalizmus igája alá hajtsuk, mert ez azt jelentette volna, hogy a fizikai megélhetés lehetőségeit vonjuk el a magyarországi proletariátus elől. Most megindulhat a román bojáruralom részéről az offenzíva.[17] Ez a nemzetközi osztályharc kérdése, a nemzetközi forradalom és nemzetközi ellenforradalom kérdése.

Mi józanul és hidegen számítva, tudtuk azt, hogy ez be fog következni. Amikor mi megalapítottuk a proletárdiktatúrát Magyarországon, nem arra alapítottuk számításainkat, hogy mi képesek leszünk majd katonai erővel, rendszeres háborúval megbirkózni az antant csapataival. Nem hittük azt, hogy azzal a hat divízióval, amelyet a fegyverszüneti szerződés a Tanácsköztársaság számára engedélyezett, meg tudjuk állítani azt az offenzívát, amely minden oldalról fenyeget bennünket.

Hangsúlyoztuk és hangsúlyozzuk, hogy mi a Magyarországi Tanácsköztársaság sorsát a nemzetközi proletárforradalomra alapítottuk. ***(Úgy***

van!) Megindult a román offenzíva. Csapataink olyanok voltak, hogy részben kimerültek a frontokon, részben iskolázatlanok voltak. Azzal is tisztában voltunk, hogy hadsereget nem lehet szervezni előre, új, forradalmi fegyelmet nem lehet megteremteni előre, kívülről; hadsereg, forradalmi proletárhadsereg, osztályhadsereg, forradalmi proletárfegyelem csak az ellenforradalommal való küzdelemben magában alakulhat és fejlődhet ki. ***(Élénk helyeslés és taps.)*** A román offenzíva ez idő szerint sikerült a jelek szerint, és Szatmárnémeti elesett. Szatmárnémetiben a román offenzívának sikere után, már burzsoá uralom, már burzsoá diktatúra van. Szatmárnémetiben megszűnt a proletariátus uralma, amivel együtt helyreállott a magántulajdon rendje, helyesebben a magántulajdon anarchiája. Nagyvárad előtt közvetlenül ott állanak a román csapatok, és Nagyváradon, bizonyos, nagyon rövid idő után helyre fog állani újból a kapitalizmus kizsákmányoló rendje. Csapatainknak egy része, nagyon kis része, megállotta a helyét, utolsó vércsöppig küzdött, áldozatokat hozott; másik része otthagyta az állásokat, a kötelékek fölbomlottak.

Debrecen a vigasztaló hely. Debrecenben a fölfegyverzett proletariátus nemcsak hogy nem adta ki a kezéből a hatalmat, de ez a hatalom szilárdabban van ma a kezében, mint valaha volt. Békéscsaba felé szintén rosszul áll a hadi helyzet. Ott is a csapatok egy része fölbomlott, másik része azonban tartja magát. Túlerővel támadnak mindenütt a románok, jobb fegyverzettel, tökéletesebb fölszereléssel, mint aminő az ifjú proletárállam ifjú hadseregéé. Egyelőre más vonalakon nem indult meg az offenzíva. Az antant bennünket a párizsi kommün sorsára akar juttatni. ***(Nem engedjük!)*** ***A*** cseh front még nem mozdult meg, a déli front sem, de nem tudom, hogy most talán, már ebben a pillanatban nem kezdődött-e meg az előrenyomulás. Lehet, hogy nem, de lehet az is, hogy igen. Ha ma nem, talán holnap megkezdődik. Senki kétségbe ne essék, de el kell mondanom azt is, hogy a fegyverzet és fölszerelés kérdésében is rosszul állunk azért, mert egy olyan lehetetlen hadi fölszerelési állapotot vettünk át, amelyet az alatt az idő alatt, mely rendelkezésünkre állott, nem sikerülhetett még kiépíteni. Történtek olyanféle jeladások bizonyos körök részéről, mint hogyha egy olyan aktus esetében, amellyel a proletariátus lemond a maga hatalmáról vagy legalábbis kitolja a szocializmust, elmaradna az antant offenzívája. Ha nem akarjuk a magántulajdont, ha nem akarjuk a kapitalizmus visszaállítását, ha akarjuk a diktatúra fönntartását, ha azt akarjuk, hogy ne burzsoázia, de proletárdiktatúra legyen ebben az országban, akkor cselekednünk kell, meg kell hányjuk-vessük most rögtön, hogy ezekkel az ellenséges, imperialista erőkkel szemben minő erők állanak rendelkezésünkre.

Elsősorban a magunk erejére kell számítani, mert a nemzetközi proletárforradalom ugyan mellettünk van, de szükséges, hogy minden erőnket megfeszítsük addig, amíg elérkezik a nemzetközi proletárforradalom aktív segítsége. Az első föladatunk ez esetben az lesz, hogy mindenki, aki csak nélkülözhető itt Budapesten, aki csak nélkülözhető itt a központi igazgatásban, minden proletár, a proletariátusnak minden képviselője: ki a frontokra! ***(Igaz! Ügy van! Hosszan tartó taps.)*** Most van szükség az egységre. Itt, ebben a percben minden kicsinyes szempontnak el kell hallgatnia, itt ebben a percben olyan vasegységre van szükség, amely vasegységet semmi, semmi a világon nem tudja megbomlasztani. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Akik kimennek a frontra, azok abban a tudatban kell, hogy kimenjenek, hogy itt a diktatúra középponti kezelése jó kezekben van letéve; akik pedig itt maradnak a helyükön, azok abban a tudatban kell, hogy itt maradjanak a helyükön, hogy künn a frontokon jó kezekbe van letéve immáron a forradalom sorsa. ***(Igaz! Úgy van!)*** S ha ez megvan, elvtársaim, ha a proletariátus, Budapest proletariátusa, amelynek önök itt a küldöttei, a képviselői, nemcsak hogy nem letargikus állapotban van, hanem áldozatkészségét a végletekig fokozza, akkor meg vagyunk mentve és meg van mentve a proletárforradalom, akkor van időnk kivárni a nemzetközi proletárforradalmat. És ha el is buknánk, akkor úgy bukunk el, hogy a nemzetközi proletárforradalomnak a mi bukásunkból csak haszna lesz.

Én sohasem szoktam a dolgokat a magyarországi proletariátus szempontjából nézni. Én nem szoktam a dolgokat egy ország proletariátusa szempontjából nézni akkor sem, mielőtt hatalomra került itt Magyarországon a proletariátus. Most sem. Csak egy szempont van, a nemzetközi proletárforradalom szempontja. ***(Úgy van!)***

Ha időlegesen sikerülne is leverni bennünket, újból föl fogjuk támasztani a nemzetközi proletárforradalmat. ***(Élénk, hosszas taps.)*** Forrong minden ország proletariátusa. Bécsben a proletariátus fegyveresen küzd a diktatúráért. Az oroszországi testvérköztársaság csapatai átlépték Kelet-Galícia határát. Tudják, hogy egy részük már Csernovic irányában halad, mindamellett még távoli a segítség. Addig az ideig, amíg a körülöttünk levő országok proletárjai aktívan sietnek segítségünkre, a magunk erejére, a magyarországi proletárság forradalmi erejére kell támaszkodnunk. ***(Úgy van!)*** Ezt a forradalmi erőt fölébreszteni az önök feladata. Ennek a forradalmi erőnek a szervezése, kihasználása, értékesítése is az önök föladata. ***(Úgy van!)***

Népszava, 1919. április 20.
Kun Béla: Válogatott Írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 242-245. old.

Levél Leninhez

1919. ÁPRILIS 22.

Igen tisztelt Lenin elvtárs!

„A valóságos mozgalom egyetlen lépése fontosabb tucatnyi programnál."[18] Ezt Marxtól tanultam, de nem hízelgés, ha bevallom, hogy e mondat igazi értelmét öntől tanultam meg.

Csatoltan küldöm Önnek a magyar proletárforradalom egy történelmi dokumentumát, tudniillik azt a levelet, amelyet egy baloldali szocialista elvtárshoz intéztem, aki felszólított arra, hogy javasoljak olyan platformot, amelynek alapján megegyezés jöhetne létre.[19] Ez a program bolsevik program, és cselekedeteink nem kevésbé bolsevik cselekedetek.

Mindenekelőtt le kell szögeznem, hogy a kommunisták proletárforradalma kitört volna Vix ezredes ismert jegyzéke[20] nélkül is, de azt hiszem, botorság lett volna ezt a kínálkozó alkalmat kihasználatlanul hagyni. Sematikusan gondolkodó burzsoá ideológusok, akik a marxista módszernek csupán a formáját tekintik, nem pedig a szellemét, persze, csak nehezen tudják elképzelni, hogyan történhetett, hogy olyan véres forradalom után, amilyen az orosz októberi forradalom volt, Magyarországon az átmenet látszólag olyan szelíden ment végbe. Igen jellemző, hogy éppen ez a tény fájt a scheidemannoknak. Nacionalista blöffnek tartották forradalmunkat. De a kapitalizmussal való radikális szakítás egész világosan megmutatja, hogy a mi forradalmunk igazi kommunista forradalom volt. Gyünjölcsein fogják megismerni. A magyar forradalomban kétségkívül fog még vér folyni, éppen elég. Már kezdi emelgetni fejét az ellenforradalom, de még mielőtt felemelné, le fogjuk vágni ezt a fejet.

Visszatérve az első mondatra: nem küldtem programot, csak néhány helyzetjelentést, de a Magyar Tanácsköztársaság elküldte az idősebb testvérköztársaságnak a magyarországi proletárdiktatúra első üdvözletét. Most sem küldök programokat: a nemzetközi forradalom további lépései meg fogják mutatni, mi a jelentősége a mi poletárforradal-

munknak. Helyzetünk kritikus. De bármi történjék is: minden lépésünket a világforradalom érdekei fogják vezérelni. Egy pillanatig sem gondolunk arra, hogy a nemzetközi forradalom egy részének érdekeiért feláldozzuk a világforradalom érdekeit. Még ha egy breszti béke várna is reánk, azzal a tudattal fogjuk megkötni, amely önt hatotta át a breszti béke megkötésekor, amelyet Ön az én akaratom ellenére, a baloldali kommunisták akarata ellenére kötött.[21] Nem szégyelltem annak idején beismerni, hogy a breszti béke tekintetében az Ön politikája volt a helyes, és azoknak a felfogása, akik az ellenkezőjét állították, nem volt történeti és nem volt marxista. De ugyanígy nem történeti felfogás azoknak a felfogása, akik forradalmunkat kizárólag keletkezése különleges körülményei alapján ítélik meg. Annak idején elküldtem önnek a rendeleteket, de örültem volna, ha az utóbbi napok eseményei filmszerűen leperegtek volna az ön szeme előtt, s láthatta volna, hogy mi a diktatúrát nemcsak hirdetjük, hanem valóban gyakoroljuk is. Az, amit Ön Kautsky ellen írt könyvében[22] a diktatúra szükségességéről kifejtett, irányvonalunk a diktatúra gyakorlásában. Nem hiszem, hogy akadna akár egyetlen elvi cselekedet vagy intézkedés is, amelyet kifogásolna. Nekünk még nagyobb nehézségeink vannak, mint annak idején Önöknek Oroszországban; a mi pillanatnyi külpolitikai helyzetünk még sokkal rosszabb, mint Oroszországé. Mégis azt hiszem, hogy még a legtisztább elvi szempontból sem emelhető semmiféle kifogás cselekedeteink ellen. Az a megegyezés, amely e program alapján létrejött, kétségkívül elvi és taktikai megegyezés, tehát igazi egység. A jobboldali elemek kiszorultak a pártból, és a régi szakszervezeti bürokráciát fokozatosan megrostáljuk. Tói tudom, hogy a proletariátus sorsát nem én fogom eldönteni, hanem maga a proletariátus, de kérem, hogy továbbra is legyen irántam bizalommal. Én sohasem fogok jobbra tolódni, baloldali kommunizmus viszont azért nem lehetséges nálunk, mert annyira baloldaliak vagyunk, hogy további balratolódás lehetetlen.

Saját üdvözleteimen kívül tolmácsolom Önnek kedves elvtársaim és barátaim legszívélyesebb üdvözleteit is, és megküldöm munkatársaim néhány cikkét, akik velem együtt harcoltak és a forradalom első soraiban tevékenykedtek.

Budapest, 1919. április 22.

őszinte híve
Kun Béla

Kommunyisztyicseszkij Intyernacional (Moszkva), 1919. június.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 246-247. old.

**A taskenti Világszabadság különkiadásban,
Lenin zárószavaival közli
a Magyar Tanácsköztársaság felhívását az orosz
Vörös Hadseregben harcoló magyar vöröskatonákhoz**

Rádiójelentés Moszkvából.
Érkezett április 23-án.
Taskent. Turcik. Másolata kiadatott a külföldi kommunisták országos bizottságának. Az alább közölt távirat magyar nyelvű, és a turkesztáni magyar elvtársaknak szól. Intézkedjetek, hogy a külügyek összes népbiztosaival a lehető leggyorsabban közöltessék.

Felhívás!
Magyar elvtársak! Vörös proletárkatonák!
A magyar proletárság március 24-én[23] lerázta a tőkések jármát, kezébe vette sorsának intézését és megalkotta a Magyar Tanácsköztársaságot!

A proletárság Nyugat-Európa felé folytatja győzelmes előnyomulását, Oroszországban már van új állomása, ahol szintén a proletároké a hatalom! A proletárállamok szoros szövetségre léptek egymással. Oroszország, Ukrajna, a Magyar Tanácsköztársaság és a Bajor Tanácsköztársaság!

A burzsoázia végső erőfeszítéssel odairányítja támadását, ahol a kommün-mozgalom gerincét sejti, mert úgy gondolja, hogy csapásai az egyre erősödő proletárforradalmat érzékenyen képesek sújtani.

Ha eme erőlködése sikerülne, egyetlen jól kiszámított csapásától megroppanna a gerinc, és összeomlanának a tanácsok köztársaságai.

A fehérgárdisták összevont csapatai és Kolcsak bandái pusztító erővel nyomulnak elő a Volga irányában, Kazán és Szamára felé. Ha sikerül az előnyomulásuk, nemcsak az orosz forradalom van veszélyeztetve, hanem alapjában megremeg a nemzetközi forradalom is. Az ellenforradalom száz fronton törtet most elő!

Bennetek, a nemzetközi proletárforradalom magyar ajkú harcosaiban a magyar forradalom hírére önkéntelenül megizmosodott a vágy, hogy odahaza folytassátok a harcot a burzsoázia és az ellenforradalom ellen, amit itt Oroszországban megkezdettetek.

Lelkesítsen benneteket a büszke tudat, hogy az Orosz Tanácsköztársaság a legszorosabb szövetségre lépett a Magyar Tanácsköztársasággal, és ha az a kívánságtok, hogy a magyar proletáruralom éppoly büszkén tudjon dacolni az ellenforradalom támadásaival szemben, mint az orosz, akkor most nem szabad elhagyni a küzdőteret, nem szabad elvesztenetek a hiteteket, és lelkesedéssel kell harcolnotok!

Egyetlenegy pillanatig sem maradhattok tétlenek, és teljes erővel kell lesújtanotok Kolcsak bandáira és az ellenforradalmárokra.

Most, ti, magyar vöröskatonák, akik Kolcsak bandáival és az ellenforradalmárokkal harcoltok Oroszország földjén, éppúgy küzdőtök a Magyar Tanácsköztársaságért, mint Magyarországon, mert Magyarország és Oroszország most egy test!

Aki érzi, hogy magyar proletár, fegyvert ragad az ellenforradalom ellen ott, ahol kell, mert az orosz volt hadifoglyok, akik még Magyarországon élnek, vörös hadseregeket alkottak, és megvédik a nemzetközi proletárforradalom magyar frontját.

Aki most készül elhagyni a frontot, hogy visszatérjen a Duna és a Tisza közé a forradalom védelmére, a legválságosabb pillanatban hagyja cserben a proletárforradalmat.

Aki most nem ragad fegyvert, aki most hagyja el helyét, nemcsak a közös ügynek árt vele, hanem a fiatal Magyar Tanácsköztársaság ellen is vét.

Ti, akik már a vörös lobogó alatt küzdöttetek akkor, mikor Magyarországon még a régi rendszer volt az uralkodó, ti, akik már ismertétek a proletárkötelességeket, amikor a munkásforradalom odahaza még csak ébredezett, ti vagytok a nemzetközi proletárforradalom büszkesége, ti voltatok a magyar forradalom előharcosai.

Most folyik a döntő küzdelem, ne hagyjátok el helyeiteket!

Világosítsátok fel a bátortalanokat és a kishitűeket kötelességük felől!

A Magyar Tanácsköztársaság parancsa, hogy senki se hagyja el helyét.

Fel, proletárok, a küzdelemre! Szilárdan együttműködni az orosz elvtársakkal! Fel a küzdelemre a legközelebb eső fehérgárdisták és Kolcsak-bandák ellen.

Fel! Ti 25 ezeren Turkesztánban, ti 100 ezeren Szibériában, kik végigszenvedtétek a hadifogság tenger keservét.

Lebegjen szemeitek előtt, hogy otthonhagyott családotok tőletek, sokat szenvedett foglyoktól várja szabadulását!

Ha itt Kolcsak bandáit semmisítitek meg, tízezrek családjának hozzátok meg a szabadulást.

Férfiasan, bátran küzdjetek az ellenforradalom ellen!

A Magyar Tanácsköztársaság nevében
Kun Béla
külügyi népbiztos

Orosz záradék, Lenin elvtárs zárószavai:
„Csatlakozom a felhívás egész szövegében foglaltakhoz, és bízom benne, a magyar proletárság a frontokon nem fogja szem elől téveszteni, hogy még néhány hónapig küzdjön a nemzetközi proletárérdekekért, és akkor mienk a győzelem, az utolsó, a biztos győzelem.”

Lenin

Pl Archívum. 501. f. 5. - Fotókópia.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 250-252. old.

Kun Béla távirata Leninnek az ukrán kormánnyal való megegyezés lehetőségéről a Magyar Tanácsköztársaság megmentése érdekében

Budapest ***1919- április 27.***

Az egyesülés a szovjet csapatokkal Galícián át életkérdés számunkra. Ez ideig még nem kaptam pontos választ az előző[24] együttműködésünkre vonatkozóan. Kérem 24 órán belül válaszolni, lehet-e egyezményt kötni az ukrán független szociáldemokratákkal[25] a galíciai Ukrajnára[26] vonatkozóan az alábbi feltételek alapján: 1. Az orosz, magyar, bajor és az összes még alakuló szovjetköztársasággal szövetséges Ukrán Szovjetköztársaság elismerése a szuverenitás alapján. 2. Az ukrán szovjetkormány élén az ukrán független szociáldemokraták tagjának kell állnia. A kormány kétharmada ukrán pártok tagjaiból, egyharmada - nemzetközi volna, vagyis oroszokból stb. állna. 3. A nemzetközi kulturális önrendelkezés teljes elismerése. Mi elkeserítő helyzetben vagyunk, hadsereg nélkül; ha Ön nekünk nem segít, a Kommün sorsa[27] lesz osztályrészünk.

Kun Béla

CGASZA. Kollekcija dokumentov o vengerszkih intyemacionalisztah.
I. old. - Gépírásos másolat. (Oroszul.)
A magyar internacionalisták
a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban és a polgárháborúban.
Dokumentumgyűjtemény. Kossuth Könyvkiadó 1968. 61. old.

A Forradalmi Kormányzótanács külügyi népbiztosának békeajánlata Wilsonhoz, a csehszlovák, a jugoszláv és a román kormányhoz

1919. ÁPRILIS 30.

Wilson úrnak, az Egyesült Államok elnökének,

Párizs

Elnök Úr, a mai napon a következő jegyzéket küldöttük a csehszlovák, a jugoszláv és a román kormánynak: Elnök Úr! A magyar forradalmi tanácskormány nevében tisztelettel kijelentem, hogy fenntartás nélkül elismerjük az Önök által bejelentett területi-nemzeti igényeket. Önök ezeket az igényeket azzal indokolták, hogy véget akartak vetni a magyar uralkodó osztályok által az Önök honfitársaira gyakorolt évezredes leigázásnak. Önök azt hitték, hogy ezzel a lakosság e rétegeinek érdekében és akarata szerint cselekszenek. Az előző kormány nem fogadta el javaslataikat, és ragaszkodott az úgynevezett történelmi joghoz, amely a további elnyomás jogát a korábbi elnyomásból származtatta.[28] Mi, kormányra lépésünk első napjától kezdve, szakítottunk ezzel az elvvel. Ismételten ünnepélyesen kijelentettük, hogy nem állunk a területi integritás elve alapján, és most közvetlenül is az Önök tudomására hozzuk, hogy fenntartás nélkül elismerjük az Önök összes területi-nemzeti követeléseit. Ezzel szemben követeljük az ellenségeskedések azonnali beszüntetését, a belső ügyeinkbe való be nem avatkozást, a szabad tranzitóforgalmat, olyan gazdasági szerződések megkötését, amelyek mindkét fél gazdasági érdekeinek megfelelnek, az Önök területén maradó nemzeti kisebbségek védelmét. Ezzel Önök elérték mindazt, amire törekedtek. Nincs szükség arra, hogy egyetlen csepp vért is ontsanak, egyetlen katonájuk életét feláldozzák, hogy a békés vidékeket a háború fúriájával sújtsák azért, hogy nemzeti törekvéseiket megvalósíthassák azok az osztályok, amelyek honfitársaikat nemzeti és kulturális téren elnyomták, s egyúttal népünk dolgozó tömegeinek is elnyomói voltak. Abban a pillanatban, amikor mi honfitársainknak megadtuk a nemzeti felszabadulás jogát, önmagunkat is felszabadítottuk ezen osztályok uralma alól. Mi felszabadítottuk önmagunkat, és nem akarunk többé visszatérni ezen elnyomók igájába. Belső intézmé-

nyeinket saját ügyünknek tekintjük, s ezért hiszünk abban, hogy ha Önök komolyan veszik az eddigi ígéreteket, akkor ez órától fogva visszaállíthatjuk egymás között a békés állapotokat. Válaszukat várom. Midőn mindezt közöljük Önökkel, szeretnénk rámutatni arra, hogy e pillanattól fogva semmiféle nemzeti érdek nem igazolja a jelenlegi háborús állapot fenntartását, mostantól kezdve semmi kétség sem lehet az iránt, hogy a háború folytatása a nevezett kormányok részéről az általuk hirdetett nemzeti érdekeket a legdurvábban megsérti. Ha a háborút mégis tovább folytatják, az csak idegen érdekekért, a külföldi imperializmus érdekeiért, mindenekelőtt a magyar uralkodó osztályok érdekeiért történhet.

A Forradalmi Kormányzótanács nevében
Kun
külügyi népbiztos

A fenti német nyelvű békeajánlat szövege abban a táviratban maradt fenn, amelyet Kun Béla küldött Böhm Vilmoshoz Szolnokra. A távirat befejező részében közölte Böhmmel, hogy a békeajánlatot a következő helyekre küldte: Masaryknak Prágába; a ***Právo Lidu*** szerkesztőségének Prágába; a csehszlovák munkáspártoknak Prágába; a Román Nemzeti Tanácsnak Nagyszebenbe, a román kormánynak Bukarestbe; a jugoszláv kormánynak Belgrádba és a világ minden munkáspártjának.
A békeajánlat szövegét pontatlan fordításban és rövidítve a Bukarestben megjelenő ***Socialismul*** c. lap és a ***Kolozsvári Hírlap*** 1919. május 6-i száma közölte a következő megjegyzéssel: „A magyar kormány békekérésére a román kormány nem fog semmi választ adni, mert úgy véli, hogy a budapesti bolsevikiekkel nem lehet szóba állni.” (A magyar kormány békeajánlata Romániához és a cseh-szlovák államhoz.)

Pl Archívum, IML 138/8. 28-30. old.
MMTVD 6/A köt. Kossuth Könyvkiadó 1959. 355-357. old.

Beszéd
a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén

1919. MÁJUS 2.

Tisztelt elvtársak! Mikor az embert nem a kétségbeesés - mert a kétségbeesés soha -, de a keserűség fogja el olyanok láttán, amiket nemigen szeretne látni, sokszor a literatúrához menekül. Nekem, amikor ebben a Szovjet-Magyarországban most a legutóbbi napokban körülnéztem, Gorkij egy cikke[29] jutott eszembe. Ezt a Gorkij-cikket 1906-ban olvastam, akkor, amikor az oroszországi proletariátus első ízben vívta a maga forradalmi harcát a cárizmussal - ***(Zaj.)***

Elnök (csenget): Csendet kérek!

Kun Béla népbiztos: - és amikor a francia imperializmus, mely akkoriban fiatal korát élte, pénzzel, fegyverrel segítette a cárizmust. A cikk szerint Gorkij Párizsba ment keresni a forradalom szellemét, keresni a régi forradalmi Párizst, hogy segítséget nyújtson az oroszországi proletariátus vívódó forradalmának. Elmondja, hogy kereste a régi frígiai sapkás forradalmat, kereste, kutatta, és elvezették valami hotelbe, ahol egy kurtizánt, egy félig-meddig utcai sorba süllyedt nőt talált, akit arra kért, hogy ne adja le magát a cárnak, segítse a forradalmat. És a nő, a kurtizánná vedlett forradalom mégis megadta magát a cárnak, mire Gorkij így végzi beszédét: „Szerettem volna véres, gennyes nyálamat a szemébe köpni."

Elvtársak! Amikor végignézünk azokon a helyeken, ahol most a francia és a román imperializmusnak a csapatai vonulnak a proletár Budapest ellen, eszünkbe kell hogy jusson Gorkijnak ez a cikke. Menekülő, gyáván szaladó csapatok, teljesen szétzüllött hordák, melyek fosztogatni tudnak, de teljes öntudatlansággal szemlélik a bekövetkező eseményeket, megadják magukat, nem a románoknak, hanem a letargiának, fosztogatnak, és immáron ott tartunk, hogy nem a románok, hanem saját csapataink veszélyeztetnék Budapestet, ha meg nem tennők velük szemben mindazokat az intézkedéseket, melyeket szükségesnek tartunk.[30]

Ez nagyjából a kép, elvtársaim. Én nem kétségbeesést akarnék kel-

teni, elvtársak, nem is akarok kétségbeesést kelteni, mert én magam nem vagyok kétségbeesett, és az én szájamból nem hallhatnak kétségbeejtő szavakat, mert én soha, soha nem fogok kétségbeesni a proletariátus sorsán. Én tudom azt, elvtársaim, hogy mi a történelmi hivatása a proletariátusnak. Én tudom azt, hogy új barbárság kényszere, az éhség, a kapitalizmus korbácsa hajtja, űzi a felszabadulás felé, és ezért mondom, hogy sohasem fogunk kétségbeesni. De az az érzés, elvtársaim, az az érzés, amely elfogta Gorkijt az előbb idézett cikkében, feltétlenül fel kell hogy ébredjen bennünk is, bennünk, akik küzdöttünk elsősorban a proletariátus felszabadítási harcáért.

Katonailag, elvtársak, a helyzetünk az, hogy Szolnok a románok kezén van már valószínűleg. A hidat felrobbantottuk magunk mögött ott is, ellenben csapataink egy jól kiépített hídfőállásból, lövészárkokból, amelyet mérnökkari tisztek, tartalékos tisztek, mérnökök építettek ki, a déli szárnyról elszaladtak, és magukkal sodorták még azokat is, azokat a csapatokat is - két zászlóaljat -, amelyek Seidler elvtársunk parancsnoksága alatt becsületesen kitartottak. Az i. és 5. hadosztályunk - ha hadosztályról beszélünk, elvtársaim, ezalatt ne gondoljanak valami nagy csapategységeket - a Tisza északi részéről részegen jött vissza Budapest felé, és meg kellett tennünk azt, hogy lefegyverezzük őket, hogy legalább a fegyvereket megmentsük a proletariátus számára. Miskolc felé valamelyes ellenállást mutattak csapataink, ellenben Miskolcra is ma délután már minden valószínűség szerint bevonultak a csehek. Még itt-ott akadnak csapatok, amelyek a proletárösztöntől vezéreltetve próbálnának talán valamit, de a többsége a csapatoknak olyan, hogy védtelenül van kiszolgáltatva Budapest egy román támadásnak, védtelenül azért, mert ezek a csapatok még a védelemre sem alkalmasak, nemhogy a támadásra volnának alkalmasak.

Itt Budapesten megvannak a gyári munkászászlóaljak, elvtársaim. Ezeknek a gyári munkászászlóaljaknak a számára, körülbelül 15 zászlóalj számára készen van a kaszárnyákban minden felszerelés, a fegyvertől elkezdve végig, azt mondhatnám a bakancsokig, ha nem is valami tökéletes, de megfelelő felszerelés.

Arról van szó, elvtársaim, hogy odaadjuk-e Budapestet, vagy pedig küzdjünk Budapestért, küzdjön a budapesti proletariátus azért, hogy a diktatúra Budapesten megmaradjon. ***(Felkiáltások: Küzdjön!)***

Elvtársaim! Én úgy vagyok vele, hogy a szavaknak már nem hiszek. ***(Helyeslés.)*** Ügy vagyok vele, elvtársaim, hogy én akkor hiszek, amikor cselekedetet látok. ***(Helyeslés.)*** Nem a kétségbeesés ez, elvtársaim, mert azt mondom, hogyha ma nem küzd a budapesti proletariátus, majd fog küzdeni úgy, hogy hatszázszorosan fizeti meg mai letargiájának, mai kétségbeesésének, mai gyalázatának az árát. ***(Lelkes taps.)***

Én, elvtársaim, azt mondottam mindig: én nem ismerek erkölcsöst és erkölcstelent, én csak egyet ismerek, azt, ami használ a proletariátusnak, és azt, ami árt a proletariátusnak. Én, elvtársaim, hajlandó vagyok az imperialistákkal szemben hazudni, úgy, hogy talán magam is piruljak bele, mert azt mondom, hogy becstelenség a burzsoáziának igazat mondani, hogyha ez az igazság árt a proletariátusnak. De én, elvtársaim, a proletariátusnak nem fogok hazudni. Nem hazudtam eddig sem, most sem akarok hazudni, és ezentúl sem fogok hazudni. Azt is elmondom önöknek, hogy a munkászászlóaljakban sincs meg az a harckészség, amilyen harckészséget látni kellene, hogy Budapest megmentésére gondolhassunk.

Kétféle felfogás van, elvtársaim. Az egyik felfogás az, amely a diktatúráról való ideiglenes lemondást javasolja, a másik felfogás az, amely azt mondja, hogy küzdjünk az utolsó csepp vérig. ***(Úgy van! Ügy van!)*** Küzdjünk addig, ameddig egy talpalatnyi föld marad Szovjet-Magyarországból. ***(Lelkes taps.)*** Ne tapsoljanak. ***(Taps. Zaj.)*** Ne tapsoljanak, elvtársaim, nincs semmi értelme a tapsnak. A közbeszólásokra sem sokat hederítek. Tanújelét adtam annak, hogy sem a tapsra, sem a gyalázkodásra, sem a közbeszólásra nem adok akkor, amikor mi, kis csoport, a munkásmozgalom többsége ellenére kezdtük el a harcot a diktatúráért. Elkezdtük, elvtársaim, azzal a tudattal, hogy ennek jönnie kell. Jött is, és újból jönni fog, még akkor is, hogyha leverik ma Szovjet-Magyarországot, mert a szocializmushoz, a kommunizmushoz az út csak a proletariátus diktatúráján keresztül vezethet, és a szocializmus, a kommunizmus el fog jönni. Nem tapsokkal csináljuk meg, nem szavalattal, de ez a példa mutatja, elvtársaim, a mi példánk, hogy ezt csak fegyverrel és kizárólag fegyverrel lehet megcsinálni. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Én nem vagyok babonás, de azt mondom, hogy szinte valami babonás érzés van bennem, hogy ha most elpusztulhat a diktatúra, csak azért pusztul el, mert kevés vérébe került a proletariátusnak ***(Úgy van! Úgy van!),*** igen olcsó volt, ingyen adták neki. Ha talán több vérbe, több fegyverbe, több küzdelembe került volna, ha több becstelenség lett volna azokban, akik velünk szemben állottak a munkásmozgalomban, ha itt is akadtak volna noskék, ha itt is lettek volna scheidemannok, akik végletekig kitartottak volna a noskeizmus, scheidemannizmus mellett, akkor azt mondom, talán több áldozat árán szereztük volna meg a diktatúrát, de akkor nem is történt volna az, ami most történt, elvtársaim, hogy vannak egész gyárak, amelyekben úgy nézik ma ezt a diktatúrát, mint hogyha ez nekik semmi sem volna.

Elvtársak! Én azt mondom, amíg van mód rá, küzdeni kell minden erővel a proletariátus diktatúrájának fenntartásáért. Küzdeni egészen addig, amíg egyetlenegy lehetőség van arra, hogy egy fegyvert elsüthes-

sünk. De a küzdelem a fegyver elsütésében, a szuronyrohamban áll, elvtársaim, az organizálásban és nem a szavalatban, nem a tapsban, nem az éljenzésben és nem a fogadkozásokban.

Fogadkozást, elvtársaim, kaptunk eleget, és én nem félek a kritikától sem. Én tudom azt, hogy mi is követtünk el hibákat, tudom azt, hogy ezek a hibák szükségszernek is voltak, mert ezeken a hibákon kellett hogy keresztülhaladjon a proletariátus forradalmi diktatúrájának az útja. Tehát a kritikától nem félek, csak azt kérem az elvtársaktól, hogy a kritikát úgy gyakorolják, hogy nézzen mindenki magamagába is bele, nézzen különösen most magamagába bele, hogy az a kritika most is nem szavalat, szófecsérlés, szájtépés-e, mint ahogy ki kell jelentenem, volt nagyon sok esetben a diktatúra alatt: szájtépés a Munkástanács ülésein és egyéb munkástestületek ülésein.

Most még a külpolitikai helyzetet akarom konkrétan az elvtársak elé tárni a következőkben:

A Forradalmi Kormányzótanács, látva azt, hogy nincs mód rá, hogy katonailag erőteljes, eredményes ellenállást fejthessünk ki, megkísérelte mindenáron a breszti békét elérni, megkísérli és megkísérelte azt, hogy megmentsen egy területet, ahol a tagadás megvetheti a lábát a kapitalizmussal szemben, és nemcsak megdöntheti a kapitalista világot itt Magyarországon, hanem majd kiindulópontja lehet a nemzetközi proletárforradalomnak tovább a Nyugatra. Megkíséreltük ezt abban a tudatban, hogy lesznek emberek, akik azt mondják, hogy nem szabad lemondani a területi integritásról, megkíséreltük abban a tudatban, hogy lesznek emberek, akik azt mondják, hogy nem szabad szóba állani az imperialistákkal. Nem élvezetből csináltuk, amikor azokat a sürgönyöket elküldöttük a körülöttünk levő országok, a körülöttünk levő burzsoá államok kormányainak, és elküldöttük Wilsonnak, elküldöttük a párizsi békekonferenciának, hanem abból a belátásból kifolyólag, hogyha katonailag nem bírtuk megmenteni, próbáljuk megmenteni politikailag mindazt, ami lehetséges, próbáljuk megmenteni ezt a Szovjet-Magyarországot, próbáljuk megmenteni a proletariátus uralmát.

Kiküldtünk parlamentereket is, elvtársaim. Sok jót nem jósolhatok. Ha az antant le akar bennünket tiporni - mint ahogy valószínűleg ez a szándéka, hogy itt, ahol neki olcsóbb lesz, mint Oroszországban, itt végez a bolsevizmussal, az ő hitük szerint örökre, a mi hitünk szerint azonban nagyon rövid időre -, ha az antant végezni akar velünk, végezzen. Én nem tehetek róla, elvtársak, énbennem még mindig él a remény, én úgy érzem, hogy lehetséges, megtörténhetik olyan eset is, hogy tényleg sikerül békét csinálni, megtörténhetik az is, hogy olyan gyenge az az imperializmus, amely velünk szemben áll, annyira szétzüllött,

hogy talán-talán ezt a békét is sikerülni fog megcsinálni. Ez azt jelentené, amit sokszor hangoztattunk Lenin nyomán, hogy lélegzetvételhez jutunk. Enélkül a béke nélkül lélegzetvétel szocializmust teremtő, kommunizmust építő munkára nincsen.

Ha békét nem sikerül elérnünk, mi a feladat, elvtársaim?

Abból a két felfogásból, amelyet lát az ember, nem a Forradalmi Kormányzótanácsban, hanem a munkásság között, abból, ismétlem, két irányzat állapítható meg. Az egyik irányzat, mondhatom - amiként egy mai értekezletünkön, a munkászászlóaljakkal való tárgyalás közben kiderült -, körülbelül a többségé, s azt mondja, hogy nem védjük Budapestet, nem megyünk ki, mert a helyzet az ő véleményük szerint reménytelen, és nem hajlandók felesleges áldozatokra.

A másik: ez a kisebbségé, elvtársaim, a kisebbségé az egységes munkásmozgalomban, amelyik egységes elvi alapon áll, mondhatom, törpe, katonailag jelentéktelen kisebbségé: hogy védjük Budapestet, védjük a diktatúrát Budapest előtt, és védjük a diktatúrát a Bakonyon keresztül, egészen Wiener Neustadtig. ***(Úgy van!)***

Elvtársaim! Ez a másik állásfoglalás. Én - megmondom őszintén - az én egyéni, nem is katonailag megindokolt, talán még politikailag sem megindokolható, hanem már a múltamból kifolyólag az az álláspontom, hogyha lehet, elvtársaim, védjük Wiener Neustadtig. ***(Úgy van! Úgy van!)***

De, elvtársaim, azzal én tisztában vagyok, hogy itt akkor védekezni kell. Mennyi emberrel védjük meg a diktatúrát? Mert a hatalomról lemondani nem szabad, nem lehet. A hatalomról való lemondás gyalázat volna ***(Felkiáltás: Öngyilkosság!***), aljas volna. Öngyilkosság csak azért nem, mert a proletariátus sohasem gyilkolhatja meg önnönmagát, és a burzsoázia sem gyilkolhatja meg a proletariátust, mert ezáltal saját élősdi létének feltételeit gyilkolja le, amint Marx mondja. Nem lemondani a hatalomról, ez az első, amit én nem javasolok, mert én javaslatot nem teszek. Nem azért, mintha nem akarnék javasolni, nem akarnék másokat kapacitálni, de még egyszer azt mondom: választás elé állítjuk ezt a Munkástanácsot, amelyiknek sajnos, nincs olyan nagy száma, hogyha egyhangúlag ki is.mondaná, hogy Budapestet megvédi, maga meg is tudná védeni.

Tisztelt elvtársaim! Én azt mondom önöknek: Budapestet meg kell védeni, Budapestet meg kell védeni mindenáron; meg kell védeni bármibe is kerül, mert meg kell védeni Magyarország munkásmozgalmát, ezt az igazán dicsőséges ágát a nemzetközi proletárforradalomnak. Csak azt kell megállapítanunk, hogyan, miként védjük meg ezt a magyarországi munkásmozgalmat, mert mondanom sem kell, elvtársaim, hogy a proletárdiktatúrát és a munkásmozgalmat ne tekintsék va-

lami két különálló dolognak, mert munkásmozgalom csak egy van. Csak egy becsületes munkásmozgalom van, amelyik a proletárdiktatúra felé tör, akarja vinni a proletariátust, és megteremti a proletárdiktatúrát. ***(Úgy van! Úgy van!)***

Ez az, amit máma önök elé terjesztünk! Az a kérdés: hogyan védjük meg Budapestet? Mi az önök véleménye, s mit tehetünk ebben az irányban? Nyilatkozzék meg Budapest Munkástanácsa, mely önkormányzati szerve Budapest proletariátusának, amely szerve a budapesti proletariátus diktatúrájának. Nyilatkozzanak meg az elvtársak. Csak egyre kérem önöket! Nem arra, hogy ne kritizáljanak, csak arra, elvtársak, hogy úgy kritizáljanak és úgy tegyenek javaslatot, hogy mindenki nézzen be magamagába, és ezekben a súlyos időkben, amelyek nem kétségbeesettek, mert a munkásmozgalom sorsa, a proletariátus felszabadulása sosem lehet kétséges, ne csináljunk olyan gyűlést, mint amilyen a múltkori volt, hanem igyekezzünk tényleg dolgozó, harcoló testületet alkotni, legalább ezekben a napokban.

A kérdés az: mi a Budapesti Munkástanács véleménye arról, hogy az általam vázolt katonai és külpolitikai helyzetben hogyan védhető meg Budapest a Szovjet-Magyarország számára? ***(Élénk éljenzés.)***

Pl Archívum. 600. f. A Budapesti Munkástanács üléseinek jegyzőkönyvei.
1919. május 2. 2-14. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 253-259. old.

A Magyar Tanácsköztársaság Forradalmi Kormányzótanácsának határozata az Oroszországban és Ukrajnában levő magyar proletárok mozgósításáról[31]

Budapest ***1919. május 8.***[32]

Ezennel megküldjük a magyarok közötti terjesztésre a magyar kormány határozatát a magyarok katonai szolgálatáról:

„Mozgósítási parancs a magyar proletárköztársaságtól minden magyar proletár számára.

Május 8-án a burzsoá hadakkal élethalálharcát vívó Magyar Tanácsköztársaság a következő rádiótáviratot küldte minden Oroszországban és Ukrajnában tartózkodó magyar proletárhoz.

Minden Oroszországban és Ukrajnában élő magyar alkalmazottat és munkást 18 és 45 év közötti korban felhívunk, hogy azonnal jelentkezzen katonai szolgálatra annál a hatóságnál, amelyet erre a célra az orosz és ukrajnai tanácskormány külön megnevez. A Vörös Hadseregben szolgáló proletárokra ez a mozgósítás nem terjed ki. Az a veszély fenyeget bennünket, hogy újból kettős iga alá jutunk: a külföldi imperialisták és a saját tőkéseink járma alá. Éppen ezért azokat a proletárokat, akik ennek a felhívásnak nem engedelmeskednek, a proletárügy árulóinak kell tekinteni és ennek megfelelően kell eljárni ellenük."

A Magyar Forradalmi Kormányzótanács
nevében
Kun Béla

külügyi népkomisszárius
Csicserin

Pl Archívum. BN. 177. sz. Vörös Újság (Kijev), 1919. május 23.
A magyar internacionalisták
a-Nagy Októberi Szocialista Forradalomban és a polgárháborúban.
Dokumentumgyűjtemény. Kossuth Könyvkiadó 1968. II. köt. 66. old.

A pártprogram módosítása[1]

ELSŐ ELŐADÁS
1919. MÁJUS 11.

Kun Béla népbiztos elvtárs vasárnap[34] délelőtt a régi képviselőházban nagy hatású előadást tartott „A pártszervezetek és a politikai helyzet" címen. Előadása elején rámutatott arra a nagy változásra, amely a proletariátus életében beállott, mióta uralkodó osztállyá emelkedett. A változás oly hirtelen jött, hogy úgy elméleti, mint gyakorlati kérdésekben bizonyos tájékozatlanság mutatkozik.

Az első kérdés, amely felvetődik, az, hogy mi legyen most a szakszervezetekkel, miután a bérmozgalom megszűnt. Itt mindjárt le kell szögezni, hogy a szakszervezetekre rendkívül nagy jelentőségű feladatok várnak, és ugyanez áll a pártszervezetekre, a munkásság politikai pártjára. Ha az is az álláspontunk, hogy a proletariátus osztályszervezete a munkások, katonák és földművesszegények tanácsa, azzal nem akarjuk a pártszervezetek jelentőségét lebecsülni. Mi bolsevikiek mindenkor nagy súlyt helyeztünk nemcsak a szervezetekre, hanem a politikai pártra is. A politikai pártok minden kapitalista országban parlamenti pártok voltak, és ma is parlamenti pártok. A diktatúra idején azonban a politikai párt nem parlamenti párt.

Ennek következtében óriási szerepváltozás következett be a munkáspártra nézve a diktatúra intézményesítésével. Nekünk, akik a marxizmus szelleméhez mindenkor szigorúan ragaszkodtunk, mindenkor a maga hamisítatlan valóságában akartuk fenntartani a marxizmust, mindenkor az volt a kifogásunk a politikai pártok ellen, hogy azok túlságosan parlamenti pártok lettek, mivel a fő súlyt kizáróan a parlamenti akcióra fektették. Mi elvileg nem vagyunk antiparlamentárisak, mert nem mondjuk azt, hogy a parlamentben való részvétel a munkásmozgalom és a kapitalisztikus fejlődés minden fázisában indokolatlan volt, hibás és egyoldalú felfogás lett volna a munkásmozgalomban az antiparlamentarizmus elvvé emelése, mivel az egész munkásmozgalom célját és jellegét abban látták volna,

hogy semmi egyéb, mint küzdelem a parlamentarizmus ellen. Mi azt akarjuk, hogy a munkásmozgalom akciója közvetlenebb legyen, és a tömegek a küzdelemben ne csak közvetve érvényesíthessék akaratukat. A tömegek cselekvése a kapitalisztikus magántulajdonnal szemben csak egységesen képzelhető el, amely tisztán és kizáróan a proletárérdekeket tartja szem előtt. Ez egy ellentmondás a parlamenti párttal szemben. A Németországi Szociáldemokrata Párt, amelyet mitláuferek[35] oly nagyra duzzasztottak, ezek befolyása következtében a kapitalisztikus magántulajdon, mint a magántulajdon legfejlettebb formája elleni küzdelem teréről a reformpolitika terére csúszott le. Ez ellen joggal küzdünk és küzdöttünk.

A proletárdiktatúra és a párt politikája

Most egy tévedésre szeretnék rámutatni. Olvasom az újságokban, mindig és helyesen, hogy nekünk a diktatúra alatt, különösen a kezdet stádiumában, nem szabad a kisbirtok és kisipar ellen rohamot intézni. Ez a III. Intemacionálé programjában is benne van.[36] Ez helyes is, és az összes taktikai szempontok igazolják. De ez a pártra vonatkozóan nem jelenti azt, hogy mi ezeket, akiknek most egy kíméleti időt adunk, becsődítsük a mi pártunkba, amely ma nem parlamenti párt, hanem az[37], hogy egységesen képviselje a proletariátust, és rohamcsapatot képezzen a kapitalizmus maradványai ellen és védőbástyát, amely mindenkor, bármi is következnék be, önfeláldozóan és öntudatosan tud harcolni a proletariátus érdekeiért. A proletárdiktatúra politikáját tehát nem szabad összetéveszteni a párt politikájával.

A pártnak nemcsak nem szabad megszűnnie, nemcsak nem szabad beolvadnia, hanem a pártra most új és hatalmas feladat vár. A pártban összetömörülnek a munkásmozgalom legöntudatosabb emberei, hogy egységesen és fegyelmezetten lépjenek fel először a kispolgársággal szemben, másodszor a proletariátus ama inaktív, nem cselekvő részével szemben, akiknek öntudatra ébresztése a proletárdiktatúra feladata.

Kik lehetnek a párt tagjai?

És itt az első feladat, hogy a párt tiszta proletár jellege megóvassék. Parlamenti pártba beléphetett, aki csak akart, azonban egy proletár-, egy forradalmi pártnál az osztályegység, a homogeneitás a legfontosabb, az, hogy ne legyen más benne, mint proletár. Csak azok léphetnek be ide, akik a magántulajdon megdöntéséért, a szocializmusért és nem a karriercsinálásért lépnek be a pártba. A másik a fegyelem kérdése, amely vitális fon-

tosságú. Oly pártra, vezető, elitcsapatra van szüksége a munkásmozgalomnak, amely fegyelmezetten és egységesen lép fel, és amely csak a proletariátus, a munkásmozgalom és a proletárforradalom érdekeit tartja szem előtt, és öntudatosan, egységesen és fegyelmezetten működik. Egység legyen kifelé és befelé is, mert eddig azt látni, hogy két párt egyesült, de tulajdonképpen nincs egy párt sem.

A munkástanácsok feladata

Nagy tévedés azt hinni, hogy a párt, mint intézmény, fölötte áll a munkástanácsoknak. Nem áll fölötte. A munkástanácsok az osztály egészét képviselik. De ha van egy fegyelmezett munkáspárt, tiszta proletárpárt, amely hangsúlyozottan forradalmi, akkor a munkástanácsokból fecsegő testületek helyett dolgozó testületeket alkothatunk, mert ezen a réven lehet nekünk fegyelmezetten és egységesen fellépnünk. Ezért volna roppant fontos a párt. Az oroszországi szovjetköztársaság ugyanezeken a fejlődési fokokon ment keresztül, csak a fokok hosszabbak voltak. Mi látjuk azt, mi volt a hiba, ennélfogva megrövidítjük a fejlődési fokokat, mielőtt a bajok bekövetkeznének, hozzáfoghatunk a bajok megelőzéséhez. Oroszországban is, amint a munkástanácsok megalakultak, a párt kezdett zülleni, és mivel most már semmi összetartója nem volt a munkásmozgalomnak, párt híján a munkástanácsok is zülleni kezdtek. A munkástanácsok harci szervezetek és hatalmi szervezetek. De ma, amikor már a proletariátus hatalmon van, elsősorban hatalmi szervezetek, amelyeknek törvényalkotó, igazgató és bíráskodási funkciójuk van. Ezek a funkciók annyira lefoglalják őket, hogy kevés idejük marad a harcra. A munkáspárt föladata a proletárdiktatúra idején - és speciálisan ez a mi feladatunk is -, hogy a munkástanácsok harcát a kapitalizmus ellen elméletileg irányítsuk, és az egységes elméleti irányítás alapján vigyünk be fegyelmet a pártba. A pártszervezetek első feladata tehát, hogy megteremtsék a pártfegyelmet.

Népszava, 1919. május 13.
A pártszervezetek kötelessége és feladatai.

MÁSODIK ELŐADÁS
1919. MÁJUS 13.

Elöljáróban visszapillantást vetett arra, hogy a pártszervezetek és a szakszervezetek, a munkásmozgalomnak ez a két ága, hogyan viszonylottak egymáshoz Magyarországon és a különböző országokban a diktatúra előtt, és melyek e két ágnak a funkciói a diktatúra idején.

A kapitalista társadalom rendszer nélküli társadalom volt, mindaddig, amíg az imperialista fejlődés be nem következett. A termelés és a jövedelemeloszlás teljesen anarchikus volt, a szabad verseny elvén alapult. Nem a szükségletek számára történt a termelés, hanem a profitért; nem volt semmi olyan szabályozó momentum, amely meghatározta volna, hogy mit és hogyan termeljenek, és hogyan oszoljék el a termelt javak összessége a fogyasztók között.

A kapitalista társadalom eme termelési anarchiájának felelt meg a társadalom anarchikus szervezete is. Jóformán csak az állami erőszak apparátusa volt az, ami a kapitalista társadalomban különböző módon csoportosította a társadalom tagjait. Önkéntes társulásról, társadalmi szervezkedésről nem lehetett szó, különösen a kapitalizmus tiszta érvényesülési fokán, amikor a szabad verseny a maga tiszta, úgynevezett manchesterista[38] formájában uralkodott. A munkásmozgalom volt egyedüli külön társadalmi szervezkedési formája az egész kapitalista társadalomnak, de a munkásmozgalom különböző szervezetei - elsősorban a szakszervezetek -, a társadalom anarchikus irányzatának megfelelően, semmiféle irányító befolyással nem bírtak a termelésre és a javak elosztására.

Változtatott ezen a kapitalizmusnak úgynevezett imperialista fejlődési foka. Az imperialista fejlődés már megszüntette részben a termelés anarchiáját, amennyiben a tőkeegyesülések révén az államhatalomtól részben független, illetve az államhatalmat irányító társadalmi szervek útján szabályozta a termelést és a javak elosztását - természetesen egyoldalú kapitalista szempontok érvényre juttatásával. A tőkeegyesülések - a kartellek, trösztök, szindikátusok - megszüntették a termelés anarchiáját a belső, az országos gazdaságra vonatkozóan, nyitva hagyták azonban az anarchia érvényesülésének útját a világpiacon.

Látható tehát, hogy a kapitalista társadalom is egy bizonyos fejlődési fokán elhagyta a maga anarchikus állapotát, és szervezeteket hozott létre, egyrészről kapitalista, másrészről munkásszervezeteket, amelyek közreműködtek a termelés szabályozásában és a termékek elosztásában.

A kapitalista társadalommal szemben a diktatúra állapota, de főleg a szocializmus, szervezett társadalmi állapotot képvisel. Amiként a kapitalizmust megelőző fejlődési fokon a feudalizmus szigorúan szervezetekbe tömörítette a társadalom különböző ágait, éppúgy érvényesül a szervezettség a diktatúrában, de más formában, magasabb fejlődési fokon. A szervezettség azt jelenti, hogy a társadalom minden rétege, minden foglalkozási ága szervezkedik, és szervezett formában bonyolódik le a termelés és a javak elosztása.

Ez természetesen nagy változást von maga után a szakszervezetek életében. A szakszervezetek, amelyek azelőtt tiszta osztályharci szervezetek voltak, most az állami gépezetnek részeivé válnak. Erre különösen súlyt

helyez a proletárdiktatúra, mert mindenkor hangsúlyoztuk, hogy a proletárállam magukra a proletártömegekre támaszkodik, a proletártömegeknek jelentkezési formája azonban bizonyos szervezetek: a gyárak, a szakszervezetek és a pártszervezetek.

A gyár és a munkástanácsok viszonyáról később lesz szó, most a szakszervezetek és a pártszervezetek viszonyát kívánja taglalni. A szakszervezetek tehát az állami gépezet részeivé válnak. Ezt az Oroszországi Kommunista Párt most megjelent programtervezete ezekben foglalja össze: „A szocializált iparnak szervezeti apparátusa elsősorban e szakszervezetekre kell hogy támaszkodjék. Ezeknek mindinkább emancipálniok kell magukat a céhszerű korlátokból, és nagy termelési szövetségekké, üzemi szervezetekké kell átalakulniok, amelyek a munkások többségét és fokozatosan a munkások összességét egybefoglalják mindegyik termelési ágban. Mivel az ipari szervezetek a szovjetköztársaság egyik törvénye és a már bevált praxis szerint is részt vesznek az ipar helyi és központi igazgatási szerveiben, ezt odáig kell fejleszteni, hogy az ipari igazgatás egész munkája fokozatosan az ő kezükbe kerüljön, mint egy egységes gazdasági egységnek a kezébe. Ezen a módon biztosítják a szakszervezetek azt, hogy a proletárállam centrális gazdasági szervei és a dolgozó nép széles rétegei kellő összhangban működnek, és a dolgozók a legnagyobb mértékben bevonatnak a gazdasági élet vezetésébe. A szakszervezetek részvétele a népgazdaság igazgatásában, a széles néprétegek bevonása ebbe, egyúttal legjobb eszköze annak, hogy leküzdjük a népgazdaság apparátusának, a proletárállam gazdasági szervezetének bürokratizálását, s csupán ez nyújtja erre a lehetőséget."[39]

Minthogy a szakszervezetek nálunk is egészen bizonyos, hogy ugyanilyen fejlődési fokokon fognak keresztülmenni és nálunk is átveszik a termelés irányítását, természetes, hogy a szakszervezetek és a pártszervezetek viszonya a jövőben még inkább más lesz, mint aminő kellett volna, hogy legyen a diktatúra előtt. A magyarországi munkásmozgalomban tudvalevőleg már tíz-tizenkét évvel ezelőtt felmerültek olyan irányok, amelyek egészséges munkamegosztást követeltek a szakszervezet és pártszervezet között. Ezek az irányok visszhangra találtak egyes olyan elvtársaknál is, akik elsősorban szakszervezeti mozgalmakban vettek részt. Helytelen lett volna, ha ez az irány oly jelszavak mellett indult volna meg, hogy a szakszervezeteket semlegesíteni kell és az osztályharctól eltávolítani, mert a szakszervezeteknek célja sohasem lehetett az, hogy kicsinyes bérharcokban merítsék ki minden tevékenységüket, hanem, mint Marx mondotta, a szakszervezetek feladata, hogy az erőiket magának a mi munkarendszerünknek megszilárdítására koncentrálják.[40] Viszont azonban egy egészséges munkamegosztás szempontjából, a pártpolitikai életnek kifejlesztése szempontjából szükségesnek mutatkozott már akkor is a szakszervezetektől füg-

getlen pártszervezeteknek az alakítása is. Itt felemlíteni felesleges okokból ez Magyarországon nem sikerült.

Mindenkinek be kell ismerni, hogy a mi pártszervezeteink a Szociáldemokrata Pártban bizonyos vérszegény életet éltek. Nem tudtak soha nagy tömegeket magukba foglalni, a munkásmozgalmak súlypontja természetszerűen mindig a szakszervezetekben maradt. Ennek voltak egészséges, de igen egészségtelen következményei is. Egészséges következmény volt, hogy szakszervezeteink sohasem lettek teljesen közömbösek az osztályharccal, illetve a politikai harccal szemben, viszont azonban véleménye szerint a politikai harc élességére a szakszervezeti mozgalom jellege csökkentőleg hatott. Sok volt a szakszervezetekben a veszítenivaló ahhoz, hogy bizonyos esetekben a munkásosztály kellő eréllyel tudott volna fellépni.

Most e tekintetben egészen más a helyzet. A szakszervezeteket egészen más irányú, a politikai harctól távol eső feladatok töltik el. Az Oroszországi Kommunista Párt programtervezetében a szakszervezetek a termelésnek ellenőrző és szervező orgánumai lesznek. Tévedés azt vitatni, hogy a szakszervezetek elvesztették létjogosultságukat, mert a tömegek önkormányzata csak szervezett formában lehetséges, és a munkástanácsok is mindenütt csak szervezett formájú tömegekre támaszkodhatnak. Nem szabad ugyan lebecsülni a szervezetlen tömegeket sem, mert a forradalom harcában a tömegek szervezetlen részének is megvan a maga értéke, amely szervezetlen tömeget a sokszor kisebbségben levő szervezett rész magával ragad a forradalmi mozgalomba. De szervezett munkát csak szervezett tömegekkel lehet végeztetni.

A proletárdiktatúrától a szakszervezetek jövőjét félteni nemcsak felesleges, de ostobaság is, mert soha a szakszervezeteknek oly nagy jelentőségű, oly széles körű feladataik nem voltak, mint aminők a proletariátus diktatúrája idején lesznek. Csakhogy ezek a feladatok nem politikai természetűek lesznek, hanem organizáló, a termelést szervező és ellenőrző feladatok, amelyek elsősorban és mondhatni csaknem kizáróan a szakszervezetek útján érvényesíthetők. A szakszervezetek oly óriási mértékű fejlődésnek fognak feltétlenül indulni, aminőnek már az októberi forradalom óta indultak, amint a ***Szakszervezeti Értesítő*** kimutatta, hogy ez idő óta a tagok száma Magyarországon jó néhány százezerrel emelkedett. Óriási betódulás volt mindjárt az elején, de sokkal nagyobb a márciusi forradalom, a diktatúra ideje óta. Nem azért, mintha ezen az úton mindenki karriert akarna csinálni - bár ilyenek is vannak -, hanem, mert a proletárdiktatúra társadalma szervezett társadalom, mindenkinek, aki a megélhetését biztosítani akarja - a szó fizikai értelmében is -, valamely szervezetbe kell tömörülnie, hogy hozzájusson a megélhetés lehetőségéhez.

A szakszervezetek tehát nem válogathatnak, és nem is szabad válogat-

niuk a jelentkezők között, mert mindenkit, aki a proletárállam létében részt vesz, be kell fogadniuk.

Mi abból indultunk ki, hogy a mi pártunknak tiszta proletárpártnak kell lennie, mondhatni a diktatúra előtti proletárok soraiból kell kikerülnie, azoknak a proletároknak a soraiból, akik nem most degradálódtak le a proletariátus soraiba, és nem most deklasszálódtak, nemcsak proletármúltjuk, hanem proletáröntudatuk is van, amely egyedül lehet vezető szellem a szocializmus kiépítése tekintetében.

Minthogy tehát a proletárpártnak, a szocialista pártnak, a kommunista pártnak ilyennek kell lennie, a proletárpártok és a szakszervezetek viszonyának most kétszeresen másnak kell lennie, mint aminő volt azelőtt. A szakszervezeteknek meglesznek a maguk gazdasági funkcióik, a termelés szervezése és ellenőrzése, valamint a fogyasztás szervezésében való közreműködés. A szakszervezeteknek tehát egészen más álláspontra kell helyezkedniük a pártviszonyok tekintetében, mint azelőtt. Erre a legjellemzőbb példa a Közoktatásügyi Népbiztosság kiadásában megjelenő ***Fáklya*** című lap májusi, 112. számában közölt tudósítás az írók szakszervezetének megalakulásáról.[41] Ilyen azelőtt nem volt. Nem mondhatni, hogy ezek az írók karrier szempontjából szervezkedtek volna, hanem, mert a mostani társadalomba csak szervezetten lehet beleilleszkedni. Az egyének ma nem élhetnek meg, csak ha tömörülve, mint tömegegység jelentkeznek. Ezek azonban abból a téves felfogásból indulnak ki, hogy a szakszervezetbe való tömörülésük egyúttal azt is jelenti, hogy nekik szocialistáknak kell lenniük, és így a munkásmozgalom politikai részében való részvételre is kötelezve vannak, és teszik ezt Bíró Lajosnak, az általam is igen nagyra becsült és kiváló tehetségű magyar írónak a következő nyilatkozata kíséretében:

„Egy másik felmerülő kérdés az volt, hogy milyen kötelezettséget jelent a szakszervezeti tagság. Magától értetődik, hogy az illető tag tagja lett a szocialista pártnak is. Azok számára, akik ezekkel a kérdésekkel nem foglalkoztak, egészen röviden utalni akarok arra, hogy a szocialista párti tagság egyáltalán nem jelent valami súlyos lelki kényszert. Zola és Anatole France is tudott szocialista lenni."[42]

Aki azt hiszi, hogy a szocialista párt tagsága nem jelent valami súlyos lelki kényszert, az téved, mert igen is súlyos lelki kényszert jelent, azt, hogy szilárdan és szigorúan ragaszkodnia kell az osztályharchoz. Nem haragszik sem Bíróra, sem másra, amiért szervezkedik, mert szervezkedniük kell az egyhivatású tömegeknek, és bele kell illeszkedniük a proletárdiktatúra társadalmába. Ez azonban nem jelenti azt, hogy azok az írók, akik velük teljesen ellentétes világnézetet vallanak, akik nem állanak az osztályharc álláspontján, szocialisták is legyenek, bár azt hihetik magukról, hogy ők szocialista művészetet vagy proletárművészetet csinálnak, véle-

ménye szerint azonban ilyet egyáltalán nem csinálnak. Ezek nagyon jól szervezett írók lesznek, akik ezen a réven a termelésben és a fogyasztásban bele fognak illeszkedni a proletárdiktatúra társadalmába, de nem lesznek szocialisták. Sőt, még az is lehetséges, hogy egyenként szocialisták lesznek, de nem mint kooperatív testület. A szocialista ideált, a szocialista meggyőződést nem lehet úgy kiosztani, mintha a népruházati bizottság osztaná a ruhát, ha lenne. Nem lehet egyes testületeket felruházni szocialista világnézettel. Ezért tévedés és tragikus ez a kompromisszum, amellyel ezek a szervezkedő írók, illetve Bíró Lajos kibékíteni igyekszik a maga húzódozását a szocialista világnézettől.

Ez a példa nagyon is rávilágít arra, milyennek kell lennie a szakszervezetek és a pártszervezetek viszonyának, a munkásság gazdasági és politikai szervezetei egymáshoz való viszonyának.

Mindannyian egyetértenek abban, hogy a munkáspártunk tiszta proletárpárt kell hogy legyen, ahova csak olyanok jöhessenek be a nem proletárok sorából, akik valamit hoznak a munkásság részére, vagy megfelelő tudást, vagy megfelelő áldozatkészséget. Efelett ma már nem lehet vitatkozni, hogy a pártszervezeteinknek függetleneknek kell lenniük a szakszervezeteinktől. Ismétlem, ez nem jelenti azt, mintha valaki a szakszervezetek hatáskörét akarná sérteni. Az Oroszországi Kommunista Párt most készült programtervezetének a szakszervezetekre vonatkozó része, amelyet az előbb fololvastam, és amelyet minden szavában tökéletesen helyeslek, sokkal nagyobb feladatkört utalt ki a szakszervezetek számára, mint amilyen eddig állott előttük. De jelenti azt, hogy a proletárdiktatúra társadalmában, amely szervezett társadalmat állít a kapitalizmus anarchikus társadalmával szembe, csak ezen módon óvhatjuk meg a munkáspárt tiszta proletárjellegét. Ne szégyellje senki bevallani, bármelyik irányzatához tartozott is a munkásmozgalomnak pártegységünk megalkotása előtt, hogy az a nagy szakszervezeti fejlődés, amelyet a ***Szakszervezeti Értesítőnek,*** azt hiszem, legutóbbi száma bemutatott,[43] azt jelenti, hogy a munkásmozgalom elkispolgárosodott, mert egész sereg kispolgári elem került szervezett formában a munkáspártba. Ezek korporatíve magukra öltötték a szocialista jelleget, anélkül, hogy egyénenként szocialisták lettek volna. Most, amikor a diktatúra, szemben a kapitalista társadalmi renddel, a dolgozók körében minden foglalkozási ágban minden társadalmi réteget szervezkedésre kényszerít, és a nem dolgozóktól megvonja a szervezkedés jogát és szabadságát, most a mi pártunk kétszeresen elveszítené tiszta proletárjellegét, ha nem választanók el a szakszervezeteket és a pártszervezeteket egymástól.

Régi, begyökeresedett ideológiákkal kell itt szakítanunk. A magyarországi s zakszervezeteknek szép és becsületes múltjuk van, és a munkásság jó része bizonyos kegyelettel, hűséggel és ragaszkodással nézi szakszerve-

zeteit, amelyekből nevelődött, és amelyek különösen tíz évvel ezelőtt még olyan hatalmas küzdelmeket vívtak meg. Bizonyos, hogy kegyelettel is kell nézniük ezeket a szervezeteket, amelyekben először ismerték meg a szocializmus ábécéjét, de ez nem jelentheti azt, hogy ragaszkodni kell olyan ideológiákhoz is, amelyek elavultak. Nem jelenti azt, hogy a megváltozott viszonyok között a szakszervezeteknek új és óriási feladatok elé való állítása után ragaszkodni kell ahhoz, hogy a szakszervezetek legyenek továbbra is a pártadó befizető helye, a munkásság politikai tömörítői is. Mert, ha a szakszervezet egyúttal a pártszervezeti tagságot is jelenti, akkor ez semmi egybet nem jelent, mint a proletárpártnak teljes mértékű elkispolgárosítását, azt, hogy a proletárpártba testületileg jönnének be olyan elemek, amelyek nem az osztályharcért, nem a magántulajdon megszüntetéséért, nem a szocializmusnak, a kommunizmusnak felépítéséért jönnek be, hanem egészen becsületes iadokokból magáért a megélhetésért. ***(Élénk helyeslés.)***

A mi feladatunk az, hogy a pártszervezetek és a szakszervezetek eddigi viszonyának likvidálását úgy végezzük el, hogy ebből a munkásmozgalom ne szenvedjen kárt. Akik a szakszervezeti bürokráciát összetévesztik a szakszervezetekkel, és a mi küzdelmünket maguk ellen a szakszervezetek ellen akarják irányítani, azok ostobák, nem tudnak disztingválni, nem tudják, hogy a szakszervezet egyik legjelentősebb tömegszervezete a Tanácsköztársaságnak. Viszont azonban, véleményem szerint, az sem bölcs ember, aki azt hiszi, hogy a pártszervezeteknek a szakszervezetektől való elválasztása a szakszervezetek alapjait rendítené meg. A szakszervezetek alapjait az rendíti meg, ha nem választják el a pártot a szakszervezettől, mert a párt a munkásság politikai szervezete, amelynek feladata megnevelni azt az avantgarde-ot, amely a diktatúra fenntartója, irányítója és a szocializmus legelsősorban való szervezője. Ha nincs ilyen párt, akkor egész bizonyos, a szakszervezetek is veszedelembe jutnak, hogy nem tudják azt a feladatot teljesíteni, amelyet a diktatúra kijelöl nekik, és amely funkció gyakorlását éppen csak a diktatúra teszi számukra lehetővé. így tehát mindkét organizáció szempontjából szükséges ennek a munkamegosztásnak éles elhatárolása.

Beszéljünk őszintén. Azok között, akik a szakszervezetekben régi idő óta dolgoznak és azok között, akik fiatalok a pártszervezetekben, akiket a munkásmozgalom utóbbi hullámai vetettek föl, bár forradalmiság tekintetében nemcsak fiatalságuknál, hanem az új ideológiák elsajátításánál fogva talán elszántabbak, bizonyos rivalizálódás keletkezett e kérdés körül. A szakszervezetbeliek sokszor bántják a pártszervezeti fiatal elemeket, és viszont. így azután ez a kis civódás a hatalomért ráfekszik magukra a munkástanácsokra is, és ezáltal lehetetlen

állapot keletkezik; Ez a civódás azon alapszik, hogy a diktatúrát összetévesztik a kapitalizmussal. Olyan kevés működési, érvényesülési lehetőség nyílott a kapitalizmus idején a proletariátus és az abból kiemelkedő egyének számára, hogy tényleg lehetett veszekedni, jóhiszeműleg is, hogy ki fog dolgozni és ki fog harcolni az első sorokban. Ma azonban óriási változás állott be ebben a tekintetben. Minden a mi kezünkben van. Meg kell Ölnünk a bürokráciát, hogy helyébe felépítsük a proletariátus önkormányzatát mindenütt. A bürokráciamentes tanácsköztársasági szervezet, ismétlem, a proletárok tömegszervezeteire támaszkodik, amelyek: a gyárak munkásellenőrző, később munkásigazgató tanácsai, a szakszervezetek és a politikai párt. Mindezek felett áll a tanács szervezete. Ha valaki azt hiszi, hogy lehetséges az, hogy egy ember mind a négy tömegorganizációban működjék, és hogy nem kell bizonyos specializálódásnak beállani a munkásmozgalom aktív munkásainál, az nagyon téved. Akik a proletármozgalomban aktíve részt akarnak venni, azok számoljanak azzal hogy a proletariátusra vonatkozóan most ugyanaz a helyzet áll fönn nálunk, mint a kapitalista társadalomban a kapitalistára vonatkozóan. A képviseleti rendszer, mint azt Loria, félig marxista olasz gazdaságtudós mondja, annak köszönhető, hogy a kapitalista nem tudott közvetlenül úgy részt venni a törvényhozásban, mint a rendi társadalomban a főnemesség, kénytelen volt tehát kialakítani a politikusok korrupt osztályát, amelynél a politizálás öncél és megélhetési forrás volt. A proletariátus társadalma ilyen politikus osztályt nem tűr és nem ismer el, de az a specializálódás, amely a kapitalista társadalomban a képviseleti rendszerrel történt, még nagyobb mértékben szükséges itt, mert, sajnos, olyan kevés az az elitcsapata a proletariátusnak, amely a lehető legaktívabb részt veszi ki a diktatúra gyakorlásából, hogy az ilyen munkamegosztás elengedhetetlenül szükséges. Nekem az a véleményem, hogy aki komolyan veszi azt a feladatot, amit az imént vázoltam röviden a szakszervezetekre vonatkozóan, az egészen biztosan specialista szakszervezeti ember lesz. Aki a politikai mozgalomban részt vesz, az még nem szükséges, hogy teljesen specialistává váljék, de ha tekintetbe vesszük, milyen óriási agitatorikus feladatok várnak a pártszervezetekre, ha tekintetbe vesszük, hogy a diktatúrában rövid idő alatt annyit kell dolgoznunk szocialista, kommunista nevelés tekintetében, amennyit végzett a munkásmozgalom a kapitalizmus idején száz esztendő alatt, el fogjuk ismerni, hogy a pártszervezeti embereknek is specializálódniuk kell, bizonyos fokú munkamegosztásnak kell keletkeznie. Bizonyos fokú specializálás szükséges a munkás- és földművesszegények tanácsainál is, ott azonban nem szabad külön tanácsspecialistákat nevelni, mert ez könnyen bürokráciához vezetne. Bizony, ne gondolja senki, hogy

valaki, mialatt tanácstag, vezető pozíciót tölthetne be szakszervezetében vagy pártszervezetében. A munkástanácsok nálunk még csírájukban vannak, most forrják ki magukat, de azért indokolatlan az a panasz, hogy egyik vagy másik szakma nincs a munkástanácsban képviselve, mert ez a tanács nem párt- vagy szakmai szervezet, hanem az egész proletariátus hatalmi törvényhozó, igazgató és bíráskodó szervezete. És ha nem is szabad specializálni a munkástanácsi tagságot mint foglalkozási ágat, viszont a tanácsrendszer mégis teljes embereket kíván arra az időre, amíg a tanácsnak tagjai. így tehát anélkül, hogy bármiféle kompromisszumot csinálnánk, magától megoldódik a kérdés: mi legyen a feladata a szakszervezeteknek és a pártszervezeteknek és viszonya mindkettőnek a munkástanácsok szervezetéhez?

Röviden összefoglalva: el kell választani a szakszervezeteket a pártszervezetektől, és meg kell teremteni a tiszta proletárszervezeteket, meg kell tisztítani a pártot, meg kell erősíteni, szilárddá, egységessé és fegyelmezetté tenni, hogy az egységes proletárpártból elvileg szilárdan megalapozva irányíthassuk a párt politikáját a munkástanácsokban, és irányíthassuk a párt gazdasági politikáját a diktatúra gazdasági szervezeteinek érett nyilvánulásaiban.

A szakszervezeteket tehát ma egészen más szempontból kell elbírálni, mint a pártszervezeteket. A szakszervezetek ma már részben állami szervek, és még inkább állami szervekké fognak átváltozni, mert a diktatúra társadalmában mindenkinek szervezkednie kell. A pártszervezetek viszont nem szabad, hogy mindenkit magukba foglaljanak, hanem csupán a proletariátus avantgarde-jának, elitjének szervezetei lehetnek. Ezeknek a pártszervezeteknek kell elvi és elméleti irányítókul szerepelniük magában az egész munkásmozgalomban és - ami az egész munkásmozgalomnak megkoronázója - a proletariátus forradalmi diktatúrájában.

MTI jelentés. - Pl Archívum. BM Eln. 1920-36-453. (5107.)
82-94. old. Kun Béla előadása.

HARMADIK ELŐADÁS
1919. MÁJUS 15.

Az előadássorozatnak ez a harmadik része bevezetője annak a kérdésnek, amely előttünk fekszik a párt életében, és amely egyik legfontosabb kérdése a pártnak, tudniillik a pártprogram módosítása. Azt hiszem, az elvtársak emlékeznek arra, hogy a Kommunista és a Szociáldemokrata Párt egyesülése ezt a kérdést rögtön fel is vetette, amennyi-

ben az egyesülés egy platform, egy akcióprogram alapján történt, amely tartalmazza nagyjában a bolsevizmus alapelveit, egy csomó olyan követelést, amelynek megvalósítása a proletárdiktatúrának a feladata. Amikor ezt a platformot megírtuk, akkor, tisztelt elvtársaim, még nem volt meg a proletariátus diktatúrája, a helyzet még úgy állott, hogy a diktatúráért küzdeni kell. Ezért ez a platform tartalmaz egész sereg olyan vonatkozást is, amely a diktatúra előtti időre, illetőleg a diktatúráért való küzdelemre vonatkozik. Ez az akcióprogram az a levél, amely „Az egység okmányai" cím alatt kiadott füzetben benne foglaltatik.[44] Ezt a platformot elfogadta annak idején mindkét párt vezetősége, úgyhogy ebből a platformból kell kiindulnunk a program kiépítése, módosítása tekintetében. Ez a platform nem pártprogram, hanem csak közös cselekvési alap, közös cselekvési program, amelynek alapján a két párt egyesülése, egy egységes, valóban proletárpárttá és valóban forradalmi párttá való egyesülése lehetséges volt, úgyhogy arról kell beszélnünk, hogy a párt programját módosítanunk kell. A Kommunista Pártnak írott programja nem volt. A Kommunista Párt a maga küzdelmét a diktatúráért folytatta, és a diktatúráért való küzdelemben, anélkül, hogy írott programja lett volna, a bolsevizmus általános alapelveit vette vezetőfonalul. A volt Szociáldemokrata pártnak azonban van programja, amely immáron jó néhány esztendős, mert 1903-ban keletkezett. A magyarországi munkásmozgalomnak ezt megelőzőleg volt már két programja. A legelső körülbelül másolata, ha nem is szó szerinti fordítása volt a gothai programnak. Ez a gothai program 1875-ben készült Németországban a lassalleánusok és az eisenachiaknak, a munkásmozgalom lassalleista és állítólag marxista irányzatának egybeolvadásakor. A másik pártprogram, a későbbi, egy igen kiválóan, annak idején igen kiválóan megszerkesztett pártprogram, az osztrák szociáldemokrata munkáspárt hainfeldi programja[45] alapján készült. Ezt követte 1903-ban, a magyarországi munkásmozgalom fellendülésének korszakában az erfurti program alapján készült pártprogram elfogadása. Ez a pártprogram, tisztelt elvtársaim, teljes mértékben az erfurti program alapján készült el. Mint Bernát István, egy vezető agrárius mondotta, az erfurti programot sajtóhibáival együtt fordították le. Mindamellett erre a programra azt lehet mondani, hogy az akkori időnek megfelelően egészen kiváló pártprogram volt, eltekintve egyes apróbb, lényegtelen tulajdonságoktól, a mozgalom elvi alapjait helyesen fejtegette, és követeléseiben is, a gyakorlati követelésekben is megfelelő volt. Az úgynevezett elvi nyilatkozat vagy maximális program azonban, amely a szocializmus alapelveit foglalja magában, éppúgy elavult, mint ahogy elavult maga az átmeneti program is. Az átmeneti programnak természetesen el kellett avulnia azért, mert ez az átmeneti

program arra az időre volt szánva, amely alatt a munkásság a kapitalista társadalmat már kritizálva küzd a szocializmusért. Ezek az átmeneti követelések oly természetűek voltak, amelyeket a kapitalista társadalom idején tartott megvalósítandónak és megvalósíthatónak a munkásmozgalom. Az elvi nyilatkozat már azoknak az elméleti megállapításoknak rövid foglalata, amely elméleti megállapítások, hogy úgy mondjam, a szocializmushoz való fejlődés, a szocializmusért való küzdelemnek elméleti és elvi indítóokai voltak.

A program módosításánál, minthogy ez az egyetlen írott program, ezt kell kiindulási pontul venni, úgy kell azonban kiindulási pontul venni, hogy ebből a programból alig maradhat meg valami ma, amidőn a munkásmozgalom más keretek közt, nem kapitalista keretek, hanem a proletáruralom keretei közt mozog. Az elvi nyilatkozatnak az a része, elvtársaim, amelyik a kapitalizmus fejlődését vázolja, egész lényegtelen kis módosítási szükségletektől eltekintve, körülbelül meg is maradhat. Ellenben erről a kérdésről szólva, amely legközelebb immár aktuálissá is válik, a bevezetésre nézve véleményem az, hogy a mai viszonyok közt más formában és másnak a hangsúlyozásával kell azt megszerkeszteni. Ma, elvtársaim, a munkásmozgalom nemzetköziségе, a forradalom nemzetközi volta az, amely kiindulópontul kell hogy szolgáljon minden munkáspárt programjának megalkotásánál, részben a program megalkotásánál, részben pedig cselekvésénél is. Ennélfogva a magyarországi munkásmozgalom nemzetközi jellege kellett hogy megváltozzék. Megváltozott azzal, hogy a magyarországi munkásmozgalom minden fenntartás nélkül csatlakozott a III. Intemacionáléhoz. A III. Intemacionálé a II. Intemacionálétól elsősorban abban különbözik, hogy az előbbi egységes szervezet, amelynek egysége, nemcsak egységes elvi és elméleti alapjai vannak,[46] hanem egységes a taktikája, egységes a harcmódja, és minden egyes országos pártja úgy tekintendő, mint ahogy tekintették annak idején az első Marx és Engels által vezetett munkáspártokat, mint egy egységes nemzetközi szervezetnek szekcióit, osztályait. A III. Intemacionálé, elvtársaim, szemben a II. Intemacionáléval azt jelenti, hogy itt a munkásság egységes nemzetközi cselekvést akart, egységes nemzetközi cselekvést, amelyet egységesen szabályoz. A II. Intemacionálé ezzel szemben foglalata volt egy csomó „reichsparteinak", országos pártnak, amelyeknek élén csupán közvetítő fórumként állott ott a nemzetközi iroda. A III. Intemacionálé nem épült ugyan még ki teljesen, nincs ugyan még meg a teljes szervezete, de máris egységes abban az alapelvben, hogy nemzetközileg, egységesen kell szabályozni a munkásmozgalom minden cselekvését, mert csupán a nemzetközi akció képes arra, hogy a proletariátust kivezesse a nemzetközivé vált, nemzetközivé egységesedett intemacio-

nalista kapitalizmusnak a béklyóiból. Ennélfogva a programban, véleményem szerint, hangsúlyozandó volna a III. Intemacionálé és a III. Internacionálénak ez az alapelve. Szakítottunk ugyan a II. Intemacionáléval, mert az egyesülés épp ezen az alapon jött létre, hogy a Scheidemann-féle szocialista, hazafiszocialista Intemacionáléval szemben teljesen elutasító álláspontra helyezkedtünk, és csatlakoztunk a munkásmozgalom forradalmi, proletár Intemacionáléjához. Ezt a szakítást azonban azokkal a hagyományokkal, amelyeket a II. Intemacionálé jelent számunkra, mélyebbé kell termünk. Mélyebbé kell tennünk a szakadékot, amely elválaszt bennünket a munkásmozgalomnak ettől az opportunista, forradalomellenes, reformista, szociálpatrióta irányzatától. Hangsúlyoznunk kell a munkásmozgalom teljes nemzetköziségét, hangsúlyoznunk kell azt, hogy az egyes országok munkásainak külön érdekei nincsenek, csak egy érdekük van, a forradalmi proletariátus nemzetközi felszabadításának érdeke, amely felszabadulás csakis a nemzetközi forradalom munkája lehet. Ez az, amivel kezdeni kell a programot.

Minthogy azonban ma, mint vissza fogok még rá térni, a proletárpárt uralkodó párt, minden egyes intézkedése, mint uralkodó párt intézkedése esik latba, ennélfogva minden egyes kijelentésünket konkretizálnunk is kell, mert programunk minden egyes kijelentése azt jelenti, hogy ennek alapján konkréte cselekszünk is. A mi nemzetköziségről vallott felfogásunk például, kell hogy alapja legyen konkrét külpolitikánknak is. Hogy ha mi a nemzetközi forradalomtól várjuk a proletariátus felszabadítását, programunk, megírandó programunk értelmében, ez azt is jelenti, hogy a mi külpolitikánk irányítója nem lehet más, mint a nemzetközi proletárforradalom érdeke. Ennélfogva számolnunk kell a munkásmozgalom összes irányzataival, amelyek a különböző országokban uralkodnak vagy léteznek. Számolnunk kell, és le kell számolnunk teljesen a Scheidemann-féle soviniszta irányzattal, mert a nemzetközi politika szempontjából, külpolitikánk szempontjából fontos az is, hogy milyen álláspontot foglalunk el mi egy scheidemannista kormánnyal szemben Németországban vagy Franciaországban, vagy egy másik országban. Számolnunk kell, elvtársaink, és le kell számolnunk az úgynevezett centrum irányzatával is, azzal az irányzattal, amelyet Németországban Kautsky, Ausztriában Bauer képviselnek, amelynek irányzata szintén forradalomellenes, és amikor mi megállapítjuk külpolitikánk irányzatát, szilárd, egységes elvi megállapodásra kell támaszkodnunk, amely a munkásmozgalom álláspontját általánosságban körvonalazza a munkásmozgalom centrumával, ezzel a félig opportunista és félig forradalmi frazeológiával dolgozó, de valójában szociálpatrióta, opportunista irányzattal szemben.

Az erfurti program mindezeket nem tartalmazza és nem is tartalmazhatta ilyen módon. Az erfurti program, amelynek alapján a Magyaror-

szági Szociáldemokrata Párt programja készült, ugye, egy alakulóban levő, hatalomra törő, alulról felfelé törekvő munkáspártnak volt a programja, amely munkáspárt távol állott még annak idején attól, hogy megszerezze a hatalmat, konkrét politikát folytathasson, pozitív szervező, termelő, alkotó munkát végezhessen a hatalom eszközeivel kezében. Ennélfogva ilyen mértékű konkretizálásra, mint amilyenre jelenleg van szükség, amikor a proletariátus a hatalom kezelője, a hatalom birtokosa, nem is lehetett szükség. Éppen ezért a mi programunkat most abban a tudatban kell hogy megcsináljuk, hogy ennek a programnak minden egyes tétele konkrét gyakorlati cselekvéseknek kell hogy irányítója legyen, nemcsak agitációs eszköz, hanem vezérfonal azoknak számára, akik a proletárállam különböző szerveiben kell hogy romboló és alkotó munkát végezzenek.

Éppen úgy, amiként hangsúlyoztam, hogy a munkásmozgalom nemzetközisége szempontjából elfoglalt álláspontunk kell hogy a proletárállam külpolitikájának irányítója legyen, az a vezérfonal, amely megszabja, hogy azok, akik a külpolitikát intézik, hogyan intézzék azt a külpolitikát, kell hogy ez érvényesüljön minden egyes intézkedéssel kapcsolatban. Amikor a munkásmozgalom nemzetköziségét megállapítjuk, amikor a magyarországi munkásmozgalom szempontjából, amelynek nincsenek ugye külön szempontjai, de amely külön osztálya ennek a harmadik Intemacionálénak, megállapítjuk azt, hogy a munkásmozgalom csak nemzetközileg érheti el célját, és csak a nemzetközi proletárforradalom útján érheti el valamennyi ország proletariátusának felszabadítását, akkor azt is meg kell hogy állapítsuk, hogy mi ennek az országnak, ennek a Tanácsköztársaságnak munkásosztálya, a magunk részéről, ha nem is fejeztük be, de megkezdtük azt a proletárforradalmat, amely a nemzetközi proletárforradalomnak egyik ága, amely lehetővé tette a Tanácsköztársaság megalkotását, és amely megteremtette a társadalomnak ezt az organizációját, amely organizációt, amely átmenetet a proletariátus diktatúrájának nevezünk.

A Szociáldemokrata Párt régi programja, mint mondám, megfelelően foglalja össze az erfurti program alapján azt a fejlődési állapotot, amelyet kapitalizmusnak nevezünk. Elmondja annak keletkezését, fejlődését, egészen addig, amíg elmondhatta, mert csakis addig az időpontig mondhatta el, amely időpontra esik a keletkezése. Az erfurti program, ha pontosan emlékszem,[47] 1890-ben készült - a magyarországi pártprogram viszont 1903-ban -, abban az időben tehát, amikor 1890-ben, különösen Németországban, egyelőre még nyoma sem volt a kapitalizmus ama új fejlődési stádiumának, amelyet imperializmusnak neveznek. Amikor a magyarországi munkásmozgalom 1903-ban megcsinálta a maga pártprogramját, akkor már ugyan kezdetét vette az imperialista fejlődés, sőt, ekkor kezdett kibontakozni, viszont azonban ez a magyarországi munkásmozgalomnak akkoriban nem volt aktuális problémája, nem volt aktuális kérdése.

Most tehát előttünk olyan feladat áll, hogy folytassuk ott, ahol elhagyta az erfurti program. Az erfurti program befejeződött, ugye, a szabad versenyen alapuló kapitalizmus tényeinek ismertetésével, és ezzel le is zárta önmagát. A tőkés termelési rendnek az a stádiuma, az a fejlődési foka, amely lezárult ezzel, azt jelentette, hogy érvényben állott a szabad verseny, a tőkeegyesülések még csak keletkezőben voltak, és az imperialista fejlődésnek még csak csírái, nyomai jelentkeztek különböző tőkeegyesülések formájában. A kapitalizmus eme stádiumának politikája, amelyet az erfurti program és ennek nyomán a Magyarországi Szociáldemokrata Párt is jellemez, nem számolt és nem is számolhatott annak idején ezzel az új fejlődési fokkal, amely az akkori anarchisztikus kapitalista termelési renddel szemben egy szervezett kapitalista termelést tett lehetővé. Ennélfogva meg kell állapítanunk - ez a véleményem - pártunk új programjában azt, hogy mi volt az indítóoka ennek a proletárforradalomnak, amely proletárforradalom minket elvezetett, a többi országokat pedig el fogja vezetni a tanácsköztársaság formájához, a proletárdiktatúra átmeneti állapotához, és végül a szocializmushoz, mint a kommunizmus első stádiumához.

Ennélfogva meg kell állapítanunk pártunk programjában elvileg és elméletileg azokat a fejlődési motívumokat, amelyek a kapitalizmus korábbi stádiumának, a szabad versenyen alapuló kapitalizmusnak lezárása óta elteltek, egészen a proletárforradalomig, hogy tisztán és világosan láthassa mindenki, mik voltak azok az indítóokok, amelyek a diktatúra szervezését szükségessé tették, mik voltak azok a gazdasági és társadalmi motívumok, mozgatóerők, amelyek idehajtották a szocializmust akaró, a kommunizmust kereső proletariátust, mik voltak azok az okok, amelyek feltétlenül a forradalmi módszer alkalmazását tették szükségessé.

Ez tulajdonképpen ugyanaz, mint amit abban a bizonyos levélben, amelyet említettem önöknek - azt hiszem, hogy az elvtársak csaknem valamennyien olvasták -, amely megelőzte az egyesülést, és amelynek alapján létrejött az egyesülés, úgy fejeztünk ki, mint az imperializmus értékelését. Az imperializmus értékelése volt az alapja a munkásmozgalom kettéválásának. Itt vált el egymástól az opportunista és a forradalmi irányzat, itt váltak el a megalkuvók azoktól, akik törhetetlenül és megalkuvás nélkül forradalmi úton akartak előrejutni, egészen a szocializmusnak, mint a kommunizmus első stádiumának megvalósításáig.

Annak a három részre válásnak, annak a három irányzatnak, amelyről az előbb szólottam, éppen az imperializmusnak ez a különböző értékelése az egyik oka. Az imperializmusnak ez a különös és helyes értékelése tehát egyik legjellegzetesebb vonása annak az irányzatnak, amelyet bolsevizmusnak nevezünk, s mely irányzathoz csatlakozott a magyarországi munkásmozgalomnak immárom többsége, mondhatni majdnem teljes egésze.

Most tehát programunknak kifejezésre kell juttatni az imperializmus értékelése tekintetében a bolseviki irányzatot. Meg kell mutatni, hogy különbözünk a scheidemannistáktól, és különbözünk az úgynevezett centrumtól abban, hogy mi az imperializmust egy külön fejlődési foknak tartjuk, amely külön fejlődési fok azt jelenti, hogy a kapitalizmus túlérett, hogy megérett a szocializmusra való átalakulásra. Ez az, amit a programnak szintén feltétlenül tartalmaznia kell.

A másik, amely a bolseviki irányzatot megkülönbözteti minden más irányzattól, úgy a szélsőjobbtól, mint a centrumtól, az állammal szemben való állásfoglalásunk. Ez az állásfoglalás szintén világos. Utalok azokra a tanításokra, amelyek a legklasszikusabban vannak összefoglalva a marxizmusra vonatkozólag Leninnek „Állam és forradalom" című kis könyvében, amely magyarul is megjelent.

Az opportunizmusnak, amely a munkásmozgalomban úrrá lett, ennek a megalkuvó, együttműködő taktikának alapja részben az imperializmussal szemben való állásfoglalás - elméletileg értem -, részben pedig az állam kérdésében való állásfoglalás. Előttünk, bolsevikiek előtt, akik a magyarországi munkásmozgalomnak immár egységes pártjában foglalunk helyet, és egységesen valljuk magunkat a bolseviki tanok híveinek, világos az, hogy az állam egy elnyomó apparátus a kizsákmányolás érdekében. A burzsoá állam ilyen elnyomó apparátus volt. Világos az is, hogy a fizikai és szellemi erőszakszervezet helyett, amelyet a burzsoá állam képviselt, jött egy másik állam, amely ugyancsak elnyomó szervezet, ugyancsak fizikai és szellemi erőszakszervezet, és ez az állam a proletárállam, amely azonban nem azt a célt szolgálja, hogy az elnyomást, hogy a kizsákmányolást fenntartsa, hanem azt a célt, hogy lehetetlenné tegyen minden kizsákmányolást és minden kizsákmányolás céljából feltörő elnyomást.

A diktatúrának természetrajzát foglalja ez magában. Míg azonban a burzsoá demokrácia - amelyet hívei úgy kívántak feltüntetni, mint egy általános demokráciát, mint demokráciát általánosságban - igyekezett eltitkolni az osztályjellegét, éppen azért, hogy becsaphassa vele az elnyomottakat, hogy az egyenlőségről szóló elméletével, annak a hazug és hamis egyenlőségnek hangoztatásával becsaphassa az elnyomottak tömegeit, a mi államunknak, a proletárállamnak, ennek a mindennemű hatalom megszüntetéséig tartó átmeneti állapotnak osztályjellegét magában a programunkban nyíltan fel kell tárni, mert a diktatúra politikájának konkréte ez az alapja. Azt jelenti ez, hogy az állami apparátusnak minden eszközét a szocializmusra, a kommunizmusra való nevelés, a szocializmus és kommunizmus érdekében kell kihasználni. Szembe kell tehát állítani programunkban a demokráciát a diktatúrával, sőt, rá kell mutatnunk arra, hogy a burzsoá demokráciával szemben a proletárdiktatúra tulajdonképpen a proletariátus osztálydemokráciáját, egy proletárdemokráciát jelent,

amely egyes-egyedül teszi lehetővé azt, hogy a kizsákmányoltak tömegek önkormányzata érvényesüljön, egyes-egyedül teszi lehetővé azt, hogy az állam eszközei, az egész állami apparátus, tehát mindennemű fizikai és szellemi erőszak, mindennemű fizikai és szellemi eszközök a szocializmus építésének szolgálatába állíttassanak.

Hogy ezt világosan láthassuk, elmondom azt, amit ma láttam itt, ahol a gyermekek jöttek vörös lobogókkal az utcán, és az „Intemacionálé"-t énekelték. Méltóztassanak rágondolni, mit jelent ez! Ez azt jelenti, hogy az iskola mai stádiumában, még úgy, ahogy, de már a szocializmusra való nevelés szolgálatában áll, holott azelőtt ugye nem vörös, hanem nemzetiszínű zászlóval, vagy nem is nemzetiszínű zászlóval, hanem templomi lobogó alatt, egyházi énekeket dalolva mentek a gyermekek az utcán, mutatva, hogy az iskola, tehát a burzsoá állam szellemi apparátusának ez a leghatalmasabb eszköze nem a szocializmusra való nevelésnek, hanem éppen ellenkezőleg, a szocializmustól való elrettentésnek, a kizsákmányolásnak szolgálatában állott.

Ezt kell elvtársaim, kifejezésre juttatnunk, hogy a diktatúra egy átmeneti állapot, egy osztályuralom ugyan, de nem az osztályuralom konzerválása, hanem mindennemű osztályuralom megszüntetése céljából. Ennek fontossága annyira nyilvánvaló, hogy kitűnik, mihelyt csak arra gondolunk, hogy sokan, nagyon sokan vannak még, akik a proletárdiktatúrának sem természetével, sem céljaival nincsenek tisztában. Egyik részről, elvtársaim, a proletárdiktatúrának bizonyos elvizesítési szándéka látszik, ahol el szeretnék teljesen mosni a proletárosztálynak azokat a határait, amelyek különben sem élesek. Nincsenek éles elválasztó vonalak az osztályok között, mert bizonyos satírozódással, bizonyos átmenettel nyúlik bele egyik osztály a másikba. Viszont azonban lehetőleg, különösen az átmeneti stádium elején, egészen a közepéig, egészen addig, amíg arról lehet szó, hogy most már mind közelebb és közelebb vagyunk a szocializmushoz, egészen addig, amíg nincs biztosítva, hogy semminemű restauráció, semminemű visszatérés a kapitalizmushoz nem lehetséges, egészen addig élesen fenn kell tartanunk a proletárdiktatúrának osztályjellegét.

Ezt kell megértenünk elsősorban. De másrészt meg kell értenünk, elvtársaim, azt is, hogy a proletárdiktatúra átmeneti állapot, amely csak addig tart, amíg szükség van arra, hogy bárki is hatalmat gyakoroljon másik ember felett, egészen addig, amíg embernek ember által való kizsákmányolása meg nem szűnik,-de nemcsak hogy megszűnik, hanem lehetetlenné is válik örök időkre. ***(Úgy van!)*** Ezt, elvtársaim, meg kell értenünk, és ennek a hangsúlyozása a programban feltétlenül szükséges. Először tehát a nemzetköziség, imperializmus és az állam kérdésében való állásfoglalásnak kell alkotnia a mi pártunk elvi nyilatkozatának tartalmát.

Elvtársaim! Aki visszaemlékezik a Szociáldemokrata Párt programjára,

az emlékezik arra, hogy az elvi nyilatkozat után van kis átmeneti rész, amely sem az elvi nyilatkozathoz, sem az átmeneti programhoz, sem a maximálisan minimális programhoz nem tartozik, hanem amely pár eszközt foglal magában arra vonatkozólag, hogy mily eszközökkel kívánja elérni a munkáspárt a maga célját. Nekünk a programunknak ezt a részét sokkal inkább ki kell domborítani, sokkal inkább részleteznünk kell, mert ne felejtsük el, hogy kormányzó, uralkodó párt vagyunk, tehát mint kormányzó és uralkodó pártnak minden konkrét kérdésre vonatkozóan konkrét állásfoglalással is kell rendelkeznünk, olyannal, ami lehetővé teszi, hogy azok, akik a párt nevében és megbízásából járnak el, ne legyenek ugyan teljesen lekötött kezűek, de mindenesetre meg legyenek kötve abban az irányban, hogy ettől az egységes, elvi állásfoglalástól eltérés, elvi eltérés sohase következzék be. ***(Úgy van!)***

Ez, elvtársaim, azt jelenti, hogy csakis ilyen elvi állásfoglalás lehet egy egységes és fegyelmezett eljárásnak az alapja. Elvtársaim, annak, hogy ma vannak egyrészről kisiklások, de másrészről - mondjuk úgy, amint van - van egy irtózás attól, hogy a bolseviki taktikának konzekvenciáit teljes mértékben levonjuk, van egy irtózás attól, hogy a diktatúra konzekvenciáit teljes mértékben levonjuk, annak az az oka, hogy nincs egy egységes pártprogramunk, nincs egy oly pártprogram, amelynek az alapján azt lehetne mondani, hogy íme, itt van, így kell cselekedni, mert ez a mi elvi állásfoglalásunk, amellyel szemben minden eltérés elvfeladást jelent.

Mármost, elvtársaim, éppen ezért, mert ez így van, és mert nekünk minden kérdésben mint kormányzó, uralkodó pártnak az állásfoglalásunkat lehetőleg a legteljesebb mértékben konkretizálnunk kell, konkretizálnunk kell azokat az eszközöket is, amelyek alkalmasak arra, hogy a munkásmozgalom azokkal a maga célját elérhesse. Emlékezzünk vissza, elvtársaim, arra, hogy az eszközök között volt az általános választói jog, a demokrácia, a parlamentarizmus hangsúlyozása stb. Most ezek, elvtársaim, mind elestek. Most az az eszköz, amellyel ezt eléri, a proletárdiktatúra konkrét formája, a tanácsköztársaság. A tanácsköztársaság az a forma, amelyben a proletariátus a maga hatalmát gyakorolja, és amely formában érvényesülnek a proletariátus hatalmi eszközei, avégből, hogy egyrészt a kapitalizmust lerombolja, másrészt a szocializmust felépítse.

Elvtársaim! Arról már beszéltünk, és tudjuk,-hogy szemben a polgári demokrácia államával, a szovjetállam, a tanácsállam, a proletárállam nem titkolja a maga osztályjellegét, nem titkolja, mert nincs szüksége arra, hogy csaljon, mert a csalásra csupán azért volt szüksége a burzsoá államnak, hogy éppen a maga osztályjellegéről terelje el a figyelmet, és ezáltal a maga osztályjellegét konzerválhassa. A mi álla-

műnk, elvtársaim, azért nem titkolja a maga osztályjellegét, mert nem akarjuk fenntartani az osztályjelleget, nekünk erre csak addig van szükségünk, amíg egyáltalán megszüntethetünk minden osztályt, illetve minden osztálykülönbség alapját, amíg megszüntethetjük a tőkés, a kapitalista gazdasági rendet.

Mármost, elvtársaim, hogy ez az idő mily hosszú lesz, hogy ez hány esztendeig fog tartani, arról lehet vitatkozni, de, azt hiszem, ilyen próféciákba ne bocsátkozzunk, mert az körülbelül nem is a magyarországi állapotoktól függ, hanem függ a nemzetközi forradalom kimenetelétől. ***(Ügy van!)*** Hanem itt, ebben a programban kell, elvtársaim, érvényre jutni annak, hogy a diktatúra tényleg a proletariátus tömegeinek a diktatúrája. Ez a diktatúra nem egyes rétegek diktatúrája, nem egyes szakmák diktatúrája, nem is a katonaság diktatúrája, hanem ez a proletariátus tömegeinek diktatúrája, amely tömegek, elvtársaim, különböző szervezetekben jelentkeznek. Mert ismételten hangsúlyozom, hogy diktatúrát gyakorolni csak szervezetten lehetséges. Ez nem jelenti, elvtársaim, csupán azt a régi fajtájú szervezettséget, hogy valaki befizesse a járulékait, hanem jelenti azt a szervezettséget, amely a közös cselekvésben nyilvánul meg. Ez a közös cselekvés másképpen, mint bizonyos szervezetekre való támaszkodás útján, nem lehetséges. Ezt hangsúlyoztam az elmúlt előadásomban is, amikor a szakszervezetek és pártszervezetek viszonyáról beszéltem.

Mármost, elvtársaim, a diktatúrának ez a gyakorlása a szovjet-organizáció, a tanácsszervezetek útján történik. A tanácsszervezetek útján kell a proletariátusnak lerombolni teljes egészében a bürokratáknak és bíráknak azt az államát, amely a proletariátus elnyomását szolgálta. Abban tehát nincs kérdés, hogy mi a bürokráciát le akarjuk, le kell és le fogjuk rombolni, az egész régi bürokráciát a tetejétől az alapjáig. A kérdés azonban ott van, hogy mivel egyrészt szükségünk van a diktatúra szervezetére, másrészt szükségünk van adminisztratív szervezetre, egy törvényhozó, igazgató és bíráskodó szervezetre, mivel és hogyan pótoljuk ezt. Hogy mivel pótoljuk, azzal tisztában vagyunk, elvtársaim: tanácsszervezettel pótoljuk. Most azonban a tanácsszervezet belső felépítésével kell tisztába jönnünk, hogy ezt hogyan ákarjuk. E tekintetben, elvtársaim, lehetnek eltérők a felfogások. Az egyik felfogás az, hogy meg kell kímélni a régi bürokráciát, legalábbis a régi bürokráciából használható elemeket meg kell menteni, de a másik részét se bántsuk. A másik felfogás az, hogy azokat, akikre feltétlenül szüksége van a proletariátusnak, azokat felhasználni, ellenben minél teljesebbé tenni a munkásság bevonását magába a törvényalkotásba, a szabályrendelet-alkotásba, igazgatásba és a bíráskodásba. A proletárdemokrácia éppen azt jelenti, hogy: az önkormányzatnak legteljesebb és kizáróla-

gos gyakorlása. Itt tehát az első dolog a választás elvének teljes és legtökéletesebb keresztülvitele. Nem arról van szó, hogy minden egyes funkcionáriust közvetlenül népszavazással válasszon a proletárállam, mert akkor egyébről nem volna szó, minthogy folyton népszavazást rendezzünk, hanem minden egyes felelősségteljes tisztségbe választás útján kell mindenkinek bejutni. Arról, hogy a köz- és magánalkalmazottak közötti különbségnek el kell tűnnie, és az el is tűnik, arról nem beszélek, mert szocializált termelés van, az egész termelés az állam kezében van, tehát nincs különbség többé köz- és magántisztviselő között. Ellenben minden helyet, ahol politikailag felelősségteljes pozícióba kerül valaki, választás útján, éspedig mindenkor visszavonhatóan és rövid időközökre kiterjedő választás útján kell betölteni. Ez az alapja, elvtársaim, annak, hogy a bürokrácia megszüntethető legyen. Ez csakis ezen a módon lehetséges, mert a bürokrácia éppen azt jelentette, hogy a hivatalnokszervezet úgyszólván öncélúvá változott, hogy a hivatalnokszervezet olyan hatalmat tartott a kezében, amellyel sok esetben, azt mondhatnám, még a kenyéradóikkal, a kapitalistákkal, az elnyomókkal szemben is tudtak nyomást kifejteni, akik pedig sokkal jobban voltak nevelve a kapitalizmus idején, mint a kapitalizmus idején elbarbárosodott, műveletlenségbe süllyesztett proletariátus. Ha azokkal szemben ilyen rendkívüli hatalomra tudtak szert tenni, mennyivel veszedelmesebb a proletariátus szempontjából a bürokrácia elhatalmasodása, akár a régi bürokrácia, akár az új bürokráciának alakulása. ***(Ügy van!)***

A bürokrácia, elvtársaim, hatalmi szervezetet jelent, amelyet nekünk a szocializmus jövendője szempontjából is, mindenképpen le kell gyűrnünk. Le kell gyűrnünk azért, mert mi a proletárdiktatúrából a szocializmusra való átmenetet békességes formában akarjuk. Ha már felülkerekedne egy bürokrata osztály vagy réteg, akkor megint erőszakkal kellene kivennünk ezeknek kezéből a hatalmat.

Elvtársaim! A kapitalizmus idején fontos volt, hogy valakinek az egzisztenciája bizonyos legyen, mert a proletár egzisztenciákat éppen a bizonytalanság jellemezte. Most azonban, elvtársaim, ha nem is ma, amikor nem tudunk még munkaalkalmakat biztosítani, de egy bizonyos idő múltán mindenkinek bizonyossá lesz az egzisztenciája, mihelyt a munkára való jogot és a munkakényszert keresztül tudjuk vinni. Ha valaki nem felel meg itt, megfelel a másik helyen, a kenyere biztosítva lesz. Tehát az a szempont, amely azt mondatta annak idején a választáson, a burzsoá demokrácia idején, hogy nem elég független a tisztviselő, ha választás útján kerül az állásába, ez a szempont most már végleg el is esik.

Mármost elvtársaim, egy szovjetadminisztráció szempontjából - mert

ezt is konkretizálni kell, mivel mi hozunk törvényt, nekünk kell igazgatnunk, bíráskodnunk -, konkréte meg is kell mondanunk, hogyan akarjuk lefektetni a törvényhozásnak, igazgatásnak és bíráskodásnak az alapelvét, mik a feladataik azoknak a szocialistáknak, akik mint szovjettagok működnek. Ha nem is mondjuk meg, hogy te, mint szovjettag mit csinálj, de meg kell adnunk az alapelveket az egész szervezet számára, amelyek irányítók lesznek.

A szovjettagok ezen alapelveinknek megfelelően szintén úgy választatnak, hogy mindegyik bármikor visszahívható és rövid időközökre választandók. A munkástanács - amint sokszor, de sohasem eleget hangoztatják - egy dolgozó testület. Tehát anélkül, hogy az egész országot egy betegsegélyzőnek vagy elhelyező intézetnek tekintenők, meg kell barátkoznunk azzal a gondolattal, hogy a szovjettagság, ha nem is örök foglalkozást jelent, de jelent egy állandó elfoglaltságot arra az időre, amelyre a mandátum tart. Gondoskodni kell arról, hogy ki ne alakulhasson a hivatásos politikusoknak, a hivatásos szovjettagoknak egy olyan kasztja, mint volt a burzsoá állam idejében a politizáló fiskálisok kasztja. Erre garancia az, hogy mindenki visszahívható és rövid időre választható. Arról is gondoskodni kell, hogy a proletariátus önkormányzata kifejezésre jusson abban is, hogy a szovjettagok nemcsak tárgyalnak, hanem dolgoznak is, ami annyit jelent, hogy minden szovjettagot fokozatosan be kell vonni az állami apparátusba, kötelező munkára. Ez a munka minden valószínűség szerint oly nagyszabású lesz, hogy teljes idejét lefoglalja, és hogy azután el ne idegenedjék a tömegtől, hogy el ne szakadjon a gyártól, ahonnan ered, erről gondoskodik az a körülmény, hogy a választások rövid időre szólnak.

Az, hogy ezekbe a munkákba fokozatosan minden egyes igazgatási ágban bevonandók maguk a munkások, a proletárok, nem azt jelenti, hogy most már kidobunk minden hivatalnokot, akár van szükség rá, akár nincs, hanem ez azt jelenti, hogy minden felelősségteljes helyre, ahol politikai irányításról vagy a hatalom kezeléséről van szó, proletárokat, szovjettagokat kell ültetni. így van csak biztosítva a diktatúra, a szocializmus kiépítésének lehetősége. Ne felejtsük el, hogy a proletárosztály bizonyos olyan képzettségnek a híjával van, amely előfeltétele annak, hogy tudjon adminisztrálni. Szükségünk van tehát olyan specialistákra, akiknek gyakorlatuk van bizonyos dolgok elintézésében, mert például a mérnöki munkát mi magunk nem tudjuk elvégezni. De viszont kétségtelen, hogy a proletariátusnak tényleges bevonása magába az igazgatásba, egyik alapelve kell hogy legyen pártunk konkrét programjának. ***(Helyeslés.)***

De nemcsak a szovjettagokat, hanem magát az egész dolgozó népességet, az egész proletariátust aktíve be kell vonnunk a proletárállam

igazgatásába. Ennek előfeltétele az, hogy a közigazgatást annyira leegyszerűsítsük, hogy benne minden munkás részt tudjon venni, vagy azt ellenőrizni tudja. A burzsoá állam szétrombolására éppen azért volt szükség, mert a kapitalizmus által műveletlenségben hagyott vagy műveletlenségbe süllyesztett munkás ennek a burzsoá államnak apparátusában nem tudott volna eligazodni, bele sem tudott rendesen tekinteni. Még most is, amikor a kapitalizmussal való rohamos szakítás egy csomó rendelet kibocsátását tette szükségessé, ez oly számban kellett, hogy történjék, hogy még most is nehézségbe ütközik a munkásnak eligazodni rajta. Ennek oka éppen az, hogy egyrészt rohamosan kellett szakítani a kapitalizmussal, másrészt sok olyan dolgot kell szabályozni, amelynek szabályozására nem is volna szükség, ha nem volna bürokratikus állami apparátus. ***(Igaz! Úgy van!)*** Sokat kell szabályozni olyat, amit később nem fog kelleni szabályozni, mert az osztálytudatos proletariátusnak ereje garancia lesz arra, hogy ilyen visszaélések, mint amelyeket ezen rendeletekkel meg akartunk akadályozni, a munkásosztály rovására nem történhetnek meg.

Nagyjában és egészében ez az, elvtársaim, aminek alapelveit le kell fektetnünk a program elvi részében. Vannak azután más kérdések: nemzetiségi kérdés, a kultúrprogram kérdése, melyekről ezúttal nem akarok szólni, minthogy ezek nem is olyan túlságosan fontosak.

A nemzetiségi kérdésben ismerik, elvtársaim, azt a kétféle állásfoglalást, melyek közül az egyik a nemzetek önrendelkezési jogát hirdeti, a másik a proletariátus önrendelkezési jogát. Akármelyik is az álláspontja bárkinek, az én véleményem - és ez a szigorúan marxista álláspont - a proletariátus önrendelkezési joga. ***(Helyeslés.)*** Miként a burzsoá államban a nemzeti osztály - ahogy a „Kommunista Kiáltvány" mondja - a burzsoázia, éppúgy a proletárállamban a proletariátus az uralkodó osztály. A burzsoá államban a nemzetek önrendelkezési joga a burzsoázia önrendelkezési jogát jelenti, nálunk viszont jelenti a proletariátus önrendelkezési jogát, ellenben nemzetközileg jelentené a burzsoázia önrendelkezési jogát.[48]

De ettől eltekintve az egész önrendelkezési jog a mi szempontunkból ma puszta fikció, mert mi nem önrendelkezési jogot, nem elkülönülést, hanem a proletariátus egyesülését akarjuk, nemzetiségre való tekintet nélkül, nemzeti határok mellőzésével. A mi célunk egy nemzetközi szovjetköztársaság <u>mint</u> átmeneti forma a nemzetközileg megvalósított szocializmus egységes birodalmához. Reánk nézve tehát ez a probléma nem is jelent valami fontos dolgot, mert ha világosan megmaradunk azon az állásponton, hogy nemzetközi szovjetköztársaságot akarunk, akkor ez nem is probléma. Reánk, magyar nyelven beszélő proletárokra spéciéi áll az, amit Lenin mondott, hogy jó ezt a kérdést

úgy kezelni, hogy minél konciliánsabbak legyünk olyan proletárokkal szemben, akik olyan nyelven beszélnek, melyet azelőtt elnyomtak. Mi, akik magyarok vagyunk, egy oly nemzethez tartoztunk, amely elnyomta a másik nemzetet, tehát könnyen kerülünk a sovinizmus gyanújába, s így könnyen odavágják nekünk, hogy könnyű nektek, ti nem voltatok elnyomva. Nehogy tápot adjunk arra, hogy bármely állam burzsoáziája avval bolondítson, hogy a magyarok most is soviniszták, mi a legkonciliánsabb magatartást tanúsítjuk, arról nem is beszélve, hogy a területi integritás politikájával szakítanunk kell, mert ez nem is tartozik a program kérdéséhez, ez kis probléma, melyen előbbutóbb a nemzetközi forradalom keresztül fog minket vinni úgy, hogy el is fogjuk felejteni. ***(Igaz! Úgy van!)***

A hadsereg kérdése is kissé másképp hangzik ma, mint azelőtt. Azelőtt éppúgy antimilitaristák voltunk, mint ma, akkor is a hadsereget akartuk megszüntetni, ma is azt akarjuk. De hogy megszüntethessük a hadsereget, ma egy új hadsereget kell teremteni. Ennek hangsúlyozása szintén szükséges, szemben azzal a wilsoni pacifizmussal, mely a hadseregeket akarta limitálni, a lefegyverzést akarta oly formában megcsinálni, hogy a proletariátussal szemben azonban megmaradjon bizonyos mértékű fegyver. Ezt a lefegyverzést úgy értette, mint látjuk a német birodalomnál, hogy limitálja a német hadsereg létszámát 70000 gyalogosban és 30000 lovasban, de viszont megfelelő számú hadsereget tart fenn a német imperializmussal, esetleg a bolsevizmussal szemben. Ez a pacifizmus csalás volt. A mi pacifizmusunknak most egy forradalmi hadsereg az alapja, amely azt jelenti, hogy mi ez által védekezni akarunk a külső és belső ellenforradalommal szemben. Ez a forradalmi hadsereg egy fegyelmezett hadsereg kell hogy legyen, és a fegyelem kérdése oly fontos, hogy ennek a programban benne kell foglaltatnia. Ez a fegyelmezett forradalmi hadsereg a nemzetközi forradalom továbbterjesztésének és főleg a szocializmus megvalósításának célját szolgálja, és mint ilyen, a diktatúra programszerű eszköze. Ezt kell megértetnünk. Nem akarunk mi háborút, de a diktatúra csak addig tart, míg tartanunk kell külső vagy belső ellenforradalomtól.

A bürokráciamentes tanácsszervezet, ápolása a nemzetközi összetartozandóságnak, és végül a hadsereg: ezek a mi általános eszközeink arra, hogy a szovjetköztársaság keretében célunkat elérjük.

Vitatható, vajon idetartozik-e a kultúrprogram, de kétségtelen, hogy az említett három eszköznek benne kell foglaltatnia az új programban.

A következő előadásban, melyet hétfőn[49] délután hat órakor tartok, azokat az átmeneti programbeli követeléseket fogom ismertetni, melyek pótolni fogják a már jórészt megvalósítottakat. A régi szociális köve-

telések helyére most új politikai, gazdasági és - ha akarjuk így nevezni - szociálpolitikai követelések kell hogy kerüljenek, konkretizálni kell azt, hogy mivel töltsük meg a diktatúra fogalmát.

A diktatúra szép szó, de tudnunk kell, mi van benne, mit akarunk **csinálni**, hogyan akarjuk felépíteni az új társadalom rendjét, és ebben a tekintetben egy egységes és szilárd alapot kell teremteni, hogy a szocializmus felépítése lehetővé váljék tervszerűen, egységesen és fegyelmezetten.

A következő előadáson a politikai átmenet, a gazdasági átmenet és a munkásjóléti politika követeléseinek kérdéseit fogjuk tárgyalni.

Gyorsírói feljegyzés. - Pl Archívum. BM Eln, 1920.36-453.
(5107.) 21-43. old.
Kun Béla népbiztos elvtárs folytatólagos (III.) előadása
„A pártszervezetek és a politikai helyzet"-ről.

NEGYEDIK ELŐADÁS
1919. MÁJUS 19.

Tisztelt elvtársak! Az előbbi előadásokon jelzettekhez képest, a pártprogram elvi részével végezvén, a pártprogram néhány konkrét követelésének, különösen gazdasági és munkásvédelmi követelésének ügyével foglalkozunk ennek az előadásnak folyamán.

Hogy a pártprogramot miért és milyen irányban kell módosítanunk, erről elvi és elméleti szempontból már szólottunk. Most konkretizálnunk kell az előbbi előadásban kifejtetteknek megfelelően mindazon követeléseket, amelyeket a magyarországi munkásság pártja mint kormányzó, mint hatalmon levő párt olyanokként jelöl meg, amelyeket a párt tagjainak a Tanácsköztársaság szervezeteiben érvényesíteniük kell, amely konkrét követelések irányító vonalai lehetnek a párttagoknak a különböző tanácsszervezetekben való működése tekintetében.

A legfontosabb, elvtársaim, ezek között a gazdasági terület. A proletariátus akkor, amikor uralkodó osztállyá emelkedett, átvette a termelés szervezését, vezetését, irányítását és ellenőrzését. Ennélfogva a proletariátusnak konkrét, szigorúan körvonalazott gazdaságpolitikai irányító elvekkel kell rendelkeznie, s ebben a tekintetben, ismétlem, magának a pártnak kell vezetni, azért, hogy ezek az elvek mindenütt egységesen jussanak érvényre, hogy ne legyen az, hogy az ország egyik helyén így, a másik helyén amúgy érvényesítsék azokat a rendelkezéseket, amelyeket a Tanácsköztársaság központi szervei mint végrehajtandókat megjelöltek. Azok a rendeletek, amelyek a régi kifejezések szerint a törvénynek erejével bírnak, ha az életbe átmennek, csak

úgy lehetnek hatályosak és egységes célra törők, ha a végrehajtókban megvan a tudata annak, hogy mit is szándékozik vele az a párt, amelyik a hatalmon van, hogyha tisztában van azzal, hogy azok a ható okok, amelyeket működésbe hoznak, hogy az általa kívánt eredményeket elérjük, amint Engels mondja, tényleg a kívánt eredményeket eredményezzék is.[60]

Mármost mi a gazdasági politikánk alapjául a termelőeszközöknek a dolgozók összességének tulajdonába vételét állapítottuk meg. Kisajátítottuk a termelőeszközöket mindazon üzemekben, amelyek húsz munkásnál többet foglalkoztatnak, szocializáltuk ezen üzemeket, amint ezt szokás nevezni, helyesebben a proletárállam tulajdonába helyeztük. Szocializálás alatt ma már helyesen azt értik, amikor maga az állam mint hatalmi szervezet megszűnik, amikor a proletárdiktatúra véget ér, s a szocializmus[51] megkezdődött. Kisajátítottuk a földet, mint a termelés másik eszközét, bizonyos határon felül, s általában a kistulajdon kivételével a magántulajdont megszüntettük. Ezt következetesen tovább kell folytatnunk úgy, hogy ez a továbbfolytatás azután a kívánt eredményeket érje el, vagyis gyorsan és eredményesen, lehetőleg minél kevesebb rázkódtatással vezessen a szocializmushoz, mint a kommunizmus első fokához.

Maga a termelés kisajátítása azonban még nem jelenti a cél elérését, ez is csak egyik az eszközöknek ama sorozatában, amelyek a szocializmus tulajdonképpeni célját képezik. A termelőeszközök kisajátítása elsősorban eszköze a termelési anarchia megszüntetésének, amely lehetővé teszi azt, hogy egységes termelés, irányítás mellett szervezett, szabályozott szocialista termelési organizációt teremtsünk. A szocialista termelési organizáció célja az, hogy minél kisebb fáradsággal és munkával az emberiség szükségleteinek minél szélesebb köre elégíttessék ki.

A „Kommmunista Kiáltványában mondja Marx, hogy a politikai és gazdasági tényezők kisajátítása után a proletariátus feladata az, hogy a termelőerőket fokozza[82] A termelőerők fokozása magának a termelésnek a fokozása; több termelés a termelőeszközök kisajátítása után a proletariátus cselekvésének legközelebbi etapja, szakasza. A mi feladatunk tehát elérni azt, hogy a termelőerőket fokozhassuk, hogy elérhessük a többtermelést.

Ez nagyon nehéz probléma ma, nem oly egyszerű dolog. És azok, akik a diktatúra előtt állandóan azt hangoztatták, hogy nem lehetséges a többtermelés lehetősége nélkül a proletárdiktatúrát megcsinálni, mert nem szocializálják az ócskavasakat, annyiban volt igazuk, hogy tényleg nem lehetséges a többtermelés rögtön, de viszont a többtermelés a termelőeszközök kisajátítása nélkül a kapitalizmus mai fejlettségi

fokán egyáltalában nem volna lehetséges. Ez egészen világos dolog, mert a kapitalista anarchia mellett akkor, mikor a termelés eszközei tönkrementek, többtermelésről a kapitalista termelési rend keretében egyáltalában nem is lehetett volna szó.

Most átvettünk egy tönkrement kapitalista termelési organizációt. Benne vagyunk a nemzetközi és belső ellenforradalom középpontjában. A mi első gondunk tehát maguknak a termelési lehetőségeknek biztosítása, a diktatúra fenntartása. Emellett azonban nem szabad egy percre sem eltévesztenünk azt, hogy már most úgy kell megalapoznunk a termelést, hogy ez alapjául szolgálhasson egy szocialista termelési organizációnak, hogy biztosítsuk lassanként, fokozatosan az átmenetet a teljesen szervezett szocialista termelési organizációra.

Első foka ennek a munkásellenőrzés. Ma megvannak, ugye a munkásellenőrző tanácsok. A munkásellenőrzés egy szükséges rossz; szükséges rossz azért, mert a szocialista termelés nem megoldása azoknak a termelési problémáknak, azoknak a termelési kérdéseknek, amelyek előttünk állanak.[53] A munkásellenőrzés csupán átmenet a munkásigazgatáshoz. Ma a proletariátus összességét a termelési biztos képviseli. Az egyes üzemekben megvannak a külön műszaki organizációk és megvan a munkások ellenőrző organizációja. így kell ennek lennie és nem lehet másképpen, mert ez egy szükséges átmeneti állapot a munkásigazgatáshoz. Mihelyt lehetővé válik - hiszen erről még a specialisták kérdésénél lesz szó - egy olyan munkásgenerációnak kiválása, amely teljes mértékben képes az üzemek műszaki ellenőrzését is elvégezni, és részt venni magában a műszaki igazgatásban is, azonnal áttérünk a munkásigazgatásra. Addig nevetséges álradikalizmus az, amely a specialisták ellen foglal állást, és amely a műszaki igazgatást is laikusok kezébe akarja helyezni.

A nagyipar problémája így reánk nézve ma elsősorban technikai probléma. A nyersanyag beszerzésének kérdése, azután az üzemek koncentrációjának kérdése stb.: ezek nem programszerű követelések. A mi programszerű követelésünk az lehet, hogy az egyes ipari területeknek és az egyes ipari csoportoknak koncentrálása a nagyipar terén és az ország ipari segédforrásainak kihasználása, szóval egy szocialista iparfejlesztő politika az, amely a többtermelésre vezet, és amely a munkásság tömegeinek befolyását a termelés szervezésére, vezetésére, irányítására és ellenőrzésére biztosítja, részben a közvetlen befolyását a munkásellenőrző tanácsok formájában, részben a közvetett befolyását az általános, egységes, nagy gazdasági szervezetek, mondjuk a most szervezendő Népgazdaság Legfőbb Tanácsa útján.

A kisiparral és a háziiparral, amelynek csökevényei még élnek, könnyen végezhetünk. Kétségtelen, hogy egy részét nem lehet csak úgy,

minden további nélkül megsemmisíteni, mert nincs meg még az új nagyipari organizáció amelyet a helyére tehetnénk. Ez a része a kisiparnak igen támogatandó, de nem azzal a Szterényi-féle iparfejlesztési politikával,[54] mert hisz ilyen politikát mi sem programszerűen, sem praktice nem követhetünk, viszont a kisiparnak az a része, amelyre szükség van mindaddig, amíg nincsen helyébe egy nagyipari organizáció, nyersanyaggal ellátandó, és ez szintén programszerűen biztosítandó a pártnak gazdasági-politikai követeléseiben.

A legfontosabb dolog a munkásság tömegszervezetei befolyásának biztosítása a gazdasági életre. Ez az, amit az elmúlt előadások egyikében röviden érintettünk: a szakszervezetek szerepe a diktatúrában. Akkor más viszonylatban beszéltünk; arról beszéltünk, hogy a szakszervezetek és a párt viszonya milyen legyen a diktatúrában. Most azonban a szakszervezeteknek és a gazdasági életnek viszonyáról beszélünk, arról beszélünk, hogy a proletárállam termelési szervezete egy egységes, koncentrált termelési szervezet lehet csak, ahol bizonyos központi szervből, mondjuk a Népgazdaság Legfőbb Tanácsából irányítják azt, hogy milyen termelési anyagokat bocsássunk a termelési apparátus rendelkezésére, milyen termékeket készítsünk, hogyan osszuk el azokat, szóval hogyan kerüljenek azok a fogyasztásba. Mindezekre azonban biztosítani kell és programszerűleg követelnünk kell a munkásság minél szélesebb körű befolyását.

A munkástanácsok, mint mondottuk, a munkásság összes tömegszervezeteire támaszkodnak. A proletárdemokráciában az a cél, hogy a munkásság minél több helyen, minél szélesebb körben, minél több csatornán keresztül érvényesítse a maga befolyását az egész gazdasági, szociális és politikai életre. Mármost, amint a pártszervezetek nyomást gyakorolhatnak - mondjuk - a munkástanácsokra, úgy kell gondoskodnunk arról, hogy a szakszervezetekben mint termelési organizációkban tömörült proletariátus befolyása a termelés szervezésére, vezetésére, irányítására és ellenőrzésére biztosíttassék. Ha ez nem volna, ha nem érhetnők el azt, hogy a munkásságnak legyenek ilyen termelési organizációi, amelyeknek speciális feladata az, hogy ezek útján hasson a termelésnek, a szervezésnek vezetésére, irányítására, ellenőrzésére, akkor egy új termelési bürokráciával kellene számolni, egy olyan termelési bürokráciával, amely nem volna sokkal jobb, mint a kapitalisztikus termelési bürokrácia, amely nagyban hasonlatos volna az államkapitalizmus termelési szervezetéhez. Márpedig mi nem államkapitalizmust akarunk. Az államkapitalizmus és a proletárállam szocialista gazdálkodása között a lényeges különbség éppen az, hogy a proletariátus tömegei közvetlenül is befolyást gyakorolnak a termelés szervezésére, menetére, ellenőrzésére. Éppen ezért a munkáspártnak a proletárdiktatúrában követelnie kell, hogy az egész termelés a szak-

szervezeteken nyugodjék. A szakszervezetek kell hogy legyenek az az alap, amelyekre az egész termelést helyezzük.

Az egyes gyárak mint termelési alap olyan lokalizmushoz vezet, amely hasonlatos volna az osztozkodáshoz, és eredményében azt jelentené, hogy az egyes gyár munkássága a gyárat sajátjának tekintené, olyan kiterjesztett magántulajdonnak; ellenben a szakszervezetek - szakszervezet alatt természetesen egész sereg termelési ágak szervezését értem - azt jelentik, hogy a dolog rendje szerint megszabott munkamegosztás mellett a termelést nagyszerűen tudják szervezni, vezetni és irányítani. Csak így lehet elérni azt, hogy a termelés ne bürokratizáltassék, hogy ne legyen egyik vagy másik elemnek, akár a mérnöki, akár a laikus elemnek vagy más, vagy harmadik elemnek, mondjuk a szovjetbürokráciának, amely kialakulhat, döntő szerepe a termelésre, ami által a munkásság tömegeinek befolyása csökkentetnék.

Hivatkozom e tekintetben, elvtársaim, arra, amit felolvastam már egy ízben az Oroszországi Kommunista Párt programtervezetéből, amely szerint ott már biztosítva van a szakszervezeteknek ez a befolyása a termelésre, törvény útján, ellenben ennek a kiterjesztése is még szükségessé válik, éppen azért, mert Oroszországban a szakszervezeteknek ez a befolyása még mindig nem volt elegendő, éppen azért egy bizonyos veszedelme már fennforgott és be is következett a termelés elbürokratizálódásának. A legközelebbi követelése pártprogramunknak ebben a tekintetben a szakszervezeteknek bevonása egy ipari mobilizálásba, ipari mozgósításba, az összes termelőerőknek szervezetekbe való tömörítése és arányos, megfelelő elosztása a különböző termelési ágak között. Mert a burzsoáziának azokkal az elemeivel, amelyek hamar hajlandók munkára, amelyek hamar megtörtek a diktatúra csapásai alatt, ezekkel egy csomó munkaerő szabadul fel. Feleslegessé válik egy egész sereg intézmény, azok az intézmények, amelyek a burzsoá állam kizsákmányolását fenntartó szerveiben voltak elhelyezve. Nekünk mindezeket el kell helyeznünk, nem jószívűségből, hanem azért, mert a többtermelést, azt, hogy minél kisebb munkával elégíthessük ki szükségleteink minél szélesebb körét, csak úgy érhetjük el, ha mindenkit, aki azelőtt akár munka nélküli jövedelemből élt, akár parazita életet élt a munkásság rovására, azért, hogy a munka nélküli jövedelem fennmaradását biztosítsa, be kell vonnunk a termelőmunkába. Most a nemzetközi ellenforradalomnak ebben a stádiumában a Vörös Hadsereg nagyszerű elhelyezési terület. Ez kétségtelen dolog. Momentán nem tudjuk megoldani a munkanélküli problémát sem, mert nem tudjuk a termelést annyira fellendíteni, hogy mindenkit el tudnánk helyezni, de gondoskodni kell arról, hogy mindaz a munkaerő, amely felszabadult a burzsoá állam különböző intézményeinek szétrobbantása után, a burzsoá állam bürokratikus apparátusának széttörése után, mindez az erő a termelőmunkába be-

vonassák, szervezetbe tömöríttessék, és a szervezetekből arányosan elosztassék a különböző termelési ágak között.

Ez szintén szakszervezeti feladat, szintén a szakszervezetek útján oldható meg, úgy, hogy a szakszervezetek az egész munkaerőelosztásnak intézői kell hogy legyenek, és ezt nekünk programszerűen kell követelnünk az új programban. A kapitalista termelésnek ebben a szétesésében, most, a háború után olyan jelenség következett be, amely ránk nézve bizonyos tekintetben aggasztó, amely azt jelenti, hogy a termelést nem lehet hirtelenében fokozni, a többtermelést nem lehet hirtelenében elérni: ez volt a munkafegyelem csökkenése. Egészen helyesen és természetesen úgy gondolkozott a proletár: én nem vagyok bolond, hogy azért dolgozzam, hogy a kapitalizmust helyreállítsam, azt a kapitalizmust, amely amúgy is dögrováson van, hogy az én munkám árán a kapitalizmus helyreálljon, a kizsákmányolás rendje megújuljon, poraiból megelevenedett főnixként. Ez azt eredményezte, hogy az üzemben lógtak az elvtársak, lógtak a proletárok. Igen helyesen tették, úgy gondolkodván, hogy nem tudnak olyan keveset dolgozni, hogy a kapitalista az ő kevés munkájuk révén ne szerezzen annyi profitot, amennyi éppen elég neki. Ez azonban olyan jelenség, amelyet most mindenképpen le kell küzdeni. Én azt tapasztaltam, hogy a munkafegyelem emelkedett, de a munkafegyelem, amely annyira fontos problémája a proletárállam termelési organizációjának, annyira fontos feltétele annak, hogy a szocializmus, a kommunizmus első stádiumába és azon túl a kommunizmus második stádiumába is minél hamarább eljusson, hogy ezt a programba külön követelésként kell beállítani, a munkafegyelem követelését.

A munkafegyelem követelése szintén indokolttá teszi, hogy a szakszervezetekre helyeztessék az egész termelés. Azért a szakszervezetekre, mert a régi szakszervezeti fegyelem, amely megnyilvánult a munkásságnak mindennapi osztályharcaiban, a sztrájkmozgalmakban, ez a fegyelmi tényező megmaradt, ellenben a szrájk elesett, a mindennapi osztályharc elesett, és így a tömegfegyelmet a munkafegyelem irányításában kell kihasználni. Arra való ez a tömegszervezet, hogy egyrészt biztosítsa a termelés menetét, szervezetét és ellenőrzését, másrészt a termelésben résztvevőknek a fegyelmét. A proletárállam termelési organizációjának kiépítése tekintetében ennek a munkafegyelemnek létesítése szintén a szakszervezetek egyik fő feladata.

Ide tartozik, elvtársaim, a specialista kérdés is, amelyben nekünk állást kell foglalnunk. Nem olyan fontos probléma ez nálunk, mint Oroszországban, ahol a mérnökök és egyéb technikai erők a legteljesebb mértékben szabotálták a proletariátus szociális termelésének építőmunkáját. Figyelemmel kell azonban erre lenni nálunk is, mert jelentkeznek olyan természetű kis kicsúszások, amelyek azt mutatják, hogy ok nélkül vadíta-

nak el bizonyos, a termelési organizációra nézve értékes elemeket. Egyszer s mindekorra számoljunk le, elvtársaim, azzal, hogy az a proletariátus, amelyet a kapitalizmus elnyomott, úgy ahogy csak tudott, elnyomta fizikailag és szellemileg, lehetetlenné tette számára azt, hogy a tudásnak elemeihez hozzáférjen, lehetetlenné tette számára azt, hogy politechnikai műveltségre tegyen szert, hogy ez a proletariátus egyszerre minden átmenet nélkül a termelés műszaki vezetését nem tudja a kezébe venni, anélkül, hogy a specialistákat megtartaná. Itt nem arról van szó, mint a pártszervezetnél, ahol azt mondtuk, hogy a proletárokat be a pártszervezetekbe. Itt arról van szó, hogy ezeket a burzsoá specialistákat, akik között vannak szervezett szocialisták is, de akármilyen burzsoá specialistát is fel kell használni, megfelelő munkásellenőrzés mellett ***(Élénk felkiáltások.),*** fel kell használnunk azért, mert igaz, amit Lenin mondott[55], hogy ezelmek a termelési szervezetbe való bevonása nélkül lehetetlenség a termelést kiépíteni, és mindaddig, amíg bizonyos átmeneti állapot után maga a munkásság nem tesz szert olyan politechnikai műveltségre, amely ennek a szerepnek betöltését számára lehetővé teszi, helyesebben mindaddig, amíg ez a technikai műveltség nem szűnik meg egy bizonyos osztály privilégiumának lenni, amíg bizonyos idő múltán ezt a privilégiumot el nem tüntettük, amíg ezt a technikai tudást és műveltséget ily irányú közoktatási politikával nem tesszük a legszélesebb rétegek közkincsévé, addig a specialisták kihasználása külön programszerű követelésünk kell hogy legyen, nehogy egy álradikális - mert egyébnek nem tudom nevezni - és a tényleges, a reális lehetőségekkel nem számoló követelés termelési organizációnkat megzavarja. ***(Úgy van! Úgy van!)***

A specialisták kérdésében elfoglalt ez az álláspont általában kell hogy érvényesüljön iparpolitikánkban, és talán még inkább a mezőgazdaság terén. Tudjuk, hogy az ipari proletariátus technikai műveltsége, iparoktatása is hiányos volt, mezőgazdasági oktatásunk azonban egyenesen a semmivel volt egyenlő. Most, amikor nagyüzemes mezőgazdaságra törekszünk, amikor a városi proletariátus ellátását úgy akarjuk biztosítani, hogy minél nagyobb üzemes termelésre akarunk rátérni, hogy ne kelljen külön-külön, egyénenként összegyűjteni a parasztoktól azokat a mezőgazdasági termékeket, amelyekre a városi proletariátusnak szüksége van, most ez a specialista kérdés, különösen a mezőgazdaság szempontjából, óriási fontossággal bír. Ellenőrizni, de kihasználni őket! ***(Helyeslés.)***

Mezőgazdasági politikánk útja, programszerű követelései szintén nagyon világosak. Törekedni a nagyüzemes termelésre, ami marxista szempontjából nem lehet kétséges. Emlékeztetek arra a vitára, amely a szocialista pártok két irányzata között lejátszódott, amelyet egyrészről Kautsky, másrészről David nevével szokás jelölni.[56] Ez a vita már lezáródott. Ma már vagy csak határozottan reformszocialisták, vagy csak derék, álmodozó

anarchisták mondhatják, hogy: vissza a kisüzemes mezőgazdasági termeléshez! Vagy azok mondhatják, akik a magántulajdont akarják erősíteni, vagy azok, akik egy „Vissza a természethez" című anarchista utópiát akarnak, amit még rendes utópiának sem nevezhetek, hanem legfeljebb egy nagyon is vizenyős anarchista utópiának.

A nagyüzemes termelés az, amire törekednünk- kell. Ebben a tekintetben nekünk Magyarországon megvan az a jó szerencsénk, hogy a földosztást sikerült annyira, amennyire megakadályoznunk és a termelőszövetkezetek rendszerére helyezkednünk. Az ideális állapot az volna, ha a termelőszövetkezetek helyett a teljes állami szocializált mezőgazdaságra térhetnénk át, olyan értelemben, mint azt akármelyik szocializált nagyüzemnél látjuk. Azonban itt egy meggondolást ajánlok az elvtársak figyelmébe, amelynek alapján én ezt egyelőre a Szocialista Párt követeléseibe nem tartom felveendőnek, mégpedig a következő okokból. Amit én ajánlok, a termelőszövetkezetek központosítása, a központilag, az egész országra nézve egységesen vezetett termelőszövetkezetek. Ajánlom ezt azért, hogy így a termelőszövetkezetek organizációját minél szélesebb körre ki tudjuk terjeszteni. A mezőgazdasági termelőszövetkezetekben most jóformán csak a teljesen proletár, a teljesen föld nélküli elemek vesznek részt. A magántulajdont csupán a nagybirtokra tudtuk megszüntetni, mert a kisbirtok magántulajdonát erőszakos úton a jelenlegi osztályviszonyok mellett megszüntetni nem lehet. De ha erőszakkal nem szüntethetjük is meg, a kisbirtok magántulajdonát is meg lehet szüntetni közvetett úton, a termelőszövetkezetek példájának megmutatásával. ***(Igaz! Ügy van!)*** A tapasztalat ugyanis az, hogy sok helyen a kisgazdák önként mondanak le a magántulajdonról, azért, mert látják a szövetkezeti termelés előnyeit. ***(Igaz! Úgy van!)*** Ha már ehhez a logikai úton való belátáshoz hozzájárul egy következetes gazdaságpolitika az elosztás terén, vagyis favorizálása a termelőszövetkezetekben részt vevő parasztelemeknek, szemben a magántulajdonnal rendelkező parasztelemekkel, akkor az a körülmény, hogy előnyben részesítjük az ipari termékek elosztásánál azokat, akik szövetkezetben vannak, és az, hogy ezt a favorizálást más téren is érvényesítjük, s általában egészséges elosztást csinálunk a faluban is a proletár, félig proletár és nem proletár elemek között, egészen bizonyos, hogy mindinkább és mindinkább arra bírja a kisbirtokosokat, hogy a szövetkezeti nagyüzemek felé törekedjenek, úgyhogy én a legközelebbi átmeneti követelésnek a mezőgazdaság terén a termelőszövetkezetek központosítását tartom, a központi üzemvezetést, természetesen a legintenzívebb gazdálkodásra való törekvés mellett - ami vitás sem lehet - a falu proletár, félig proletár és kisgazda elemeinek tömörítésével. És itt megint felhívom az elvtársak figyelmét arra, hogy itt nem egy pártban való tömörítésről van szó, hanem egy szovjetgazdasági organizációról. Nem azt mondom én,

hogy csináljunk pártunkból egy kisgazdapártot, hanem arról beszélek, hogy pártunk a kisgazda kérdésben minő követeléseket állítson fel.

A falu és a város közötti ellentét megoldása szempontjából - aminek megoldása egyúttal legfontosabb élelmezési problémáink dűlőre juttatását is jelenti - szükségesnek tartom, hogy pártunk programszerűen ellene foglaljon állást a falu mindennemű kiuzsorázásának. Tudják, elvtársaim, hogy a város eddig a falu rovására élt. A faluból rengeteg adó- és egyéb szolgáltatás került ki a közcélok fedezésére, s az egész kultúra mégis mind a városokban tömörült, a falvinak jóformán semmi sem jutott azokból a kultúrtermékekből, amelyeket közpénzeken létesítettek, amelyeket közpénzeken bocsátottak rendelkezésére azoknak, akik a kultúra eredményeihez hozzá tudtak jutni. Most, hogy a falu és a város között fennálló ellentét megszűnt, hogy közelebb hozzuk egymáshoz a falusi és a városi proletariátust - mert ezt az ellentétet a maga egészében csak a szocializmus fogja megoldhatni -, a falunak ilyen tekintetben való favorizálása, előnyökben részesítése feltétlenül szükséges kiegészítő része a mi mezőgazdasági politikánknak.

Ennek programszerű követelésként való beállítása nem parasztfogás szempontjából szükséges, nemcsak azért szükséges, hogy megnyerjük a magunk és az ipari munkásság testvéri szövetsége számára a falu proletár elemeit is, hanem szükséges azért is, mert csak ezen az úton tudjuk már most, a proletárdiktatúra idején fokozatosan megszüntetni a szocializmushoz vezető utunkban a falu és a város közötti ellentétet.

E kérdés kapcsán rámutattam előbb a másik kérdésre, és ez a javak elosztásának kérdése, az élelmezési kérdés. Most nem akarok a politikai helyzetről beszélni. Tudja mindenki, hogy milyen óriási élelmezési nehézségekkel állunk szemben. Az első kérdés az átmeneti követelések szempontjából, hogy a meglevő élelmiszerkészleteket, amelyek most állanak rendelkezésünkre, és rendelkezésünkre fognak állani ez alatt az átmeneti idő alatt, amely alatt különböző élelmezési nehézségekkel fogunk küzdeni, hogyan osszuk el.

Kétségtelen dolog az, hogy a kapitalisztikus elosztás éppolyan anarchisztikus volt, mint a kapitalista termelés, mert az elosztás függvénye magának a termelés módjának. A szervezett termelésnek szervezett elosztás felel meg, és a szervezett elosztás másképp, mint a különböző elosztási organizációk teljes államosításával nem történhet meg. Kötelező szövetkezeti tagság először, később pedig teljes állami apparátus az elosztásnál, olyanformán, mint a községi vagy egyéb állami elosztási organizációk voltak, ez a legközelebbi követelés.

Másképp, elvtársaim, mint kötelező szövetkezeti tagsággal és a szövetkezeti elosztási apparátus államosításával, meg nem oldható az élelmezés, a javak elosztásának kérdése.

Ez az első. A másik dolog, érvényre juttatása annak, hogy aki dolgozik, az eszik, és egy bizonyos skála szerint kell elosztanunk a javakat, aszerint, hogy ki milyen nehéz testi vagy szellemi munkát végez. Senki ne gondoljon itt arra, hogy ez a szellemi munka lebecsülése, mert tisztára fiziológiai normák szerint kell az élelmiszerek elosztásánál eljárnunk. A legfontosabb az, hogy az elosztás szervezetten történjék, és mindennemű elosztási anarchia véget érjen. Ma pillanatnyilag teljesen aláírom, hogy 25 kiló élelmiszert lehessen szállítani, sőt, helyeslem, hogy a vöröskatona küldhessen családjának 25 kiló élelmiszert, mint ahogy fog is küldhetni. De, elvtársaim, ez mintegy olyan szükséges rossz, amely csak addig szükséges, amíg egy szervezett elosztási apparátus nem áll rendelkezésünkre. Ennek a szervezett elosztási apparátusnak követelése döntően fontos követelése kell hogy legyen pártunk új programjának.

Hátra volna a gazdasági kérdések közül két kérdés, a pénzügyi és a lakáskérdés.

A pénzügyi kérdés, elvtársaim, nagyon világosan áll előttünk. A pénzt nem lehet dekrétummal eltörölni. Aki azt hiszi, hogy egy rendelettel meg lehet szüntetni a pénzt, az valóban antimarxista módon gondolkodik. A pénz szerepe meg fog szűnni a benne rejlő törvényszerűségek folytán. Fokozatosan ad abszurdum fog jutni az egész pénzrendszer, ellenben a pénzjegyeket - amelyek tulajdonképpen a munka nélküli jövedelemből származó és a munkások kizsákmányolására szolgáló utalványok voltak - egyszerre megszüntetni nem lehet. A pénzjegyek révén egy sereg uzsora lehetősége maradt fenn máig is. A régi, úgynevezett jó pénznek diszázsiója van, mint Oroszországban a Nyikolajszkij cári pénznek. Programszerűen kell követelni egy leszámolási apparátust, amely lehetővé teszi, hogy minél kisebb pénzjegymennyiséggel tudjuk lebonyolítani a forgalmat. Ezt a leszámolási apparátust majdnem készen megteremtette a kapitalista szervezet a csekk, a klíring stb. formájában, amelyet a Postatakarékpénztár és a Pénzintézeti Központ útján lehet lebonyolítani. Ennek követelése feltétlenül benne kell hogy legyen programunkban. Ilyen leszámolási rendszer kiépítése pártunk programjának követelései közé tartozik. Hogy aztán mi lesz a pénzzel, az más kérdés. Ellenben a pénzügy keretébe tartozik az is, hogy a párt tagjai programszerűen kötelezve legyenek a takarékoskodásra az állam pénzügyi eszközeivel.

Ami ma van, arról jobb nem beszélni. Ma jobban herdálják a közvagyont, mint ahogy herdálták a kapitalizmus idején. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Meg kell állapítanom, elvtársaim, lehetetlen dolog azt nézni, hogy milyen könnyelműen gazdálkodnak. Pedig azt mondja Marx, hogy a kommün olcsó és jó közigazgatást akar, minél kevesebbet a munkások bőrére, hogy minél kevesebb ember éljen improduktív munkából.[57] ***(Úgy van! Úgy van!)*** Mihelyt a szocializmus teljesen kifejlődött, ebből az egész ha-

talmi szervezetből nem fog egyéb megmaradni, mint egy nagy termelési apparátus. Az igazgatás a minimumra fog szorítkozni, mert nem lesz szükség elnyomó szervezetre. A proletárdiktatúra valójában egy nagy nevelőintézet, amelyben az uralkodó osztállyá szerveződött munkásosztály készíti elő magát a szocializmusra, arra, hogy a szocializmus idején ebben az osztálymentes társadalomban tudja a termelést vezetni és szervezni a dolgozók összessége számára. Most, eltekintve attól, hogy egy lehetetlen állapotot teremt pénzügyileg a nem takarékoskodás, a közpénzek pazarlása - nem mondom, hogy bűnös visszaélés a pazarlás, de könnyelmű gazdálkodás -, de a szocializmusra való nevelés szempontjából is indokolt úgy a közpénzekkel, mint az anyaggal való takarékoskodás. Ez programszerű követelésünk kell hogy legyen.

A lakáskérdés nem probléma, mert minden lakás a dolgozóké. Minél több lakást kell építeni, de minél kevesebb városi lakást, minél is inkább rátérünk arra a rendszerre, amely eltávolítja a munkásokat a városoktól, amelyek a jövendő fejlődés folyamán amúgy is mindinkább és inkább meg fognak szűnni.[58]

Végül maradna még számunkra a munkásvédelem és kultúrprogramirnk kérdése.

A munkásvédelem ránk nézve körülbelül elintézett kérdés azzal, hogy mindazt, amit felállítottak a szociáldemokrata átmeneti program keretében, mindazt meg kell valósítani. Minthogy azonban még nem valósult meg ebből minden, ennélfogva mégis egypár követelés van, amelyeket fokozatosan meg kell valósítani. Ezeket fel kell venni jövendő programunkba is. Ezek a munkafelügyelet kérdése - ami eddig iparfelügyelet volt -, azután a speciális munkafelügyelet, amely állandóan megmarad, például a vízimunkások, építőmunkások speciális munkafelügyelete, továbbá a kiskorúak munkában való tartásának kérdése, amely fimkióváltozáson ment át, mert a gyermekmunka teljes eltiltása ma már bűn volna. Annak idején a kizsákmányolás fokozását jelentette, ma ellenben a gyermekmunka munkára való nevelést jelent. A gyermekmunka megfelelő védelme egy másik kérdés.

A munkásvédelemmel kapcsolatosan a munkaintenzitás kérdésére vonatkozó követeléseknek kell bekerülniük követeléseink sorába. Egyelőre megmaradunk a nyolc órai munkaidő mellett. Ennél rövidebb munkaidőt - mondjuk határás munkaidőt - egyelőre nem tűzhetünk célunkul, mert a termelőerőinket nem tudtuk még annyira fejleszteni. Emellett azonban feltétlenül szükséges a munkaintenzitás szempontjából - ha nem is a Taylor-rendszemek, de bizonyos prémiumrendszernek, bizonyos gratifikációknak bevezetése. Szükséges végül olyan irányú munkásvédelmi politika, amely a kvalifikált és nem kvalifikált, a tanult és tanulatlan munkások közötti különbséget a lehető legsürgősebben elenyészted.

Ez, elvtársaim, sokszorosan kapcsolatos a mi kultúrprogramunkkal, amelyben azonban annyira kevéssé vagyok szakember, és amellyel annyira kevéssé értem rá ez idő szerint foglalkozni, hogy erről - a mi kultúrprogramunkról - nem is igen akarok beszélni. Hiszen majd rátérnek majd talán más elvtársak a vita folyamán a mi kultúrprogramunkra. Nálam, elvtársaim, az általános szempont olyan irányú kultúrprogram, amely teljes mértékben megszüntti azt a mai állapotot, hogy a műveltség privilégium legyen, és eltünteti a tanult és tanulatlan munkások közötti különbséget: általános politechnikai oktatás; munkára való nevelés, és - ami ennek garanciája - gyermekeknek egységes iskolában való, teljesen ingyenes - nemcsak tandíjmentes, hanem teljesen ingyenes -, minden ellátást biztosító, kötelezően közös oktatása.

Ezek képezik nagyjában a mi átmeneti programunk gerincét. Ami mondanivalóm még volna, az elsősorban a pártszervezeti vezető elvtársakra, a pártszervezeti vezetőségekre tartozik, és kérem, hogy a következő előadásra a pártszervezeti vezetőségek lehetőleg teljes számban jöjjenek el, mert akkor már meg fog kezdődni a megbeszélés, hogy hogyan hajtsuk végre ezt az új pártszervezeti organizációt, akkor, amikor erre rákerül a sor. A következő előadás, amelyen már a vita is megkezdődik, csütörtökön délután hat órakor ugyanitt lesz.

Gyorsírói feljegyzés. - Pl Archívum.
709. f. A. II. 14/29. 37 55. old.

ÖTÖDIK ELŐADÁS
1919. MÁJUS 22.

Tisztelt elvtársak! Azoknak az előadásoknak, amelyek a következő vitát megelőzik, utolsójához érkeztem. A mai napon nagyjában össze akarom foglalni egyrészt azt, amit általában mondottam, másrészről még röviden beszélni akarok a pártegység, a szervezeti egység kérdéséről és a szervezeti elvekről.

Amit én legelőször is hangsúlyoztam, az az volt, hogy ez a párt, ez a munkáspárt, amely az elitjét kell hogy foglalja magában a hatalmon levő proletariátusnak, ennek tiszta proletárpártnak kell maradnia, olyan pártnak, amely egyenesen tör előre a magántulajdonnak, a termelőeszközök magántulajdonának megszüntetése felé, a kapitalizmus lerombolásához és a társadalom szocialista gazdasági szervezetének kiépítéséhez. Megállás nélkül megy előre mindaddig, míg a szocializmust, mint a kommunizmus első fokát eléri. Ez legyen és ez kell hogy legyen,

véleményem szerint, a Magyarországi Szocialista Párt feladata. Ennek a pártnak konkrét programjáról beszéltünk, összefoglaltuk mindazt, amik véleményem szerint, benne kell hogy legyenek a párt új programjában. Mondanom sem kell, hogy a régi pártprogram módosulásának a követelése képezte előadásaink egyik lényeges tartalmát. Mármost, elvtársaim, az a kérdés lesz a lefolytatandó vita anyaga másfelől, hogy milyen legyen a pártnak és a szakszervezeteknek egymáshoz való viszonya a változott körülmények között, annak utána, hogy a proletariátus uralkodó osztállyá emelte önmagát, annak utána, hogy magához ragadta a politikai hatalmat és kezébe vette a termelés szervezetét. Álláspontom az volt, hogy a pártot és a szakszervezeteket el kell egymástól választani a megváltozott körülmények folytán. Ismételten hangsúlyozom, ezzel azonban nem akarom magamat azonosítani azzal a teljesen szocialista-elmélet-ellenes, teljesen unpraktdkus álláspontlal, mely a szakszervezetek sorsát megpecsételve látja a proletariátus diktatúrájával, olyképpen, hogy a szakszervezeteknek véget akar vetni. Ellenkezőleg, nekem az az álláspontom, és ezt ismételten hangsúlyozom, hogy a szakszervezeteket kell megtennünk az egész termelési organizáció alapjává, ha azt akarjuk, hogy a szocialista termelést teljesen a tömegek akaratának bevonásával, akaratának érvényesítésével építhessük ki. Ha azt akarjuk, hogy a proletariátus tömegeinek akarata minél több csatornán keresztül jusson el oda, ahol az új társadalmi rendet építik, akkor a szakszervezeteket kell a termelési organizáció alapjaiul megtennünk, a szakszervezeteket, mint az új alapokra fektetett termelési organizációkat. Ezek nagyjában azok a tételek - eltekintve a program módosítása kapcsán kifejtett álláspontomtól -, melyek a vita anyagát képezhetik.

Most egy konkrét probléma áll előttünk. Ez a pártegység kérdése, amely annak kapcsán vetődik fel, hogy a pártot meg kell tisztítani a nem proletár elemektől, azoktól az elemektől, amelyek nem a magántulajdon megdöntése végett, nem a kapitalizmus lerombolása végett jöttek a pártba, hanem amely elemeket részben a konjunktúra, részben a karrierkeresés sodort bele, részben pedig, és kis részben, a pártnak egy bizonyos konkrét kérdésben való állásfoglalása. Ez az a probléma, amely a pártegység kérdését aktuálissá teszi.

Én azt hiszem, elvtársaim, hogyha nem tévesztjük össze a Tanácsköztársaság általános gazdasági politikáját a pártpolitikával, akkor ez a kérdés egyáltalán nem jelent reánk nézve veszedelmet. Azért, hogy mi a kispolgárságot, a kisburzsoáziát, a kistulajdon birtokosait nem akarjuk ugyanarra a sorsra juttatni, mint a finánctőke képviselőit, nem akarjuk azt, hogy a kistulajdont, amely nem a kizsákmányolás eszköze, megsemmisítsük, elvegyük, ez a körülmény semmi esetre sem befolyásolhatja a mi pártunknak azt a törekvését, hogy magát tisztán pro-

letárpárttá akarja alkotni, hogy magából ki akarja azokat az elemeket küszöbölni,[59] amelyek a magántulajonhoz vannak fűzve, és amely elemeknek nem legelsőrendű törekvése a magántulajdonnak és a rajta felépült termelési rendszernek a megváltoztatása, a kapitalizmusnak szocializmussá való átalakítása.

Az, hogy a pártban különböző vélemények vannak különböző kérdésekről, sohasem lehet pártszakadás alapja, akkor, ha megegyezünk abban, hogy a proletariátus folytatja osztályharcát tűzön-vízen keresztül, anélkül, hogy bármely más osztállyal együttműködni akarna. ***(Ügy van!)*** Ha ez megvan, ha az osztályharc minden körülmények között érvényesül, ha az osztályharc megy előre a maga útján, anélkül, hogy az osztály-együttműködésnek adna teret, ebben az esetben a mi pártunk egysége biztosítva van, és biztosítva kell is hogy legyen, mert ha az osztályharc érvényesül, akkor az osztályharc érdekeivel szemben az ilyen kisebb elvi és elméleti eltéréseknek el kell törpülniük. Én tudom azt, hogy például az én marxista felfogásom és egy másik elvtársam felfogása között egyes konkrét kérdésben lehetséges a lehető legnagyobb véleményeltérés, lehet, hogy az én álláspontomat valaki baloldalinak tartja, viszont én a másik álláspontját jobboldalinak tartom, de ha ez a két állásfoglalás egyaránt nem zárja ki azt, hogy az osztályharc érvényesüljön, hogy a proletariátus a maga osztályharcát folytassa, a diktatúrát védje, annak érdekeit előmozdítsa, a termelési organizációt a szocializmus irányában fejlessze, akkor az ilyen véleményeltérés nem lehet az alapja semmiféle szakadásnak, sőt elvtársaim, én azt mondom, és azt mindenkor hangsúlyozom is, hogy amilyen szükség volt arra, hogy egy osztály-együttműködéssel, egy koalíciós politikával kapcsolatban egy külön párt keletkezzék, épp olyan veszedelmes volna ma, amikor a proletariátus hatalmon van, mindennemű külön pártalakulás, amely újból egy koalíciós politikához vezetne. Nekem ezt el kell mondanom azért, mert éppen most, amikor egy pár elvtárs hazajött Ukrajnából, és elmesélte a dolgok ottani állását, kellett hogy eszembe jusson. Ukrajnában ma is két-három proletárpárt működik.[60] A két-három proletárpárt között lényeges elvi eltérések nincsenek. Mindegyik az osztályharc alapján áll. A földosztás vagy a föld fel nem osztása az egyik probléma, amely elválasztja egyiket a másiktól, a centralizáció vagy decentralizáció kérdése a másik választóvonal, amely az egyik pártot külön szervezetbe tömöríti, és elválasztja a másik párttól.

Mindezek a kérdések azonban olyan kérdések, amelyekről tudom, hogy ebben a Kommunista Pártban, amely egyesült a Szociáldemokrata Párttal, még abban is voltak közöttünk is eltérések. Annak idején például közöttünk a Kommunista Pártban is voltak különbségek abban a tekintetben, hogy mi legyen az állásfoglalás a szakszervezetek

egységével szemben. Az egyik rész azt tartotta, hogy taktikailag a szakszervezetek egységéhez is hozzányúlhatunk, a másik részt azt tartotta, hogy a taktika szempontjából nem helyes a szakszervezetek egységéhez hozzányúlnunk, sőt, nekünk kell a szakszervezeti egységet hangsúlyoznunk. A mi álláspontunk mutatkozott helyesebbnek, amikor azt mondtuk, hogy a szakszervezetek egységét meg kell őrizni. Taktikai szempontból is ez volt a helyes. A diktatúra megközelítése szempontjából is ez volt a helyes. És így van ez, elvtársaim, nem szabad a pártot, a pártnak az egységét megbontanunk kis elvi, elméleti eltérések miatt, nem szabad, hogy kitegyük magunkat annak, hogy a proletariátus kénytelen legyen egy koalíciós politikára rátérni akkor, amikor minden koalíciós politika a lehető legrosszabb. Rossz, elvtársaim, a koalíciós politika azért, mert a koalíciós politika külön szervezeteket tesz szükségessé. Koalíciós politika külön szervezeteket tételez fel, és a külön szervezetekre annyi energiája pocsékolódik el a proletariátusnak, hogy ezt az energiát fel lehet használni nagyon jól a szocializmust építő és a kapitalizmust romboló munkára. Én azt mondom ma is, hogy ha én azt látnám, hogy bárki is az osztályharctól el akar térni, bárki is az osztály-együttműködés politikájához akar folyamodni, az a véleményem: ki a pártból, annak az osztályharc alapján álló pártban nincsen helye. Nincs helye, mert a párt egységét biztosítanunk kell, de viszont annak sincs ebben a pártban helye, annak sincs ennek a szervezetnek a keretében helye, aki bármilyen okból, kis, akár elméleti kérdés, akár taktikai kérdés bomló csíráját akarja fejleszteni, aki bármilyen ilyen, a még jelentékeny, de az osztályharcot magát nem érintő kérdésből bomlási anyagot akar termelni. Nagyon veszedelmes volna, elvtársaim, hogyha valaki arra az álláspontra helyezkednék ma, hogy a bomlást elő kell idézni azért, hogy akár egyik, akár másik része, akár egyik, akár másik szárnya a munkásmozgalomnak érvényesülhessen. Azt tartom, hogy ma, a proletariátus mai helyzetében a különböző elvi álláspontok csak úgy érvényesülhetnek, hogyha megvan az egységes kerete a proletariátusnak, amely egységes keret azután alkalmas arra, hogy bármelyik álláspontot egyik-másik taktikai kérdésben - amelyik különben az osztályharcot mindenkor feltételezi - érvényre juttathassa elegendő erővel. A diktatúráért való küzdelem szükségszerűen előidézte a munkásmozgalomnak nem is két, de három részre való bomlását, szükségszerűen kifejlesztett a munkásmozgalomban nem is két, de három, négy irányzatot. Egész csomó árnyalat volt a munkásmozgalomban Magyarországon, mielőtt a diktatúra megvalósult volna, ellenben mindezek az irányzatok a diktatúráért való módozatok tekintetében keletkeztek, vagy pedig a tekintetben, hogy kell-e a diktatúra avagy nem. Azok, akik azon az álláspontón voltak, hogy nekik nem kell a proletariátus

diktatúrája, azok ki is váltak a munkásmozgalom sorából. Abban a tekintetben azután, hogy hogyan kezeltessék a diktatúra, a legteljesebb véleményszabadságot kell biztosítani a pártban. Én, ahogy végignézek az orosz proletárdiktatúra fejlődésének a történetén, különösen most, hogy hazaérkezett egy-két elvtársunk, aki az újabb fázisáról ad beszámolót a diktatúra fejlődésének - a legközelebbi alkalommal meg is hallgathatják az elvtársak Rudas elvtárs előadását, aki a harmadik Intemacionálé kongresszusán vett részt, illetőleg oda küldetett ki azt látom, hogy Oroszországban is egész különböző irányzatok voltak, és szépen egyesültek már a Kommunista Párton belül a diktatúra kezelésére vonatkozóan, mert véleményeltérés közöttünk, elvtársaim, csakis abban az egy kérdésben lehetséges, hogyan kezeljük a diktatúrát, milyenek legyenek a diktatúra módszerei. Ebben a tekintetben azután mindnyájan alá kell hogy vessük magunkat egy egységes elvi alapon álló pártban a többségi elvnek, a többségi akaratnak. Oroszországban voltak mindenkor a Kommunista Párton belül, a bolseviki párton belül bal- és jobboldali irányzatok. Nem voltak nagy elvi eltérések, ott is a centralizáció, decentralizáció kérdése okozta egyrészről, a breszti béke kérdései vetették felszínre a két irányzatot, azután a termelési organizáció kérdése. Mindezek, ez a három kijegecesedő pont volt az, ami körül azután az úgynevezett baloldali bolsevikiek és jobboldali bolsevikiek egymással folytatták az elvi és elméleti harcot, ellenben a pártegység a Kommunista Pártban, az oroszországi bolseviki pártban mindenkor, mindezek ellenére a lehető legszilárdabb volt. Olyan fegyelem volt ennek ellenére, aminő fegyelemről sajnos a pártban a mai körülmények között nálunk ez idő szerint még álmodni sem lehet, ámbár nekem az a véleményem, hogy mihelyt a párt a maga proletárjellegét meg fogja őrizni, úgy ez a pártfegyelem nálunk is vissza fog térni, mert ez a pártfegyelem előfeltétele annak, hogy egységes pártmunkát tudjunk valójában kifejteni.

Ennélfogva, elvtársaim, az a véleményem ebben a kérdésben, az egységkérdésben, hogy nekünk minden erővel, mindenáron, csupán elvi engedményeket nem tűrve, csupán az osztályharctól való eltérést nem tűrve, meg kell hogy óvjuk pártunknak az egységét. Helytelenül mondtam, nem is azt mondom, hogy meg kell óvnunk, hanem meg kell teremtenünk a pártunk teljes egységét, hogy ebben az egységes pártban azután a legteljesebb véleményszabadság mellett a legteljesebb pártfegyelem uralkodjék ***(Ügy van! Ügy van!),*** mert teljes pártfegyelem nélkül - ismételten hangsúlyozom - nem tudjuk a Tanácsköztársaságnak azt a politikáját kifejteni, azt az eljárását biztosítani, amelyik a proletariátus érdekeinek megóvásához, amelyik a szocializmus építéséhez és még a kapitalizmus lerombolásához is szükséges. ***(Éljenzés.)***

Ez az, tisztelt elvtársaim, amit ki akartam fejteni előadásaimban.

Azt a vitát, amely most majd meg fog indulni, kijelentem, szándékosan provolkáltam, azért, hogy kialakuljon egy pártközvélemény, mert egy pártközvélemény kialakulása az első feltétele annak, hogy tényleg pártfegyelem is alakulhasson. Ha mindenki elmondhatja a párton belül azt, amit akar, ha a tömegek a párton belül érvényesülhetnek, ha a proletárdemokrácia a párton belül a legteljesebb lesz, akkor, abban az esetben, elvtársaim, joggal kényszeríthetjük rá mindenkire a legteljesebb fegyelmezettséget, mert ebben az esetben, elvtársaim, a többség joggal mondhatja azt, hogy megvan a módja annak, hogy véleményedet kifejtsed, megadatott a meggyőződés legteljesebb szabadsága, ennélfogva köteles vagy magad alávetni a fegyelemnek. ***(Igaz! Úgy van!)***

Egység és fegyelem. Ezek azok a kérdések, amelyek a tiszta proletárpártot izgathatják, foglalkoztathatják, és kell is hogy foglalkoztassák. Mert egység és fegyelem nélkül, forradalmi osztályharcon alapuló egység és fegyelem nélkül, nagy bajok fognak bekövetkezni, oly bajok, amelyekért magunkat okolhatjuk. ***(Mozgás és helyeslés.)***

Itt, ahol tudomásom szerint a pártszervezetek vezetőségei vannak elsősorban, itt kell megvitatni mindazokat a problémákat, amelyeket meg akarnak vitatni az egység és a fegyelem érdekében..

Még egyszer hangsúlyozom, és ezzel be is fejezem előadásomat, a pártegység és a pártfegyelem kérdése, magának a pártszervezetnek helyes kiépítése, ez a magyarországi munkásmozgalomnak most mindennél fontosabb problémája. ***(Igaz! Úgy van! Élénk helyeslés, éljenzés és taps.)***

Most pedig javaslatot teszek arra nézve, hogy válasszunk három tagú vitarendező bizottságot; ez a bizottság állna a párttitkárságból, és mellé adnánk két tagot, hogy ez a bizottság azután a vitát intézze, és a vita módozatait meghatározza.

Gyorsírói feljegyzés. - Pl Archívum.
BM Eln. 1920-36-453. (5107.) 71-79. old. Kun Béla folytatólagos előadása.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 263-311. old.

Az ellenforradalmi kormányokról

NYILATKOZAT AZ ABENDNAK

Kun Béla magyar külügyi népbiztos az ***Abend,*** munkatársa előtt így nyilatkozott az ellenforradalmi kormányokról, amelyek mostanában oly sokat beszéltetnek magukról:

Ellenforradalmi kormány - mondotta Kun Béla - nemcsak Aradon alakult meg, hanem Bécsben is, ahol három ellenforradalmi kormány ütötte föl a sátrát. Szatmárnémeti városában is van ellenkormány. Valamennyi a régi feudális arisztokrácia kebeléből alakult, és hozzájuk tartozik a pénzmágnások egy kicsiny csoportja is. Mindezek az ellenkormányok azonban nemcsak velünk állanak harcban, hanem egymás ellen is küzdenek. A burzsoázia nem fúj egy követ ezekkel a kormányokkal, amelyek nézetem szerint, nem túlságosan veszedelmesek, mert hiszen minden hatalom híján vannak. Azok az urak, akik most ellenkormányt alakítanak, a háború előtt és a háború alatt katonai diktatúrát teremtettek Magyarországon, és ez a diktatúra volt az alapja a szociális és nemzeti elnyomásnak. Ugyanezek az emberek együtt szolgálták Magyarországgal a most megbukott imperializmust, és vak eszközei voltak a háborús uszításnak. Mi a magunk részéről nem veszszük őket komolyan. Nincs katonai hatalmuk és lehetetlen, hogy katonai hatalomra tegyenek szert. És nem segít rajtuk az sem, ha arra hivatkoznak, hogy az antant jóindulattal van irántuk, s az antant nevében való föllépésük csak arra jó, hogy az antant-imperializmus ellen mutatkozó gyűlöletet növeljék.

Katonai helyzetünk napról napra javul. Az első pillanatban úgy látszott, hogy a magyar proletariátus, kimerülve a négyéves háborúban, nem tud majd ellenállani a támadás okozta nehézségeknek. A magyar proletariátus azonban napról napra tisztábban és öntudatosabban látja, hogy a háború, amely a román és szerb imperialisták ellen folyik, nemcsak harc az imperializmus ellen, hanem tisztára osztályharc, folytatása annak az osztályharcnak, amelyet ezelőtt a szakszervezetekben és pártszervezetekben fegyver nélkül folytatott az imperializmus ellen. Salgótarján környékén sikerült visszavernünk a cseheket, a románok pedig nem képesek folytatni előnyomulásukat. A harc alatt megteremtettük a proletárfegyelmet. Ez a fegyelem végletekig menő áldozatkész-

ségre sarkallja csapatainkat, úgyhogy nyugodtan nézünk a jövő elébe. Mi nem támadtunk meg senkit. A magyar proletariátus elsősorban a saját erejére támaszkodik, de támaszkodik a velünk szemben álló cseh-szlovák proletárkatonák proletárszolidaritására is. ők is a proletárdiktatúrát fogják védeni.

Kun Béla ezután Magyarország élelmezési viszonyairól beszélt. Ezen a téren - mondotta a külügyi népbiztos - még némi nehézségekkel küzdünk, amelyek legfőképpen a zsírellátásban és a húselosztásban mutatkoznak. Gabonával azonban nemcsak az aratásig vagyunk ellátva, hanem körülbelül október közepéig, anélkül, hogy hozzányúlnánk az új aratás eredményéhez. Az új szétosztási apparátust mostanában szerveztük meg, s ha ezzel a munkával elkészülünk, sokkal könnyebben és célszerűbben láthatjuk el a munkásosztályt a rendelkezésünkre álló készletekkel, mint eddig. Mivel azonban az aratás ideje közeledik, nemcsak gabonával, hanem hüvelyes veteményekkel is bőségesen el leszünk látva. Ez ideig nem kellett leszállítanunk az élelmiszeradagokat.

Népszava, 1919. május 18.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 312-313. old.

Beszéd Sopronban
a nyugat-magyarországi Német Tanács ülésén

1919. MÁJUS 20.

Tisztelt Elvtársak! Az elvtársak meg fognak nekem bocsátani, én nem vagyok német szónok, de tőlünk, szocialistáktól az elvtársak nem szavakat, hanem tetteket várnak az egész proletariátus, minden ország proletárságának megszabadítására. A Szovjet-Magyarország Forradalmi Kormányzótanácsa nevében üdvözlöm az elvtársakat, és rámutatok arra, hogy a mai gyűlés, a nyugat-magyarországi munkások, katonák és földművesszegények tanácsának ez a kerületi gyűlése a társadalmi és a nemzeti elnyomatás klasszikus földjén ülésezik, ahol ezelőtt az összes nemzeteket, az úgynevezett nemzetiségeket, különbség nélkül elnyomták. Itt a nemzeti felszabadítás egyidejűleg kezdődött meg a proletariátus szociális felszabadításával, ami azt bizonyítja, hogy itt a szociális felszabadítással egyúttal a nemzeti felszabadítás is végrehajtatott. Ez bizonyítéka annak, hogy a nemzeti felszabadítás útjára csak a proletariátus szociális felszabadításának útján keresztül lehet eljutni. Teljesen igaz az, amit a mi tanítóink és mestereink, Marx és Engels hirdettek, hogy tudniillik a nemzeti felszabadítás csak eredménye a szociális felszabadításnak. Csak az osztálykülönbségek megdöltével lehet a nemzeti különbségeket megszüntetni. Szovjet-Magyarországban nincs nemzetiségi kérdés. Mindenki élhet úgy, ahogyan akar, szabadon fejlesztheti nemzeti sajátságait az egész proletariátus, minden ország proletárjai érdekében.

Mi, akik a proletármozgalom élén állunk, mind internacionalisták vagyunk, nem szavakkal, hanem tettekkel, úgy amint az összes proletárok nyelvi különbség nélkül internacionalisták kell hogy legyenek. Itt a német Nyugat-Magyarországon a német burzsoázia éppen úgy ellensége a német proletariátusnak és parasztságnak, mint ahogyan a magyar burzsoázia ellensége a magyar proletariátusnak és a magyar parasztságnak. Amikor mi, magyarul beszélő szocialisták arról hallottunk, hogy itt a német Nyugat-Magyarországon mozgalom indult meg a Német-Ausztriához való csatlakozás érdekében, egyáltalán nem

akartuk hinni, hogy ennek a mozgalomnak proletárok a képviselői. Mi nem hittük, hogy a német proletárok, akik mindig a munkásmozgalom élén állottak, csatlakozni akarnának egy kapitalista államhoz. Itt nem nemzetiségi kérdésről van szó, mert nálunk nem lehetnek nemzetiségi kérdések. Itt szociális problémáról van szó, osztályharcról van szó, amelyet a kapitalisták, akik korábban kisajátították és akik most kisajátítanák a kapitalisztikus rendszert,[61] a régi kizsákmányolást a német Nyugat-Magyarországon éppúgy, mint Szovjet-Magyarország többi részében vissza akarják állítani.

Ha Német-Ausztriában a proletariátus lesz hatalmon, és sorsát maga fogja intézni, akkor ez a probléma nem lesz többé probléma. Mi minden percben készek vagyunk arra, hogy Német-Ausztria proletariátusával egységes, föderatív országot alkossunk. ***(Élénk helyeslés.)*** A mi célunk nem a nemzeti szeparatizmus, hanem a nemzetközi testvériesülése minden országok proletárjainak, a nemzetközi köztársaság. Mi nem vagyunk ellene Német-Ausztriának, mi csak a kapitalisták, Német-Ausztria ellenforradalmárainak ellenségei vagyunk. Német-Ausztriában a proletárok nem csekélyebb mértékben testvéreink, mint a német Nyugat-Magyarország proletárjai és parasztjai, mint a román, cseh és szerb proletárok. Mi nem ismerünk németeket, magyarokat, cseheket, franciákat, mi csak német, cseh, magyar proletárokat, német, cseh, magyar burzsoáziát ismerünk. A burzsoázia ellenségünk, akár németül, akár magyarul, akár csehül beszélnek. A proletárok, a német-osztrákok éppúgy, és nem csekélyebb mértékben, mint a magyarok, kivétel nélkül osztálytestvéreink. Osztályellenségeink ellen együtt, zárt sorokban megyünk a harmadik Intemacionálé alapján, tekintet nélkül arra, hogy ezek az ellenségek Magyarországon vagy más országokban zsákmányolják ki a proletariátust, vagy akarják a kizsákmányolást megint visszaállítani. A harmadik Intemacionáléban, ahol az igazi nemzetköziség él, nem a szavak, hanem a tettek intemacionáléja, mi, az összes forradalmi proletárok egyesültünk. Ez a mi feleletünk az ellenforradalmi burzsoáziának német-osztrák, úgynevezett csatlakozási mozgalmára. Ez a mi végleges válaszunk: Német-Ausztria proletárjaival együtt megyünk, együtt megyünk Német-Ausztria minden proletárjával, együtt megyünk minden ország proletárjával az egész világ kapitalistái ellen. ***(Viharos bravó kiáltások.)*** Éljen a harmadik Intemacionálé! Éljen a nemzetközi proletárforradalom! Éljen minden ország proletárjainak testvériesülése! Éljen a Magyarországi Föderatív Tanácsköztársaság! ***(Hosszan tartó viharos tetszés és taps.)***

Gyorsírói feljegyzés. - Pl Archívum.
BM Eln. 1920-36-453. (5107.) 67^70. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 314-316. old.

Beszéd a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén

1919. MÁJUS 31.

Tisztelt elvtársak! Nagyon kérem, hallgassanak meg csöndben, mert nagyon be vagyok rekedve.

Elöljáróban azt akarom elmondani, hogy aki az éhségből ma fegyvert kovácsol, az ellensége a diktatúrának. ***(Igaz, úgy van!)*** Az éhségből fegyvert kovácsolni azt jelenti, hogy az éhséget a diktatúra rovására írjuk ***(Igaz, úgy van!),*** márpedig ahhoz nem kell még túlságosan szocialistának lenni, hogy valaki tudja, hogy az éhség nem a diktatúra következménye. ***(Igaz, úgy van!)*** Mindenféle idegesség, tisztelt elvtársak, ebben a kérdésben csak ront a helyzeten. Ront abban az irányban, hogy a proletár tömegekben, ahol a kitartás érzését kell felébreszteni, az idegesség érzését ébreszti fel. ***(Igaz, úgy van! Felkiáltások: Mesterségesen.)***

Egészen bizonyos az, hogy az élelmezési kérdések megoldása csak egyféleképpen lehetséges a diktatúra keretein belül, úgy, ha gyökeresen szakítunk azokkal a berendezkedésekkel, amelyek a kapitalizmus sajátosságai voltak, különösen az élelmiszer elosztásának kérdésében. ***(Igaz, úgy van!)*** Én, elvtársak, azt tartom, hogy a szövetkezeti kérdés, amely itt ma annyi idegességet okoz, csak úgy intézhető el helyesen, ha méltányoljuk a szövetkezetek szerepét a múltban, és ezeknek szerepét, funkcióját a jövőben helyesen tudjuk kijelölni.

Egészen kétségtelen dolog, hogy a munkásoknak fogyasztási szövetkezetekben való tömörítése magasabb rendű öntudatot jelentett azokkal szemben, akik nem léptek be a szövetkezetekbe. ***(Igaz, úgy van! Taps.)*** Igenis, érdem az, hogy megcsinálták a fogyasztási szövetkezeteket, amelyek a kapitalizmus keretein belül a munkásokat mint fogyasztókat is védték. A fogyasztási szövetkezetek funkciója azonban megváltozott. Megváltozott azért, mert ma egy olyan társadalomban, amely hogy úgy mondjam árumentes, áruhiánnyal küszködik, nem lehet másképpen gazdálkodni, mint az összes fogyasztóknak szövetkezetekbe való tömörítésével, minden fogyasztónak kényszerszövetkezeti úton való megszervezésével. ***(Igaz, úgy van! Taps.)***

Én, elvtársak, semmi egyebet mást nem ajánlok, mint annak a határozati javaslatnak elfogadását, amelyet a nyolcvanas bizottság ide terjesztett az elvtársak elé.[82] Egy betűvel sem többet, egy betűvel sem kevesebbet.

Amióta a nyolcvanas bizottságban ezt a javaslatot előterjesztettem, és ott azt Erdélyi elvtárs egypár módosításával elfogadták, azóta kénytelen voltam meggyőződni arról, milyen a hangulat ezzel a határozati javaslattal szemben, nemcsak a munkástanácsoknál, hanem a proletár tömegekben is. ***(Halljuk! Halljuk!)*** Azt láttam Erzsébetfalván, ahol 15 000 munkás volt jelen, hogy a batyuzás ellen a legteljesebb mértékű a felháborodás. Nem szabad lenézni a proletártömörülést, mert a proletárok nagyon jól tudják, hogy csak organizált elosztással juthatnak ahhoz a csekély árumennyiséghez, amelyet ma elosztani lehet. Ugyancsak azt mondom, hogy mihelyt lehetséges lesz a szervezett áruelosztás, mihelyt lehetséges lesz az áruelosztásnak a diktatórium értelmében való szociális megszervezése, azonnal be kell szüntetni mindenféle beszerzési csoportot. ***(Úgy van!)*** Én azt mondom, hogy igenis, ha fenntartjuk a mai szövetkezeti formát, amely nem az összes proletárokat - ma és nem a múltban - egyesíti, ha fenntartjuk a beszerzési csoportot, amely beszerzési csoport kereteiben egyik proletárcsoport a másik proletárcsoport rovására él és rálicitál egymásra, akkor, elvtársaim, nagyon helytelenül cselekszünk, de ezeket a beszerzési csoportokat feloszlathatjuk anélkül, hogy nagyobb rázkódtatással járna. Vegyük tudomásul, azért rázkódtatással jár, anélkül, hogy az élelmezésben még nagyobb károkat okoznánk, ezeket a beszerző csoportokat addig fel nem lehet oszlatni, amíg a rayonírozás[63], míg ez a szervezett elosztás meg nem történik. Ez az, amit a szövetkezetek kérdésében el akartam mondani. Még van itt egy kérdés, és ez a Munkástanács hatásköre az élelmezés kérdésében. Tökéletesen igaz az, hogy a termelés és elosztás, illetve ebben az esetben a javak beszerzése és elosztása a legteljesebb mértékben egybefügg egymással. Nem lehet a kettő között olyan éles elválasztó vonalat húzni, hogy ezeket egymástól el lehessen választani. Mindenki, aki kissé marxista, át tudja gondolni, meg fogja érteni, mert ez az előfeltétele a marxizmusnak. Rámutatok azonban arra, hogy kétségtelen dolog, miszerint nem volna helyes - és ebben azt hiszem megegyezünk valamennyien, nem volna helyes egy tisztán bürokratikus aktoratusra rábízni az egész elosztási ügyet. Bele kell vonni, <u>min</u>t mindenbe, a munkásság önkormányzatát. Az, amit itt kifejtettünk ebben a határozott javaslatban, hogy a Népgazdasági Tanács által megállapított alapelvek szerint intézkedés és ellenőrzési jog biztosíttassék az egész elosztás felett, a főváros Munkástanácsának, illetve a főváros Munkástanácsa által erre a célra megállapított szervezetnek, ez megfelel a proletár önkormányzat elvének. Nem lehet, elvtársaim, egy budapesti lokálpatriotizmust csinálni a vidéki direktóriumokkal, a vidéki proletariátussal szemben. Helytelen dolog volna az, hogy a vi-

déki direktórium fejletlenebb proletariátusának lokálpatriotizmusával szemben mi egy budapesti lokálpatriotizmust csinálnánk. Én nem tartom nagy jelentőségű kérdésnek, hogy akármi a véleménye akárkinek arra, hogy a népbiztosság így, a népbiztosság úgy, egészen kétségtelen azonban, hogy egy bizonyos fokú centralizációnak ebben az átmeneti állapotban meg kell lenni. Az én ideálom, elvtársaim, a legteljesebb mértékű decentralizáció: vagy ha úgy tetszik, az én ideálom a kis községekből a kis kommünökből felépült társadalom. De, amíg odajutunk, egy bizonyos fokú centralizáció szükséges ***(Egy hang: Mégpedig nagyfokú!),*** éspedig igen nagy centralizáció, különösen ezekben az időkben, amikor minden erőt össze kell szedni avégből, hogy a diktatúrát megtarthassuk. Ha ezt megértjük politikailag, meg kell érteni gazdaságilag is. Ez azt jelenti, hogy azokat a készleteket, amelyeket nagy kínnal fogunk felhajtani, de felhajtjuk, mert fel kell hajtani, azokat a készleteket lehetőleg centralizáltan osztjuk el. Nem jelenti ez a merev centralizációt, nem jelenti a proletár önkormányzat lehetetlenné tételét, de éppen jelenti e kettőnek az egybefoglalását, egy olyan centralizációt, amely a proletár önkormányzattal összefér. Ezt jelenti ennek a határozati javaslatnak a negyedik szakasza. Én kétségtelenül szintén megállapítom, hogy Biermann elvtárs nem a nyolcvanas intézőbizottság e határozatának szellemében terjesztette elő ezt a javaslatot.

Egy hang: Miféle jogon?

Kun Béla: Nem tudom, hogy Biermann elvtárs[64] hogyan gondolja azt, hogy amikor a nyolcvanas bizottság egyhangúlag elfogadta azt a javaslatot, miért kell neki mint hivatalos előadónak ellentétes referátumot előadni. Az ilyen természetesen idegességre vezet. Világosan mondom, hogy a Népgazdasági Tanács a proletariátusnak egy önkormányzati szerve lesz, amennyiben kiegészül a Népgazdasági Tanács egyéb proletárszervek képviselőivel. A Népgazdasági Tanács megállapítja szervezetét, a Népgazdasági Tanácsban helyet foglal a fővárosi Munkástanács képviselete is. Itt is a fővárosi Munkástanács belevonásával történik az élelmezés alapelveinek megállapítása. Mindamellett, hogy így történik az élelmezési alapelvek megállapítása, magukban az intézkedésekben, az intézkedés végrehajtásában. A fővárosi Munkástanácsnak ellenőrzési, de intézkedési joga is biztosíttatik. Ha itt kicsinyes hatásköri vitákat akarunk keresni, akkor egészen bizonyos, hogy majd akadnak hatásköri viták, mint ahogy hatásköri vita nélkül nem is tudom elképzelni egyelőre a proletárállam fejlődését. Ellenben az bizonyos, hogy mihelyt nem hivatkozhatnak az elvtársak arra, hogy az a Forradalmi Kormányzótanács csak a forradalom jogán van ott, hanem ha a Forradalmi Kormányzótanács legalizáltatik a proletariátus kifejezett akarata által,[65] én nem tudom, hogy akkor azután mit

fognak csinálni azok az elvtársak, akik ma mindenben az egész országra vonatkozó intézkedési jogot akarnak a Budapesti Munkástanácsnak adni.

Még egyszer rátérek a kérdés politikai részére, éspedig arra a részre, hogy tény az, hogy itt az ínségből, az éhségből politikai fegyvert is akarnak kovácsolni.

Egy hang: Máris kovácsolnak. ***(Zaj.)***

Kun Béla: Aki - ismétlem - az éhséget a proletárdiktatúra rovására írja, az halálos bűnt követ el a proletariátussal szemben. ***(Élénk taps.)*** ***A*** demokrácia mindenképpen demagógia. A leggyalázatosabb demagógia azonban az, amely a proletárok tömegeit a proletáruralom ellen akarja lázítani. ***(Taps.)*** Egészen kétségtelen dolog, hogy a proletariátus tudni fogja a választást, ahogyan tudta azelőtt is a választást. Én bízom a proletariátusban és bízom a proletariátus tömegeiben, mert az a proletáröntudat, amely eddig is szellemi vezetője volt, az a munkásság osztályharcának az a proletár-osztályöntudata továbbra is mutatni fogja neki az utat. ***(Helyeslés.)*** A bűn az, ha valaki a mozgalom bármely ágának élén áll, ahelyett, hogy befolyását kitartásra való buzdításra, ahelyett, hogy a diktatúra erősítésére használná fel, kishitűségek keltésére használja fel. ***(Élénk taps.)*** Ki fogunk tartani és ki fog tartani elsősorban a budapesti proletariátus. Ki fogunk tartani elvtársak, és ki fog tartani elsősorban a budapesti proletariátus. Azok a csapatok, melyek ma a fronton küzdenek és az élelmezési területünket is már bővítik, és bővítik a nyersanyag lelőhelyeit, azok a csapatok, a proletariátus elitjei, és mindenki, aki ma ezeket a dolgokat csinálja, hogy akármiféleképp is a proletariátus osztályegységét megbontja, ezeket a csapatokat támadja hátba. ***(Hosszan tartó viharos taps.)***

Én teljes mértékben egyetértek azokkal, amiket Erdélyi elvtárs elmondott itt. Nüánszbeli különbségek vannak csupán felfogásunk között a szövetkezeti kérdés tekintetében. Egy azonban kétségtelen, hogy bármely irányban, mindenféle egységbontás az élelmezési kérdéssel kapcsolatban különösen bűn, és ezt a bűnt nekünk el kell kerülni. ***(Lelkes taps.)***

Gyorsírói feljegyzés. - Pl Archívum. 600. f.
A Budapesti Munkástanács üléseinek jegyzőkönyvei.
1919. május 31. 332-342. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 326-330. old.

Beszéd a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács Városi Színházban tartott ünnepi ülésén

1919- JÚNIUS 7.

Tisztelt elvtársak! Győzelem a frontokon, ellenforradalom, harc az ínséggel, ez a három legfontosabb momentuma a mai politikai helyzetnek. Győzelem a frontokon, azt jelenti, hogy jogos volt az a feltevésünk, hogy minket nem a wilsoni pacifizmusba vetett hit, nem a wilsoni pacifizmusba való kapaszkodás segíthet ki ebből a nyomorúságos gazdasági helyzetből, amelyet a kapitalizmus és imperialista háború hagyott ránk átkos örökül, hanem egyedül a proletariátus forradalmi osztályháborúja a külső és belső ellenforradalommal szemben. ***(Úgy van!)*** Ellenforradalom bent az országban. A vasutasok sztrájkmozgalmi kísérlete, az ellenforradalmi kitörések a Dunántúlon,[66] amelyek, ha szórványosan is, de már jelentkeznek, ez azt jelenti, elvtársak, hogy nem kerülhetjük ki a forradalom dialektikus folyamát, magának a kapitalista osztálynak és kispolgári filisztereknek, a kispolgári elemeknek ellenállását, osztályharcát a proletariátus diktatúrájával szemben. Ez azt jelenti, hogy a diktatúrát következetesen, erélyesen érvényesítem kell ***(Viharos taps.),*** mert minden ingadozás a diktatúra tekintélyét csorbítja ***(Úgy van!),*** minden ingadozás, elvtársaim, azt jelenti, hogy felesleges vérontás fog történni. Ha a diktatúrának ereje van, ha a diktatúra a felfegyverkezett proletariátusra, az egységes proletariátusra támaszkodik a burzsoáziának minden rétegével szemben, ha ezt a diktatúrát következetesen és erélyesen érvényesítjük, akkor elkerültünk minden felesleges vérontást. ***(Élénk helyeslés.)***

Küzdelem az ínséggel: Ez szorosan összefügg, tisztelt elvtársak, az ellenforradalommal és a fronton levő győzelmekkel. Az imperializmus akkor, midőn rávetette magát a levert burzsoá Magyarországra, ugyanakkor elvette tőlük az élelmezési területet. Elvette tőlük a megélhetés lehetőségét, elvágta előlük azt a lehetőséget, hogy itt a proletariátus egy autochton gazdasági életre rendezkedjék be. Az ínség egyenesen folyik abból a politikából, amelyet az imperializmus folytatott Magyarországgal szemben már azelőtt, és amit folytat még mostan is. Az a blokád,

amellyel az antant körülveszi a Szovjet-Magyarországot, hasonlóan a Szovjet-Oroszországhoz, kétségtelenül megnehezíti élelmezésünket. Ehhez a blokádhoz járul most egy másik blokád is, amely blokád nem a földművesszegénységnek, de a parasztság módosabb elemeinek a blokádja a várossal szemben. ***(Úgy van!)***

Ez a három probléma az, amely a politikai helyzetnek a súlypontját alkotja. Ez az, ami megoldásra vár a legsürgősebben. Forradalmi háború, harc az ellenforradalommal és harc az ínség ellen, harc tehát mindenképpen a nemzetközi és belső ellenforradalommal szemben ***(Úgy van!),*** erre, elvtársak, csakis a diktatúra, egyes-egyedül a proletariátus diktatúrája tett bennünket képessé. A burzsoá Magyarország nem tudta volna megoldani egyikét sem eme problémáknak. A területi integritás alapjára helyezkedett, nacionalista, soviniszta politikába besüppedt burzsoá Magyarország nem lett volna képes felszabadítani önnönmagát. Nem lett volna képes azért, mert egy forradalmi háború a proletariátus részéről az az előfeltétel, hogy megszűnjék minden érdekközösség a kapitalisták osztályával. Az a feltétele, hogy a proletár tudatában legyen annak, hogy ő vérével, fáradságával, kínlódásával, szenvedésével, áldozatkészségével nem a kapitalisták profitját növeli.

Minket nem területi integritás hozott ide a proletárdiktatúra álláspontjára. Azok, akik blöfFnek minősítették a proletárdiktatúrát Magyarországon, azoknak mi a szocializálással, gazdasági rendszabályainkkal, a kisajátítandóknak gyors és amennyire lehetséges volt, következetes kisajátításával megmutattuk azt, hogy a Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság megalkotása nem a burzsoázia blöff je, hanem a proletariátus forradalma volt, és a proletariátus forradalma lesz.

Tisztelt elvtársak! Mindenkor hangsúlyozom, hogy a mi forradalmunk, a mi forradalmi háborús sikerünk nem csupán magunkon, a magyarországi proletariátuson múlik. Első feltétele, természetesen, a mi egységünk, a mi szervezettségünk, a mi áldozatkészségünk és a mi kitartásunk. De van a mi sikereinknek, megélhetési lehetőségeinknek egy másik feltétele, s ez a nemzetközi proletárforradalom. Mikor magunk tartunk a magunk ereje felett seregszemlét, amikor magunk szállunk magunkba, megvizsgáljuk az erőinket, ugyanakkor mindig visszapillantást kell vetnünk a nemzetközi proletárforradalom állására is, hogy a nemzetközi proletárforradalomra, erre a mi segítő csapatunkra támaszkodva állapítsuk meg tennivalónkat.

Ma, elvtársaim, az a helyzet, hogy a pacifizmus megbukott, a wilsonizmus[67] kimúlt. Nincs most egyetlenegy ép elméjű szocialista gondolkozású ember, aki azt mondaná, hogy a wilsonizmus megoldása volna az imperialista háború kérdésének, hogy a wilsoni program alapján likvidálni lehetne a háborút és annak következményeit. Nincs ma egyetlen-

egy értelmes szocialista gondolkozó sem, aki azt mondhatná a németországi és az osztrák-német békefeltételek után, hogy van a kapitalizmuson belül kivezető út a háború következményei alól, hogy a proletariátus megmaradhat továbbra is a kapitalista termelési rend alapján. Ugyanaz, ami nálunk volt a proletárdiktatúra objektív gazdasági előfeltétele, ugyanazok az előfeltételek, a kapitalizmus teljes csődje, teljes összeomlása egyrészről, másrészről a burzsoá államhatalom szervezetének összeomlása, jelentkezik az egész világon. Akik azt hiszik és akik azt sejtetik, hogy lehetséges egy visszatérés ***(Egy hang: Nincs!)*** a proletárdiktatúrától a kapitalista gazdasági rendre, lehetséges valamelyes kiegyezés, valamelyes kompromisszum a proletárdiktatúra gazdasági alkotásai és a kapitalizmus között, hogy lehetséges a kispolgári szocializmusnak a tőkehatárok limitálásával való valamelyes formája, azok nemcsak nem marxista gondolkozók, nemcsak nem ismerői vagy meghamisítói a marxizmusnak ***(Egy hang: Huligánok!),*** hanem nem pillantottak bele egyetlenegy olyan adatba sem, amely alkalmas arra, hogy az egész világ gazdasági helyzetét, az egész világ pénzügyi csődjét megvilágíthassa. ***(Úgy van! Úgy van! Taps.)***

Jól tudjuk, elvtársaim, azt, hogy a kapitalista termelési rendnek mozgatója, movense, magának a termelésnek a motívuma a tőkés termelési rend, a kapitalizmus idején a profit, a haszon. Kétségtelen dolog, hogy a kapitalista haszon nélkül nem dolgoztat, haszon nélkül nem dolgozik. A tőkének az a szabotázsa, amely az októberi forradalom periódusában megnyilatkozott egész Magyarországon a nyersanyagok elidegenítésében, az automatikus gépek tönkretételében, mind arra volt visszavezethető ebben az országban, hogy a mesterséges munkanélküliség a kapitalizmus részéről, hogy megszűnt a tőkés termelés hatóereje, megszűnt a megfelelő mennyiségű, megfelelő rátájú profit.

Magyarországon és Német-Ausztriában a tőkés termelési rend jövedelmezősége teljesen megszűnt, még arra az esetre is, ha volna valamely visszatérés valamelyes kispolgári szocializmushoz, vagy valamelyes modernizált nem tudom én milyen kapitalizmus formájához, megszűnt a belföldi tőkésekre nézve a tőkés rend jövedelmezősége, mivel a régi Osztrák-Magyar Monarchia területén alakult államok azon követelései, hogy a birtokukban levő hadikölcsönkötvények után a megmaradt Magyarország és Németország fizessék a kamatokat. A pénzegység régi vásárlóképességének helyreállítása esetén évi 1,87 milliárdot, az antant hadikárpótlás-követelése évi 180 millió forintot, azaz évi 4,32 milliárd koronát vennének el ezen ország jövedelméből. Minthogy pedig az egész tőkejövedelem itt legfeljebb 2,03 milliárd korona lehetne, a belföldi tőke itt legfeljebb az antant-kapitalizmus pénzbeszedője lehetne. A kapitalista rend tehát itt önmagát szüntette meg.

Négyötöd része kellene tehát a munkajövedelemnek arra, négyötöd részét kellene adóban elszedni ahhoz, hogy ebben az országban a kapitalista termelési rend prosperálhasson, nem is prosperálhasson, hanem csak vegetálhasson, négyötödét kellene a munkásságnak fogyasztási adóba fizetnie, vagy egyenes adó formájában a kapitalistáknak adnia azért, hogy visszaálljon teljesen a kapitalizmus kizsákmányoló rendje. Még ha a korona régi vásárlóképességének egytized részét kitevő mai vásárlóképessége maradna meg, ez legfeljebb a hadikölcsönkamatok terhét csökkentené, de nem az antantnak pénzben fizetendő hadikárpótlást. Ez esetben 20,3 milliárd mai csökkent értékű korona tőkejövedelmet terhelné 1,870 milliárd korona külföldre fizetendő kamat és 21,6 milliárd hadikárpótlás, az összes teher tehát volna 23,5 milliárd korona s még emellett nem volnának tekintetbe véve a rokkantsági stb. kiadások.

Helyesen állapítottuk meg tehát, helyesen értékeltük elvtársaim a viszonyokat, amikor azt mondottuk, hogy nincs mentség a kapitalista termelési rend keretein belül, nincs mentség, a kapitalista termelési rendet tönkre kell tennünk, a kapitalista gazdasági szervezetet le kell rombolnunk, hogy helyébe a nyers megélhetés, a fizikai vegetáció biztosítása céljából megteremtsük a proletariátus diktatúráját. ***(Úgy van! Úgy van! Taps!)***

Tisztelt elvtársak! Aki azt hiszi, hogy ez a jelenség kizárólag a régi volt Osztrák-Magyar Monarchiára izolálódik, aki azt hiszi, hogy kikerülte ezt a sorsot a többi kapitalista ország, az szintén tévedésben van. A nemzetközi proletárforradalomnak ez az előfeltétele, amely megvolt Magyarországon, megvan a többi országokban; a győztes és legyőzött országokban egyaránt. ***(Úgy van! Úgy van!)***

A gazdasági helyzet, a kapitalizmus tönkremenetele biztosíték, szilárd garancia arra, hogy követnek bennünket a többi országok proletárjai, követnek akár az öntudat által hajtva, akár az éhség, akár a szenvedések korbácsa által űzve. A német birodalom az antant békefeltételei szerint csak körülbelül 8,8 milliárd márka tőkejövedelmet tart meg, amit az antantnak fizetendő évi 300 millió font, vagyis 6 milliárd márka, valamint a legszükségesebb rokkantügyi és szociálpolitikai kiadások teljesen felemésztenek. A helyzet tehát a kapitalizmus számára majdnem éppen olyan tarthatatlan, mint Magyarországon és Német-Ausztriában.

Emellett, elvtársaim, egészen kétségtelen dolog, hogy emez objektív garancia mellett ott van még az a garancia is, hogy a munkásmozgalom Németországban is éppúgy, mint Ausztriában állandóan, folyton és folyton forradalmasod^:. A Szocialista Párt ama részei, amelyek az imperializmus szolgálatában állottak, mindinkább és inkább vesztik el befolyásukat a tömegre. Ma elvtársaim, Bécsben lúdbőrös az egész

burzsoázia háta, ma Bécsben el vannak készülve a legrosszabbra, a proletárdiktatúra bekövetkezésére. ***(Hosszan tartó lelkes éljenzés és taps.)***

Az antant, amely nekünk segített abban, hogy a proletariátus diktatúráját megcsináljuk, amely minket odasegített ahhoz, hogy a proletariátus egyesüljön a forradalmi cselekvésben, mert csak a forradalmi cselekvés az, ami a proletariátus egységét biztosíthatja, ugyanúgy rásegíti Ausztria és Németország proletariátusát. Hogy milyen lesz az első percben ezeknek az új tanácsköztársaságoknak a berendezkedése, hogy mi származik azokból a kompromisszumokból, amelyek a munkásmozgalom különböző irányai között létrejönnek, egyelőre körülbelül mellékesek. A forradalom nem végződik a proletárdiktatúra intézményesítésével, a forradalmi folyamat kifejleszti önmagát és elér oda, ahova el kell érnie, a proletárdiktatúra következetes, erélyes, egységes alkalmazásához minden esetben. ***(Helyeslés.)***

De a győztes államok sem kerülték el sorsukat. Úgy, amiként megszűnt a volt Osztrák-Magyar Monarchiában, megszűnt Németországban, a kapitalista Németországban a kapitalista rend jövedelmezősége, megszűnt majdnem teljes mértékben a profit lehetősége a tőkések számára. A győztes államok is elérték ezt a sorsukat. A győztes országok közül Franciaországban, a szocialista forradalomnak Németországban és Német-Ausztriában Magyarországot követő szükségszerű kitörése után hadikárpótlást ezen országoktól be nem hajtanak, ugyancsak megszűnik a tőkés termelési rend jövedelmezősége, mert ezen ország 7 milliárd frank jövedelméből oroszországi befektetéseinek elvesztése, a háború folytán szükségessé vált értékpapír-eladás, az amerikai és angol kölcsön 8,5 milliárdnyi felemelését, a megmaradt részt pedig az északfranciaországi károk helyreállítása és a legszükségesebb rokkantügy és a szociális kiadások emésztik fel. A tőkés rend fennmaradásából tehát csak Angliának és Amerikának volna haszna. Franciaország a legtipikusabb paraziter jellegű, teljes mértékben tőkekivitelből élő imperialista állam, amely nem is él ipari termékeinek kiviteléből, nem is ipari vagy mezőgazdasági munkából, hanem tisztán csak tőkekivitelből, mint a legparazitább tartó állam, a pénz Angliának és Amerikának. ***(Igaz! Ügy van!)*** Érzik már ez az objektív jelenség szubjektíve is. Az a nagy munkanélküliség, az a nagy drágaság, a reális béreknek Franciaországban való csökkenése a vezető iparágakban óriási sztrájkmozgalmakat idézett elő. Ezek az objektív jelenségek korbácsütésként hatottak a francia proletariátusra, amelynek még forradalmi irányzatául értendő szindikalista irányzat[68] is kompromittálta magát a háború alatt, megszűnt az osztályközi béke és Franciaország munkássága tüntet éppúgy, amint Bécs munkássága is tüntet az Oroszországi és Magyarországi Tanácsköztársaság mellett. ***(Tetszés és taps.)***

Olaszország helyzete hasonló Franciaországéhoz. Évi 3,75 milliárdnyi tőkejövedelmét már külföldi adósságainak majdnem másfélmilliárdnyi kamatja és a legszükségesebb rokkant stb. kiadások másfélmilliárdja körülbelül egy milliárdra redukálják. A fő hitelezőjük, akinek érdekében állana a tőkés rend fennmaradása, Amerika. Anglia lényegesen kevesebbet szenvedett a háborútól, mint a kontinentális államok. A tőkés rend jövedelmezősége azonban itt szintén a felére redukálódott. A profit éppen a fele a háború előtti profitnak. Helyzete középen áll az európai kapitalista államok közt, ahol a kapitalizmus rendszere értelmét vesztette és Amerika közt, ahol ez idő szerint még erős. Amerika kapitalizmusa az, elvtársaim, amelyik a háborúban nem szenvedett, hanem óriási mértékben megerősödött, és ez elvtársaim, a pacifizmus, a wilsonizmus magyarázata. Ez az, elvtársaim, mellyel szemben nem szegezhetünk egyebet, mint a proletariátus osztályháborúját, forradalmi háborúját, ezzel a kapitalista, ezzel az imperialista pacifizmussal szemben, amely így akarja önmagát biztosítani. ***(Ügy van! Ügy van! Taps.)***

Tisztelt elvtársak! A nemzetközi forradalom - ez lévén a mi nemzetközi politikánk alapja - felett is szemlét tartva, körülbelül nagyjában végezhetünk is azzal, ami a mi nemzetközi politikánk szempontjából fontos. Minden alkalmat megragadunk arra, hogy megszerezzük azoknak a proletároknak a szövetségét, támogatását, akiknek velünk együtt érdeküket a kapitalizmustól való megszabadulás. Nem akarunk, elvtársaim, mások rovására semmit elérni, de biztosítani akarjuk Magyarország proletariátusának a megélhetését ***(Ügy van!),*** biztosítani akarjuk a mi diktatúránkat, biztosítani akarjuk azt a lehetőséget, hogy itt a szocializmust tovább építhessük. ***(Ügy van! Úgy van!)*** Ez a célja a mi nemzetközi politikánknak.

Politikánkban, tisztelt elvtársaim, amint jeleztem, az ellenforradalom és az ínség kérdése a centrális kérdések. Az ellenforradalomra, elvtársaim, azt mondom, hogy ez nem maradhatott el. Egész természetes kísérő jelensége a forradalomnak az ellenforradalom. Akik azt hitték, hogy itt meg fogjuk úszni ezt a proletárforradalmat anélkül, hogy a burzsoázia fel ne támadna ellenünk, azok csalódtak. Én jól emlékszem, elvtársak, arra, hogy itt, ezen a helyen felhívtam az elvtársak figyelmét arra: Vigyázat, mert a burzsoázia nem halott, a burzsoázia csak elájult a proletariátus ökölcsapása alatt. ***(Ügy van! Ügy van!)*** Tisztelt elvtársak! Még nincs okunk félrevemi a harangokat, nincs okunk félrevemi a harangokat ebben a kérdésben azért, mert csak rajtunk múlik, hogy az ellenforradalom ne okozzon túlságosan sok fejfájást nekünk, hogy az ellenforradalom ne járjon túlságosan nehéz következményekkel. Ma nekünk, elvtársaink, az ellenforradalommal végezni duplán kötelességünk. ***(Ügy van!)*** Duplán köte-

lességünk azért, inert ne csak magunkra gondoljunk, ittmaradtakra, ne csak azokra gondoljunk, akik itt vannak a termelőmunkában, az igazgató munkában vesznek részt, a szocializmust organizáló munkában, hanem azokra is gondoljunk, elvtársaim, akik a fronton vannak. ***(Felkiáltások! Ez az első! Hosszan tartó taps.)*** Elvtársak! Biztosítani kell a mi hadseregünk hátát. Most, amikor a Forradalmi Kormányzótanács legutóbbi ülésében a vasutasok közt mutatkozó ellenforradalmi mozgalmakkal kapcsolatosan, amely ellenforradalmi mozgalmak tipikusan egy, a proletárdiktatúra ellenes sztrájkmozgalomban nyilvánultak meg - azok részéről, akik azelőtt a szájukat felnyitni nem merték a megelőző burzsoá kormányokkal szemben, ezekkel az ellenforradalmi mozgalmakkal kapcsolatosan a Forradalmi Kormányzótanács az ellenforradalom tűzfészkére, a Dunántúlra kimondta a statáriumot. ***(Élénk helyeslés és taps. Felkiáltások: Itt is ki kell mondani!)***

Tisztelt elvtársak! Budapesten nincs szükség statáriumra, Budapesten nem kell még le sem csapni, Budapesten csak fel kell emelni a kezet, és máris megszűnik az ellenforradalom. Arra azonban, elvtársaim, hogy a Dunántúlon ne folyjék felesleges vér, szükséges volt a statárium, szükséges volt azért, mert a Dunántúlon ezt az ellenforradalmi mozgalmat, amely kezdett átterjedni a parasztság módosabb rétegeire, a parasztság burzsoá rétegeire is, ezt az ellenforradalmat csak a városi és falusi proletariátus egységes, erőskezű diktatúrája nyomhatja el. ***(Úgy van!)*** Elvtársak, akik azt hiszik, hogy ez az erős kéz, hogy a diktatúrának ez a következetes gyakorlása valami óriási kegyetlenség, azokat figyelmeztetem arra, hogy a demokráciában, amikor nem volt jogos a statárium fegyvere, amikor nem akartak a diktatúra módszereiről hallani, a demokrácia idején is fél Magyarországra, sőt több mint a felére kihirdették a statáriumot. ***(Úgy van!)***

Elvtársaim, itt a mi uralmunkról, itt arról van szó, hogy a proletariátus uralmát védjük meg, hogy megteremtsük, megvédjük a lehetőségét annak, hogy egy kizsákmányolásmentes társadalom épülhessen fel. Ennek érdekében, elvtársaim, el kell nyomnunk mindentót, aki egyszer a proletárdiktatúra ellen emeli fel a kezét. ***(Úgy van! Viharos taps. Egy hang: Le azzal a burzsoáziával!)***

Tisztelt elvtársak! Azzal mi tisztában vagyunk - hogy erre a közbeszólásra válaszoljak hogy a diktatúrát nem szavakkal, hanem tettekkel kell gyakorolni. Tettekkel kell gyakorolnunk, de a tett éppen azt jelenti, hogy többet tegyünk, mint amennyit hirdetjük, hogy teszünk. ***(Ügy van!)*** Ez azt jelenti, tisztelt elvtársak, hogy lehet erélyes és egyben okos politikát csinálni a diktatúra számára, és akkor, amikor én azt hangsúlyoztam, hogy a diktatúrának erélyes, következetes kezelése azért szükséges, hogy felesleges vérontást kerüljünk el, akkor itt rámutattam arra, hogy mi a diktatúra teljes és egyben okos politikája. Megelőzni, elvtársaim, megelőzni azt, hogy a proletariátus diktatúrájából bárminemű veszedelem származ-

zék. Erre kell az erélyes, erre kell a tettekkel való diktatúra, erre kell következetes diktatúra. ***(Ügy van! Ügy van! Taps.)***

A harmadik kérdés, elvtársaim, az ínség kérdése. Az ínség nálunk is megteremtette azt az állapotot, ami volt Oroszországban egy időben, a harcot a kenyérért$_3$ a harcot a megélhetésért. Ne gondoljuk azonban, elvtársaim, hogy a mi állapotaink távolról is olyan sivárak, távolról is olyan sötétek volnának, mint aminők voltak Oroszországban az állapotok. Elvtársak, itt is a megelőzés politikáját folytattuk, félrevertük a harangokat, mielőtt még bekövetkezhetett volna reánk a sivár ínség. Én nem mondom azt, elvtársaim, hogy a budapesti proletariátus jól él, sőt ellenkezőleg, nagyon rosszul: rosszul élt már a háború alatt, kukoricakenyeret evett és ácsorgott. Azt is elismerem, hogy ma rosszabbul él, mint három hónappal ezelőtt. Mint mindenkor aratás idején, a krízist végig kell szenvedni. A forradalommal velejáró pénzválság, amely pénzválság minden forradalomnak kísérő jelensége volt, szintén azt eredményezte, hogy az ínség fokozódik. Ámde, tisztelt elvtársak, az is kétségtelen, hogy az ínséggel szemben éppúgy küzdenünk kell, éppúgy fel kell vennünk az osztályharcot, mint bármely más jelenségekkel szemben. És az ínséggel szemben való küzdelemnek is az osztályharc a módja. Az osztályharc úgyszólván általános panácea, általános gyógyítószer a mi szempontunkból. Az okokat vizsgálva, elvtársaim, meglátjuk az ok mélyén az ínséget is, mint az osztályviszonyoknak az eredőjét. Egészen kétségtelen dolog, hogy ezt a blokádon kívül, amelyet az antant csinált ellenünk, a parasztság módos elemeinek, a birtokos elemeknek, az ötven holdon felül való elemeknek - ha szabad ilyen mechanikus határt vonni - a városok elleni blokádja okozza. Ezekkel szemben én ismételten arra a szükségességre utalok, amelyre annyiszor és annyiszor figyelmeztettük, amelyben való közreműködésre annyiszor kértük az elvtársakat. Ez pedig, elvtársaim, minél szorosabbra való vonása, minél szorosabbá való tétele a városi és falusi proletár elemek testvéri szövetségének. A Budapesti Munkástanácsnak, amely önkormányzattal rendelkezik, amely képviseli Budapest proletariátusát, szintén ki kell vennie ebből a részét. Minden vonalon lehetővé kell tennünk azt, hogy a falu és a város proletár elemei minél többet és többet érintkezzenek egymással ***(Ügy van! Ügy van!),*** minél szorosabbra fűződjék közöttük az a testvéri kötelék, amely őket az együttes osztályharcra vonja össze. Mármost, elvtársaim, én azokról a kormányzói intézkedésekről, amelyek a pénzválság megoldása dolgában, az élelmezés dolgában részben megtétettek, részben pedig folyamatban vannak, itt most nem akarok beszélni, mert minden újságot olvasó ember tudja ezt. Tudjuk a kékpénz[69] dolgában, tudjuk az árucsere[70] dolgában tett intézkedést, én itt csak azt mondom, hogy a Munkástanácsnak, véleményem szerint, legkomolyabb feladata Budapestnek embertől való tehermentesítésével, Budapestnek

élelmezési tehermentesítésével kapcsolatban az, hogy szervezze a proletariátus munka nélküli elemeit, hogy szervezze a proletariátus egy részének, proletármunkában részt nem vevő részének a faluba való vándorlását. Ezt szervezett formában csinálja meg, úgy, hogy a faluba bevigye az osztályharcot, a közé a differenciálatlan tömeg közé, amely eddigelé egységesen állott szemben a várossal, annak ellenére, hogy két rétege egymással éles osztályellentétben volt. Ez, véleményem szerint, egyik legfontosabb dolgunk az ínség dolgában. Mindenki a maga hatáskörében tegyen meg minden lehetőt ebben az irányban.

Most, elvtársaim, eme három legfontosabb problémának megvilágítása után körülbelül nem maradt más a számunkra, mint annak megállapítása, hogy minden, amit el akarunk érni, másként, mint a proletariátus osztályegységének legszilárdabbá tétele útján, nem érhető el. Azok a különböző vélemények, amelyek elhangzottak innen és onnan is, amelyek kis felületen mozgó, teljesen felszínes dolgokat érintenek, nem lehetnek veszedelmei a proletariátus egységének akkor, hogyha megegyezünk abban, hogy a diktatúra fennmaradásának semmiféle más módja nincsen, mint a diktatúrának következetes érvényesítése. ***(Élénk taps.)***

Ismétlem, elvtársak, a diktatúra tekintélyt tételez fel. A diktatúra nem anarchista, nem antiautoritatorikus eszköz, nem olyan, amely minden tekintélyt félrevet. A diktatúra azt jelenti, hogy a proletariátus a maga tekintélyét fegyvereinek erejével biztosítja a burzsoáziával szemben, a proletariátus a maga tekintélyét megóvja és megőrzi minden ellentétes érdekű osztállyal vagy réteggel szemben. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Akkor, mikor csapataink a fronton diadalmasan mennek előre, amikor mindennap több és több jelét látjuk annak, hogy a nemzetközi proletárforradalom, amelyre ráépítettük a sorsunkat, amelyre ráalapoztuk a magunk jövendőjét, nem volt csalás, nem volt humbug, hanem egy objektív tényekből származó szükségszerűség, akkor csak arról van szó: kitartani, elvtársaim, mindaddig, míg a nemzetközi proletárforradalom segítségünkre siet. ***(Hosszan tartó élénk helyeslés és taps.)***

A nemzetközi proletárforradalom nem maradhat el. Hogy azt bevárhassuk, hogy azt bevárhassa ez a proletariátus a hatalom egységében, erőteljesen, ennek a munkafegyelem mellett, amelyről itt részletesen nem akarok beszélni, a szilárd összetartás és a diktatúra következetes érvényesítése az előfeltétele. Ez az, amiben én a diktatúra követendő tennivalóit látom. ***(Hosszan tartó, meg-megújuló élénk éljenzés és taps.)***

Gyorsírói feljegyzés. - Pl Archívum. 600. f.
A Budapesti Munkástanács üléseinek Jegyzőkönyvei.
1919. június 7. 6-28. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 333-343. old.

Beszéd Kassa felszabadulási ünnepségén

1919. JÚNIUS 10.

Tisztelt elvtársaim! Ugye, elvtársak, jó ez a proletárdiktatúra. Bár még bele se kóstoltatok, de meg fogjátok látni, milyen szép, milyen jó és milyen érthető ez a proletárdiktatúra a dolgozók szempontjából. Aki proletár, aki dolgozó, aki elnyomott volt, az meg sem értheti, hogyan is lehetett mást akarni, mint ezt a proletárdiktatúrát. ***(Éljenzés.)*** Ez egyszerű valami. Ezelőtt elnyomtak minket, a dolgozókat azért, hogy jólétben éljen a kisebbség és örökre biztosítsa az elnyomást, a kizsákmányolást. Most mi, a dolgozók, elnyomjuk ezt a kisebbséget, elnyomjuk őket nem azért, hogy örökre fenntartsuk az elnyomatást, hanem azért, hogy megsemmisítsük az elnyomást, a kizsákmányolást. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Elnyomjuk őket, elnyomjuk a burzsoáziát, kisajátítjuk a kisajátítókat azért, hogy megteremthessük a szocializmust, a kommunizmust. ***(Lelkes éljenzés.)***

Mi felszabadítottunk benneteket, kassai proletárok. ***(Lelkes éljenzés.)*** Felszabadított benneteket a vörös proletárhadsereg, megmutatva azt, hogy él a proletárszolidaritás. Nem azért jött ide a vörös proletárhadsereg, hogy új elnyomást teremtsen, mint ahogy azt teremtett a cseh imperialisták hadserege, hanem azért jött ide, hogy felszabadítsa a dolgozókat, tekintet nélkül arra, milyen nyelven beszélnek. Nekünk mindegy, hogy dolgozó proletártestvérünk minő nyelven beszél, nekünk csak egy ellenségünk van, a burzsoázia, akármilyen nyelven beszél is. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Mi csak kétféle emberfajt ismerünk, proletárt és burzsoát, elnyomót és elnyomottat, kizsákmányolót és kizsákmányoltat. A most felszabadított tót proletároknak is mi vagyunk a felszabadítói. Felszabadítjuk őket, és békességgel, szeretettel fogjuk megvalósítani ennek a Tanácsköztársaságnak területén jelszavunkat, hogy: „Világ proletárjai, egyesüljetek!”

Rátok, kassai proletárok oly feladatok várnak, amiket könnyebben fogtok keresztülvinni, mint ahogy mi vittük keresztül az idegen imperialista hadseregek által nem járt területeken. Mi már tanultunk az oroszországi proletárforradalom példájából, ti tanultatok a mi eddigi küzdelmeinkből. Egyet tanuljatok meg azonban mindenekelőtt:

A proletárdiktatúra nem egyének diktatúrája, hanem a munkásosztály diktatúrája.

Az a proletárdiktatúra, amely eltávoznék a tömegektől, az a munkástanács, amely nem állana legszorosabb összefüggésben a tömegekkel, nem állhatna meg egy pillanatig sem.

Nem sokáig leszünk egyedül! A nemzetközi proletárforradalom új és új osztagai sietnek segítségünkre. Azok a proletárok, akiket a cseh imperializmus fegyverrel kényszerített arra, hogy fegyverrel jöjjenek ellenünk, öntudatra fognak ébredni, és a fegyvert igazi ellenségeik: saját elnyomóik, a cseh burzsoázia ellen fogják fordítani. És akkor együtt azokkal, akik még ma ellenségekként állnak velünk szemben, fogjuk előrevinni a nemzetközi proletárforradalmat, hogy megteremtsük a tanácsok nemzetközi köztársaságát. ***(Dörgő taps.)*** Ez a nemzetközi tanácsköztársaság, ez az új Internacionálé a mi célunk, ezt éljenezzük forradalmi lelkesedéssel.

Vörös Újság, 1919. június 11.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 344-345. old.

Kun Béla jegyzékváltása a párizsi békekonferencia elnökével, Clemenceau-val

A VÖRÖS ÚJSÁG KÖZLEMÉNYE, 1919. JÚNIUS 10.

Clemenceau táviratát rádió útján közvetlenül a magyar kormányhoz intézte. A táviratot a magyar kormány címére a bécsi francia misszió fejéhez, Alizéhez is elküldte, aki azt ***Czóbel*** Ernő elvtárs, a Magyar Tanácsköztársaság bécsi követe útján juttatta el a Tanácsköztársaság kormányához Budapestre. A távirat így hangzik:

Igen sürgős:

A magyar kormánynak, Budapest

A szövetséges és egyesült kormányoknak az a szándékuk, hogy a magyar kormány képviselőit a békekonferencia elé hívják, hogy megkapják azon szempontok közlését, amelyek Magyarország igazságos határaira vonatkoznak. A magyarok éppen most jelentik be a csehszlovákok ellen heves és indokolatlan támadásaikat[71]. A szövetségesek már kinyilvánították szilárd akaratukat, hogy véget vessenek e fölösleges ellenségeskedésnek azáltal, hogy két ízben is megállították a román seregeket, amelyek át akarták lépni a fegyverszüneti határt, azután a neutrális zóna határait, és megakadályozták őket, hogy folytassák előnyomulásukat Budapestre, és megállították a szerb és francia seregeket Magyarország déli frontján.

Ily körülmények között a budapesti kormány formálisan is felhívatik, hogy haladék nélkül vessen véget a csehszlovákok elleni támadásoknak, ellenkező esetben a szövetséges kormányok feltétlenül el vannak határozva, hogy haladéktalanul a legszélsőbb rendszabályokhoz folyamodnak, hogy kényszerítsék Magyarországot az ellenségeskedések megszüntetésére és arra, hogy vesse magát alá annak a megingathatatlan akaratnak, amellyel a szövetségesek tiszteletben akarják tartatni parancsaikat.

Erre a sürgönyre 48 órán belül válaszolni kell.

Clemenceau,
a békekonferencia elnöke

Clemenceau táviratára ***Kun*** Béla elvtárs külügyi népbiztos válaszolt. A választáviratot rádión küldtük el, de ***Czóbel*** Ernő elvtárs, a Tanácsköztársaság bécsi követe útján ***Alizéhoz*** is eljuttattuk Clemenceauhoz való továbbítás céljából. Kun elvtárs táviratának szövege a következő:

Clemenceau úrnak, a békekonferencia elnökének

Párizs

A Magyarországi Tanácsköztársaság kormánya örömmel fogadja a szövetséges és szövetkezett államok kormányainak ama szándékát, hogy Magyarországot a párizsi békekonferencia elé meghívják. ***A Magyarországi Tanácsköztársaságnak nincsenek ellenséges szándékai a világ egyetlen népével szemben sem,*** barátságban és békében kíván élni valamennyivel, annál is inkább, mert ***nem áll a területi integritás alapján.***

Nem volt szándéka megtámadni, és nem is támadta meg a Csehszlovák Köztársaságot sem, amelynek népével mindenkor békében és barátságban kívánt és kíván élni. Ragaszkodott mindenkor a szövetséges államok által megállapított demarkációs vonalakhoz, és tiszteletben tartotta a november 13-i katonai konvenció határozmányait.[72]

Sajnálattal állapította meg azonban, hogy ***a szövetséges államok presztízsét felhasználva, a Csehszlovák Köztársaság, a Jugoszláv és Román Királyságok csapatai, a november 13-án kötött katonai konvenciót is megszegve, betörtek a Magyarországi Tanácsköztársaság területére, és már-már megfojtással fenyegettek bennünket, amidőn a végső szükségtől kényszerítve, fegyverhez nyúltunk.*** Örömmel vesszük tudomásul, hogy a szövetséges államok megparancsolták a Csehszlovák Köztársaságnak, a Román és a Jugoszláv Királyságoknak, hogy támadásukat szüntessék meg, de kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy ***a nevezett államok a szövetségesek parancsait nem teljesítették, ojfenzívájuk csupán a mi ellentámadásunkon tört meg,*** és azt is, hogy a csapataik még ma is a november 13-i konvencióban megállapított demarkációs vonalon innen állnak.

A Magyarországi Tanácsköztársaság kormánya ismételten kifejezi készségét arra, hogy az ellenségeskedéseket,/ó'/ös/éges ***vérontás elkerülése céljából,*** mindez államokkal szemben ***haladéktalanul megszünteti,*** hogy a szövetségesek parancsaiknak a Csehszlovák Köztársaságban, a Román és Jugoszláv Királyságokban érvényt szerezhessenek.

A hadműveletek megszüntetése, a november 13-i katonai konvenció határozmányainak végrehajtása, valamint az ezzel kapcsolatos kérdések rendezése, továbbá a gazdasági kérdések ideiglenes megoldása céljából szükségesnek tartanók, hogy az érdekelt államok részéről ***megbízottak kül-***

elessenek ki, és az azokból alakuló bizottság az egyik szövetséges állam képviselőjének elnöklete alatt ***haladéktalanul összeülne Wienben.***

A Magyarországi Tanácsköztársaság kormánya mindenre kész, ami a népek között az igazságos és méltányos békét, a kölcsönös megértést előmozdítja, s a vérontásnak egyszer s mindenkorra véget vet.

Kun Béla s. k.,
a Magyarországi Tanácsköztársaság
külügyi népbiztosa

Vörös Újság (rendkívüli kiadás), 1919. június 10.
Clemenceau távirata.
MMTVD 6/A köt. Kossuth Könyvkiadó 1959. 670-671. old.

A pártprogram vitája az országos pártgyűlésen

1919. JÚNIUS 12-13.

ELŐADÓI BESZÉD

A gothai program bírálatáról Marx egy levelében azt mondja, hogy az igazi mozgalom egyetlen lépése többet ér egy tucatnyi programnál. Azt a programtervezetet, amely az elvtársak előtt fekszik, azzal a tudattal ajánlom elfogadásra, hogy ez az igazi mozgalom előre való haladásában lesz pártunknak az irányítója. Röviden kívánom csupán megindokolni ezt a programtervezetet; hiszen azt hiszem, hogy ennek a tervezetnek minden egyes kérdése ebben a gyors és rapid mozgalomban, amely a diktatúra mögött áll, kellő mértékben megvilágításba kerül.

A programtervezetnek két része van, megfelelően az eddigi programok formájához. Az egyik része az elvi nyilatkozat, a másik része a forradalmi proletárpártnak akcióprogramja, cselekvési programja. Az elvi nyilatkozat három fontos elvet tartalmaz. Az egyik: a csatlakozás a III. Internacionáléhoz, a másik: annak a gazdasági és társadalmi fejlődési folyamatnak a megvilágítása, amely a proletariátus diktatúrájához vezetett, és végül a harmadik: a proletariátus diktatúrájának elvvé emelése programunkban, mint egyedüli útnak, amely a szocializmus megvalósításához vezet.

Eltérően a II. Intemacionálé szervezetétől, a harmadik, a forradalmi, a kommunista proletár Intemacionálé nem úgynevezett Reichsparteiokból, országos pártokból alakult, hanem mintegy reneszánszául az első proletár Intemacionálénak, amely közvetlenül Marxnak és Engelsnek személyes vezetése alatt állott, a proletariátusnek egy egységes szervezete, amelynek a különböző országos pártok csupán szekciói, csupán osztályai, mint volt az az Internationale Arbeiterassoziation idejében. Ennek az elvnek megfelelően ez a program szorosan annak a programnak alapján nyugszik - legfeljebb konkretizálva van -, amely programot mint az összes nemzetközi forradalmi munkáspártok akcióprogramját a III. Internacionálé első kongresszusa bocsátott ki.

Amiként nálunk Magyarországon a kettévált mozgalom a forradalmi cselekvésben és csakis a forradalmi cselekvésben egyesülhetett, úgy a munkásmozgalomban nemzetköziségе is csupán nemzetközi forradalmi cselekvésben válhatik valóvá. Ez, elvtársaim, meg is történt. Azt látjuk, hogy azok a kisebbségek, amelyek a háború alatt mint elenyésző csekély, törpe kisebbségek voltak, szemben azokkal a pártokkal, amelyek vagy nyíltan az imperializmus szolgálatába szegődtek, vagy a Kautsky-féle „sem győzelem, sem béke" álláspontján, a pacifista álláspontón voltak a háborúval szemben, és amelyeknek a csak pacifista álláspontban és az akció nélküli várakozásban merült ki az életük, azok a kisebbségek, amelyek az úgynevezett vereségvárás álláspontján voltak, amelyek a saját imperialistáik vereségétől várták a háború befejezését és ezzel a proletárforradalmak órájának megnyílását - ezek a pártok mindinkább és inkább duzzadnak, mindinkább és inkább naggyá lesznek.

Az olasz párt volt akkor az egyedüli - eltekintve az akkor befolyás nélküli és emigránsokból álló bolseviki párttól -, amely nyíltan ellene fordult a háborúnak, úgyhogy a saját imperialistáinak vereségére dolgozott egész nyíltan és egyenesen. A többi pártok java részének többsége vagy scheidemannista vagy kautskyánus volt, amely irányzat - tudjuk - a sem győzelem, sem vereség álláspontjára helyezkedve, nem mozdította eléggé elő a proletárforradalmat, azért, mert nem dolgozott eléggé nyíltan és elég erővel, elég energiával saját imperialistáinak veresége érdekében. Azóta a francia proletariátusnál a Loriot-féle irányzat, amely Bembe szintén csak informálódás céljából ment el inkább, ma a 750 renaudelista és longuet-ista szavazattal szemben majdnem 350 szavazattal rendelkezik. Azóta mind jobban és jobban duzzadnak a különböző kommunista, szocialista pártok, amelyek a III. Intemacionálé álláspontján állanak, amelyek a proletariátus diktatúrájától, a szociális forradalom most bekövetkezett érájától várják a szocializmusnak mint a kommunizmus első stádiumának felépítési lehetőségét. Ennyit a III. Intemacionáléra vonatkozólag.

A programtervezetnek elvi nyilatkozata ezenkívül magában foglalja az imperializmus értékelését. Az imperializmus értékelése volt az a vitás probléma, amely elválasztotta egymástól a munkásmozgalom különböző pártjait. A felszínen ez úgy jelentkezett, mint állásfoglalás a háborúval szemben. A dolgok struktúrája azonban itt rejtőzött az imperializmus értékelésében. A marxizmus egyik irányzata azt tartotta, hogy az imperializmus egy kapitalista klikknek még ennek a klikknek szempontjából is rossz politikája, olyan politika, amelyet meg lehet akasztani, olyan politika, amelyet meg lehet változtatni, és amelytől van visszatérés a kapitalizmus előbbi fejlődési szakaszához: a szabad versenyen alapuló kapitalizmushoz. Az a politika volt ez, amely azt várta, hogy a kapitalista államok közti megegyezés lehetségessé teszi a lefegyverzést, lehetségessé teszi a világháború

elkerülését, lehetségessé teszi azt, hogy a gyarmatpolitika megszüntethető legyen. Ez az irányzat, amely lehet igen becsületes, mindenesetre a marxizmustól való eltérést jelentette; azért, mert a gazdasági struktúrában való változásokat nem a marxizmus szemüvegén keresztül nézte, és amennyiben meg is látta, mint például Hilferding, ezeknek a gazdasági változásoknak óriási jelentőségét, de az imperializmus szociális tartalmát nem látta meg, nem vonta le annak politikai konzekvenciáit.

Ezzel szemben, éppen Hilferding kutatásaira alapítva, a másik irányzat levonta az imperialista fejlődés gazdasági és politikai konzekvenciáit is. Az imperializmust annak tekintette, ami tényleg: a kapitalizmus egy újabb, egy külön fejlődési szakaszának, a túlérett, tehát a szocializmusra való átalakulásra megérett kapitalizmusnak.

A különböző országok kapitalista fejlődése különböző fokokon álló lehetett. De egész kétségtelen az, hogy az imperializmus körülbelül öt olyan új jelenséget vetett felszínre, amelynek alapján határozottan megállapítható az, hogy a kapitalizmus egy külön, egy új, egy utolsó fejlődési stádiumba érkezett. Ezeket a kritériumokat foglalja össze a programtervezet elvi nyilatkozata. Megállapítja azt, hogy a termelés és a tőke kevés kezekben való összpontosulása már oly magas fokig fejlődött, hogy elérte az egyedáruságot, a monopóliumot, úgyhogy néhány ilyen monopóliumnak döntő szava van a világ gazdasági életében. Megállapítja azt, hogy a bankokban felhalmozódott tőkék egybekapcsolódása az ipari és forgalmi vállalatokba fektetett tőkével létrehozta az úgynevezett fináncoligarchiát és a fináncoligarchiának uralmát az egész gazdasági élet felett. Harmadik jelensége, harmadik döntő kritériuma ennek az új kapitalisztikus fejlődési állapotnak a tőkekivitel, a tőkének exportja volt, amely hasonlóan az árukivitelhez, nagy szerepet játszott a világgazdaságban. Negyedszer, a tőkések nemzetközi egyesülései avégből, hogy a világot egymás között felosztva, az árupiacon egyedáruságot, monopóliumot biztosítsanak maguknak. Végül az egész földterület felosztása, amely bekövetkezett, és amely szükségszerűvé tette azt, hogy a világháború, mint törekvés a világ új felosztására, kitörjön.

Az imperializmusnak ez a konzekvenciája, a világháború, ismét egy új, egy további aiszakaszt teremtett az imperialista kapitalizmus fejlődésének történetében. Ez a kapitalizmus teljes csődjének bekövetkezését jelenti. A kapitalista termelési rendnek termelési motívuma tudvalevőleg a profit, a haszon iránti törekvés. Nem a szükségletek kielégítése a vágya, a motívuma a kapitalista termelésnek, hanem a profit után való hajsza. Minthogy egyrészről a világháború, az imperialista háború teljesen tönkretette a kapitalista termelést, a termelés eszközeit, másrészről a háború befejezése folytán beállott schleppende krise, húzódó válság lehetetlenné teszi azoknak a profitoknak megszerzését, amelyekhez azelőtt hozzájutott

a kapitalizmus, és minthogy a háború folytán felgyűlt fiktív tőke, amely hadikölcsönökben van elhelyezve, olyan mértékű kamatozást követel, hogy nemcsak a tőkejövedelmet emészti fel, de szükségessé teszi egyes országokban a munkajövedelem négyötöd részének is a háborús költségek részére való lefoglalását, elkobzását: a kapitalista termelés lehetetlenné válik. Egészen kétségtelen az, hogy azok, akik annak idején a marxizmusnak különböző tételeit, többek között az úgynevezett elnyomorodási elméletet kifogásolták, nagyban csalódtak, állításaik, tételeik hamisaknak bizonyultak, mert még a **marxizmusnak** elnyomorodási elmélete, még ez a legtöbbet támadott elmélet is valónak bizonyult, úgyhogy csupán az elnyomorodási állapoton, egy áruhiányban szenvedő társadalmon, egy csökkent termelési lehetőségekkel rendelkező társadalmi állapoton keresztül juthatunk el a szocializmushoz.

Azokat a csökkent lehetőségeket, amelyeket nekünk a kapitalista termelési rend tönkremenetele biztosít a termelési erők továbbfejlesztése tekintetében, az erőszak, a proletárállam erőszaka pótolja. Hogy konkrét példát mondjak, egészen kétségtelen például, hogy a magyarországi kapitalizmus nem annyira koncentrált, az üzemek nem annyira centralizáltak, mint az angol vagy amerikai iparban. Ebből a szempontból objektíve a szocializmus gazdasági előfeltételei kisebb mértékben érettek, mint Angliában, ámde az állami erőszak, a proletárállam erőszaka, mely tulajdonképpen fordítottja a burzsoá állam erőszakának, az erőszakos beavatkozásnak a termelési rendbe, a termelési organizációba: ezt a kisebb mértékű gazdasági érettséget feltétlenül pótolja. Ma az állam erőszakszervezete révén megcsinálhatjuk egy-két esztendő alatt azt, amit huszonöt esztendő kapitalista fejlődése nem bírt megcsinálni a kapitalizmus éretlenebb volta miatt. Koncentrálhatjuk az üzemeket olyan mértékben, mint amilyen mértékben az amerikai tőkeegyesülések révén sem volt koncentrálható. Mesterségesen, a proletárállam erőszaka révén elérhetjük a diktatúrának általam rövidre remélt időszaka alatt azt, amit ötven esztendő kapitalista fejlődése alatt nem értünk el.

Ugyanúgy vagyunk az ideológiai tényezőkkel is. Egészen kétségtelen, hogy a magyarországi ipari és földműves proletariátus gross-jának, nagyjának, nagy tömegeinek szocialista ideológiái nem olyan érettek, mint aminő érettség szükséges ahhoz, hogy a szocializmusban, magának a kommunizmusnak első stádiumában az együttélési készség biztosítható legyen. Ámde a diktatúrának szerepe az ideológiai fejlődésben épp az, mint aminő a gazdasági fejlődésben. Szemben azzal, hogy a burzsoá állam egész szellemi erőszakszervezete, de maga a fizikai erőszakszervezet is mind azt szolgálja, hogy ne bírjunk haladni, ne bírjunk fejlődni a szocializmus irányában, a diktatúra fizikai és szellemi erőszakszervezete mind a szocializmushoz való ideológiai érettséget, a szocializmusra való nevelést

szolgálja. Ezt jelenti a szocializmus állami propagandája, szemben az antiszocialista állami propagandával, amely minden burzsoá államnak elengedhetetlen jelensége volt. Itt van, elvtársaim, a diktatúra indoklása. Arról nem beszélek most, hogy a demokrácia, amelyet általában neveztek demokráciának, holott osztálydemokrácia volt, burzsoá osztálydemokrácia, erre a szerepre, ennek a feladatnak megoldására nem alkalmas. Ezt én lezárt kérdésnek tekintem. Az egyesülés pillanatában, akkor, amikor becsülettel odaállunk valamennyien a proletariátus diktatúrája mellé, akkor, amikor kimondottuk, hogy innét pedig visszafelé a kapitalizmushoz nem vezet út ***(Úgy van! Úgy van!),*** innét pedig oda, ahol újból a kapitalizmus terem, nem fogunk menni, akkor leszámoltunk egyszer s mindenkorra azokkal az előítéletekkel, azokkal a marxizmust kicsavaró tanításokkal, amelyek azt hirdetik, hogy a demokrácián, a burzsoá demokrácián keresztül fel lehet építeni a szocialista proletárdemokráciát. ***(Úgy van! Úgy van!)***

Én épp ezért az elvi indokolást nagyon rövidre fogom. Egy pár gyakorlati kérdésről beszélek még, minekutána utoljára hagyom a párt elnevezésének kérdését. A politikai téren mi a diktatúra eszközeinek következetes gyakorlását követeljük. Megfosztjuk a burzsoáziát attól a lehetőségtől, hogy az erőszakot állítsa szembe újból a proletariátussal, megfosztjuk attól a lehetőségtől, hogy újból fizikai és szellemi erőszakszervezetet teremthessen a maga számára, hogy a kapitalizmust visszaállítva, a szocialista fejlődést megakassza. Ez a lényege a proletárdiktatúrának. Elnyomó szervezet ez is, éppúgy mint a burzsoá államforma, de céljaiban különbözik, amennyiben az elnyomó szervezet nem az elnyomást, nem a hatalom konzerválását szolgálja, hanem az elnyomás megszüntetésére és minden hatalom megszüntetésére törekszik. Ez a diktatúra lényege. Ez jut kifejezésre azokban a politikai követelésekben, amelyek a programban tartalmaztatnak. Minden jog a dolgozóké. Ez a látszólag homályos és bizonyos, hogy nem túlságosan marxista precizitású kifejezés azt jelenti csupán, hogy a proletariátus osztálya nem választható el olyan éles határvonallal, mint aminő éles határvonalak, mondjuk, a geometriában vannak. Éppen a marxista dialektika tanítása az, hogy nincsenek elválasztó pontok, nincsenek elválasztó vonalak, nem tudjuk pontosan megállapítani azt, hogy hol kezdődik egyesosztályoknálaproletár,holkezdődikaburzsoá, viszont azonban biztosítani kell ennek ellenére is az igazi, a törzsproletariátus vezető szerepét a proletárállamban. ***(Élénk helyeslés és taps.)***

Én nem értek egyet azokkal az elvtársakkal, akik azt mondják, hogy a proletariátus diktatúrája éppúgy, mint az eddigi összes diktatúrák, a kisebbség diktatúrája. Én csak azt mondom, hogy a proletariátus diktatúrájának gyakorlása tényleg egy aktív kisebbség kezében van, de ez az aktív kisebbség viszi, vezeti magával a proletariátusnak, a dolgozóknak összes passzív tömegeit. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Ez az, amit mi a munkás-

mozgalomban mindenütt tapasztalunk, tapasztaltunk a legkisebb sztrájkmozgalmakban, tapasztaltunk az egész szakszervezeti és pártmozgalmakban, hogy egy áldozatkész, öntudatos kisebbség vitte előre azokat a passzív, úgynevezett indifferens, kevésbé öntudatos tömegeket, amelyek kitették a kapitalista fejlődés folyamán a proletariátus tömegeit. Ez az aktív kisebbség mind szélesebb és szélesebb lesz. Csak tekintsünk végig a szakszervezeti és pártmozgalom, az egész munkásmozgalom fejlődésén. Gondoljunk vissza azokra az időkre, amikor - amiként a kommunista manifesztum mondja - az egyes munkás küzdött az egyes munkaadókkal, egész addig, amíg a nemzetközi munkásmozgalomban egy igen erős kisebbség vitte magával a már relatíve folyton süllyedő és süllyedő passzív többséget. Ez az, amit feltétlenül figyelembe kell venni ennek a kérdésnek tárgyalásánál.

A másik kérdés az a diktatúrának - hogy úgy mondjam - tartalmára és tartamára vonatkozik. Határozottan kifejezésre kell juttatnunk a programban azt, hogy a diktatúra átmeneti jellegű, úgy amiként azt Marx tanította, átmenet a kapitalizmusból a szocializmusra, mint a kommunizmus első stádiumára, úgy amiként azt Marx a gothai program bírálatában állította. Ez átmeneti idő alatt a diktatúra konzekvens, határozott kezelése és ennek a határozott kezelésnek minden eszközzel való előmozdítása a forradalmi munkáspárt feladata. A diktatúra - ismétlem - a tekintélyelven alapszik, a diktatúrának tekintélyre van szüksége, mint ahogy nemcsak a diktatúrában, de egy szakszervezeti demokráciában vagy egy pártdemokráciában is szükség volt mindenkor a tekintélyre. Annál inkább szükség van, elvtársaim, erre a tekintélyre akkor, amikor nem egy homogén, nem egy ugyanazon osztályhoz tartozó tömeggel szemben gyakoroltalak a tekintély, hanem ellenséges, ellentétes érdekű burzsoá tömeggel szemben. Minden ingadozás, a diktatúrának minden gyönge kézzel való kezelése azt jelenti, hogy a diktatúra tekintélye csökkent, a diktatúra tekintélyének csökkenése pedig a proletariátus részéről felesleges véráldozatot jelent. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Azt jelenti, hogy a csökkent tekintélyű diktatúrával szemben csökken a kívülről ráerőszakolt fegyelem a burzsoáziában, csökken a félelem a burzsoáziában, és így könnyebben támad fel velünk szemben az ellenforradalom. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Aki azt akarja, amit én is akarok és amit sokan akarunk, hogy ez a forradalom ne legyen véres, hogy ennek a forradalomnak minél kisebb véráldozata legyen, hogy - én ugyan nem ismerek el osztályközi erkölcsöket, osztályközi humanitást, de ha már erről beszélünk, miként a humanitárius emberek szokták mondani - minél humánusabb legyen, akkor arra kell törekedni, hogy a diktatúra minél szilárdabban, minél erősebb kézben gyakoroltassák. ***(Úgy van!)*** Csak így kerülhető el, elvtársaim, az, hogy proletárvér ömöljék. De hisz a burzsoáziának is ez az érdeke, mert a burzsoának is akkor jó, hogyha nincs neki

módja feltámadni a proletariátus mindeneket letörő diktatúrája ellen. ***(Ügy van! Ügy van! Taps.)***

Politikai követeléseinknél a bürokrácia kérdése az egyik legfontosabb és legfájóbb pont. Elvtársak, a bürokrácia a burzsoá államnak volt részben fizikai, részben szellemi erőszakeszköze. Ha mi a Tanácsköztársaság eddigi rövid élettartama alatt a burzsoá állam bürokráciáját tönkre tudtuk volna tenni, akkor a programunkban, a bürokráciára vonatkozó követelés a régi bürokráciára vonatkoztatva, már el is avult volna. így ellenben nekünk a bürokráciának kétféle fajtája ellen kell küzdeni, a régi és az új bürokrácia ellen. ***(Élénk helyeslés.)*** A régi bürokrácia rudimentuma, csökevénye a burzsoá államnak. Veszedelmes azért, mert a bürokráciának, amely a burzsoá állam idején el volt foglalva, ma semmi egyéb tennivalója nincs a legtöbb intézmény keretében, mint az ellenforradalom felett gondolkozni. ***(Ügy van! Ügy van!)*** Ez az, ami nagyon komoly veszedelme a proletárdiktatúrának, a magyarországi forradalmi munkásosztálynak. Ezt a bürokráciát meg kell szüntetni. Ne tévessze senki össze, elvtársak, mindig hangsúlyozni kell azt, hogy nem szabad összetévesztem az intelligenciának a proletárállam szolgálatába való állítását a bürokrácia elleni küzdelemmel.

Az intelligencia, ami valóban intelligencia, a szaktudás nem nélkülözhető a proletárállam szempontjából. Ne csaljuk magunkat, az a proletariátus, amely ma uralmon van, a kapitalizmus idején nevelődött mint az elnyomott osztály egyik tagja, amely a burzsoá államtól jóformán semmi nevelést nem kapott, mert amit kapott, azt a munkásosztály üldözött szervezeteiben kapta. Egészen kétségtelen, hogy mi nem tudjuk és mi nem is akarjuk nélkülözni a szaktudást. Ellenben azt, hogy külön réteg emelkedjék a proletariátus felett, amely külön réteg, ha a proletariátus nevében is, de attól függetlenül gyakorolja a hatalmat, meg nem tűrhető. ***(Úgy van!)*** A proletariátus diktatúrája, mint sokszor hangsúlyoztuk, proletárdemokráciát jelent, egy olyan osztálydemokráciát, amely minden bürokrata rétegnek a proletárság fölé való emelkedését meg kell hogy akassza, lehetetlenné kell hogy tegye. Nem szabad engednünk, hogy a hivatalok örökkévalókká és örökletesekké váljanak, nem szabad megengedni azt, hogy a hivatalok révén egyeseknek kiváltságok jussanak. Megfizetni becsülettel, de semmi kiváltságot nem tűrni, ezt jelenti a bürokrácia megszüntetése. ***(Élénk helyeslés.)***

Ez, elvtársaim, egyként vonatkozik a régi és új bürokráciára. A régi bürokráciával könnyebben fogunk végezni, ha a diktatúrát erős kézzel gyakoroljuk. A veszedelem az új bürokrácia. ***(Úgy van!)*** Én az új bürokráciában csupa veszedelmet látok. ***(Úgy van!)*** Látom azt, hogy a szocializmusra való átmenet, a diktatúra megszüntetése fog majdan nehézségekbe ütközni, ha nem tudjuk megcsinálni azt, hogy ne legyen külön réteg, amely a hatalmat önállóan gyakorolja. ***(Ügy van! Úgy van!)*** Én ez ellen nem ma küzdők

először. Oroszországban kezdtük el néhányan a küzdelmet, már akkor a szovjetköztársaság kezdetén, jóformán az új bürokrácia kialakulása ellen, és sikerült is ott már elérni azt, hogy a gyár és a hivatalok között egészséges anyagcsere, egészséges fluktuáció van. A hivatalnokká lett munkás, aki munkatárs a különböző szovjet intézményekben, tag a különböző tanácsokban, visszatér onnan a gyárba, és így állandó körforgás áll fenn. A hivatalnok - nincs még ez az állapot, de efelé haladunk - soha nem távozhat el a gyártól, a műhelytől, a proletár tömegektől, amelyekkel való állandó kontaktusa az egyes-egyedüli biztosítéka annak, hogy a bürokrácia kiküszöböltessék. ***(Úgy van! Úgy van!)***

Elvtársaim! Az a követelés, amelyet a programtervezet tartalmaz, hogy a megválasztottak javadalmazása nem lehet magasabb a tanult munkásokénál, ugyanezt jelenti. Igaz ugyan, hogy a kapitalizmus idején is volt már munkás, akinek jobb javadalmazása volt, például egy vasesztergályosnak, mint valami kisebb vagy középtisztviselőnek, de kétségtelen dolog az, hogy az állami termelési és bankbürokrácia a fizetése révén is kiváltságolt volt. Olyan magas fizetésekben részesült, hogy feltétlenül a kapitalista osztálynak lett függvénye, a kapitalista osztály akaratának végrehajtója, akkor is, ha egyébként maga tőkével nem rendelkezett. Az a követelmény, hogy a specialisták kivételével senkinek fizetése ne lehessen magasabb, mint egy tanult munkás átlagos fizetése, amit a párizsi kommün valósított meg először, ez a marxista követelés szintén garancia arra, hogy a bürokráciát lehetetlenné fogjuk tudni tenni, amit meg is kell tennünk, ha azt akarjuk, hogy tényleg ez a harc legyen a végső, hogy a diktatúráról a szocializmusra való átmenet végleges, sima és békés legyen, hogy a munkásosztály a maga akaratát minden erőszak szembeállítása nélkül gyakorolhassa és hajthassa végre.

Katonai téren, elvtársaim, némelyek előtt furcsának tetszik, hogy követeléseket állítunk fel, holott mi pacifisták és minden háborúnak ellenségei volnánk. Ez valóban furcsa is, különösen akkor, ha arra gondolunk, hogy sokak előtt a pacifizmus kurzusa még nemrégiben magasan állott. A pacifizmus kurzusa azonban nagyon lehanyatlott, és emelkedett: nem az imperialista háborúnak, hanem a forradalmi osztályháborúnak a kurzusa. Egészen kétségtelen, hogy mindaddig, míg a nemzetközi proletárforradalom nem terjed - amiről e program alkalmából nem akarok beszélni, mert hiszen lesz még alkalmam rövidesen erről a kérdésről beszélni -, mindaddig, míg a nemzetközi forradalom egész Európát át nem alakította, a katonai erőket nem nélkülözhetjük, azért, mert a burzsoázia folytatja osztályharcát velünk szemben, és nekünk is folytatnunk kell osztályharcunkat a burzsoáziával szemben. ***(Helyeslés.)*** A különbség csupán az, hogy azelőtt mi állottunk fegyvertelenül, kitárt mellel a fegyveres burzsoáziával és a burzsoá fegyveres erőszakával szemben, ma pedig a saját lefegyverzett

burzsoáziánkkal szemben állunk fegyveres kézzel, és fegyverekkel állunk a felfegyverzett imperialista burzsoázia zsoldosai ellen. Ez az, ami a Vörös Hadseregre vonatkozó követelésünket illeti.

A hadsereg tulajdonképpen a felfegyverzett proletariátus, amely őrt áll a forradalom vívmányai mellett. Osztályhadsereg, amennyiben nem szolgáltatjuk ki fegyvereinket a burzsoáziának, hogy azokat ellenünk használhassa fel. A hadsereg osztályjellegét meg kell őriznünk azért, mert a burzsoázia minden felfegyverzése a forradalom veszedelme. Nem azt jelenti ez, hogy mi csak a városi, az ipari proletariátusra akarjuk korlátozni a felfegyverzést. Ostobaság volna, hogy csupán ezt az elitjét szolgáltassuk ki esetleg a halálnak. ***(Helyeslés.)*** Be kell vonnunk mindazokat a rétegeket, amelyek proletáregzisztenciák, úgy az iparból, mint a mezőgazdaságból, hogy minél inkább kíméljük azokat az elemeket, amelyek a termelő- és szervező munkában a legértékesebbek. ***(Helyeslés.)***

Én, elvtársaim, itt ragadom meg az alkalmat arra, hogy kimondjam azt, hogy ezt tartom az utolsó esetnek arra, hogy csupa tiszta szocialista zászlóaljakat, tiszta munkásezredeket csináljunk. ***(Helyeslés.)*** Ennek, elvtársaim, lejárt az ideje. Ez kellett akkor, amikor nem volt másban bizalmunk, mint csupán a proletariátus elitjében. Ennek véget kell vetnünk azzal, hogy el kell osztanunk az öntudatos proletárságot olyan proletárok közé, akik az öntudat alacsonyabb fokán állanak. Meg kell kímélnünk ezeket a proletárokat, mihelyt ennek ideje elkövetkezik, és ez az időpont hamarosan el fog következni. ***(Helyeslés.)***

A harmadik pont nemzetiségi téren való követeléseinket tartalmazza.

A burzsoázia osztályuralmának megszüntetésével megszűnt a nemzetiségi elnyomás is. Ez a kommunista manifesztumnak egyik legközkeletűbb ténye. Sok beszélni valóm erről nincsen.

Ez az állam, amely klasszikus országa volt a nemzetiségi elnyomatásnak, ma föderatív proletárköztársasággá alakult. Erről nekünk nem is volna mit beszélnünk, csupán egyet kell megjegyeznünk.

Minthogy nemzetileg nem volt elnyomva a magyar nyelven beszélő proletariátus, amely többségét alkotja a Tanácsköztársaságnak, ennélfogva reánk az a feladat vár, hogy elfelejtessük a különböző más nemzetekhez tartozó elvtársainkkal, proletártársainkkal az eddigi nemzeti elnyomatást. Azoknak a nemzetiségi uszítóknak, akik szívesen identifikálták a magyar nyelven beszélő proletariátust a magyar nyelven beszélő burzsoáziával, kezéből ki kell ütnünk minden fegyvert. Mivel tehát a magyar proletariátus nemzetileg nem volt elnyomva, mint az ország többi nemzetéhez tartozó proletárok, ezért ezekkel különösen tapintatosan kell bánni, nehogy nemzeti érzékenységüket megbántsuk. Egyébként mint a föderatív köztársaság hívei, az egymással szövetséges tanácsköztársaságok rendszerére

törekszünk a legteljesebb nemzeti és kulturális autonómiának, önkormányzatnak és függetlenségnek biztosításával. ***(Nagy tetszés és taps.)***

Az oktatás kérdéséről szintén keveset akarok beszélni. Hiszen politikai téren kifejtett követeléseinkkel kapcsolatban elmondottam, hogy a proletárdiktatúra egyrészről egy, a termelést erőszakkal tenyésztő és fejlesztő intézmény, de másrészről a proletárdiktatúrának egy, a szocializmusra nevelő intézetnek kell lennie, és az iskolát a szocializmusra való nevelés szolgálatába kell állítani. Ezen a téren ez a mi programunk.

Gazdasági téren, elvtársaim, szintén ismerik az elvtársak követeléseinket. Ezekből különösen azt hangsúlyozom, hogy az üzemi és gazdasági koncentrációt, továbbá a pénzügyi ellenőrzést kell sürgősen megvalósítani. A szocialista pártnak kell vezetnie ezen a téren. Ennek a forradalmi munkáspártnak feladata, hogy tagjai révén különböző kormányzati szervekben ilyen irányban erős nyomást gyakoroljon. A szocialista párt tagjai, a kommunisták és öntudatos szocialisták kell hogy legyenek azok, akik minden vonalon véget vetnek annak, ami a forradalom első stádiumában szükségszerűen keletkezett, véget vessenek annak a pénzügyi anarchiának, amely, mint tegnap a munkástanács ülésén is elmondottam, abban nyilvánul, hogy nagyon sok helyen a Krisztus palástját is ellopják.

Ez az, amit itt a kongresszuson fel akarok vetni, ez az, amit az elvtársak, különösen a vidékiek vigyenek haza azzal, hogy ebben az irányban közvéleményt kell teremteni, mert nem szabad egy új gazdasági és pénzügyi anarchiának helyet adni.

Az agrárkérdés, programunk utolsó előtti pontja egyik centrális kérdésünk. Hogy sok nincs bent a programban róla, az egészen természetes. Ez egy olyan kérdés, ahol még bizonyos tapogatózás van. Ezt elismerem. Nekünk, elvtársaim, az agrárkérdés megoldása tekintetében okunk van óriási büszkeségre, aminőre sehol a világon nem volt még ok és alkalom.

Meg tudtuk oldani szerencsés körülmények folytán azt, hogy nálunk a mezőgazdaságban a társas termelés nem utópia, hanem a mezőgazdasági terület egy jó része társas művelés alá került.

Az e téren felvetődött sok különböző probléma közül a termelőszövetkezetek államosítása az, amit többen kívánnak. Én ezzel szemben azon az álláspontón voltam, hogy mindaddig, amíg a termelőszövetkezetek révén meg nem kedveltetjük a parasztság kisgazda elemeivel a társas termelést, amíg az osztály-árpolitika révén, a mezőgazdaság proletár elemeinek kedvezményezése útján szorosan mellénk állítása révén nem tudjuk a kisgazdák közé bevinni a társas termelés szükségességét, addig maradjunk meg a termelőszövetkezeti rendszer mellett, és csak azután vezessük be a tiszta szovjetgazdálkodást. ***(Helyeslés.)***

Elvtársak! A fejlődés dialektikus menete nem jelenti azt, hogy átugorhatunk egyes fejlődési fázisokat, csak azt jelenti, hogy okosan, marxista

szemüvegen ítélve meg az eseményeket, forradalmi energiával dolgozva megrövidíthetjük nagymértékben a fejlődés egyes etapjait. így vagyunk ezzel a mezőgazdaságban is.

A mezőgazdaság reánk nézve azért jelent egy olyan nagy fontosságú kérdést, mert a proletariátus öntudatlan elemei elsősorban a mezőgazdasági népességből rekrutálódnak. A mezőgazdasági proletariátussal szemben nekünk minden eszközzel biztosítanunk kell az ipari proletariátus vezető szerepét.

Felhasználom a mai alkalmat arra, hogy a ***Világszabadságnak*** egynéhány cikkével szemben polemizáljak. A ***Világszabadság*** egy új Monroe-elvet állít fel avval, hogy a földmunkások szövetkezete a földmunkásoké. Olyan volna ez, mintha azt mondanék, hogy a vegyészeti munkások szövetkezete csak a vegyészeti munkásoké, és abba a szakszervezeti tanácsnak semmi beleszólása nincsen. Ha mi osztályegységet akarunk, akkor nem elzárkózást kell teremteni a különböző szervezetek között, hanem igen szoros összekapcsolódást. Különösen fontos ez a mezőgazdasági proletariátusra vonatkozólag. ***(Nagy tetszés és taps.)***

Ma, elvtársaim, megmondom őszintén, frázis a mezőgazdasági és ipari proletariátus testvérszövetsége. Nem akarok itt rátérni ennek okaira. Sok mindenféle oka van: a rossz agitáció, helytelen módszerek alkalmazása stb. ***(Úgy van!),*** ami megakasztotta munkánkat ebben a tekintetben. De ezt a munkát úgy megcsinálni, hogy egy Monroe-elvet mondjunk ki a földmunkásságra vonatkozólag, hogy földmunkásoknak csak földmunkás agitálhat, és földmunkások csak földmunkással állanak szóba, és nem állnak szóba az ipari proletariátussal, szerencsétlenség volna a szocializmus és kommunizmus fejlődésére. ***(Helyeslés.)***

Tisztelt elvtársak! Meg vagyok győződve róla, hogy azok a munkások, akiknek a munkásmozgalomban tapasztalataik vannak, akik ismerik a munkát, és akiknek valami kis gyökerük van a faluban — hiszen a magyarországi ipari proletariátus nagyon fiatal múltra tekinthet vissza, alig egy pár generációra -, meg fogják tudni találni az utat arra, hogy megteremtsék valójában az ipari és mezőgazdasági proletariátusnak ezt az elengedhetetlen testvéri szövetségét. ***(Helyeslés.)*** Végül itt van a munkásvédelem követelése. Az idő rövid volt. Két és fél hónap alatt mindent nem lehetett megvalósítani azokból, amik az átmeneti programban munkásvédelmi követelések voltak a különböző munkáspártoknál.

Az aggkori és rokkantbiztosítás kérdése megoldásra vár, megoldásra vár az ipari higiénia terén egy egész sereg kérdés. Ez az áruszegény és anyagszegény társadalom olyan, hogy nem tudjuk máról holnapra átalakítani a gyárakat, úgyhogy marad még követelés, marad még kérdés, amelyek azonban elméleti jellegűek. A proletariátus ugyanis a maga gazdája lévén, azt csinálja meg, amit meg tud csinálni. Mindent megcsinálunk, amit

megcsinálni tudunk a munkásvédelem terén, különösen a higiénia terén, és ez legelsőrendű feladat.

Itt azonban megpendítek egy másik követelményt is, ugyanis a nyolc órai munkaidő leszállításának kérdését. Lehetnek olyanok, akik erre azt mondják, hogy túl korai a követelés beállítása, de úgy beállítva, amint itt van, ezt nem lehet mondani. Itt egy sajtóhiba van - nem termékenységről van szó, a termelőerők fejlődéséről van szó. A produktivitás növekedésével a munkaidőt fokozatosan csökkentjük, ez nem jelenti megfelelő munkafegyelem mellett a produktivitásnak a csökkenését. Ennek azonban első feltétele az, hogy munkafegyelmet teremtsünk. ***(Igaz! Úgy van!)***

A Tanácsköztársaság különböző intézményei ma, amikor a proletár még ahhoz van szoktatva, hogy ő a hivatalban nem azt látja, aminek a hivatalnak tényleg lennie kellene, amikor a hivatalban még idegent lát, mert a rendőrkapitányhoz és az iparhatósági biztoshoz van szoktatva, ma, amikor a Tanácsköztársaság különböző szervei még csak átmenőfélben levő állapotban voltak, a proletár tömegek, hogy úgy mondjam, nem voltak organizálva, nem voltak széles szociális alapokra fektetve, amikor a termelési organizáció még fiatal volt, mondom, ma a Tanácsköztársaság különböző intézményei még olyanok, hogy tényleg a munkafegyelem nem volt olyan, mint amilyennek lennie kellett volna. A munkafegyelem csökkent már a kapitalizmus dezorganizálódása idején, a munkafegyelmet nem is lehetett megcsinálni eddig, mert a munkafegyelemnek vannak objektív feltételei, objektív feltétel elsősorban a termelés szervezett volta, az ily tönkrement üzemekben pedig nem lehetett még elsőrendű munkafegyelmet teremteni, ahol maga az üzemi berendezkedés sok esetben akadálya a munkafegyelemnek. Ha azonban nincs is meg az objektív feltétele a munkafegyelemnek teljesen, meg kell teremteni annak szubjektív feltételeit agitációval, fegyelmezéssel, a legszigorúbb fegyelmezéssel. ***(Igaz! Úgy van!)***

Egészen holtbizonyos, hogy a mai élelmezési viszonyok - hogy erre is rátérjek az élelmezési viszonyok nem túlságosan rózsásak, hogy az az ételráció, amelyhez ma jut a munkásság, nem alkalmas arra, hogy rövid idő alatt, bizonyos időegységek alatt nagy munkaintenzivitást fejtsen ki, nagy munkateljesítményt nyújtson. De ne feledjük el, hogy a munkafegyelmet ennek ellenére is helyre kell állítani! ***(Igaz! Úgy van!),*** helyre kell állítani mindenképpen, és a proletárság elitjének feladata, hogy ezt a munkafegyelmet helyreállítsa. ***(Igaz! Úgy van! Taps.)***

Abban bizonyára nem lesz eltérés, hogy ez a párt tisztán proletárpárt legyen. ***(Igaz! Úgy van!)*** Tisztán proletárpárt legyen, amelyet elsősorban a proletariátus elitje vezet. Azt hiszem, hogy ez nem proletárarisztokráciának, nem munkásarisztokráciának termelése, mert hiszen munkásarisztokráciát termelni csak intézményesen lehet, akkor, ha a munkásarisz-

tokráciának privilégiumai vannak. Ha nincsenek privilégiumai, akkor csak elitről lehet szó, magasabb öntudatról, magasabb áldozatkészségről, és a magasabb öntudati fokkal, a magasabb áldozatkészséggel rendelkező, hogy úgy mondjam, erkölcsileg is emelkedettebb proletariátus lehet az, amely a munkafegyelem szubjektív feltételeit megteremtheti. A szubjektív feltételek nélkül munkafegyelmet nem teremthetünk, és azért a proletárpárt, amely a proletariátus elitjét képviseli, amely a proletár elitet tömöríti össze, ismerje elsőrendű feltételének, programatikus feltételének a munkafegyelem helyreállítását, a munkafegyelem megteremtését. ***(Helyeslés.)***

Én, tisztelt elvtársak, majdnem végeztem is, és azzal fejezem be, amivel kezdtem, hogy ugyanis a program legyen alapja az egységnek, az egység csak forradalmi cselekvésben lehet és nem lehet másban ***(Igaz! Úgy van!),*** a másik az, hogy az igazi mozgalom egyetlen lépése többet ér egy tucat programnál. ***(Élénk helyeslés és taps.)***

Hadd beszéljek még, tisztelt elvtársak, a névváltoztatás kérdéséről. Amint látják, háromféle álláspont van. Az egyik szerint a cím lenne: a Szocialisták Magyarországi Pártja. A másik cím: a Kommunisták Magyarországi Pártja. ***(Éljenzés.)*** A harmadik: a Szocialisták, a Kommunisták Magyarországi Pártja.

Tisztelt elvtársak! Az elnevezés kérdése talán mellékes is volna, talán sokak mellékesnek tekintik, hogy milyen névre keresztelik a gyermeket. Viszont Hilferding a Marx-stúdiumok bevezetésében kifejti, hogy „Namen sind Wirksamkeiten", kifejti, hogy a neveknek is van bizonyos hatásuk, szimbólumuk.

A harmadik Intemacionálét Kommunista Intemacionálénak hívják, a harmadik Intemacionálé visszatérés az első Intemacionáléhoz, visszatérés a „Kommunista Kiáltvány" hagyományaihoz. Ez egy oka annak, hogy mi annak idején a Kommunista Párt nevet vettük fel Oroszországban. Ez az egyik ok. A másik ok az, hogy megkülönböztessük magunkat lehetőleg azoktól a munkáspártoktól, amelyek nem forradalmi munkáspártok. Én magam részéről ajánlottam azt, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártjának nevezzük magunkat. ***(Éljenzés és taps.)*** Weltner elvtárs - teljesen objektíve referálok mindenről - azt az álláspontot hangoztatta, hogy mivel a szocialista elnevezés nem megalázó elnevezés ***(Igaz! Ügy van!),*** ennélfogva fogadjuk el a Szocialisták, a Kommunisták Magyarországi Pártjának nevét, viszont Kunfi azt javasolta, hogy maradjon a Szocialisták Magyarországi Pártja. ***(Éljenzés és taps.)***

Tisztelt elvtársak! Én azt mondom ***(Mozgás, nyugtalanság. Halljuk! Halljuk!),*** hogy fenntartom a magam álláspontját, azzal a kiegészítéssel, hogy taktikai szempontból is azt ajánlom nyíltan, hogy legyen Kommunisták Magyarországi Pártja. ***(Éljenzés és taps.)*** Eltekintve attól, hogy én

elméletileg helyesnek tartom, egy nagy veszedelemre akarok rámutatni, a veszedelem pedig az, hogy ezt a nevet esetleg még egyszer kisajátíthatnák, és ezt én nem akarom. ***(Helyeslés.)*** Lehetnek anarchisták, lehetnek olyanok, akik magukat baloldalibbnak tartják, mint én - bár azt mondom, hogy fórt adok mindenkinek a baloldaliságban -, lehet, hogy azok ki akarják használni azt, hogy e név forradalmi név, forradalmi múltja van. Nem akarom, hogy bárki kihasználhassa és bárki üzérkedhessék e név cégére alatt. ***(Éljenzés és taps.)*** E döntő szempontból és ezen az alapon ismételten javaslom, hogy legyen pártunk a Kommunisták Magyarországi Pártja. ***(Élénk éljenzés és taps.)***

Gyorsírásos jegyzőkönyv. - Pl Archívum. 608. f.
A Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja kongresszusi jegyzőkönyve. 1919. június 12. 35-56. old.

VÁLASZ A PÁRTPROGRAMRA VONATKOZÓ FELSZÓLALÁSOKRA

Tisztelt elvtársak, bejelentem azt, hogy Kunfi elvtárs elállott ama indítványától, hogy maradjon meg a Szocialista Párt elnevezés. ***(Éljenzés.)*** És a három indítványozó egyöntetűen megállapodott abban, hogy a párt neveztessék Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártjának. ***(Hosszan tartó éljenzés és taps.)*** Ezzel az általános helyesléssel találkozott bejelentés után mindamellett nekem a következő megjegyzéseim vannak: Tisztelt elvtársak, az egység nem tisztán a program egységének és nem is a formák egységének kérdése. Az egység a forradalmi cselekvés egysége ***(Helyeslés és taps.),*** ezzel én körülbelül válaszoltam is nagyjában és egészében Kunfi elvtárs felszólalására.

Forradalmi cselekvés csak az, amely egységet teremtett ebben a pártban, és elszánt forradalmi cselekvés, amely nem néz hátra, amely nem keres utakat visszafelé, hanem utakat néz előre, amely a proletariátus felszabadítására, a kommunizmus első stádiumára, a szocializmusra, a kommunizmus második stádiumára, a tulajdonképpen való kommunizmusnak megvalósítására törekszik. ***(Éljenzés, taps.)*** Egészen kétségtelen, hogy a diktatúra módszereinek kezelése tekintetében lehetnek eltérő vélemények, azonban nem a diktatúra módszereitől való eltérés az, amikor valaki a diktatúrát a módszerei kritériumától akarja megfosztani. A diktatúra, elvtársaim, elnyomás, kétségtelenül elnyomás, amely egy szükséges átmeneti állapotban van meg, és ha valaki ezt az elnyomást meg akarja szüntetni humanitárius ideák jelszavával, akkor ez, tisztelt elvtársaim, nem a diktatúra módszereitől való eltérés, hanem a diktatúra ellen való támadás.

Itt kell Kunfi elvtárs szemére hánynom azt, mert kétségtelen dolog elvtársaim, sok szükségtelen tyúkszemrelépés történt, de elvtársaim, tyúkszemretaposás mindenképpen szükségtelen, mert nem a tyúkszemre, hanem a nyakára kell taposni. ***(Élénk éljenzés és taps.)*** Én, elvtársaim, ellentétben Kunfi elvtárssal, nem ismerek osztályközi erkölcsöt, osztályközi humanitást. A kapitalizmusnak megvan a maga osztályerkölcse, a proletariátusnak kell a saját osztályerkölcsét ezzel szembeállítani. Nevezheti Kunfi elvtárs machiavellizmusnak ezt, én azt mondom, hogy csak azt az erkölcsöt ismerem, amely a proletariátus osztályérdekének megfelel. Még egyre kívánok Kunfi elvtárs fölszólalásában rámutatni, mégpedig arra, hogy azt mondotta, hogy majmoltuk az orosz proletárforradalmat. Ez ellen a vád ellen, amely egyike a legsúlyosabb vádaknak, mert azt jelenti, hogy sablonok után indultunk, hogy nem értünk a módszerek alkalmazásához, ez ellen tiltakoznom kell. Már annak idején, mielőtt egyesültünk volna, sokszor fölmerült ez a kérdés, és én akkor is hangsúlyoztam mindenkor, hogy nekünk nem szabad onnan kiindulnunk, ahonnan kiindult az orosz proletárforradalom, nekünk azonban az orosz proletárforradalom összes módszereinek elméleti és gyakorlati eredményeit értékesítenünk kell és értékesítettük is nagyjában.

Ez volt az oka annak, hogy két és fél hónap alatt szervezettség tekintetében többre mentünk, mint amennyire ment az orosz proletárforradalom egy esztendő alatt. Ismét hangsúlyozom azt, hogy nem lehet kiugrani a fejlődés egy fokát sem, csak meg lehet azt rövidíteni. Azok a bajok, amelyekről sok elvtárs beszélt, a dezorganizáció, az organizáció hiánya elkerülhetetlenül szükséges a fejlődési állapotban. De éppen azért, mert ismerjük az orosz proletárforradalom tapasztalatait, bátran szembeszállhatunk ezekkel a bajokkal, és így a proletárforradalmat kritizálhatjuk önmagunk is, és ezeket a bajokat rövidesen ki fogjuk irtani. Nem a diktatúra az oka ezeknek a bajoknak, nem is a diktatúra formáinak kezelése, éppen úgy, mint ahogy a diktatúra eddigi módszere nem az oka annak, hogy szellemi életünk lehanyatlott, hogy ebben az országban szellemi termelés nem volt.

Egész kétségtelen dolog, hogy a diktatúra nem túlságosan alkalmas az individuális szabadság kifejlődésére, nem túlságosan alkalmas arra, hogy az egyéniség szabadon kibontakozhassék. Ámde az a szellemi élet hanyatlott le, az a kútmérgező szellemi élet, amely a burzsoázia szolgálatában állott, amely a burzsoá állam erőszakszervezete volt, és az a része, amelyet burzsoá szépirodalomnak neveztek. ***(Éljenzés és taps.)*** Új szellemi életnek, új kultúrának kell támadnia magából a proletariátusból, és én bízom a proletariátus termelőerejében, abban a termelőerőben, amely intézményeket lerombolt és intézményeket alkotott, hogy meg fogja találni a szellemi élet terén is a maga kivirágzását. Kétségtelen, hogy ez nem a ***Ma*** irodalma, amely a burzsoá dekadencia terméke. Új szellem fog megnyilat-

kozni a proletár szellemi élet terén, amelyből a proletariátus osztályának szelleme fog kivirágozni.

Hogy nem keletkezhetett új szellemi termék a proletárdiktatúra ezen rövid ideje alatt, viszont, hogy a régiből nem virágozhatott ki az értékes és maradandó a proletariátus számára, abból, hogy itt a proletárkultúra emelése érdekében oly kevés történt, nem lehet azt következtetni, hogy a diktatúra módszere, hanem azt, hogy személyi tehetetlenség volt ennek oka.

Egyébként, elvtársaim, a programhoz érdemben indítványt csupán Rónai Zoltán elvtárs tett, melyhez én is hozzájárulok. Ő poentírozni kívánja azt is, hogy mi a célunk, mi a magunk forradalmi munkája, hogy a világforradalmat kitöréshez segítsük, hogy a világforradalmat előidézzük.

A kommunista munkások magyarországi pártja ezt a célt csak úgy tudja elérni, ha nem egyedül küzd, hanem a többi ország proletariátusával, ha egységes frontot alkot mindazon proletárpártokkal, amelyek célja a világforradalom előkészítése. A nemzetközi forradalomnak a példa propagandájával való kiváltása, ez pártunk legfőbb feladata. Ezért ehhez a módosításhoz hozzájárulok.

A másik indítványhoz, amelyet Rónai elvtárs gazdasági téren benyújtott, azt tudniillik, hogy mi a kisüzemeket nem bántjuk, nem a diktatúra, tehát a közvetlen erőszakkal sajátítsuk ki, ghhez is készséggel hozzájárulok, éppen úgy, mint a kisgazdákra vonatkozó módosításhoz. Végül a munkásvédelem terén egy kifelejtett részt pótolt Rónai elvtárs, hogy tudniillik nemcsak a megrokkant, hanem az elaggott munkásokról is gondoskodik a proletárállam. Ez természetes, én tehát Rónai elvtárs minden módosításához hozzájárulok.

Engedjék meg, hogy még egyszer beszéljek az egység kérdéséről. Még egyszer hangsúlyozom, elvtársak, nincs az a program, amely biztosítja az egységet. Nem a szavakban, hanem a cselekedetekben van egység, és a munkásmozgalom egysége nem lehet más cselekedetekben, mint a forradalmi cselekedetek. Az egység legyen meg tehát, elvtársak, a szilárd, erőskezű, mindig körültekintő, de semmit sem kímélő forradalmi diktatúrában. ***(Nagy helyeslés.)***

Vörös Újság, 1919. június 14.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 346-364. old.

Nyilatkozat a Daily Newsnak

1919. JÚNIUS 14.

A londoni ***Daily News*** táviratilag kérdést intézett Kun Bélához, milyen álláspontot foglal el a magyar kormány az antant legutóbbi jegyzékével szemben, különösen, hogy megállították-e a magyar seregek előnyomulását az antant óhajának megfelelően.

Kun Béla a következőképpen válaszolt:

A magyar seregek előnyomulását mindenütt, ahol a cseh-szlovákok és románok nem támadnak, megállítottuk. Nem rajtunk múlik az előnyomulás megállítása, a cseh támadásokra most is, éppúgy, mint azelőtt, ellentámadásokkal felelünk, amelyek szétzúzzák a cseh-szlovák erőket. Az ilyen ellentámadások lökése természetesen elég erős arra, hogy egy-egy újabb város essék a kezünkbe a cseh-szlovák hadsereg egy részének pánikszerű menekülése közben. A román frontokon, mióta a Tiszán inneni területről az ellenséget kivertük, egyáltalában nincsenek harcok.

A ***Daily Newsnak*** arra a kérdésére, hogy igaz-e a bécsi lapoknak az az állítása, hogy a magyar offenzívát Lenin rendelte el a tanácskormány ellenkezése dacára, Kun így válaszolt:

Mint a jegyzékben is kifejtettem, mi senki ellen sem indítottunk ofFenzívát, hanem a végső szükség által kényszerítve ellentámadással feleltünk a cseh-szlovákok és románok offenzívájára. Egy szó sem igaz abból, hogy hadműveleteinket Lenin bármilyen irányban is befolyásolta volna.

A lap végül azt kérdezte, mi a magyar kormány véleménye arról, hogy az antant meg akarja hívni a békekonferenciára. Kun népbiztos erre így válaszolt:

Örömmel fogadjuk az antant meghívását a békekonferenciára, ámbár az osztrák tárgyalások után kevés reményünk van arra, hogy a békekonferencia határozmányai az ország népére a legcsekélyebb mértékben is megnyugtatóan hatnának. Mindezek ellenére szívesen elmegyünk, ha a meghívást megkapjuk, mert a személyes érintkezéstől azt reméljük, hogy sikerül a béke érdekében többet elérnünk vele, mint amennyit az eddigi eljárásokkal elértünk.

Vörös Újság, 1919. június 14. Kun Béla elvtárs
a tótföldi hadjáratról és a párizsi békekonferenciáról.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 365-366. old.

A tanácsok országos gyűlése

1919. JÚNIUS 14-23.

ATANÁCSKONGRESSZUS ÜDVÖZLÉSE
1919. JÚNIUS 14.

Tudva tudni, hittel hinni, bizalommal bízni abban, hogy eljön, hogy itt van a nemzetközi szociális forradalom ***(Lelkes éljenzés.),*** tudva tudni, hittel hinni a proletariátus történelmi hivatásában, abban a hivatásban, hogy fel kell hogy szabadítsa önnönmagát és meg kell hogy teremtse azt, ami nincs, meg kell hogy teremtse az emberiséget ***(Úgy van! Lelkes éljenzés.):*** ez vezesse munkájában a Magyarországi Tanácsköztársaság első kongresszusát!

Jön a nemzetközi proletárforradalom! De addig is, míg jönnek új osztagai, új csapatai segítségünkre, meg fogjuk védeni, meg fogjuk menteni mindenáron, minden erőnkkel ezt a tűzhelyét a nemzetközi proletárforradalomnak! ***(Éljenzés. Taps.)***

Győzünk! De még nincs itt az ideje a győzelmi mámornak. Elvtársak! Amiként a mi tanítómesterünk, Marx mondotta, csak a burzsoá forradalmak kezdődnek mámorral, hogy azután katzenjammerban, hogy azután csömörben végződjenek.[73] A mi forradalmunk keserves, kínos vajúdások közben született. ***(Úgy van!)*** Keserves, kínos vajúdás az, ami ma folyik. Szüli a proletariátus az új társadalmi rendet, szüli a szocializmust, a kommunizmus első fokát. De eljő a győzelmi mámor napja, és minél tovább megyünk, annál nagyobb lesz a proletariátus extázisa a szenvedések után, és győzni fogunk! ***(Úgy van!)***

Jönnek segítségünkre a proletariátus új osztagai, jönnek segítségünkre azok, akik épp úgy meg kell hogy csinálják a történelmi hivatásuk folytán a maguk forradalmát, mint ahogy meg kellett csinálnunk nekünk. ***(Úgy van!)*** Szemben velünk a nemzetközi ellenforradalom, az imperialista ellenforradalom, amely meg akar fojtani bennünket, hogy újból úrrá tegye ebben az országban a kapitalista kizsákmányolást. Nem lesz úr ezen a földön soha a kapitalizmus, de visszük tovább a mi Vörös Hadseregünk szuronyain a forradalmat, a felszabadító proletárforradalmat! ***(Úgy van!)***

Soha meg nem inogni, egy pillanatra sem meginogni: ez a másik, ami vezető kell hogy legyen ennek a tanácsköztársasági kongresszusnak a tanácskozásaiban. Az ingadozás, a habozás halálos ellensége a diktatúrának, és ami a diktatúrának ellensége, az ellensége a szocializmusnak, a kommunizmusnak is. Mert a szocializmushoz, a kommunizmushoz csak a diktatúrán, csak a proletariátus forradalmi diktatúráján keresztül vezet az út. ***(Lelkes taps és éljenzés.)***

Megküzdünk az ellenforradalmakkal. Le fogjuk tiporni a nemzetközi ellenforradalmat éppúgy, mint a belsőt. ***(Élénk éljenzés és taps.)*** Le fogjuk tiporni, mert segít bennünket ebben más országok proletárjainak történelmi hivatása is. Nem mi találtuk ki a proletárforradalmat, nem fog izolálódni Magyarországra, más országok proletárjait éppúgy üldözi a kapitalizmus szegesdrót ostora a forradalomba, mint ahogy minket üldözött. ***(Úgy van!)*** Az éhség, az új barbárság terhe alatt kénytelenek fellázadni kizsákmányolóik, a kapitalista rablóbandák ellen, fellázadnak és velünk együtt fogják tovább vinni a nemzetközi proletárforradalom tüzét. ***(Úgy van! Úgy van!)***

Nem ingadozni és nem habozni, ez nehéz, mert keserves napok jönnek még; nem ingadozni és nem habozni, hanem egyenesen előre menve, küzdve, harcolva, mert nagyon nehéz lesz még a küzdelem, mert nagyon nehéz lesz még az osztályharc, amelyet most fegyveres kézzel folytatunk. A mi ingadozásunk azt jelentené, hogy rossz példát mutatunk a világ proletárjainak. A mi szilárdságunk, a mi hitünk, a mi bizalmunk a proletariátus történelmi hivatásában, a mi romboló, alkotó munkánk azt jelenti, hogy megmutatjuk a világ proletárjainak azt a példát, amelyet követniük kell ***(Úgy van! Úgy van!),*** és követni fognak bennünket. A francia, angol, amerikai, olasz stb. imperializmusok fenik reánk a fogukat, nemcsak új hódításokért küldik ellenünk a zsákmányra éhes kisded országok apró imperialistáit, a cseh bankárok imperializmusát, a román bojárok imperializmusát, a jugoszláv imperializmust, de azért is, hogy ezt a járványfészkét a bolsevizmusnak, a proletárforradalomnak ezt a járványfészkét, a Magyarországi Tanácsköztársaságot megfojtsák, és itt újból úrrá tegyék a kapitalizmust. ***(Zaj.)***

Erről a helyről apellálunk, elvtársaim, ma elsősorban a francia proletariátushoz, ahhoz a proletariátushoz, amely proletariátusnak módjában van megakasztani azt a támadást, amelyre ellenünk készülnek ***(Úgy van! Úgy van!),*** ahhoz a proletariátushoz, amely megcsömörlött ugyan a háborútól, de amelynek égisze alatt most a színeseket, gurkákat, négereket akarják ellenünk küldeni a szent civilizáció nevében.

Ajánlom a kongresszusnak, hogy fogadja el a francia proletariátushoz intézendő szózatot:

i.[74] A magyarországi proletariátus, amely a nemzetközi forradalom vö-

rös lobogóját kibontotta, a nemzetközi imperializmus részéről létében veszélyeztetve, természetes szövetségeseihez, a nemzetközi proletariátushoz fordul.

Épp oly lelkiismeretlen, mint zsákmányra éhes kis államok közé beékelve, amelyeket azonfelül a győzelmes imperialista nagyhatalmak minden lehető módon támogatnak, a magyar népnek nem volt más választása, minthogy ennek az egyesült rablóbandának kizsákmányoló szándékait lehetetlenné tegye. A magyarországi proletariátus a kapitalizmus igáját örökre lerázta magáról, és ezzel a még kapitalista államok proletariátusának megmutatta az egyedül helyes utat, a háború által felszínre vetett problémák megoldására. Ezzel a tényével magára zúdította a világ valamennyi imperialistájának haragját és megsemmisítő szándékát, és ezek a Tanácsköztársaság megszületése óta valóban fáradhatatlanul azon vannak, hogy a Tanácsköztársaságot, amely az ő profitjukat oly nagyon veszélyezteti, megbuktassák. Semmi eszköztől sem riadnak vissza, hogy ezt a célt elérjék.

Számtalan ellenforradalmat szítottak, fehérgárdákat szerveztek, mindenütt, ahová átmenetileg befészkelhették magukat, a fehérterrort szabadjára engedték, nem törődve azzal, hogy a Tanácsköztársaság a vörösterrort sohasem engedte érvényesülni. Ezek mellett az alattomos aknamunkák mellett nyílt erőszakkal is kísérleteztek. A Tanácsköztársaságot egyidejűleg csehszlovák, román és jugoszláv csapatok támadták meg, amelyeket francia és olasz tisztek vezettek, és amelyek sohasem csináltak titkot belőle, hogy nemcsak hódítás a céljuk, hanem hogy elsősorban a régi rendet, a kapitalista kizsákmányolást akarják helyreállítani.

Az ifjú Tanácsköztársaság, amely támadásra, rabló rajtaütésre nem volt elkészülve, kritikus helyzetbe jutott. A munkásság azonban felismerte a támadás teljes jelentőségét, tisztában volt azzal, ha[75] a nemzetközi imperializmusnak a nemzetközi szocializmus ellen indított megsemmisítő háborújáról van szó. A proletárdiktatúra kikiáltása által minden ország proletariátusának előharcosa, a világforradalom avantgárdája lett, és kénytelen volt kivívott pozícióját minden rendelkezésére álló eszközzel megvédelmezni. Néhány nap elegendő volt, hogy kizárólag dolgozó munkásokból álló fegyelmezett hadsereget teremtsen elő a földből, amely a románokat átvetette a Tiszán, és a Tótföld nagy részét a cseh kapitalizmus igája alól megszabadította.

A magyarországi Vörös Hadsereg nagyszerű győzelmei a nemzetközi ellenforradalom képviselőit Versailles-ban[76] megdöbbentették, és borzalommal töltötték el. És Franciaország, amely ma a reakció fészke, egész nyíltan készülődik arra, hogy az ifjú Magyar Tanácsköztársaságra megsemmisítő csapást mérjen.

A magyarországi forradalmi proletariátus készen áll! Utolsó csepp vérig

meg fogja védelmezni Tanácsköztársaságát, szabadságát, függetlenségét. Utolsó csepp vérig meg fogja védelmezni Tanácsköztársaságát, szabadságát, függetlenségét, forradalmát. Az a tudat azonban, hogy proletárokat, francia munkásokat akarnak a magyar forradalom legyűrésére felhasználni, őszinte fájdalommal tölti el.

A magyarországi proletariátus a szolidaritás érzése által parancsolt kötelességet teljesít, amidőn francia munkástestvéreit a tényállásról felvilágosítja, és figyelmezteti arra, hogy a magyar forradalom leverésével, saját forradalmi lehetőségüket, jövőjüket és reményüket segítik megsemmisíteni. Tua rés agitur! A ti dolgotokról van szó! Ha a francia imperialisták és elvtársaik egyszer végeztek a forradalmi Magyarországgal, és ha sikerül nekik Szovjet-Oroszországot térdre kényszeríteni, nem lesz számára nehéz feladat Franciaországban is minden szabadságmozgalmat, a proletariátus helyzetének javítására irányuló minden törekvést csírájában elfojtani, és az egész földkerekség népeit beláthatatlan időkre akarat nélküli rabszolgákká lealacsonyítani. A magyarországi munkásság, amelynek forradalmi szelleme a francia kommün ragyogó példáján nevelkedett, számít arra, hogy a kommün utódai nem fogják magukat eszközül odaadni, hogy a kommün követőit vérükben megfojtsák!

Elvtársak! Nem fognak tudni bennünket vérünkben megfojtani, mert mi fojtjuk vérébe mindazt, aki a Magyarországi Tanácsköztársaságot meg akarja fojtani. ***(Igaz! Úgy van! A kongresszus tagjai felállva tapsolnak!)*** Nincs kímélet azzal szemben, aki ellenünk jön, mert aki ellenünk jön, az a proletariátus egész jövendője, az emberiség megteremthetésének lehetősége ellen jön, az nem méltó, hogy az emberek sorábanhelyetfoglaljon.f'J^a#/ ***Úgy van!)*** Mi megyünk előre a győzelemig, addig, amíg nem lesznek elnyomók és elnyomottak, nem lesz több kapitalista és nem lesz proletár az egész világon, mi: előharcosai, első osztagai a nemzetközi proletárforradalomnak. Éljen a nemzetközi proletárforradalom! ***(Hosszan tartó, lelkes éljenzés és taps. A zenekar a „Marseillaise"-t, majd az „Intemacionálé"-t játssza.)***

ELŐADÓI BESZÉD A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG KÜLPOLITIKÁJÁRÓL 1919. JÚNIUS 19.

Tisztelt Tanácskongresszus! Tisztelt elvtársak! Az osztályharc külpolitikájának három hónapjáról kívánnék beszámolni, s az osztályharc külpolitikájának további perspektívájáról akarok beszélni. Hogy az osztályharc külpolitikájának ezt a három hónapját megérthessük, és hogy a továb-

bi perspektívákat megállapíthassuk, ahhoz szükséges e politika genezisének ismertetése.

Azok a tapasztalatok, amelyeket a nyugati demokráciákra vonatkozólag a háború folyamán és a háború után szereztünk, azt mutatták, hogy a demokráciának a külpolitikája és elsősorban a nyugati demokráciák külpolitikája semmiben sem különbözik a német és osztrák-magyar imperializmusnak külpolitikájától. ***(Igaz! Úgy van!)*** Azok a nyugati demokráciák, amelyek antimilitarista jelszavakkal, a demokrácia rákényszerítésének jelszavával, a német és osztrák-magyar militarizmus és nemzeti elnyomás elleni jelszavakkal küldték a világháborúba proletárjaikat, semmivel sem mutatkoztak különbeknek, mint amilyen a militarizmusra, a nemzeti elnyomásra épített nagy közép-európai monarchiáknak és vazallusaiknak külpolitikai tevékenysége volt. ***(Igaz! Ügy van!)***

Az embermilliók elpusztítását, megrokkantását előidézett világháborúnak vége felé jártunk, amidőn a maga meztelenségében mutatkozott az antantállamok imperialista-militarista politikájának ábrázatja, s ugyanolyan színben tűnt fel azok előtt, akik hittek, akik reméltek a burzsoá, a kapitalista pacifizmusban, mint aminő volt a német és Osztrák-Magyar Monarchia imperialista militarizmusának ábrázatja.

A breszt-litovszki[77] és bukaresti béke[78], ez a két béke, amelyet a győző és harcos Németország és az Osztrák-Magyar Monarchia kötött annak idején, éppen olyan megalázottnak[79] mutatkozott, éppen úgy az imperialista rablóösztönök kielégítését szolgálta, mint az a béke, amelyet rá akarnak és rá fognak kényszeríteni - ha időlegesen is - Németországra, Német-Ausztriára, s amelyet reánk, az ifjú Magyarországi Tanácsköztársaságra akarnak kényszeríteni.

Mi, akik nem a jogfolytonosság alapján állunk itten, akik a forradalom jogán kerültünk az ország kormányzásának az élére, az az osztály, amely a hatalmat a forradalom jogán vette a kezébe, itt erről a helyről joggal jelentheti ki ünnepélyesen, hogy neki semmi köze ahhoz az Osztrák-Magyar Monarchiához, amely a háborút csinálta ***(Igaz! Úgy van!),*** nem jogutódja annak az Osztrák-Magyar Monarchiának és annak a burzsoá és feudális Magyarországnak, amely az embermilliókat küldte a vágóhídra az imperialista rablás érdekében. ***(Tetszés és taps.)*** Semmi közünk ehhez a Magyarországhoz, semmi közünk ehhez az Osztrák- Magyar Monarchiához, és nem is vagyunk hajlandók viselni ennek a háborúnak a következményeit. ***(Élénk helyeslés és taps.)***

Mi szocialista-kommunisták, akik a proletariátus képviseletében a hatalmat a kezünkben tartjuk, szakítottunk a múlttal, és végeztünk a háborút okozó kapitalizmussal, nem lehetünk tehát abban a helyzetben, hogy mi viseljük a következményeit a kapitalista-imperialista háborúnak az antantállamokkal szemben. ***(Ügy van! Úgy van!)***

Az antanthatalmak győzelme Európában az országokat, az államokat körülbelül három nagy csoportra osztotta. Az államok első csoportja a nagy imperialista államok csoportja, a győzteseké: Anglia, Amerika, Franciaország, Itália és Japán. Ezekkel a győztes imperialista hatalmakkal szemben állanak a legyőzött államok: Németország, a volt Osztrák-Magyar Monarchiának két állama: Német-Ausztria és a Magyar Tanácsköztársaság és azok a kis vazallus, hűbéres államok, amelyek annak idején fullajtárjai és egyben áldozatai voltak a közép-európai imperializmusnak. A harmadik csoportja az államoknak a semleges államok és azok, amelyek a volt Osztrák-Magyar Monarchia területén keletkeztek fegyveres erő segítségével, forradalom útján és főleg az antant segítségével és kegyelméből: Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia, különösen annak erdélyi része.

Ennek a három államcsoportnak a helyzetét kell megvizsgálnunk akkor, amidőn külpolitikánk irányát meg akarjuk határozni. A három államcsoport közül az első a győztes, a második a legyőzött, a harmadik pedig a győztes imperialista államok kegyelmére utalt államok csoportja és olyan puíFerállamok[80] is - amilyen Lengyelország is, amely a harmadik csoporthoz tartozik, és amelyek különböző imperialista célok szolgálatára keletkeztek. Ez a három államcsoport az, amelynek helyzete döntő az antant úgynevezett békepolitikájának szempontjából, annak a békepolitikának szempontjából, amelynek önleleplezése immár befejezett ténnyé változott.

Az öt nagy imperialista hatalmasság békepolitikája tulajdonképpen az állandó önleleplezés állapotában volt. Nem akar ez szemrehányás lenni senki felé sem, de kétségtelen, hogy az imperializmus természetrajzának nagyarányú félreértésére, nem ismerésére volt szükség, hogy ennek a békepolitikának, ennek a pacifizmusnak bárki is beugorjon. Nem szemrehányás ez visszafelé - mert hiszen mi a burzsoá Magyarországot nem szemrehányásokkal akarjuk illetni, de még a nyomait is el akarjuk tüntetni -, kétségtelen azonban, hogy ennek a pacifizmusnak való beugrás, e pacifizmus az antant békepolitikája által való becsapatás az, amely nekünk nagyon terhes és átkos örökséget hagyott hátra. ***(Úgy van! Úgy van! Taps.)***

Ez a békepolitika már rég a múlté. Ez a pacifizmus - melynek kapitalista gyökereire később, beszédem folyamán rá fogok mutatni - immáron halott, és nekünk nem maradt más hátra, mint fegyveres kézzel folytatni az osztályharcot, a forradalmi osztályháborút, bármennyire is nehéz szívvel hívtuk fel proletártestvéreinket arra, hogy menjenek a frontokra és szabadítsák meg a Magyarországi Tanácsköztársaságot az antantnak és az antant vazallus államainak úgynevezett békepolitikájától.

Ez a mi forradalmi háborúnk szükségszerű következménye volt az antant pacifizmusának, amely nem állott egyébből, mint minden forradalomnak eltiprására való törekvésből. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Azok a forradalmak, amelyek a legyőzött államokban keletkeztek, és elsősorban az a

proletárforradalom, amely Magyarországon tört ki, az antant pacifizmusától, az antant békepolitikájától nem várhatott mást, mint ami bekövetkezett: fegyveres beavatkozást az antant vazallus államainak részéről, amelyeknek imperializmusa mindeneknél éhesebb, mindeneknél falánkabb volt.

Ezeknek a vazallus államoknak, ezeknek az úgynevezett új nemzeti köztársaságoknak és új nemzeti államoknak terjeszkedési politikája még éhesebb, még falánkabb volt, mint azoké a nagy államoké, amelyek most győzelmi mámorban tombolnak, amely mámort azonban már kezdi is a proletariátus mozgolódása folytán felváltani a katzenjammer, az a katzenjammer, amely végre is a legteljesebb csömörben, halálos csömörben fog végződni. ***(Úgy van! Úgy van! Taps.)***

Ennek a békepolitikának önleleplezése legeslegelsősorban a titkos diplomácia minden maradványának, minden határozmányának áhítatos tiszteletében nyilvánul meg. Jól emlékezzünk vissza, miként hirdette **annak** idején az antant-imperializmus pacifista szárnyának vezére, Wilson, a titkos diplomácia elleni harcot. Emlékezzünk vissza arra, minő hangos volt az egész európai sajtó, és mennyi jóhiszeműséggel ugrottak be még a szocialista pártok közül is egyesek ennek a titkos diplomácia elleni harcnak. Emlékezzünk vissza, hogy valósággal erőszakkal verekedték ki maguknak a francia szocialisták, a francia munkások közül sokan, hogy elmehessenek üdvözölni Wilsont, titkos diplomácia elleni küzdelméért, akkor, amikor Wilson Franciaország földjére tette a lábát.

Nekem eszembe jut, elvtársak, a párizsi békekonferencia működése láttára Anatole France-nak, egy nagy szocialista gondolkodónak és írónak az a beszéde, amelyet Jaurés-szal és Presanceau-val[81] közösen tartott népgyűlésen mondott egyszer a titkos diplomáciával kapcsolatban. Azt mondotta akkoron, hogy ha XIV. Lajos felkelne halottaiból, nagyon meg volna lepve az akkori Franciaország láttára, de ha bemenne a külügyminisztérium termeibe, akkor azt mondaná: itthon vagyok. Ha a szent szövetség megalkotói, a bécsi konferencia résztvevői betoppannának a mai Franciaországba és elmennének a békekonferencia környékére vagy termeibe, nem mondhatnának mást, mint Anatole France XIV. Lajosa: Itthon vagyunk. ***(Élénk taps.)***

A hódítások és hadisarc nélküli béke volt az antant küzdelmének másik jelszava, ez volt a wilsonizmus lényeges tartalma. Ezzel szemben nem kell egyéb, mint utalni Lloyd George-nak, Clemenceau-nak és Sonninónak különböző nyilatkozataira, amely nyilatkozatok határozottan a hódítások és a hadisarc álláspontján vannak, határozottan azt az álláspontot vallják magukénak, hogy büntetni kell a hódításokkal és büntetni kell a hadisarccal. Ez a másik világos fázisa az antant önleleplezésének.

A leszerelés politikája volt az, tisztelt elvtársak, amely a legtöbb jóhi-

szemű gondolkozót a wilsonizmus mellé állította, amely legtöbb jóhiszemű gondolkozót arra a feltevésre kényszerített, hogy talán a háborúnak ez a befejezése meghozza a leszerelést. Azok, akik a forradalmi osztályharc álláspontján állanak, nagyon jól tudják, hogy ez a leszerelés az imperialista kapitalizmus korában, ha egyáltalán lehetséges volna is, nem jelentene egyebet, mint csökkentését a kapitalista államok terheinek, mint egy jó üzletet a kapitalisták számára avégből, hogy minden megtartandó fegyveres erejüket a belső ellenség, a proletariátus ellen fordíthassák. ***(Úgy van!)***

Ezt jelentette az imperialista, a kapitalista pacifizmus. Ellenben egészen kétségtelen, hogy a további fegyverkezések nem csökkentek, sőt minden előkészület meg van téve az antantállamok részéről arra, hogy a fegyverkezéseket újból folytassák és a leszerelést csupán úgy értik, hogy limitálják a legyőzött államok katonaságait olymértékre, hogy ez a katonaság a legyőzött államokban ne legyen több, mint amennyi elégséges a bolsevizmus világútjának, a bolsevizmus terjeszkedésének meggátlására. ***(Igaz! Úgy van! Taps.)*** Nem egyéb ez, tisztelt elvtársaim, mint a bolsevizmus elleni burkolt küzdelem, amely immáron nyílttá változott Németországban is, ahol a fegyveres erő limitálása tekintetében a döntő szempont az volt: annyi fegyveres erőt hagyni Németországnak, hogy a kapitalista rendet megóvhassa és a bolsevista mozgalmakat letörhesse. ***(Igaz! Úgy van!)***

A tengerek szabadságának kérdése - a wilsonista pacifizmus másik lényeges jelszava, tartalma - ugyancsak csődöt mondott akkor, amidőn minden legyőzött országot, de a legtöbb semleges államot is megfosztják attól, hogy egyáltalán a tengerhez juthasson, megfosztják attól, hogy szabadon belekapcsolódhassék a nemzetközi forgalomba, hogy lehetőleg szabadon érintkezhessék más nemzetgazdaságokkal, más államok gazdaságaival. A tengerek szabadságának hazug jelszaváról lehullt a lepel akkor, amidőn Anglia tengeri hegemóniáját kénytelen volt biztosítani Wilson is, és kénytelen volt meghátrálni az Anglia tengeri hegemóniájának biztosítása tekintetében támasztott követelések előtt.

A népek, nemzetek önrendelkezési jogának frázisával mi leszámoltunk már azelőtt, amidőn lelepleztük, hogy ez általában nem egyéb, mint az uralkodó burzsoá osztály önrendelkezési joga. A nemzetek önrendelkezési joga nem más valójában, mint a vitás területek hatalmi szóval való felosztása. Erre legjobb példa éppen a régi Magyarország területe, ahol a nemzetek önrendelkezési jogát úgy értelmezte az antant-imperializmus, hogy fegyveres erővel szállottá meg mindazokat a területeket, amelyek vitásak voltak, sőt fegyveres erővel szállottá meg azokat a területeket is, amelyek még az ő szempontjából sem lehettek vitásak. ***(Helyeslés.)*** íme, az imperialista pacifizmus önleleplezésének további folyamata! Ez nem jelent egyebet, mint hódításokat, a német és osztrák-német békefeltételek pedig világosan mutatják, hogy a kontribúció, a hadisarc a gazdasági élet leg-

szükségesebb elemeinek kifosztásában áll, hogy a hadisarc nélküli békét úgy értelmezi az antant, hogy elveszi a gazdasági élet legelemibb feltételeit is a legyőzött országoktól. Azt jelenti ez, tisztelt elvtársak, hogy az antant-imperializmus békepolitikája nem más, mint a legszélsőbb reakció, amelylyel szemben nem lehetett mást tennünk, mint folytatnunk az osztályharc külpolitikáját, folytatnunk a legszélesebb és legmerevebb osztályharcot, és keresnünk a békét más utakon, mint az imperialista pacifizmus, a wilsonizmus útján. ***(Úgy van! Élénk taps.)***

A magyarországi proletárdiktatúra keletkezése legszorosabb összefüggésben van az imperialista pacifizmusnak önleleplezésével. Ahhoz, hogy itt a magyarországi munkásmozgalom többségi vagy kisebbségi frakciója egyesülhetett a proletárdiktatúra álláspontján, nagymértékben hozzájárult az a nemzetközi helyzet, amelyet az antant a maga rablópolitikájával teremtett. Nagymértékben hozzájárult azért, mert felnyitotta az egész proletariátusnak a szemét, de felnyitotta a proletariátus ama vezetőinek szemét is, akik hittek, bíztak abban, hogy a wilsonizmus alapján lehet nemzetközi politikát folytatni, hogy a wilsonizmus alapján lehet olyan gazdasági területet teremteni, amelyen a proletariátus meg tud élni. Az a Vix-jegyzék[82], amely megelőzte a magyarországi proletariátus diktatúrájának intézményesítését, tipikus jelentkezési formája volt az antant-pacifizmusnak, a wilsonizmusnak.

Ez a Vix-jegyzék nagyban hozzájárult ahhoz, hogy mi itt a hatalmat békésen, vér nélkül elfoglalhattuk, és ezért tulajdonképpen mi hálásak kell hogy legyünk az antant-imperializmusnak - hálásak olyan értelemben természetesen, mint amilyen értelemben hálásak vagyunk a kapitalizmusnak, amely - ha milliók és milliók véreverítéke és nyomorúsága árán is - de megteremtette a szocializmus gazdasági előfeltételeit. ***(Taps.)***

Most az osztályharc külpolitikájának feltételeiről beszélvén, rá kell azonban mutatnunk arra, hogy az antantállamok között olyan ellentétek vannak, amelyek nekünk lehetővé teszik azt, hogy az osztályharc külpolitikáját továbbra is folytathassuk. Mély és súlyos ellentétek azok, amelyek elválasztják egymástól a győztes imperialista államok különböző csoportjait. Ezek az államok egyek ugyan valamennyien abban, hogy minden országot kolonizálni kell, minden országot a nagy imperialista rablóállamok érdekszférájába kell hajtani, minden országot le kell igázni, viszont azonban kétségtelen, hogy az imperializmus természetrajza folytán egymás közt harcolniuk kell. Az imperializmus egységes, versenymentes gazdasági életet jelent az egyes nemzeti államok határain belül, ellenben jelenti a világ újrafelosztásáért való harcot, jelenti a legkíméletlenebb versenyharcot, a teljesen anarchikus világgazdaság piacát.

Ugyanaz az eset, mint ami volt a régi taktikának, a munkásmozgalom korábbi fejlődési fokának idején s a szakszervezeti és politikai harc terü-

létén. Egészen kétségtelen, hogy az imperialista fejlődési fokot megelőző stádiumban a burzsoázia egységes volt a kizsákmányolásban, egységes volt abban a szándékában, hogy a munkásságot el kell nyomni. Egészen kétségtelen, hogy igaza volt Marxnak a gothai program bírálatában, azonban akkoriban az imperialista fejlődést megelőzőleg a burzsoázia nem volt egy egységes reakcionárius tömeg, reakciós volt, de nem volt egységes, így a munkásmozgalom belső politikájában tökéletesen igazolt volt akkoriban az a taktika, amely ki akarta használni a nem homogén és nem teljesen egyérdekű reakciós tömeg különböző rétegei közt levő érdekellentéteket a munkásmozgalom fejlesztésére, a munkásság gazdasági helyzetének emelésére. ***(Ügy van!)***

Ma az imperialista fejlődés eme fokán egészen kétségtelen, hogy ez a taktika elavult, hogy minden együttműködés belsőleg a saját burzsoáziával, a saját elnyomókkal az osztályérdekek elárulását jelenti, ellenben nemzetközi viszonylatokban ma, amikor a proletariátus csak két országban lett még uralkodó osztállyá, amikor a proletariátus csak két országban ragadta meg a hatalmat, teljesen dogmatikus, doktrinér és lehetetlen álláspont volna ki nem használni azokat az ellentéteket, amelyek a különböző antant-imperialista államok közt mutatkoznak. ***(Taps.)*** Ezek az ellentétek, elvtársak, olyan mélyrehatók, hogy egészen holtbizonyos, hogy ezen ellentétekre ráépíthetjük nemzetközi politikánk egy részét, azt a részét, amely nem a nemzetközi forradalom várásában és istápolásában nyilvánulhat meg.

A nemzetközi forradalomról és annak perspektívájáról, a nemzetközi forradalomról mint nemzetközi politikánk tulajdonképpeni alapjáról egészen külön fogunk beszélni. Ellenben kétségtelen dolog az, hogy egy jelentős tényezőt hanyagolnánk el, ok nélkül és helytelenül hanyagolnánk el, ha nem vennők számításba azokat az érdekellentéteket, azokat a mély szakadékokat, amelyek a különböző imperialista csoportokat egymástól elhatárolják, ha nem vennők figyelembe azokat a kérdéseket, amelyek lehetetlenné teszik azt, hogy az antant-imperializmus megoldja, egyáltalában megoldhassa a béke kérdését.

Tisztelt elvtársak! Ezek a kérdések, amelyek az antant-imperialisták különböző csoportjait, a különböző nagy imperialista államokat egymástól elválasztják, ezek a kérdések: a tenger szabadságának a kérdése, a másik kérdés a Népszövetség kérdése és végül a kolóniák, gyarmatok internaciőnalizálásának a kérdése.

A tenger szabadságának a kérdése a wilsonista imperialista pacifizmusnak lényeges tartalma volt azért, mert az angol tengeri hegemóniával szemben biztosítani akarta a lehetőséget arra, hogy az Egyesült Államok szabadon és nagyobb mértékben tudjanak forgalmat lebonyolítani az európai államokkal szemben, az Egyesült Államoknak legkevésbé tönkre-

ment kapitalizmusa nagy kereskedelmi flotta híján is tudjon érvényesülni az európai piacon. ***(Úgy van!)***

Ez az, tisztelt elvtársak, ami az első forrása annak, hogy a wilsonizmus egy nagy államok közötti trösztnek, a Népszövetségnek a megalakítására törekedett ***(Úgy van!),*** amely tröszt azonban, tisztelt elvtársaim, nem jöhetett létre és nem jöhet létre úgy, hogy ennek imperialista jellege rögtön ki ne tűnjék, éppen azért, mert a tengerek szabadságának és a gyarmatok nemzetköziségének a kérdése nem oldható meg úgy, hogy abból ne csak az Egyesült Államok jöjjenek ki jól, és a többi országok, a többi imperialista államok ne szenvedjenek miatta. ***(Taps.)***

Egészen holtbizonyos, elvtársaim, az, hogy Anglia semmi esetre sem mehetett bele a tengerek szabadságába, és nem mehet bele ma sem, nem fogja feladni a hegemóniáját. De Olaszország sem adhatja fel az elvet, hogy az Adria felett úr akar lenni, nem adhatja be a derekát a tengerek szabadsága jelszavának, nem adhatja pedig azért, mert Olaszországra, az olasz imperializmusra nézve kétségtelenül életkérdés az Adria fölötti hegemónia. A tengerek szabadsága Olaszország szempontjából nem jelentene egyebet, mint azt, hogy Jugoszláviának szabad mozgást biztosít, és Jugoszláviával szemben mindennemű törekvését feladja, erre pedig az olasz imperializmus, az olasz kapitalizmus nem lehet hajlandó. ***(Úgy van!)***

A gyarmatoknak s a Balkánnak hódítása és felosztása szintén ama kérdések csoportjába tartozik, amelyek lehetetlenné teszik az antant-imperializmus egységes megnyilatkozását. Franciaország semmi esetre sem mehetett bele a gyarmatok intemacionalizálásába, és a német gyarmatok felosztása olyan kérdés, mely nem tűri azt, hogy az intemacionalizálás megtörténhessék, akár csak a német gyarmatok tekintetében is.

Mindezek, tisztelt elvtársak, valamint a különböző vazallus államokban való érdekszférának a kérdése: a lengyelek gazdasági hovatartozandósága, a lengyelek számára biztosítandó tengeri út mind olyan kérdések, amelyekre mi nyugodtan építhetjük rá a mi nemzetközi politikánkat, amelyekben remélhetünk, mert ezek a kérdések lehetetlenné teszik azt, hogy az antant Magyarországgal szemben egységesen léphessen fel.

Nincs titkos diplomácia, tisztelt elvtársaim, még a diplomáciának motívumait is el kell árulnunk, le kell lepleznünk az elvtársak előtt, és elmondjuk azt, hogy akkor, midőn ráépítettük a sorsunkat a nemzetközi proletárforradalomra, ugyanakkor nem állunk egy doktrinárius álláspontón, nem mondjuk azt, hogy csak a nemzetközi proletárforradalom az, amely bennünket segíthet, de ki kell használnunk mindazokat a szakadékokat, mindazokat az ellentéteket, amelyek elválasztják egymástól a különböző, velünk szemben ellenséges érzületű antant-imperialista államokat. ***(Úgy van! Úgy van!)***

Abban a kérdésben, tisztelt elvtársaim, kétségtelenül egy valamennyi

imperialista állama az antantnak, hogy a bolsevizmust meg kell fojtani. Kétségtelenül egységesek abban, hogy a Tanácsköztársaságot le kell szúrni, hogy a Tanácsköztársaság életének véget kell vetni. Ellenben Magyarország, tisztelt elvtársaim, nemcsak egy tanácsköztársaság, nemcsak egy bolsevista járványfészek, hanem egy olyan gazdasági terület is, amely vagy ide, vagy oda csatolható, vagy egyik, vagy másik imperialista csoport érdekszférájához csatolható, Magyarország egy olyan ország, melyben ez idő szerint más hatalom és más rend, mint a proletárdiktatúra és ennek rendje el nem képzelhető. ***(Úgy van!)*** Éppen ezért, tisztelt elvtársaim, ez a Magyarország, amely alkalmas gyarmatosításra, amely alkalmas arra, hogy valamelyik imperialista csoport érdekszférájához hozzácsatolható legyen, olyan konc, mely felett az antant-imperializmus nem egyezhet meg. ***(Úgy van! Taps.)***

Tisztelt elvtársaim! Hogy a mai helyzet az a helyzet, amelyet teremtett az a jegyzék, amely az elvtársak előtt fekszik, s amelyet Clemenceau[83] intézett hozzánk a szövetséges és társult államok kormányainak nevében, amely meghatározza, ha nem is teljes mértékben az új Magyarország határait, ez a helyzet, amelyet teremtett ez a jegyzék, kétségtelenül olyan, amely nagy és mély megfontolást és meggondolást igényel. A határok, tisztelt elvtársak, még nincsenek is teljesen megállapítva.

Ama bizonyos Damoklesz-kard még ott függ a fejünk fölött, mert ott, ahol a Vörös Hadsereg csapatai nem nyomultak még előre, ott tisztelt elvtársaim, még nem is állapították meg a határokat, fenntartották maguknak a jogot, hogy legalább ezen a helyen még irgalmatlanabbul bánjanak el velünk. ***(Úgy van! Úgy van!)*** De ezek a határok, tisztelt elvtársaim, az a terület, amelyet ezek a határok zárnak be, semmi esetre sem olyanok, hogy ezen a területen még a legteljesebb, a mai nemzetközi forgalom lehetőségeinek legteljesebb kihasználása mellett is biztosíthatnék a megélhetést a proletariátus számára.

A helyzet ugyanaz ma a proletariátus szempontjából nemzetközileg, mint volt annak idején a proletárdiktatúra intézményesítése előtt Magyarországon belsőleg a kapitalizmussal szemben. Annak idején az éhségnek két formája, jóformán kétféle miliőben való éhezés között kellett választani. Most, elvtársak, a választás tulajdonképpen csaknem ugyanaz: választani aközött, hogy egymást faljuk fel ennek az így körülhatárolt országnak a területén, vagy választani aközött, hogy harcoljunk, más faljon fel bennünket, vagy rákényszerítsék valamelyes formában a békét azokra, akik minket fel akarnak falni.

A választás látszólag könnyű, elvtársak, és legkönnyebb dolog volna a forradalmi háború továbbfolytatását elhatározni, és azt mondani, hogy nem állunk szóba senkivel, azt mondani, hogy harcolni fogunk, folytatjuk a forradalmi háborút egészen addig, amíg kikényszerítjük magunknak

azt a békét, amely biztosítja, ha nem is teljesen az autochton megélhetés lehetőségét, de biztosítja azt, hogy a nemzetközi forgalomba való bekapcsolódás mellett valamiképpen meg tudunk élni.

Én, elvtársaim, egy brüszk visszautasítás álláspontjára, a szóba nem állás álláspontjára mégsem tudtam és nem is tudok most sem helyezkedni. ***(Helyeslés.)*** Amiként annak idején, amidőn rosszul állottunk a harctereken, kifejtettem azt,- hogy hajlandó vagyok bárminemű breszti békébe belemenni, ma is, tisztelt elvtársak, ez az álláspontom akkor, amidőn jól állunk, amidőn győzünk a frontokon, amidőn verjük a velünk szemben álló kis falánk imperialista államok hadseregeit, amidőn azok a hadseregek, amelyek velünk szemben állanak, dezorganizálódnak és forradalmasodnak, amidőn ezekben az országokban kormányválság van éppen a proletariátus forradalmasítása folytán; mégis ma is az az álláspontom, hogy hajlandóknak kell lennünk a békére, hajlandóknak kell lennünk a vérontás megszüntetésére egy tisztességes békének a reményében, egy relatíve tisztességes béke reményében, mert minden béke reánk nézve nem lehet más, mint egy breszti vagy egy bukaresti béke, amelyet a forradalom feltétlenül felfordít, amelyet a forradalom feltétlenül megdönt! ***(Lelkes taps.)***

Hogy miért vagyok, tisztelt elvtársak, ezen az álláspontom, azt röviden megindokolom a következőkkel:

Ma a nemzetközi helyzetnek a súlypontja a németországi és német-ausztriai békének a kérdése. Azok a békefeltételek, amelyeket az antant rádiktált, ismételten hangsúlyozom, rádiktált Németországra és amelyeket rádiktál Német-Ausztriára, ezek a békefeltételek olyanok, amelyek teljes mértékben lehetetlenné tesznek mindennemű kapitalista gazdálkodást ebben a két országban. A német kapitalizmus éppúgy, mint a német-osztrák kapitalizmus egyszer s mindenkorra meghalt, ha ezeket a békefeltételeket aláírják. Ez a hódítások és hadisarc nélküli béke, amelyet az antant Németországgal és Német-Ausztriával kötni akar, egész egyszerűen olyan mértékű kifosztását jelenti a két ország gazdasági életének, mint aminő kifosztásra csak a háború idején volt példa a németek részéről, akik a legjobban értették azt, hogy hogyan lehet leszerelni gyárakat, hogyan lehet leszerelni egész ipartelepeket, hogyan lehet elvinni az ipartelepeket és azoknak termékeit, a földnek a termékeit azokról a területekről, amelyeket meghódítottak.

Úgy, amiként azthittem a németekről is annak idején, hogy ha a földet, a humuszt el lehetett volna vinni ***(Egy hang: El is vitték! Derültség.),*** ahogy el is vitték sokszor, úgy vinnék el az antant-imperialisták a humuszt is azokról a földterületekről, amelyekre ők egyszer rátették a lábukat, sőt amelyekre még rá sem tették a lábukat.

Gábor Károly: Jó tanítómesterük volt!

Kun Béla népbiztos: Úgy van, nagyon jó tanítómesterük volt az antant-

országoknak Németország, megtanulták jól. De úgy, amiként Németország az ő tanítómesterük, a forradalom állapotába került, úgy fognak ők is a forradalom állapotába kerülni ***(Tetszés.),*** úgy amiként Németország maga idézte elő sorsát, amiként a német imperialisták maguk követték el az öngyilkosságot, úgy fogja előidézni azt az öngyilkosságot az antant imperializmusa is. ***(Élénk helyeslés és taps.)***

Amennyiben Németország aláírja a békefeltételeket - és én azon a véleményen vagyok, hogy nekünk nem lehet egyebet kívánni, mint hogy Németország és Német-Ausztria írják alá a békefeltételeket ***(Ügy van! Úgy van!)*** - ebben az esetben a kapitalista termelés egyedüli hajtóereje, a profit lehetősége megszűnt Németországban.

Nemcsak hogy teljesen felemésztik a hadikárpótlás és a háború terhei, a rokkantak ellátása és az egyéb szociálpolitikai terhek, amelyek a háború folytán rászakadnak Németországra, Németország tőkejövedelmét, de egészen kétségtelen, hogy úgy Németországban, mint Német-Ausztriában a munkajövedelemhez kell hogy hozzányúljanak, hogy tudják a háború következményeit viselni. ***(Ügy van! Ügy van!)*** Akkor, elvtársaim, mikor ezekben az országokban olyan őrületes mértékű az élelmiszerhiány, olyan óriási méretű a drágaság, a munkajövedelemhez való hozzányúlás ugyanazt jelentené, amit jelentene például nálunk, ahol a kapitalizmus visszaállítása és a háború következményeinek viselése esetében a munkajövedelem négyötödét kellene elkonfiskálni a munkásoktól, jelenti mindez a forradalmat Németországban és Német-Ausztriában. ***(Élénk helyeslés és taps.)***

Objektíve, ilyen szigorúan gazdasági okok folytán is, a proletariátus forradalmi aktivitását nem is véve tekintetbe, nem véve tekintetbe azt, hogy új determináló momentumok vannak a szociális forradalom menetére, az Oroszországi és a Magyarországi Tanácsköztársaság, mondom még objektíve is kikerülhetetlen Németországban és Német-Ausztriában a forradalom teljesen elkerülhetetlen, mert a munkásságnak nem lesz más választása, mint viselni az imperialista háború következményeit az éhség árán, vagy megszabadulni az imperialista háború következményeitől, intézményesítve a maga hatalmát, a maga uralmát, a maga diktatúráját. ***(Élénk helyeslés és taps.)***

A nemzetközi proletárforradalomban nem csupán ez a két ország jelent újabb két etapot. Egészen kétségtelen dolog, hogy az antant-imperializmus, a győztes imperialista államok sem kerülik el a sorsukat. Ugyanezen országokban is, Amerika kivételével, mindenütt legalább 50 százaléka, némely államban 70 százaléka a tőkejövedelemnek emésztődik fel a háború következményeinek viselése folytán. Azok a terhek, amelyeket a lefolyt háború ró ezen országokra, előbb-utóbb kényszerítik ezeket az imperialista győztes államokat is arra, hogy hozzányúljanak a munkajövedelemhez, nem beszélve arról, hogy ezen országok gazdasági élete, ez országok

termelési eszközei is tönkrementek, és az átmeneti gazdaság, az átmenet a háborús ipartól a békeiparhoz nemcsak hogy egy nagy munkanélküliségen keresztül vezet, amely munkanélküliség szintén forradalmi tényező, de vezet olyan keserűségeken és kínlódásokon keresztül, amelyek évekig tartanak el, s amelyek a munkásságra elviselhetetlen terhet rónak a kapitalizmus idejére.

Objektív feltételei megvannak ezekben az országokban is a forradalomnak, aproletárforradalomnak,de nem hiányoznaka szubjektív feltételei sem.

A munkásosztály forradalmi aktivitása nőttön-nő mindenfelé, Németországban a béke aláírása - ismételten hangsúlyozom, én ellentétben sokakkal, azt kívánom a mi forradalmunk, a nemzetközi forradalom érdekében, hogy aláírják Németországban a békét -, ez elvtársaim, azt jelenti, hogy a scheidemannizmusnak, amely a burgfriedet, a háború alatti osztályközi békét meghosszabbította továbbra is, kiesik a lába alól a talaj, teljes mértékben lelepleződik, hogy még csak nem is nacionalista, hogy csak puszta függvénye a német kapitalizmusnak, és így a német kapitalizmus érdekében köti meg a békét. A proletártömegek felszabadulnak a nacionalista, a szociálsoviniszta nyomás alól és csatlakoznak a munkásmozgalom forradalmi szárnyához, éppúgy, mint ahogy Ausztriában ez már meg is kezdődött. ***(Ügy van! Ügy van! Taps.)***

Tisztelt elvtársak! De nem állunk rosszul nemzetközi forradalom dolgában Csehországban sem. Ha nem is a belső forradalmi mozgalmaknak tulajdonítható tisztán, de kétségtelen, hogy a mi Vörös Hadseregünk munkájával elértük azt, hogy Csehországban kormányváltozás állott be. Ez a kormányválság, ez a krízis pedig határozottan szimptómája annak, hogy Csehországban nagyobb változások küszöbén, amelyek elválasztják egymás tói a munkásmozgalom forradalmi és reformista irányzatát,[84] abban az országban, ahol a forradalmi irányzatnak majdnem többsége van. Ezzel az országgal, ennek az országnak proletariátusával szemben mi megtettük már kötelességünket akkor, amikor győztes imperialistáikat megvert imperialistákká tettük, és lehetővé tettük számára azt, hogy az imperialistákkal szemben szabadabban mozoghasson, és mi várjuk, joggal elvárjuk a cseh szocialista pártoktól, joggal elvárjuk a cseh proletariátustól, hogy a mi munkánk nyomán most az ő munkájuk kezdődjék meg, hogy a mi munkánk nyomán az ő forradalmuk fakadjon és az ő forradalmuk virágozzék ki a proletariátus forradalmi diktatúrájával. ***(Élénk tetszés és taps.)***

A proletárdiktatúra intézményesítését nemzetközi politikai szempontokból mi sem igazolhatja jobban, mint az a körülmény, hogy azóta felébredt az antant leghatalmasabb három államának proletariátusa is: Itáliáé, Franciaországé és Angliáé; Igazolva van az, amit hirdettünk, hogy ez államok proletárai éppúgy, mint a körülöttünk fekvő kis imperialista államok proletárjai is inkább lesznek velünk, mint egy burzsoá Magyar-

országgal. Emlékezzünk vissza arra, minő kínok, minő fáradságok árán és mennyire eredmény nélkül történt a népköztársaságban a külföld informálása. Ma, elvtársaim, sorompóba lépnek mellettünk, sztrájkba lépnek mellettünk a három nagy imperialista ország proletárjai, nyugodtan számíthatunk, nyugodtan építhetünk tehát úgy Itália, mint Franciaország proletárjainak feltétlen szolidaritására, úgy a Magyar Tanácsköztársasággal, mint az Oroszországi Tanácsköztársasággal. ***(Hosszan tartó élénk helyeslés és taps.)***

Azok a sztrájkok, amelyek ma Olaszországban és Franciaországban vannak, amelyeknek méretei információink szerint sokkal nagyobbak, mint ahogy a hivatalos híradások révén ide hozzánk elkerülnek, azok a sztrájkok szolidaritási sztrájkok, amely szolidaritási sztrájkok azért vannak, hogy az antant-imperializmus ne tehesse be a lábát ide, ennek a két proletárországnak, az Oroszországi és Magyarországi Tanácsköztársaságok területére, hogy ne fojthassa meg itt a proletariátus forradalmi diktatúráját, ne fojthassa meg itt a szocializmus, a kommunizmus építésének lehetőségét. ***(Lelkes taps.)***

Én, elvtársaim - hangsúlyozom -, mindamellett annak az álláspontnak vagyok a híve, hogy - ha lehet tisztességgel - mégis kössünk ideiglenes békét. Talán úgy tűnik fel, hogy ez ellentétben áll azzal a politikával, amelyet Smuts[85] jegyzéke idején folytattunk. Talán úgy tűnik fel sokak előtt: hiszen miért nem akkor írtuk alá a Smuts által elénk terjesztett feltételeket, és miért akarjuk most aláírni a békefeltételeket.

Elvtársaim! Ami ma helyes, az helytelen lett volna akkor, ami akkor helyes volt, az helytelen lenne ma. És én újból csak arra hivatkozom, az öreg Liebknechtnek ama mondására, hogy a taktikánkat, ha kell, huszonnégy órában huszonnégyszer változtatjuk meg. ***(Úgy van! Ügy van!)*** Amit én ma kijelentek és amit ma itt helyesnek tartok, azt huszonnégy óra múlva a viszonyok megváltoztathatják, és huszonnégy óra múlva egészen mást tarthatunk helyesnek, egészen mást tarthatunk a proletariátus érdekében valónak, a proletariátus érdekeit előmozdítónak.

Ma Clemenceau jegyzékére nem lehet más válaszunk, mint az, hogy hajlandók vagyunk tárgyalni a béke felől. ***(Élénk helyeslés.)*** Tárgyalni akarunk nemcsak az antant békekonferenciájával, hanem azokkal az államokkal is, amelyek bennünket körülvesznek, mint ellenséges államok ***(Élénk helyeslés);*** tárgyalni azért, hogy lehetővé tegyük azt, hogy kibeszélhessük egymással magunkat ***(Ügy van!),*** hogy lehetővé tegyük azt, hogy ha az antant diktál is nekünk, de mi próbáljunk megegyezni ezekkel az államokkal, amelyek reánk vannak utalva, amelyekre azonban mi is rá vagyunk utalva gazdaságilag, hogy megpróbáljuk azt, hogy a volt Osztrák-Magyar Monarchia és a Balkán romjain új gazdasági életet teremthessünk, lehetővé tegyük a forgalmat, lehetővé tegyük az árucserét, lehetővé tegyünk valamelyes gazdasági életet.

Egészen kétségtelen, hogy a nemzetközi forgalom mai állása mellett, akkor, amikor a forgalom eszközeit a háború elpusztította, akkor, amidőn a német tengeralattjáró-háború a hajótérnek csaknem a felét megsemmisítette, akkor, amidőn a vasutak egész gördülő anyaga az egész világon tönkrement: mi ne a tengerentúli importra számítsunk, hanem arra, hogy a mi áruszegény társadalmunk szükségleteit minél közelebbről tudjuk kielégíteni, amaz államokból, amelyekkel ezelőtt gazdasági közösségben éltünk, és amelyekkel véleményem szerint nemcsak a Habsburgok jogara, nemcsak a Habsburg-monarchia állameszméje, hanem gazdasági szükségszerűségek is fűztek össze bennünket. ***(Úgy van!)***

Ezeknek az államoknak proletárjaival kell hogy megértessük azt, hogy mi nem akarunk semmiféle elnyomást. Figyelmeztetnünk kell őket arra, hogy a proletariátus diktatúrája, a proletariátusnak uralkodó osztállyá emelése - úgy amint a „Kommunista Kiáltvány" tanítja - mindennemű nemzeti elnyomás lehetőségének megszüntetését jelenti.[86] ***(Úgy van!)*** Figyelmeztetnünk kell ez országok proletárjait arra, hogy a proletariátus diktatúrája azt jelenti, hogy mi minden dolgozó önrendelkezési jogát tiszteletben tartjuk, hogy mi senkit nem akarunk erőszakkal magunkhoz fűzni, csak figyelmeztetünk mindenkit arra, hogy a proletariátus jelszava nem kis államok alakítása, hanem a proletariátus minél szélesebb körű föderációja. ***(Élénk éljenzés és taps.)***

Az osztályharc külpolitikája külső megnyilvánulásában a vezető gondolat mindenkor éppen ez a közös konferencia volt. E közös konferencia eszméje nem is vettetett fel sikertelenül, mert azok közül is, akik annak idején nagyon ágáltak ellene, többen már belátták, hogy e konferencia nélkül sem Párizsban, sem másutt nem lehet megoldani a volt Osztrák-Magyar Monarchia területén alakult államok problémáját. Renner osztrák kancellár nemrégiben nyújtotta át Párizsban jegyzékét, amelyben ugyanezt az eszmét veti fel, ugyanezt a gondolatot pártfogolja, amelyet mi annak idején, a Smuts tábornokkal folytatott tárgyalások alkalmával felvetettünk: a volt Osztrák-Magyar Monarchia területén alakult államok megbízottainak konferenciáját. A mai lapokból olvashatják az elvtársak, hogy a jugoszláv szocialisták, akiknek többsége szintén a mi bolsevista irányzatunkhoz tartozik, ugyancsak e konferencia mellett foglalnak állást, és én nem hiszem, hogy a cseh szocialisták ugyancsak hamarosan ne kényszerítenék rá kormányaikat arra, hogy belemenjenek a konferenciába: s nyugodt vagyok, hogy e konferencián mi csak győzhetünk.

Mi győzünk azért, mert ezen a konferencián fog eldőlni és kivilágosodni az, hogy nekünk nincsenek elnyomó törekvéseink, hogy mi minden dolgozó önrendelkezési jogának alapján állunk: s ki fog derülni az, hogy velünk szemben imperialista kormányok vannak, amely kormányok, amely

kis falánk imperialista államok mások elnyomására törekszenek - nemzetek felszabadításának cégére alatt. ***(Élénk tetszés és taps.)***

Még egyszer vissza kell térnem most már - hogy végezzünk ezzel a kérdéssel - a Clemenceau-féle jegyzékre. Az antant blokadíroz bennünket, elzárta határainkat, ki akar bennünket éheztetni; azonkívül ellenünk mozgósította egyrészről a nemzetközi, másrészről a belső ellenforradalmat is. Legyünk tisztában azzal, elvtársaim, hogy ha megkötjük is a békét, az nem jelenti azt, hogy az antant majd nyugodtan fog bennünket hagyni. Mert ha esetleg le is parancsolja határainkról a csehszlovák és a román vagy jugoszláv államok katonaságát, de mindenesetre mozgósítani fogja ellenünk az ellenforradalmat, és ha ez sikerülne neki, akkor egészen bizonyos, hogy meg is fojtana bennünket. Ha végeztünk egyszer a körülöttünk levő idegen imperialista államok katonaságával, akkor egészen bizonyos, hogy az antant majd ellenkormányokat fog csinálni ellenünk, ellenkormányokat fog támogatni, olyan ellenkormányokat, amelyek ugyan kormányok in partibus inlidelium[87], de mindenesetre fogják élvezni az antant kegyét.

Mégis, elvtársaim, én azon a nézeten vagyok, hogy helyes volt a Kormányzótanácsnak, a Kormányzótanács politikai bizottságának az az állásfoglalása, amikor elhatározta, hogy az antant felhívásának eleget tesz. Nem rajtunk múlott, hogy a felhívásnak kívülünk eső okokból, a cseh imperialistákban rejtőző okokból nem tehettünk eleget. A parancsot kiadtuk arra, hogy hadseregeink vonuljanak vissza arra a határra, amelyet az antant mint Magyarország határát kijelölt. A parancs kiadását azonban követte a csehek támadása, követte az, hogy visszavonulni akaró csapatainkat üldözni és lemészárolni akarták. Erre egészen természetesen nem lehetett m£s felelet, minthogy csapataink ellentámadásba menjenek át és visszaverjék őket. ***(Lelkes éljenzés és taps. Egy hang: Éljen a Vörös Hadsereg! Megújuló lelkes éljenzés és taps.)*** És nem volt katona, aki azt mondja, hogy egy csapatot azon a ponton lehet megállítani, amely ponton azelőtt volt. Nem rajtunk múlott, hogy csapataink támadásainak lökeme olyan erős volt, hogy újból visszavetettük a csehszlovák hadsereg katonaságát. ***(Élénk tetszés és taps.)***

Én, elvtársaim, mégis amellett vagyok, hogy lehetővé kell tennünk a megegyezést. Csak valamivel tisztességesebb - ha ugyan ezt így lehet kifejezni azon tisztességtelenséggel szemben, amelyet jelent ez a határmegállapítás -, csak valamivel rendesebb határmegállapítás mellett is békét kell teremtenünk - jó előre hangsúlyozzuk -, olyan békét, amelynek érvénye nem lesz hosszabb, mint a breszti béke érvénye, amely békét mi az imperialistákkal kötünk, a francia, a csehszlovák, a román és a jugoszláv imperialistákkal, és ezt a békét azonban felrúgni nem mi, de a csehszlovák a jugoszláv és a román proletariátus fogja. ***(Ügy van! Nagy tetszés. Taps.)***

Ezek voltak nagyjából, elvtársaim, azok, amiket az osztályharc külpolitikájáról el akartam mondani, és most ajánlom önöknek elfogadásra a következő határozati javaslatot:

1. A magyarországi tanácsok első kongresszusa ünnepélyesen kinyilvánítja, hogy nemcsak nem áll a területi integritás alapján, de, mint olyan ország, amely megtette a lépéseket arra, hogy az osztálykülönbségek megszűnjenek, eltörölte egyben a nemzeti elnyomás előfoltételeit is. Ennélfogva a maga részéről megadja minden nemzethez tartozó dolgozóknak a lehetőséget, hogy képességeiket a dolgozók összességének javára szabadon, önállóan, minden más nemzettől függetlenül kifejthessék, hirdeti minden nemzet dolgozóinak önrendelkezési jogát.

2. A proletariátus, nemzetköziségének megfelelőleg, arra törekszik, hogy a különböző nyelvű dolgozók közé új válaszfalak ne emeltessenek, mint amilyenek az új politikai vagy vámhatárok. Meg akarja valósítani a dolgozók testvéri szövetségét, a tanácsok föderatív köztársaságának kereteit addig is, amíg a nemzetközi proletárforradalom az egységes nemzetközi proletár tanácsköztársaságot lehetővé teszi.

3. A Magyarországi Tanácsköztársaság természetes szövetségét látja minden proletárállamban. Ez a szövetség nem valamelyes titkos diplomáciai vagy katonai konvención alapul, hanem csupán a proletariátus nemzetközi szolidaritásán.

4. A Magyarországi Tanácsköztársaság békében kíván élni valamennyi állam dolgozóival, szolidaritásukra támaszkodik, és magát a nemzetközi imperialista ellenforradalommal szemben a nemzetközi proletariátus védelme alá helyezi.

5. A Monarchia területén képződött nemzeti államok egymáshoz való viszonyának rendezésére szükséges az új államok egy közös konferenciája. A kongresszus helyesli a tanácskormány erre vonatkozó törekvéseit, és felszólítja, hogy a konferencia egybehívását sürgesse.

6. Míg a Tanácsköztársaság határain belül a proletárság az ő osztályharcát a kizsákmányolókkal felülről vívja, addig az osztályharc, amelyet fegyveres osztályháború formájában a nemzetközi imperialista ellenforradalommal folytat, alulról fölfelé folyik: vagyis a proletárság az ő osztályharcát még mindig hatalmon levő ellenfelekkel vívja meg, akikre, az egységes nemzetközi forradalom előtt, a diktatúra szokásos eszközeivel nem kényszerítheti rá akaratát. Éppen ezért helyes és indokolt volt a Forradalmi Kormányzótanács minden lépése, melyet a békekötés irányában tett, különösen pedig helyesli a kongresszus azt a magatartást, amelyet a legutóbbi Clemenceau-jegyzékkel szemben tanúsított. Éppúgy helyesli minden intézkedését, a külföldi vagyon védelmét biztosította, hogy ezáltal a Tanácsköztársaság a nemzetközi gazdasági forgalomból ki ne zárassék.

7. A tanácsok kongresszusa, gazdasági életföltételeinek biztosítása szem-

pontjából, ugyancsak helyesli a Kormányzótanács minden intézkedését, amellyel szembehelyezkedik minden imperialista hódító s kiéheztető politikával. Kimondja azonban, hogy a fölszabadított területek ama részeivel, melyekben a lakosság nem a magyar nemzethez tartozik, csupán föderatív közösségben kíván élni. ***(Élénk helyeslés.)***

Tisztelt elvtársak! Ránk akarnak kényszeríteni olyan békét, amely megfoszt bennünket attól, hogy a proletariátus a levesét megsózhassa, megfoszt bennünket attól a lehetőségtől is esetleg, hogy a proletariátus, a proletárasszony, megfőzhesse az ételét; megfoszthat bennünket attól a lehetőségtől is, hogy itt rendes forgalmat fenntarthassunk, megfoszt bennünket a sótól, fától, széntől, megfoszt bennünket minden gazdasági élet lehetőségétől. ***(Úgy van!)***

Az antant ki akar éheztetni bennünket, amint ki akarja éheztetni a mi testvérköztársaságunkat, az Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaságot. ***(Élénk éljenzés és taps.)***

Nehéz időknek nézünk elébe, ínségnek, szenvedéseknek és kemény küzdelmeknek. Ahhoz, hogy ezt kibírjuk, a diktatúrának szigorú, következetes, erélyes kezelésére van szükség ***(Hosszan tartó, élénk helyeslés és taps.),*** szükség van arra, hogy kiépíthessük a magunk autochton gazdasági életét, úgy amint tudjuk, szükség van arra, hogy ebben az országban szervezett gazdasági életet teremtsünk, szükség van a proletariátus legvégsőig menő kitartására, áldozatkészségére és lelkesedésére. ***(Élénk tetszés.)*** Szükségünk van addig, amíg a proletariátus újabb osztagai jönnek segítségünkre a nemzetközi proletárforradalomban, szükségünk van addig, amíg nem szakít minden ország proletariátusa az uralkodó osztállyal való együttműködéssel, amíg nem szakít a szociálsovinizmussal, a szociálpatriotizmussal, amíg nem lesz harcosa <u>min</u>denekfölött az igazi internacionalizmusnak: a III. Intemacionálénak.

Ez a III. Intemacionálé nőttön-nő, a III. Intemacionálé forradalmisága is mind újabb és újabb reményeket int felénk, amelyek mutatják, hogy a nemzetközi proletárforradalom terjedni és erősödni fog. Addig, amíg ez a nemzetközi proletárforradalom nincs itt újabb osztagaival a segítségünkre, addig kitartunk, bármi áron is, kitartunk akkor is, ha megaláznak bennünket ilyen békefeltételekkel, kitartunk akkor is, ha meg akarnak fojtani bennünket, kitartunk, ha tönkre akarnak is tenni bennünket, kitartunk szilárdan, a szilárd, egységes, következetes kezelésű diktatúra mellett. ***(Hosszan tartó, lelkes éljenzés és taps.)***

A tanácsok országos gyűlésének naplója.
1919. június 14-1919. június 23. Athenaeum 1919. 14-16. és 108-116. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 367-391. old.

Beszéd az ifjúmunkások kongresszusán

1919. JÚNIUS *21.*

Tisztelt elvtársak, ifjú proletártestvérek! Visszaemlékezem egy tüntetésre, amelyet a burzsoá uralom idején rendeztek az ifjú proletárok vörös lobogók alatt, amelyekre ez volt írva: „Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!" Visszaemlékezem és azt mondom önöknek, hogy céljuk, minden munkájuknak a célja az legyen, hogy önök ne legyenek soha kizsákmányolt proletárok. A proletariátus diktatúrája, a proletárok uralma, a proletárok forradalma azt jelenti, hogy az öregebb proletárok is, akik hosszú-hosszú időn át húzták a tőkés termelési rendnek kizsákmányoló igáját, hosszú időn keresztül nyögtek a kapitalizmus igája alatt, le akarják rázni magukról ezt az igát. A proletárforradalom megszüntette azt a rendszert, amelynek idején kevesek jóléte érdekében sokak áldozták föl önmagukat kényszerűségből.

Mi itt leromboltuk a régi kapitalista rendszert, a kizsákmányolást és megteremtjük a szocializmus előfeltételeit, a szocializmust, mint a kommunizmus első fokát. Haladunk egy lépcsőn fölfelé, azon az úton, amely oda vezet, ahol nem lesznek elnyomók és elnyomottak, kizsákmányolók és kizsákmányoltak többé, amely valóra fogja váltani az ifjúmunkások jelszavát.

Az ifjúmunkásmozgalom ennek előtte azokban az országokban, ahol a leghatalmasabb, legjobban megalapozott volt a kapitalizmus, a tanonckérdés becsületes megoldásán kívül elsősorban azért küzdött, hogy a kapitalizmus egyik velejáróját, a militarista hadsereget megszüntesse. Legharcosabb vezére, legnagyobb hőse ennek a mozgalomnak, nemrégiben gyalázatosan meggyilkolt elvtársunk, Liebknecht Károly volt. ***(A gyűlés felállással üdvözli a proletariátus halottját.)***

Most is háború van, háború azért, hogy vissza ne jöhessen a kizsákmányolás, az a rendszer, mely besorozta az elnyomó szervezetek tagjai közé azokat, akik ott a hadseregben saját elnyomásukat, kizsákmányolásukat védelmezték. Most más hadsereg van, most a proletariátus osztályharcát fegyverrel folytatja az elnyomók ellen, osztályhadseregében, a forradalmi

Vörös Hadseregben. ***(Hosszas éljenzés és taps.)*** Minden proletárnak fegyvert kell adni a kezébe most, hogy megvédelmezze azt a rendszert, amely biztosítani tudja, hogy kiépíthessük a szocializmust, azt a társadalmi rendszert, amely minden dolgozó jólétét biztosítja. Nem azért veszünk kezünkbe fegyvert, mintha gyönyörűségünk telne a vérontásban, de azért, hogy megakadályozzuk azt, hogy mások proletárvért ontsanak, és a kiontott proletárvér árán újból visszaállítsák a kapitalizmust, visszakergessék a proletárt a kizsákmányolásba.

A biblia sok-sok mesét tartalmaz, ami nem igaz. Egy nagyon szép, gyönyörűséges mese, amely sok gondolkodásra bírja az embert, az ótestamentumban az, amely azt mondja, hogy egy egész nemzedéknek kellett elpusztulnia, míg bejutott az ígéret földjére. így vagyunk mi is a szocializmussal. Ti, ifjú proletárok vagytok azok, akiknek lelke át fog alakulni, akiknek a lelkében olyan lesz a szolidaritás érzése, hogy megérdemiitek, hogy a szocializmus idejét éljétek. Ez olyan cél, amelyért érdemes küzdeni, áldozni, érdemes mindent feláldozni. Ezért küzdjetek, tanuljatok, ezért igyekezzetek beledolgozni magatokat abba az új erkölcsi felfogásba, amely képessé tesz arra, hogy a szocializmus idején úgy tudjatok együtt élni, mint azt a szocializmus megköveteli azoktól, akik a gyümölcseit élvezni akarják. Küzdjetek, hogy soha, soha ne legyetek többé kizsákmányolt proletárok. ***(Nagy taps, percekig tartó meg-megújuló éljenzés.)***

Vörös Újság, 1919. június 21.
Az ifjúmunkások kongresszusa. „Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok.”
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. 1. köt. 392-393. old.

Választávirat Leninnek az antantjegyzék elfogadásáról[88]

1919. JÚNIUS 21.

Kedves Lenin elvtárs!
Nagyon köszönöm táviratát, amelyben külpolitikámat helyesli. Büszkeséggel tölt el, hogy egyik legjobb tanítványa vagyok, de azt hiszem, egy dologban még fölényben is vagyok Önnel szemben, még pedig a mala fides[89] kérdésében. Azt hiszem, nagyon jól ismerem az antantot. Tudom, hogy engesztelhetetlenül harcol ellenünk. Ebben a harcban a legjobb esetben is csak fegyverszüneti állapot következhet, de nem béke. Ez élethalálharc. Még egyszer köszönöm sorait.

Tisztelője
Kun Béla

A tisztázat fotókópiája. - Pl Archívum. 500. f. 12/12. ö. e. 16-17. (németül).
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek. Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 394. old.

Beszéd
a Szövetséges Központi Intéző Bizottság ülésén'

1919. JÚNIUS 25.

Tisztelt elvtársaim! Az, ami itt történt Budapesten, az egészen természetes következménye annak, amit sokan magukévá tettek, annak a felfogásnak, hogy a burzsoázia megszűnt, hogy a burzsoáziának nincsen ereje, hogy a burzsoázia beletörődött a proletariátus diktatúrájába. Ez a tévedés bosszulta meg magát akkor, amidőn kitörve az ellenforradalom, egész csomó elvtársunk fekszik holtan az ellenforradalomnak máris kezdődő fehérterrorja következtében.[91] Ez a tévedés, ez a téves felfogás a diktatúra kezelése tekintetében még jobban megbosszulhatja magát ***(Ügy van! Ügy van!),*** mert bármennyire is megállapítjuk, elvtársaim, hogy hasznos volt, hogy szükséges volt az az ellenforradalmi kitörés, ez a puccs, amely történt, szükséges volt azért, mert felrázta a proletariátust, mert egységesebbé tette, mert szilárdabbá, acélosabbá tette a proletariátus tömegeit, mert megmutatta a proletariátus erejét Magyarországon, mégis, elvtársaim, szomorúan kell bevallanunk azt, hogy a diktatúrának az a kezelése a bűnös elvtársaink halála miatt, amely eddig nálunk szokásban volt.

Tisztelt elvtársak! Soha egyikünk sem hirdette azt, hogy ok nélkül ontsunk vért, soha egyikünk sem hirdette azt, hogy kéjelegve gázoljunk a vérben, de tudnunk kellett mindenkor azt, hogy a burzsoázia nem fog beletörődni abba, hogy elveszítse a hatalmat, elveszítse a kizsákmányolás lehetőségét, és nem fog beletörődni abba, hogy itt ebben az országban a proletariátus legyen az úr, és a kapitalizmus romjain felépíthesse a szocialista társadalmi és termelési rendet. Tisztában kellett lennünk azzal, hogy az osztályharc nem szűnt meg, hogy az osztályharc tovább folyik, sőt, még kíméletlenebb eszközökkel folyik. Tisztában kellett lennünk azzal, hogy a burzsoázia minden eszközzel meg fogja kísérelni azt, hogy visszakerítse az elvesztett hatalmat és az elveszett vagyont. Akik azt hiszik, hogy ez nem így van, azoknak a naivsága, azoknak a jóhiszeműsége vagy azoknak a súlyos tévedése, mondhatnám ostoba tévedése ***(Úgy van!)*** nem önmagukon bosszulja meg magát csupán, hanem megbosszulja magát a proletariátus tömegein. ***(Ügy van!)***

Tisztelt elvtársak! Aki szereti a proletariátust, aki szereti azokat a proletárokat, akikkel egy sorban harcol, akikért harcol, akiknek a jövendőjéért harcol, akiknek a felszabadításáért harcol, annak ezek után a tapasztalatok után nem lehet más a meggyőződése, mint hogy minden eszközzel, legkíméletlenebbül kell elnyomni a burzsoáziát, a legkíméletlenebbül letörni az ellenforradalmat. Ha mi nem pusztítjuk ki az ellenforradalmat, ha mi nem gyilkoljuk le azokat, akik fegyverrel a kézben jönnek ellenünk, akkor bennünket gyilkolnak le, ők fogják legyilkolni a proletariátust, nemcsak a proletariátust, hanem annak a jövendőjét is. Legyünk tisztában azzal, elvtársak, hogy ez a burzsoázia, akármilyen gyáva is volt, minden eszközt felhasznál arra, hogy megdöntse a proletariátus hatalmát. Nagy tévedés azt hinni, hogy csak mi adunk vagy egyes hibás kormányzati intézkedések adnak hatalmat a burzsoáziának arra, hogy ellenforradalmi kitöréseket, ellenforradalmi puccsokat rendezzen. Nagy tévedés azt hinni, hogy ezek a bizonyos, sokat kifogásolt kormányzati intézkedések kergették ellenforradalomba a burzsoáziát. Nem, elvtársak, egészen természetes, hogy a burzsoázia ellenforradalmár. ***(Úgy van!)*** Ostobának vagy szamárnak kell hogy tartsuk azt, aki elhiszi, hogy a tigrist, a vérszopó tigrist rá lehet beszélni arra, hogy legyen belőle valami fűevő állatocska. Éppen ilyen ostobaság azt hinni, hogy a burzsoázia el fogja tűrni azt, hogy itt az ő vagyonának, az ő termelési rendszerének romjain, itt mi nyugodtan építsük fel majd a szocializmus termelési és társadalmi rendjét Nekünk tisztában kell lennünk azzal, hogy a diktatúra fennmaradásának, tehát a szocializmus építési lehetőségének egyetlen módja az, hogy ha kíméletlenül fogunk eltiporni mindent, ami a szocializmus építése ellen tör, kíméletlenül, nem nézve sem jobbra sem balra, menve előre, és kiirtani mindent, ami a szocializmus építésének, ami a proletariátus felszabadításának útjában áll. Aki azt hiszi, elvtársaim, hogy lehet ezt szelíden, simogatólag elintézni, az nagy tévedésben van. Az a szelíd, simogató elintézés, az a szánalomhirdetés a burzsoáziával szemben, az nemcsak a szánalom hirdetését jelenti, de ismétlem, mint sokszor hangsúlyoztam, jelenti a proletariátus osztályöntudatának elhomályosítását, jelenti a proletariátus megcsalását abban az irányban, mintha nem volna szükség osztályharcra, mintha azt akarnák elhitetni vele, hogy nincs szükség tovább osztályharcra. Jelenti, elvtársaim, ez a politika azt, hogy a proletariátus nem kapja meg azt, ami neki jár a proletariátus diktatúrájában.

Miért csináltuk ezt a proletárdiktatúrát? Miért álltak a proletariátus tömegei e mellé a diktatúra mellé ? Nem az egyenlőség elvéért, nem azért az általános egyenlőségért, amelyet a burzsoá demokrácia hirdetett, hanem igenis, az osztályszempontok érvényre juttatásáért. ***(Úgy van!)*** Azért, hogy éppen megfordítsa a burzsoázia társadalmi rendjét, megfordítsa, hogy amint azelőtt a burzsoázia volt az úr, most a proletariátus

legyen az úr, hogy minden uralmat el tudjon temetni. De akkor, amikor minden uralmat, minden hatalmat eltemet, addig a proletariátusnak úrnak, korlátlan és kizárólagos úrnak kell lennie úgy politikai, mint gazdasági téren ***(Élénk helyeslés.),*** addig a proletariátusnak kell mindama előnyben részesülnie, amelyekben részesült azelőtt a burzsoázia. Az osztályadag- és az osztályár-politika az eszközök, amelyeket hirdetnünk és megvalósítanunk kell, hogy a proletariátus tömegeiben azt a bizonyos nyugtalanságot, amely egész természetszerűleg bekövetkezik az élelmezési válságok folytán, és amelyek bizonyos tömegeket ellenforradalmi jelszavak befogadására késztettek - mondom, ezt a nyugtalanságot csak az osztályadag-, az osztályár-politika, tehát a diktatúra következetes és kíméletlen érvényesítése útján érhetjük el.

De, elvtársaim, ilyenkor a proletariátus mindig egységes volt, és mindig egységes lesz. Ha veszedelem van, a proletariátus mint egy ember áll most is. Emlékezzünk vissza, nem kell titkolnunk, hogy az utóbbi napok élelmezési válságai micsoda hullámzást idéztek elő a proletariátusban, micsoda keserves és kínos harcot kellett folytatniuk mindazoknak, akik a proletariátus diktatúrájáért lelkesedtek, a proletariátus eme ösztönös kitörésével szemben. És íme, elvtársak, mikor arról van szó, hogy elnyomjuk a burzsoáziát, hogy biztosítsuk a proletariátus uralmát, akkor az eszközöket, a diktatúra eszközeit kíméletlenül alkalmazzuk. íme, itt a proletariátus egységesen és erősen emelkedik fel. ***(Élénk éljenzés és taps.)***

Tisztelt elvtársak! Én egy rövid határozati javaslatot terjesztek elő: [„A Központi Intéző Bizottság arra való tekintettel, hogy] a diktatúra enyhe kezelése nemhogy észre térítené a burzsoáziát, de sőt, ellenforradalmi magatartásra biztatja, elhatározza, hogy a proletariátus diktatúráját a legteljesebb mértékben s a legkönyört;elenebb eszközökkel alkalmazza, és utasítja a Kormányzótanácsot, hogy ha kell, fojtsa vérbe is a burzsoázia ellenforradalmát.”[92] ***(Úgy van! Úgy van! Élénk taps.)***

Gyorsírói feljegyzés. - Pl Archívum. 600. f. 3/a.
A Szövetséges Központi Intéző Bizottság üléseinek jegyzőkönyvei.
1919. június 25. 24-30. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 395-398. old.

Kun Béla Clemenceau-hoz intézett táviratában kezességet kér a románok visszavonulására

1919- JÚNIUS 25.

Sajnáljuk, hogy a románok által nyújtandó biztosítékokra vonatkozólag Önhöz intézett kérdésünkre nem kaptunk választ.[93] Mi az ellenségeskedést beszüntettük, eleget tettünk a békekonferencia azon kívánságának, hogy a vérontásnak véget kell vetni, és ugyanakkor, amikor mi az ellenségeskedést beszüntettük, és katonáinknak minden hadműveletet megtiltottunk, a román csapatok hadseregünk e magatartását arra használják ki, hogy bennünket Királyhelmecnél megtámadjanak. A románok újra nyilvánvalóan megsértették a békekonferencia arra vonatkozó hivatalos parancsát, hogy minden felesleges vérontásnak véget kell vetni, és miután ezzel az eljárásukkal bebizonyították, hogy a békekonferencia határozatait egyáltalában nem tartják tiszteletben, kérdezzük, ki kezeskedik arról, hogy a románok a megszállt területekről vissza fognak vonulni, úgy ahogy azt elnök úr a szövetséges és csatlakozott hatalmak nevében megígérte ?

Válaszát várva -

Kun Béla
a Magyar Népköztársaság
külügyi népbiztosa

HIL TK 47. csomó. (Eredeti nyelve német).
MMTVD 6/A köt. Kossuth Könyvkiadó 1959. 329-330. old.

Forradalom és ellenforradalom

BESZÉD AZ ENGELS LAKTANYÁBAN
1919. JÚLIUS 6.

Tisztelt elvtársaim! A Kormányzótanács nevében üdvözlöm önöket, vörös forradalmi katonákat. Amikor a Forradalmi Kormányzótanács üdvözletét tolmácsolom önöknek, azt kérem, hogy mindnyájan, a forradalom minden katonája legyen gondolkozó ember. A régi militarista rendnek, melynek az ötesztendős háborút köszönhettük - azt a háborút, amely nem a dolgozók, hanem a hadimilliomosok érdekében folyt -, ennek a militarista rendnek az volt a fő elve, hogy a katonatiszt és a közlegény ne legyen gondolkozó ember. A „Mául haltén und weiter dienen”[94] elv volt érvényben, az öntudat nélküli fegyelem, amely nem nevelt embert a katonából, hanem gépet csinált belőle, amely arra volt jó, hogy az elnyomás rendjét szolgálja saját társaival szemben. Arra volt jó, hogy fenntartsa a kizsákmányoló rendet, amelyet tőkés társadalmi rendnek neveztünk, hogy elnyomója legyen a saját osztályából valóknak. Ez a rendszer megváltozott, ha sokan vissza is akarják állítani.

Ez a rendszer, amely a régi kapitalista rendszer helyébe lépett, azt jelenti, hogy ezen átmeneti állapoton keresztül haladunk az osztálymentes társadalom felé. Ma még csak a kizsákmányolás gazdasági előfeltételeit szüntettük meg, és a felé az állapot felé haladunk, amikor az erőszak eszközeivel nem két egymással halálosan ellentétes érdekű csoportját tartják össze az embereknek. A felé az állapot felé haladunk, amelyben az emberek szabadon élnek és dolgoznak: egy mindnyájunkért és mindnyájan egyért.

Elvtársaim! A proletariátus diktatúrája azért volt szükséges, hogy lehetővé tegye a munkásosztály számára, hogy felépítse a maga társadalmi rendjét, a szocialista társadalmi rendet, mint a kommunizmus első fokát. A szocialista társadalmi rend azt jelenti, hogy mindenki képességei szerint dolgozzék, és e munkának megfelelően kapjon a közösen termelt javakból. Dologtalan embert nem akar látni ez a rendszer. Az az elv, hogy mindenki dolgozzék, és csak az egyék, aki dolgozik. De egy új társadalom felépítése nem könnyű, és nem megy minden ellenállás nélkül. Részben azoknak az

ellenállásába ütközik, akik maguk voltak a kizsákmányolók, és részben azokéba, akik a kizsákmányolók eszközei voltak. Hiszen egy gyermeket sem szül meg az anya három hónap alatt, hogyan lehetne három hónap alatt egy ilyen hatalmas világrendet újjáteremteni. Egy gyermeket is fájdalommal szül meg az anya, hogy lehetne hát fájdalom nélkül egy új társadalmi rendet megteremteni. Ellenállással találkoztunk azoknál, akik azelőtt dologtalanul éltek. Ez a harc tovább kell hogy folytatódjék, éppúgy, mint azelőtt a sztrájkmozgalom.

A különbség csak az, hogy az erőszak összes eszközei most a vagyontalanok hatalmában vannak. Azelőtt is voltak sorainkban sztrájktörők vagy kishitűek, akik akadályozták a proletárság osztályharcát, akkor is megvolt a burzsoáziának az a természetes szokása, hogy felhasználja a maga javára a proletariátus megtévelyedett tagjait. Ma, elvtársaim, egy ilyen nagyszabású, nagyobb jelentőségű osztályharc előtt állunk, vannak, lesznek sztrájktörők, de ezeket kikergetjük sorainkból ***(Ügy van! Ügy van!)*** úgy mint azelőtt. Vissza akarják szerezni hatalmukat a dologtalanok, és ezért van szükségünk a Vörös Hadseregre, amelynek minden egyes osztaga fegyveres kézzel áll őrt mindennemű ellenforradalmi kísérlettel szemben. Be kell látni, mit jelentene, ha a kizsákmányolás visszatérne. Azok, akik önöket megtévesztették, amikor az ágyúcsőt a gyárakra irányították, a pogrom és a szociáldemokrácia jelszavával tették ezt.[90] Mi a munkásmozgalomban sohasem kérdjük, kinek mi a vallása vagy nemzetisége. Papok, mágnások és zsidó kapitalisták uszítanak pogromra a „zsidó kormány" ellen, pedig nincs az a Tisza István és nincs az az antiszemita, aki úgy elintézte volna a zsidó kapitalistákat, mint éppen ez a zsidónak nevezett kormány. ***(Ügy van!)*** A szociáldemokrácia nemzetiszínű jelszava pedig hazug, mert nem egyéb, mint leplezett, gyalázatos fehér. Kétféle eshetőség között választhatunk: burzsoá vagy proletárdiktatúra között.

A nemzeti jelszó átkos emlékű a proletárnak, mert a „nemzet" régi nagy képviselői még a tanulás lehetőségétől is megfosztották a proletárt. Demokrácia ebben az országban nem lehet, mert az osztályharc oly éles, hogy itt csak burzsoá vagy proletárdiktatúra lehet. Öntudatos katonákra van szükség. Francia katonákat azért nem küldenek, mert nem akarnak jönni, és mert Franciaországban forrong a munkásság. Az élelmezési viszonyok az antant által segített országokban némiképp jobbak a mieinknél, ám a munkás munkabére oly kicsiny, hogy nem elég a megélhetésre. Emlékezzenek vissza asszonyaink arra, hogy a négy és fél esztendős kapitalista háború napjaiban is ácsorogtak kukoricás kenyérért. Három hónap alatt mi sem tudtunk megcsinálni mindent, de rajta vagyunk, hogy segítsünk a proletariátus sorsán.

Megszerezzük az élelmiszert Budapest számára minden rendelkezésre álló erőnkkel. Önökre vár a feladat, elvtársaim, hogy itt benn az ellenforradalommal szemben megvédjék a Tanácsköztársaságot. ***(Megvédjük!)*** Én azt hiszem, hogy önök, szervezett munkások, erősen fogják a fegyvert a kezükben mindaddig, míg az ellenforradalomnak még a lehetőségét is el nem tiporták.

Elvtársaim! Fegyveres kézzel előre a proletárdiktatúráért! ***(Hosszan tartó, lelkes éljenzés.)***

Vörös Újság, 1919. július 6.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról.
Kossuth Könyvkiadó 1958. 288-291. old.

A diktatúra a proletárság demokráciáját jelenti

BESZÉD A MISKOLCI MUNKÁSOK GYŰLÉSÉN
1919- JÜLIUS 8.

Két óriási világáramlat küzd egymással: a világ bolsevizmusa folytatja a harcát az imperialista reakcióval, amely nyakunkba zúdította azt az óriási nyomorúságot, amelyet Magyarország proletariátusa már nem tudott elviselni. Osztályharc folyik most, de nemzetközi méretekben, amelyet a nemzetközi proletariátus folytat a kapitalizmus ellen. Ebben a harcban már két ország proletariátusa, az orosz és a magyar felülkerekedett, ezek saját burzsoáziájukkal felülről vívják a harcot. Azelőtt a burzsoázia fegyveres önkényének voltunk kiszolgáltatva minden kis sztrájk alkalmával, ma pedig a burzsoázia le van fegyverezve és a proletárság fegyveres erővel vívja osztályharcát. Nemzetközileg, osztályharc dolgában azonban a helyzet úgy áll, mint azelőtt. Nemzetközileg még alulról vívjuk a harcunkat, mert az országok nagyobb része még az imperialista rablók hatalmában van. Belső viszonylatban az ellenforradalom alulról küzd velünk, de a határainkon kívül felülről küzd ellenünk az imperialista reakció. A mi nemzetközi harcunknak ugyanaz a politikája, mint az osztályharcé volt: nem szűnhet meg a harc a nemzetközi imperialistákkal szemben. A fegyverszünet, a béke csak ideiglenes jelentőségűek mindaddig, míg nem győz az egész világon a proletárforradalom. A béke egy rövid nyugpontot jelenthet, de az osztályháborúnak folynia kell mindaddig, míg a proletárság a maga forradalmát végig nem vitte az egész világon. Nem ingatag talajra épített a magyar proletárság, mikor a nemzetközi proletárforradalom útjára lépett. A győzelmes imperializmus nem tud békét teremteni még a wilsoni elvek alapján sem, amelyek nem egyebek, mint Amerika gazdasági érdekeinek kifejezői. A Tanácsköztársaság helyzete az, hogy csapatainkat az antant nyomása alatt visszavontuk, hogy rövid idő alatt a szocialista termelési rendszer alapjait megteremtsük, hogy a hibákat kijavítsuk, megoldjuk az élelmezés problémáját, és megteremtsük az osztályharcot a falvakban is, a mezőgazdasági proletár és burzsoá között. Az antant támadásától mi nem félünk, mert ha módjukban állott volna, úgy már eltiportak volna bennünket március 21-én. Nem nagylelkűség volt ez, hanem katonaságuk

nem megbízható a proletáruralom letörésére, belső politikai helyzetük sem engedi meg katonaságuk kivonását az országból. Mert az alaptalanul konzervatívnak nevezett angol munkásság is július 21-re általános sztrájkot hirdet, hogy tiltakozzék az oroszországi és magyarországi beavatkozás ellen. Nincs meg az egység a győző államok közt, mert a koncon marakodnak. Azok, akik az antant békéjében reménykednek, azok vagy csalók, vagy önmagukat ámítják, mert arról van szó, hogy úgy tesznek velünk, mint Szerbiával vagy Ausztriával: a szerbiai vasutak már az amerikaiaké. Ausztria vasútjai pedig Olaszország kezében vannak.

A proletárdiktatúra leverésével itt nem demokrácia, hanem fehérterror következne, úgy mint Ukrajnában és Finnországban, mert a burzsoá demokráciát Andrássy Gyula, Bethlen István - még a minap a plurális választójog[96] hívei - hirdetik, akik a szegedi öntudatos munkásságot bebörtönzik, üldözik.

A diktatúra csak a burzsoáziával szemben jelent diktatúrát, magának a proletárságnak azonban demokráciát jelent, mindenkinek, aki proletár, egyenlően ki kell vennie tehát részét a közmunkából. A proletárdiktatúra a tömegek önkormányzata, és hiába állna oda bárki vezetőül, a tömegeknek a cselekedetekben való részvétele nélkül nem történhetik semmi.

Vörös Újság, 1919. július 8. ,
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 416-417. old.

A Szövetséges Központi Intéző Bizottság ülése

1919. JÚLIUS 15.

ELŐADÓI BESZÉD

Tisztelt Intéző Bizottság! In médiás rés, rögtön a dolgok közepén. A diktatúra, a proletariátus diktatúrája Magyarországon most egy krízist él át. A krízis háromféle: hatalmi, gazdasági és erkölcsi krízis. A hatalmi krízis abban nyilvánul meg, hogy a központi hatalom éppúgy, mint a helyi hatalom egész sereg ingadozást mutat különösen az ellenforradalmi jelenségekkel szemben, nem mutatja azt a szilárdságot, amelyet a proletariátus diktatúrájának mindenkor mutatnia kell. A gazdasági krízis tisztelt elvtársak elsősorban abban nyilvánul meg, hogy élelmezési nehézségekkel küzdünk, de másrészről egész csomó termelési, termelésszervezési nehézség is áll előttünk, amelyeken keresztülvergődni csak nagyon bizonytalan lépésekkel tudunk ez idő szerint. Az erkölcsi krízis részben abban a korrupcióban áll, amely a proletariátus különböző intézményei körül szerteszét magaslik, amelynek krízises jellege azonban éppen abban áll, hogy megkezdtük a takarító munkát, és minden akadályon keresztül folytatni is fogjuk ennek az Augiasz istállónak kisöprését. Mind e három krízises jelenség azonban egybefoglalható egy olyan pszichológiai állapotba, amely abban nyilvánul meg, hogy bizonyos lemondás érzése vesz erőt nemcsak a tömegek egy részén, de főleg és elsősorban egész csomó olyan emberen, akik vezetni volnának hivatva.

Tisztelt elvtársak! Ez a lemondás, ez a csüggedés, ez az ingadozás elsősorban arra vezethető vissza, hogy nagyon sokan úgy vélik, hogy csalódtak a dolgok megítélésében akkor, amikor a magyarországi proletariátus sorsát ráépítették a nemzetközi proletárforradalomra. Nagyon sokan vannak abban a hitben, hogy helytelen volt az értékelésük akkor, amidőn azt hitték, hogy a nemzetközi proletárforradalom szilárd bázis, amelyre joggal építheti mindenki a legjobb lelkiismerete szerint a magyarországi proletariátus sorsát. Azok, akik ezt a felfogást hirdetik, illetve nem annyira hirdetik, mint inkább terjesztik, azok, tisztelt elvtársak, elfelejtik azt, hogy

itt nem a nemzetközi forradalomban csalatkoztak ők, hanem csalatkoztak általában a forradalmi taktikában, a munkásmozgalom forradalmi irányzatában, természetesen a maguk felfogása szerint. Azok, akik a nemzetközi forradalomról azt hitték, hogy az dátumra jön, azok nemcsak rossz marxisták voltak, hanem mint a következmények bizonyították, nem voltak különbek a magatartásukban annál a csőcseléknél, amely sajnos odaragadt március 21-e után a proletariátus diktatúrájához. Nem voltak különbek ennél a csőcseléknél azért, mert szintén szezonpolitikát folytatnak. Mert hiszen nem nagy dolog forradalmárnak lenni akkor, amikor a forradalom már bekövetkezett. Az öntudatos marxistát, a forradalmárt éppen az jellemzi, hogy olyan időben áll a forradalom mellé, olyan időben prédikálja a forradalmat, olyan időben hirdeti annak szükségszerű, helyes és jó voltát az öntudatlan tömegek előtt, amikor annak helyes, szükségszerű volta, annak feltétlen biztos bekövetkezése mindenki előtt még nem nyilvánvaló. Ez a krízis tehát erre a felfogásra vezethető vissza. Az igazi internacionalizmus, a cselekvésben nyilvánuló internacionalizmus természetesen nem engedi az ilynemű kétségeknek a felmerülését. Nem hagyhatja, mert a cselekvésben nyilvánuló valódi internacionalizmus a munkásmozgalomban nemcsak vár, hanem adni is kíván a nemzetközi proletárforradalomnak, és tudja, hogy amikor ad a nemzetközi proletárforradalomnak, akkor van is tőle mit várnia. Ez a krízises állapot, amely - ismétlem ebbe a három irányba nyilatkozik meg, elsősorban is erre a körülményre vezethető vissza.

Egészen természetes, hogy abban, amiben megnyilvánul ez a krízis, nem leljük meg a teljes magyarázatát. Hiszen ha valaki ma azt mondja, hogy a Tanácsköztársaságnak a helyzete melyik szempontból jobb, külpolitikai vagy belpolitikai szempontból, egészen bizonyos, hogy objektíve azt lehet válaszolni rá, hogy a külpolitikai helyzet sokkal kedvezőbb, mint a belpolitikai helyzet. A külpolitikai helyzet kedvezőbb, mert akárhogy is igyekeznek némelyek azokat a híreket, amelyek a világ bolsevizmusáról, a nemzetközi proletárforradalom terjedéséről mindenfelől hozzánk jönnek olyanokként feltüntetni, amelyeket csak a forradalmárok izzó fantáziája költ, egészen kétségtelen, hogy a magyarországi proletárforradalom az oroszországi forradalommal együtt megteremtette azt a miliőt, amely a megélhetését biztosítja. Ha visszaemlékezünk a II. Intemacionálé történetére, azt láthatjuk, hogy az egész II. Intemacionálé történetében a nemzetközi cselekvésnek nem volt egyetlen egy olyan esete sem, mint aminőt most várunk, és aminőre most immár biztosan számíthatunk.

Minden jelenség a marxizmus tanítása szerint megteremti a saját életfeltételeit is. így teremtette meg az oroszországi és magyarországi proletariátus nemzetközi cselekedetét, amely ha egyelőre izolált is maradt, de mindenesetre nemzetközi cselekedete a proletariátusnak, így teremtette

meg a saját létfeltételeit abban a nemzetközi cselekvésben, amelynek formájában az egész Európának proletariátusa siet immáron segítségére. Eltekintve attól, hogy a III. Intemacionálé, amely nemcsak egy organizatorikus egység, hanem harci szövetsége a proletariátusnak, folyton-folyvást terjed, kétségtelen azonban, hogy az oroszországi és magyarországi proletariátus cselekedetei váltották ki azt a most gomolygó nemzetközi forradalmi jellegű cselekvést, amelyet Olaszország, Franciaország, Anglia, Svájc és utolsó hírek szerint Hollandia és Svédország proletariátusa július 20-án bekövetkezendő demonstrációjában és július 21-én bekövetkezendő tömegsztrájkjaiban nyilvánul meg.[97] Ez kétségtelenül olyan tényező, amely nyugodtan szembeállítható az antantimperializmus fegyveres erejével is.

Nem mondom azt, hogy ezek a forradalmi cselekedetek máról holnapra meghozzák nekünk azt a lehetőséget, hogy határainkat a blokádtól megszabadítsuk. Nem mondom azt, hogy ezek a forradalmi cselekedetek meg nem törhetnek az antant imperialista csapatainak szuronyai erején, de az is egészen kétségtelen, hogy ez a nemzetközileg egységes cselekedet az egész antantpolitika szempontjából jelentős tényező ma is, és még jelentősebb tényező lesz ezután.

Sok ízben volt szerencsém hangsúlyozni azt, hogy az antant bennünket nem azért nem fojt meg, mintha nem akarna, hanem azért nem fojt meg bennünket, mert nem tud megfojtani. Nemcsak azért, mert hiányzik a megbízható katonasága hozzá, hanem azért is, mert hiányoznak az antantnak, az antantállamoknak az ehhez szükséges belpolitikai előfeltételei, amely belpolitikai előfeltételek hiánya éppen ebben a nemzetközileg egységes, nemzetközileg szolidáris cselekedetben nyilvánul meg, amely nemzetközileg egységes és nemzetközileg szolidaritás cselekedet, elvtársaim, mégis a mi munkánk eredménye, mégis a mi segítségünkre siet.

Akik tehát dátumra várták a nemzetközi forradalmat, akik úgy gondolkoznak, hogy most függesszük fel kissé a forradalmat, és csináljunk meg valami másféle alakulást, hogy azután, ha majd jön a nemzetközi forradalom, újból felkeljünk és újból megcsináljuk a proletárdiktatúrát, azok elvtársaim - ismétlem - nem különbek semmivel sem annál a canaille-nál, annál a csürhénél, amely március 21-e után ránk ragadt, s amely egy időben már az erkölcsi fertő elnyelésével fenyegetett bennünket.

Tisztelt elvtársak! Ezt a krízist megúszni nekünk nem könnyű, nem egyszerűen azért, mert ismétlem, hogy a krízis legeslegelső sorban hatalmi krízis.

Ha a hatalmi krízis keletkezését meg akarjuk érteni, akkor elsősorban a diktatúra magyarországi keletkezésének történetét kell néznünk. A proletárdiktatúra keletkezése Magyarországon, tisztelt elvtársak, nem volt egy hatalmi jellegű harcnak az eredménye. Elsősorban bizonyos nemzetközi politikai körülményeknek szerencsés összetalálkozása volt az, ami a

magyarországi proletariátust hatalomhoz juttatta. A hatalom szilárdsága azonban sokat vesztett azáltal, hogy - éppen mert harc nélküli volt a hatalomra jutás - a felfogás az volt, hogy itt az osztályharc további szükségessége meg is szűnt, a burzsoázia már megszűnt, a munkanélküli jövedelem megszűnt, és még a gazdasági kisajátítása, a termelés, tehát a kizsákmányolás eszközeinek kisajátítása is inkább jogi és politikai, mintsem gazdasági természetű volt.

Szilárd hatalom nem alakulhatott rögtön az első percben. A proletariátus felfegyverzése nem harc közben történt, harc nem edzette meg a proletár tömegeket a saját burzsoáziájával szemben, ennélfogva könnyen vált uralkodóvá az a felfogás, amely ugyan a burzsoázia kíméletét hirdette, amely azonban - mint sokszor elmondottam -, végső eredményében a proletariátus osztályöntudatát, elszántságát és harci készségét gyöngítette. ***(Igaz! Úgy van!)***

Tisztelt elvtársaim! Én azt hiszem, hogy ez a hatalmi krízis legjobban abban mutatkozik meg, hogy általában egy óriási félelem jelentkezik az ellenforradalom minden jelenségével szemben egyrészről, másrészről egy irtózás mindennemű radikális, végleges berendezkedést kívánó cselekedettől, politikai, gazdasági intézkedéstől. ***(Igaz! Úgy van!)*** Ez, tisztelt elvtársak, kifejezője a hatalom krízisének, és ez az, ami oka volt a hatalom krízise idáig való fejlődésének. Mert az ellenforradalomtól való félelem, az ellenforradalommal való fegyveres elbánásnak a kikerülésére való törekvés nem más, mint a diktatúrának legteljesebb félreértése. A diktatúra, elvtársaim, arra való, hogy a kizsákmányolókat megfélemlítse, hogy az ellenforradalmat már jó eleve a megfélemlítés és a fegyveres proletariátus eszközeivel lehetetlenné tegye, és végül megfojtsa a proletárforradalom ellenségeit. ***(Helyeslés.)*** Ez nem lehet kétséges senki előtt sem, és mégis, mikor az ellenforradalom gyökerének kiirtásáról, mikor az ellenforradalom csíráinak kiirtásáról van szó, mikor egyes radikális intézkedésekről van szó, amelyek bizonyos tekintetben világossá teszik azt, hogy itt egy végleges berendezkedést akarunk a proletariátus uralma számára, mindenkor felhangzik a jajkiáltás, hogy nem szabad ellenforradalmárokat teremteni, nem szabad az ellenforradalmat provokálni. Ezeknek, akik ezt a felfogást vallották, a mai krízises állapot kitűnő tanulságul szolgál. Egészen bizonyos, hogy nem történtek itten olyan kegyetlenkedések, mint amilyenekről beszéltek, különösen itt Budapesten nem történtek kegyetlenkedések, és íme az ellenforradalom oly szemtelenséggel ütötte fel fejét, és az ellenforradalom azóta is oly szemtelenül viselkedik, hogy ezt tovább tűrni alig lehetséges már. ***(Igaz! Úgy van!)***

Simán bántunk a burzsoáziával, nem keserítettük el a tisztviselőket, nem a tiszteket és egyebeket, mindenkit megbecsültünk, megbecsültük azt a csőcseléket, amely a burzsoáziával reánk ragadt, mert jegyezzük

meg, hogy nem a burzsoázia érdemes elemei, hanem a burzsoázia csőcseléke, canaille-ja volt az, amely oldalunkra állott - és íme a sima, szőrmentén való bánás után az ellenforradalom olyan módon szervezkedik, hogy immár a hatalom általános krízisét tudjuk megállapítani ebből. ***(Igaz! Ügy van!)*** A fegyveres beavatkozástól, az ellenforradalom fegyveres elnyomásától való félelem, az, amely lehetővé tette az ellenforradalom számára, hogy ilyen mértékben, hogy ilyen módon, mondhatnám, nyíltan szervezkedjen. Pedig a diktatúrát másként, mint a fegyverek erejével fenntartani nem lehet. ***(Helyeslés.)*** Nem lehet fenntartani a fegyverek alkalmazása nélkül. Evvel tisztába kell lenni. És akinek tekintély kell, citálhatom Engels tekintélyét, aki azt mondja: „Láttak-e valaha forradalmat ezek az urak, akik a tekintélyt ellenzik? A forradalom kétségkívül annyira a tekintélyre van alapítva, amennyire lehet. A forradalom olyan tény, amelyben a népesség egy része akaratát ráerőszakolja a másik részre, a fegyverek, szuronyok, ágyúk, vagyis tekintélyes eszközök segítségével, és a győztes fél szükségszerűen rákényszerül, hogy uralmát azon félelem segítségével tartsa fenn, amelyet a reakciósokban a fegyver kelt. Ha a párizsi kommün nem támaszkodik a fegyveres nép tekintélyére a burzsoázia ellen, vajon tartotta volna-e magát egy napig is, vajon evvel szemben nincs-e jogunk a kommünt gáncsolni azért, hogy az túlkevéssé használta fel ezt a tekintélyt?”[98]

Nem vagyok még akkor sem," ha talán egy pillanatig kétségeskedtem is volna - a tapasztaltak után őszintén elmondom, hogy le kell számolnunk azzal a felfogással, amely a burzsoáziát nem akarja megfélemlíteni. Meg kell félemlíteni a burzsoáziát. Reszketnie kell a burzsoáziának, mert csak ez esetben lehetséges az, hogy elkerüljük a vérontást. ***(Úgy van!)*** Csak ez esetben lehetséges az, hogy kikerüljük az ellenforradalomnak olyan mértékű elhatalmasodását, amely a hatalomnak ilyen krízisséhez vezet, mint amilyen ma is van. Erélyes és nem félintézkedésekkel.

Ha vizsgáljuk a hatalom krízisének eredetét a gazdasági intézkedéseknél, ha a gazdasági krízis eredetét vizsgáljuk, akkor is ugyanezt állapíthatjuk meg. Félintézkedések arra vezethetők vissza, hogy nem volt bizalom a diktatúrában, mert nem volt megfelelő erős és szilárd hatalom. A hatalom kezelése nem volt erős, szilárd, tehát a gazdasági intézkedéseknél sem, mert úgyszólván másodlagos, szekunder jellegű volt ennek a krízisnek előidézése és bekövetkezése.

Akkor, amikor egy ilyen nem szilárd, ilyen ingadozó hatalomra támaszkodunk, amikor ilyen állandó krízises állapot van a hatalom szempontjából, szinte természetesnek látszik az, hogy olyanokban, akik a gazdasági szervezetben dolgoznak, folyton-folyvást ilyen kétségek keletkeznek: Vajon mi lesz akkor, ha a diktatúra megbukik ? Vajon mi lesz akkor, ha egy új

demokratikus vagy mondjuk szociáldemokrata kormány jön? Mi lesz akkor a termelés eszközeivel, a termelés lehetőségeivel?

Egészen természetes, hogy a hatalom ilyen állása mellett ez bekövetkezik. Természetesen a kettő egymásnak nem fokozata, hanem a kettő egymással kölcsönhatásban áll, a kettő egymást kiegészíti. A mi gazdasági intézkedéseink között elsősorban rámutatok a technikai és gazdasági koncentráció hiányosságaira, az üzemek gazdasági és technikai központosításának teljes hiányára, a kereskedelemmel szemben való állásfoglalásunkra, arra a körülményre, hogy egyik nap eltiltottuk a batyuzást, és másnap meghosszabbították titokban a batyuzás lehetőségét: mindezek arra a körülményre vezethetők vissza, hogy nem volt bizalom a diktatúrában, mert a diktatúra mögött nem állott szilárd hatalom, mert a diktatúra kezelése nem volt olyan, hogy az bizalmat gerjesztett volna a proletariátusban és félelmet a burzsoáziában. ***(Úgy van!)*** Ezzel szemben felhozhatná valaki azt, hogy vajon helyes-e mindent egy kártyára feltenni, mint ahogy ezt hallottam már nem egyikétől az elvtársaknak.

Tisztelt elvtársak! Mindent egy kártyára feltenni: hazardírozás. Ellenben arra vagyok kíváncsi, hogy lehetséges-e a forradalomban - anélkül, hogy hamiskártyásoknak ne látszanánk a proletariátussal szemben, akik tartalékban tartanak valamely cinkelt kártyát a zsebükben - lehetséges-e másként a forradalmat végigvinni, mint mindent feltenni a forradalom kártyájára, mindent feltenni a proletariátus történelmi hivatásának kártyájára? ***(Úgy van!)***

Visszafelé nem vezet út, csak akkor, ha visszafelé óvjuk a hidakat, azokat a hidakat, amelyek visszavezetnek a kapitalizmusba.

Rudas László: Ahhoz nem vezet út!

Kun Béla: Visszafelé vezet út, mert kapitalizmust én el tudok képzelni, és el tudom képzelni a kapitalizmusnak olyan korai kapitalizmushoz hasonló formáját, mint aminő 1848 előtt volt Magyarországon, olyan formát el tudok képzelni, egy legteljesebb gyarmati állapotot, válogatott kínjaival a fehérterromak. Ezt az állapotot én el tudom képzelni, egy újabb barbárságot el tudok képzelni, amely következhet a proletárdiktatúra után. Ellenben itt a hatalom krízisére kell újból visszatérnem, és rá kell mutatnom arra, hogy az, hogy ilyen perspektívákat is kell mutogatni a munkásság előtt, az annak a következménye, hogy a hatalom nem szilárd, mert a hatalom kezelői között nincs meg az egyenes, őszinte, nyílt egység, az az egység, amelyre szükség van, az az egység, amelyet feltétlenül érvényesítenünk kell mindenben. Csak így történhet meg az, hogy itt az ellenforradalom a pogromtól kezdve a szociáldemokráciáig minden jelzőt kihasznál, éspedig büntetlenül használ ki, anélkül, hogy azok, akik erre illetékesek volnának, csak egyszer is megnyilatkoznának az ellenforradalommal szemben.

El kellett ezt mondanom, el kellett mondani azért, mert nagyon fontosnak tartom a proletárdiktatúra egysége szempontjából, a proletárdiktatúra hatalmának szilárdsága szempontjából, hogy ne hallgassam el ezt erről a helyről. Mármost az a kérdés ezeknek a félintézkedéseknek kapcsán, amelyekről az előbb beszéltem, amelyek folytán arra hivatkoznak, hogy ellenforradalmárokat termelünk, ha radikálisan és erélyesen hajtjuk végre azokat az intézkedéseket, amelyek a proletariátus érdekében valók, az a kérdés lehet-e ellenforradalmárokat termelni ? Nem lehet és nem kell termelni. Ellenforradalmárok, mint a példa mutatta, akadnak. Ha voltak, akiket a keblünkön melengettünk, s ezek voltak a mi parancsnokaink, ezek voltak a különböző tisztviselők, a specialisták. Tessék megkérdezni azokat az illetékeseket, vajon azok, akiket a keblünkön melengettünk, nem az ellenforradalom kígyói-e ? Vajon nem várják-e az alkalmat arra, hogy az ellenforradalomhoz csatlakozhassanak nyíltan? Ez nem ellenforradalom-tenyésztés tyúkszemrelépéssel, hanem ellenforradalmár-tenyésztés államköltségen. Én tisztában vagyok azzal, hogy az ellenforradalmárokra bizonyos ideig szükségünk van, s addig míg szükségünk van az ellenforradalom kígyóit esetleg tejjel is kell táplálnunk. Ellenben az, hogy hirdessük a proletariátusnak, hogy te tápláld tejjel az ellenforradalmárokat, hogy magadat egy hazug egyenlőségi elmélet szolgálatába állítsd, ez feltétlenül a proletariátus osztályöntudatának, osztályharckészségének rovására megy. Ezt a példa gyönyörűen megmutatta. Amikor egyfelől hirdettük, hogy nem szabad ellenforradalmárokat termelni, másfelől őszintén el kell mondanunk, hogy nem szüntettük meg a privilégiumokat, nem szüntettük meg a kiváltságokat. A bürokrácia kiváltságai vidáman virulnak, sőt, ha nem is intézményesen, de a gyakorlatban még inkább kifejlődtek. Nem szüntettük meg a kiváltságokat abban a tekintetben sem, hogy a különböző, akár munkásintézményekben is, azok, akik közelebb vannak a tűzhöz, jobban melegednek. Nem szüntettük meg pedig azért, mert egy hazug egyenlőségi elméletet hirdettünk, mert hazug ma még minden egyenlőségi elmélet, amikor - ismét hangsúlyozom - még vannak kizsákmányolók és vannak kizsákmányoltak. A kizsákmányolás nem szűnt meg, még ha a termelés eszközeit ki is vettük nagyrészben és egészében a kizsákmányoló kapitalisták kezéből, de megmaradt a zsebükben, megmaradt a ládafiókban, megmaradt befalazva az utalvány a munkanélküli jövedelemre és főleg megmaradt náluk a rutin, az a rutin, amelyet a műveltség, a kapitalista termelésben és a kapitalista organizációban való részvétel folytán szintén a proletariátus rovására szereztek.

Elvtársaim! A fiatal proletariátus, amelyiknek a keze még reszket, még bizonytalan, még ingadozó a szocializmus építése közben, mindenütt szembe találja magát a burzsoá rutinier-kal, azokkal, akik kevesebb pénz árán is, elvtársaim, talán a rutinjuk révén, a megélhetésnek több feltételé-

hez bírnak hozzájutni, mint az a proletár, aki ezzel a rutinnal, ezzel a hozzáértéssel, ravaszsággal, a kapitaüsta üzleti életben szerzett ezzel a ravaszsággal nem rendelkezik. Mindenütt, elvtársaim, ez a hiba; mindenütt, amerre járok, elvtársak, azt látom, hogy a proletariátusnak mindenféle kellemetlensége azért van, mert nem állítottuk oda a proletariátust, ahova kellett volna állítani, mert a hazug egyenlőségi elméletek révén igazságtalan volt a proletáruralom magával a proletariátussal szemben.

Igazságtalan volt, habozó volt és ingadozó volt. Együtt ez a három körülmény alkotja a hatalmi krízisnek, a gazdasági krízisnek és az erkölcsi krízisnek végső alapját. Ingadozás, habozás és a proletariátusnak az őt megillető jogos előnyökben való nem részesítése, az osztályadag elmaradása, az osztályárpolitika körül való állandó ingadozás, szavak a cselekedetek helyett, elvtársaim, mind erre vezethetők vissza. Én elmondom itt őszintén magunkról azt, hogy sokszor magamnak is a lelkiismeretemet kellett megnyugtatnom azzal, hogy elmondtam az osztályadagot, elmondtam az osztályárpolitikát, elmondtam ennek helyességét és szükségességét, és keserűen néztük, hogy nem lehet megvalósítani éppen a hatalomnak ingadozó, a hatalomnak habozó volta miatt nem lehet úgy berendezkedni, hogy a proletariátus igazságosan jusson hozzá mindama előnyökhöz, amely előnyökhöz a diktatúra révén jutnia kell a kapitalista termelési és társadalmi renddel szemben.

íme elvtársaim, nagyban és egészében ezek a krízisnek okai és megnyilvánulási formái. Már most mindenekelőtt be kell állítani ezt a helyzetet abba a nemzetközi miliőbe, amelyben élünk.

Igen tisztelt elvtársak! Az antantimperializmus nem jön ellenünk a saját fegyvereinek erejével, ellenben jön velünk szemben az ígéretektől elkezdve az aranyokig, mindama eszközökkel, amelyek nagyon jók, nagyon alkalmasak arra, hogy még a proletariátus egyes részeiben is talajt adjanak az ingadozásnak, növeljék az ingadozást és habozást, nagyon alkalmasak arra elvtársaim, hogy a proletariátus osztályegységét megbontsák, nagyon alkalmasak arra, hogy a proletariátus előtt olyan délibábokat csillogtassanak, amely délibábok után esetleg egy más része éppen úgy halad és szalad, mint ahogy szaladt annak idején a munkaadó által a sztrájktörők számára tett ígéretek után.

Tisztelt elvtársak! Ennek az eredménye az, hogy az ellenforradalom egy igen kiváló jelszóhoz jutott. Egyrészről a nemzeti jelszó felhasználása, ami az én véleményem szerint nem veszedelmes, másrészről azonban bizonyos szocialista, szociáldemokrata jelszavak felhasználása az, ami alkalmas arra, hogy a hatalmi krízist még inkább fokozza, ami alkalmas arra, hogy itt a polgárháborút minél hamarabb felélessze.

Én nem nézem pesszimista szemmel ezt a dolgot. Én tudom azt tapasztalatból, hogy nagyon kicsi része a proletariátusnak az, amely ingadozik,

nagyon kicsi része, a nagyobbik része passzív még ezekkel a jelszavakkal szemben is. A legkisebb az aktív része, vagyis a diktatúra aktív kezelői és aktív támogatói. Azok között ezt az ingadozást nem lehet észrevenni és nem is lehet előidézni. Nem lehet, mert hiszen egészen holtbizonyos, ma azt tisztán látja mindenki, minden értelmes proletár - aki egészen természetszerűleg marxista módon gondolkozik -, hogy itt nem lehet szó kormányforma változásról, itt csupán kizárólag államforma változásról lehet szó. ***(Igaz! Ügy van!)*** Kormányformánk nem változhatik meg a proletárdiktatúrában, mert ez másként az eddigi tapasztalatok szerint nem képzelhető el, mint a tanácsrendszer formájában. Minden egyéb változás elvtársaim, az államformának a változását jelentené, annak az állapotnak a változását, mely most van, s amelyben az állam elhalás felé megy, amelyben az állam a megszűnés felé halad, ettől visszafelé oda, amelyben az állam újból életre kelne egy más osztály kezében, mint annak az osztálynak, a kapitalista osztálynak, fizikai és szellemi erőszakszervezete.

Minden jelszó, elvtársaim, a legdemokratikusabb jelszavak mögött sem rejlik egyéb, mint ez a legtisztább kapitalisztikus cél: a kapitalizmus visszaállítása. Olyan felfogásról hallottam, hogy esetleg lehetséges volna egy olyanfajta megegyezést találni, hogy megmaradnának a gyárak a munkások kezében, egyébként aztán visszaállna a régi állapot. Elvtársaim, biz ez a még Rathenauig, az imperialista gazdasági politikusokig sem elérni bíró álláspont, ez a naiv álláspont legjobb híd a fehérterrorhoz, mert ha tényleg ilyen emberek vennék kezükbe a hatalmat, akik a gazdasági tudománynak eddig a fokáig sem értek el, egészen bizonyos, hogy az ő kezükből a hatalom nem is juthatna más helyre, mint a régi uralkodó osztályok kezébe. Visszaadni elvtársaim minden egyebet, mint a gyárakat, megegyezni az antanttal, hogy a magántulajdont restituáljuk a gyárak kivételével, ez a kapitalizmusnak legteljesebb visszaállítását jelentené, jelentené azt is, hogy lehetetlen a gyárakat a munkások kezében megtartani, lehetetlen egy kispolgári szocializmust felépíteni a diktatúra romjain, az antantgyarmat formájában.

Az, amire leginkább szoktak hivatkozni, tisztelt elvtársaim, amivel az antanttal való megegyezés szükségességét szokták indokolni, ez a blokád kérdése. Mi lesz velünk, ha tovább tart a blokád? Rosszul fogunk élni, tisztelt elvtársaim, egészen bizonyos. Köszönöm rosszul. Ellenben felvetem a kérdést, mi lesz velünk, ha megszűnik az antant blokádja ? Egészen kétségtelen dolog, tisztelt elvtársaim, hogy az antantnak módjában van azt a 30 000 rend ruhát és azt a 300 vagon zsírt még megadni, amit a különböző ellenforradalmi körökben rebesgetnek, ellenben az is egészen kétségtelen, hogy az elosztás kérdése a hatalmi szervezet kérdése, és a hatalmi szervezet pedig a burzsoázia kezében, kétségtelen dolog, hogy az antanttól nyert élelmezési és ruházkodási lehetőségek nem a proletariátus

javára fordíttatnának. Egészen bizonyos elvtársaim ez, én nem hivatkozom Bécsnek példájára, csak azokkal szemben, akik állandóan jajgatják az antanttal való barátkozás szükségességét, akik azt hiszik, hogy az antant megmenthet, de nem a proletárdiktatúra menthet meg bennünket. Ki kell jelentenem, hogy ezek egyenesen halálos ellenségei Magyarország proletariátusának, ugyanis azok nem akarnak egyebet, mint végromlásba taszítani ezt a proletariátust, nem akarnak egyebet, mint megfizettetni ezzel a proletariátussal a háborúnak minden költségét, és megfizettetni ezt a három hónapos proletárdiktatúrát a proletariátus kiirtásával. ***(Úgy van! Ügy van!)*** Mert arra nem kell az elvtársakat figyelmeztetnem, hogy az antantimperializmus védelme alatt álló burzsoázia egészen holtbizonyos, hogy nem prédikálná a kíméletet a proletariátussal szemben. Őbenne több volna az öntudat és nem akarná a saját osztályos társainak osztályöntudatát humanitárius jelszavakkal elhomályosítani. Én ma is a diktatúra kezelésében Kunfi elvtársamra hivatkozom mindig, aki azt a nagyon szép mondatot mondotta el egy időben a Népoperában: Nem csinálunk egyebet a burzsoáziával, mint amit ő csinált velünk, mint amit ő csinált a proletariátussal. Mi elvtársak, nem hajszoljuk a burzsoáziát a vágóhídra, mi nem csukjuk be olyan mértékben a burzsoáziát olyan kis vétségekért és bűncselekményekért, mint amilyen mértékben a burzsoázia csukta be a sztrájkoló aratókat; mi a burzsoáziát a keblünkön melengetjük, éspedig a burzsoázia csőcselékét, canaille-jét, a kloakából kikerült részét a burzsoáziának, amely hozzánk tapadt, amelyik ezt az erkölcsi válságot idézte fel, és, elvtársaim, ezzel a burzsoáziával szemben kíméletesek vagyunk. Itt van, elvtársaim, a mi válságunknak a másik oka.

Tisztelt elvtársaim! Ez az erkölcsi fertő, amelyik talajt ad az antantimperialisták minden olyan törekvésének, amely ezt a proletárdiktatúrát meg akarja buktatni. ***(Úgy van! Úgy van!)*** Ilyen erkölcsi miliőben egészen bizonyos, hogy könnyű munkája van az antantnak. Ezt az erkölcsi fertőt a diktatúra nyakába varrni, tisztelt elvtársaim, nem különb annak az ácsorgó asszonynak felfogásánál, aki azt hiszi, hogy az ácsorgás a diktatúra következménye.

Elvtársaim, egy felbomló társadalommal van dolgunk, s ami rothadt, az büdös. Ezt, a régi társadalom rothadt és fertős leheletét átküldi a kapitalizmus még ide, a proletárdiktatúrára is. Ahol nem tanítottak áldozatkészséget, ahol nem tanítottak altruizmust, ahol az altruizmus hazugság volt, ahol a szolidaritás is hazug volt, onnét nem lehet olyan erkölcsöket hozni, amelyik az összesség érdekében való lemondást, az összesség érdekében való áldozatkészséget vallja magáénak.

Tisztelt elvtársak! Az erkölcsi krízissel mi nem könnyen fogunk végezni, az erkölcsi krízis még fog húzódni egy darabig, de csak úgy vethetjük végét ennek az erkölcsi krízisnek, ha nem habozunk, nem ingadozunk,

hanem szilárdan állunk a diktatúra álláspontján, mert tisztelt elvtársak, ez az erkölcsi fertő is - másodlagosan ugyan, mert elsősorban a kapitalizmus következménye -, de másodsorban szintén annak a rendszernek a következménye, amelyik állapotainkat megmérgezte, annak az ingadozásnak, annak a habozásnak.

Ki tudom mutatni, elvtársak, nagyon röviden, hogy mind az a sok visszaélés a diktatúra eszközeivel, mind az a sok csalás, rablás, visszaélés a proletariátus rovására, ami itt ebben az országban történik, az annak a következménye, hogy nincs szilárd hatalom. Szilárd hatalom nincs elvtársak, mert nagyon sokan - őszintén megmondom, elvtársaim, akármi is lesz - a vezetők közül is úgy rendezkednek be, hogy itt ez a diktatúra átmenet, csakhogy nem a szocializmushoz való átmenet, hanem visszamenet a kapitalizmushoz. Ilyen körülmények között elvtársaim, végezni azokkal, akik benne vannak ebben a rettentő bűzös erkölcsi fertőben, igazán nehezen lehet. Ilyen körülmények közt ezek állandóan támaszra találnak annál is inkább, mert ezt az erkölcsi fertőt, még egyszer hangsúlyozom, a burzsoázia támogatja, ezt az erkölcsi fertőt a burzsoázia táplálja folytonosan, az a burzsoázia, amellyel szemben a kíméletet hirdettük és az a burzsoázia, amelyik várja-lesi az alkalmat, hogy az ellenforradalomban a nyakunkat kicsavarja. Most, ezek a tapasztalatok, elvtársaim, megmutatták nekünk, hogy igazunk volt. Megmutatta nekünk, hogy igazunk volt. Igazunk volt nekünk, akik azt mondottuk, hogy el kell pusztítani őket, mert különben ők pusztítanak el bennünket. ***(Úgy van! Úgy van!)*** El kell pusztítani az ellenforradalom minden legcsekélyebb megnyilvánulását is a legerőteljesebb kezekkel, kíméletlenül, akárkiről is legyen szó, akkor is, ha vele meglevő intézményeket dezorganizálunk, akkor is el kell pusztítanunk az ellenforradalmat, különben az ellenforradalom fog bennünket elpusztítani. ***(Úgy van!)*** Elpusztítanak bennünket, elvtársaim, a saját hibáink folytán, és ez volna ebben az esetben a legtragikusabb, mert az antantnak egy támadása, amely belülről jönne, amely a Tanácsköztársaságból párizsi kommünt csinálna, egy ilyen támadás, ha elpusztítaná a Tanácsköztársaságot - amelyet még egyszer hangsúlyozom, én kizártnak tartok -, még azt sem eredményezné, hogy a nemzetközi forradalom a magyar proletariátus vére által erőt nyerne. Sőt, belepusztulnánk a saját ingadozásunkba, a saját habozásunkba, a saját erkölcsi fertőnkbe, a saját tehetetlenségünkbe. És ez, elvtársak, nem használ a nemzetközi forradalomnak. Ez mindenképpen csak azt eredményezné, hogy a burzsoázia elpusztítaná a proletariátust, és legfeljebb azok, akik olyan nagyon simogatták a Burzsoáziát találnának talán kíméletre. Én azonban még ezt sem hiszem. ***(Úgy van! Úgy van!)***

Tisztelt elvtársak! Hogy mik volnának a teendők a kül- és belpolitika szempontjából, ez volna még itt a kérdés. Rövidre kívánom fogni az elő-

adásomat. Én a gazdasági részről keveset beszélek - ez nem az én feladatom, ez túlesik az én referátumom körén -, viszont azonban a belpolitika annyira összefügg a gazdasági kérdésekkel és a gazdasági kérdések annyira összefüggnek a belpolitikai kérdésekkel, hogy lehetetlen röviden ezt nem érintenem.

Gazdasági bajaink egyik fő oka - mint jeleztem - szintén a hatalmi konstrukciók hiányosságában gyökeredzik. Nincsen karhatalmunk ***(Úgy van! Úgy van!),*** nem tudjuk végrehajtani a rendelkezéseinket. Maholnap ott tartunk, ahol a Károlyi-kormány tartott, a demokratikus Károlyi-kormány, amelynek nem volt tekintélye, nem volt fegyveres ereje. Nincs karhatalmunk és a Kormányzótanácsnak jelenlegi törekvése éppen az, hogy megteremtse a karhatalmat, a megbízható karhatalmat, amelyre támaszkodva úgy a gazdasági, mint a politikai rendelkezéseinket keresztül lehet vinni mindenkivel szemben Budapesten is és vidéken is. Ez az egyik.

A másik pedig, ami szintén igen fontos volna: a munkástanácsok újjászervezése ***(Igaz! Úgy van!)*** Budapesten és vidéken. Ügy vant mondanak az elvtársak. Én még tudnék egypár úgy vanra felelni azoknak, akik itt most úgyvanoznak. Mert eszembe jut, mert látok itt olyanokat úgyvanozni, akik amikor kértük őket, könyörögtünk nekik, hogy jöjjenek dolgozni a Tanácsköztársaság különböző intézményeibe, nem jöttek.

A munkástanácsok újjászervezése egész sereg új problémát vet fel. A mi munkástanács rendszerünk szerencsétlensége a következő okokban gyökeredzik:

A munkástanácsok abban az időben, amely megelőzte a proletárforradalmat, nem voltak sem harci, sem hatalmi szervek. Hiszen tanúkra tudnék hivatkozni, egypár elvtársra, akikkel én annak idején tárgyaltam, hogy mennyire igyekeztünk ezt a harci, ezt a hatalmi szervezeti jelleget megadni nekik, úgy, hogy ezek fokozatosan kialakuljanak, mint a proletariátus dolgozó közigazgatási szervei. Akkor ugyan a gyárakra, a műhelyekre támaszkodott e szerv közvetlenül, de hatáskör nélkül. Jött a proletárforradalom, s mind szükségszerűen át kellett hogy térjünk a kerületi szervezetekre, a munkástanácsoknak a kerületeken alapuló organizációjára, anélkül, hogy azokon a fejlődési fokokon keresztülmentek volna a magyarországi munkástanács szervezetek, mint amelyeken keresztülment például az oroszországi. Eltávolodtak a munkástanácsok a gyártól, de nem lettek dolgozó testületekké. így történt meg elvtársaim az, hogy ebben az országban nincs elég tekintélye a hatalomnak, sem a központi, sem a helyi szerveinek: nincs tekintélyük a tömegekkel szemben sem, nincs elég tekintélyük a proletariátus tömegorganizációjával szemben sem. így történhetik meg az, hogy ebben az országban lehetséges olyan felfogás is, amely nem tud elképzelni egy osztálykormányzatot, egy osztályigazgatást, nem tud elképzelni mást, mint amit a parlamenti ideológia tanít: pártkormány-

zatot vagy pedig szakszervezeti igazgatást, vagy szakszervezeti kormányzatot. Az, hogy az osztály egészét magában foglaló harci és hatalmi szervezet, a munkástanács ilyen tekintély nélkül való Budapesten és vidéken, az visszavezethető arra is, hogy azok karhatalom felett nem rendelkeznek, de visszavezethető arra is, hogy nincsen elég gyökerük azokban a proletár tömegekben, amelyeknek érdekeit volnának hivatva képviselni.

Ez a másik aktuális kérdés országszerte, elvtársaim: a karhatalom megszervezése után megszervezni, újjászervezni a munkástanácsokat, és biztosítani eme munkástanácsok proletár jellegét. Ezzel kapcsolatos a mi egész közigazgatási szervezetünk kiépítése, amelynek munkálatai most folynak a Belügyi Népbiztosságban és haladnak előre. De bárminő szabályokat is alkotunk, tisztelt elvtársak, ha nem biztosítjuk a munkástanácsok proletár jellegét, ha kispolgári egzisztenciák kerülnek újból a vidéki városok munkástanácsaiba, ha ott nem lesz munkásigazgatás, mint ahogy Budapesten sincs munkásigazgatás, ha a direktóriumok fognak mindent csinálni és még inkább a kormányzótanácsi biztosok, akkor egészen bizonyos, hogy a munkástanácsok tekintélye nem fog gyarapodni, nemcsak hogy nem fog gyarapodni, hanem úzussá válik továbbra is az az állapot, hogy magukból a munkástanácsokból kerülnek ki az ellenforradalmárok, különösen a vidéken, azokból, akik a burzsoáziával való érintkezés közben annyira korrumpálódnak, mert ez is egyik fajtája a korrupciónak, hogy a burzsoáziával való együttműködés nélkül az életet el sem tudják képzelni.

Gazdasági tekintetben én legfontosabbnak az élelmezés kérdésén kívül a gazdasági és technikai koncentráció kérdését tartom. Ez az, amit azért emelek ki, mert szintén hatalmi kérdés. Az élelmezési kérdés a karhatalom kapcsán ugyancsak hatalmi kérdés, de a gazdasági és technikai koncentráció szintén. Egész sereg üzem van, amely még mindig különáll, amelyikre nem volna szükség, részben gazdaságilag és részben technikailag különállanak. Hogy miért, ennek ugyancsak az a magyarázata, mint általában a habozó félszeg intézkedéseknek.

A tisztviselők egy része, s különösen a tisztviselők azok, akiknek a privilégiumaikat még mindig meghagytuk a munkásosztállyal szemben, ami miatt az egész munkásosztály háborog, azok a tisztviselők szeretnék fenntartani a visszajövő kapitalisták számára épségben és érintetlenül az üzemet. Ez az akadálya a technikai és gazdasági koncentrációnak. A gazdasági rendelet-alkotásunk tekintetében, véleményem szerint, az a másik feladat: megszüntetni mindenféle privilégiumot az üzemekben. Nem akarok itt, ismétlem, a tisztviselők ellen izgatni, sőt ellenkezőleg, azt tartom, hogy becsüljük meg őket. Ellenben akkor, amikor ők magukat szervezett munkásoknak tartják, akkor, amikor ők azt mondják, hogy idejönnek közénk, azok közé a munkások közé, akik mindenféle privilégiumokat le akarunk rombolni, akkor, elvtársaim, nem lehetséges tűrni azt, hogy az üzemekben

továbbra is privilegizálva legyenek a tisztviselők a munkások kárára, továbbra is kivételes helyzetben legyenek, és ezáltal a munkásságban joggal kelthetik azt a hitet, hogy itten nem változott meg, hanem megmaradt a régi privilégiumos rendszer. Tanúságul hívom azokat az elvtársakat, akik meg szoktak fordulni a gyárakban, mit szólnak a munkások ahhoz, hogy a tisztviselők szabadságideje, munkaviszonyai, szociálpolitikai és bérviszonyai, mind külön vannak szabályozva. Ez mind oda tendál, hogy a munkás azt lássa, hogy ez a proletárdiktatúra nem neki hozatott, hanem egy új bürokráciának, egy termelési és igazgatási bürokráciának hozott mindent. Ezen a legsürgősebben kell változtatni, és itt sem vagyok hajlandó helyt adni azoknak a felfogásoknak, hogy nem szabad ilyen intézkedésekkel ellenforradalmárokat nevelni. Mert nem ezzel neveljük a veszedelmes ellenforradalmárokat, nem a privilégium megszüntetésével, hanem azzal, ha nem szüntetjük meg a privilégiumokat, ha a munkásságot, magát a proletariátust, amelynek történelmi hivatása a forradalomcsinálás, kergetjük az ellenforradalmárok karjai közé.

Nagyjában és egészében véleményem szerint ezek a legaktuálisabb problémák, amelyekkel a legközelebbi időben a Kormányzótanácsnak és a Központi Intéző Bizottságnak foglalkoznia kell. Még egyszer hangsúlyozom, a korrupciót, a protekciót minden oldalon ki kell irtani. Ezt azért tartom szükségesnek még egyszer hangsúlyozni, mert a korrupcióirtás cégére alatt diktatúraellenes tendencia is rejlik a rosszhiszeműek részéről, a jóhiszeműek részéről nem. De nagyon sokan vannak, akik nem hajlandók sehol sem dolgozni, s akik csak kritizálnak, akiket nem lehet becsalni sem egy párt-, sem egy szakszervezeti, sem egy munkástanácsi intézménybe dolgozni, akik a korrupció elleni támadás cégére alatt diktatúraellenes aknamunkát folytatnak.

Ezek után ismételten azt a felfogást hangsúlyozom a Központi Intéző Bizottság előtt, hogy azt a valóságos állapotot, amely három irányban nyilvánult meg, mi egészen biztosan megússzuk, ha egyébért nem, tisztán csak azért, mert a kapitalizmus úgy tönkrement, hogy nem lehet helyreállítani még akkor sem, ha a munkásságnak minden munkajövedelmét feláldoznák a háborús költségek emelésére, ha mindenüket odaadnánk az antantnak, úgy amiként odaadták az osztrák szociáldemokraták, úgy amiként odaadja az osztrák szociálsoviniszta társaság, nem lehet visszatérés akkor sem, hogyha ezért a három hónapos diktatúráért az egész proletariátus vérét akarná feláldozni. De hogy ne magunkban omoljunk össze, ahhoz elvtársaim a hatalomnak a teljes megszilárdítására, mindenféle nyílt vagy burkolt ellenforradalmi törekvésnek csírájában való elfojtására, a burzsoáziának a megfélemlítés eszközével való fékentartására van szükség, olyan fékentartására, hogy moccanni se merjen, mert ha moccan, minden moccanásnak nyomán proletárvér fakad, proletárvér, amiért

nem sír az antant imperializmusa, de a burzsoázia véréért mindenre kapható a vele szolidáris antant-imperialisták tábora.

Ha[100], aki jó bel- és külpolitikát akar, az egyebet nem csinálhat, mint az erők szilárdságára, fegyveres hatalomra támaszkodik, a proletariátus fegyvereire, annak a tekintélyét megóvni, annak a tekintélyével a burzsoáziát - ismétlem - megfélemlítve fékentartani, és csak így lehetséges elvtársaim az, hogy a másik két krízises állapotból, a gazdasági és az erkölcsi krízis állapotából kijussunk.

Hogy ez így megtörténhessék, az, elvtársaim, nemcsak a Kormányzótanácson múlik, az nem lehet csupán a Kormányzótanács feladata, abban részt kell venniök a proletariátus tömegeinek is, és hogy a proletariátus tömegei részt vegyenek benne, ahhoz az kell, hogy a tömegekbe bevigyük a szilárdságot, tehát, hogy elsősorban mi magunk legyünk szilárdak, mert ha mi ingadozók vagyunk, akkor a tömegekbe szilárdságot bevinni semmi esetre sem tudhatunk. A habozás, az ingadozás, elvtársaim, ez az egyedüli veszedelmünk. A szilárdság, a kitartás, a nemzetközi proletárforradalomban, ez az, ami nekünk az életet, s a proletariátus forradalmának jövendőjét biztosítani fogja. ***(Élénk éljenzés és taps.)***

ZÁRSZÓ

Én a zárszó jogán igen rövid beszédet fogok mondani. Rátérek elsősorban Weltner elvtárs felszólalására,[101] és a következőket mondom: az osztály-adag- és osztály-árpolitika kapcsán Weltner elvtárs azt mondotta, hogy ki akadályozza, erre én azt mondom, igenis akadályozták nagyon sokan, mert osztály-adag- és osztály-árpolitika alatt nagyon különböző dolgokat lehet érteni, és azalatt, hogy valamit okosan megcsináljunk, ezen a címen az egész osztályjellegét el lehet venni az osztály-adag- és osztály-árpolitikának. Ismételten hangsúlyozom azt, hogy annak idején, amikor az osztály-adag- és osztály-árpolitikáról volt szó, a támadások abban az irányban voltak ez ellen, hogy nem lehet tisztviselőket, dolgozókat nem proletároknak tekinteni. Ámde én az osztály-adag- és osztály-árpolitika alatt azt értem, hogy azok, akik a proletárdiktatúrának egyedül komolyan támaszai, akik a munkásmozgalomban azelőtt is részt vettek - nem október és nem március óta támaszai a proletárforradalomnak -, igenis, különösen nehéz munkát végeznek. Ezek a proletárok, ismételten hangsúlyozom, egyedüli komoly támaszai a proletárdiktatúrának, ezek részesíttessenek az osztály-adag- és osztály-árpolitika előnyeiben, mert teljesen el lehet venni az osztály-adag- és osztály-árpolitika jellegét, mihelyt én az osztálypolitikát úgy értelmezem - mint ahogyan sokan értelmezik -, hogy én abba minden jelenleg dolgozót befogadok. Én ismerek bankigazgatókat, gyár-

igazgatókat, akik ma is dolgoznak, ellenben semmi esetre sem hívei, támogatói a proletárdiktatúrának. Várják - amiként Weltner elvtárs mondotta egy ízben -, hogy a fehér zsekendőt kitűzhessék. Ezeket én nem kívánom az osztály-adag- és osztály-árpolitika előnyeiben részesíteni, mert ha ezek részesülnek ezekben az előnyökben, akkor a proletariátus nem látja, miből áll az ő saját előnyözött volta, illetve miből áll az, hogy ővele igazságosan bánnak, őneki adják elsősorban az élelmiszert, a ruhát azért, mert ő van rászorulva legjobban, mert addig, míg a burzsoáziának a régi készleteiből megvan minden, ma a proletariátus ott áll, hogy minden nélkül van, mert az ötéves háború alatt kifogyott mindenéből. Egészen holtbizonyos - nem akarok hízelegni a proletariátusnak, mint ahogyan sohasem szoktam hízelegni hogy a proletariátus sokszor azt gondolja a gyárakban, hogy öt esztendőnek minden bűnét és hibáját, amelyet vele szemben elkövettek, amit öt esztendő alatt szenvedett, most a proletárdiktatúra alatt lehet jóvátenni.

Nem, elvtársak, az a zsarolás, ami sok tekintetben történik a különböző gazdasági bizottságoknál, semmi esetre sem indokolt, mert hiszen a proletariátusnak el kell készülnie arra, hogy áldozatokat is kell hoznia jövendője érdekében. De hogy áldozatokat tudjon hozni, látnia kell, hogy miért hozza ezeket az áldozatokat, és látnia kell már most is azt, hogy igenis igazságos uralmat teremtünk, igazságosat, amelyben mindent csak az kap, akinek elsősorban szüksége van reá, és aki elsősorban veszi ki részét a munkából. ***(Helyeslés.)*** Ez az, ami az osztály-adagra és az osztály-árpolitikára vonatkozik.

A másik, Hajdú elvtárs felszólalása,[102] amellyel részletesen akarok foglalkozni, ő azt a szemrehányást teszi, hogy nem volt külpolitikai információ. Erre vonatkozólag ismételten hangsúlyoznom kell, tisztelt elvtársak, hogy ami külpolitikánkat illeti, annak leglényegesebb pontja, sarka: a nemzetközi forradalom. Hogy a nemzetközi forradalom hogyan áll, azt már elmondottam, ezt azonban Hajdú elvtárs elolvashatja a ***Vörös Újságból*** és a ***Népszavából*** is, mert mi mindent, de mindent, ami a forradalomra vonatkozik, közlünk, éppen úgy, mint ahogy jóformán minden közérdekű diplomáciai aktánkat is közöljük, és ha ma elküldünk egy jegyzéket, holnap már közzé is tesszük azt. A mi külpolitikánk tehát nem diplomatáskodásból, nem titkos diplomáciából áll, a mi külpolitikánk, amely az osztályharc külpolitikája, a nemzetközi forradalommal való szolidaritásból, a nemzetközi forradalom támogatásából áll, és harcból a nemzetközi imperializmus ellen.

Hogy a nemzetközi forradalom ügye hogyan áll, azt, elvtársaim, mindenki tudhatja, s olyan apró információkat, hogy ma tárgyaltak nem tudom, kivel - holnap pedig tárgyalok ezzel és ezzel, azt hiszem, nem is kíván az Intéző Bizottság. ***(Igaz! Úgy van!)*** Ellenben azt el kell monda-

nőm, hogy a mi külpolitikánk sikere ma is abban áll, amiben állott azelőtt, hogy tudniillik - amint éppen a mai osztrák lapok is rámutatnak - a mi harcunk az antanttal, az antant-imperializmussal szemben mind eredményesebbé és eredményesebbé válik. Akárminként is akarja az ellenforradalom azt, hogy az antant velünk ne tárgyaljon, mégis kénytelen az antant velünk, a Magyarországi Tanácsköztársasággal tárgyalni. Kénytelen, elvtársaim. És Clemenceau legutóbbi sürgönyéből[103] is kilátszik, hogy a magyar kérdést a Magyarországi Tanácsköztársaság, a magyarországi bolsevizmus kérdését ők nem tudják úgy elintézni, mint ahogy az első percben hitték. Nem tudják, elvtársaim, mert katonailag nem intézték még eddig el - és katonailag nem fogják ezentúl sem elintézni -, agyonhallgatással pedig szintén nem tudják elintézni, mert a Magyarországi Tanácsköztársaság ma hatalmi tényező az egész nemzetközi politikában. ***(Igaz! Úgy van!)*** Hatalmi tényező, olyan, amilyen Magyarország azelőtt sohasem volt. ***(Igaz! Úgy van!)*** A burzsoá Magyarországnak sem tekintélye, sem hatalma nem volt, sem a Károlyi-kormány alatt, sem azelőtt, ellenben a Magyarországi Tanácsköztársaság ma hatalom, és éppen ez a legutóbbi sürgöny is azt bizonyítja, hogy az antant már nem utasítja el a limine[104], ab ovo a velünk való tárgyalást, hanem Clemenceau kénytelen kijelenteni, hogy csak azért nem tárgyal velünk, mert nem tartjuk be a fegyverszüneti szerződést. Clemenceau-nak tehát nincs bátorsága és nincs lehetősége sem arra, hogy a saját proletariátusával szemben ki merje azt mondani, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaság kormányával pedig egyáltalában nem állok szóba.

Azokkal a rémhírekkel, azokkal az álhírekkel szemben, amelyeket itt a burzsoázia terjeszt, azokkal szemben a legcsattanósabb cáfolat éppen Clemenceau-nak ez a sürgönye, amely azt mondja, hogy nem lehet a a limine elutasítani a tárgyalást a Magyarországi Tanácsköztársasággal.

Még egyet röviden a felszólalásokra vonatkozólag. Itt a legtöbb felszólalásból kicsengett az, hogy ezeket mellőzik, azokat mellőzik, nincs, aki munkára hívja az embereket. Tisztelt elvtársak, én azt hiszem, feljogosítottnak érezhetem magam a Kormányzótanács nevében felhívni itt minden elvtársat: jöjjön dolgozni. Jöjjön dolgozni, elvtársak! Én nem mondom, hogy ne kritizáljon, igenis kritizáljon igen élesen, igen határozottan, de jöjjön is velünk dolgozni. Az, aki a korrupció ellen küzd, az nem küzdhet csak a szó fegyverével, a korrupció ellen oda kell állni velünk együtt, hogy megfojthassuk a korrupciót. Azok, akik azt mondják, hogy nem megyek oda a népbiztossághoz, hogy felajánljam szolgálataimat, azok a kötelességérzetnek nagyon alacsony fokán állanak. ***(Igaz! Úgy van!)*** Mert nem kell várni, amíg hívják az embereket. Mindenki maga tudja, aki tényleg tud dolgozni, hogy mennyit tud dolgozni, az menjen el, és ajánlja fel a szolgálatait, mert éppen a szerencsétlen pártviszonyaink hozzák ma-

gukkal, hogy nem tudjuk nyilvántartani azokat az elvtársainkat, akik munkaképesek. És Molnár elvtársnak[105] csak azt mondom, hogy jól emlékszem arra, hogy mikor a burzsoázia volt kormányon, akkor egyesek sorra jártak főispánságokért, és sorra ajánlták fel politikai szolgálataikat.

Molnár Miklós: Én nem!

Kun Béla: Nem mondom, hogy ön, de sokan mások. Akkor nem volt szégyen felajánlani szolgálataikat, ma azonban, mikor itt ülnek különböző népbiztosságoknál elvtársak, akiket szilvafa korukból ismerünk, akkor szégyen felajánlani szolgálataikat. Ez a negatív kritika, amely csak abban nyilvánul meg, hogy beszélünk, ahelyett, hogy odamennénk és a dolgozási lehetőséget ki is erőszakolnánk magunknak. Ez a kritikai álláspont előttem nem tiszteletre méltó. Az a kritikai álláspont, amely odamegy és segíteni akar a dolgok elintézésében, az előttem tiszteletre méltó. ***(Helyeslés.)***

És végül még egyszer rá akarok térni ugyanennek a korrupciónak kérdésére, amelyet nagyon sarkalatos kérdésnek tekintek. Azt hiszem, hogy a mai nap folyamán ide konkrét indítvány is fog kerülni a bizottságok megalakítása kapcsán, a korrupció, az erkölcsi fertő leküzdése céljából. Én csak attól óvom az elvtársakat, hogy itt a korrupció kérdésével kapcsolatosan olyan színezetet adjanak ennek a rengeteg fertőnek, amely körülveszi a. proletárdiktatúrát, mint hogyha ez következménye volna a proletárdiktatúrának, vagy annak szükségszerű velejárója volna. A kapitalizmus rendszerének gyalázatosságát, amely ellen évtizedekig küzdöttünk, ma tudjuk meglátni a maga valóságában. Ma tudjuk értékelni azt, hogy milyen aljas, gyalázatos, lehetetlen volt a kapitalizmus rendszere a munkásosztály szempontjából, de a termelés szempontjából is, ma, mikor módunkban van felülről nézni a kapitalizmust, amikor módunkban van belelátni a rendszerébe. Ugyanígy vagyunk a korrupcióval is. Én meg vagyok győződve, hogy a burzsoáziának a korrupciója nem volt kisebb, mint a mi korrupciónk. ***(Igaz! Ügy van!)*** Semmivel sem volt kisebb, sőt, azt mondhatnám, hogy nagyobb volt. De nem láttunk bele, és ami fő, ügyesebb tolvajok voltak. ***(Derültség.)*** Mi még a tolvajlásban is kevésbé gyakorlottak vagyunk ***(Derültség.),*** és ez a szerencsénk, mert rájövünk, hogy kik azok, és akkor kirúgjuk sorainkból. ***(Helyeslés.)*** így van ez, elvtársaim, csak azt nem akarom ...

Garbai Sándor, a Forradalmi Kormányzótanács elnöke: Sietni kell, mert belegyakorolják magukat.

Kun Béla népbiztos: Sietni kell, elvtársaim, és ezt itt ajánlom én Garbai elvtársnak, mint a Kormányzótanács elnökének figyelmébe, hogy a legerélyesebben, a leghatározottabban minden intézménybe nézzen ott bele.

Garbai Sándor, a Forradalmi Kormányzótanács elnöke: Ne is keresztezze ezután az utamat.

Kun Béla népbiztos: Én nem is szoktam keresztezni, mert én mindenkor

csak a segítségére siettem Garbai elvtársnak, mint ahogy eddig is mindenkor noszogattam, hogy tegye meg, most is azt mondom Garbai elvtársnak, akinek nincs tárcája, aki elnöke annak a Kormányzótanácsnak, aki viseli az erkölcsi felelősséget azért, akárhogy is, akármit is csinálunk, Garbai elvtárs csinálja meg, álljon az élére és álljon az élére Weltner elvtárssal egyetemben ***(Úgy van!),*** és azokkal az elvtársakkal egyetemben, akik nincsenek elfoglalva másképpen. A ***Népszava*** mellett ezt lehet csinálni. Ide jöjjenek segíteni a takarító munkában. Ha azután ebben akárki is akadályozza, én meg vagyok nyugodva afelől, hogy a Központi Intéző Bizottságnak minden egyes tagja odaáll, és azokat, akik akadályozzák, el fogja söpörni az útból. ***(Úgy van!)***

Kérem még egyszer: a hatalom kérdése, a szilárd hatalom, a hatalomnak ingadozás és habozás nélkül való kezelése, a burzsoázia megfélemlítése és elnyomása, a munkakényszer keresztülvitele nem papíron, hanem a valóságban: ezek, véleményem szerint, a legközelebbi feladatok. ***(Lelkes taps.)***

Gyorsírói feljegyzés. - Pl Archivom. 600. f. 3/a.
A Szövetséges Központi Intéző Bizottság jegyzőkönyvei.
1919. július 15., 142-180., 291-301. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek. Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 419-441. old.

Kun Béla Rudriyánszky Endréhez intézett táviratában sürgős katonai támogatást kér Lenintől[106]

1919. JÚLIUS 28.

R.[107] Moszkva. Közöld L.-el[108] a következőt:
Türelmemnek végső határán túl vagyok, még akkor is, ha R.[109] és Cs.[110] a párt CK^{m}-jával egyetértésben dolgoznak. Az összeműködés teljes hiányának tartom azt, hogy megtörténhetett, hogy Besszarábiából idetolt román erők bennünket megvertek. Rak.[113] ráerőszakolása Ukrajnára, az ukránok akarata ellenére, véleményem szerint nemsokára helyrehozhatatlan hiba lesz. Tartok attól, hogy a románok és a csehek a közeli napokban koncentrikus támadást intéznek ellenünk, ami bukásunkat jelentené. Nem igaz, hogy hadseregünkből nacionalisták váltak ki, minthogy benne nac. tisztek kivételével nem is voltak. A munkásság elitje velem együtt sikeresen tolja a dolgokat balra, mindez azonban nem segít, ha Besszarábia ellen a mi tehermentesítésünk érdekében nem indul meg komoly támadás úgy, hogy a román területeket a legkomolyabban veszélyeztessék. Figyelmébe ajánlom, hogy területünk oly kicsi, hogy visszavonulásra hely nincsen. Ha a Bessz.[113] elleni offenzíva elmarad, én a felelősséget azokra hárítom, akik Lenint már akkor is hamisan informálták, amikor Oroszországban voltam.

Pl Archívum SZU TK 12/21
MMTVD 6/B köt. Kossuth Könyvkiadó i960. 545-546. old.

Felhívás a világ proletárjaihoz válaszul a tanácskormány távozását követelő antantnyilatkozatra

1919. JÚLIUS 31.

Az antant azon kijelentésére, hogy velünk nem tárgyal,[111] a tanácskormány a következő felhívást intézte valamennyi ország proletárjaihoz:

VALAMENNYI ORSZÁG PROLETÁRJAIHOZ!

Az antanthatalmak burzsoá kormányai a fegyverek és a kiéheztetés erejével akarják reánk kényszeríteni újból a kapitalizmusnak lerázott igáját. A fegyverek, a blokád és a rágalom ereje eddigelé megtört fiatal proletárállamunk ellenállásán és áldozatkészségén, amely erő és áldozatkészség nemcsak a magyarországi dolgozók, de az egész világ proletariátusának fölszabadulását szolgálja. A vér és a rágalom özönébe akarnak bennünket fojtani, mert puszta létünk is veszedelem az ő számukra, akik a zsákmányon osztozkodva elvesztették immár józan ítélőképességüknek utolsó foszlányait is.

Összefognak azzal a kapitalista országgal, amellyel szemben háborút viseltek a proletárok véres nyomorúsága árán, hogy visszaállítva a burzsoázia hatalmát, behajthassák rabló háborújuk költségeit a teljesen lerongyolódott országon. A blokád gyűrűjén keresztül, amellyel körülfogták a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaságot, mindenfelől becsempészik a burzsoázia ellenforradalmát szító eszközöket, hogy úrrá tegyék proletárállamunk helyén a fehérterrort, az ötéves háború után tovább folytathassák a proletárgyilkolást. Fegyvert, pénzt és rágalmakat csempésznek át határainkon, hogy megingathassák a kiéheztetni szándékolt proletárság bizalmát önmagában, hitét a történelmi hivatásában, hogy önnönmagának júdásává tegyék a fölszabadult munkásosztályt. Arra hivatkoznak, hogy nem tárgyalhatnak a Tanács-Magyarországgal, mert a proletárállam hatalma nem a népakaraton nyugszik. Azok mondják ezt, akiknek megbízatását nyolc-tíz év előtt választott burzsoá parlamentek adták, akik a népakarat ellenére háborút indítottak és folytattak esztendőkön keresztül, akik szövetségesükké tettek egzotikus országokból való bandafőnököket, és leigázva tartanak gyarmatokat. Ellenségnek tekintenek bennünket, és barátságos hatalomnak tartják Romániát, Szerbiát, elismerik Csehországot, Lengyelországot, amely országoknak nem volt választott

képviseletük, és amely államoknak „népakaratát” a királyok és a burzsoá osztály korlátlan akarata, diktatúrája fejezi ki.

Terrorról beszélnek azok, akik fegyverek erejével űzték a reájuk kényszerített háborúba a népek millióit, fegyverrel fojtják el a munkásság jobblétéért folytatott harcát, és vérbe fojtják minden hangosabb akaratnyilvánítását. Rémuralomról beszélnek, a finnországi fehérterror támogatói, a lengyel pogromok protektorai, akik a német imperialisták módjára rabszolgakereskedést űznek a hadifoglyokkal. A terrort vetik szemünkre, miközben gyermekeinket ki akarják pusztítani a blokád fojtogató karja által.

A magasabb kultúra nevében balkánhordákat uszítanak reánk, a militarizmus és a háborús uszítás képviselőit igyekeznek talpra állítani országunk megszállott vidékein, ahol úrrá tették már a fehérterrort a munkásmozgalom minden megnyilvánulásával szemben.

Csupán Budapesten 500 000 dolgozó szavazott le az első munkástanácsi választásokon ebben az alig egymillió lakosú városban, de ez, természetesen, nem a népakarat megnyilvánulása előttük, akik előtt a népakarat a burzsoá osztály akarata csupán. Nekik a blokád a népakarat, amely arra jó, hogy bennünket kiéheztetve, lábraállítsa kapitalistáinkat, visszaadja nekik a földet, a bányát, a gyárat, és gyarmattá tegye az országot, és gyarmati rabszolgákká a dolgozókat.

Minden rágalommal szembeszögezzük a hamisítatlan tényeket. Fölszólítunk benneteket, valamennyi ország dolgozói, valamennyi proletárszervezet az egész világon, küldjétek el követeiteket, hogy általuk szemléljétek a kapitalizmust romboló és a szocializmust építő munkánkat, hogy lássátok: nem az élősdi tőkéseknek a termelési folyamatból való kiküszöbölése, hanem az imperialisták blokádja az csupán, amely a szocialista termelést organizáló munkánkat akasztja. Küldjétek el képviselőiteket, hogy lássátok emberséges kormányaitok blokádjának hatását, és vigyétek el hírét a burzsoá államokba, mit eredményezett Európa második proletárállamában az imperialisták „népakarata”. Jöjjetek tanulni a proletariátus erényeiből, amelyekre büszkék vagyunk, hibáiból, amelyek szükségszernek tanulni, hogy értékesíthessétek az erényeket és a hibákat egyaránt. Jöjjetek, hogy megerősödhessetek fölszabadításra törekvő akarástokban, hogy meggyőződhessetek, vajon a burzsoá vagy a proletárdiktatúra nyugszik-e a népnek az akaratán.

Kun Béla
külügyi népbiztos

Népszava, 1919. augusztus 1.
Kun Béla: Válogatott beszédek és írások.
Kossuth Könyvkiadó 1966. I. köt. 445-447. old.

III Történelmi tanulságok

Forradalmi múlt

1919. DECEMBER

Az Ausztriába internált magyar kommunistákat a „vendéglátó” föld zsandárain kívül francia és angol kémek őrködő szeme figyeli, kíséri lépten-nyomon. őrizni kell a Magyar Tanácsköztársaság becsületes harcosainak e maroknyi csoportját, hogy ki ne törjenek fogságukból, és főleg, hogy ki ne törjenek ebből a fogságból azok a forradalmi gondolatok, amelyek ugyanoly veszélyesek, mint maguk az elgondolóik. Mégis, nagy nehézségek árán, nagy kerülőkkel eljutottak hozzánk ezek a sorok.

... Egyelőre még internálva vagyok, de a munka megy. Diktatúránk összeomlása hasznos kihatással volt proletariátusunkra, most azzal is rendelkezik, ami előbb hiányzott nála: forradalmi múlttal. A fehérterror ellenére is szaporodnak pártszervezeteink, és a munka, ha föld alatt is, halad előre. Röpiratokat adunk ki, a lehetőség szerint sokat, sikerült megindítani pártunk folyóiratát is.[1] Magyarországon a fehér hadseregben már mutatkoznak a bomlás jelei. Általában ügyünk javára minden szépen fejlődik, csak az állapítható meg - sajnos hogy a proletariátus egyre jobban deklasszálódik. Nyugaton a forradalom ügye óráról órára érik, éspedig érik a forradalmi ideológia tekintetében is. Csak vezető egyénekben, forradalmi tapasztalatokkal bírókban van hiány. Németországban a független szocialisták leipzigi pártgyűlésének határozatai[2] nagyot jelentenek a forradalom ügyében. Olaszországban nagyszerű a helyzet, de az elméletben erős vezetők hiánya érezhető. Ausztriában nagyon kevés történik, de ez nem is fontos. Amint valahol nyugaton megmozdul a forradalom, Magyarország vele megy.

Karlstein, 1919. december.

Kun Béla

Vörös Újság (Moszkva), 1920. március 21.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 7. old.

Beszélgetés Kun Bélával

1919. DECEMBER 21.

A ***Liberator*** című amerikai folyóirat ez évi márciusi számában hosszú beszámolót közöl arról a beszélgetésről, amelyet a kommunista mozgalmat rokonszenves érdeklődéssel követő folyóirat egyik munkatársa a múlt év végén Kun Bélával folytatott. Kun Béla és 35 magyar kommunista ebben az időben a karlsteini várkastélyban volt még internálva. Karlstein 84 kilométerre fekszik Bécstől. Kuh Frederick, a ***Liberator*** munkatársa, aki december 21-én sok hiába kísérletező burzsoá újságíró után először jutott hozzá ahhoz, hogy a magyar kommunista mozgalom vezérével beszélhessen, így írja le tapasztalatait, a látottakat és hallottakat:

Karlstein

Az ódon várkastélyt, amely sűrű parkban fekszik, éjjel-nappal tizenöt osztrák lovascsendőr őrfala fogja körül. Ezen a gyűrűn belül, a külvilágtól elzárva, de maguk között szabadon társalogva, érintkezve élnek a magyar kommunisták. A park bejáratánál négy szuronyos csendőr és egy tiszt áll őrséget. Megvizsgálták papírjaimat és az osztrák belügyminiszter által kiállított engedélyt, hogy jogom van Kun Bélával német nyelven a csendőrparancsnok jelenlétében beszélgetést folytatni. Kötelezem azonban magamat, hogy se írásban, se szóbelileg üzenetet nem veszek és viszek a kommunistákhoz. - Három perccel utóbb Kun Béla szobájában voltam. Kun Béla rosszul érezte magát, asztma gyötri, s az éjjel rosszul aludt. Azonnal kérdezősködni kezd, újdonságokat kíván hallani a világforradalom fejlődéséről. A szobában levő hat magyar kommunista szintén farkaséhséggel kívánja haliam az újságot a munkásmozgalmakról Angliában, Amerikában, Jugoszláviában. Végre is tiltakoznom kell: én jöttem ide kérdéseket tenni és most engem kérdeznek ki.

Kun Béla szívesen és előzékenyen kész feleim kérdéseimre. Csak négyéves kisleányát kell előbb kituszkolni a szobából, mert a csöppség sehogy sem hajlandó apját átengedni a komoly gazdaságpolitikai kérdésekkel való foglalkozásnak.

Első kérdésem a kommunista forradalmat illeti, amelyet Kim Béla idézett fel Magyarországon, s amely a legtöbb szocialista véleménye szerint „idő előtti" volt, Kun Béla teljes komolysággal felel a kérdésre:

Ez a forradalom nem volt idő előtti, hanem ellenkezőleg, gazdasági szükség volt. Magyarország ugyanolyan érett a kommunizmusra, mint akármelyik más ország a világon. Ez a forradalom nem volt korai az osztályok közötti erőviszonyok mérlegelése alapján: az Osztrák-Magyar Monarchia

széthullása után a proletariátus legjobban Magyarországon volt szervezve - a magyar burzsoázia képtelen volt arra, hogy szembeszálljon a munkásság akaratával. Nem volt korai a forradalom nemzetközi szempontból sem: az antant erőtlensége szemmel látható volt, az ellenforradalom képessége pedig szétzilált erői összeszedésére szorítkozott. A pillanat kedvező volt a proletárdiktatúra megteremtésére minden tekintetben, egy kivétellel: a munkások forradalmi szellemének fokától eltekintve. Tény, hogy a magyar munkásságnak csak egy kis része volt bolseviki. Ilyen értelemben véve - korai volt a forradalom.

Ámde a tömegek forradalmasítására a legjobb mód maga a forradalom. A kommunista köztársaság bukása után és helyzetünk ideiglenes reménytelenségében is megmaradt ez az eredmény: a magyar munkástömegek ma forradalmi szellemmel teltek el. Képesek arra, hogy a Kommunista Internacionálé első csatasorában állhassanak. Az orosz munkásság erős, vannak megbecsülhetetlen forradalmi tapasztalatai, és forradalmi múlt áll a háta mögött. Ha holtbiztosán tudtuk volna, hogy el kell buknunk ("márpedig sok reményünk volt a megmaradásra), még akkor is megtettük volna ezt a forradalmi lépést, mert csak a forradalomban válik forradalmivá a munkásosztály.

A SÁRGA SZOCIALISTÁK

Hogy miért szövetkeztünk a forradalom kezdetén a nem forradalmi szociáldemokratákkal ? Tudni kell, hogy pártunk kicsiny volt, és nem bírta volna egyedül elvégezni a munkát. Előzőleg harcban álltunk a szociáldemokratákkal, akik azt hirdették, hogy a proletárdiktatúrának egy hét alatt össze kellene omlania. Mi elvi engedményt nem tettünk nekik, hanem ők fogadták el a bolseviki programot. Reményünk az volt az egyesülésnél, hogy sikerül kiszorítani közülük a leginkább maradi, konzervatív elemeket. Egyesek közülük ki is váltak, mások azonban, látszólag tiszteletben tartva a kommunista eszméket, hamarosan hátba támadtak bennünket. Ezek rosszabbak voltak az ellenforradalmároknál, mert az ellenforradalmárok legalább nyíltan léptek fel. A proletárdiktatúrát és a kommunizmust valójában azok buktatták meg, akik kikiáltásánál barátai lettek.

A szociáldemokratákat a szakszervezetek rontották meg így. Nálunk, a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezet egy és ugyanaz volt. A szakszervezeti bürokrácia és a pártbürokrácia volt az egész idő alatt a reakció titkos támasza. A bukás pillanatában az álarcot is eldobták, és szégyenletes ellenforradalmárokként léptek fel. Mindezek a szociáldemokrata vezérek, akik ma a Budapesten uralkodó katonai diktatúrával működnek együtt, valamint azok, akik Bécsbe menekülve, a fehérterror ellen írnak, az antant-

missziókkal álltak állandó összeköttetésben, az ellenforradalmat szolgálták. Ilyen például a ***Népszava*** volt szerkesztője, Weltner Jakab, aki a Tanácsköztársaság idejében kommunista cikkeket írt, de titokban a szegedi ellenforradalmi kormánnyal is volt összeköttetése. Ezek az emberek segítették visszaállítani a kapitalizmust Magyarországon, taszítottak nyomorba dolgozókat, szolgáltatták ki a munkásság javát a fehérterrornak. Ezek a szociáldemokraták - mint ma már maguk is bizonyítják - nemzeti és területvédelmi szempontból mentek bele a tanácsrendszer létesítésébe. Amikor az addig bálványozott Wilson-féle program alapján nem lehetett tovább fenntartani Magyarország „területi épségét", a bolseviki program alapján próbálták meg ugyanezt. Mi, kommunisták, azonban ezt a programot annak megfelelően nem Magyarország határainak megtartására, hanem a nemzetközi forradalom érdekeit követve szolgáltuk.

AZ ANTANTDIPLOMATÁK

A Budapesten élő különféle antantmissziók fő foglalkozása a külföldi értékekkel és árukkal spekuláció volt. Ezenkívül persze az ellenforradalom támogatásával, sőt, egyenes szervezésével is foglalkoztak. Jó pénzért minden szolgálatra kapható emberek voltak ezek. A szegedi és bécsi ellenforradalmi fészkek között Romanelli olasz alezredes és Freeman angol kapitány közvetítették állandóan az érintkezést Budapesten át. Lakásukon ellenforradalmárokat rejtegettek, és tőlük indultak ki útmutatások a bécsi és szegedi ellenforradalmi csapatok munkáját illetőleg. Freeman kapitány állandó összeköttetést tartott fent József főherceggel, Romanelli és egy Weiss nevű magyar zsidó, aki mellesleg kapitányi rangot tölt be az amerikai hadseregben, főképpen azzal foglalkoztak, hogy ellenforradalmárokat toboroztak, és a szociáldemokraták közül dezertőröket szállítottak a fehércsapatok számára.

Természetesen a cseh és román hadseregek számára kémkedés is e diplomaták munkakörébe tartozott. Troubridge angol admirális pedig éppenséggel az ellenforradalom vezérének, Horthy tengernagynak a kebelbarátja, tanácsadója és fogalmazója volt. Amit ezeken a „diplomáciai" szolgálatokon kívül Tanács-Magyarország az antanttól még kapott, az a bennünket talán még Oroszországnál is jobban sújtó blokád volt. Smuts tábornok és Hoover Herbert, az amerikai kiküldöttek nem sok befolyással voltak Magyarország sorsára. Tény az, hogy Hoover kiéheztetéssel fenyegetett, ha nem teszünk engedményeket az amerikai tőkének.

Az ipar szocializálását Magyarországon is megkönnyítette az, hogy a háború folyamán az összes fontosabb iparágakat már a tőkések nagy monopóliumos szövetségekbe egyesítették. A legnagyobb nehézséget a külföldi tőkések vállalatainak felszámolása okozta, ahol az első lépéseket a munkásellenőrzés berendezésével tettük meg. A termelésben a proletárdiktatúra nem idézett elő nagyobb hanyatlást. Ami csökkenés a termelőképességben mutatkozott, az megvolt minden tőkés országban is. A proletariátusra fontos iparágakban száz százalékkal is emelkedett a termelőképesség a diktatúra alatt.

A földművelésben a falusi szegénység és az ipari kisgazdák rajongó hívei voltak a diktatúrának. Vörös Hadseregünk hetvenöt százaléka mezőgazdasági munkásokból és kisgazdákból állt. A módosabb kis- és középgazdák is passzívan elfogadták az új rendet. Csak a nemes földesurak, a dzsentri és a mágnásság volt azonnal ellenforradalmi. A parasztság általában helyeselte a kommunista foldbirtokprogramot. Itt meg kell jegyezni, hogy nálunk - Oroszországtól eltérően - nem volt földfelosztás. A termőföld ötven százaléka Magyarországon az arisztokrácia, az egyház és a földbirtokos urak birtokában volt. Mindezt a földet egészében szocializáltuk és feloszthatatlanná nyilvánítottuk.

VÖRÖS- ÉS FEHÉRTERROR

Ami a vörösterrort illeti - ez nálunk is úgy, mint Oroszországban csak válasz volt az ellenforradalom tetteire. A diktatúra fogalma egyáltalán nem foglalja magában a terrort. A proletárdiktatúra elsősorban proletárdemokrácia. A munkásosztály belsejében valóságos, tényleges demokrácia és nem üres visszaélés e szóval. A munkásosztályon kívül a diktatúra a nem dolgozókat vagy munkaelleneseket is a munkásokkal egyenlő életre, vagyis munkára szorítja. A burzsoázia elleni rendszabályoknak átmenetieknek kell lenni, arra az időre szólónak, ameddig a burzsoázia uralmának visszaállítása fenyeget.

Mondhatom, hogy mi is, orosz elvtársaink is sokat okulhatunk a fehérterror tapasztalatain. Olvassa csak az osztrák szociáldemokrácia lapját, a ***Wiener Arbeiterzeitungot.*** A magyar fehér vértörvényszék első tizennégy halálos ítéletéről ír.[3] Ez a szociáldemokrata újság jajveszékelve szánakozik felettünk, és kigúnyol bennünket. - Nem akarok arról szólni sem, hogy a polgárháborúban még olyan méretét a kegyetlenségeknek, mint nálunk dúl, sehol se láttuk. Elég annyi, hogy a vörösterror összes „borzalmai" ötödrészét se teszik annak, amit most a szociáldemokraták a „győztes

bosszújáénak nevezve jóváhagynak a fehér ellenforradalmárok terrorjában. Vegye példának Kecskemétet. A vörös forradalmi törvényszék az ellenforradalmi üzelmekkel vádolt kecskeméti burzsoáziából senkit sem végeztetett ki. Most pedig száznál több kommunistát öltek meg Kecskeméten a fehér huligánok.[4]

Hogy mi van ma Magyarországon ? Mi ismételten világosan állítottuk a szociáldemokraták elé a választást: vagy a burzsoázia diktatúrája, vagy a proletariátus diktatúrája. Harmadik nincs. Ma mindenki láthatja, hogy mennyire igazunk volt. A magyar bürokraták a katonai klikkel egyesülve a burzsoázia véres diktatúráját gyakorolják. Katonai erőszak, elnyomó, bilincsekbe verő rendszabályok nyűgözik le Magyarországot. És mindez a Szociáldemokrata Párt segítségével történik. A burzsoá diktatúra alakja változhat, de a munkásosztály helyzete ugyanaz marad minden alakjában. Nyomor, éhség, elnyomatás, kiuzsorázás vár a munkásra, és a munkásság ezt egyre világosabban látja is. A Szociáldemokrata Párt csődje teljes. Ezektől a bársonyszékekben ülő vezérektől, a tanácsdiktatúra belső feldúlóitól végképp elment az étvágya a magyar munkásságnak.

A NEMZETKÖZI FORRADALOM

A nemzetközi forradalom fejlődéséről szólva. Kun Béla ezeket mondta végül:

Hiszek a proletariátus történelmi rendeltetésében. És tudom, hogy annak ellenére, hogy ma az ellenforradalom hullámai magasra csapnak, a nemzetközi proletárforradalom már ott áll Nyugat-Európa küszöbén. Anglia és Amerika tőkés rendje sem kerülheti el sorsát. A proletárforradalom azonban hosszú és nehéz harc. Mindamellett mi még nem egy friss győzelmét érjük meg Nyugat-Európában e forradalomnak. Oroszországról, amelynek forradalmában részt vettem, amelynek hősi harcát, dicső munkásosztályát oly jól ismerem, csak lelkesedéssel tudok szólni. Az antant nemzeteinek történetében a legnagyobb bűntett az, hogy Közép-Európa és Nyugat-Európa népeit elzárták Oroszország óriási gazdasági kincseitől. Abban a pillanatban, amikor a gazdasági összeköttetés Oroszországgal megújul, megoldódik az Európára oly fontos kérdések egész sora. Oroszországnak technikai szakértőkre, mérnökökre, vegyészekre van szüksége, a gazdasági élet szervezete Oroszországban már olyan fokot ért el, hogy a békés viszonyok helyreállításával határtalan gazdasági fejlődés várható. A békés viszonyok helyreállta pedig a polgárháború befejezésével bekövetkezik. Az orosz burzsoázia eddig is csak az antant egyenes támogatásával tudta folytatni a polgárháborút. Mennél tovább adja ezt a támogatást az antant a polgárháborút folytató burzsoáziának, annál hosszabb életű lesz

Európában a mai nyomor és felbomlás, annál tovább tart a kapitalizmusról a szocializmusra átmenet, annál tovább áll fenn a proletariátus diktatúrája.

Ha az antant Európában és Oroszországban rendes viszonyokat óhajt, úgy mennél hamarabb békét kell kötnie az orosz tanácskormánnyal. Anglia és Amerika munkásainak ezzel a követeléssel kell fellépniük saját burzsoáziájukkal szemben, mert önmaguk ellen cselekszenek, ha közönyösen nézik tovább ennek az égető kérdésnek a megoldatlanul maradását.

Minket - végezte Kun Béla - azzal szoktak vádolni, hogy túlságosan bolsevikok voltunk. Éppen ellenkezőleg: a magyar munkások még nem voltak eléggé bolsevikiek. A Magyar Tanácsköztársaság bukása csapás volt a világ összes munkásai számára. Ám az orosz tanácsköztársaság él és győzedelmeskedik hősies harcában a világ összes imperialistái felett!

Vörös Újság (Moszkva), 1920. május 2.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 8-14. old.

I. FORRADALOMRÓL FORRADALOMRA

A proletariátus magyarországi diktatúrája megbukott. A nemzetközi ellenforradalomnak ez a diadala a proletariátus nemzetközi forradalmának egy szakaszát zárta le a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság rombadöntésével. A demokratikus ellenforradalom - a tanácskormányt követő szociáldemokrata kormány - csodálatos gyorsasággal végezte feladatát. Három napi tiszavirágléte alatt visszaállította a termelőeszközök magántulajdonát, a munkásosztály kizsákmányolását, a régi bürokráciát és hadsereget, a csendőrséget és rendőrséget, a címeket és rangokat: megteremtette a demokráciát, lefegyverezte a proletariátust, mialatt a régi uralkodó osztály kis csoportja: a hivatásos katonák felfegyverezték magukat. Minekutána így a munkásság diktatúrája helyébe lerakta a demokratikus burzsoá állam alapjait, a földet, a gyárat, a bányát visszaadta azoknak, akiket a polgári jogrend szerint egyedül illet meg; helyreállítva a magántulajdon biztonságát, megadta magát egy katonai fogorvosnak, egy rendőrfelügyelőnek és ötven rendőrlegénynek.[5]

A demokráciával együtt győzött a pacifizmus is a forradalmi osztályháborúnak a kommunisták által propagált szelleme felett. Az antanthatalmaknak sikerült pacifikálniok a bolseviki Magyarországot a román, cseh és jugoszláv hadseregek és szegedi protezsáltjaik fegyvereinek segítségével. Megszűnt a forradalmi osztályháború, melyet a bolsevizmus idézett fel, s a demokráciával együtt a béke is beköszöntött Magyarországra.

A magyarországi munkásság kezéből kiütötte a fegyvert a demokratikus ellenforradalom, de a kérdést, mely elé a munkásosztályt állítja az imperializmussá dagadt s majd feloszlásnak indult kapitalizmus, nem tudta megváltoztatni. A nemzetközileg megoldásra váró probléma, mely szembeállítja az egész világ forradalmi és ellenforradalmi erőit s az osztályharcot a végső döntés szakaszához juttatta, úgy nem állítható fel, mint

azt az osztály-együttműködés ápolói szeretnék: diktatúra vagy demokrácia. A katonai fogorvos,[6] a rendőrfelügyelő[7] és az ötven rendőrlegény szemléltető oktatással szolgáltak a demokratikus ellenforradalom vezetőinek arról, hogy a forradalom menete a problémának csak olyan felállítását tűri meg, mely úgy hangzik: proletárdiktatúra vagy burzsoá diktatúra.

A magyarországi burzsoázia erőtlen volt a diktatúra gyakorlására március 21-e előtt. A diktatúra enyhe kezelése idején azonban erőre kapott. Az opportunitásból „kommunistákká alkalmazkodottak" védőszárnyai alatt szervezkedett, a nemzetközi ellenforradalomból támogatást szívott magához, s amidőn az antant ügynökei belülről sikeresen aláásták a proletárdiktatúrát - úgy, hogy a kívülről jövő ellenforradalmi támadással szemben a munkásság részben gyáván és hitevesztetten, részben reménytelenül eldobta a fegyvereket teljes fegyverzettel és viruló erővel pattant elő a burzsoázia. Iskolapéldánál világosabban magyarázta nemcsak azt, hogy miként kell a problémát felállítani, de azt is, hogyan kell a diktatúra eszközeit kezelni, s mi is tulajdonképpen az a terror. Az ellenforradalom, melyet párhuzamosan, de egymástól nem függetlenül készítettek elő az antant katonai misszióinak hotelszobáiban, nagyúri metreszek szalonjaiban, kastélyokban, plébániákon s a szakszervezeti bürokraták konventikulumaiban,[8] a demokráciában rügyezett ki. Feslő bimbója azonban már alkotmányos nemzeti színeket öltött, hogy azután a fehérterrorban bomoljék teljes virágzásba. A szakszervezeti bürokraták minisztériuma nemzetiszínnel szegélyezte a nemzetközi világforradalom vörös zászlaját (még fegyver volt a proletárok kezében), a lobogó vörösét elborította az uszító nacionalista szegély (a proletárok kezéből kiütötték a fegyvert a szociáldemokrata vezérek és régi időből való szövetségeseik), mígnem a fehérterror elfoglalta birodalmát: úrrá lett a bolseviki- és zsidópogrom - a szociáldemokraták is üldözöttekké lettek -, a proletárok kezéből kiütött fegyvereket a burzsoázia és hosszúkardosai vették kezükbe.

A burzsoá állam bürokráciáját még nem rombolta szét teljesen a proletárdiktatúra. Akiknek politikai múltja, egész eszükjárása a parlamentarizmusra s a vele kapcsolatos szavazatgyűjtő kortespolitikára volt berendezve, minden módon gátolniok kellett azt, hogy a proletariátus végezzen azokkal a bürokratákkal, akikre még nemrégen, a nemzetgyűlési választásokra készülődve mint szavazókra számítottak a szociáldemokrata miniszterek s mandátumvadászó elvtársaik. A szakszervezeti bürókban, ahol a törzskönyvezett tagok számától függött nemcsak a jólét, de a küzdelem nélküli nyugalom is, nem bírták megérteni, hogyan lehet ellensége a proletariátusnak az, aki „elismert szakszervezet"-nek tagja.

A demokratikus ellenforradalom kormányának nem volt nehéz egy nyári éjszakán át új életre hívni a burzsoá állam egész bürokratikus szervezetét. A szociáldemokrácia mindamellett a munkásság nevében akart

kormányozni. A burzsoá állam bürokráciájának azonban - ezt ők sohasem akarták tudni - olyan a viszonya a munkásséghoz, mint a növények világában az élősdinek az úgynevezett gazdanövényhez. A gazdanövényből táplálékot szív az élősdi, s így bármiként is nevezi a növényekről szóló tudomány, tulajdonképpen az élősdi a gazda. A bürokrácia alighogy újjáéledt, máris úrrá lett a szociáldemokrata kormány fölött. A bürokratikus apparátus, a hivatalnoksereg fölött való hatalom kicsúszott a kevés rutinnal rendelkező szakszervezeti bürokraták kezéből. A bürokrácia, még a szilárd kapitalista kormányzati rendszeré is, rutinos államférfiak kezelése idején is öncélúvá lesz. Az igazgatás független a kapitalista hatalmon levőktől és törvényhozó testületektől - mennyivel inkább be kellett tehát ennek következnie a szakszervezeti kormány alatt, mely mögött egy „vita nélkül" hozott bizalmiférfi-testületi határozaton és egy-két diplomata szerepében pózoló - nem is valami magasrangú - antanthadsereg-beli tiszt „magánbeszélgetés" közben tett jóindulatú ígéretén kívül legfeljebb egy, az osztály-együttműködés és diktatúra alatt egyaránt kompromittált múlt állott.

A bürokrácia egyesült a karhatalommal, s közös elméletnek minősítve minden demokráciát, az élet zöld uborkafájára kapaszkodva, saját szakállára csinált diktatúrát.

A működő hadsereg élén még ott állott a kormány egyik tagja.[9] Nehéz eldönteni, kinek a bizalmi embere: a Szociáldemokrata Párté vagy az antantmisszióké. A hadsereg vert hadsereg volt. Ennek vereségét azonban nem a román bojárok zsoldosainak katonai fölénye idézte elő, hanem a belső bomlás, melynek erjesztőgombáit ugyanazok helyezték el, akik most a kormányon ültek. A munkásezredek felbomolva, a parasztezredek tisztjeik kezében, az a pár csapattest, amely kommunista parancsnokai és politikai megbízottai vezetése alatt a végsőkig harcolt, a diktatúra bukása után nem lehetett támasza a demokratikus ellenforradalomnak. A vezérkar, mely a diktatúra bukásának hazug jelentéseivel a végső lökést adta meg, csak az alkalomra várt, hogy egyesüljön nemcsak az egyesült budapesti karhatalommal és bürokráciával, de a szegedi fehérgárdával is. A burzsoá állam bürokráciája, a karhatalom és a tisztikar állott szemben a szegény, vergődni is alig tudó demokráciával, melyet a munkásság sikeres demoralizálása után egy maroknyi szakszervezeti bürokrata képviselt. Egyebet, mint demokratikus frázisokat nem is képviseltek, s ezt is csupán dadogva. A proletariátust - úgy az iparit, mint a mezőgazdaságit - még inkább meglepte talán a diktatúra szinte átmenet nélküli bukása, mint annak váratlan intézményesítése március 21-én. Egy antantígéret[10] - mégcsak nem is félhivatalos - egy naiv, csak politikai iskolázottság, marxista műveltség nélküli emberekben gyökeret verhető hit abban, hogy a nemzetközi burzsoázia megjutalmazza az árulókat, vagy legalábbis kegyelmet ad nekik - mindezek még

akkor sem adhattak volna erőt a demokratikus ellenforradalom kormányának azokkal az ellenfelekkel szemben, akiket még magasabb osztályérdekek sem zavartak, ha a hódító románok a kormány léte által nem látták volna érdekeiket veszélyeztetve.

A szakszervezeti bürokraták kormánya azonban nem elégíthette ki a román hódítók érdekeit. A szakszervezetek derék vezérei arra vállalkoztak, hogy visszaállítják a magyar kapitalizmust, reparálják a magyar kapitalisták megsértett érdekeit. Szerepük: a magyar kapitalista osztályérdekek kielégítése volt elsősorban, a magyarországi tőkés termelés helyreállítása. A román hódítóknak nem ez volt az érdekük. Az ő érdekeik csak a magyar kapitalisták rovására voltak kielégíthetők. A burzsoá állami bürokrácia, karhatalom és tisztikar diktatúrára törekvő blokkjának tisztánlátását viszont nem zavarták olyan szempontok, melyek kötelezőek voltak a szakszervezeti bürokráciára nézve. Nekik nem voltak „termelési érdekeik", nekik nem kellett árulást leplezniök ilyen címek alatt. Hatalom kellett nekik nyersen és leplezetlenül, leplezetlen parazitalétük biztosítására. A „termelési érdek"-kel szemben ők a nemzeti érdek palástjába burkolóztak, a nemzeti érdek nevében hirdették a „nemzet összes élő erői koncentrációjának" szükségességét. Maguk sem sokat adtak a külső lepelre. Nem is törekedtek valami túlságosan arra, hogy jól takarja parazita érdekeiket. A szakszervezeti kormány és hívei azonban a bolsevizmus nemzetköziségével szemben az internacionalista mázzal bevont nacionalizmust képviselték még a diktatúra előtti időkből.

így tehetetlenek voltak még ezzel a vékony nacionalista takaróval szemben is, s legfeljebb mint konkurrensek léphettek volna fel velük ugyanazon árucikkben. Ha a szocialista köpönyeget dobták volna le magukról, hogy nacionalista köntösüket csillogtassák meg, a tömegek előtt kétszeresen hátrányos pozícióba szorultak volna, a munkássághoz fűződő amúgy is vékony bizalomfonál rögtön elszakadt volna. De, mint ugyanazon árucikkben utazókkal szemben, joggal vetődött volna fel a kérdés, vajon éppen a munkásosztály, melynek nevében és érdekében ágáltak - éppen a vagyontalan és legműveletlenebb osztály az igazi nemzeti osztály-e ?

A történelmi erőknek e harca közben a szociáldemokrata vezetők, az erők minden ismerete híján, letűntek volna teljesen a politikai színtérről. A politika arénája úgysem mutatta még soha olyan kevéssé személyekké maszkírozottan az egymással harcoló erőket. A szürke harcolt a senki ellen és viszont. Az antantimperializmus egyes érdekcsoportjainak azonban szükségük volt a szociáldemokratákra Magyarországon. A burzsoázia nevében diktatúrát gyakorló parazita társaság ugyanis elkövette azt a hibát, hogy fegyvereinek tekintélye mellé politikai tekintélyt is igyekezett felsorakoztatni egy Habsburg-főherceg személyében s ezáltal nemzetközi bonyodalmat idézett fel.[11]

Az antantimperialisták érdekcsoportjai, a nemzetközi ellenforradalom elővédei, amint a diktatúra idején a proletárforradalom ellen, most a monarchikus tendenciák ellen vonultatták fel a szociáldemokráciát. A Habsburg-főherceg, aki koronára tört és a szociáldemokrata vezetők régi ismerősei voltak egymásnak. Kölcsönösen tettek egymás kezébe már esküt: a szociáldemokrata vezérek a királynak, a főherceg a köztársaságnak esküdött - egymás kezébe és fülébe - örök hűséget. Akik ennyire jól ismerték egymást, azok nem nagyon bízhattak egymásban. A szociáldemokrácia tehát az antantban kereste a támogatást, melynek imperialista céljait politikai műveltség híján sohasem tudta felismerni. A szociáldemokrata államférfiak e kis csoportja - élükön a „nagy száműzöttel”[12] - mint a nemzetközi ellenforradalom előharcosai bizalmának letéteményese, így ismét jelentőségre tett szert a politikában. A fehérterror megakasztására nem volt erejük, még a szociáldemokrata bizalmi emberek üldözését sem bírták meggátolni, ezrek kerültek a börtönökbe. Budapesten kipusztították a munkások százait a fehérterror karhatalmi csapatai, s ezalatt ők tárgyaltak. Tárgyaltak az antantképviselőkkel, kik garantálták a szakszervezeti kormány biztonságát. Tárgyaltak a szakszervezeti kormány megbuktatóival, kik a Szociáldemokrata Párt volt exponenseit, a szakszervezeti kormány tagjait csukatták be, s halomra lövették a szervezett munkásokat. Tárgyaltak a Tisza-Magyarország maradékpolitikusaival, akiknek finánckpolitikusa a ***Neue Freie Presséb***en[13] tett kijelentése szerint azért tartott szükségesnek szociáldemokrata kollégát a kormányban, hogy legyen, aki a bérek leszállítását vállalja. Tárgyaltak fűvel és fával, tárgyaltak Pesten, tárgyaltak Bécsben, tárgyaltak Svájcban, a holdban is tárgyaltak volna, csak a munkásságra nem apelláltak. Ezt nem tették, ezt óvatosan kerülték.

Politikájuk mégsem maradt eredménytelen. Az olaszok, csehek és jugoszlávok a Habsburg-rémtől megriadva kényszerítették az antant útján a főherceg-helytartót, hogy megtartsa a szociáldemokrata vezérek segédlete mellett a köztársaságra tett esküt s otthagyja helyét. A volt szociáldemokrata miniszterek így megszabadultak attól a kellemetlenségtől, hogy valaki felelősségre vonhassa őket a forradalom kitörése után a monarchiára letett hűségeskü megszegése miatt.

A bürokrácia és karhatalom, valamint a tisztikar nem jött azonban emiatt zavarba. Nekik nem volt politikai múltjuk. Ennek pótlására kellett csupán a Habsburg-ház képviselője. Nekik nincsenek speciális osztályérdekeik, tehát csupán hátteret kerestek egy osztályban, mely érdekeit a monarchiában jobban látná biztosítva. Náluk a nemzeti érdek csupán szellős takarója s nem szervesen kinőtt bőre parazitalétük feltételei biztosításának; a román hódítók támogatása tehát éppoly kevéssé bűzlött, mint akár az antant másik szövetséges csapatáé: a szociáldemokratáké.

De különben is, az ő véleményük szerint a szocializmus nem a szakszer-

vezeti bürokraták monopóliuma. Vannak más szocialisták is: keresztényszocialisták. Egyáltalában a kereszténység lényeges alkotó eleme a magyarságnak. Csak a kereszténységben újhodhat meg a magyarság, nem pedig a szociáldemokráciában, mert hát a Szociáldemokrata Párt újjáalakulása után kiüldözhette ugyan vezetőségéből az összes zsidókat, még azt is, aki nem ment száműzetésbe, de mégis egyedüli volt az összes régi vezető emberek közül, aki távol tartotta magát minden kommunista vonatkozástól, de a keresztény magyarságnak, éppúgy mint a nemzetnek csak egy kis töredékét teszi ki. „Kereszténynemzeti koncentráció" tehát a jel, melyben győzni fog a magyarság a pogromáldozatok hulláin keresztül. A szocializmussal együtt ezt is a Szociáldemokrata Párttól vették át. A szociáldemokrácia keresztény vezetői már a diktatúra idején sem idegenkedtek egy kis zsidópogrom gondolatától, de alaptermészetüknek megfelelően nem voltak ebben sem elég radikálisak és elég határozottak. Csak éppen hogy elültették a tömegek között a „zsidó népbiztosok" elleni hangulatot, de maguk ott maradtak a „zsidó népbiztosok" hatalmának árnyékában.

A szakszervezeti és pártbürokrácia állhatatosan megmaradt abbeli elhatározása mellett, hogy az antantra támaszkodik, s nem a fehérterror által megkínzott, a kapitalizmus összes velejáróinak kiszolgáltatott munkástömegekre. Ezekre apellálni ellenkezett volna a „termelés érdekeivel"! Az osztályharc szellemének felkeltése veszedelmes játék a tűzzel. Nemcsak a diktatúra ez idő szerinti kezelőinek, a bürokratáknak, a karhatalomnak és a fehér tiszti gárdáknak lehet kellemetlen, de akadályozhatja a „nemzeti erők koncentrálását" is, a szociáldemokrácia és a történelmi osztályok szövetségét; kellemetlen lehet azoknak a forradalom előtti pártokhoz tartozó szövetségeseknek is, akik a szociáldemokrácia vezéreivel együtt az antantimperializmustól várják a kapitalizmus s a magyar demokrácia újjáélesztését.

A munkásságra tehát nem apellált senki. A tömeghez nem volt szava sem az otthonmaradt s a diktatúra alatt kompromittált szociáldemokrata vezéreknek, sem a száműzetésből hazatérőknek: a tömegekhez, amelyek pedig hordozói a demokráciának, annak a demokráciának, melynek érdekében kiölték a tömegből a saját erejébe, jövőjébe, hivatásába, a forradalomba vetett hitet a szociáldemokrácia és a szakszervezetek vezérei. Nem fordultak a tömeghez, melynek harcos sorait megbontották. Szétzüllesztették azzal, hogy a munkásság természetes hivatása a pacifizmus, tehát fölösleges és kilátástalan a harc a nemzetközi imperialista ellenforradalom ellen. Dezorganizálták az antant-élelmiszervonatok zajos dübörgésének hangutánzásával, azzal, hogy a nyomorúság okozója a bolseviki diktatúra s orvosszere pedig az antantkegyek hullámain vidáman előresikló szociáldemokrácia.

Mikor mindezt sikerült elhinteni, ezzel a munkásság sorait megbontani, forradalmi energiáját lecsapolni, hitét elveszejteni, a proletariátust az idegen és honi kapitalizmus kizsákmányolásának kiszolgáltatni, a tanácshatalmat megbuktatni, a kommunistákat kiüldözni, önmagukat miniszterekké dekretálva 24 óra alatt visszaállítani a magántulajdont, a burzsoá állam egész hatalmi szervezetét, lefegyverezni a proletariátust, felfegyverezni a burzsoáziát - amint elárulták a diktatúrát, úgy adták el a demokráciát. Egy fogorvos, egy rendőrfelügyelő és ötven rendőrlegény-ennyien voltak a derekak, akiknek átadták a hatalmat anélkül, hogy meg is próbáltak volna a munkásságra apellálni.

A munkásság - melynek kommunista vezetői azokkal együtt, akik a szociáldemokráciától undorral fordultak el, menekülni voltak kénytelenek a fehérterror elől vagy börtönben ülnek - vezetők és tájékozódás nélkül áll egyelőre. A nemzetközi proletárforradalomnak azonban csupán egy rövid szakaszát zárta le a proletárság magyarországi diktatúrájának bukása. A burzsoá diktatúra formája megváltozott, koalícióra léptek egymással a „forradalom előtti pártok": a Munkapárt, a 48-as párt és a Szociáldemokrata Párt maradványai kereszténynemzeti koncentrációt[14] is csináltak a keresztényszocialistákkal. A lényeg azonban nem változik. A nemzetközi proletariátus forradalmi osztályharca halad a győzelem útján, s ebbe az osztályharcba belekapcsolódik újból Magyarország forradalmi proletariátusa, melyet nem semmisített meg a burzsoázia, minthogy vele az önnön élősdi létének feltételeit semmisítené meg.

A forradalmi osztályharc, melynek megkoronázása a munkásosztály forradalmi diktatúrája, halad a célja felé - forradalomról forradalomra!

II. ÚJULT ERŐVEL - OSZTÁLYHARCRA

Az ellenforradalomnak az a hulláma, melybe a magyarországi proletariátus uralma temetkezett, végigsöpörte az egész kapitalista világ munkásmozgalmát. A nagy Oroszországi Tanácsköztársaságtól elvágva is dacolhatott volna még ezzel a hullámmal a Magyarországi Tanácsköztársaság, talán kivárhatta volna a nyugati proletariátus forradalmi fellépését a nemzetközi helyzet ellenére is, ha az árulások folytonos sorozatában bűnös szociáldemokrata irányzat nem lépett volna előbb titkos, majd nyílt szövetségre a nemzetközi imperialista ellenforradalommal.

Nem ez az alkalom a proletariátus magyarországi diktatúrája keletkezése történetének feltárására, de itt is megállapíthatjuk, hogy keletkezésében több része volt a nemzetközi helyzet alakulásának, mint a magyarországi proletariátus tömegei forradalmi aktivitásának. A forradalmi aktivitásnál is kevesebb volt a proletárság széles rétegeinek forradalmi ön-

tudata. Mint az őszi kökörcsin, mely késő ősszel hajt virágot és csak tavasszal nő ki a levélzete, úgy virágzott ki Magyarországon a munkásmozgalom reformista irányzatának minden hajtása, mielőtt jogokhoz, parlamenti képviselethez jutott volna a munkásosztály: az osztály-együttműködésre vonatkozó készségtől a parlamenti kretenizmusig. A proletárdiktatúra - ez a szocializmusra való nagy nevelőintézet - erős próbára állította Magyarországnak nemzetközileg azelőtt teljesen jelentéktelen s belpolitikailag csak nemrégiben nagyobb jelentőségre vergődött munkásmozgalmát. A Szociáldemokrata Pártnak a demokráciáért folytatott választójogi küzdelmeiben a magyar munkásság nem szokott hozzá még az önálló osztályakciókhoz sem. A háború idején a munkásság vezető pártja minden forradalmi akciónak - még a pacifizmus óhajtó módon túlmenő megnyilatkozásának is - ellene volt, hivatalos megnyilatkozásai burkolt denunciálások voltak a forradalmi antimilitarista mozgolódásokkal szemben, melyek azonban lépten-nyomon felmerültek a tömegből. Az októberi forradalom[15] előestéjén még az volt az álláspontjuk a forradalom híveinek a hivatalos munkáspárttal szemben: veletek, ha lehet: nélkületek, sőt ellenetekre, ha kell. S valóban, a döntés nélkülük, a vezérek nélkül, sőt, sok tekintetben ellenükre történt.

Az osztályharc bevallott felfüggesztése a burzsoá köztársaság kikiáltása után, a forradalmi cselekvés résztvevőit részben balra tolta, részben kitolta a munkásság többségi pártjából. Érett volt a helyzet a Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulására. A Szociáldemokrata Párttal szemben a fiatal forradalmi munkáspártnak könnyű volt a helyzete, s csak a szakszervezetek tudták ideig-óráig védelmezni a teljes felbomlástól a Szociáldemokrata Pártot.

A proletariátus cselekedni akart. A kapitalizmus teljes lerombolása, a burzsoá államhatalom tökéletes elerőtlenedése a cselekvésre nagyszerű alkalmat nyújtott minden pillanatban. A munkásosztályból azonban - kis nagyon vékony rétegét leszámítva - hiányzott a forradalmi iskolázottság, a forradalmi öntudat. A munkásmozgalom legelőrehaladottabb, legcselekvésrekészebb forradalmi elitcsapatát is jórészt korrumpálta a hatalmas szakszervezetek politikája, melyek olcsó demagógiával a balszámyon foglaltak állást, hogy kellő pillanatban szakszervezeti akcióvá degradálhassák a forradalmi cselekvést.

A diktatúra intézményesítése az oroszországi munkásosztály mellett Magyarország munkásságát juttatta a nemzetközi munkásmozgalom élére. A munkásságnak ez a nemzedéke önmagának vált forradalmi hősévé, minthogy forradalmi hagyományok, marxista nevelés híján csupán annyi forradalmi öntudatot mondhatott sajátjának, amennyit a Kommunisták Magyarországi Pártjának néhány hónapos propagandája öntött belé.

Ez a munkásosztály mégis a nemzetközi proletariátus forradalmi ön-

tudatának volt - az oroszé mellett - legelőrehaladottabb képviselője. Bárminő is legyen a proletárforradalom magyarországi szakaszáról a történelem ítélete, kétségtelen, hogy a diktatúra 132 napja alatt - csaknem kétannyi idő, mint a forradalmi Párizs kommünjéé - a magyarországi proletariátus a nemzetközi munkásosztályért és annak nevében cselekedett.

Cselekedeteiből nem is hiányzott azok nemzetközi jelentőségének tudata. E tudat elhomályosítása érdekében még a szociáldemokrata vezetők sem működtek közre, ők, akik a szociálsovinizmus legposhadtabb vizeiről eveztek át az internacionalizmusra, lappangó hazafiszocialista szempontjaik érvényesítését keresték a nemzetköziség ideológiája útján. Nekik a nemzetköziség külpolitikai orientáció kérdése volt, s így egy ideig ápolói is voltak a diktatúra alatt a nemzetköziségnek.

A Magyarországi Tanácsköztársaság nemzetközi helyzete mutatta legvilágosabban annak nemzetközi jelentőségét a világ proletariátusa szempontjából. Ugyanakkor, amidőn a győztes és legyőzött országok munkáspártjai sárga Intemacionáléjukban[16] a háborús burgfriede[17] békeiparrá való átalakításán tanakodtak, hogy élethosszabbító injekciókkal láthassák el a haldokló kapitalizmust - a magyarországi proletariátus minden cselekedete egy-egy ökölcsapás volt a világ munkássága elnyomóinak arcába. A nemzetközi ellenforradalom világosan felismerte, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaság az a híd, melyen át a munkásmozgalom forradalmi irányzata bevonul keletről nyugat felé. Scheidemann és a német szociálpatrióták, éppúgy mint a munkásmozgalom elárulásában legsikeresebben közreműködő osztrák szociáldemokraták, a magyarországi példával igyekeztek revolverezni az antantimperializmustól engedményeket - burzsoá államaik, kapitalista termelésük számára. A június 21-re[18] tervezett s az opportunizmus posványába részben belefulladt első nemzetközileg egységes fellépését az antant- és semleges államok proletariátusának jórészt a magyarországi proletariátus cselekvése és propagandája váltotta ki. Viszont az ellenforradalmi hullám, amely elsöpörte a proletariátus magyarországi diktatúráját, annak elerőtlenedése után éreztette hatását az egész világ munkásmozgalmán. A diktatúra bukása a magyarországi problémát az antant számára megfosztotta szociális vonatkozásaitól, s a nagy jelentőségű bolseviki kérdést alacsonyrendű osztozkodási és gyarmatosítási kérdéssé fokozta le.

A Tanácsköztársaság bukásával a magyarországi munkásmozgalom, ha nem is süllyed vissza abba az ismeretlenségbe, melyben akkor volt, amidőn egyedül a magyarországi szociálsoviniszták reprezentálták, mégis kétségkívül elveszti önálló jelentőségét, kiemelkedő szerepét a nemzetközi proletármozgalomban. Ez a helyzet kedvező alkalmat teremt azok számára, akik a diktatúra előtt és diktatúra alatt éppúgy, mint a háború idején a munkásmozgalom minden forradalmi megnyilatkozásának azzal akarták

útját állni, hogy várni kell, míg más országok proletariátusa lép a forradalom útjára. Az opportunizmusnak ez a része jó takarója volt az osztályharc mindenkori felfüggesztésére, az osztály-együttműködés legszeplősebb megnyilatkozásainak kendőzésére. Várni, várni, a világért sem cselekedni olyasvalamit, ami az osztályok féltve őrzött egyensúlyát, a tönkrement (a kapitalista jelző ilyenkor elmarad) termelés érdekeit sértené. Várni, sőt, mint a példa mutatta, visszacsinálni egészen a legszabadabb magántulajdonig, a legszabadabb lánckereskedelemig s a legszabadabb fehérterrorig - különben veszedelemben a szakszervezet, a termelés, sőt a nemzeti lét. Várni - cselekvés nélkül, semmit sem kezdeményezve, örvendve, megtartva a munkásság megszerzett - bérrabszolgaságát.

A parlamenti módszer hívői, a törvényesség bálványimádói ideig-óráig felülkerekedvén a magyarországi munkásmozgalomban, ki kell használják a diktatúra bukását „jól bevált régi módszerüknek" újra alkalmazásba vételével. A jól bevált régi módszer, mely a háromnapos szakszervezeti szociáldemokrata uralmat, a tisztek, rendőrlegények és bürokraták diktatúráját, Tisza-maradékok feltámadását eredményezte, s a forradalom előtti Magyarországot feléleszti hamvaiból, alkalmas arra, hogy a burzsoázia diktatúráját „alkotmányos" formában megörökítse, s a munkásosztály jobbágysorba juttatását biztosabbá tegye.

Az a megállapítás tehát, hogy a diktatúra bukásával a magyarországi proletariátus elvesztette nemzetközileg a kezdeményezést, elveszítette előbbi nemzetközi jelentőségét a munkásmozgalomban, nem jelenti a „régi jól bevált módszernek": a cselekvés nélküli várakozásnak győzelmét a forradalmi taktika fölött. A diktatúra bukása az osztályharc módszere szempontjából nem hozott a munkásmozgalomra semminemű változást. Az a körülmény, hogy a demokratikus ellenforradalom legyőzte a proletariátus forradalmi diktatúráját, egyáltalán nem eredményezte azt a szükségességet, hogy a magyarországi proletariátus „saját" burzsoáziájával szemben kiadja a saját kezéből a kezdeményezést. A kezdeményező szerep csupán nemzetközileg szűnt meg. Nagy a valószínűsége annak - a nemzetközi osztályharc erőviszonyait tekintve hogy az újabb forradalmi átalakulás Magyarországon a fejlett kapitalizmusú Németország vagy a proletárforradalom érettsége felé erősen haladó Olaszország munkásságának forradalmi fellépését fogja kísérni.

Ez a körülmény azonban semmi esetre sem tesz megokolttá semminemű osztály-együttműködést a burzsoáziával. Nem teszi elfogadhatóvá azt az osztály-együttműködést, mely a tudat alatt és öntudatosan - az eredmény, de még az erkölcsi megítélés szempontjából is mindegy - már akkor fennforgott a munkásmozgalom szociáldemokrata vezetői részéről, amidőn a munkásosztály hatalmának sírját kezdte megásni a diktatúra intézkedéseinek nyílt vagy burkolt szabotálásával, a burzsoáziával szem-

ben való kímélet hangoztatásával és a diplomáciai dilettantizmusnak minden eddigi példáját kicsúfoló tárgyalásaikkal.

A termelés, az ország tönkrement gazdasági életének helyreállítása, a nemzet összes dolgozó rétegei erőinek koncentrálása nem más, mint ennek az osztály-együttműködésnek újabb jelszóburokja, amely a munkásosztály életérdekeinek elárulását csak rosszul takarja.

A termelés kapitalista árutermelés, melynek egyedüli mozgatói és célja: a tőkehaszon, a profit a munkásosztály munkaeredményének megrövidítése révén. A kapitalista nem emberségből, nem a nemzeti erők fenntartása végett termel. Még csak nem is magának a termelés lehetőségének fenntartásáért, mint azt a magyarországi kapitalizmus is bebizonyította a tőkének azzal a szabotázsával, mely a nyersanyagok elrejtésétől vagy ócskarézként való eladásától kezdve a precíziós géprészek lomtárba dobásáig mindenütt megnyilvánult a Károlyi-rezsim idején, amidőn a munkásosztály hatalma a tőke profitérdekeit veszélyeztette. A termelés helyreállításában a munkásságnak tehát nem lehet más része, mint hogy eldobja az osztályharcnak a profitot veszélyeztető fegyvereit, s magát vértezetlenül odadobja a kapitalisták nyúzókése alá. Még így sem biztos, hogy ezzel a módszerrel is eléri a termelés helyreállítását, minthogy a munkaerő olcsósága, a kizsákmányolás lehetőségének korlátlansága a bonyolult nemzetközi vonatkozások mellett nem egyedüli feltétele a termelésnek, különösen az idegen imperializmusnak védtelenül odadobott országokban, mint aminő Magyarország is a diktatúra bukása után.

A kapitalista termelési és társadalmi rend keretében a munkásosztály szerepe háromféle lehet: kizsákmányolást tűrő, előmozdító vagy kizsákmányolás ellen harcoló. Az üzemben és a politikai életben egyaránt. Szervezetlenségével vagy tétlenségével tűrheti a kizsákmányolást, ez lehet az eredménye annak a politikának is, amit azok prédikálnak, akik azt hiszik^ hogy Mohamed koporsója módjára libegnek a proletármozgalom jobb- és balszámya között, amidőn nyakig benne vannak a munkásságra kártékony politikában, várakozó, ingadozó, tétlen magatartásuk folytán.

Szervezetten és cselekvően előmozdíthatja saját kizsákmányolását a munkásosztály, amidőn az osztály-együttműködés politikáját folytatja. A burzsoá pártokkal együttműködve, a burzsoá államhatalom kezelésében és igazgatásában nemcsak a saját bérlenyomásának, kenyere drágításának eszközévé válik, de eszköze annak is, hogy börtöne: a burzsoázia elnyomó szervezete, az állam, saját osztályérdekeinek, jövendő felszabadulásának kárára még erősödjék is. Ez a politika a szociáldemokrata pártok háborús politikájának folytatása. Annak a politikának konzerválása, amely a „nemzeti termelés" érdekében nemcsak tűrte a munkásság vágóhídra kergetését, de maga is kergette őket, és segítette gúzsba kötni az imperialista rablóháború érdekében a munkásosztályt. Aki tudja azt, hogy az osztály-

harc a társadalom fejlődésének a mozgatója, s ennek az osztályharcnak egyedüli hordozója, előbbrevivője a munkásosztály, az a társadalom jövendője ellen intézett merényletnek kell ítélje azt a politikát, mely az osztályharc élének lekoptatásával, felfüggesztésével és elárulásával jár. Amiről azt hirdetik, hogy a „társadalom általános érdekében való", az tulajdonképpen társadalomellenes cselekedet, mely a termelés és társadalom tönkremenetelét célozza, amidőn azt fejlődési rugóitól, mozgatóitól akarja megfosztani.

A magyarországi munkásság a diktatúra idején hamarosan felfogta helyzetének különbségét a kapitalista termelés és a termelésnek ama módja között, amidőn maga a munkásosztály a termelés szervezője. Dicséretes példáit mutatta a munkafegyelem megteremtésére, a termelési eredmény fokozására való törekvésnek, ámbátor mindezek objektív gazdaságszervezeti feltételei: az üzemek technikai és gazdasági koncentrációja hiányoztak. Hiányoztak részben a nemzetközi helyzet, részben a diktatúra habozó politikája, főleg azonban a szakszervezeti gazdaságszervezőknek a burzsoáziával egyetértő szabotálása miatt. A diktatúra idején, akkor, amidőn a termelés nem a kizsákmányolás, de a dolgozók szükségletei fedezésének eszköze volt, a munka fegyelmét és termelékenységét előmozdító módszerek bevezetésének szükségességét legfeljebb egy-két szakszervezeti vezető vonta kétségbe. Azok voltak ezek, akik most a munkásosztály összes erőit a kapitalista termelés s ami ezzel egyet jelent, a munkásosztály kizsákmányolása helyreállításának szolgálatába akarják állítani.

A diktatúra bukása után a szakszervezetek vezetői, ha nem is mondták ki hivatalosan, hogy a magyarországi munkásság a „termelés érdekében" lemond a sztrájk fegyverének alkalmazásáról, de szociáldemokrata-politikusi minőségükben kimondották a munkásosztály anyagi és szellemi lefegyverzését, amidőn kiadták a jelszót: „nyugalom, nyugalom minden áron". Ennek a lefegyverzésnek célja - most már el nem homályosíthatóan nem egyéb, nem más, mint a kapitalista termelés és kizsákmányolás, a vagyonos osztály elnyomó szervezetének: a burzsoá államnak helyreállítása.

Az osztályközi béke - most még inkább, mint a háború alatt vagy a forradalom kitörése után - ezt a célt szolgálja. Ezt jelenti a „nyugalom", melyet az antantimperializmus és a magyar finánctőke bizalmának letéteményeseképpen kormányalakításban utazó szociáldemokrata vezér[19] bocsátott jelszóként világgá. Ezt jelenti a „termelés helyreállítása", az „összes dolgozó rétegek kormánya", a „nemzeti erők koncentrációja", és ezt jelenti - mégpedig legveszedelmesebb formában - a demokrácia.

A munkásosztály a kapitalista termelési és társadalmi rend keretén belül - különösen most, amikor csődje elkerülhetetlen és küszöbön van immár százszorosán - csupán úgy szolgálhatja a saját osztályérdekeit s a termelését

is általában, ha teljes erejével, minden rendelkezésre álló eszközzel s a rendelkezésre nem állók megszerzésével szervezi, folytatja osztályharcát az államhatalom meghódításáért, a termelés szervezője szerepének átvételéért.

A termelés kapitalisztikus újjászervezésére való törekvés - a tőkés termelés nemzetközi csődje idején kétszeresen akadálya a termelés megújhodásának, a termelés szervezésének általában. A termelési és társadalmi fejlődés mozgatórugója az osztályharc lévén, annak forradalmi eszközökkel minél gyorsabban való eldöntése: egyedüli mód arra, hogy az új barbárság rá ne szakadjon az emberiségre. Az osztályharcnak ez a döntő, végső szakasza, melyhez az imperialista fejlődés eljuttatta a társadalmat, vagy a munkásosztály végső győzelmével, vagy mindkét osztály: a vagyonosok és vagyontalanok tönkremenetelével végződik. A „rendpártok" - köztük nem utolsósorban a szociáldemokrata pártok - a tulajdonképpeni társadalomellenes pártok. Cselekedeteik: az osztályharcnak minden mérséklése vagy felfüggesztése - társadalomellenes cselekedetek. Szocializmus mint a kommunizmus első szakasza, vagy barbárság, a kapitalizmus idején a proletárok munkájára felépített minden kultúrának megsemmisítése - ezek állanak szemben egymással, nem engedve kitérést.

Ha el is veszítette a magyarországi munkásság a kezdeményezőnek azt a jelentőségét, melyet az államhatalom megragadásával szerzett meg magának - ismételjük -, ezt csak a nemzetközi osztályharc szempontjából veszítette el. Ezért nem lehet azonban az osztályharc tétlen szemlélőjének vagy éppen az osztály-együttműködésnek szerepére kárhoztatva, nem, akkor sem, ha öntudatát a szociáldemokrácia minden eszközével elhomályosították, előharcosainak sorait a fehérterror fegyvereivel megritkították, s önbizalmát történelmi hivatásában, jövendőjébe vetett hitét a saját soraiból kikerülők árulásai megrendítették. Nem lehet ok erre a nemzetközi segítség, a nemzetközi forradalom késedelmeskedése, mert a diktatúra négy hónapja csak rövid, epizódszerű megnyilvánulása volt a világ proletárjait megváltó nemzetközi szociális forradalomnak.

Üj feladatok elé állítja a diktatúra bukása Magyarországnak forradalmi múlthoz jutott munkásosztályát:

x. Megakadályozni, hogy a burzsoázia szociáldemokrata lakájai segítségével nyugodtan használhassa ki a burzsoá állam hatalmi szervezetét a tőkés termelés újjáépítése érdekében; 2. szervezetileg előre készülni a proletárforradalom új szakaszára, hogy a forradalmi proletariátus ne legyen kénytelen az elfoglalandó államhatalmat a szociáldemokrata lakájokkal megosztani; 3. evégből a proletariátust ideológiailag és szervezetileg előkészíteni, hogy az államhatalom elfoglalása ne találja a márciusihoz hasonló készületlenségben. A harcot vezetni, a szervezetet megalkotni, a proletárság forradalmi öntudatát agitációval kimélyíteni - ez a proletariátus forradalmi pártjának: a Kommunisták Magyarországi Pártjának feladata.

A diktatúra összes hibáinak forrása, bukásának fő oka - ha természetesen nem is kizárólag, de a taktika szempontjából elsősorban - a munkásmozgalom szerkezetében rejtőzött.

A munkásmozgalom Magyarországon hosszú évtizedek folyamán nem volt színhelye amaz elvi és taktikai irányzatok harcának, melyek az egész világ munkásmozgalmát foglalkoztatták. Azok a részben elméleti, részben taktikai különbségek, amelyeknek harca mindenütt felvetődött az egész világ valamennyi munkáspártjában, csaknem teljesen érintetlenül hagyták a magyarországi munkáspártot. A legutolsó idők kivételével nem hívtak életre ezek a harcok a magyarországi munkáspárt kebelében olyan csoportosulásokat, melyeknek egymással való versenye az általuk képviselt irány diadalrajutásáért legalább a bizalmi személyek szélesebb rétegét foglalkoztatták volna, s e rétegekben közvéleményt teremtettek volna. Egy szellemileg teljesen tunya párt- és szakszervezeti bürokrácia, melynek látóköre el volt határolva a parlamentarizmus (magyarul mandátumpolitika) és apró-cseprő szociális reformok által - korlátlan úr volt szervezetileg a tömegek fölött. Amint függetlenül ez a bürokrácia megbízóitól: a munkásságtól, oly mértékben idegenedett el a tömegek igazi forradalmi érdekeitől. Aminő mértékben emelkedett befolyása az országos politikában, oly mértékben csökkent a készsége az osztályharc megvívására. A magyarországi munkásmozgalom szervezete mintaszerűen volt felépítve abból a kettős szempontból, hogy a tömegek akarata minél közvetettebben, tehát minél inkább meghamisítható formában jusson kifejezésre. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt már a kilencvenes évek óta a szakszervezetek laza foglalata volt csupán, de mesterien felépítve abból a kettős szempontból, miként lehet egyidejűleg megteremteni a munkásság tömegeinek szakmai elzárkózottságát és a szakszervezeti bürokrácia szigorúan centralisztikus tömörítését, a tömegek felett való korlátlan uralma céljából. Ez az oka annak, hogy a magyarországi munkásmozgalomnak alig voltak politikai pártszervezetei. Amennyiben voltak is ilyenek, ezeket csupán a mandátum reménye tartotta életben, mint választási agitációs szervezeteket, melyeken keresztül a tömegeknek semmiféle befolyásuk nem volt a párt politikájának irányítására. A munkásmozgalomnak ez a szerkezete - a párt- és szakszervezetek szigorú egysége, a bürokrácia teljhatalma mellett csaknem teljes biztosítékot nyújtott arra, hogy a munkásmozgalom mentes marad a forradalmi és reformista irányzatok küzdelmétől, ez irányzatok híveinek csoportokba verődésétől és elkülönítésétől: a pártszakadástól. A munkásmozgalom leglényegesebb elvi és taktikai kérdései, amennyiben a jól szervezett szakszervezeti és pártbürokrácia körében ilyenek felmerültek, vagy kívülálló elemek ilyenek felvetését

nagy ritkán kikényszerítették - mint kebelbeli ügyek intéződtek el, lehetőleg elvi tartalmukból és formájukból kivetkőztetve. Aki nem volt hajlandó a munkásság ügyét a bürokrácia kebelbeli ügyének tekinteni, az ilyen eretnek, aki a tömegekre próbált apellálni, szemben találta magát a párt- és szakszervezetek egész bürokratikus apparátusával.

A magyarországi munkásmozgalomnak ez az egysége, melyen nem ütött rést még a semleges államok munkásmozgalmát is kettéosztó imperialista háború sem, nem volt sem elvi, sem cselekvési egység, hanem a párt- és szakszervezeti bürokrácia egysége az elvtelenségben, megalkuvásban és az osztályharc elárulásában. A párt vezéreinek a burzsoáziával való minden megalkuvását követte a szervezetben való belső megalkuvás, mely utólag, a befejezett tények után, a munkásságnak lépten-nyomon bekövetkezett elárulását, életérdekeinek elalkuvását szentesítette. Ha a bürokrácia rejtett munkájának leple félre talált csúszni a tömegek szemei előtt, kész volt rögtön a mindent elborító takaró: a munkásmozgalom „szent egysége". Ennek jegyében becsületessé szentségesült a becstelen árulás, áldozatkészséggé nemesedett a forradalomellenes tunyaságból fakadó megalkuvás, tevékeny munkálkodássá sűrűsödött az energiátlan tétlenség. A háború után erősödő forradalmi irányzatnak, ha nem elégedett meg egy zártkörű társaságban megnyilatkozható „véleményszabadság"-gal, hanem agitáció és cselekvési szabadságot is akart, külön szervezetet kellett teremtenie magának. Csak a forradalom után következett be a munkásmozgalom egységének megbontása, mely előfeltétele volt nemcsak a forradalmi cselekvésnek, de a forradalmi propagandának és szervezkedésnek is. A munkásság többségi pártjának balszárnya ingadozott a Kommunisták Magyarországi Pártjának későn, s akkor is nagy nehézségek árán történt megalakulása után, s a tisztánlátás hiánya tovább is benntartotta őket a Szociáldemokrata Pártban, mint részeseit a proletariátus elárulásának. A munkásmozgalom kettéválása a felfüggesztett osztályharc felvételével, az általános politika szempontjából, „az egységes demokratikus front" megbontását jelentette. Mint a munkásmozgalom belső kérdése, a forradalmi munkáspárt alakulása élethalál küzdelem volt a reformista, tisztán parlamenti megalkuvó politika, a szociálsovinizmus, a szakszervezeti és pártbürokrácia ellen. Első ízben és nyíltan történt ez a magyarországi munkásmozgalomban.

A forradalmi munkáspárt mindenekelőtt forradalmi propagandaszervezet volt. Mint szervezeti és cselekvési egységnek kiépítését a munkásmozgalom bekövetkezett újabb „egyesülése" megakasztotta.

A kommunisták pártjának a forradalom november-márciusi szakaszában végzett munkája minden eredményessége ellenére sem bírta a proletariátus elég széles rétegeinek forradalmi öntudatát elegendő mértékben kimélyíteni. Nagy volt az ellenállás főleg magában a munkás-

mozgalomban is a forradalmi irányzattal szemben. Nem tekintve azokat az akadályokat, melyeket a Szociáldemokrata Párt mint kormányzó, a burzsoá állam hatalmának kezelésében részes szervezet, az államhatalom eszközeivel állított a forradalmi propaganda és szervezkedés elé, az ellenállás főleg három irányú volt:

1. A Szociáldemokrata Párt által terjesztett szociálsovinizmus. Ez az irányzat a munkástömegek minden osztályharci készsége ellenére is talajt teremtett a maga számára a munkásosztály körében. A „forradalmi hazafiság", a „demokratikus államérdekek" istápolásától sokan nem idegenkedtek, különösen, mert a munkásság szervezeteit november óta tömegesen lepték el a kispolgári elemek.

2. A szakszervezetek által terjesztett szociálreformatorikus felfogás, mely a szociálpolitikát tette a munkásmozgalom legfőbb kérdésévé, s magának a bérmunka eltörlésének kérdését mindenáron háttérbe akarta szorítani a „termelés helyreállításának" érdekében.

3. A párt- és a szakszervezeti mozgalom bürokratikus apparátusában, s ezáltal az egész munkásmozgalomnak forradalomellenesre, osztályegyüttműködésre berendezett konstrukciójában.

A forradalmi osztályharc módszerének és a megalkuvó politikának egymással szemben való küzdelme a forradalomnak a diktatúra előtti szakaszában nem dőlt el. A döntést kikerülte a párt- és a szakszervezeti bürokrácia azáltal, hogy „jobb meggyőződése ellenére" egyesült a kommunistákkal. Ez az egyesülés nem elvi okokból történt. Az összeolvadás okai a párt- és szakszervezeti bürokrácia részéről ugyanazok voltak, mint amelyek gátolták a kommunista forradalmi propagandát. Szociálsovinizmusuk számára az internacionalizmus csupán külpolitikai orientácó kérdése volt. A hazafiszocialisták támogatást kerestek a munkásmozgalom kommunista irányzatában, az adott külpolitikai helyzetben. A „területi integritás" még tegnap hirdetett jelszavát vörös nemzetköziség köpönyege alatt szerették volna valóra váltani. A szakszervezeti bürokrácia, mely pár nappal a diktatúra előtt még a kapitalista kizsákmányolást fokozó módszereket akart reáoktrojálni a gyárak dolgozóira, kényszerült engedni a tömegeknek, melyek a bérmunka eltörlését, a termelőeszközök kisajátítását, a „vad" gyárkisajátítások formájában, a szakszervezeti bürokrácia minden igyekezete ellenére is, mind erősebben és erősebben hajtották végre. Végül, minthogy az egész párt- és szakszervezeti gépezet nyíltan a tőkés kizsákmányolást védte, s álarcát csaknem teljesen levetni kényszerült, tömegesen hagyta el őket a munkásság.*

A bürokráciának az az opportunitása, mely annak előtte az osztály-

* Lásd Weltner cikkét az ***Arbeiter-Zeitungban.***

együttműködésben virágzott ki, most „minden elvi meggyőződés nélkül" az egységet hívta életre.* A fiatal forradalmi munkáspárt, melynek kommunista programját látszólag „minden fenntartás nélkül"** fogadta el a Szociáldemokrata Párt vezetősége, kellően kiépített szervezetek híján felolvadt a párt- és szakszervezeti bürokrácia által teremtett s a forradalomellenes taktikához képest osztály-együttműködésre és puszta parlamentarizmusra berendezkedett szociáldemokrata szervezetben. A kispolgári többségű pártszervezetekben a forradalmi proletár elem alig bírt felszínre vergődni. A szakszervezeti bürokrácia, melynek egyik kimagasló vezére, a kapitalisták fő reprezentánsának nyilatkozata szerint*** „álmatlan éjszakákat töltött a bérek emelkedése miatt, s minden gondja az volt, miként lehet majd ezeket a magas béreket leszállítani", nem változtatta meg álmatlan éjszakai vergődésének tárgyát. Folytatta a diktatúra alatt is az együttműködést, s titokban a szocialista gazdaságszervezet felépítésének munkáját a kapitalistákkal egyetértésben gátolta. A magyar szénmágnások vezére nyíltan mondhatja a diktatúra bukása után:°

„A tanácskormány elhatározta az összes szénbányatársaságok likvidálását és egy egységes bányaüzemben való egybeolvadását. A keresztülvitelt mégis meghiúsították a társaságok, a szakszervezeti vezetők segítségével."

A szociáldemokrata párt- és szakszervezeti bürokrácia a viszonyoknak megfelelően változott formában folytatta tehát az osztály-együttműködést a diktatúra alatt is. Nemcsak a nemzetközi imperialista ellenforradalom előretolt őrszemeivel, az antant különböző katonai missziójával, hanem a „hazai" bérlenyomókkal és munkásbebörtönzőkkel is folytatta a barátkozást.

A párt, mely a proletariátus forradalmi diktatúrájának volt kormányzó, vezető pártja, nem bírt megszabadulni azoktól, akik viszont az osztály-együttműködéstől nem bírtak megszabadulni. Az egység, mely alapja volt a diktatúrának, lehetetlenné tette az árulókkal való leszámolást egyelőre, minthogy a diktatúra bukása megakadályozta azoknak a törekvéseknek és szándékoknak megvalósítását, melyek a munkáspártot meg akarták tisztítani ezektől az elemektől. A szociáldemokrata osztály-együttműködésre alapított taktika az „egységből" fakadó, szükségszerűen következő „egyensúlypolitika'' folytán lépten-nyomon érvényesítette befolyását. Proletárdiktatúra osztály-együttműködéssel - ilyet csakugyan nehéz még elképzelni is.

* Lásd Buchinger cikkét a ***Kampfban.***

****** Weltner szavai a Gyűjtőfogházban.

*** Lásd Kandó Kálmán cikkét a ***Neue Freie Presse*** 1919. szeptember 13-i számában.'"

° Chorin Ferenc cikke a ***Neue Freie Presse*** 1919. szeptember 13-i számában.

Ámde az osztály-együttműködés magából a munkásmozgalom szervezetéből folyó szükségszerűség volt. Az egyensúlypolitika a pártban szervezeti szükségszerűség volt, minthogy az egységre alapított diktatúra az egység megbontásával, illetve idő előtti szakadással azonnal végveszedelembe került volna. A két irányzat küzdelme előbb rejtve, majd nyíltan fő kérdése lett a munkásmozgalomnak, s közvetlenül a diktatúra bukása előtt már folytak a végső döntés előőrsi csatározásai.

A szociáldemokrata taktika a fehérterrorban végződött. A fehérterror, melynek bevezetője a Szociáldemokrata Párt hivatalos vezetői: a párt- és szakszervezetek által rendezett demokratikus ellenforradalom volt, ha szomorú is, de kitűnő igazolása a kommunista taktikának. A bürokrácia, a karhatalom és a tisztikar felülkerekedése, a Szociáldemokrata Párt nevetséges erőtlensége, a kispolgári párt tömegeinek közvetlenül a Keresztényszocialista Pártba való átlépése szertefoszlatott minden illúziót, mely az osztály-együttműködéshez fűződött. A fehérterror és a burzsoáziának a demokratikus formákra fütyülő diktatórikus uralma, önmaga megszüntetésével világossá teszi azt is mihamarabb, hogy a burzsoázia diktatúrája nyílt és merev formáját csupán az esetben hajlandó feladni, a korlátlan hatalom birtokában levő burzsoázia a munkásság pártjával csak akkor hajlandó együttműködni a kormányzásban, ha a munkáspárt maga is hajlandó átvenni a fehérterror örökségét: a magántulajdon, a burzsoázia és a burzsoá állami bürokrácia parazita létének minden eszközzel való védelmét. A fehérterror után a Noske-féle formában[21] jöhet csupán a demokrácia.

Ilyen viszonyok között a magyarországi munkásmozgalom jövendő szakaszának legfőbb kérdése nem változott. A fő kérdés ugyanaz, mint a forradalom november-márciusi szakaszában vagy akár a diktatúra alatt is volt: a forradalmi kommunista és a megalkuvó szociáldemokrata irányzat közötti küzdelem eldöntése. A kérdés megoldása elől annak idején a Szociáldemokrata Párt ügyesen kitért, amidőn létrehozta egy történelmi pillanatban a munkásmozgalom „egységét", egy látszategységet, amellyel végső bukását kitolta. A feladat most tehát az, hogy ezt a döntést a forradalmi munkásság minden erővel kikényszerítse, s erre a döntésre megelőzően elő is készüljön.

Harc tehát az áruló szociáldemokrácia, annak vezérkara: a párt- és szakszervezeti bürokrácia ellen. Éles és kíméletlen harc, melyet nem befolyásolhatnak semmiféle frázisok a „testvérharcról" és arról, hogy a munkásmozgalom két irányzatának verekedése közben a burzsoázia nevet.

A proletariátusnak történelmi hivatása: szociális forradalmon keresztül a kapitalizmus megdöntése és a kommunizmus megteremtése. Az osztályharcnak ez a történelmi hivatása azonban nem szentesíti az egyes proletárok vagy akár egész proletárrétegek, de még magának a többségnek az árulását sem. A sztrájktörővel szemben nem volt szokásos sohasem a szen-

timentális ellágyulás. A sárga mozgalommal szemben folytatott késhegyig vagy azon túl is menő harcot senki sem tartotta testvérharcnak. A burzsoá állam, a proletariátust leigázva tartó erőszakszervezet csendőreit, zsoldosait nem tekintette testvérének a munkásság, bármennyire proletársorból valók is voltak a burzsoázia emez eszközei. A kapitaüsta osztály nemcsak a fizikai erőszakkal tartja rabságban a munkásosztályt, de szellemi erőszakszervezet segítségével is, melyek a burzsoázia hatalmának a proletariátus öntudatlanságában teremtenek támasztó oszlopokat. A Szociáldemokrata Párt, mely a magántulajdont védi, a párt- és szakszervezeti bürokrácia, mely a kizsákmányolás létét hosszabbítja s a munkásság forradalmi öntudatát elhomályosítani, forradalmi energiáit lecsapolni törekszik, nem kevésbé része a burzsoá állam erőszakszervezetének, mint az egyház. A különbség csak az, hogy az ipari munkásság köreiben a szociáldemokrata agitáció - a speciális mázzal bevont demokrácia propagálása - alkalmasabb eszköze a burzsoáziának, mint az egyház propagandája. A burzsoáziának, mint a „Kommunista Kiáltványában Marx és Engels megállapították, szüksége van arra, hogy osztályuralmát „általános nemzeti népuralmi köntös"-be öltöztesse. A fehérterror azért nem lehet hosszú életű, mert a burzsoázia nem szereti a nyers és nyílt erőszak uralmát. Nem szentimentalizmusból, nem humanizmusból, nem erkölcsi okokból idegenkedik tőle, hanem azért, mert a puszta erőszak uralma lehetetlenné teszi azt, hogy a burzsoázia a munkássággal szemben teljes fölényét érvényesítse. Nincs alkalma a burzsoáziának a fehérterror idején, a nyílt diktatúra esetén kihasználni a tőke birtoka által nyújtott szellemi és szervezeti előnyöket, nincs alkalma hosszú uralma alatt szerzett politikai rutinjának érvényesítésére. Ezért nyílt osztályharc helyett kellemesebb, mert nyugalmasabb a burzsoázia számára az osztály-együttműködés. Nemcsak nyugalmasabb, de olcsóbb is a demokrácia formájában való uralom, mert a burzsoázia, diktatúrája alatt, fegyverzetének csupán egyik, de mégis költségesebb és rá nézve is veszedelmesebb részét viheti harcba a proletariátus ellen, s azonkívül leleplezi uralmának különben burkolt alapját: az erőszakot. így magával a munkásság pártjával köti le a tőkésosztály a munkásság forradalmi erőit s teszi olcsóbbá uralmának költségeit. Az a látszat, hogy a munkásság részt vesz az állam kormányzásában, a legjobb forradalomellenes óvószerek egyike.

Az a munkáspárt, mely így eszköze a burzsoáziának az osztályharc elfojtására, a munkásosztály forradalmi energiájának lekötésére, a burzsoázia uralmának biztosítására, eszköz arra, hogy a tőkésosztály olcsóbbá tehesse a munkásság gúzsbakötésének, kizsákmányolásának költségeit, nem nevezhető testvérpártnak. Ha proletárok, öntudatlan és elvakított munkások is vannak az ilyen párt keretében, az ellenük való harc, még ha szükség esetén túlmegy az agitáció határain is - nem testvérharc.

A fentebb mondottakból önként következik, hogy a forradalmi munkáspárt harca a megalkuvók ellen egyáltalán nem ad okot a burzsoáziának az örömre, a nevetésre. A burzsoázia szerepe e. küzdelemben nem a nevető harmadikéhoz, hanem ahhoz a játékoséhoz hasonló, aki minden vagyonát kockára tette: gyárát, házát, feleségét és szeretőjét, s még az élete is a játék kimenetelétől függ. A tőkésosztály nem a nevető, de segítő és szorongó harmadik.

Az egész világ osztályharcának alakulása azt mutatja, hogy a burzsoázia erőszakszervezete annyira legyengült, hogy az áruló szociáldemokrácia nélkül képtelen volna uralmát s ezzel együtt a kizsákmányolást fenntartani. A szocialista árulók pártjai nemcsak a munkásság öntudatlanítására, forradalmi erőinek elaltatására vállalkoznak, de mindenütt, ahol kormányon vannak, részesei - hol nyíltan, hol burkoltabban - a forradalmi munkásság fegyveres erővel, az erőszak eszközeivel való elnyomásának is. A burzsoázia tehát nem nevetve, de aggodalommal kíséri azt a harcot, mely világszerte folyik a forradalmi munkáspárt és a munkásosztályt elárulok között. A szövetséges szorongó aggodalmával támogatja minden eszközével az árulókat.

A döntő, végső harc a két irányzat között - kikerülhetetlen. Minden törekvés, melynek célja kiegyenlítéssel elhalasztani vagy kikerülni a döntést, csupán a szocializmust elárulok, az osztály-együttműködés érdekeit szolgálja. Tehát kártékony.

A kiegyenlítés szerepét a munkásmozgalomnak úgynevezett centruma: a magukat baloldaliaknak nevező szociáldemokraták szokták vállalni. Ezek a munkásosztály érdekei ellen folytatott politikát forradalmi frázisokkal szokták takarni, falaznak, míg jobboldali társaik a munkásosztály elől saját jövendőjét lopják el. Amidőn ingadoznak a forradalmi és reformista irányzat között, szavaik a forradalmi, cselekedeteik rendszerint a megalkuvó irányzat felé hajlanak. Ennek a kiegyenlítő irányzatnak s vezetőinek pellengérre állítása még szükségesebb, mint azoké, alak nyíltan szegődtek a burzsoázia lakájaiul. Ez a csoportja a munkásmozgalomnak az, amely akadálya a döntésnek és a forradalom győzelme meggyorsításának, minthogy forradalmi frázisaival, ingadozásaival, habozásával jelentős tömegeket tart vissza a forradalmi cselekvéstől, s állít a szocializmus árulóinak szolgálatába.

A magyarországi munkásmozgalom forradalom előtti centruma megszűnt. Akikben a forradalmi frázisoknál erősebb volt a lényeg, azokat a diktatúra tapasztalatai hamarosan a kommunisták táborába terelték, az örök ingadozók levetették a forradalmi álarcot, és a demokratikus ellenforradalomnak lettek előkészítői és szóvivői. Kompromittálta magát a centrum megmaradt része a diktatúrában úgy, mint a demokratikus ellenforradalomban, de azért csak az alkalomra vár, hogy mérgét újból bevigye a munkásmozgalomba.

Minden szervezeti közösség a munkásmozgalom e habozóival felette káros. Ha meg lehetett is okolni a diktatúra előtt és a diktatúra alatt a velük való szóbaállást, a diktatúra bukása után, a forradalmi osztályharcnak ez új szakaszában történelmi szükségszerűség a velük való teljes szakítás. Ha volnának tömegek, akik követnék még őket, ezeket másként, mint a vezéreknek lépten-nyomon való leleplezésével, pellengérre állításával kijózanítani nem lehet.

A proletárdiktatúra alatt a magyarországi munkásmozgalom megmutatta, hogy az az amnesztia, melyet a szociálsoviniszta vezérek a munkásmozgalom forradalmi szárnya részéről éppen az ingadozók közvetítése folytán nyertek, a forradalom elerőtlenedésének vált forrásává. A forradalmi mozgalom ingadozás nélkül való továbbfejlesztésének, a tömegek forradalmasításának és az államhatalom szilárd kezekkel való megragadásának elengedhetetlen feltétele, hogy az ingadozók a proletármozgalomtól eltávolodjanak. A munkásság osztályegysége szükséges feltétele annak, hogy a proletariátus hatalma szilárd legyen, s alkalmas arra, hogy a kapitalizmus és a kommunizmus első foka, a szocializmus között az átmenetet biztosítsa. Az osztályegységnek azonban a forradalmi cselekvés egysége és szilárdsága az alapja. A cselekvés egységének és szilárdságának viszont az az előfeltétele, hogy a munkásmozgalom belső ellenségeivel: az osztályegyüttműködő árulókkal és az ingadozók minden fajtájával leszámoljon, a proletariátus kiküszöbölje őket a munkásmozgalomból.

Az ingadozókkal szemben éppen úgy, mint a burzsoáziának más, szocialista álarcú lakájaival szemben a harcnak legjobb módja: színvallásra kényszeríteni és leleplezni őket. Az osztályharcnak ebben a végső, végletekig kiélesedett szakaszában a munkásságnak csak az lehet az álláspontja: aki nincs velünk, az ellenünk van. Ha az osztályellenség a barát álarcát ölti fel, vagy éppen a forradalmárét, az csak annál veszedelmesebbé teszi őt. Szigorúan el kell tehát különíteni a forradalmi munkáspártot mindazon elemektől, akik bármilyen kiegyenlítésre hajlandók a szociálsovinisztákkal, a párt- és szakszervezeti bürokratákkal, és a forradalmi munkásmozgalomban már jó előre elültetik a bomlás csíráit.

A munkásmozgalom egysége - hangsúlyoznunk kell ezt minden alkalommal és különösen a diktatúra tapasztalatai után - nem a vezérek látszategysége, nem az egyensúly a párt- és szakszervezeti bürokráciával, hanem a tömegek szilárd és egyöntetű forradalmi cselekvése.

A kommunisták újjáéledő magyarországi pártjának feladata a tömegek cselekvésbeli egységének megteremtése. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha a párt szigorú elvi egységére támaszkodva minden ingadozást kiküszöböl, a kiegyenlítést elzárja, a forradalmi akcióra berendezett munkáspárt szervezeti egységével folytatja munkáját a tömegek között, s így kapcsolódik bele a nemzetközi forradalmi munkáspárt munkájába.

Az uralkodó osztállyá emelkedett magyarországi munkásság az államhatalom elfoglalásáig sokkal nagyobb jelentőségre tett szert a nemzetközi munkásmozgalomban, mint aminő lehetne különben a jelentősége súlyánál fogva a kapitalista világban. Egy csapásra élére rukkolt a nemzetközi proletárforradalomnak, s míg azelőtt messze mögötte kullogott a nemzetközi munkásmozgalomnak, a proletariátus felszabadításának mintegy előretolt harci osztagává vált. A diktatúra bukása - mint azt már fentebb megállapítottuk - a magyarországi munkásmozgalom nemzetközi jelentőségét és szerepét gyökeresen megváltoztatta. Ez a szerepváltozás csupán nemzetközi jellegű, és független attól, hogy minők Magyarország belső viszonyai: független attól, hogy a burzsoázia leverte a munkásosztályt, a fehérterror a gyilkosságok százaival és a bebörtönzések ezreivel megritkította a munkásság forradalmi előcsapatának sorait. Nincs összefüggésben azzal, hogy a burzsoázia demokratikus formában saját diktatúráját emelte a proletariátus uralmának romjai fölé, s nem befolyásolja lényegesen még az ország belső gazdasági helyzete sem. A fehérterror és a demokrácia, melyben a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezetek a burzsoázia erőszakszervezetében a csendőr és a pap kettős szerepét töltik be, végső eredményben nem gátjai, de előmozdítói a forradalmi munkásmozgalom kiterjedésének és kimélyülésének. Egyrészt a legális, törvényes keretek közt mozgó munkásmozgalom lehetetlensége és eredménytelensége a fehérterror idején, másrészt a legális munkásmozgalomnak a burzsoázia szolgálatába való állítása mindenképpen szembeszökő bizonyítékai a legalitás, törvényesség csődjének. Ha volt a munkásmozgalomnak korszaka, amidőn Engels a „Klassenkampfe in Frankreich”[22] előszavában a munkásmozgalom életerejének, a szocialista fejlődés szükségszerűségének bizonyítására büszkén hivatkozott arra, hogy a munkásmozgalom kibírja még a törvényességhez való alkalmazkodást is, hogy „a törvényesség nem öl”, ma ez a tétel újból az ellenkezőjébe csapott át, mert ma, a munkásmozgalom mai stádiumában, a kapitalizmus mai érettségi fokán a „törvényesség öl”. Különösen pedig öl Magyarországon, ahol a munkásmozgalom minden nem forradalmi alakulása a burzsoázia erőrekapása után kétszeresen csak a burzsoázia erőszakszervezetének kiépítését szolgálja.

De nem jelenti a forradalmi munkásmozgalom feltételeinek lényeges változását a burzsoáziának az a felfegyverkezése sem, mely a demokratikus ellenforradalom legelső eredménye volt. A kommunista párt kellő szervező munkával teljes mértékben ellensúlyozhatja ezt a proletariátus felfegyverzésének előkészítése útján s a burzsoázia fegyveres erejének dezorganizálásával. Természetesen nem törvényes úton s nem parlamenti eszközökkel. A gazdasági életnek az a leromlása, mely a demokratikus ellen-

forradalom és a fehérterror idején fokozott mértékben következett be, s melyet a nemzetközi ellenforradalom által diktált béke még inkább fokozni fog, szintén nem lényeges akadálya akár az államhatalom elfoglalásának, akár a termelés szocialista szervezésének. Egészen kétségtelen, hogy a burzsoázia ezek után még kevésbé töltheti be a termelés szervezőjének hivatását, mint a háború után. Gazdasági egyensúly, normális termelés, mely a kapitalizmus újjáélesztését jelentené, teljességgel lehetetlen úgy belső, mint nemzetközi viszonylatban. Viszont a Szociáldemokrata Párt által a forradalom november-márciusi szakaszában propagált jelszavak: „nem szocializálhatunk ócskavasakat" - „várunk, míg rendbeszedik a termelést", hitelüket kellett veszítsék a kapitalizmus csődjének nemzetközivé válásával is. Amidőn a győzelmes Angliában a széntermelés nem csökkent kisebb mértékben, akár Magyarországon, amikor a kapitalista Németországban a munkafegyelem nem kevésbé lazult meg, mint nálunk a diktatúra alatt, akkor nem lehet kérdéses, mi a teendője a munkásságnak. A proletariátusnak át kell vennie a hatalmat minden körülmények között, hogy kisajátíthassa a termelőeszközöket és a kizsákmányolás helyett a dolgozók megélhetésének eszközeivé változtassa át, mert a kapitalizmus további fennmaradása már nemcsak a kizsákmányolás kérdése, de magáé a fizikai lété, a munkásosztály egészére nézve. A diktatúra bukása nem változtat ezen. Kétségtelen, hogy szebb volna belenőni a szocializmusba „minden hasfájás nélkül", mint azt a marxizmus mechanikus felfogásának forradalomellenes hívei elképzelik, viszont a történelmi szükségszerűség arra kényszeríti a munkásosztályt, hogy a hatalmat és a termelés eszközeit akkor vegye át, mikor arra éppen alkalom nyílik. A kommunizmus bőséget jelent ugyan, de a történelmi szükségszerűség a hét szűk esztendőn át vezeti a munkásosztályt a kommunizmus birodalmába.

A magyarországi proletariátusnak ilyen körülmények között semmi oka sincsen arra, hogy a diktatúra bukása után taktikáját a nemzetközi forradalmi proletármozgalomtól függetlenítse, s rátérjen újból a messiásváró taktika útjára. Eszközeinek megválogatásában, módszereinek meghatározásában csupán a nemzetközi munkásmozgalom s az ország belső osztályerőviszonyai lehetnek irányadók.

Ez utóbbi szempontból tekintve kétségtelenül megállapítható, hogy a felfegyverkezett s egy, nyíltan a kapitalizmus fenntartása érdekében dolgozó Szociáldemokrata Párt által támogatott burzsoázia nem adja még egyszer olyan könnyen ki a hatalmat a kézből, mint azt március 21-én tette. Nem teszi ezt még akkor sem, ha a nemzetközi viszonyok más formában, de éppoly kedvezően alakulnak, mint a diktatúra intézményesítése idején. A párt- és szakszervezeti bürokrácia, mint minden határozott és elszánt szereptől, úgy Noske szerepétől is irtózott annak idején. Minthogy azonban a burzsoázia nem tűri meg másként a diktatúra bukása után őket

a hatalomnak még az árnyékában sem, mint ebben a szerepben, gyávasága kénytelen-kelletlen bátorsággá acélozódik a forradalmi mozgalommal szemben, egyrészt a burzsoáziának felfegyverkezése, másrészt a kommunisták felé kacsingató elemeknek a pártból való kiválása folytán. Ilyenképpen az államhatalom elfoglalása a munkásosztály részéről nem történhetik másként, mint a felkelésre szervezkedett forradalmi proletariátusnak fegyveres fellépésével.

Az államhatalom megragadása tehát a polgárháborút, a forradalmi osztályháborút jelenti rögtönösen.

Az államhatalomnak puszta elfoglalása már maga alapos előkészítő, szervező és propagandamunkát igényel. A proletariátus azonban - amint azt a Párizsi Kommünnek Marx és Engels által teljes mértékben értékelt tanulságai igazolják - az elfoglalt állami gépezetet nem bocsáthatja csak úgy, minden további nélkül az útjára, hanem szét kell rombolnia azt, hogy helyébe a maga céljainak megfelelő apparátust építsen fel. Ennek az építőmunkának előkészítése meg éppen megkétszerezi az előkészítő munkát.

Az előkészítés munkája maga a forradalmi osztályharc, közvetlen tömegakció. Ez a proletariátusnak egyedüli iskolája, a munkásosztály előkészítője a hatalom átvételére és kezelésére.

A forradalmi osztályharc szakadatlan folytonosságának biztosítása az első feladat tehát. Ezzel két célt szolgál a forradalmi munkáspárt: i. megakadályozza azt, hogy a társadalomnak még látszólagos egyensúlya is helyreállítható, hogy a burzsoázia és a szolgálatában álló Szociáldemokrata Párt egy pillanatig is abban a nyugalmi helyzetben legyen, hogy a burzsoá állam hatalmi szerveit újból zavartalanul kiépíthesse; 2. szervezi a forradalmi osztályharc elitcsapatát, és felrázza a többé-kevésbé közömbös tömegeket.

Az osztályharc azonban nem puszta nyugtalanító gerillaháború, melyben az erők szétforgácsolódnak ahelyett, hogy a végső célra tömörítődnének. Amiként elárulása a proletariátus felszabadulási érdekeinek az, amidőn a munkásság erőit pillanatnyi érdekeinek kielégítésére - mondjuk szociális reformok érdekében - teljesen vagy nagy részben lekötik, éppúgy súlyos taktikai hiba volna, ha a munkásság forradalmi energiáit szervezetlenül és megfelelő előkészítés nélkül puccsokban robbantanók ki.

A forradalmi munkásmozgalomban a puccsoknak értéke és hatása nem azonos az erőpróbákéival, de hasonló sok tekintetben a reformista irányú munkásmozgalom apró kis üzletes paktálásaihoz, amelyek a munkásmozgalom nagy, átalakító céljait pillanatnyi előnyökért vagy a helyzet pillanatnyi kihasználásáért áldozzák fel. Félre ne értse senki: az itt mondottak nem azonosak a habozóknak és ingadozóknak azokkal a kifejezéseivel, amelyek az „időelőttiségről", „koraszülésről" beszélnek a proletárforra-

dalom kapcsán. E kifejezések mögött rendszerint a habozok és ingadozók cselekvésre képtelensége, akaratának és határozottságának hiánya rejlik, s legtöbbször még takarója a burzsoáziával egy gyékényen árulásnak is. A szociáldemokrata vezérek, akik a diktatúra előtt, alatt és utána egyaránt annak időelőttiségét hangoztatták, hogy államférfiúi pózuk hazugságát legalább önmaguk előtt igazolják; az időelőttiséget és koraiságot általánosságban értették. Azt hirdették, hogy a forradalom gazdasági feltételei nem következtek el, s ezért akasztották a forradalom szervezeti és ideológiai előkészítését.

A hatalom átvétele, a termelőeszközök kisajátítása, a szocialista gazdasági szervezet alapvető munkájának megkezdése azonban sem a kapitalista gazdaság szervezetét, sem a munkásosztályt tekintve nem volt korai vagy idő előtti cselekedet már március 21-én sem. Amidőn a tőkésosztály megmutatta a termelés szervezésére való képtelenségét immáron, s a munkásosztály történelmi hivatásának teljesítésére készségesnek mutatkozott s erre irányuló akaratát is kimutatta, ezzel bebizonyult, hogy a munkásság mint osztály nem éretlen a hatalom átvételére és kezelésére - történelmileg. A diktatúra idő előtti és korai csak a munkásság vezető forradalmi pártja: a Kommunista Párt szempontjából volt, melyet a Tanácsköztársaság intézményesítése szervezetileg előkészületlenül talált. A Kommunista Párt, melynek szervező és a forradalmi ideológiát kimélyítő munkája a Szociáldemokrata Pártban való felolvadása folytán félbeszakadt, képtelen volt a munkásmozgalmat és a Tanácsköztársaság szerveit megtisztítani azoktól az elemektől, melyek a diktatúra minden intézkedését szabotálták, a burzsoáziával, az ellenforradalommal paktáltak, s titkos egyetértésben, s csak látszólagos harcban a forradalomhoz tapadt lumpenproletariátussal, melegágyszerűen tenyésztették azt a korrupciót, melynek részesei voltak már a burzsoá köztársaság idején.

A munkásosztály legközelebbi történelmi feladata az államhatalom meghódítása. Ennek végrehajtása azonban nem az egész, a burzsoázia uralma alatt teljes egészében sohasem szervezhető osztály, hanem az osztály forradalmi elitjének a dolga. Minden akció tehát és minden lehetőség, amely az államhatalom meghódításához vezető úton felmerül, alárendelendő az államhatalom meghódítására irányuló nagy forradalmi cselekvés érdekeinek. Ez a szempont az, amely ellene szól éppúgy a szociális reformocskákért való küzdelemnek, mint a munkásság erői apró puccsokban való elforgácsolódásának. Az államhatalom elfoglalása - ismételjük - nem korai ma sem, holnap sem, nem korai a kapitalizmusnak halálra érettsége szempontjából. Lehet időszerű az osztályerőviszonyok szempontjából is, de a pillanat értékelésének egyik tényezője a szervezeti és ideológiai előkészítettség is. A Kommunista Párt tevékenysége Magyarországon tehát elsősorban a szervezés (beleértve a fegyverkezést) és

a propaganda munkájára fordítandó. Ennek komoly elvégzése adhatja meg csupán a forradalmi cselekvés pillanatának megválasztásához azt a határozottságot, mely minden felkelés, minden forradalmi cselekvés sikerének elengedhetetlen feltétele. Minden, a burzsoázia vagy a szolgálatában álló Szociáldemokrata Párt által kikényszerített akció, még akkor is, ha az kikerülhetetlen, csak másodlagos jelentőségű lehet; a forradalmi munkáspárt törekvésének arra kell irányulnia, hogy a kezdeményezés az övé legyen. A diktatúra intézményesítése március 21-én nem a kommunista forradalmi párt kezdeményezésének eredménye volt, hanem egy ilyen, a munkásmozgalom forradalomellenes irányzatának gyávasága által teremtett helyzet kényszeréé. A hatalom átvételét visszautasítani a Kommunista Pártnak soha jóvá nem tehető történelmi hibája lett volna, de viszont ennek a pillanatnyi helyzetnek, amelynek teremtésében a Kommunista Pártnak döntő szerepe nem volt, ennek volt a következménye, hogy a munkásmozgalom egész szervezete megmaradt a régi, forradalmi cselekvésre alkalmatlan összetételben. A Szociáldemokrata Párt ilyen helyzetben joggal kívánt osztozkodni a hatalomban, mint ahogy a tömegekkel el is tudta hitetni, hogy része volt az általa védett kapitalizmus megdöntésében.

A forradalmi tömegcselekvés szervezeti és ideológiai előkészítése, a kezdeményezésnek a forradalmi munkáspárt részéről való megőrzése előkészíti egyúttal a munkásmozgalom forradalmi szárnyát arra is, hogy ne legyen kénytelen megosztani a diktatúra alatt a hatalmat a proletariátus hatalmának sírásóival: az ingadozókkal, avagy éppen azokkal, akik a proletariátus ügyének árulói voltak. Elkerülhető ezáltal, hogy a hatalom kezelésében és a vezetésben részes legyen az a lumpenproletariátusnál nem kevésbé csőcseléktermészetű réteg, amely csak a forradalom sikere után csatlakozik a - forradalomhoz. Ez a szervezeti és ideológiai előkészítő munka azonban természetesen nem jelenti a messiásváró taktikának felélesztését, a tömegcselekvéstől való teljes tartózkodást. A kezdeményezés kézbentartása, a provokációnak fel nem ülés nem jelenti azt, hogy nyugtot hagyunk a burzsoáziának és szociáldemokrata lakájainak. Egy alkalmat sem szabad elmulasztani arra, hogy a burzsoá állam hatalmi szervei dezorganizáltassanak, s minden alkalmat meg kell ragadni arra, hogy a párt- és szakszervezeti bürokrácia minél több ízben legyen kénytelen szocialista álarcát levetni, és nyílt sisakkal kelni a kapitalista kizsákmányolás érdekeinek védelmére a munkásosztállyal szemben. „Balra tolni a tömegeket, jobbra pofozni a vezéreket," dezorganizálni az ellenséget és szervezni a saját erőket: mindez csak a forradalmi osztályharc teljes erejű folytatásával lehetséges. Emellett azonban - ismételjük - minden erőt összpontosítani magára az államhatalom lefoglalására, melynek a munkásosztály minden cselekvése alárendelendő.

A Kommunista Párt feladata tehát az államhatalom elfoglalásának elő-

készítéséül: i. a forradalmi proletariátusnak harci szervezetbe való tömörítése, szervezeti elkülönítése a munkásság árulóitól, s elsősorban a forradalmi előcsapat megteremtése; 2. a munkásosztály nagy tömegeinek felvilágosítása az államhatalom elfoglalásának történelmi szükségességéről, a burzsoá demokráciának a proletárdemokráciától való különbségéről, a parlamentarizmussal szemben a tanácsrendszer gyakorlati szükségességéről; 3. úgy az iparban, mint a mezőgazdaságban arra törekedni, hogy az ipari békét biztosítani akaró szakszervezeti, szociálpolitikai irányzattal szemben a munkásság figyelme a termelésre való befolyás megszervezésére irányuljon; 4. a szervezeti és propagandisztikus előkészítés érdekeinek minden pillanatnyilag előnyösnek látszó érdek érvényesítése vagy lehetőség kihasználása alárendelendő.

A forradalmi munkáspárt taktikáját - s a diktatúra bukása után a magyarországiét különösen - befolyásolják természetesen nemzetközi szempontok is. Nemzetközi szempontokon szintén nem azokat a kifogásokat értjük, amelyekbe burkolták forradalomellenességüket a szociáldemokrata államférfiak, amelyek alá rejtik árulásukat s amelyekkel magyarázzák ingadozásukat a diktatúra bukása után azok, akik vagy visszatértek a reformista irányzathoz nyílt árulókként, vagy újból közvetítők akarnak lenni a Tanácsköztársaság bukása után a forradalmi és reformista irányzat között. Kétségtelen, hogy a forradalmi munkáspárt megszervezése és a munkásság ideológiai előkészítése annyi időt vesz igénybe, hogy a már szervezkedett és szervezkedő nyugati forradalmi munkásmozgalom a magyarországi kommunisták döntő harcképességének elérése előtt megkezdi döntő harcát az államhatalom elfoglalásáért. A nemzetközi helyzet értékelése tehát a magyarországi munkásmozgalom taktikai szempontjaiból nem a külpolitikai orientáció kérdése (a választás az Oroszországi Tanácsköztársaság és a nemzetközi imperialista hatalmak között nem lehet kétséges), hanem tisztán és pusztán alkalmazkodás az egységes nemzetközi taktikához, és belekapcsolódás a nemzetközi forradalmi munkásmozgalomba.

V. MILYEN LEGYEN A KOMMUNISTA SZERVEZET?

A munkásmozgalom forradalmi és reformista, kommunista és szociáldemokrata irányzata közt való küzdelem eldöntése - melyet fentebb, mint a forradalom jelen szakaszának fő problémáját állítottunk be - a munkásmozgalom belső kérdése. A leszámolás a burzsoázia szekértolóival, részben megelőző bevezető momentuma magával a burzsoáziával való leszámolásnak, de részben már magának ennek a harcnak egyik szakasza. A forradalom legközvetlenebb célja a burzsoázia uralmának megsemmisítése, hatalmának megdöntése, mert enélkül a kisajátítók kisajátítása lehetetlen.

Az új hatalom, a munkásosztály hatalmának megszervezése a szocialista gazdasági rend felépítésének biztosítására, a forradalom további szakaszának kérdése, ez azonban nem jelenti azt, hogy ez új hatalmi szervezet és gazdasági organizáció szempontja elhanyagolandók volnának a forradalmi munkáspárt szervezetének kiépítésében, agitációjának vezetésében.

A marxizmusnak az államról és a szociális forradalomról való tanítása, melyet a kommunisták szabadítottak meg attól a salaktól, mellyel az idők folyamán az opportunista szociáldemokraták borították be, szükségszerűen két tételhez vezet:

1. a burzsoá állam erőszakával szemben a proletariátusnak a saját forradalmi erőszakát kell szembeállítania;

2. az uralkodó osztállyá emelkedett proletariátusnak folytatnia kell az erőszak alkalmazását, hogy megtörje a burzsoázia ellenállását, s felépíthesse az összes dolgozó és kizsákmányolt elemek segítségével a gazdaság új rendjét.

A tisztán parlamenti politikára és - csaknem teljesen egyet jelent - az osztály-együttműködésre berendezkedett szociáldemokrata pártok az uralkodó osztállyal szemben az erőszak alkalmazásáról lemondanak, a proletaritátus teremtő, forradalmi diktatúrája helyett legjobb esetben is a messiással együtt várják a szocializmus eljövetelét. E pártok szervezetei tehát ezeknek az elveknek és taktikai nézeteknek felelnek meg: harci szervezet helyett szavazatgyűjtő, választókat felszívó apparátusok, tág kapukat nyitva ama társadalmi rétegek számára, amelyeknek a magántulajdon fenntartása életérdek. Ezáltal a szervezetek nemcsak elkispolgárosodtak, hanem mozgékonyságuk is megszűnt. A vitális érdekei folytán lázadásra hajlandó proletariátussal szemben a munkáspártba beözönlő kispolgárság volt mindenkor a hátvéde a párt- és szakszervezeti bürokráciának, amely legelső akadálya volt mindenkor a proletariátus bárminő kockázattal járó megmozdulásának. Ugyanakkor tehát, amidőn a szociáldemokrata pártok vulgáris fölfogása szívesen hirdette a forradalmi kisebbségekkel szemben a monopólium védelme céljából, hogy a párt és osztály azonosak, minden módon elősegítették a párt osztályjellegének leköszörülését a munkásság felszabadításában nem érdekelt, a párt programszerű végső céljával: a kapitalisztikus magántulajdon társadalmasításával egyet nem értő vagy azzal egyáltalán nem törődő „szavazóknak" vagy „szakszervezeti tagoknak" a szervezetekbe való becsődítésével. Ezekkel a szervezetekkel, melyek különben minden elhatározó lépés alkalmával csődöt is mondottak, még akkor sem lehetett volna megdönteni a kapitalizmust, ha a párt- és szakszervezeti bürokrácia: az állítólagos szocialisták akarták volna is. Törvényes keretek között jámbor parlamenti ellenzék hátvédjének szerepére kiválóan alkalmasak voltak ezek a nagyon is vegyes osztályösszetételű szervezetek - a proletariátus felszabadítására azonban annál kevésbé.

A forradalmi munkáspártnak, a kommunista pártnak, mely híven a „Kommunista Kiáltvány" tanításaihoz, nyíltan hirdeti, hogy célját minden létező társadalmi rend erőszakos megdöntésével érheti el,[23] természetesen más elvek szerint kell megalkotnia szervezetét.

A marxizmus tanítása szerint, melyet a proletárforradalom eddigi tanulságai teljesen igazoltak, a burzsoázia uralmát kizárólag a proletariátus, mint határozott elhatárolt osztály döntheti meg. A városi és falusi kispolgári elemek, melyeket a proletariátussal ellentétben a kapitalista fejlődés dezorganizál, önálló fellépésre képtelenné tesz, nem lehetnek részesek a szocialista forradalom vezetésében, bármennyire is elnyomorodnak, bárhogy is süllyed életszínvonaluk, még a proletároké alá is. Hogy minő az elhelyezkedése a kispolgárságnak a diktatúra idején, az a forradalomnak további kérdése, de a forradalom előkészítő szakaszában, ahol a proletariátusnak egyöntetű, csak a saját osztályérdeke által meghatározott föllépésre van szüksége, kétségtelenül el kell zárnia szervezeteinek ajtóit mindazok elől, akik fellépésének egyöntetűségét akár rétegérdekeikkel, akár különleges, a forradalmitól eltérő ideológiájukkal zavarnák, lendületét csökkentenék.

A forradalmi munkáspárt - mint Lenin mondja - a proletariátus előcsapata, mely képes a hatalmat magához ragadni, az egész népet a szocializmushoz vezetni és szervezni, tanítója, vezetője és vezére az összes dolgozóknak és kizsákmányoltaknak társadalmi életük kialakításában: a „burzsoázia nélkül s annak ellenére".[24]

Nem is fogadhat be válogatás nélkül mindenkit szervezeteibe a munkásosztály forradalmi vezető pártja, mert csupán tagjainak megválogatásával érheti el a cselekvés egységét, melynek viszont az elvi és szervezeti egység az előfeltétele. Könnyen kínálkozik, szinte kézenfekvő az ilyen zárt pártszervezettel szemben az a vád, hogy az ilyen párt nem más, mint egy szekta, nem alkalmas a proletariátus egész tömegének befogadására, az egész osztály képviseletének nem tekinthető.

Ezzel a váddal szemben könnyű azonban a védekezés. Csak a vulgarizált marxizmus lehetett szülője a szociáldemokrata pártok ama fölfogásának, amely a pártot azonosította az osztállyal. Ez a felfogás egyrészről takarója volt a párt- és szakszervezeti bürokrácia által a forradalmi kisebbségekkel szemben kifejtett monopolisztikus törekvéseinek, másrészt a burzsoá demokráciában a többségi elvnek megfelelő „legális" alapot akart teremteni a szociáldemokrácia követeléseinek. Ez azután természetszerűen nem hagy helyet az osztály egészét magában foglaló és képviselő munkástanácsok számára, melyeket a szociáldemokraták nagy fájdalmára mégsem lehet elvarázsolni a valóságból. Mert hisz mire volna a munkástanács, miért ne vehetné át a hatalmat és az igazgatást így az osztály egészét képviselő szociáldemokrata párt a proletariátus nevében ?

A munkáspárt tehát sohasem foglalhatja magában az osztály egészét,

emellett azonban - sőt csakis így lehet - kifejezője a munkásosztály valódi érdekeinek. A kommunista párt, ha nem akarja forradalmi jellegét elveszíteni, csupán azokat fogadhatja tagjai sorába, akik forradalmárok: távol állanak akár a kispolgárság, akár a munkásarisztokrácia tisztán parlamenti, forradalomellenes, osztály-együttműködő ideológiájától. Minthogy pedig a kommunista párt propagandája nem szorítkozik tagjai soraira, tevékenysége nem hagyja figyelmen kívül az osztálynak a párthoz nem tartozó tömegeit, sőt, rájuk és életfeltételeikre építi akcióit, a szektáriusság vádja így elesik. A tagok megválogatása annyit jelent, hogy a kommunista párt saját **forradalmi** készültsége érdekében szervezetileg a forradalmárokat gyűjti a proletariátus soraiból a maga kebelébe. Az öntudat magasabb fokára elérkezett proletárokat, akiknek egyrészt ebből folyó áldozatkészsége, másrészt megbízhatósága s fegyelmezettsége a forradalmi készültségnek a forradalmi szituációban való gyors elérését lehetővé teszi.

Emellett a diktatúra bukása a magyarországi viszonyokat úgy alakította, hogy a Kommunista Párt legális szervezkedésének lehetősége teljesen ki van zárva. Hogy egy illegális párt kereteit nem tarthatja nyitva mindenki számára, az egészen természetesnek látszik. De másrészt is a Kommunista Párt eszközei a társadalmi rend átalakítására nem törvényesek, nem alkotmányosak. Az erőszakkal szemben erőszakot kell alkalmaznia, s az erőszak alkalmazását: a tömegakciókat, a proletariátus fegyveres felkelését elő kell készítenie. Ez pártfeladat, sőt a pártnak speciális feladata. De éppen azért, mert a tömegekre támaszkodva nyíltan hirdeti ezt a párt, nem válik közönséges konspirációvá, összeesküvő szervezetté. A pártnak ez a vállalt feladata, tisztán forradalmi jellege, a burzsoá állam rendőrségével való szakadatlan küzdelme mégis szükségessé teszi nemcsak azt, hogy megbízhatatlan elemek elől elzárja szervezeteit, de azt is, hogy jól megválogassa tagjait.

A proletariátusnak az az előharcos csapata, melyet szervezetileg összefoglal a Kommunisták Magyarországi Pártja, nemcsak magában a pártban, de a munkásság minden életnyilvánulásában szervezetten lép föl.

A szakszervezetekben éppúgy, mint a gyárban vagy akár a szövetkezetekben, vagy üzemi választmányban, bérmozgalomban, sztrájkok alkalmával szervezetten kell hogy magához ragadja a vezetést, szakszervezeti választásnál a harcot a bürokrácia ellen. Nemcsak pártszervezeti csoportokat alkot, de mindenütt, ahol együtt dolgoznak vagy együtt élnek kommunisták, csoportba tömörülnek egyöntetű fellépés, egységes cselekvés és az agitáció lehetőségének kihasználása céljából. Minden gyárban, minden munkahelyen kommunista szervezetet létesíteni, ezeket kiépíteni, kiszélesíteni: ez a pillanat legelsőrendű feladata. Minden pozíciónak, bizalmitisztségnek megszerzése a munkásmozgalomban, ott, ahol munkások együtt élnek vagy dolgoznak, feltétlenül fontos. Különösen fontos ez a szakszer-

vezetekben, amelyeknek a forradalomellenes bürokrácia karmai közül való kiszabadítása a munkásosztály életérdeke.

A párt forradalmi jellegének megfelelően a másik legfontosabb szervezeti elv: a szigorú centralizáció. Az egységes forradalmi cselekvésnek ez éppúgy előfeltétele, mint a szervezet tagjainak megválogatása. Csak az egységesen irányított tömegakciók lehetnek eredményesek. Az összefüggéstelen, decentralizált akciók puccsokká fajulnak, s az erőt szétforgácsolják. Helyi akciók, melyek visszhang nélkül maradnak, demoralizálják nemcsak azokat, akik a sikertelen cselekvésben részt vettek, de azokat is, akik nem a forradalmi készség híján, de szükségszerűségből vagy más meggondolás folytán nem nyújthattak támogatást, nem kapcsolódhattak bele az akcióba.

A szigorú centralizációval szemben a forradalmi akcióképesség fenntartásának s a tömegakarat érvényre jutásának biztosítéka csak a pártbürokrácia kiküszöbölése lehet. Ezt viszont másként, mint a párt tagjainak aktivitásával, forradalmi áldozatkészségével, önzetlen munkájával elérni nem lehet. A kommunista pártnak nem csupán fizető tagokra van szüksége, hanem cselekvő, küzdő és kitartó forradalmi harcosokra, akiknek önzetlen áldozatkészsége nemcsak a forradalmi felkelés megvívását, de annak fegyelmezett, tervszerű előkészítését, a proletár tömegek forradalmi öntudatának kimélyítését szakadatlan munkával lehetővé teszi. A kommunista párt szervezeteihez való tartozásnak nem szabad köznapi, lélek nélküli megszokássá válnia, de meg kell maradnia a forradalmi öntudat és áldozatkészség szakadatlanul élő s mégis emelkedett megnyilvánulásának.

„Semmi vagyok és mindennek kellene lennem”[25] - ezt tette az ifjú Marx a proletariátus jelszavává egyik fiatalkori írásában. Ennek a mindenné levésnek szervezeti előkészítése a kommunista párt feladata, s ennek teljesítésében nem ünnepnapjait, de a hétköznapjait is az erkölcsi emelkedettség s az öntudat elmélyülésének forradalmi ünnepeivé kell tennie.

VI. A HELYZET ÉRTÉKELÉSE

A felsőbb osztályok bárgyúsága - mondja Marx -, újból jóváteszi a munkásosztály által elkövetett hibákat.[26]

A fehérterror, melyet a szociáldemokraták áldásos működése nyomán, az antantimperialisták segítségével, a burzsoázia nevében az egyesült bürokrácia, tisztikar és rendőrség intézményesített, sokkal inkább leleplezte a munkásság szemei előtt a burzsoá demokráciát, mint a proletárdiktatúra alatt a szocializmus állami propagandájának minden munkája. Az osztály-

együttműködésről - melyről, mint láttuk, még a diktatúra alatt sem bírtak leszokni a proletariátus egyes rétegei - kimutatta, hogy az nem a munkásosztály együttműködése a burzsoáziával, hanem a munkásság teljes alávetése a burzsoázia érdekeinek.

A proletariátus elkövette a hibát Magyarországon fegyvereinek részben gyáva, részben reményvesztett eldobásával, saját diktatúrájának elárulásával, holott felszabadulásának egyedüli útja-módja: saját forradalmi diktatúrájának kiépítése, a kapitalizmusból a szocializmusba vezető híd gyanánt. A burzsoázia idiotizmusa viszont jóvátette a munkásosztálynak ezt a hibáját, amidőn eldobta a novemberi őszirózsás forradalom eredményeit is, nyíltan megmutatta, hogy neki csak akkor kell a demokrácia, ha alkalmas eszköz a kizsákmányolás örökkévalóvá tételére. A diktatúra, nyílt, őszinte, forradalmi diktatúra, csak a proletariátus életfeltételeinek, felszabadítási érdekeinek megfelelő forma, de a burzsoázia életfeltételei, kizsákmányolási érdekei nem tűrik ezt.

A magyarországi helyzet e pillanatban világosan ezt mutatja.

A diktatúra bukása s annak végrendeleti végrehajtói szerepére vállalkozott szakszervezeti szociáldemokrata kormánynak a még el sem foglalt bársonyszékekből való kihajigálása, a hatalomból való kiebrudalása után egységes rendpárttá tömörült ellenforradalmi burzsoázia hamarosan elemeire bomlott szerteszét. A proletariátus tudhat a diktatúra alatt termelni, új gazdasági rendet teremtem, mert maga dolgozik, csak az ő munkája produktív munka. Fehérterrorral azonban csak a termelőeszközök magántulajdonát, a kizsákmányolásra, az értéktöbbletre való jogcímet lehet visszaállítani, de nem a munka- és terméktöbletet, mely dologi megjelenési formája az értéktöbbletnek, alapja a kizsákmányolásnak.

A fehérterror, a bürokrácia, a tisztikar, a rendőrség, a kapitalistáktól függetlenül paraziták uralma, akik a készből élnek, a burzsoázia már megszerzett értéktöbbletének költségére. Hátvédük azokból a rétegekből került ki, melyeknek nincsenek speciális osztályérdekeik, de közös tulajdonságuk, hogy a társadalom költségére élnek: a kapitalista termelés által tönkretett, sem élni, sem meghalni nem tudó, de magántulajdonának roncsaiba kapaszkodó kispolgárság, a lumpenproletariátus, mely rabolni, fosztogatni akar az ellenforradalomban és forradalomban egyaránt és a lumpenburzsoázia, majdani örökösei a fehérterror kezelőinek, a bürokrata és tiszt-aspiráns ébredő magyar ifjúság. Áldólag terjeszti ki kezeit e díszes társaság fölé az egyház, mely a Tanácsköztársaság egyházellenes intézkedéseitől úgy megijedt, vagyonát, jövedelmét olyannyira félti, hogy a tízparancsolat nyílt felfüggesztésére is megtalálja a jogcímet abban, hogy az zsidó eredetű.

Amíg a szociáldemokrácia még ki merte ejteni az osztályharc szót, amíg nemcsak a demokráciáról, de a szocializmusról is merészkedett dadogni,

amíg tehát tartani lehetett a munkásosztály valamelyes szervezett akciójától, addig a fehérterror keresztény cégére szociális madzagon lógott. Nemzeti kötél került azonban a szociális madzag helyére, amidőn a szociáldemokrata szakszervezeti vezérek ostoba önzése a miniszteri és államtitkári székek reménysége fejében - hogy az antant bizalmára minél jobban rászolgáljon, s a bolseviki múltat teljesen elfelejtesse - nyíltan felfüggesztette az osztályharcot.[87] Nem szedették, de maguk köpték ki méregfogaikat a derék szociáldemokrata vezérek. így alakult meg szociális mázát lehányva a hatalom momentán kezelője: a Keresztény Nemzeti Párt.[28] Ebben a pártban teljesen felülkerekedett a magasrangú bürokrácia s a nagyobb sarzsijú tisztikar, melynek sikerült a fegyelmet alantasai körében annyira helyreállítani, hogy immáron a véleményükre nem kíváncsi többé.

Osztály-hinterlandja azonban ennek a pártnak sincsen, uralmának alapja: a fehér hadsereg fegyvere, az antant és a rá támaszkodó burzsoá és szociáldemokrata pártok tehetetlensége.

Közös vonása a legtöbb burzsoá párttal az októberi forradalom[29] negációja, a szociáldemokráciával a proletárforradalom elleni gyűlölet. A burzsoázia nevében kormányozhatott, mert a bankokban egyesült földesurak és gyárosok, bankárok ellenségei a köztársaságnak, a szociáldemokráciát semmibe vehette, mert az ő fehérterrorja a kommunistaüldözésnek jobb módszere, mint a diktatúra alatt kompromittált vagy „fontos": sokszorosan fontos száműzött nyelvöltögetése.

A burzsoázia, mely értéktöbbletre tör, mely realizálni akarja a kizsákmányolásnak a szociáldemokrata és szakszervezeti vezérek engedelmével visszaszerzett jogosítványát, mégis maga akarja a hatalmat. Nem nyugszik bele, hogy az ő költségén az ő zsoldosai teljesen önállósítsák magukat. Innen magyarázható, hogy csupán a főpapság és a legnagyobb birtokosok egy része támogatja a keresztény-nemzeti pártot, melynek vagyoni érdekei immár csak a terrorral védelmezhetek meg - a burzsoázia többi része külön pártot alkot. A munkásosztály üldözésében egyek valamennyien, az antiszemitizmust a régi liberálisok éppúgy zászlajukra tűzték, amint belenyugszanak ebbe a zsidó demokraták is, de kénytelenek mégis külön pártokba tömörülni, a keresztény-nemzetiektől elkülönülni, mert a fehérterror visszaállította ugyan a munkás bérrabszolgaságát, a burzsoá állam fizikai erőszak-apparátusát, de az a hatalom mégsem az igazi kapitalista államhatalom. Hiányzanak belőle az alapvető gazdasági vonatkozások, inkább öncélú, mintsem a kapitalista gazdasági érdekeit szolgáló.

Az igazi arisztokrata-konzervatív elemeknek jöttment, parvenű társasága Friedrichék társasága, mely kénytelen néha nagybirtokellenes jelszavakat is világgá bocsátani, hogy parasztot is foghasson. A Kisgazdapárt[30] az egyházi és főúri birtokokra éhes. A háborús uzsora, a diktatúra alatt

való városkizsákmányolás kövérre duzzasztotta zsebeit, értéktelenedő pénzét földbe akarja fektetni. A Keresztény Nemzeti Párt azonban nem nyúlhat hozzá az egyházi és főúri földekhez: a keresztény-nemzeti múlt alapjaihoz. A kisgazdák pártja tehát szintén részesedni akar a hatalomban.

A finárcarisztokrácia és a nagyipari burzsoázia rendezett, véglegesen kialakult állapotokat akar, a pogrom elleni biztosítást. A Friedrichék társaságának egy részét azonban csak a pogrommal lehet kielégíteni: a lumpenproletariátus és a lumpenburzsoázia nyílt fosztogatásban nyerheti el csupán életfeltételeit.

Az antantimperializmusnak is rendezett állapotokra van szüksége, hogy zsákmányát beharácsolhassa. Jobban szeretné ezt köztársaság formában, de ha a magyar burzsoáziának jobban tetszik úgy, a királyság ellen sincs kifogása. A magyar nagyburzsoázia viszont biztosabbnak látná érdekei védelmét a királyságban, mely mégis messzebb áll a bolsevizmustól, mint a burzsoá köztársaság. Helyzetének iróniája azonban nagy részét a köztársaság felé hajtja, részben, mert a hatalom momentán kezelői királypártiak, másrészt, mert egy Habsburg-cég nem éppen jó hírű az antantországokban. Különösen nagy ellenállásra találna a királyság intézményesítése a monarchia romjain alakult államokban, ahol a magyar királyságot egyértelműnek tartanák a magyar imperializmus újjáélesztésével. A burzsoá köztársaságot így csak az mentheti meg Magyarországon, ami életben tartotta a francia köztársaságot III. Napóleon államcsínyje előtt, s amiről Marx - a burzsoázia szerepéről szólván - azt mondja:

„Nekik, akik a történelemtől arra ítéltettek, hogy a királyságot, melyet szerettek, megdönteni segítsék, az volt most a rendeltetésük, hogy a köztársaságot, melyet gyűlöltek, konzerváljják."[31]

Összegezve: a burzsoázia mai helyzetének Magyarországon a jellemzője: egység a munkásosztály minden megmozdulási kísérletével, sőt szándékával szemben is, teljes részekre szakadozottság az osztályon belül. Egy, nemcsak a népesség egészétől különvált, de magától az uralkodó osztályoktól is önállósult állam, helyesebben karhatalom, mely még a bürokrácia uralmát is csak addig tűri, míg parazita érdekei egybeesnek az övével. Ezzel ellentétben a burzsoázia arra törekszik, hogy az állam karhatalmi jellegével szemben annak gazdasági jellegét domborítsa ki inkább, diktatórikus, terrorisztikus formáját elhomályosítsa, s a bürokrácia és a karhatalom önállóságát megszüntetve, a hatalmat kezébe vegye.

De nemcsak a burzsoázia bomlott alkotó elemeire, hanem a proletariátus is. Ez az elemekre bomlás megnyilvánul egyrészt a Szociáldemokrata Párt bomlásában, a szakszervezeti és pártbürokrácia egységének az államtitkári állásokért való hajszában történt megbontásában (a Földmunkásszövetség kilépése a Szociáldemokrata Pártból),[32] másrészt a munkásarisztokráciának abban a törekvésében, mely az osztályharcot fel akarja

teljesen adni, a munkásmozgalom nemzetköziségét megtagadva nemzeti alapra akar helyezkedni (Vanczák Jánosnak, a ***Vas- és Fémmunkások Szaklapja*** szerkesztőjének nyilatkozata).[33]

A Szociáldemokrata Párt, mely az októberi forradalmat megelőzően is már tisztára különböző társadalmi rétegek koalíciója s nem proletárpárt volt, elvesztette adófizetőinek egy részét a keresztényszocialista alakulással, de elvesztette a bele helyezett bizalomnak még nagyobb hányadát, a forradalmi proletariátus elszakadásával.

Ezeknek a forradalmi elemeknek tömörítését vállalja újból magára az újjáéledő, a proletárdiktatúra alatt lumpenproletár és szociáldemokratavezér csőcseléktől egyaránt megszabadult Kommunisták Magyarországi Pártja: a III. Intemacionálé magyarországi csoportja. Nem kell különösebb optimizmus annak megállapításához, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja kedvezőbb nemzetközi helyzetben folytatja forradalmi tevékenységét, mint aminőben kezdte egy év előtt, s amidőn uralkodó osztállyá szervezte Magyarország proletariátusát ez év márciusában.

A nemzetközi ellenforradalomnak az a hullámcsapása, mely a proletariátus magyarországi diktatúráját rövid lélegzetűvé tette, megtört az erősebb és forradalmibb oroszországi proletariátus szikláján. A magyarországi proletariátus forradalmának leverése megszólaltatta az antantországok proletariátusának lelkiismeretét, s erősítette a mozgalmat, mely az oroszországi munkásság uralmát a nemzetközi imperializmussal szemben védi. A magyarországi proletárforradalom leverése óta a németországi kommunista mozgalom kinőtt gyermekcipőiből, levetkőzte magáról a puccstaktikát. A független szocialista pártba[34] tömörült munkásság mind hangosabban követeli a teljes szakítást a sárga Intemacionáléval, s a feltétlen csatlakozást Moszkvához, a III. Intemacionáléhoz. Szakít ingadozó vezéreivel, otthagyja őket, akik habozásukkal a nemzetközi forradalmat gyöngítik, felszabadulásukat késleltetik.

Olaszország proletariátusának nagy többsége határozta el a III. Internacionáléhoz való csatlakozását,[35] s készül saját diktatúrájának megalapozására. Anglia és Amerika kapitalista gazdaságszervezete soha nem látott módon rendült meg a forradalmi sztrájkok nyomán, s Franciaország proletármozgalmában is megindult a tisztulási folyamat.

A szociáldemokrata pártok mindenike, a II. Intemacionálé külön is kénytelen volt levetni álarcát azóta, mióta négyhónapos fennállása után elbukott a magyarországi proletariátus diktatúrája. Ez a bukás - még a magyar ellenforradalom előkészítésében olyan nagy érdemekre szert tett osztrák szociáldemokraták jajgatása is mutatja - újból megerősítette valamennyi ország munkásosztályát a Marx által a párizsi kommün idején hirdette amaz igazságban, hogy ha a munkásság nem teljesíti kötelességét, ha tétlen marad, a tőkének, a kardnak olyan uralma szakad rá, mint aminő

eleddig még nem létezett.[36] AII. Internacionálénak teljes csődje, a III. Intemacionálé fejlődése bizonysága annak, hogy a munkásság nemcsak ráeszmél erre az igazságra, de a forradalmi megismerése forradalmi erőszakká alakul át a tömegekben.

A Kommunisták Magyarországi Pártja, mely a diktatúrát megelőzően sem játszotta el a proletariátus erejét apró puccsokban, a forradalmi múltra szert tett munkásosztályt új harcra tömörítve, megtanulja a forradalom technikáját, melyről azt mondja Engels, hogy az éppoly művészet, mint a háború vagy más művészetek, és éppúgy alá van vetve bizonyos szabályoknak,, amiknek elhanyagolása romlásához vezet annak a pártnak, mely ebben bűnözött.

A forradalom lejátszódott szakasza megteremtette Magyarországon a forradalom igazi ellenségeit, az igazi ellenforradalmat, a proletariátus feladata, hogy ennek leküzdésére és önmaga fölszabadítására megteremtse a maga forradalmi vezető pártját. Ez a diktatúra maradandó eredménye.

Az új forradalom zászlaját a fehérterror a proletariátus vérével festette vörösre. Erre emlékezzetek!!!...

UTÓSZÓ

Habent sua fata libelli - a könyveknek megvan a maguk sorsa. Forradalmi írások sorsa: forradalmi sors. Már akkor is, mielőtt nyomtatásban látnák a napvilágot. Az oroszországi proletárforradalom második évfordulóján, november 7-én fejeződött be ez az írás, s csaknem két és fél hónapra volt szükség, míg kézirata kijuthatott a demokrácia börtönéből,[37] és sok viszontagság után nyomdába kerülhetett. Két és fél hónap a szociális forradalom korszakában sokkal több eseményt vetít a történelem vásznára, mint a békés fejlődésnek két és fél évtizede. Az a két és fél hónap, mely időközben eltelt, eseményeinek gyors egymásutánjával sokat valóra is váltott árokból, amiknek bekövetkeztét a politika egyedül tudományos módszerével: a marxizmus eszközeivel előre megállapítottuk.

A fehérterror törvényes és alkotmányos formákat öltött a bírói szervezet igénybevételével, sőt demokratikussá vált, amikor valódi általános, egyenlő és titkos választói jogot adott a népnek.[38] A tisztikar, a bürokrácia és a karhatalom diktatúrája a koncentrációs kabinet létrehozásánál „a nép legszélesebb rétegeit" szerezte meg maga alá demokratikus alapul: annyira kiszélesítette ezt a demokratikus bázist, hogy magát a szociáldemokráciát is támaszául szegődtette. Igazolódott, amit e röpirat harmadik fejezetében írtunk:

„A fehérterror és a burzsoáziának a demokratikus formákra fütyülő diktatórikus uralma önmaga megszüntetésével világossá teszi azt is miha-

marabb, hogy a burzsoázia diktatúrájának nyílt és merev formáját csak abban az esetben hajlandó feladni, a korlátlan hatalom birtokában levő burzsoázia a munkásság pártjával csak akkor hajlandó együttműködni, ha a munkáspárt maga is hajlandó átvenni a fehérterror örökségét: a magántulajdon, a burzsoázia és a burzsoá állami bürokrácia parazita létének minden eszközzel való védelmét."

A fehérterror állami hóhéra, Báli Mihály, a faddi Kereszténységi Párt vezére, a pribékje szervezett szociáldemokrata. íme a keresztény és szociáldemokrata koncentráció mindeneknél beszédesebb jelképe.

Az antantimperialisták nyomása alatt létrejött Huszár-Friedrich-Peyer-kormány éppoly kevéssé jelentette - a szociáldemokraták minden támogatása ellenére is - a burzsoá diktatúra és a fehérterror megszűnését, mint amily kevéssé jelentette a proletárdiktatúra bukása a forradalom végét és a bolsevizmus bukását. A porosz forradalomról szólván írja Marx a következőket:

„Sohasem titkolództunk. Nem a jog, de a forradalom talaja a mi talajunk. A kormány a maga részéről levetette a jogi forma álarcát. A forradalom talajára helyezkedett, mert az ellenforradalom talaja is forradalmi talaj."[39]

Hiába mondott le a „nemzetközi" szociáldemokrácia vezére[40] a forradalmi eszközökkel való küzdelemről, hiába átkozták meg a diktatúrában való múltjukat a szociáldemokrata köntösüket újból felöltött régi vezérei a magyarországi munkásságnak, hiába fedte testével a burzsoázia terrorját a szakszervezeti és pártbürokrácia, a proletárforradalmat nem lehetett kiirtani Magyarországon még a szociáldemokrácia segélyével sem. Ha egyéb nem, hát az ellenforradalom maga is biztosította volna a forradalmi talaj megmaradását. A burzsoázia kreténizmusa - mondja Engels - jóváteszi a proletariátus tévedéseit.[41] Emellett azonban a forradalmiságát már rég megtagadott szociáldemokrácia is csak addig nyújtózkodhatik Magyarországon, ameddig azt Horthy admirális köpönyege engedi. Még a burzsoázia is csak annyiban vehet szabadon lélegzetet, amennyiben azt a tisztikar védő, de egyben fojtogató öklei engedik. Mint annak idején III. Napóleon,[42] úgy Horthy is kivette a kapitalisták kezéből a politikai hatalmat azzal az ürüggyel, hogy őket, a burzsoákat védi a munkások ellen. A munkások kezéből - ellentétben Louis Bonapartéval - nem kellett kiragadni a hatalmat, mert önként szolgáltatták ki neki a munkásságot a szociáldemokrácia vezérei: Böhmtől és Kunfitól Peyerig s Miákitsig.

Hiába írták ki a nemzetgyűlési választásokat, hiába biztosították rendeletekkel a demokratikus szabadságjogokat, az a munkásmozgalom, amely az együttműködés álláspontjára helyezkedett, éppúgy nem mozoghat szabadon, mint az, amely a föld alá húzódva, illegális szervezetekben, a fehérterror minden kópéjától üldözve készíti elő a proletárforradalom

újabb szakaszát. De még a burzsoázia demokratikus megnyilatkozásai elől is elvágja az utat a fehérterror kormánya, sőt maga a burzsoázia fordul az októberi őszirózsás forradalom minden vívmánya ellen, mintha belátná a marxi tétel igazságát:

„A proletariátus még nem tudta Franciaországot kormányozni, a burzsoázia meg már nem tudta."[43]

Az antantimperializmus és zsoldosainak, a magyar szociáldemokráciának minden fáradozása ellenére sem sikerült eddigelé még Magyarországon egy szolid burzsoá osztályuralmat teremteni.

A nagyipari burzsoázia nem bír uralomra jutni, mert nem tud elég biztosítékot nyújtani a fehér hadseregnek arra, hogy 50-60 000 pretoriánus zsoldost[44] kitart. A paraziták másik csoportja, az állami bürokrácia ugyancsak biztosabbnak érzi magát a formaságok által nem gátolt karhatalom védelme alatt, szinte cégtársi egyenlőségben, mint egy osztály szolgálatában, ez osztály érdekei által érdekeinek kielégítésében korlátozva.

A feudális nagybirtokos elem, mely a bankokon keresztül a nagyipari burzsoáziával már régen finánccarisztokráciává egyesült, ezek a régi rabszolgatartók önmagukban igen keskeny réteget képviselnek ahhoz, hogy az osztályuralmat a kisbirtokos parasztság és a városi kispolgárság ellenére ma is kezükben tudnák tartani. Az ő érdekeiknek különben is megfelel a katonai diktatúra, amely minden, nemcsak a kapitalisztikus, de a feudális magántulajdon - tehát a hűbéri nagybirtok - elleni mozgalmat is vérbe fojt.

De ez a kormány, melyet épp e sorok írásakor hagyott ottan nagy kínok után két szociáldemokrata tagja,[43] már kezdi talaját veszíteni a városi kispolgárságban és a kisbirtokos parasztságban is, amely rétegeknek a koalíciója a keresztény-nemzeti uralomnak alapja volt. A városi kispolgár és a falusi parasztelemek érdekellentétbe kerültek, minthogy a falu blokádja a város ellen a kispolgárságot éppúgy érinti, akárcsak a munkásságot. A munkásság éhhalála, amely a szó szoros értelmében küszöbön áll Magyarországon, kevéssé izgatja ugyan a keresztény-nemzeti kormányt, de a városi kispolgárság, sőt a bürokrácia jó részének ínsége a falu ellen való szigorúbb rendszabályok alkalmazására készteti ezt a kormányzatot. Ezzel szemben emelkednek már a hangok a parasztság diktatúrájának szükségességéről. Az osztályuralom demokratikus formája így nem tud kialakulni, s nem fog kialakulni sem a nemzetgyűlési választások után, sem a nemzetgyűlésben.

A demokratikus módszerek, a parlamentarizmus csődje sehol nem lett nyilvánvalóbbá, mint most Magyarországon, ahol - bár hosszú vajúdások után - az általános és titkos, egyenlő és községenkénti választójog biztosítása ellenére is kénytelen volt lemondani a mandátumvárásban megőszült párt- és szakszervezeti bürokrácia a választásokon való részvételről.

A szociáldemokrácia tehát - ha botcsinálta módon is - a parlamentarizmus ellensége lett. A politikai harc parlamenti eszközeiről tehát lemondott egyelőre a Szociáldemokrata Párt. A burzsoáziának viszont megígérte az ipari békét - s miután az ipari béke csak a temető békéje után következhetik be hozzájárult ahhoz, hogy a proletariátus forradalmi elemei a temetőbe kerüljenek.

A proletariátus ma Magyarországon éhezik, vérzik és - tanul. A fehérterror ezerszámra szedi áldozatait a proletariátus soraiból. A civilizáció és igazságosság nevében árulták el a proletariátus diktatúráját a szociáldemokráciának azóta Bécsbe szorult vezérei,[46] s a civilizációnak s az igazságnak legfőbb életkérdése Magyarországon is az lett, ami volt a párizsi kommün leverése után: miként szabaduljon meg a burzsoázia a proletárholttestek ama tömegeitől, akiket akkor gyilkolt le, amidőn ezek a proletárok a böhmök, kunfiak, rónaiak és weltnerek biztatására föladták a forradalmi harcot, eldobták a forradalmi fegyvereket.

Véres iskolát járt a magyarországi proletariátus. S még véresebb lehet ez az iskola, mert az antant által nyújtott imperialista béke után könnyen megeshetik, hogy a területi integritásnak szavakban megnyilatkozó demagógiája a fehér hadseregnek egy háborús kalandjába csap át.

A proletariátus forradalmi pártjának, a Kommunista Pártnak e viszonyok között kettőzött erővel kell fölvennie a harcot az azóta feloszlásnak indult Szociáldemokrata Párt minden irányzatával szemben: a tegnapi kormányszocialisták ellen éppúgy, mint a tegnapelőttiek és holnapiak ellen.

A fehérterror zászlóvivői: a peyerek, a miákitsok nem veszedelmesebb ellenségei a proletariátusnak, mint a magyar szociáldemokráciának a nemzetköziségbe újból bekapcsolódó bécsi frakciója, melynek nemzetköziségé előbb abban nyilvánult meg, hogy a proletárdiktatúra ellen az antantmissziókkal szövetkezett, most pedig a magyarországi proletárdiktatúra ellen fegyveres erővel tört cseh kormányszocialistákkal keresi az összeköttetést, hogy maga is újból kormányszocialista legyen.

A proletariátus eme nyílt és álarcukat újra felöltött árulói ellen a forradalmi munkásságnak nem kevesebb energiával kell felvennie a harcot, mint a burzsoázia és a fehérterror ellen. Az a szövetség, melyből éppen csak kiugrott az utolsó napokban a szociáldemokrácia jobbszámya - más formában ugyan de hőn áhítozott célja a balszámynak is. A nemzetköziség, melyet ez a balszárny takaróul használ, a forradalmiság, melynek rongyaival a forradalom elárulása után magát újból felcicomázni igyekszik, egyrészről a demagógia eszközei, hogy a forradalmi proletariátust becsapva, a nemzetközi forradalom útjáról könnyebben el tudják téríteni, másrészt revolverezés a burzsoáziával szemben, hogy a nemzetköziség és forradalmiság újabb elárulása fejében „komolyabb" osztály-együttműködésre kényszerítsék. Ennek a harcnak, melyet papírmaséból készült fegy-

vereivel ez az úgynevezett balszámy indított, nem más a célja, mint hogy a peyerek és miákitsok helyét egy másik kormányban a kunfiak és böhmök foglalják el.

A nemzetközi proletárforradalom különben is izolálja a csalóknak és árulóknak ezt a csoportját. Európa minden országában tódulnak a proletár tömegek a III. Intemacionálé forradalmi zászlaja alá, amely zászlónak legaljasabb elárulói éppen ezek a „nemzetközi" szociáldemokraták voltak, akik az antant 30 ezüstpénzének reményében júdásai lettek a nemzetközi proletárforradalomnak.

A proletariátus nemzetközi szövetségének, a III. Intemacionálénak magyarországi ága: a Kommunisták Magyarországi Pártja, ennek a kötelessége, hogy a forradalom minden ellenségét, Horthytól Kunfiig elpusztítva, győzelemre vigye Magyarországon a kommunizmus eszméit. Ez a győzelem nem késhet soká. A kapitalizmus bomlása a nyugati államokban, a forradalmi osztályharc Bulgáriától Angliáig gyűrűző hullámai, az Oroszországi Szovjetköztársaság győzelmes harcai biztosítékok arra, hogy a magyarországi proletariátus nem hiába küzdötte végig a diktatúra négy és fél hónapját.

A fehérterror iskolája megtanította a fegyvereit kishitűen eldobó munkásságot arra, amit nem akart elhinni a harcra ösztönző proletariátusnak: nincs választás, csak a proletár- vagy a burzsoá diktatúra között.

A fehérterror minden kínja, minden vérengzése csak újabb ösztönzés a kommunisták pártja számára, hogy szervező és felvilágosító munkájával előkészítse a forradalom új szakaszát, a proletariátus újabb diktatúráját Magyarországon.

Ez a győzelem tetemrehívással kezdődik, s a szocializmus megvalósulásával fejeződik be. S amikor tetemre hívunk az áldozatok sírjánál Böhmtől-Kunfitól Horthy-Huszárig mindenkit, aki részes a fehérterror föltidézésében és vérengzésében, „akkor majd vissza fogunk emlékezni - amint Marx mondja -, és mi is kiáltani fogjuk: Vae victis! (Jaj a legyőzötteknek!) Az eredménytelen mészárlások, a hosszadalmas áldozati ünnep... az ellenforradalom kannibalizmusa maga fogja meggyőzni a népeket arról, hogy csak egy eszköz van, amely a régi társadalom haláltusáit és az új társadalom szülési fájdalmait megrövidítheti, egyszerűsítheti s koncentrálhatja, csak egy eszköz: a forradalmi terrorizmus."[47]

1920. január 20.

Kolozsvári Balázs (Kun Béla): Forradalomról forradalomra.
A kommunisták feladatai Magyarországon.
Wien, Kommunisták Német-ausztriai Pártja kiadása 1920.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 15-63. old.

„Ha egyszer levertek bennünket, nem tehetünk egyebet, mint megint kezdjük elölről. És az a valószínűleg igen rövid pihenő, amelyet az első felvonás vége és a második felvonás kezdete között kaptunk, szerencsére időt ad nekünk egy nagyon fontos munkára: megvizsgálni az okokat, amelyek elkerülhetetlenné tették mind az utolsó felkelést, mind annak balsikerét.”[48]

Nem a polgári forradalmak eksztázisát követő katzenjammer, nem a beletörődés készteti a tanítómestert és az előharcost e szavak leírására a 48-as német forradalom összeomlásával kapcsolatban. Amikor felkészülünk az új harcra, a szociális forradalom történeti folyamatának új szakaszára, többre értékeljük a munkásság négyhónapos kemény küzdelme után bekövetkezett vereség történelmi jelentőségét, mint a március 21-i könnyű győzelemét. „Az 1848. júniusi párizsi és októberi bécsi vereség bizonyára sokkal jobban előrevitték e két város lakossága forradalmasításának ügyét, mint a februári és a márciusi győzelem.”[49]

A proletariátus vereségét persze ez semmivel sem csökkenti. Sem a magyar proletariátusét, sem a nemzetköziét. Nem törli le a proletariátus árulóinak a homlokáról a szégyenbélyeget, amely örökre ott fog égni. Még ha a proletárforradalom történetírója talán azt állapítja is meg, hogy a diktatúra összeomlásának okait nem bennük, nem az ő cselekedeteikben és hibáikban kell keresnünk. A munkásosztály maga volt az, amely tulajdon vereségét felidézte. Nem úgy, ahogy azt a maguk gyengeségét, vezetőképességük hiányát a proletariátus hibáival palástoló vezetők mondják: nem a forradalom vezetőinek elárulásával, hanem saját életérdekeinek kishitű cserbenhagyásával. Bárhogyan került is a hatalom március 21-én a magyarországi munkásság kezébe, kétségtelenül eszköz volt arra, hogy saját „eldologiasodása” megszüntetésével legalább a hatóokok egy részét „úgy hozza működésbe, hogy ezáltal a kívánt eredmények elérhetők legyenek”.[50] Bármilyen szándékaik is voltak az opportunizmusban megőszült vagy őszülő munkásmozgalmi vezetőknek, amikor a diktatúra

útjára léptek, jobban mondva tántorogtak, a munkásosztály a tanácsrendszer formájában mindenképpen olyan szervezethez jutott, amelynek segítségével megszabadulhatott volna tőlük. Az effajta vezetők árulása éppúgy nem menti fel a magyar proletariátus vezető rétegét, ahogy a munkásság kishitűsége nem menti az áruló vezetőket. Ugyanez nem kevésbé és nem jobban érvényes az egész nemzetközi proletariátusra, amelyben nem volt meg sem az akarat, sem a kellő erő ahhoz, hogy a nemzetközi imperialista ellenforradalomnak a Magyar Tanácsköztársaság ellen indított rohamát feltartóztassa.

A magyarországi proletariátust most a fehérterror vezeklésre kényszeríti. A nemzetközi proletariátusnak, amely most egy erős, uralkodó osztállyá emelkedett szövetségessel szegényebb lett, folytatnia kell szabadságharcát a tőkésosztály ellen, amely a dolgozók magyar államának a megsemmisítéséből új erőt merített.

Az a csapás azonban, amellyel a demokratikus és imperialista ellenforradalom a Tanácsköztársaságot szétzúzta, csupán azt a munkásosztályt sújtotta, amely a történelmi fejlődés során a szociális forradalomnak egy bizonyos szakaszába jutott el, csak ez szenvedett kudarcot, nem a kommunizmus, nem a történelmi marxizmus.

A hivatalos tudomány ismét a marxizmus csődjét hirdeti. A vulgarizált marxizmus, a szociáldomokrata kotnyelesség a proletariátus diktatúrájának összeomlásából a kommunista taktika csődjére következtet, hogy azután a marxista elmélet neki megfelelő „veszélytelen" részeit „megmentse" egy eklektikus, forradalomellenes rendszer számára.

Ám a forradalmi marxizmus, a kommunista taktika a magyarországi proletárdiktatúra romjai alól, a fehérterror vértől csöpögő kezei közül egy bizonyító erejű tapasztalattal gazdagodva került ki. A hiba nem az elméletben vagy annak alkalmazásában rejlett. Ellenkezőleg, Marx igazsága újra kiállta a próbát.

„Az elmélet valamely népben csak annyiban valósul meg, amennyiben az szükségleteinek megvalósulása."[51] .

De az, amit a magyarországi proletariátus - jóllehet ideológiailag nem volt felkészülve a szocialista építésre, és forradalmasodását az opportunista szociáldemokrácia gátolta - a diktatúra alatt alkotott, s nagyot alkotott, azt bizonyítja, hogy:

„Egy olyan osztály, amelyben a társadalom forradalmi érdekei összpontosulnak, mihelyt felemelkedett, közvetlenül a saját helyzetében megtalálja forradalmi tevékenységének tartalmát és anyagát."[52]

A saját helyzetéből adódó forradalmi cselekvés következményei voltak azok, amelyek - a hivatalos munkáspárt minden ágaskodása ellenére - a munkásosztályt a hatalom birtokába juttatták. Ugyanezek a következmények hajtották az osztályharcban előre, hiúsították meg a földosztást,

államosították a termelést. De ugyanezen következmények voltak azok, amelyek - a forradalom élcsapatának minden elméleti belátása és törekvései ellenére - a proletárok tömegeit fegyverletételre késztették, hogy a demokratikus ellenforradalom rövid lélegzetvételnyi szünete után a kíméletlen, de hazug és gyáva fehérterror megkezdje uralmát.

Ma, amikor a fehér ellenforradalom tetőpontjára ért - a munkásmozgalom, a forradalmi munkásmozgalom, még félájultan hever. Aki a forradalom kommunista élcsapatából életben maradt, annak űzött vadként kellett menekülnie, vagy a börtönben várja a halált vagy a szabadító forradalmat.

A munkásmozgalom másik része olyan mélyen süllyedt az opportunizmus mocsarába, hogy még a sárga Intemacionáléból is kirekesztette magát. Nemcsak lemond az osztályharcról, hogy „a diktatúra bűneitől tisztára mossa magát", hanem lemond minden forradalomról, mint valami szerencsétlenségről, és kérkedik ellenforradalmiságával. Tompa kritikája nem akar sebet ejteni a termelés és a társadalom kapitalista rendjén, hanem csak olyan rést akar ütni a burzsoázia diktatúráján, mely elég nagy ahhoz, hogy „két vezető egymás mögött besétálhasson a minisztertanács termébe, néhány másik meg az országházba".

A munkásmozgalomnak ez a szárnya még tehetetlenebb, mint a halálra üldözött kommunista mozgalom, s méghozzá nem is remélheti, hogy bomlásának folyamatát megállíthatja.

A munkásosztályt megmozgató lendület csakis a marxista, forradalmi elméletből, a kommunista kritikából indulhat ki. Az az elmélet, amelynek valósága csak megvalósulásával szűnik meg, az a kritika, amely nem szab határt maga elé, és nem akar egyéb lenni, csak a munkásosztály felszabadítására törekvő hatalom útjának egyengetője.

„A kritika fegyvere nem pótolhatja a fegyverek kritikáját, az anyagi erőt anyagi erőnek kell megdöntenie, ám az elmélet is anyagi erővé lesz, mihelyt megragadja a tömegeket."[53]

Ez tehát a marxista elmélet és a kommunista proletárforradalom gyakorlatának az egysége!!

És miközben Magyarországon a burzsuj csőcselékre és a lumpenproletariátusra támaszkodó hatalom arra törekszik, hogy a munkásosztály saját tetteitől megrémüljön, csak a marxista kommunizmus önthet bátorságot a proletariátusba, hathatja át erővé váló öntudattal. Ahogyan a burzsoázia helyzete nem lett szilárdabb azon diktatúra által, melyet nevében egy tőle is függetlenné vált hatalom gyakorolt, úgy a kapitalizmus sem lesz egészségesebb a szociáldemokrata miniszter és államtitkár által.

A proletariátus történelmi feladata viszont - amelynek feltárása a marxizmus integráns része - nem szűnik meg, míg végre nincs hajtva. S hogy végrehajthassa, győznie kell!

„Akkor emlékezni fogunk ... és mi is kiáltani fogjuk: Vae victis! Az eredménytelen mészárlások ... az ellenforradalom kannibalizmusa maga fogja meggyőzni róla a népeket, hogy csak egy eszköz van a régi társadalom gyilkos haldoklásának, az új társadalom véres vajúdásának lerövidítésére, leegyszerűsítésére, koncentrálására, csak egy eszköz - a forradalmi terrorizmus.”[54]

Kommunismus (Becs), 1920. február 1. 9-13. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 64-67. old.

A pártok szerepe a diktatúra keletkezésében

I

A gazdasági és szociális antagonizmus az osztályok között és az osztályokon belüli rétegellentét a társadalom felületén, az állam keretein belül - a pártok közötti ellentétben jelentkezik. A diktatúra kikiáltását megelőző Magyarország gazdasági viszonyainak és osztálytagozódásának megfelelően a következő pártokban tömörült a burzsoá: a Károlyi-pártban a kispolgárság radikálisabb s főleg városi elemei; a Kisgazdapártban a falusi kisbirtokos elemek, e rétegek ama részeinek kivételével, melyek a novemberi forradalom után a Szociáldemokrata Pártban próbálták megtalálni érdekeik képviseletét: a finánctőke, a gyáripar, a középbirtok, a nagykereskedelem az Országos Polgári Pártban[55] szervezkedtek a nemzetgyűlési választásokra. Ez a párt volt egyben legnyíltabb és legkifejezettebb hordozója az imperialista és soviniszta elnyomó magyar politikának. Ők voltak a hangos szavú hirdetői a területi integritás követelésének, melyet többkevesebb burkoltsággal valamennyi párt - a Szociáldemokrata Párt is - támogatott.

A hatalomból kiesett nagybirtokos elem még ebben a csaknem kimondottan reakciós pártban is csak kevéssé volt képviselve. A novemberi forradalom után politikailag még nem bírtak tömörülni külön pártban. Még nem tudtak a régi közjogi jelszavak helyett újat találni tömegszervezés céljaira. A tulajdonképpeni rendpárt - szűkebb értelemben véve, mert minden párt rendpártinak hirdette magát - a polgári párt volt. Ez a párt tette programjává a háború előtti és alatti állapotoknak, ha nem is monarchikus formában, de az intézményekben és igazgatásban való visszaállítását. A hatalomhoz még nem tudtak hozzájutni, de nem is állottak messze tőle.

A kormányzó hatalom a kispolgárság pártjainak: a Károlyi-párt, a Kisgazdapárt és a kispolgári elemekkel színültig telített Szociáldemokrata Párt kezében volt.

A bürokrácia alsóbb rétegei beleolvadtak a kormányon levő pártokba: formailag - a szakszervezetekben való szervezkedés révén - főleg a Szociáldemokrata Pártba, ideológiájuk azonban inkább a kimondottan kispolgári pártokba vonzotta őket. A magasabb hivatalnokelem bizonyos rezerváltsággal[56] várta a fejleményeket. A proletariátus november óta két pártban szervezkedett. A többségi párt, melynek formailag - a szakszervezetek és a párt különös viszonya folytán - adófizetője volt az egész munkásság, a Szociáldemokrata Párt volt. A kisebbség a Kommunista Pártban tömörült. A hadsereg, mely jórészt proletárokból, de főleg lumpenproletárokból állott - szintén csak formailag - a Szociáldemokrata Párthoz tartozott. A túlnyomóan szociáldemokrata párti többségű katonatanács rendelkezett volna vele, ha egyáltalán rendelkezni lehetett volna fölötte.

A diktatúra keletkezésének különleges voltát az osztályalakulás és a nemzetközi viszonyok speciális voltánál is inkább a hatalmon levő pártok különös természetéből lehetett megérteni. Csak a kispolgári demokratikus pártok jellegének megértése teszi megmagyarázhatóvá, miként került a hatalom oly könnyen, véráldozat nélkül a munkásság kezébe.

A forradalom október-márciusi periódusában általában, de különösen annak vége felé, ha nem is a hatalomnélküliség állapotát élte át az ország, de a hatalomnak semmi esetre sem volt olyan jellege, mint valamely osztály kifejezett uralmának. Azok a demokratikus frázisok, amelyeket Károlyi gróf és a feloszlott Polgári Radikális Pártból hozzá csatlakozott burzsoá ideológusok hirdettek, hogy ők nem képviselnek osztályt, hanem a „régi kiváltságolt nemzettel" szemben a „népet" képviselik, határozottan jóhiszeműek voltak. Ezek a frázisok a kispolgárság még forradalmi részének osztályhelyzetéből, ideológiájából fakadtak. Abból a kispolgárságból, melyben, mint Marx mondja, „két osztály érdekei tompulnak le egyszerre"[57]. Ezek a pártok nem képviseltek speciális osztályérdekeket, hanem a magántulajdon rendjét általában. Nem a nagybirtokét, mely ellen hatalmas szavalatokat kürtőitek országgá, nem a finánctőkéét, melyet a Károlyi-kormány pénzügyminisztere négy hónapig tartott a műtőasztalon, hogy a vagyonadót kioperálja belőle, hanem a magántulajdonét általában, melyről nem tudták, hogy annak legfejlettebb formája, uralkodó alakja, melyet visszacsinálni nem lehet: a kapitalisztikus magántulajdon.

Ezek a pártok nem is teremthettek egy speciális osztályuralmat, és nem is alkothatták meg annak hatalmi szervezetét. Sorsuk akkor is meg lett volna pecsételve, ha március 20-án nem is hagyták volna el önkéntesen a miniszteri széket. Ha nem a munkásosztály, a nagyburzsoázia és a szociáldemokrácia koalíciója ragadta volna ki kezükből a hatalmat, miáltal a Szociáldemokrata Párt, mint ezt ingadozó vezérei jól sejtették, végleg átalakult volna a burzsoázia erőszakszervezetének közönséges eszkö-

zévé, amire való hajlandóság különben sem hiányzott sohasem a vezetők egy részében.

A meglevő hatalmat voltaképpen a Szociáldemokrata Párt tartotta a kezében, anélkül, hogy ez a hatalom ezáltal megszűnt volna a burzsoázia érdekében valónak lenni. A munkásosztály uralmát a Szociáldemokrata Párt kormányon léte, sőt a kormányon belüli hatalmi túlsúlya éppoly kevéssé jelentette, mint Károlyi Mihály gróf köztársasági elnöksége a nagybirtokosokét. A Szociáldemokrata Párt kormányon léte csak az osztályuralmi szervezet kialakulásának az elhalasztását jelentette, anélkül azonban, hogy a régi hatalmi szervezet épségben maradt részei a burzsoázia és a magántulajdon védelmében a tömegek ellenállásán kívül komoly akadályra találtak volna.

Az uralom tehát tipikus párturalom volt a diktatúra kikiáltása előtt. Ha gróf Károlyi Mihály és Kunfi Zsigmond egybehangzó nyilatkozatait valónak fogadjuk el, a Tanácsköztársaságot megelőző burzsoá kormány lemondása alkalmával nem is gondolt az államforma változására, a kormányhatalomnak a burzsoá államrend fenntartásával egyik párt kezéből a másikéba való átadására, E nyilatkozatok szerint a kormány összes tagjainak az volt a meggyőződése 20-án, a polgári pártokhoz tartozó minisztereknek még a 21-i minisztertanácson is, hogy a burzsoá állam, a szociáldemokrata kormánnyal élén, „a Kommunista Párttal fegyverbarátságban" fogja védelmezni a magántulajdon rendjét.,

A burzsoázia kétszeresen csalódott. Csalódott a Kommunista Pártban, amelyről azt hitte, hogy hajlandó a fegyverbarátságra vagy akár csak tétlenségre is a burzsoázia bármely - tehát szociáldemokrata kormányával szemben is. De csalódott szövetségesének, a Szociáldemokrata Pártnak erejében és jóhiszeműségébe vetett hitében is.

A burzsoázia pártjainak szerepe a diktatúra keletkezésében nem a levert, de a becsapott harmadiké. A burzsoázia ellenállásának csekélysége a proletárdiktatúra elején, egyéb tényezőkön kívül (szervezetlenség, nemzetközi helyzet stb.), főleg két körülménynek volt tulajdonítható. A polgárság egyik része a Forradalmi Kormányzótanácsban ott látta régi, a burzsoáziának mindig megbízható szövetségeseit, másik részét pedig olyannyira ájulásba ejtette a régi szövetségesei részéről való becsapás, hogy ájulásából a Tanácsköztársaságnak a magántulajdonra sűrű egymásutánba zúduló csapásai is alig tudták felébreszteni.

A diktatúra kikiáltásának a pártviszonyok eme sajátosságai bizonyos puccsszerűséget kölcsönöznek. Ha a puccsnak nagyon is rugalmas fogalma alá akarja sorozni valaki a Tanácsköztársaság kikiáltását Magyarországon, úgy ez a puccs nem a szigorúan marxista kommunista párt puccsa volt, melynek taktikája sohasem volt puccsokra berendezve, hanem a szociálsovinisztáké. A burzsoáziának ezek a szekértolói pedig nem forra-

dalmiságból adták erre búnak ereszkedett fejüket. Ellenkezőleg: opportunitás egyfelől - a munkástömegek fölötti hatalom elvesztésétől való félelem, mely őket a kommunistákhoz, a programjukhoz való alkalmazkodásra késztette -, sovinizmus másfelől - a remény, hogy szociálsoviniszta szempontjaik az új külpolitikai helyzetben érvényesülnek. Ezek voltak a szociáldemokrata vezérek indítói, okai a puccsra, szövetségeseik becsapására. Forradalmi puccs opportunizmusból - ilyent csakugyan nemigen ismer a forradalmak története.

II

Ennek a különös történelmi helyzetnek magyarázata viszont a proletariátus két pártjának, a Szociáldemokrata és Kommunista Pártnak harcában található meg.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt a novemberi forradalommal döntő befolyásra tett szert, annak ellenére, hogy hivatalos vezéreinek csupán annyi része volt a forradalomban, hogy kettő közülük letette az esküt a monarchikus alkotmányra a forradalom kitörése után,[58] s nem egy közülük még két héttel a forradalom győzelmét követően erőteljesen ellenezte a köztársaság kikiáltását. A hatalomhoz jutás forróságában felolvadt a Szociáldemokrata Párt programjának elvi nyilatkozata. Az osztályharc nyílt felfüggesztésével nyíltan szállították a munkásosztályt a burzsoázia szekere elé.

A párt- és szakszervezeti bürokrácia joggal hivatkozott nagy tömegekre. A munkások és a kispolgárság nagy tömegeinek beözönlése folytán példátlan erőre kapott. A szavazatgyűjtés és a választásokra befolyást biztosító kormánypozíciók kedvéért azonban példátlanul jobbra is fordult.

A Kommunista Párt, mely a háború idején folytatott és hivatalosan mindenkor elárult sztrájkokban a párt- és szakszervezeti bürokráciától örökre megcsömörült munkásokból, az Oroszországból hazatértekből, a pártvezetőség régi ellenzékéből (kiebrudaltakból, mint a ***Népszavában*** írták) alakult, hamarosan súlyos nehézségeket okozott a Szociáldemokrata Pártnak. Abban a helyzetben, amidőn a burzsoá Szociáldemokrata Párt pedig a munkásosztály nevében elutasította magától, a pártok nem bírták tartani a hatalmat, különösen veszedelmes volt a jelszó:

- Minden hatalmat a munkások, katonák és földművesszegények tanácsainak!

Ama gazdasági és osztályerőviszonyok között, melyekről az előbbi fejezetben esett szó, nem is volt különösen nehéz a proletariátus soraiban talajra találnia a forradalmi kommunista propagandának.

A szociáldemokrata kormánypárt tömegeinek pszichológiája az elnyo-

mott osztály pszichológiája volt, ideológiájuk ellenzéki párté. A vezérek helyzetét a kommunista proletárpárttal szemben saját munkás párthíveik előtt lehetetlenné tette az a körülmény, hogy a munkások osztályellenségei voltak a vezérek politikai barátjai, a munkások osztálytársai politikai ellenségeik.

A pártbürokrácia, az osztály fölötti monopolisztikus hatalmat biztosítandó, magát a munkásosztály kizárólagos képviseletének hirdette, a soraiból kikerült kormányférfiak szóvivői és előharcosai voltak.

A Kommunista Párt agitációja, melyet a minden forradalmi és marxista műveltség híjával levők demagógiának bélyegeztek: elméletileg is tiszta marxista propaganda volt. A szociáldemokrata vezérek, akik a tömegek üldöző követelései elől a szó szoros értelmében menekülni voltak kénytelenek, nem értették meg, hogy azok a „lehetetlen" követelések, melyeknek jelszavait a kommunisták dobták a proletárok tömegei közé, szigorúan a marxista forradalmi taktika receptjei szerint készültek. Minthogy a szociáldemokrata vezérek java része most sincsen még tisztában azzal, hogy ezeknek a kapitalizmusban nem teljesíthető, de a diktatúra alatt önmaguktól megszűnő követeléseknek mi a jelentősége a tudományos politika szempontjából, hadd álljon itt néhány részlet a Marx által fogalmazott egyik forradalmi kiskátéból:

„Egyszóval: A győzelem (ti. a forradalomé) első pillanatától kezdve a bizalmatlanságnak többé nem a legyőzött reakciós párt ellen kell irányulnia, hanem az eddigi szövetséges társ ellen (ti. a kispolgári demokrácia ellen), mely a közös győzelmet egyedül akarja kihasználni.

De hogy e párt ellen, melynek árulása a munkásosztállyal szemben a győzelem első órájában megkezdődik, erélyesen és fenyegetően fel lehessen lépni, a munkásoknak fel kell fegyverkezni és szervezkedni.. . azonnali önálló és fegyveres szervezése a munkásoknak, keresztülvitele a polgári demokrácia pillanatnyilag elkerülhetetlen uralmára lehető legsúlyosabb és kompromittálóbb feltételeknek, ezek azok a fő pontok, amelyeket a proletariátusnak s ezzel a szövetségnek az előttünk álló felkelés alatt és után szem előtt kell tartania."[89]

íme a követelések, melyeket a munkanélküliek, a leszerelt katonák, a gyárkisajátító munkások támasztottak a burzsoá demokráciával, a magukat szocialista demokratáknak nevező szóvivőivel szemben. Ezek azok a követelések, melyekről önként lemondtak a diktatúra intézményesítése után. Ugyanitt, az idézett helyen megtalálhatók a kommunisták földosztásellenes agitációjának alapjai is.

A Szociáldemokrata Párt, mely nyakig benne volt a burzsoá kormánypolitikában, ha nem is osztályharcot, de az osztályharc frazeológiáját felújította a kommunista taktika ellensúlyozására. „Maradunk, akik vol-

tünk, és voltunk, akik vagyunk" - harsogták mindenfelé. Pártjuk baloldalát a kommunistaüldözés tragikomikus helyzetébe szorították.

Ez volt a helyzet, amidőn - egyik érzékeny lelkű szociáldemokrata vezér megnyilatkozása szerint - „választani kellett Lenin és Noske között".[60]

És a szociáldemokraták nem a Noske szerepét vállalták, hanem úgy tettek, mintha Leninhez csatlakoznának. Minden meggyőződés nélkül, sőt annak ellenére, miként azt a diktatúrában részt vett és részt nem vett vezérek egyaránt megírták a diktatúra bukása óta.

„Minden fenntartás nélkül" - mint a párt kiküldöttei kijelentették - elfogadták a kommunisták platformját, mely minden kétséget kizáróan világos és gyakorlati volt.

Teljes kapituláció volt, mint az előbb említett lírai megnyilatkozás megállapítja, mely kapitulációt azonban a kommunisták illő, de mégsem kellő gyanakodással fogadtak.

A kapituláció oka a tömegeknek a párt- és szakszervezeti bürokráciától való elszakadása volt, amint azt ugyancsak nyilatkozó szociáldemokraták állítják. A szociáldemokrata kormány a burzsoá állam élén egy hétig sem maradhatott volna meg. Noske eszközeivel sem, mert ilyen eszközökkel nem rendelkezett.

A Kommunista Párttal alkudni sem próbáltak meg a szociáldemokraták, mert tudták, hogy minden elvi vagy taktikai engedmény elérése kilátástalan.

A kommunisták viszont kénytelenek voltak az adott helyzetben az egyesülésbe belemenni.

A hatalom elutasítása lehetett volna az egyik felelet a szociáldemokratákkal szemben. A hatalmat a szociáldemokraták elutasították már a munkásosztály nevében.

A hatalom elutasítása a kommunisták részéről örökre kompromittáló, soha jóvá nem tehető bűn lett volna akkor, amidőn a munkásosztálynak nagy többsége, ha ideológiailag fel nem készülten is, de akarta a hatalmat.

Egyedül átvenni a hatalmat, ez lett volna a második felelet. A Kommunista Pártnak alig-alig meglevő kereteiben azonban a proletariátusnak csak kisebbsége tömörült. Igaz ugyan, hogy a többség forradalmi érzésű volt, és telítve volt a hatalom akarásával, de legalább oly mértékben ragaszkodott szakszervezeteihez is, mint amilyen mértékben akarta a hatalmat. A szakszervezetek forradalmi átalakítása, a bürokráciától való megtisztítása hosszú hónapok munkája lehetett csupán. A szakszervezetek nélkül vagy azok ellenére a termelést szervezni a proletárdiktatúra alatt lehetetlen volt. Volt egy harmadik lehetőség is: koalíció formájában megcsinálni a diktatúrát. Ez a koalíció egy hét alatt felbomlott volna, s ezzel megbukott volna a diktatúra is.

Egyesülni az osztály-együttműködésnek többé vagy kevésbé kompromittált apostolaival, akiknek a forradalmi megbízhatatlansága több mint kétségtelen volt, még ez volt a legalkalmasabb arra, hogy hosszabb lélegzetet biztosíthassunk a diktatúrának. A diktatúrának a forradalomellenes elemektől való megszabadításának kérdése idő kérdése volt. Mindezeken felül az ingadozóknak a jobboldaltól való elszakítása könnyebbnek látszott s könnyebb is volt így egy párt keretében, ami annál is inkább szükséges volt, mert az ifjú Kommunista Párt a proletárállam gazdasági és igazgatási apparátusának felépítéséhez elegendő erővel nem rendelkezett. Ha a Szociáldemokrata Pártot sikerült volna megelőzőleg kettészakítani a Kommunista Pártnak, aminthogy arra törekedett, ebben az esetben, de csakis ebben az esetben cselekedhetett volna másként az adott helyzetben a Kommunista Párt. A pártegység fanatikusai azonban éppen a baloldalon ingadozó elemek voltak.

A Szociáldemokrata Párt régi „reálpolitikusai” számára a forradalom lett az egyedüli reálpolitika. Az opportunistáknak a diktatúra látszott opportunusnak, tehát a forradalomhoz s a diktatúrához csatlakoztak. Az egyesülés az adott történelmi pillanatban történelmi szükségszerűség volt a kommunistákra nézve. Ezen múlott a hatalom megszerzésének lehetősége, ami egyet jelentett a szélesebb tömegek forradalmasításával, a forradalmi ideológia kimélyítésével, a szocializmus építésének kívülről, logikai úton el nem sajátításával, magának a szocializmus építésének lehetőségével, a III. Intemacionálé, az oroszországi proletariátus forradalmának erősítésével.

Mi az ítéletet nem is várjuk a történetíróktól. A diktatúra további folyása nemcsak a kommunista taktika helyességéről mond ítéletet, hanem a szociáldemokrácia magatartásának erkölcsi kvalifikációját is megadja.

Vörös Újság (Moszkva), 1920. június 27.
Kun Béla; Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 98-105. old.

Mi nyitja meg a börtönök kapuit?

Hetek választanak el már csak attól, hogy megnyíljanak Horthy-ország börtöneinek kapui és 400 politikai fogoly kiszabaduljon a börtönökből, fegyházakból, magánzárkákból és internáló táborokból. Az uralmon levő orosz proletárság nagy szeretettel és nagy felkészülődéssel várja az eltiport magyar proletárság annyi szenvedésen keresztülment harcosait. Csak szociáldemokrata rágalmazók agyában születhetett meg az a hitvány gondolat, hogy az Orosz Szovjetköztársaság bárkitől is, aki így kicserélés útján Oroszország földjére érkezik, akár csak meg is kérdezné, hogy vajon szociáldemokrata-e vagy kommunista? Szovjet-Oroszország senkitől nem kér erőszakolt politikai meggyőződést. Az orosz kommunisták, akármi is a véleményük a magyarországi proletárforradalom árulóiról, senkiben a politikai foglyok közül nem fognak és nem akarnak látni mást, mint Horthyék áldozatát.

Még egyszer minden Kunfi-féle legendával és szociáldemokrata hazugsággal szemben: pártállásukra és politikai meggyőződésükre való tekintet nélkül a legnagyobb gondossággal, készülődéssel várja Szovjet-Oroszország munkássága a Horthy-bilincsekből most szabaduló foglyokat.

Ha közelebbről szemébe nézünk ennek a szociáldemokrata legendának, látjuk, hogy a fenekén nincs egyéb, mint a szociáldemokrata tehetetlenség meddő ágálása. A szociáldemokrácia minden handabandázásával nem volt képes eddig egyetlenegy börtönlakóját vagy internáltját sem kiszabadítani a magyar munkásmozgalomnak. Félnek, hogy a tömegek látják, észreveszik csúfos tehetetlenségüket, és ezt azzal akarják ellensúlyozni, hogy azt hirdetik: az orosz bolsevikiek csak a kommunistákat látják szívesen, a szociáldemokratákat pedig majd vexálni fogják. Tudvalevő, hogy Oroszország nagylelkű proletársága még a saját menseviki árulóit sem bántotta és bántja, csak akkor, ha aktív ellenforradalomban vesznek részt. Természetes, hogy a magyar mensevikieket még kevésbé fogja valaki is egyetlen ujjal érinteni. Sőt, még csak a politikai pártállásuk felől sem fog náluk senki

kérdezősködni. A szociáldemokrata tehetetlenség mindig együtt jár a szociáldemokratáknak a bolsevikiekre szórt rágalmaikkal. Kunfi hazugsága méltóképpen egészíti ki Kautskyék és Dittmannék hazudozásait.

A SZOCIÁLDEMOKRATA TEHETETLENSÉG

Mit tudtak a szociáldemokrata vezérek és pártok eddig tenni a magyar munkásmozgalom szörnyű sorsot szenvedő politikai foglyaiért ? Az Olasz Szocialista Párt megbízottjai jártak Magyarországon, be is kukkantottak az internáltak táborába, Hajmáskérre, de Horthyék dolguk végezetlen hamarosan kiutasították őket az országból.

Az Angol Munkáspárt delegációja egy sereg adatot gyűjtött össze szörnyű borzalmakról. A magyar pokol adatai be is járták a világot, de sem az Angol Munkáspárt, sem a vele egy elven levők egyetelen lépést sem tettek Horthyék ellen.

De történt ennél több is. A szakszervezetek Amszterdamban székelő nemzetközi szövetsége 1920. június 20-án bojkott alá helyezte[61] a fehérterror Magyarországát. Kimondották, hogy mindaddig, amíg a fehérterror meg nem szűnik, nem lehet sem vasúti, sem távíró-, sem telefonforgalom Magyarországgal. Sem ember, sem csomag vagy áru, vagy levél nem mehet Magyarországra, és nem hagyhatja el Horthyék országát. A bojkottot Európa proletársága nagy lelkesedéssel fogadta és hajtotta végre, a magyarországi proletárság pedig megkönnyebbülten kezdte újból felemelni a fejét. De a bojkott nem csupán a forradalmi proletariátus akciója volt, hanem az áruló szakszervezeti bürokrácia akciója is, ennélfogva tehát felemás és félúton derékba tört akcióvá lett. A francia kormány ráfeküdt nyomásával a kormányon levő osztrák szociáldemokráciára, az osztrák szakszervezeti bürokrácia pedig rávette a nemzetközi szakszervezeti bürokráciát a magyar fehérterror kormányával való tárgyalásokra, majd a bojkott végleges abbahagyására. A fehérterror magyarországi kormányát Európa proletárságának együttes nyomása, általános bojkottja meg tudná buktatni, de mindaddig utópia az ilyen egységes, valóban forradalmi nemzetközi proletárakció, amíg a proletárság élén a régi opportunista szakszervezeti bürokraták állanak, amíg az amszterdami sárga Internacionálé a szakszervezetek vezére.

Elkezdett és elárult bojkottnál tovább nem jutott a szociáldemokrácia. A fehérterror nem szűnt meg Magyarországon, és egyetlenegy politikai fogoly sem hagyhatta el börtönét.

Igazi forradalmi, tehát hathatós és pozitív akciókat eddig csak az uralmon levő orosz proletárság indított a magyar fehérterror ellen. Magának az Orosz Szovjetköztársaságnak a puszta léte is állandó halálos fenyegetés a fehérterror kormányzata számára. Az osztrák internáltságban tengődő egykori magyar népbiztosok szabadságát az a koppenhágai egyezmény adta vissza, amelyet a szovjet kormány kötött az osztrák kormánnyal, és amelyben osztrák hadifoglyok kicserélését az osztrák kormány hatalmában levő magyar népbiztosok szabadon bocsátásától tette függővé.[62]

Amikor a fehérterror bírái a kezükben levő tíz egykori népbiztos közül hatot életfogytiglani fegyházra, négyet halálra ítéltek, ugyancsak a szovjet kormány erélyes fellépése állította meg a halálbüntetés végrehajtását. Az uralmon levő orosz proletárság akkor vagy ezer magyar tisztet szedett össze és csoportosított koncentrációs táborokba, hogy túszul szolgáljanak a Magyarországon fogva levő népbiztosok életének biztosítására. Az orosz tanácskormány 1920. augusztus 6-án szikratáviratot küldött a magyar kormányhoz, hogy „a koncentrációs táborokban levő 1000 magyar tiszt közül tízet közvetlen kezesekül tekint a 10 volt magyar népbiztosért, és hogy ezekre a kezesekre ugyanaz a sors vár, mint amelyben a magyar kormány akarja részesíteni a bírái előtt álló népbiztosokat".[63]

Majd 1920. november 12-én újból kemény jegyzékkel fordult az uralmon levő orosz proletárság a Magyarországon uralmon levő szoldateszkához. Kijelentette, hogy az „Oroszországban túszul letartóztatott magyar tiszteknek a sorsa elválaszthatatlanul és megmásíthatatlanul kapcsolatban van a budapesti pörben vádlottak padjára ültetett népbiztosok sorsával"!

NEMCSAK A NÉPBIZTOSOKÉRT!

De nemcsak a tíz népbiztos életéért lépett közbe az orosz proletárság, hanem valamennyi magyar tömlöcben sínylődő politikai fogolyért. Csicserin jegyzéke azt is kijelentette, hogy: „a magyar kormánynak ezen felül figyelembe kell vennie, hogy a fent nevezett tíz túszon kívül Tanács-Oroszország koncentrációs táborában jelentékeny számú magyar tiszt van, akiknek sorsára nem maradhatnak kihatás nélkül azok az intézkedések, amelyeket a magyar kormány politikai foglyokra vonatkozólag tesz."

A fehér tisztigárdisták magyar kormánya megijedt. Mert tudta, hogy az orosz proletárság szava súlyos és komoly fenyegetés, és hogy az ezer magyar tiszt élete valóban elválaszthatatlanul és megmásíthatatlanul összekapcsolódik a magyar tiszti hóhérok kezében levő proletárok életével. 1920. december 25-én Teleki gróf, akkori magyar külügyminiszter, jegy-

zéket intézett Csicserin külügyi népbiztoshoz, hogy hajlandó tárgyalásokba bocsátkozni a politikai foglyok sorsáról, bár a tanácskormány viselkedése „az ártatlan hadifoglyokkal szemben teljesen igazságtalan, embertelen és a civilizáció törvényei ellen való".

Erre a jegyzékre Csicserin 1920. december 30-án azt válaszolta, hogy hajlandó Révaiban levő diplomáciai képviselője, Litvinov útján megkezdeni a tárgyalásokat.[64] Ugyanakkor pedig kemény korbácsütésekkel felelt a tiszti hóhérok szemtelenkedéseire: „Az orosz kormány visszautasítja azt a vádat, amelyet Önön keresztül a megrögzött militaristák kis csapata intéz, akik jelenleg durva erőszak és hallatlan önkény segítségével tartják kezükben Magyarországon a hatalmat, amit számukra a román szuronyok erőszakoltak ki. Ennek a kormánynak, amely gyilkosságok, pogromok segítségével uralkodik, és amely a mészárlást, kínzást és banditaságot politikai rendszerré emelte, mindenki másnál kevesebb joga van az emberségről és civilizációról beszélni."

Az orosz proletárköztársaság e határozott fellépése valóban forradalmi reálpolitikát jelentett. Nemcsak elvileg dokumentálta a magyar munkásság előtt, hogy az orosz tanácskormány az egykori tanácskormányt ma is „hű szövetségesének" tekinti, hogy az orosz proletárság ma is tartja a fegyverbarátságot az eltiport magyar proletársággal, hanem valóban gyakorlati, rögtönös segítséget is jelentett a magyar fehérterror legexponáltabb négyszáz áldozata részére.

Egész Európa munkássága és a magyar proletariátus előtt egyformán vüágossá kell lennie, hogy sem a különféle külföldi delegációk utazó érdeklődése, sem az amszterdami sárga szakszervezeti Intemacionálé látszatbojkottja, hanem csak az orosz proletárdiktatúra kíméletlenül forradalmi eszközei: a túszok szedése, a hóhér fehértisztek tiszttársainak koncentrációs táborokba való gyűjtése tudta komoly engedményekre kényszeríteni a magyarországi fehérterror kormányát.

Nem siránkozásokkal és Kunfi-féle „fejgörgetésekkel", nem pacifista jelszavakkal, nem szentimentális álhumanizmussal lehet a proletárság forradalmi mozgalma során eredményeket elérni, hanem csupán igazi, semmitől vissza nem riadó, tehát bolseviki forradalmi eszközökkel.

A 400 magyar politikai fogoly kiszabadulása megmutatja azt is, minő út és mód vezet a magyarországi fehérterror végső megszüntetéséhez. Nem a reformista diplomatizálgatás, nem a felemás szakszervezeti bojkott, hanem csupán az osztályterrortól sem visszariadó, a burzsoáziában és kardos tiszti bérenceiben kipusztítani való ellenséget látó kommunista proletárpolitika és bolseviki szellemtől vezetett proletárdiktatúra.

Moszkva, 1921. szeptember 17.

Proletár (Bécs), 1921. szeptember 30.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 121-125. old.

Mit kell az ifjúságnak a magyar proletárforradalomból tanulnia ?

I

Nemsokára öt éve lesz annak, hogy a magyar munkásmozgalom harcosainak egy kis csoportja (mi, régi harcosok nagyon kevesen voltunk) 1918. november 17-én Budapesten megalakította a Kommunisták Magyarországi Pártját,[65] s majdnem öt év telt el azóta is, hogy a Magyar Szocialista Szövetségi Tanácsköztársaság létrejött (1919. március 21-én).

A két eseményt csupán négy hónap választja el egymástól. A Kommunisták Magyarországi Pártjának megalapításától az államhatalom átvételéig körülbelül ugyanannyi idő telt el, mint amennyi ideig a dolgozók hatalma, a forradalmi proletárdiktatúra Magyarországon fennállt.

E két időszak - egyrészt a párt megalakulásától a hatalom átvételéig tartó időszak, másrészt a hatalom átvételétől a diktatúra bukásáig tartó időszak - tartamának egyforma rövidsége nem véletlen. Annak, hogy a Magyar Tanácsköztársaság oly rövid ideig állt fenn, ha nem is egyetlen, de jelentős oka az volt, hogy a Kommunista Párt, a proletariátus élcsapata az említett túlságosan rövid történelmi időszak alatt nem tudott erős, szilárd szervezetté válni. Ezért a proletárdiktatúra Magyarországon nem talált olyan vezetőre, amilyen Oroszországban a proletárforradalom kezdetétől fogva a Bolsevik Párt volt, amely mögött ekkor már másfél évtizedes harcos, marxista, forradalmi múlt állott.

A Kommunista Intemacionálé, különösen annak második kongresszusa,[66] nagyon alaposan megvitatta a magyar forradalom tanulságait. A második kongresszus tézisei közül azok, amelyek a kommunista párt szerepének kérdésével és a kommunista pártnak a centrista pártokhoz való viszonyával foglalkoznak, valamint azok a tézisek, amelyek megszabják a Kominternhez való csatlakozás feltételeit, nagyrészt a magyar proletárforradalom és a magyar Kommunista Párt tapasztalatain alapulnak. A magyar proletariátus vére árán szerzett tapasztalatok így az egész világ munkásainak közkincsévé váltak. Nem váltak azonban még eléggé a

nemzetközi munkásosztály húsává és vérévé. A hatalomért küzdő német proletariátus jelenlegi harca, sőt Németország Kommunista Pártjának harca és a szociáldemokrata vezetők viselkedésével kapcsolatos illúziók mutatják, hogy újra meg újra fel kell eleveníteni a magyar proletárforradalom tanulságait.

II

Miért bukott el a Magyar Tanácsköztársaság?
A bukás okát, majdnem ötéves távlatból visszatekintve, röviden és vázlatosan a következőkben határozhatjuk meg:

1. A Tanácsköztársaság kis területe, amely visszavonulási hadműveletekre nem adott lehetőséget.

2. Hiányzott a nemzetközi politikai helyzet körülményeinek az a szerencsés összetalálkozása, amelyet Lenin elvtárs többször is az orosz forradalom sikerének egyik tényezőjeként említ.

3. Nem volt szervezett, központosított, fegyelmezett és következésképp manőverezésre képes kommunista párt.

4. Nem oldottuk meg a parasztkérdést, vagyis a földkérdést.

A felsorolt okok közül az első kettő rögtön világos még azok előtt is, akik csak kevéssé ismerik a magyar proletárforradalom történetét. A „csonka" Magyarország, amelyben a proletariátusnak sikerült hatalomra jutnia, olyan kicsiny területen fekszik, hogy egyik végétől a másikig gyorsvonattal nem tart tovább az út 10-12 óránál. A cseh határ 60-70 kilométerre van Magyarország fővárosától, Budapesttől, ahol az ipar (különösen a hadiipar) jelentős része összpontosul, és ahol a munkások zöme él. Az ország határait a világháború végén kötött fegyverszüneti egyezmény úgy állapította meg, hogy a legkisebb mértékben sem voltak alkalmasak védelemre. Amint az ellenséges támadás megindult, haladéktalanul vissza kellett vonulni, s területet kellett az ellenségnek átengedni. Ha a proletárhadsereg Magyarországon akkora darabon vonult volna vissza, mint amekkora területet az orosz Vörös Hadsereg Kolcsak és Gyenyikin támadása idején egy hét alatt kiürített, már az ország határain kívül találta volna magát. Ilyen körülmények között a proletárdiktatúrának el kellett buknia, mihelyt nem volt többé lehetősége, hogy katonai erővel tartsa a fővárost, a hadiipar és a proletariátus központját.

A nemzetközi helyzetet abban az időben, amikor a magyar proletariátus kezében volt a hatalom, a következő tényezők jellemezték: egyfelelől, a nemzetközi imperializmus és Magyarországot körülfogó csatlósai (Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia) még le nem szerelt hadseregekkel rendelkeztek, amelyeket sem belső, sem külső ellenséges erők nem kötöttek

le; másfelől, Szovjet-Oroszország a legjobb akarattal sem nyújthatott katonai segítséget a fiatal Tanácsköztársaságnak. Kolcsak éppen abban az időben foglalta el Permet, és tört előre Vjatka irányában. Később, amikor arra számítottunk, hogy az Ukrajnában Besszarábia és Galícia irányában előretörő vöröscsapatok tehermentesítenek bennünket a nagyobb erővel támadó romániai katonasággal szemben, Grigorjev atamán, az ismert kalandor felkelése[67] veszélyeztette még az orosz-ukrán vöröscsapatok hátországát is. Szovjet-Oroszország nemzetközi súlya ebben az időben egészen jelentéktelen volt. Az antant diplomáciai tárgyalásokat tűzött ki a Herceg-szigeteken[68], diplomáciai kapcsolatai Szovjet-Oroszországnak azonban még egyáltalán nem voltak, tehát diplomáciai úton nem tudott segítséget nyújtani.

A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása a nemzetközi forradalomnak azzal a szakaszával esett egybe, amikor a kapitalizmus leszerelési válsága már a vége felé járt, s a nemzetközi proletárforradalom hulláma apadni kezdett. A Tanácsköztársaság kikiáltása után néhány nappal véget ért a német forradalom első harci szakasza (elbukott a Bajor Tanácsköztársaság)[69]. A Kommunista Intemacionálét épp csak megszervezték. A Kominternszekcióinak szervezése a legtöbb országban még csak folyamatban volt. A Magyarországgal szomszédos országokban, Romániában, Csehszlovákiában még egyáltalán nem volt kommunista párt, Jugoszláviában pedig éppen akkor szervezték. Ausztria Kommunista Pártja akkor, éppúgy mint napjainkban, nem tudott számottevő súllyal fellépni az erős és jól szervezett Osztrák Szociáldemokrata Párt ellen, amelynek jobb- és baloldali vezetői az antant parancsára egyaránt végrehajtották a Magyarország elleni blokádot. Sőt, az újabban nyilvánosságra került dokumentumokból kiderült, hogy Renner, az osztrák szociáldemokrácia egyik tekintélyes vezetője maga sürgette az antantnál a Magyar Tanácsköztársaság elleni fegyveres beavatkozást.[70]

Az antantországokban nagy kommunista pártok nem voltak, a kommunista forradalom eszméit csak kisebb csoportok képviselték, azt is csak zavarosan és szervezett tömegbefolyás nélkül. A II. Internacionáléhoz tartozó néhány szervezet július 21-re nemzetközi politikai sztrájkot hirdetett, amelynek jelszavai a magyar és az orosz szocialista köztársaság belügyeibe való imperialista beavatkozás ellen irányultak. Ez a sztrájk azonban meghiúsult. A Komintern július 25-i kiáltványában[71] jogosan állapította meg, hogy ennek az árulásnak első következményeként az imperialisták újabb rohamot készítenek elő a hős Magyar Tanácsköztársaság ellen.

Ilyen nemzetközi helyzetben, minden támogatás nélkül, a magyar proletariátus négy és fél hónapnál tovább nem tudta folytatni a harcot annak a hatalomnak a megtartásáért, amely már amúgy is elég gyönge lábon állt.

III

A magyar proletárdiktatúra tanulságai közül elsősorban a következő kérdéssel összefüggő tanulságok érdemelnek figyelmet:

Miért volt gyönge a proletárhatalom?

Március 21-én, amikor a Tanácsköztársaságot kikiáltottuk, a Kommunista Párt csupán mintegy négyhónapos volt. A nép nagy tömegeit vagy legalább a magyar munkásosztály társadalmilag döntő rétegeit a szociáldemokrata hagyományoktól e négy hónap alatt nem lehetett megszabadítani. Még kevésbé lehetett szó arról, hogy szervezetileg átfogjuk a munkásságnak azokat a rétegeit, amelyek a Kommunista Párthoz kezdtek közeledni. Ez annál kevésbé volt lehetséges, mert a Kommunista Párt és az ifjúsági szövetség vezetőinek letartóztatása és csaknem halálos megkínzása, amit már 1919. február 20-án elkövettek, a jobb- és baloldali szociáldemokrata vezetők élénk részvétele és helyeslése mellett, valamint a pártszervezetek szétzúzása ideiglenesen megbénította a párt rövid ideje folytatott szervezeti tevékenységét.

A Kommunista Párt mellett tömegek állottak. Az eleven, gyújtó forradalmi agitáció, a helyesen megválasztott és az időpontnak megfelelő jelszavak, a bátor és kíméletlen forradalmi beszédek lázba hozták az egész proletariátust, s reménytelenné tették a szociáldemokrata vezetők - mind a jobboldaliak, mind a baloldaliak - helyzetét. Ezek a tömegek azonban szervezetileg a szakszervezetekhez és a Szociáldemokrata Párthoz tartoztak. Szervezetileg még nem lehetett egyesíteni őket a Kommunista Pártban, noha a külön párt megalapításának tényével bebizonyították, hogy értékelni tudják a párt jelentőségét és szerepét. A helyzetet még bonyolultabbá tette a magyar munkásmozgalom struktúrájának az a sajátossága, hogy a szakszervezeti tagság a szociáldemokrata párttagsággal járt együtt. A helyzet ugyanolyan volt, mint a norvég munkásmozgalomban, ahol még a kommunisták jelentős része is erős ellenállást tanúsított azzal az állásponttal szemben, hogy a Kommunista Pártba való belépés egyénileg történjen, nem pedig kollektíve, a szakszervezetek útján. A szakszervezeti tagoktól a szakszervezeti járulékkal együtt szedték be a szociáldemokrata párttagsági díjat is, s ha valakit kizártak a Szociáldemokrata Pártból, az egyben szakszervezeti tagságát is elvesztette. A munkástömegek természetesen erősen ragaszkodtak szakszervezeteikhez, és a Kommunista Párt - kis részét kivéve - idejekorán felismerte, hogy a reformista vezetés alatt álló szakszervezeteket nem szabad bojkottálni, hanem meg kell hódítani őket.

Március 21-én a Kommunista Párt, miután a szociáldemokrata vezetők a tömegek és a külpolitikai helyzet nyomására papíron elismerték a Kommunista Párt programját, egyesült a szociáldemokratákkal. Ebben az egye-

sülésben már benne rejlettek a diktatúra bukásának csírái. A fiatal, szervezetileg még fejletlen Kommunista Párt, amelynek csupán egy-két régi forradalmi tapasztalatokkal rendelkező vezetője volt, csaknem nyomtalanul feloldódott a szociáldemokrata kásában.

Szét kellett foszlania annak az ábrándnak, amely szerint a régi szociáldemokrata vezetőket és a szakszervezeti bürokráciát sikerül egykettőre eltávolítani a politikai vezetésből és csupán a gazdasági szervezés területére szorítani. Még a baloldali szociáldemokrata vezetők nagy részét is, akik közül sokan jó kommunistákká váltak a diktatúra bukása után, ezer szál fűzte a jobboldali szociáldemokrata vezetőkhöz. Ezen a téren mi, kommunisták a hibák egész sorát követtük el. Nem voltunk elég erélyesek a szociáldemokrata vezetők elmozdításában. A baloldali szociáldemokrata vezetők kedvéért kíméltük a jobboldaliakat. Emellett igen kevés kommunista vezetőnk és fejlett középkáderünk volt, akik mögött megfelelő gyakorlati pártmunka, múlt és tapasztalat állott volna, s akik a nagy tapasztalatokkal rendelkező szociáldemokrata vezetők bomlasztó tevékenységét ellensúlyozhatták volna.

Fáradozásaink, hogy kijavítsuk a szociáldemokratákkal történt egyesülés hibáját, hasztalanok voltak. A Kommunista Párt feloldódott a Szociáldemokrata Pártban, a Szociáldemokrata Párt pedig felolvadt, feloldódott a munkástanácsokban és a különféle tanácsintézményekben. Magyarországon a diktatúra idején egyáltalán nem volt szervezett munkáspárt. Voltak szakszervezetek, voltak szövetkezetek, munkásklubok, még munkáshadsereg is volt, csak munkáspárt nem volt. A diktatúra fennállásának harmadik hónapjában kiderült, milyen végzetes következmények származtak ebből a körülményből. A nehézség annál nagyobb volt, mert még a kommunisták sem ismerték el valamennyien ezt a hibát. A kommunisták között sokan voltak, akik azt állították, hogy a Tanácsköztársaság megteremtésével szükségtelenné vált mindennemű párt. „A munkástanács - minden; még a szakszervezeteket is meg kell szüntetni."*

A párt és a munkástanácsok, a párt és a szakszervezetek kölcsönös viszonyáról alkotott fogalmak még a Magyar Tanácsköztársaság bukása után is sokáig zavarosak és tisztázatlanok voltak. Ezért, természetesen, nem talált széles körű visszhangra az a törekvés, hogy a „feloldódott" Kommunista és Szociáldemokrata Párt helyett szervezett, centralizált, fegyelmezett munkáspártot hozzunk létre. Ez egyébként már azért sem volt lehetséges, mert a háború minden erőt lekötött, s mert illegális szervezetünk (amelyben már néhány baloldali szakszervezeti vezető is részt

* A szakszervezeti bürokrácia, amely a szakszervezetek létével azonosította magát, a szakszervezetek ellen intézett ostoba támadásokat sikeresen ki tudta használni a munkástömegek előtt a kommunisták ellen.

vett) a szociáldemokrata vezetők ellen irányuló munkáját nem folytathatta a kellő eréllyel és a kellő ütemben.

Kommunista párt hiányában a munkástanácsok és a szakszervezetek nem álltak szervezett kommunista irányítás alatt. A szakszervezetekben és a Tanácsköztársaság államapparátusában szabadon garázdálkodtak, szabotáltak a szakszervezeti bürokraták és a régi állami tisztviselők, akik a polgári forradalom idején egytől egyig beléptek a Szociáldemokrata Pártba. Világos, hogy ez a szabotázs csak azért volt lehetséges, mert az amúgy is kevés kommunistát a hivatalokban nem lehetett egységes vezetés alatt egyesíteni. A hadseregben a megfelelő szervezeti tevékenység hiánya folytán nem volt sem megfelelő parancsnoki gárda, sem megfelelő politikai munka. Mivel a Tanácsköztársaság megalakulása után azonnal háborúba keveredtünk reguláris hadseregekkel, kénytelenek voltunk azonnal felhasználni a régi hadsereg tisztikarát: szervezett kommunista irányítás hiányában pedig nem volt módunk gondoskodni a politikai ellenőrzésről.

Egyesek annyira nem értették a párt szerepét és lényegét, hogy például az egyik baloldali szociáldemokrata vezető komoly formában javasolta a formailag még működő központi párttitkárságnak a Belügyi Népbiztosságba való beolvasztását, minthogy a Tanácsköztársaság belpolitikájának irányítására a Belügyi Népbiztosság hivatott.

Ezek a körülmények a szociáldemokrácia, a szakszervezeti vezetők és a velük szövetséges burzsoá rétegek helyzetét igen nagymértékben megkönnyítették. Ezzel szemben azoknak az irányító tevékenysége, akik elszántan és komolyan törekedtek a proletárdiktatúra megőrzésére, legtöbb esetben bizonytalanná vált, mert nem volt a kezükben vezetésre képes szervezet.

A munkásmozgalom központjai a szakszervezetek lettek, amelyek a forradalom első heteinek zűrzavarában csaknem teljesen megőrizték régi szervezeti formáikat. Éppen a szakszervezet volt a munkásosztály látható képviselete. A szakszervezetekben szervezte az ellenforradalmat a szociáldemokrata pártbürokrácia, a szakszervezetek útján használta fel ez a bürokrácia a politikai, katonai és élelmezési válságot a diktatúra megbuktatására. És hogy felhasználhatta erre a célra a szakszervezeteket, ennek oka a kommunista párt irányításának és befolyásának hiánya volt. Az a fiatal orosz munkás, aki készen kapta a jól szervezett, centralizált Oroszországi Kommunista Pártot, amely a munkások és a parasztok tömegeit befolyásolni tudja, amely ért a manőverezéshez, és amely mögött nagy forradalmi hagyományok és tapasztalatok állnak, nehezen értheti meg vagy képzelheti el, hogy más helyzet is lehetséges. A magyar forradalom példáján, ezt a példát az orosz tapasztalatokkal párosítva, a fiatal munkás megtanulhatja és meg is kell hogy tanulja a következőket:

i. Kommunista párt nélkül, kommunista irányítás nélkül a munkás-

osztály nem szabadulhat fel véglegesen, még akkor sem, ha a körülmények szerencsés találkozása folytán a hatalom a kezébe kerül.

2. A szociáldemokraták, a mensevikek a forradalom ügyét az ellenforradalom győzelmébe akarják fullasztani még abban az esetben is, ha szovjet platformon állanak.

IV

A másik fő ok, amely a Magyar Tanácsköztársaságot romlásba döntötte, a parasztkérdés - a földkérdés megoldatlansága volt. Magyarország mindenekelőtt agrár jellegű (mezőgazdasági) ország, ha nem is olyan mértékben, mint Oroszország. Igaz, van fejlett ipara és kitűnően képzett munkásokból álló proletariátusa, de lakosságának zöme mégis a mezőgazdasági munkásság, a törpe- és kisbirtokosság. A föld magyarországi megoszlása világszerte nevezetes, mert sehol, még Oroszországban sem volt olyan arányú földmegoszlás, mint Magyarországon. 1916-ban a szántóterület 35 százaléka a 100 holdnál nagyobb gazdaságokra esett. A teljes földterületnek még nagyobb hányada nagybirtok. A mezőgazdasági munkából élő lakosság nagy többsége teljesen föld nélküli napszámosokból és zsellérekből áll.

A Tanácsköztársaság április 3-i rendeletével[72] kimondta, hogy minden nagy- és középbirtok minden ingó és ingatlan felszerelésével együtt kártérítés nélkül a Tanácsköztársaság állami tulajdonába megy át. Egy valamivel később megjelent rendelet a 100 holdnál kisebb birtokokat mentesíti a kisajátítás alól. Az így államosított földet formailag szövetkezeti alapon kellett volna ugyan megművelni, ténylegesen azonban az államosított birtokok vezetése ugyanabban a kézben maradt, amelyben azelőtt volt: a nagybirtokok intézőinek kezében - az érdekelt parasztság megfelelő beleszólása nélkül. A mezőgazdasági munkások egy része mégis érezte, hogy a proletárdiktatúra felszabadította őket, de a föld nélküli napszámosok, akik nem végeztek állandó munkát a nagybirtokokon, nem kaptak földet, és ennek következtében nem volt érdekük a proletárdiktatúra megvédelmezése.

Az agrárforradalom tehát Magyarországon nem ment végbe. A parasztok egy része közömbösen szemlélte a fordulatot, másik része éppenséggel ellenségesen viseltetett a proletariátussal szemben, részben azért, mert követelései nem nyertek kielégítést, részben pedig azért, mert félt a gabonarekvirálástól. A parasztságnak csak egészen kis része rokonszenvezett a forradalommal, és még kisebb része támogatta tevékenyen. A Tanácsköztársaság vezetőinek egy része ragaszkodott ahhoz, hogy a nagybirtok ne aprózódjon szét, mert ez veszélyeztetné a „termelés folytonosságát".

Dogmatikusan kitartottak e fétis mellett, s nem akarták megérteni, hogy a forradalom szükségszerűen amúgy is megbontja a „termelés folytonosságát", s hogy áldozatok nélkül a proletariátus nem vívhatja ki a győzelmet . . .

A proletariátus nagy tömegei szintén nem értették meg a parasztság forradalmi jelentőségét. A munkástömegek nagy része csak puszta fogyasztói érdekeit tartotta szem előtt, s nem tudta megérteni, hogy a parasztság kielégítése nélkül - ez pedig csakis földosztás formájában lehetséges - a proletariátus vékony rétege nem tarthatja meg a hatalmat a külső és a belső ellenség elleni harcban. A forradalom érdekében kötött munkás-paraszt szövetség helyett szakadék támadt a munkások és a parasztok között - a forradalom helyrehozhatatlan kárára. A „nep"-nek[73] az a meg nem értése, amely Oroszországban az új gazdaságpolitikai irány bevezetésének kezdetén a Kommunista Párt egy kis részénél mutatkozott, Magyarországon más formában, tömegméretekben nyilvánult meg. Ezért nem sikerült a parasztság széles rétegeit a forradalom érdekében aktivizálni, sőt még semlegesíteni sem sikerült őket. A parasztság bizonyos részének semlegesítése és nagy tömegeinek a forradalomba való bevonása nélkül a proletariátus nem tarthatta meg a hatalmat.

Ez a magyar proletárforradalom második, leglényegesebb tanulsága, olyan tanulság, amelyet a forradalom ifjú nemzedékének jól emlékezetébe kell vésnie.

V

A magyar proletárdiktatúra harmadik nagy tanulsága már mondhatnék, közhellyé vált. Ez a tanulság abban rejlik, hogy a proletariátus csak két hatalmi forma között választhat: vagy proletár- vagy burzsoá diktatúra. Ezt ma fölösleges részletesen magyarázni azoknak, akik tudják, mit jelentett Kolcsak uralma Szibériában, Gyenyikiné Dél-Oroszországban. A Horthy-uralmat, amely immár öt éve tart, mégis külön meg kell említeni, mert ez arról tanúskodik, hogy a burzsoá diktatúra adott esetben kevésbé huzamos átmeneti időszak, mint a proletárdiktatúra.

Reméljük, hogy e kis füzet nyomán nemsokára napvilágot lát a magyar proletárforradalom rendszeres története, amelynek alapján az orosz munkásifjúság sokkal rendszeresebben és teljesebben elsajátíthatja a forradalom tanulságait.

A bitófák országában. Cikkgyűjtemény a magyar forradalomról.
Moszkva-Gomel 1924.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 126-135. old.

T anács-Magyarország a Szovjetunió szövetségese

A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG ÖTÖDIK ÉVFORDULÓJÁRA

Öt évvel ezelőtt, március 21-én Budapest utcáit megtöltötte a nép, s a proletár tömegek lelkesen ünnepelték, hogy Magyarországon a hatalom a munkás- és paraszttanácsok kezébe ment át. Aznap este megkaptuk Lenin első, tartózkodó hangú üdvözlő táviratát:

„Őszinte üdvözletem a Magyar Tanácsköztársaság proletárkormányának és külön Kun Béla elvtársnak. Üdvözletüket átadtam az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt kongresszusának. A lekesedés óriási. . . A moszkvai kongresszus határozatait, valamint a katonai helyzetről szóló jelentést, amilyen gyorsan csak lehetséges, közölni fogjuk. Feltétlenül szükség van az állandó drótnélküli távirati összeköttetésre Budapest és Moszkva között. Kommunista üdvözlettel és kézszorítással ***Lenin.***"™

Mint kiderült, a távirat azért volt kissé tartózkodó hangú, mert Lenin gyanakodott, hogy a Magyar Tanácsköztársaság megalakulásáról szóló közlemény a szociáldemokraták mesterkedése. De gyanúra adott okot többek közt az is, hogy a magyarországi Kommunista Pártnak csaknem egész vezetősége börtönben volt. Igaz, a Moszkva és Budapest közti rádióüzenetváltás eloszlatta a mesterkedés lehetőségével kapcsolatos aggodalmakat, de továbbra is aggódni lehetett a fiatal Tanácsköztársaság sorsáért. Különösen két körülmény intett bizonyos óvatosságra: először az, hogy a Kommunista Párt egyesült a Szociáldemokrata Párttal és a kormány a két párt tagjaiból alakult meg; másodszor pedig az, hogy a tanácsköztársaságok nemzetközi helyzete igen nehéz volt.

Úgy számítottunk, hogy az első körülményt ellensúlyozhatjuk, ha a forradalom gyorsan előretör, s ily módon olyan helyzetet teremtünk, amelyből a szociáldemokraták számára már nincs visszaút. A tanácskormány két hét alatt, március 21-től április 3-ig a kommunisták állhatatos követelésére a következő fontos rendeleteket adta ki: elrendelte a Vörös Hadsereg megszervezését és katonák toborzását, a rendőrség feloszlatását, a forradalmi törvényszékek megszervezését, az ipari üzemek, a bányák, a vasutak, a bérházak államosítását, a hitelintézetek szocializálását-

nak megkezdését, a munkakötelezettség és a munkához való jog bevezetését, a lakbérek csökkentését és a proletárok áttelepítését a burzsujok lakásaiba, a munkásegyetemek és az előkészítő tanfolyamok megszervezését, az üzletek, a közép- és a nagybirtok államosítását.

A tapasztalatok bebizonyították, hogy ezek a rendeletek - jóllehet Leninre is olyan benyomást tettek, hogy a magyar forradalom gyors ütemben kommunista vágányokra tér át - nem tudták sikerrel ellensúlyozni a szociáldemokratákkal kötött szövetség következményeit.

Ennek ellenére a Tanácsköztársaság kikiáltásának roppant nemzetközi jelentősége rögtön érezhetővé vált; de már ekkor megvolt közeli bukásának csírája is. Szovjet-Oroszország nemzetközi helyzetét és a magyar forradalom hatását legjobban jellemzik a francia imperialisták ***Temps*** című lapjának következő szavai: „A Herceg-szigetek politikája elavult, mert akkor, amikor Lenint a Herceg-szigetekre hívtuk, úgy akartunk tárgyalni vele, mint legyőzöttel; Ogyessza kiürítése és a magyar forradalom után viszont úgy kell tárgyalnunk vele, mint győztessel."[75]

A ***Daily Chronicle,*** az angol burzsoázia lapja pedig azt írta vezércikkében, hogy a magyarországi helyzet igen komoly a Romániára, Lengyelországra és Csehszlovákiára gyakorolt hatása miatt. Lenin most kezében tartja Ukrajnát, s Magyarországon még annál is előnyösebb támaszpontot kap e három állam elleni támadáshoz.

Csicserin elvtárs a tanácshatalom megalakulása utáni napon nekem küldött táviratában Szovjet-Oroszország helyzetét és a mi ezzel kapcsolatos szerepünket a következőképpen jellemezte:

„Az antantnak most az a taktikája, hogy nem saját csapatait küldi ellenünk, hanem másokat uszít háborúra. Németország engedelmeskedett az antant akaratának, és Hindenburg parancsnoksága alatt új hadsereget alakított a velünk szemben álló front balszárnyán, a lengyel hadsereg a derékhad, az ukrán Petljura csapatai pedig e nemzetközi hadsereg jobbszárnyán sorakoznak fel. Nyugaton ezért súlyos a helyzetünk. Mivel az ukrajnai szovjet csapatok jelenleg Galíciához közelednek, ahol már forradalmi a helyzet, közel vagyunk magyar szövetségesünkhöz, aki ellenségeink mögöttes területén áll. Számunkra rendkívül nagy értéke van annak, hogy Közép-Európában szövetségesre számíthatunk."[76]

Ez a távirat sem volt nagyon biztató, már csak azért sem, mert tudtuk, hogy a keleti fronton nem valami rózsás a Vörös Hadsereg helyzete. Reméltük azonban, hogy valamiképpen ki tudunk tartani a románok és a csehek támadásaival szemben addig, amíg Galícián keresztül közvetlen kapcsolatot teremthetünk Oroszországgal, és eltávolíthatjuk a kormányból azokat a szociáldemokratákat, akik egyáltalán nem bizonyultak megbízható szövetségeseknek.

Úgy véltük, hogy a Szovjet-Oroszországgal való közvetlen területi kap-

csolat megteremtése és a forradalom gyors fejlődése biztosítja a Magyar Tanácsköztársaság fennállását. Később azonban kiderült, hogy erős, egységes kommunista párt nélkül, a szociáldemokrácia kispolgári hagyományaival terhelten, a Tanácsköztársaság nem állhatott fenn tovább néhány hónapnál, s nem tudta kivárni azt a napot, amikor a két Vörös Hadsereg, az orosz és a magyar, egyesült volna.

Kommunista párt hiányában mi, kommunisták, kénytelenek voltunk egyre-másra engedni a szociáldemokratáknak. A legtöbb ingadozás a földkérdésben, a legveszedelmesebb kérdésben volt. A földet nacionalizáltuk, de nem osztottuk szét, tehát nem elégítettük ki a proletár és félproletár elemeket. Zinovjev elvtárs távirata, amelyben fölöttébb hasznos tanácsokat adott az agrárpolitikával és a parasztság rokonszenvének megnyerésével kapcsolatban, részben elkésett, részben pedig nem volt hatással a doktrinérekre.

A külpolitikai helyzet még rosszabb volt. Egyik szomszédos országban sem volt még kommunista párt, kivéve Ausztria gyenge Kommunista Pártját. A munkásosztály csak Jugoszláviában tudott némileg ellenállni az intervenciós tervekkel szemben, már akkor, amikor a tanácshatalom létrejött. A román bojárság és a csehszlovák burzsoázia könnyen megszervezhette a fegyveres intervenciót a Magyar Tanácsköztársaság ellen. Az osztrák szociáldemokrácia - élén Renner miniszterelnökkel és Bauer külügyminiszterrel - a forradalomtól megrémülve kérve kérte az antantot és különösen Csehszlovákiát, hogy avatkozzanak be. Németországban a Kommunista Párt erői le voltak kötve, a független szociáldemokraták pedig nem mentek tovább plátói rokonszenvük kifejezésénél, s az is eltűnt, mihelyt a Tanácsköztársaság néhány intézkedésével megmutatta, hogy komolyan veszi a kommunista forradalmat. Egyáltalán a Magyar Tanácsköztársaság már megalakulásakor egyedül állt, semmiféle reális külső segítségben nem részesült.

Mint ismeretes, a Tanácsköztársaság kikiáltásához az antantnak az a jegyzéke adta meg a lökést, amely azt követelte, hogy Magyarország mondjon le olyan területekről, amelyeken már nem a magyar feudális nemesség és burzsoázia által elnyomott nemzetiségek éltek, hanem csaknem teljes egészében magyarok. Károlyi gróf pacifista kormánya, amely nem merte elismerni a népek önrendelkezési jogát, a jegyzék vétele után lemondott, mert nem akarta vállalni a felelősséget magyarlakta területek átengedéséért. Ilyen körülmények közt a tanácskormány megalakulása az értelmiségben és a tisztikar egy részében nemzeti-bolsevik hangulatot teremtett; a magyar burzsoázia ezért eleinte semmilyen ellenállást sem tanúsított a proletárdiktatúrával szemben. A tanácskormány külpolitikája ennek következtében bizonytalan volt. A kormánynak, ha meg akarta bénítani a belső ellenforradalmi erőket, számolnia kellett ezzel a nemzeti-

bolsevik hangulattal. A kormány gyengeségét fokozta az a tudat, hogy nincs ereje a háború folytatásához, és nem számíthat a nemzeti elnyomás alól éppen hogy fölszabadult szomszédos államok proletariátusának támogatására. Ennek következtében a külpolitikai lavírozás merő ingadozássá vált mindennemű határozott irányvonal nélkül.

A magyar proletariátus öt évvel ezelőtt ilyen körülmények közt lépett a hatalomért vívott harc nehéz útjára. Ez a harc nemcsak katonai hőstettekben bővelkedik, hanem hasznos tanulsággal szolgált a nemzetközi proletariátusnak is, s ami a legfőbb, a magyar proletariátus óriási szolgálatokat tett a nemzetközi forradalomnak és erődjének, Szovjet-Oroszországnak.

Franchet d'Esperey monarchista francia tábornok, a Magyarország elleni hadműveletek fő szervezője, azt írja visszaemlékezéseiben, hogy éppen befejezte az Oroszország elleni hadműveletek tervét, és hozzálátott, hogy előkészítse a csapatok átcsoportosítását Besszarábián keresztül, amikor Magyarországon kitört a proletárforradalom, amely felborította a francia katonai párt Oroszország ellen irányuló terveit.

Nem kevésbé hasznosak azok a tanulságok, amelyeket a Kommunista Intemacionálé második kongresszusa szögezett le. Ezek a tanulságok elsősorban a kommunista pártoknak a hatalomra jutás utáni szerepére és a szociáldemokrácia értékelésére vonatkoznak. A Kommunista Internacionálé a második kongresszuson figyelembe vette ezeket a tanulságokat, amelyeket sajnos eddig még nem mindenki értett meg kellőképpen, nevezetesen a szociáldemokrácia szerepének kérdését illetően, amint azt a németországi események mutatják.

A magyar munkásosztály most már több mint négy éve sínylődik Horthy és a magyar szociáldemokrácia járma alatt. A proletariátus ezer sebből vérezve, szenvedések közepette építi ki a szervezett Kommunista Pártot, amely majd új harcokba, új forradalomra vezeti.

Az a négy és fél hónap, amelyet a magyar proletariátus végigharcolt a hatalomért, nemcsak a Kommunista Intemacionálénak hajtott hasznot, hanem gazdag forradalmi tapasztalatot nyújtott a magyar munkásosztálynak is, amely ma még nem képes önálló akciókra, mivel még nem ocsúdott föl vereségéből. De a sztrájkhullámok, az újabb meg újabb kommunista csoportok fellépése már arra vall, hogy a magyar proletariátus hamarosan be tud állni a nemzetközi proletariátus harci soraiba, és megbélyegzi a II. Intemacionálé vezéreit, akik oly jelentős szerepet játszottak a Magyar Tanácsköztársaság megdöntésében.

Pravda, 1924. március 21.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 136-140. old.

Lesz-e még forradalom Magyarországon?

Amit mi itt kérdés formájában írtunk a cikk élére, azt Magyarország belügyminisztere, Rakovszky Iván állító formában, sőt felkiáltó módban mondotta a magyar nemzetgyűlés általános helyeslése közben. Ügy mondotta: nem lesz többé forradalom Magyarországon!! ![77] A másik nyilatkozat, amely a forradalmat érintően elhangzott Magyarországon az utolsó hónapok folyamán, Nagy Vincének, a Károlyi-kormány volt belügyminiszterének, a Kossuth-párt parlamenti vezérének száját hagyta el: új Októbert akarunk - forradalom nélkül![78]

A Szociáldemokrata Párt álláspontját a forradalom kérdésében nemcsak a magyar proletárdiktatúra ellen való mindennapos gyalázkodás jelzi. Több-kevesebb világossággal megfogalmazta azt a párt központi közlönye, a ***Népszava*** is, mely június 28-i számában, a kivételes állapotok megszüntetését ajánló cikkben a következőket írja:

„Ezzel a kormányzati módszerrel (ti. a kivételes állapottal való kormányzással) a kormány megalapozza, elősegíti azt, ami ellen drákói rendszabályokkal védekezik." Pedig - folyt tovább a tenta a pennából - „gazdasági, szociális és kulturális téren annyit lehetne alkotni, hogy nyomban feleslegessé válna minden erőszakos módszer, minden kivételes hatalom"[79].

Elvi különbség nincsen a Rakovszky Iván belügyminiszter, a Kossuth-párti Nagy Vince és a Szociáldemokrata Párt forradalmat illető nyilatkozatai között.

Csak a forradalom ellen alkalmazandó módszerek és eszközök dolgában mutatkozik közöttük eltérés. A magyar társadalom jövője ilyen alapvető kérdésének felvetésekor - ha nem volt, jelenlegi vagy jövendő belügyminiszter az ember - rápillant a nemzetközi imperialista fejlődés tényeire is; mert ezeknek az utolsó két évtizedben néhány alkalommal döntő befolyásuk volt Magyarország sorsára. Ilyen alkalmak voltak: ***a)*** Bosznia annexiója, a világháború bevezetése, ***b)*** az imperialista világháború s az antantimperializmus győzelme, az októberi és márciusi forradalmak be-

vezetője, ***c)*** a Vix-jegyzék, ***d)*** a cseh és román hadjárat a Magyar Tanácsköztársaság ellen, Horthy uralmának és a trianoni békének bevezetője, ***e)*** a kisantant parancsa, a budaörsi csata[80] idején és a Habsburg-ház trónvesztetté nyilvánítása, ***f)*** a szanálás az utódállamokhoz csatolt magyarság védelméről való lemondással, Magyarországnak Smith Jeremiás trónraültetése által jelképezett félgyarmati sorba jutásával.[81]

Ezek csak a legfontosabb tényei annak a befolyásnak, melyet a nemzetközi imperializmus Magyarország sorsára gyakorolt. Felhozhatnók még azt is, hogy a Bethlen-kormány szerződést kötött Szovjet-Oroszországgal. Ez a szerződés nyersanyagszállítás és megrendelések formájában munkához juttatta volna a nagyipart és a sok tízezernyi egészen vagy félig munkátlan dolgozót. Ettől a szerződéstől a Bethlen-kormány angol nyomásra táncolt vissza lassú csárdás ütemben.[82]

Mindezek a tények ékesen bizonyítják, hogy Magyarországot a nemzetközi imperializmus és nemzetközi forradalom hatóköréből sem a forradalom, sem az ellenforradalom, sem pedig a konszolidáció nem bírták kivonni.

Csonka-Magyarország nem önmagát kielégítő nemzetgazdasági egység. Ha ugyan valóban nemzetállammá is lett, mióta az antantimperializmus leberetválta róla az elnyomott idegen nemzeteket, sőt jócskán hozzáborotvált az utódállamokhoz az elnyomott magyarokból is - mégsem lóg a levegőégben nemzetiszín pántlikákon. Sőt inkább a távolabb (Anglia, Franciaország) és közelebb (Csehország, Jugoszlávia, Románia) fekvő nagyobb és kisebb imperialista államok kötőféke tartja. Részese, mégpedig szenvedő részese annak az egységes, csak Szovjet-Oroszország által megszakított láncnak, amelyet a nemzetközi finánctőke kovácsolt össze az elnyomó és elnyomott, a rabtartó és rabszolga meg félgyarmati sorban levő nemzetek imperialista rendszerének formájában. Ebből pedig az következik, hogy Magyarország jövendőjét, tehát azt a kérdést is, hogy lesz-e még forradalom Magyarországon, nem az dönti el, hogy a jelenlegi belügyminiszter rendőreinek és csendőreinek, vámőreinek és folyamőreinek kardjára s a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezetek szájára csapva kijelenti, hogy nem lesz többé forradalom Magyarországon. Az sem, hogy a volt forradalmi belügyminiszter, a forradalomtól megcsömörlött kispolgár ma kijelenti, hogy forradalom nélkül akarja az Októbert, mintha a pincérnek mondaná, a virslit pedig ezentúl torma nélkül hozza. Még az sem, hogy a Szociáldemokrata Párt azt hiszi és hirdeti, hogy a gazdasági, szociális és kulturális reformokban, melyek különben nem is volnának rosszak, ha rögtön megvalósítanák őket, megutálta a forradalom ellenszerét. Nem is csak a belső forradalmi erők döntik el ezt a kérdést, hanem belejátszódnak az eldöntésébe a nemzetközi forradalom erői is. Ezek is

beleszólnak abba, vajon feltámadás reménye nélkül halt-e meg Magyarországon a forradalom, vagy sem?

A nemzetközi imperialista fejlődés erői pedig új háborúkat, a nemzetközi munkásmozgalom fejlődésének tényei új forradalmakat jósolnak. Ezektől a háborúktól és forradalmaktól Magyarország éppúgy nem izolálhatja el magát a jövendőben, amint nem bírta elbástyázni magát előlük a múltban.

De függetlenül attól, hogy mit gondolnak gyönyörű egyértelműséggel Rakovszky Iván és Nagy Vince meg - ha ugyan gondol még valamit - Vanczák János Magyarország jövendőjéről, az ország társadalmának belső erői is mást mondanak, mint ők.

A MAGYAR FORRADALMAK ÖRÖKSÉGE

A két magyar forradalom - az októberi és márciusi - nem oldották meg a magyar társadalomnak egyetlen alapvető belső kérdését sem, amely szerepet játszott a forradalmak kitörésében. Az októberi azért, mert nem akarhatta a végleges megoldásokat, a márciusi azért, mert legyőzte a nemzetközi imperializmus. Ezek a megoldatlan kérdések a magyar uralkodó osztályoknak és a kispolgári demokráciában képviselt rétegeknek átkos öröksége. Ez az örökség nagyjában a következőkből áll:

1. A hatalom szerkezete és formája, melyet a márciusi forradalom idején meglazult, a proletárdiktatúra által részben lerombolt állami apparátus helyébe voltak kénytelenek építeni a vagyonos osztályok. A költséges és önállóságához ragaszkodó, nyíltan parazita katonai és bürokratikus apparátus, mely lényeges akadálya a polgári demokrácia irányában való minden lépésnek, az általános, titkos választójognak. Ide tartozik a megoldatlan királykérdés, a Habsburg-probléma,[83] annak nemzetközi vonatkozásaival együtt.

2. A földkérdés, amelyet sem a forradalom, sem az ellenforradalom nem oldottak meg, s még kevésbé oldja meg a feudális földbirtokmegoszlás fenntartásában érdekelt nagybirtok és a vele szövetkezett nagyipar által vezetett konszolidáció. Ennek folytán teljesen kielégítetlen a túlnyomóan proletár és félproletár és csak kis részben kisgazda és zsíros-paraszt elemekből álló parasztság, melynek birtokos része a háború és a forradalom alatt megszabadult ugyan adósságaitól, de most újból kezd eladósodni.

3. A hatalomba már belekóstolt munkásosztály, mely a hatalom magasságából a teljes jogtalanság mélyére bukott. Ez a munkásság kilátástalan nyomorúságba süllyedve, végsőkig megalázva, a saját testén tapasztalta a proletár- és burzsoá diktatúra közötti különbséget, s a fehérterror bele-

verte a bosszú vágyát. Ájulásba ejtése, letiprása még a szociáldemokrácia segítségével se sikerült hosszú időre.

4. Egy épségben maradt nagybirtokos osztály, melynek a nagyipari tőkésekkel finánctőkévé egyesülése igen előrehaladott, anélkül, hogy a feudalizmus maradványai eltisztítódtak volna a fejlődés útjából. Ezeknek az osztályoknak ugyancsak megvannak a maguk forradalmi tapasztalatai. Éppen ezért minden társadalmi változással, a demokráciában érdekelt rétegek követeléseinek kielégítésével szemben nagyobb ellenállást tanúsítanak, mint valaha is.

5. A városi és falusi kispolgárság, a parasztság és kispolgárság felsőbb rétegei, melyeket a forradalom nem elégített ki, s amely az ellenforradalomban sem ért rá magát kielégíteni. Ezeknek a rétegeknek egy része az infláció idején elszegényedett, a nagyipar árai és a bankuzsora elkeserítik, s duplán érzi a finánctőke nyomását, mert a forradalom bukása után, mint a fehérterror szociális támasztéka, abban az illúzióban élt, hogy ő a hatalom birtokosa.

6. A forradalom bukása után és e bukás folytán bekövetkezett trianoni béke[84], mely minden burzsoá uralom számára életképtelenné tette az országot. Gazdaságilag életképtelen az ipar fogyasztóterületeinek és nyersanyagforrásainak elvesztése folytán, szociálisan és belső politikailag az uralkodó osztályok szempontjából minden demokratikus átalakításra alkalmatlan (a lakosság 52 százaléka proletár, s emiatt Bethlen kijelentése szerint lehetetlen az általános, titkos választójog), nemzetközi-politikailag az elszakított területek magyarságának irredenta mozgalma folytán a környező kis, de nagyétvágyú imperialista államok számára szövetségképtelen. Mind e körülmények az országot gazdaságilag és politikailag teljesen kiszolgáltatták a szanálásnak nevezett hitelező uralom számára.

Az osztályok közötti erőviszonyok változtak. Hol a forradalom kárára, hol annak javára. De a kérdések, melyeknek döntő részük volt nemcsak a márciusi, de az októberi forradalom előkészítésében is, újakkal megtoldva ma is megoldást követelően meredeznek az uralkodó és elnyomott osztályok elé.

A MAGYAR DEMOKRÁCIA SORSA

Mi történik ma Magyarországon a társadalom és hatalom szociális szerkezetének változása dolgában ? Ez a kérdés igen fontos. Sőt, azt mondhatnék, hogy a legfontosabb. Anélkül, hogy erre a kérdésre feleletet adna önmagának, egy lépést sem tehet előre a munkásosztály, ha a lépés alatt nem az iránytalan jobbra-balra bukdácsolást, helybenjárást értjük. Fontos azért is, mert enélkül nem látja a munkásosztály az előtte levő perspektívát, ha

perspektíva alatt nem a mellénygombokon való számolgatást értjük, hanem a politikai és gazdasági fejlődés alapirányait, amelyek meghatározzák az ország jövőjét, a feladatokat, a cselekvés irányát, jellegét, módját és formáját.

Magyarországon ma a társadalom és hatalom szerkezetének olyan eltolódása folyik, amely befejezés felé viszi a banktőkével egyesült nagybirtok és nagyipar uralmának teljes és külső formáiban is megnyilatkozó visszaállítását. Ez a folyamat azt is jelenti, hogy az ellenforradalom szociális támasztéka és az általa mozgatott tömegeket alkotó parasztság és keresztény városi kispolgárság utolsó hatalmi pozícióiból is kiszorítódik (tények: a „lázadozó" kisgazdáknak minden vesztegetés nélkül való leintése, a Wolff-Sipőcz-uralomnak a Ripka-Bárczy-uralommal való felváltása a fővárosban). Azt is jelenti továbbá ez a folyamat, hogy a tisztikar és a bürokrácia, mely az ellenforradalom idején a vagyonos osztály szervezetlensége folytán a burzsoá diktatúra rendes állapotához viszonyítva kivételes hatalmi pozíciókra tett szert, visszaszorítódik a „konszolidált állapotok" idején megillető helyére. (Tények: Horthy kijelenti egy amerikai újságíró előtt, hogy fáradt, nem ragaszkodik a hatalomhoz, s gazdálkodni vágják ősi birtokán; bár lassú tempóban folyik, de mégis megindult a bürokrácia leépítése.)

A küzdelmet csendben és a társadalom minden megrázkódtatása nélkül akarja mindvégig megvívni a finánctőke. Azért ragaszkodik ehhez a harci módszerhez és formához, még a céljait előmozdító politikusoknak, mint például Beniczkynek elárulásával[85] is, mert:

1. Nem akarja erősebb ellenállásra provokálni a hatalmi pozíciókból már teljesen kiszorult parasztságot és városi kispolgárságot, a tisztikart és egyéb különítményi maradványokat, Horthy kormányzói székének tartóoszlopait. Nem ellenségnek akarja őket, hanem uszályhordozóknak. (Ilyen módon elérte például azt, hogy a fajvédők vezére, Gömbös Gyula nyíltan feladta intranzigens szabad királyválasztó álláspontját.[86])

2. Nem akar nyílt harcot, nem akarja megzavarni a társadalom egyensúlyállapotát, nehogy a két forradalom által felvetett, sőt a fehér ellenforradalom idején bizonyos szerepet játszott kérdések (földreform, a parasztság és a kisipar védelme a bankuzsora ellen, a közigazgatás állapota stb.) újból fölvetődjenek és kiélesedjenek.

4.[87] Nem akarja, hogy a munkásosztály tömegei megmozduljanak, mert az ilyen megmozdulásról nem tudni hol áll meg, kit hogyan talál meg.

A nagybirtok és nagytőke szekértolójának szerepét játszott, majd a szekértolóból kölöncsorsra jutott demokratikus blokknak taktikáját is túlnyomó részben ezek a szempontok határozták meg. Ez magyarázza meg, miért tért vissza az ellenzék a parlamentbe (a passzivitás a nagybirtok szemében forradalmi eszköz!). Ez magyarázza meg, miért tette lábhoz a fegyvert

s miért tartja ott mindmáig a Somogyi-Bacsó-kérdésben.[88] Ez az oka annak, hogy a Szociáldemokrata Párt tevékenységét kizáróan parlamenti térre korlátozza, s az utcát, a budapesti utcát(!) kiszolgáltatta nyálas szájú fajvédő diákok számára. Ezért szavazott a demokratikus blokk,[89] benne a Szociáldemokrata Párt is, a főváros közgyűlésén a Bethlen-kormány főpolgármester-jelöltjére, Ripkára, a „Himnusz" hangjai mellett. A demokratikus szövetség legitimista tagjai Vázsonyin és Szilágyin keresztül az uralmát visszaállító nagybirtok és nagytőke diktálja a politikai cselekvés módját és formáját, az egész taktikát a Károlyi Mihály programján élősködő, magát néha a parasztság képviselőjének kijátszó, de a falura, a parasztra az aszfalton született kispolgár megvetésével tekintő Kossuth-pártnak és a Szociáldemokrata Pártnak.

Röviden úgy foglalható össze jelképesen a nagybirtok és nagytőke taktikája az uralmának teljes helyreállításáért folyó küzdelemben:

- Nem dobjuk ki Horthyt a kormányzói székből, csak kicsúsztatjuk a kormányzói kalpag alól.

Ennek a taktikának két agitációs jelszava van:

i. A legitimizmus,[90] 2. a demokrácia.

A legitimizmus a gyűjtőjelszó. Ezt a jelszót osztályközöttinek, pártfelettinek hirdetik, amint hirdette Tisza István az agrárérdekek (értsd: nagybirtokérdekek) védelmének jelszavát a háborúk előtt. Ez a jelszó mégis elsősorban a vagyonos osztályok közötti belső használatra van szánva. A demokrácia a kisegítő jelszó szerepét játssza. Ennek az a célja, hogy a kispolgári demokrácia pártjait (a Szociáldemokrata Pártot is) a nagybirtok és nagytőke szekerébe fogja. Rákosi Jenő, aki Tisza idejében, a „nemzeti agrárérdekek védelmében" tanulta ki ezt a taktikai mesterséget, a ***Pesti Hírlap*** június 23-i számában a körmendi legitimista zászlóbontás[91] ellen „frondőrködve"[92] a legitimitás és demokrácia jelszavait a következő bűvészkedéssel köti össze:

„... A legitimitás nem egy osztály, nem egy párt, nem egy felekezet és nem válogatott párttagok hitvallása... nem tarthatom zászlóbontásnak a körmendi gyűlést már összeállításánál fogva sem. A meghívottak némi polgári eleme mellett mégiscsak egy exkluzív társaság volt ott együtt. Ha zászlót bontunk, annak országos jelleggel kell bírnia, minden elkülönítést kerülnie kell, sőt ad oculos[93] kell demonstrálnia Apponyi Albert beszédének azt a mondását, hogy csak a nemzeti királyság a biztosítéka a demokratikus Magyarországnak... mert hiszen a király mindünk felett áll s mindnyájunk királya, nemcsak a grófoké, a püspököké, az antiszemitáké, hanem a liberálisoké is, de még a szociáldemokratáké is."

A régi jó „nemzeti érdek" helyett most a demokrácia uralkodó jelszava a kötőfék, amellyel a nagybirtok és nagytőke most már az egész kispolgári demokráciát (a szociáldemokráciát is beleértve) a nyerge alatt tartja. Ezért

kerül a demokrácia, az általános, titkos választójog most fokozott mértékben arra a sorsra, amelyben része volt a háború és forradalmak előtt: áldozata lesz az uralkodó osztályok és a demokráciában érdekelt rétegeket képviselő pártok különböző parlamenti és választási kombinációinak.

A demokrácia és az általános, titkos [választójogi legitimista ellenzéki „hívei" megegyeztek rövid ellenzéki kiruccanás, a fokosnak egy-kétszer óvatosan a padlásgerendához verdesése után a demokrácia és az általános választójog legitimista ellenségeivel: Bethlen Istvánnal és társaival. A passzivitásból kilépett demokratikus blokk parlamenti fecsegése ezek után mit sem változtatott azon az általános választójogi tervezeten, melynek értelmében a választójog nem lett se általános, sem titkos.

Ugyanaz a taktika, mely a háború előtt lehetetlenné tette, hogy az ipari és mezőgazdasági munkásság választójoghoz jusson, hogy a feudalizmus maradványai eltakarítódjanak Magyarországon, hogy a nagybirtok és nagytőke uralmát egy kispolgári demokrácia váltsa fel, ugyanaz az árulással is felérő szociáldemokrata taktikai értelmetlenség és tehetetlenség juttatta újból kátyúba az általános, titkos választójog és a kispolgári demokrácia szekerét. (Az igaz, hogy ma már az imperializmus szakaszában, a két forradalom és az ellenforradalom után, máshova mint kátyúba nem is igen juthatott.)

Ennek a szociáldemokrata (tisztesség ne essék szólván) taktikának jellemző vonásai nagyjában a következők:

1. A munkásosztály szövetségeseinek kizárólag a városi burzsoáziában (de nem kizárólag a városi kispolgárságban) való keresése.

2. A parasztság, sőt még a fél- és egészen proletár mezőgazdasági népesség (törpebirtokosok, napszámosok és cselédek, kisbérlők) érdekeinek teljes elhanyagolása vagy éppen ellenséges szemlélete; aszfaltba ragadt tiszta városi orientáció.

3. Az egész taktikának tisztán parlamenti kombinációkra való felépítése. Ennek következtében a Szociáldemokrata Párt sohasem tudta magát elszánni egy a parasztság és kispolgári elemek alsó rétegeinek vezetésére is alkalmas szélesen megalapozott forradalmi proletár - osztálypolitikára. Ehelyett a munkásság erejét - úgy mint a községi választásoknál is - „szövetségképes" politikai polgári pártok „szervezésére és egyesítésére" használja föl. Ha nem a polgári pártokat szervezné, hanem megfelelő politikával ezeket a tömegeket társadalmi szervezeteik révén mozgásba hozná, úgy vezetni tudná őket közvetlenül. A pártokká szervezés révén e tömegeket felső vezető rétegek útján az egyesült nagybirtok és nagytőke uszályába juttatja és a szövetségesek viszik magukkal ide a munkásságot is.

Ez a taktika viszont egyenes következése annak a célkitűzésnek, amelyet a szocializmus helyett a munkásosztály elé terveit a szociáldemokrácia. Ez a célkitűzés:

A goromba, rablómódszerű, a feudális rendszer maradványaival átszőtt gazdaságot s durva eszközökkel dolgozó hatalmat „kulturált" kapitalizmussal és nem „kivételes eszközökkel dolgozó hatalommal" (még csak nem is köztársasággal) fölváltani.

Ez valamikor, talán a hetvenes, a nyolcvanas években, olyan cél lehetett volna, amelyet a szociáldemokrácia és a kispolgári demokrácia egyéb elemei mai erejükkel és módszereikkel elérhettek volna. Akkor azonban a demokráciának ezek a feltételei hiányoztak Magyarországon. Manapság azonban sem ebből a célkitűzésből, sem ebből a taktikából nem születhetik meg már az általános, titkos választójog, a demokrácia, amikor a nagybirtok és nagytőke egyesülése a bankokon keresztül annyira haladt előre, hogy a malmok némelyike - mint Szterényi József írta nemrégiben a ***Neue Freie Pressében*** - saját mezőgazdasági üzemben való gabonatermelésre rendelkezik be, amikor a bankok saját üzletük sérelmét látják a földreformban és nem a feudális nagybirtok felosztása az aktuális kérdés, hanem az, hogy miként jussanak vissza a föl nem osztott váltságföldek a nagybirtokosok meg a bankok kezére.

Az általános választójog újabb megbuktatása Magyarországon, a demokrácia sorsa csak megerősíti azt az általános nemzetközi tapasztalatot, hogy a kapitalizmus bizonyos fokának elérése után, amikor a banktőke felszívta a maga uralma alá a nagybirtokot is és a nagytőkét is, a feudalizmus maradványait eltörölni, a demokrácia kérdését megoldani nem bírják a kispolgári pártok. (Tehát a Szociáldemokrata Párt sem.) Csak olyan párt vezetése alatt tudja megoldani ezeket a munkásosztály, melynek közvetlen célkitűzései nem állanak meg a „kulturált" kapitalizmusnál, olyan párt harcravezetése alatt, melynek harci módszerei nem állanak meg a „fennálló törvényes rend" korlátainál (de tud mozogni e korlátok körülzárta területen is). Olyan munkáspárt, mely nem „szervez" magának vezetőket kispolgári pártok vagy azok blokkja formájában, hanem támaszkodva a forradalom által meg nem oldott - s <u>amint</u> a példa mutatja, másképp mint forradalmi úton meg nem oldható - kérdésekre - e kérdésekből folyó részletkövetelésekért való részletharcokban forradalomra tudja gyülekeztetni a proletariátust a városokban és falvakban egyaránt, s maga után tudja vezetni mint a munkásosztály szövetségesét, <u>mint</u> a forradalom tartalékát, a parasztságot és a városi kispolgárság elnyomott és kizsákmányolt rétegeit a nagybirtok és nagytőke elnyomó és kizsákmányoló uralma ellen.

A Szociáldemokrata Párt - nem ilyen párt.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt - programja szerint osztályharci párt - politikai ábrázata nem elég világos még ahhoz - nem is válhatott azzá ilyen rövid idő alatt -, hogy ítéletet lehetne mondani arról, vajon részese és milyen részese lesz ennek a harcnak.

A kétségnek még árnyéka sem férhet ahhoz, hogy ezt a harcot - a

demokráciáért, az általános választójogért, a köztársaságért folyó harcot is - csak a Kommunista Párt vezetheti, melynek célkitűzései, a harc eszközeiről és módszereiről való felfogása egyedül alkalmasak ennek a harcnak vezetésére.

A MUNKÁSMOZGALOM HELYZETE ÉS ÁLTALÁNOS FELADATAI

A magyarországi munkásmozgalomban az élénkülés kezdetének jelei mutatkoznak. A szakszervezetekben erősödik az ellenzéki mozgalom. Néhol (szabók, cipészek) már győzni is megtanult, néhol még nem jutott el idáig (famunkások, festők). Az ellenzék egyszerűen nem akarja alárendelni a munkásság gazdasági érdekeit egy parlamenti, burzsoá pártokkal való koalíciós politikának. Annak a szociáldemokrata politikának, amely „koalícióképesség" kedvéért bármikor és bárhol hajlandó lefékezni a bérharcokat, sőt eladja a munkások egyesülési jogát is (vasutasok és földmunkások egyesülési szabadságának eladása a paktumban). A munkásságnak minden oka megvan, hogy ne engedje gazdasági helyzetének javítását feláldozni parlamenti kombinációk kedvéért rettenetesen nyomasztó körülmények között. (Munkanélküliség vagy heti 30-38 órás munkaidő s ezzel párhuzamosan a nyolcórai munkaidő megszűnése, 9, 10, 11, sőt néhol 12 órára emelése; a bizalmirendszer semmibevevése az üzemekben, a békebér 58 százalékát kitevő órabérek 40-50 százalékos fogyasztáscsökkenés, teljes lerongyolódottság.)

A forradalom óta a munkásosztály szerkezetében változások állnak be. A munkásarisztokrácia szerepét betöltő legkvalifikáltabb szakmunkásréteg, mely amúgy sem volt túlságosan széles Magyarországon, lesüllyedt gazdaságilag és társadalmilag. A mélyebben fekvő proletár rétegek újabb munkáselemekkel gyarapodtak, különösen az új iparágakban (textilipar, vegyiipar), akiket a faluból űzött ki a nagybirtok. Általában számbelileg gyarapodott a proletariátus Csonka-Magyarországon.

A szakszervezeti bürokrácia elhájasodott és egész csomó új intézmény szervezése révén (fogyasztási szövetkezet különböző intézményei, bank, biztosító stb.) kiszélesítette önmagát. Ezzel egyúttal növelte a távolságot önmaga és a szervezett munkásság alantabb fekvő rétegei között. Az elbürokratásodás fölidézte, éppen a szakszervezeti bürokrácia és a tömegek közötti távolság folytán a szakszervezetek szakadásának veszedelmét.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt a forradalom és ellenforradalomban részvétele óta lényeges változásokon ment keresztül. Leglényegesebb változások;

1. Képviseletre tett szert a parlamentben, a fővárosi és vidéki önkor-

mányzati szervekben. Ez egyrészről felélénkítette némileg a pártszervezetek munkáját, anélkül azonban, hogy kizárólagos vagy akárcsak főszervezeti formákká tette volna őket. Másrészről nagy lépést jelent a párt további bürokratizálása terén, tehát a parlamenti képviselethez való jutás gyöngíti a tömegekkel való kapcsolatot, növeli a párttagok és a vezető politikusok közötti ellentétet. (Egy-egy képviselő három vagy négy helyről húzott jövedelmet, havi 15-20-25 milliókat, amikor a kvalifikált munkás keresete általában Budapesten nem több 2 millió koronánál.)

2. A szakszervezeti vezetők és politikai vezérek közötti, jórészt személyes egység - a Szociáldemokrata Párt ellenálló képességének egyik fő forrása - a parlamenti frakció, a községi képviseleti frakciók kialakulása folytán, a pártszervezeti munka differenciálódásával erősen halad a meggyengülés felé. Mindenesetre el van vetve a politikai vezetők és szakszervezeti vezetők közötti ellenségeskedés magva. A szakszervezeti érdekeknek a parlamenti politika alá rendelése a tömegek nyomása folytán ellenállást kell kiváltson ez ellen a szakszervezeti bürokráciában is. Ennek viszont a párt és szakszervezetek közötti merev, mechanikus egység lazításához kell vezetnie.

3. A Szociáldemokrata Párt szervezeti szilárdságát meggyöngítette a belső ellenzék és régi, tapasztaltabb vezetői egy részének távolléte. A szociáldemokráciát - vezetői példátlan taktikája, illetve taktikátlansága folytán - szervezetileg szakította a Magyarországi Szocialista Munkáspárt alakulása. Bármennyire is ráfeküsznek erre a pártra összetett erőkkel és egymást támogatják a kormány és a Szociáldemokrata Párt, ennek az új munkáspártnak még a féllegalitása is a Szociáldemokrata Párt legalitásmonopóliumának megtörését jelenti.

A munkásosztály - vagy legalábbis egy része - az ellenzéki mozgalmakból, a tüntetésekből, a Szociáldemokrata Párt szakadásából ítélve - felocsúdott abból a kábultságból, melybe a forradalom bukása és az ellenforradalom csapásai alatt esett. A proletárforradalomnak nemcsak tradíciói, de tanulságai is hatnak már. Különösen a parasztsághoz való viszony, az államhatalom értékét illető tanulságok és - ha talán kevésbé is - a szociáldemokrácia szerepére vonatkozó tanulság. A forradalom utáni első megmozdulásokat jellemző forradalmi romantika tűnőfélben van. Mindinkább szűkül azonban az a kör is, mely kritikátlanul elhiszi, amit a forradalom bukása után a munkásság fülébe ordítottak a szociáldemokrata vezérek és szakszervezeti bürokraták, hogy ti. a munkásosztály bukását az a „bűne" okozta, hogy „igen messze ment". Szélesbedik a kör, mely tudja, hogy a proletariátusnak és a forradalom kommunista vezetésének „bűne" nem ebben, hanem - megfordítva - éppen abban állott, hogy a forradalom néhány alapvető kérdésében nem elég messze ment, de ezt a bűnét is igazolja a saját és a nemzetközi forradalom erőviszonyainak akkori állása.

Ezek mellett nem szabad figyelmen kívül hagyni azt az igen fontos körülményt, hogy Magyarországon a forradalom bukása óta egy új munkásgeneráció nőtt fel, egy olyan nemzedék, melyet a szociáldemokrácia természetét illetően nem csalnak meg a háború előtti Szociáldemokrata Párt történetének egyes harcos epizódjai. Keveset vagy éppen semmit sem hatott rájuk az ellenforradalomban, annak kormányában részt vett Szociáldemokrata Pártnak mérgezett ideológiája. A vereség hatását sem érzik erősen ezek a fiatal munkáselemek, s harci értéküket illetően tapasztalatlanságukat bizonyos mértékig ellensúlyozza harcos önbizalmuk.

A falu proletár és félproletár elemeiről, akik részben alkotó részei, részben legközvetlenebb szövetségesei a forradalmi proletariátusnak, kevesebb határozottsággal lehet beszélni. Bizonyos azonban, hogy ezeknek a helyzete a legkilátástalanabb a mai Magyarországon, akár a földhöz jutás lehetőségét, akár az életszínvonal emelését illetőleg. Nem kétséges az sem, hogy az ország területi szűkülése, a mezőgazdasági munkanélküliség krónikus volta közelebb hozta őket a városhoz. A háború és forradalom óta felnőtt fiatal nemzedék a rétegekben is lényeges eltéréseket mutat a régi generációtól, mely gondolkodás nélkül adta oda magát a zsírosparaszt vezetésének.

Ez új nemzedék - mint Lenin mondotta az orosz munkásmozgalomnak az ellenforradalom utáni új lendülete kezdetén - „megnőtt fizikailag, s most lábra áll politikailag". Minél inkább fognak kommunista sorokba tömörülni - ha a föld alatt is - ezek a fizikailag megnőtt és politikailag lábra állt fiatalok, annál inkább fognak csatlakozni a sorokhoz a vereségverte, régi, tapasztalt harcosok.

Ilyenforma nagyjából a forradalom fő erejének: az ipari proletariátusnak és a forradalom legközelebbi közvetlen tartalékának: a mezőgazdasági munkásságnak és a félig proletár kisparasztságnak az ábrázata Magyarországnak egy olyan helyzetében, amikor a forradalmakat előidéző és a forradalmak által már a megoldás szakaszába vitt összes kérdések nemcsak megoldatlanok, hanem megoldásuk előtt nagyobb ellenállással áll az útban a régi uralmát teljesen helyreállítani készülő, a feudális rend maradványait a finánctőke uralmába átvitt nagybirtokos és nagytőkés osztály, mint azelőtt. Ezek az osztályok, de még a kispolgári demokrácia pártjai is - köztük a Szociáldemokrata Párt is - e kérdések legtöbbjét kerülik mint a bélpoklost, mert ezekre a kérdésekre, megoldási kísérlete közben, a proletárforradalom ütötte bélyegét.

Ezen a helyzeten változtathat a munkásosztály és csak a munkásosztály változtathat. De csak akkor, ha megérti a helyzetből adódó harci feladatokat s harcképessé szervezi a harcvezetés eszközét: a Kommunista Pártját.

A Kommunista Párt vezetése alatt folytatandó harcnak célja marad a

március előtti cél: a munkásosztály és szegényparasztság felszabadítása a proletárdiktatúra útján.

A hatalom mai birtokosa, tehát a munkásosztály és a parasztság ellen folyó harc vezetője, az ellenállás szervezője manapság azonban más, mint volt március előtt. Ezért ma a forradalomnak egy más szakaszát éljük, mint amit éltünk március előtt. Nem a Károlyi-kormányzat félszeg, magát se ide, se oda elhatározni nem tudó kispolgári demokráciája áll velünk szemben, mint hatalom. Ennél erősebb ellenfél, a lehanyatlott s helyét a finánctőkének átadott Horthy-uralom is, még inkább erős a finánctőkének, az egyesült nagybirtoknak s nagyiparnak uralma. Az ellenforradalomnak mind a két rendszerével és módszerével szemben a munkásosztálynak és forradalmi pártjának a munkások és parasztok mozgási szabadságáért kell küzdenie, a mozgási szabadságot kell kikényszerítenie. Ennek a harcnak legfőbb akadálya a kispolgári demokrácia pártjainak leghatalmasabbika, szociális összetételénél fogva munkáspártnak nevezhető, sőt a munkásosztály többségét befolyása alatt tartó Szociáldemokrata Párt. Ennek a pártnak világos célja, lekötve tartani ezeket a tömegeket avégre, hogy megakadályozza a munkásosztály és a parasztság minden forradalmi megmozdulását, likvidálja a forradalmat, s ezen az áron kompromisszumot köthessen a finánctőkével, hogy ez viszont eltakarítsa az ellenforradalom hagyatékából azt, amire már a forradalom ellen neki nincs szüksége s ami a Szociáldemokrata Pártnak a tömegek nyomása folytán kellemetlen.

A feladat: a szociáldemokrácia izolálása a tömegektől, a munkásosztály és a parasztság többségének a Kommunista Párt vezetése alá besorozása a gazdasági érdekek védelméért, a mozgási szabadságért folytatandó mindennapos harcokban.

Ha azt akarjuk, hogy a proletariátus még egyszer uralkodó osztály legyen Magyarországon, s véglegesen felszabadítsa önmagával együtt a parasztságot és kispolgárságot, akkor abban a harcban a parasztságot és kispolgárságot a proletariátusnak kell vezetnie.

A proletariátus diktatúrájához, a munkásság és szegényparasztság uralmához az összes dolgozóknak a proletariátus hegemóniája alatt folytatott harca vezet.

Új Március (Bécs), 1925. július-augusztus. 3-13. old.
Kun Béla: Válogatott Írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 141-155. old.

Tanuljunk a parasztról!

MEGJEGYZÉSEK A PARASZTKÉRDÉSRŐL
IPARI MUNKÁSOK SZÁMÁRA

Abból a hagyatékból, amit tanulságok formájában hagyott maga után a proletárság magyarországi diktatúrája, az ipari munkásság szempontjából egyik legértékesebb rész: a parasztkérdés jelentőségének megismerése. Nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy manapság minden többé-kevésbé öntudatos magyar munkás - olyan, aki kommunistának tartja magát, vagy akár csak útban van efelé - tudja és vallja, hogy a proletárság osztályharca győzelemre jutásának elengedhetetlen előfeltétele: a munkásosztály és a parasztság forradalmi szövetségének létrehozása. Azt is tudják ezek - ugyancsak túlzás nélkül - a jelentősnek mondható ipari munkásrétegek, hogy ebben a szövetségben a vezető szerep, a dolgozók e két osztályának közös harcában a hegemónia a proletárságot illeti meg. Akik pedig szervezett kommunisták vagy azok, akik azért nincsenek még beírva kommunista szervezetbe, mert nem találták meg az irányt, amely elvezet a föld alá űzött magyarországi kommunista szervezetekhez, mindezen felül még azzal is tisztában vannak, hogy a paraszti dolgozókat vezető munkásosztályban a vezetésnek a Kommunista Párt kezében kell lennie.

Az a kérdés most, hogy ennyit és csak ennyit tudni elég-e arra, hogy a proletárság és parasztság kölcsönös bizalmon alapuló, tehát tartós forradalmi szövetségét létrehozhassák a kommunisták? Elég-e ennyit és csak ennyit tudni, hogy az ipari munkásság vezetni tudja a parasztságot? (Ahhoz, hogy egyáltalán vezethesse, még az is kell, hogy a szegényparasztokat előbb kivonja a nagybirtok vezetése alól, amely az úri középbirtokosok, a dzsentri intelligencia, a zsírosparasztok, a kisüstben puhára főzött „csizmás” kisgazda képviselők és a „nadrágos” kisgazdák segítségével a szegényparasztságot erős pórázon hurcolja maga után, melynek minden szála parasztkárból van fonva.) Elég-e ahhoz, hogy a kommunisták jó politikát tudjanak csinálni a parasztság érdekében és a helyes parasztpolitikára támaszkodva eredményes agitációs és szervezői munkát tudjanak kifejteni a szegényparasztság körében a munkásság és parasztság

forradalmi szövetségének létrehozására és megszilárdítására? Mi azt hisszük: nem elég! Távolról sem elég! Hogy mennyire nem elég, annak igazolására nekünk, magyar kommunistáknak, nem kell a szomszédba mennünk példáért. Csak a magyar proletárforradalom parasztpolitikáját kell szemügyre venni, és már meg is találjuk a bizonyítékot.

A MUNKÁSSÁG ÉS PARASZTSÁG SZÖVETSÉGE A MAGYAR FORRADALOM ELSŐ ÉS MÁSODIK SZAKASZÁBAN

A KMP agitációjában a proletárforradalom első szakaszán, a hatalom elfoglalása előtt sem hiányzott a munkások és parasztok forradalmi szövetségének jelszava. íme egy idézet, amely ezt bizonyítja:

„A falu és város közti ellentétet a magántulajdonon felépülő tőkés termelési rend teremtette meg, s ezzel együtt válaszfalakat rakott az ipari és mezőgazdasági proletariátus közé. E válaszfalakat csupán a magántulajdon és a tőkés termelési rend ellen indított közvetlen politikai harcában döntheti le a proletariátus."*

Sok jel vall arra, hogy a KMP a hatalom elfoglalása előtt folytatott alig négyhónapos lendületes agitációjával - a munkások és parasztok szövetsége jelszavával is, meg a föld forradalmi elfoglalásának hirdetésével - meglehetősen széles szegényparaszttömegek rokonérzését keltette föl maga iránt. (A Földmunkásszövetség 1919. januári kongresszusán minden előkészület nélkül és a szövetség egész bürokráciájának ellenére sikerült összehozni egy kis kommunista frakciót; az Oroszország járta parasztok már a hatalom elfoglalása előtt vezető szerepre tettek szert sok faluban; a Bodrog-közben, a mai Podkarpatszkaja Ruszban[94], Hajdúságban és más helyütt is kommunista parasztszervezetek alakultak, és forradalmi úton birtokba vették a földet.)

A magyar forradalom második szakaszán, a Tanácsköztársaság kikiáltása után, a tanácskormány mégis heteken át késlekedett a földkérdés rendezésével általában, és a földkérdést ez után a késlekedés után is a parasztság céljainak és kívánságainak kielégítése nélkül rendezte, röviden szólván: nem osztotta fel a nagybirtokot. Mindez azt mutatja, hogy a munkásság és a parasztság szövetségének forradalmi jelszava sem a munkásosztály öntudatában, sem a kommunisták politikájában és agitációjában nem azt a helyet foglalta el, amely központi jelentőségénél fogva a proletárforradalom stratégiájában megilleti.

* L. ***Szántó Béla:*** Osztályharcok és forradalom Magyarországon. 80. old.

A proletárdiktatúra hibás földpolitikája a munkások és parasztok kialakulni készült szövetségének megerősítése helyett ennek éppen az ellenkezőjéhez vezetett: a parasztságnak a munkásosztálytól az ellenforradalom irányába való eltolódásához. Ez a politika a következő alaphibákra vezethető vissza:

1. A hatalom szempontjainak elégtelen értékelése. - A tanácskormány a „mezőgazdasági termelés folytonosságának" szempontját (helyesebben: illúzióját) fölébe helyezte annak a reális hatalmi szempontnak, amely azt követelte, hogy a nagybirtok felosztásával a szegényparasztság érdekei kielégítődjenek, és a földhöz jutott nagy paraszttömeg ezáltal csontjáig érdekelve legyen a tanácshatalom mindenáron való fenntartásában. (A nagybirtoknak úgynevezett szövetkezeti üzembe vétele, valójában állami kezelése, még az uradalmi cselédekben is olyan hangulatot váltott ki, hogy a forradalmi változás csak abban áll, hogy „urasági cselédekből állami cselédek lettek". A törpebirtokosok és kisgazdák körében a földosztás elmaradása nemcsak általános elégedetlenséget keltett, hanem egyenesen azt a hiedelmet ébresztette fel bennük, mintha a proletárállam az ő parcelláikat is el akarná venni.)

2. A kommunisták - a szocdemekről nem is szólva - nem értékelték eléggé a parasztságnak a magyar társadalomban és gazdagságban való súlyát és jelentőségét általában; nem számoltak azzal, hogy Magyarországon a falu népe az ország lakosságának jókora többsége.

3. A tanácshatalom lebecsülte a parasztság forradalmi értékét; forradalmasításának lehetőségét és e lehetőség terjedelmét is. Nem ismerve föl eléggé a parasztság rétegeződésének alapjait, csak a mezőgazdasági munkásokban, napszámosokban és cselédekben kereste a szövetségest, és így eleve leszűkítette a forradalom tartalékát. A félig proletár törpebirtokosokban és a kisgazdákban csak az árutermelőt látta, aki termékeit adja el és ezáltal ellentétesek az érdekei a proletár fogyasztóéval. Csak azt látta bennük, ami elválasztja őket a proletárságtól. Nem vette észre, hogy a földbirtokmegoszlás feudális rendje, a magyar uralkodó osztályoknak ehhez szabott politikája, az évszázados közös elnyomás és a kizsákmányolás ezeket a rétegeket a munkásosztály szövetségeseivé érlelte, és hogy ez a szövetség a munkásosztály megfelelő parasztpolitikája - elsősorban a földosztás révén - a forradalomban rögtön realizálható.

4. A parasztság forradalmi értékének és társadalmi súlyának általában való lebecsülése azt a következményt vonta maga után különösen is, hogy a munkásosztály lebecsülte a parasztságnak, mint az egyik szövetségestársnak a munkás- és parasztblokkban való fajsúlyát és a szövetségen belül való sajátos értékét. Nem is tudta tehát kijelölni a parasztság helyét és szerepét ebben a szövetségben. Innen származott az a körülmény, hogy a földosztás elmaradásán felül még sokszor követelt olyan intézkedéseket

az ipari munkásság, némely vidéken meg egész sor olyan rendszabályokat is foganatosítottak, amelyek a parasztságra egyáltalán nem voltak tekintettel, és amelyek még inkább lehetetlenné tették a szövetségnek a kölcsönös bizalom alapján való kialakulását. Ebből származott az is, hogy a parasztság között való munka módja és formái (a propaganda és agitáció) ugyancsak hozzájárultak a parasztok elidegenítéséhez.

Mindezeknek a hibáknak elméleti takarója az az alapjában téves (de az akkori időket tekintve érthető) felfogás volt, amely szerint a mezőgazdaság fejlődése a szocializmus felé: mechanikus és egyenes vonalú folytatása a mezőgazdaság kapitalisztikus fejlődésének. Vagyis az a nézet, mintha a proletárdiktatúrában is egyszerűen folytatódnék a kisüzemű parasztbirtokoknak a már nem magán-, hanem állami tulajdonban levő nagyüzemek útján való fölszívása.*

Mindent összevéve: a magyar kommunisták, a magyar ipari munkásosztály, a magyarországi proletárforradalom első, de különösen második szakaszában nem tudták a munkások és parasztok szövetségének jelszavát olyan konkrét gazdasági és politikai tartalommal megtölteni, amely ennek a jelszónak tényleges valóra váltását biztosította volna. Nem tudták a parasztság megközelítésének politikai, szervezési, agitációs módszerét és formáit **megtalálni**. Mindezek folytán nem sikerült a parasztságot forradalmi szövetségesként és a forradalom tartalékaként a proletárság vezetése alatt harcba vezetni a proletárdiktatúra érdekében. Ellenkezőleg az történt, hogy a parasztság jelentős rétegei az ellenforradalom tartalékai lettek. Röviden a kommunisták és a magyar ipari munkásság a proletárforradalom első és második szakaszán nem tudták vezetni a magyar parasztságot.

HOGY ÉPÍTSÜK AZ ÚJ SZÖVETSÉGET?

A további kérdés most az: mit kell tenni avégből, hogy a forradalom új szakaszában az ipari munkásság tudja vezetni a parasztságot ?

Amint a saját történelmünk folyamán egyszer már láttuk, ehhez nem

* Az oroszországi agrárfejlődés a novemberi forradalom, de különösképpen az új gazdaságpolitika (nép) óta megmutatta, hogy a mezőgazdaságnak a szocializmushoz fejlődése a proletárdiktatúrán keresztül nem a parasztság kisajátítása útján, leszegényedése révén keletkező üzemkoncentráció formájában történik, hanem a földigényüket kielégített, jólétben és kultúrában emelkedett parasztság gazdaságainak összeszövetkezése által. Az ilyen szövetkezés révén történő átmenet a nagyüzemi termelésre természetesen meglehetősen lassú fejlődés útján történik, és a parasztság összeszövetkezésének útja nem kényszerrendszabályokon keresztül vezet, hanem a nagyüzemi termelés fölényéről való meggyőzésen keresztül. Ezt Lenin különösen a legutolsó tapasztalatok alapján, éppen halála előtt, élesen kihangsúlyozta.

elég annak tudata, hogy az ipari munkásságot osztályhelyzete, városba tömörítettsége, szervezeti és osztályharcos múltja általában hivatottá teszi a kapitalizmus ellen - s éppúgy a feudalizmus maradványai ellen is - folytatandó minden harc vezetésére. így természetesen a parasztság vezetésére is. Nem elég önmagában még az sem, ha a proletárdiktatúra hibás, helytelen földpolitikája tapasztalatainak tanulságait levonva - most már helyesen, egyedül helyesen - a földosztásért harcolunk, és a nagybirtok elkobzását, a parasztok közt ingyen felosztását, a munkás- és parasztszövetség jelszavát a párt, a munkásosztály központi jelszavává tesszük.

A munkásosztály és parasztság szövetsége Magyarországon nem két párt - egy munkás- és egy parasztpárt - szerződése folytán vagy szövetkezése formájában jön létre. A munkásság és parasztság szövetségét a munkásosztálynak a parasztság érdekében is folytatott harca, a kommunistáknak mindkét osztály érdekeit összefogó és mindkét osztályt közös célokért együttes harcba vezető tevékenysége hozza létre. (Ez természetesen nem zárja ki azt, hogy a forradalom érdekében konkrét célokra a kommunisták valamely parasztpárttal vagy egyéb paraszti egyesüléssel harci szövetséget kössenek.)

Ahhoz, hogy a munkásosztály és a parasztság, amelyeket a Szociáldemokrata Párt és a parasztpártok politikája egyaránt elválasztanak egymástól, közelebb hozódjanak egymáshoz, az szükséges, hogy a munkásosztály a kommunisták vezetése alatt olyan politikát folytasson, amely egészében és részleteiben, távolabbi céljait és közelebbi célkitűzéseit tekintve, egyaránt megfeleljen a szegényparasztság érdekeinek. Ilyen útonmódon el lehet érni, hogy a szövetség gondolata a parasztság körében népszerűsítődjék. Nem kevésbé kell törekedni természetesen arra, hogy a parasztsággal való érdekközösség gazdasági és társadalmi gyökereinek gondos feltárása révén ennek a szövetségnek gondolata az ipari munkásság körében is népszerűsítődjék. A munkásság és parasztság egymáshoz közelítésén túl még két alapvető feladat vár a kommunistákra és általában az ipari munkásokra a parasztsággal való szövetség kiépítését illetően: Az első feladat abból folyik, hogy a kommunisták nemcsak ilyen-amolyan szövetséget akarnak kötni a parasztsággal, hanem forradalmi célokra alakult szövetséget, még akkor is, ha a forradalomnak nem minden percében nyúlnak azokhoz az eszközökhöz, amelyek a forradalom rohamszakaszának különleges eszközei. Még akkor is, ha konkrét akcióik jelszavával olyan követeléseket foglalnak össze, amelyek csak részletei a forradalmi céloknak. A feladat tehát, a parasztságot a forradalom céljaira megnyerni. Türelmes, kitartó munkával, a valóság példáin megtanítani őket, meggyőzni őket arról, hogy a kommunisták által ajánlott forradalmi út az egyedüli

célhoz vezető út. A második: meggyőzni a parasztságot arról, hogy az ipari munkásság nem azért akarja őket vezetni, mert vezető kedvében van, hanem azért, mert a parasztság érdekében áll, hogy ő vezesse a parasztsággal együttes harcot a földért, a gyárért, az elnyomottak és kizsákmányoltak felszabadításáért a kapitalizmus ellen. Ez annyit jelent, hogy jóval azelőtt már, mielőtt a proletariátus pártja, a Kommunista Párt a forradalmi harcában megadná a rohamjelet, bizalmat kell hogy keltsen a parasztságban részletharcai, részletkövetelései útján a munkásosztály, a kommunisták célkitűzései, harci módszerei és eszközei iránt. Meg kell teremtenie - a diktatúra tapasztalatainak felhasználásával és e tapasztalatok ellenére is - a munkásosztály és a parasztság között a bizalom légkörét. Éppen úgy tehát, mint ahogy a munkásosztály harcaiban a kommunisták nem korlátozzák magukat csupán a végső célkitűzésért való közvetlen harcra, hanem harcolnak és egyedül harcolnak a tömegek élén a munkásság mindennapi követeléseiért - részletkövetelések és részletakciók formájában -, éppígy kell a parasztok mindennapi érdekeiért való harcnak is a kommunisták és a munkásosztály állandó tevékenységének tárgyát alkotnia. Csakis ezen részletharcoknak útján állhat helyre a munkásosztály és a parasztság szövetsége, és válhatik éppen ezekben a részletharcokban szerzett bizalom útján a kommunisták vezetése alatt álló forradalmi harci szövetséggé.

Mind a két feladatnak elvégzéséhez az szükséges, hogy a kommunisták és az általuk vezetett ipari munkástömegek ne elégedjenek meg azzal, hogy megtanulták a parasztkérdés fontosságát, a parasztság forradalmi értékelését, és belátták, hogy a földkérdés, a parasztkérdés egyik központi kérdése a magyar forradalomnak. A kommunistáknak, az ipari munkásoknak a parasztkérdés részleteibe kell hatolniok: legnagyobb figyelemmel kell kísérniök a parasztság szerkezetében beálló minden változástól kezdve a parasztságnak minden életnyilvánulását, minden fájdalmát, összes bújátbaját. Csak ilyen részletekbe hatoló állandó figyelemmel lehet megállapítani és a valóság próbakövén újra meg újra ellenőrizni a kommunista parasztpolitika közelebbi célkitűzéseinek és módszerének helyes vagy helytelen voltát, a parasztság szervezési formáit, a köztük való propaganda és agitáció eszközeit és módját. Csak így - ilyen részletekbe hatoló gondos tanulmányozás révén elért munkamódszerek alkalmazásával lehet elérni azt, hogy a kommunistáknak a parasztság érdekeit védő követelései ne csupán visszhangot keltsenek a paraszttömegekben, hanem az a meggyőződés is keletkezzék bennük, hogy szükségük van a vezetésre, és éppen az ipari munkásság vezetésére. Jobban kell ismernie az ipari munkásságnak a parasztot, mint amennyire a paraszt önmagát ismeri, hogy vezetni tudja őt. Be kell hatolni a parasztság lelkének legeslegmélyére, hogy megtaláljuk mindennapi érdekeinek azt a gomolyagát, amelyet lassan-lassan le kell gom-

bolyítanunk, hogy ezen a szálon vezetve bevonhassuk őket a közös érdekekért való forradalmi harc soraiba.

Nem hatoltunk el idáig a forradalom első és második szakaszán. Nem ismertük eléggé a parasztot, és ezért esett a parasztságnak távolról sem eléggé felbecsült súlya a forradalom és ellenforradalom mérlegén - az ellenforradalom serpenyőjébe. Tanulni kell a paraszttól a munkásnak, hogy taníthassa, vezethesse a parasztságot.

Új Március (Bécs), 1925. szeptember. 11-16. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 156-163. old.

Kilenc év távolából

A VÖRÖS ÚJSÁG OLVASÁSA KÖZBEN

Rossz papíron, rossz festékkel nyomott újságok kötete. De úgy lüktet bennük a forradalom láza, mint ahogyan Marat lapja óta[95] egyetlen forradalmi újságban sem dübörgött. A rossz papíron elhalványodhatik a rossz festék, de nem halhat el a forradalom lüktetése, és nem apadhat el a világító fényforrás, melyből a forradalom hagyománya és tanulsága árad, özönlik a magyar munkások és földművesszegények felé ... Ahogy olvassuk ezt a rossz papíron, rossz festékkel nyomott újságot, érezzük, hogy két Március között élünk...

Hiába fojtogattok! - zuhogja az újság egyik januári vezércikke[96] a magyar burzsoázia és szociáldemokrácia arcába a forradalmi ellenállás és támadás tűzesős áradatát. íme kilenc év után is hiába fojtogatják, konszolidálják, szanálják, ütik, verik, börtönzik a magyar proletariátust - él, nő, dolgozik, küzd, szétverődik és újra gyülekezik, újra harcol, mindig harcol a kilenc év előtti ***Vörös Újság*** forradalmas gazdája: a Kommunisták Magyarországi Pártja.

Nem kezdjük újból, sohase is hagytuk el. A Kommunisták Magyarországi Pártjának kilenc esztendő és néhány hónap előtt elkezdett harcai, győzelmei és vereségei úgy mozgatták meg a magyar társadalom alapjait, hogy azokon sohasem épülhet fel ugyanaz és ugyanúgy, aminek lerombolásához hozzákezdtünk kilenc esztendőnek előtte. Az uralkodó nagybirtok és nagyipari tőke konszolidációs politikája szeretné visszaállítani a háború előtti osztályerőviszonyokat, a társadalomnak forradalom előtti rendjét. A konszolidációs politikának szociáldemokrata hangszerelésű jelszava, a: kezdjük újból ugyancsak visszaállítani akar, visszaállítani a munkásmozgalom forradalom előtti módszereit és a munkásosztály forradalom előtti helyzetét. Sem az egyik, sem a másik nem lehetséges. Mind a kettőt nemcsak reakcióssá, hanem utópiává is bélyegzi az, ami kilenc esztendővel ezelőtt, március 21-én történt, amikor a proletariátus a hatalom megragadásával és négy és fél hónapos diktatúrájával meghatározta örökre a

magyar társadalom és osztályerőviszonyai fejlődésének irányát: proletárdiktatúra vagy burzsoá diktatúra.

Hiába konszolidálnak, hiába akarják „újból kezdeni". A munkásosztály, amely hatalmon volt - megváltozott. A kispolgárság, amely azt hitte a diktatúra bukása után, hogy hatalmon volt, megváltozott. Megváltozott a parasztság is, amely részesedett a hatalomban, és tudja, hogy ingyen is lehet kapni földet, sőt csak ingyen lehet megkapni a földet. Erre az alapra, a munkásosztályra, a parasztságra, sőt még a városi kispolgárságra sem lehet többé nyugodt társadalmi berendezkedést építeni. A burzsoázia rendjét azóta, amióta hatalomra jutott és elbukott az összes dolgozó rétegek, az egész dolgozó nép vezető osztálya, a proletariátus Magyarországon, csak ezeknek a rétegeknek ellenére lehet építeni.

Hozhatnak törvényt a „kvalifikált halálbüntetésről", megegyezhet a kormány és a Szociáldemokrata Párt, hogy nem hányják egymás szemére a proletárdiktatúrát és a fehérterrort, újra és újra hazaárulásnak minősíthetik, börtönnel sújthatják a diktatúra emlékének még emlegetését is - március ***21.***, az, ami megelőzte: a harc a hatalomért; az, ami utána következett: a harc a szocializmus építésének lehetőségéért úgy megváltoztatta Magyarország társadalmát, hogy ezt sem forradalom előttire konszolidálni nem lehet, sem osztályharcának módszerét nem lehet visszacsinálni a forradalom előttire.

A harcot csak folytatni lehet! Folytatni a Kommunisták Magyarországi Pártjának harcát a hatalomért. Folytatni - most már tanulságokkal gazdagabban - a harcot a szocializmus építésének lehetőségéért, az új proletárdiktatúra harcainak formájában. Aki nem folytatja, hanem újra kezdi a harcot, mint a szociáldemokrácia ajánlja - az nem harcol, hanem megalkuszik az ellenséggel, meghódol az ellenség előtt. A harc folytatása azonban nem jelenti, hogy mindenben úgy folytatjuk a harcot, mint ahogy elkezdettük. Viszont nem jelenti azt sem, hogy a harc módja, taktikája, eszközei, formái mindenben megváltoztak a KMP, a magyar proletariátus régi harcaihoz képest. A kilenc esztendő, amely eltelt a diadalmas március 21-e óta, az önkritika, éles és kíméletlen önbírálat ideje volt minden fejlődő harcos magyar kommunistára nézve. A hibák megállapításának ideje. Felfedtük a diktatúra hibáit: a Kommunista Párt felolvasztását a formátlan szociáldemokrata tömegekben; parasztpolitikánk végzetes hibáját: a földosztás elmaradását. Megtanultuk, hogy a diktatúra sokkal hosszabb átmenet a kapitalizmus és szocializmus között, mint ahogy azt valamennyi bolsevik hitte annak idején. Megtanultuk, hogy a szocializmus építése nem történik a „haladéktalan szocializmus" szellemében, mint ahogy akkoriban gondoltuk, hanem a hatalmon levő proletariátus vezette szocialista gazdaság és a kapitalista maradványok hosszú harcának for-

májában. Megtanultunk sok egyebet a saját történetünkből, a saját hibáinkból, értékes kincseket halmoztunk fel a proletariátus jövő harcai számára.

De most, kilenc esztendő elteltekor, éppen ideje megállapítanunk, hogy az önkritika nem önmardosás, a magyar munkásosztály diktatúrájának nemcsak hibáiból, hanem erényeiből is tanulhat a proletariátus és szegényparasztság.

Az önkritikából csak az csinálhat önmardosást, aki nem hibákat lát a diktatúrában, hanem az egész diktatúrát hibának tartja. Csak annak van oka marcangolni önmagát az önkritika helyett, aki nemcsak azt látja, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja a március 21-i hatalom elfoglalása közben hibákat követett el, melyet nem volt ideje a nemzetközi imperializmus nyomása folytán kijavítani - hanem azt tartja, hogy a hatalom megragadása történelmi tévedése volt a magyarországi proletariátusnak, a diktatúra kikiáltása maga volt a hiba. Aki ezt hiszi, az csak marcangolja önmagát, kérje nyíltan vagy titokban a bűnbocsánatot a magyar burzsoáziától, a nemzetközi szociáldemokráciától. Március 21-e és a Kommunisták Magyarországi Pártjának azt megelőző lendületes, hallatlan forradalmi energiájú, a politikában végtelen találékonyságot, a taktikájában, a tömegek erejének felhasználásához értést mutató harcai - éppen a forradalmi taktikának mintái. Nemcsak a hibákból, de abból a nagy erényből is lehet tanulni, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja nem mulasztott el, nem szalasztott el a hatalom elfoglalásáig egyetlenegy alkalmat sem, amelyet a hatalom megszerzése érdekében, a hatalomért való harc emelése érdekében kihasználhatott a proletariátus, és nem szalasztotta el a hatalom elfoglalásának lehetőségét. A kilenc esztendő, amely eltelt március 21-e óta, nemcsak általában a munkásmozgalom fejlődésében, de a kommunista pártok szűkebb történetében is azt mutatja, hogy ilyen párt és ilyen taktika nemigen volt a Kommunista Intemacionáléban. A hibáink mellett, melyeket az önkritika éles késével hámoztunk ki e kilenc esztendő alatt, saját történetünkből a magyar és a nemzetközi proletariátus számára - ezt is meg kell állapítanunk. Nemcsak a történeti igazság kedvéért, hanem mint tanulságot a jövőre, hogy ezentúl is úgy fúródjunk bele a tömegekbe, mint ahogy azt a Kommunisták Magyarországi Pártja tette, hogy ezentúl is úgy mozgassuk meg a tömegeket, mint ahogy azt a Kommunisták Magyarországi Pártja tudta, hogy ezentúl se szalasszunk el egyetlen alkalmat sem a hatalomért való tömegharc emelésére, mint ahogy a Kommunisták Magyarországi Pártja azt nem szalasztotta el.

A Kommunisták Magyarországi Pártja története nem szakadt meg a diktatúra alatt sem. A hibát, mely kétségtelenül végzetessé vált a magyar proletárforradalomnak az első diktatúrabeli szakaszában: a Kommunisták Magyarországi Pártjának felolvasztását a szociáldemokrácia

formátlan tömegeiben, s ennek folytán a szakszervezeti bürokráciának, az ellenforradalom legszervezettebb erejének döntő túlsúlyra emelkedését - észrevettük már a diktatúra folyamán. A ***Vörös Újság*** egyik diktatúra alatti számából idézzük azt az irányvonalat, melyet egyik előadásunk befejezésében jelöltünk meg a március 21-én elkövetett hiba kijavítására.

„Röviden összefoglalva: el kell választani a szakszervezeteket a pártszervezetektől, meg kell teremteni a tiszta proletárpártot, meg kell tisztítani a pártot, meg kell erősíteni, szilárddá, egységessé és fegyelmezetté tenni, hogy ebből a proletárpártból elvileg szilárdan megalapozva irányíthassuk a párt politikáját a diktatúra igazgatási és gazdasági szervezeteiben. Ennek a pártnak szervezetei csupán a proletariátus avantgarde-jának (élcsapatának) szervezetei lehetnek. Ennek a pártnak szervezetei kell hogy elvi és elméleti irányítóként szerepeljenek az egész munkásmozgalom minden szervezetében és - ami az egész munkásmozgalomnak megkoronázója - a proletariátus forradalmi diktatúrájában."[97]

Annak is csaknem kilenc esztendeje lesz, hogy ez az előadás elhangzott két évvel a Kommunista Intemacionálé II. kongresszusa előtt, amikor nagy vitákban kezdték tisztázni a kommunista párt szerepét s jó öt-hat évvel a bolsevizálás jelszavának kiadása előtt. A külső imperialista nyomás, a háború, a tornyosuló gazdasági bajok, a tapasztalatok és forradalmi vezető erők elégtelensége nem engedték meg, hogy végrehajtsuk a diktatúra idején azt a tervet, melynek célja a Kommunisták Magyarországi Pártjának újból való szervezeti kiformálása volt. Persze, nem voltak senkinek illúziói abban a tekintetben, hogy a Kommunista Pártnak ez az újból való szervezeti kiformálása nem mehetett volna végbe a „szocialista-kommunista párt" „békés átalakítása" útján. Március 21-én a szociáldemokraták amaz ajánlatának elfogadásában, mely a pártok egyesülésére vonatkozott, az a feltevés játszotta a döntő szerepet, hogy az orosz Vörös Hadsereg Tarnopol táján van már, és sikerülni fog velük egyesülve az egyesült pártból, orosz segítséggel sorra kidobálni a szociáldemokráciának azokat a vezetőit, akik nem hajlandók a mi értelmünkben folytatni a diktatúra politikáját. Amint ebben megakadályozott a hadiszerencsének ellenünk fordulása, úgy vetett véget az antantimperializmus csapása annak a mozgalomnak, mely a Kommunista Pártot a proletariátusnak szélesen szervezett rétegeire, az üzemi munkásságra, főleg a budapesti nagyüzemek (Csepel, Ganz-vagongyár, Albertfalva) bizalmiaira támaszkodva, ki akarta kristályosítani újból abból az alaktalan tömegből, melyet az egyesült szocialista, majd szocialista-kommunista párt jelentett, hogy nyakát tekerhesse a szakszervezeti bürokráciának s elfoglalhassa a szervezetek vezetését. Ezt a feladatot csak később, már a bukás után végezheti el a proletariátus üldözött, de harcát soha fel nem adó élcsapata: a Kommunisták Magyarországi Pártja. El kell végeznie a szakszervezetek szétválasz-

tását a Szociáldemokrata Párttól, el kell végeznie a szakszervezetek meghódítását a szociáldemokrata bürokráciától, a szakszervezetek és az egész munkásmozgalom kommunista vezetés alá helyezését. Naggyá, erőssé, ellenállóvá kell tennie önmagát, a tömegek egyedüli vezérévé, hogy a kommunista vezetés alatt álló munkásosztály vezetőjévé lehessen az összes dolgozó rétegeknek, elsősorban a szegényparasztságnak.

Két Március között ez a feladata a Kommunisták Magyarországi Pártjának. Erre a feladatára erőt meríthet forradalmi múltjából, nemcsak múltjának hibáiból, de erényeiből, érdemeiből is. Erőt meríthet abból, hogy rögtön megalakulása után ki tudta használni a kedvező helyzetet és mert mestere volt a tömegek vezetésének. A hibái tanulságainak értékesítése mellett azt is be kell vésnie kollektív öntudatába, hogy nemcsak a kapitalista rend alapjainak megrendülése, nemcsak a nemzetközi viszonyok kedvező alakulása, nem is az, amit a szociáldemokrata vezérek hirdetnek, hogy akkor nem voltak hajlandók Noske szerepét vállalni a munkásság tömegeivel szemben - hanem a Kommunisták Magyarországi Pártjának helyes marxista politikája, tömegtaktikája és csak az orosz bolsevikok példájával párhuzamba állítható forradalmi lendülete juttatta el a magyar proletariátust a hatalomhoz, a proletárdiktatúrához. A párt szerepének jelentőségét a magyar proletariátus nemcsak abból tanulhatja meg, ami hiba volt: a március 21-én történtekből, hanem abból is, ami felejthetetlen és halhatatlan érdeme a Kommunisták Magyarországi Pártjának. Abból, hogy forradalmi politikával, a tömegek mozgásának nagyszerű kihasználásával, a tömegmozgalom lankadatlan fokozásával, propagandájának és agitációjának a magyar munkásmozgalom történetében első marxista fokra emelésével a hatalomhoz juttatta a dolgozó tömegeket.

És hatalomra kerül újból a tömegek élén.

Új Március (Bécs), 1928. március. 145-148. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 172-177. old.

A magyarországi proletárforradalom tizedik évfordulójára

I

Az októberi forradalom győzelme kellett ahhoz, hogy mindenki megértse az 1905-ös orosz forradalom jelentőségét. „Különösen is annak megértéséhez, hogy az 1905-ös év »főpróbája« nélkül 1917-ben az októberi forradalom győzelme nem lett volna lehetséges."[98] (Lenin.)

A magyarországi proletárforradalom történelmi jelentőségét is csak akkor mérhetjük le valójában, amikor a nemzetközi proletárforradalom korszakának új szakaszában, az új Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság perspektívájából fogunk reá visszapillantani, mint a győztes európai proletárforradalmak magyarországi főpróbájára. Nemcsak a forradalomba vetett törhetetlen hit, hanem a marxista forradalomelmélet legmélyebb mélységeire hatolás kellett ahhoz, hogy valaki az 1905-ös forradalom vereségének vérgőzében is meglássa - úgy, mint ahogyan Lenin látta - a bukott forradalom teremtőerejének korszakalkotó eredményét: a szovjeteket, mint a proletárdiktatúra konkrét formáját. A magyarországi proletárforradalom egész sor különleges vonásának különleges tapasztalata még újabb történelmi kipróbálásra, ellenőrzésre vár. Pozitív nemzetközi jelentőségének értékelése dolgában azonban most, tíz év után is idézhetjük Lenin szavait, melyeket két nappal a magyarországi proletárforradalom győzelme után, 1919. március 23-án az Oroszországi Kommunista Párt VIII. kongresszusán tartott beszédében mondott:

„Eddigelé a szovjethatalom csak a volt orosz impériumon belül, az ehhez tartozó népek között győzött, eddigelé rövidlátó emberek, különösen azok, akik nem tudnak megszabadulni a rutintól, a gondolkozás régi szokásaitól (még ha a szocialisták táborához is tartoztak) azt gondolhatták, hogy csak Oroszország különlegességei hívták életre ezt a váratlan fordulatot a proletár szovjetdemokrácia irányában, hogy ennek a demokráciának a különlegességeiben talán, mint görbe tükörben tükröződnek vissza a cári Oroszország régi különlegességei. De most ez a vélemény alapjai-

ban szétrombolódott... Ha addig azt mondták rólunk, hogy mi bitorlók vagyunk, ha 19x7. év végén és 1918. év elején a mi forradalmunkra vonatkozóan nem volt más szava a burzsoáziának és sok hívének, mint erőszak és bitorlás, ha most is szerteszállanak a hangok, amelyek ostobaságát mi nemegyszer bebizonyítottuk, hogy a bolsevik hatalom az erőszakon alapszik, ha ilyen értelmetlenségeket lehetett ismételgetni régebben, úgy Magyarország példája az ilyen beszédeket elnémulásra kényszeríti... A magyarországi forradalom nehézségei óriásiak. Ezt az Oroszországhoz képest kis országot sokkal könnyebben megfojthatják az imperialisták. De bármilyenek is legyenek ezek a nehézségek, amelyek kétségtelenül még előtte állanak Magyarországnak, mi ebben az esetben nemcsak a szovjethatalom győzelmével állunk szemben, hanem erkölcsi győzelmünkkel is. A legradikálisabb, a legdemokratikusabb, a kompromisszumokra leghajlandóbb burzsoázia elismerte, hogy a legnagyobb krízis pillanatában, amikor a háborúban kimerült országot új háború fenyegeti, a szovjethatalom történelmi szükségszerűség, elismerte, hogy olyan országban nem lehet más hatalom, mint a szovjetek hatalma, mint a proletárdiktatúra."[99]

A magyarországi proletárforradalom győzelme, a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása előtt alig két héttel alakult meg a Kommunista Intemacionálé.[100] Ennek az alakulásnak világtörténelmi jelentősége éppen abban állott, hogy megkezdte nemzetközi méretekben az életbe átvinni Marx jelszavát, mely [szerint] „a szocializmus és a munkásmozgalom évszázados fejlődésének összegezése volt a jelszó, amely a proletárdiktatúra fogalmában fejeződik ki"[101] (Lenin). A Kommunista Intemacionálé világtörténelmi feladata végrehajtásának első lépése volt a magyarországi proletárforradalom győzelemrevitele, a Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság megalapítása. Ez a legelső már most is kétségtelenül megállapítható nemzetközi jelentősége a magyarországi proletárforradalomnak, a Kommunista Intemacionálé világtörténelmi hivatásának perspektívájából tekintve.

II

A magyarországi proletárforradalomnak azok a stratégiai és taktikai tanulságai, amelyeket hibáiból vont le - elsősorban a magyarországi kommunisták bolsevik önkritikája és a Kommunista Intemacionálé -, közkincsei nemcsak a magyarországi, hanem az egész nemzetközi forradalmi munkásmozgalomnak. Ezek a hibák elsősorban éppen arra vezethetők vissza, hogy a magyarországi proletárforradalom mögött nem állott olyan „főpróba", mint aminő az októberi forradalom mögött volt az

1905-ös forradalom: A Kommunisták Magyarországi Pártja a proletárforradalom győzelme előtt négy és fél hónappal alakult és kezdte el harcát. Olyan munkástömegek körében folytatta lendületes forradalmi agitációját, amelyekből nem hiányzott ugyan a forradalmi szellem, a forradalom akarása, de amelyek minden forradalmi tradíció nélkül, reformista iskolában nőttek fel. A magyarországi munkásmozgalomból hiányzott nemcsak a marxista elmélet általában, de hiányzott annak a kérdésnek még feltevése is, hogy milyen erők és milyen kérdések megoldására törekvés hajthatja Magyarország dolgozó népét - élén a munkásosztállyal - a forradalom irányába. A magyarországi szociáldemokrácia a cári Oroszországhoz gazdaságilag és politikailag sok tekintetben hasonló szerkezetű államban soha föl sem tette a burzsoá demokratikus forradalmi átalakulás kérdését, még kevésbé természetesen a szocialista forradalmat, a proletárdiktatúrát. A munkásosztály hegemóniájának kérdése a forradalomban természetszerűen éppoly ismeretlen volt előtte. Parlamenti képviselet nélkül is a parlamenti kretenizmus pártja volt. Célkitűzése a munkásosztály számára: a demokratikus reform volt, a burzsoázia hegemóniája mellett.

A demokratikus burzsoá forradalom vezetője 1918 októberében nem a Szociáldemokrata Párt volt. Ez a párt több-kevesebb vonakodás után legfeljebb jóváhagyta a háborús összeomlást követő forradalmat, melynek elhárítása érdekében minden lehetőt és lehetetlent megtett egészen addig, hogy vezetői miniszteri tárcát vállaltak a forradalom likvidálására alakítani szándékolt kormányban. Pedig az egyetlen osztály, amelyet a forradalom többé-kevésbé szervezetten talált, s amely a katonai paraszttömegekkel együtt mégis minden vezetés nélkül megdöntötte a Habsburg-uralmat: a munkásosztály volt. A háborús összeomlás a magyar burzsoáziát csaknem teljesen a régi Magyarország romjai alá temette. A háborús vereség a szó legteljesebb értelmében vett nemzeti vereség volt a burzsoázia minden rétege és természetesen a félig feudális rétegek számára is. Nemcsak az idegen nemzetek elnyomásának lehetősége szűnt meg számukra a háborús összeomlás folytán, hanem előreláthatólag a magyarság egy tekintélyes része is idegen nemzeti elnyomás alá kellett hogy kerüljön.

Ebben a helyzetben a Szociáldemokrata Párt lett mentőhorgonya a magyar burzsoáziának, sőt a feudális maradványok képviselőinek, a kapitalizmushoz még nem teljesen hozzáfejlődött nagybirtokos rétegeknek is. A forradalomra fel nem készült munkásosztálynak többsége vállalkozott is eleinte erre a feladatra, folytatva, sőt kiterjesztve a háború alatti osztályegyüttműködés politikáját a „forradalmi demokráciában”,mely természetesen nemcsak a kapitalista magántulajdon, hanem - éppen ennek fejlettsége folytán - a félig feudális maradványok védelmezője is lett. A Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulása nem sokkal a forradalom kitörése után forradalmi vezetéshez juttatta azokat a munkástömegeket,

amelyek nem voltak hajlandók a magyar burzsoázia és a félig feudális rétegek uralmának megmentését vállalni. A szovjethatalom, a fegyveres felkelés jelszavai szédítő gyorsasággal terjedtek el a fiatal Kommunista Párt agitációja nyomán és gyökereztek bele a széles dolgozó tömegekbe. A fegyveres erőt már a burzsoá demokratikus forradalom kitörése, a háborús összeomlás teljesen dezorganizálta, a kommunisták agitációja és szervező tevékenysége pedig a munkásság felfegyverzésével egészítette ki. A burzsoáziának egyedüli védelmet a Szociáldemokrata Párt nyújthatott: maga ez a Szociáldemokrata Párt azonban már korántsem volt egyöntetű. Tömegei, sőt vezető kádereinek egy része (azoknak egy része, akik a diktatúra bukása után a kommunistákhoz csatlakoztak), még ingadozva is, csak nehezen voltak hajlandók belenyugodni a burzsoázia uralmának fenntartásába. Az a végzetes hiba, amely a kommunisták és a Szociáldemokrata Párt egyesülése formájában következett be, egyrészt arra vezethető vissza, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja - minden forradalmi lendülete dacára is - még fiatal, forradalmi tradíciók nélkül való párt volt. Másrészt pedig a Szociáldemokrata Párt nem differenciálódott eléggé a háború folyamán, és úgy tömegeit, mint vezető kádereit tekintve egész sor olyan forradalmi elemet tartalmazott, amelyeknek teljes forradalmasítását elsősorban az „egységideológia" akadályozta meg.

Maga a Kommunista Párt - dacára a vezető káderek egy része által az orosz forradalomban szerzett tapasztalatoknak - egészében véve nem tudta helyesen értékelni a párt szerepét a forradalomban akkor, amidőn a hatalom elfoglalására került a sor. Ehhez járult az is, hogy a Kommunista Párt működésének négy hónapja alatt alig-alig tudta csak feltenni is, nemhogy elméletileg és politikailag megoldani tudta volna a magyarországi proletárforradalom egyik legalapvetőbb kérdését: a parasztkérdést.

E két körülményből származik a forradalom két alapvető hibája: az egyesülés a Szociáldemokrata Párttal és a parasztkérdés doktrinér, nem bolsevik kezelése, mely a proletárforradalmat, annak vezető osztályát, a proletariátust, a forradalom legfontosabb tartalékától, a parasztságtól fosztotta meg. Ez a két hiba végzetes hiba volt.

III

A magyarországi proletárforradalom e két hibától is eltekintve, egész sor olyan különleges vonást tartalmaz, amelyeknek konkrét elemzése nélkül a forradalom győzelme és bukása egyaránt érthetetlen. A forradalom győzelme már mindjárt akkoriban olyan kérdőjelet jelentett, nemcsak a szociáldemokraták számára a különböző európai országokban, hanem a kommunista mozgalom különböző pedánsai részére is, amelyet semmiképpen

sem tudtak megfejteni. 1919. március 24-én egyik németországi vidéki kommunista lapban a Kommunisták Németországi Pártjának vezetője, Paul Levi,[102] ezeket írta a magyarországi proletárforradalom győzelméről:

„Az új forradalom Magyarországon, amely a burzsoá demokráciát tanácskormánnyal váltotta fel, nem közvetlen győzelmi díja egy olyan csatának, amelyet a magyar proletariátus a magyar burzsoáziával és a magyar junkerekkel vívott meg. Nem a proletariátusnak a burzsoáziával való küzdelmének eredménye, amelyben a burzsoázia legyőzetett, hanem egyszerű következménye annak, hogy a magyar burzsoázia - nem lehet más szót használni - elrothadt."

A finom lelkű renegátnak, aki bocsánatot kért, mielőtt a burzsoáziára rámondta, hogy rothadt, nem jutott eszébe a magyar forradalom közvetlen közelében sem e forradalom különleges körülményei és formái elemzésének szükségessége. Pedig a magyarországi forradalom győzelmének konkrét feltételei oly szembeszökően különböztek az oroszországi októberi forradalom feltételeitől, hogy e különbségek elemzése feltétlenül szükséges lett volna ama párt vezérének számára, amelynek feladata a magyarországi forradalom közvetlen közelből való támogatása lett volna.

A magyarországi proletárforradalom győzelmének utolsó aktusa csakugyan nem fegyveres felkelés volt. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy az államhatalom elfoglalása nem a felfegyverzett proletariátus műve lett volna. A proletariátus - elsősorban a városi, de részben a mezőgazdasági proletariátus is, a fegyveres harcoknak egész sorát vívta meg a csakugyan rothadó és csaknem teljesen védtelenné vált burzsoáziával. Gyárakat, uradalmakat foglalt el fegyveres kézzel az ipari munkásság, s a közigazgatási apparátus vezetőit fegyveres erővel távolította el helyükről. A vidéki városokban és falvakban egész sor fegyveres összeütközés volt az államhatalomnak még megmaradt igen gyér fegyveres erejével. Legtöbb esetben azonban már a fegyver használatára sem volt szükség, mert a burzsoázia csak a Szociáldemokrata Pártra tudott támaszkodni a maga védelmében. A Szociáldemokrata Párt viszont nem bírta betölteni Noske szerepét, mert differenciálatlansága folytán, amelyre fentebb rámutattunk, nem volt úr a saját munkástömegei felett. A magyarországi és az oroszországi proletárforradalom győzelme közötti különbség nem abban áll, mintha az egyik fegyveres felkelés eredménye lett volna, a másik pedig nem. Mindkettőt - egymástól gyökeresen különböző osztály-erőviszonyok között - az döntötte el, hogy melyik osztálynak kezében volt a több fegyver. A különbség csak az volt, hogy Oroszországban a burzsoáziának még több fegyver állott rendelkezésére a forradalom kitörésekor, s így több ellenállást bírt tanúsítani, mint Magyarországon. Mind a két forradalomnak azonban közös vonása, hogy a belső forradalmi helyzetet szerencsésen egészítette ki a forradalom győzelme érdekében a forradalom színteréül szolgáló

ország nemzetközi helyzete. Ez a nemzetközi helyzet - bár gyökeresen ellentétes volt a két forradalom idején - mind a két országban egyformán hozzájárult a burzsoázia ellenállásának meggyöngítéséhez. A két forradalom nemzetközi és belső feltételeinek analízise szemléltesse a magyar forradalom győzelme különleges feltételeit.

Lenin megállapítása szerint az októberi forradalom győzelmét jelentékenyen megkönnyítette az a lehetőség, hogy a szovjet átalakulás egyesíthető volt az imperialista háború befejezésével. Amíg tehát az októberi forradalom az imperialista háborút találta magával szemben, addig a magyarországi proletárforradalom már az imperialista békediktátum következményei által támasztott tömeghangulatba kapcsolódott. Ügy az imperialista háború befejezése, a békekövetelés, mint az imperialista békediktátummal szemben való ellenállás - minden ellentétes voltuk dacára is - széles, nem proletár tömegeket vontak a proletárforradalom oldalára. Oroszországban az egész parasztságot aktíve a maga oldalára állította egy időre a bolsevikiek békepolitikája is. Magyarországon a proletárforradalommal szemben megnyilvánult ellenállást az gyöngítette meg a burzsoázia, főleg azonban a nacionalista kispolgárság, a kispolgári intelligencia és a parasztság középső rétegei körében, hogy a bolsevizmustól az imperialista békediktátum elleni harc szervezését várták. Magára a munkásosztályra is érdekesen hatott ez a fontos nemzetközi politikai tényező. A Kommunista Párt tömegeit természetesen nem a munkásarisztokrácia alkotta. Viszont a munkásarisztokráciának bizonyos rétegei akkor, amikor az ismeretes Vix-jegyzék előrevetette árnyékát, mely az országot imperialisztikus szempontból megcsonkította volna, a Kommunista Párt mellé állottak. Ezek a rétegek az ország területi megcsonkítás körvonalait rajzolta következményektől féltek, az ipari területeknek és különösen a nyersanyagforrásoknak más országokhoz való csatolásától. A Kommunista Párt egy pillanatig sem esett bele a nacionál-bolsevik hangulatba. Minden erejével és sikeresen leplezte le úgy a wilsonizmushoz, a II. Intemacionálé szociálpacifizmusához fűződő illúziókat, mint ahogy a legerélyesebben szállt szembe nemcsak az imperialista békével, hanem azzal a törekvéssel is, amely Magyarország úgynevezett területi integritására, az elnyomó magyar uralom megőrzésére törekedett, amelynek különben a szociáldemokrácia is egyik szószólója volt. Kihangsúlyozta agitációjában, hogy ellene van minden olyan háborúnak, amely a nemzetek önrendelkezési jogának megsértésére irányul, s minden erejével dezorganizálta azokat a csapatokat, amelyeket a szociáldemokrata hadügyminiszter a csehszlovák és román megszálló hadseregek ellen küldött a demarkációs vonal védelmére. A magyar burzsoázia uralmon levő részének antant-orientációja, a szociáldemokrácia hirtelen keletkezett szociálpacifizmusa csődöt mondott az imperialista békediktátum tényeivel szemben. Ez a körülmény az összes in-

gadozó rétegeket a proletárforradalom oldalára állította egy időre. így a patriotizmus, a kispolgári hazafiság, a proletárforradalom egyik legnagyobb ellensége eltakarodott a magyarországi proletárforradalom útjából, annak folytán, mert a kispolgárság és a munkásarisztokrácia egy része is a szovjetek oroszországi köztársaságában látta az egyedüli reményt az imperialista békével szemben való ellenállás szervezésére. Érdekes rámutatni arra, hogy szemben a szociáldemokrácia vezetőinek utólagos vádjaival a nacionál-bolsevizmus ellen (maguk ezek a szociáldemokraták ideiglenesen tényleg beleestek a nacionál-bolsevizmusba), szemben Leviék pedantériájával, hogyan értékelte Lenin a magyarországi forradalom győzelmének ezt a különleges feltételét. Április 4-én a Moszkvai Szovjetben tartott beszédében a következőket mondotta Lenin:

„Magyarország a forradalomnak egy olyan példáját mutatta, amely teljesen másképpen születik. Magyarországnak kétségtelenül nehéz harcot kell megvívni a burzsoáziájával, ez kikerülhetetlen. De tény az, hogy amikor ezek a vadállatok, az angol és francia imperialisták előre látták Magyarországon a forradalmat, akkor meg akarták alázni, nem akarták megengedni, hogy megszülessék. Nálunk a helyzet nehézsége abban állott, hogy nekünk a szovjethatalmat a patriotizmus ellen kellett megszülni, szét kellett tömünk a patriotizmust, meg kellett kötnünk a breszti békét. Ez volt a legkétségbeesettebb és legveszettebb rombolás."[103]

Ostoba pedantéria, doktrinerség, a forradalom elárulása lett volna, ha a Kommunisták Magyarországi Pártja visszautasította volna a hatalmat, amikor a kispolgári tömegek és különösen a polgári intelligencia egy jó részének „keleti orientációja", patriotizmusa meggyöngítette az ellenállást a forradalom belső erőiből táplálkozó proletárforradalmi erőkkel szemben, s e kispolgárság hangulatának engedve a Szociáldemokrata Párt vezetői felajánlották a hatalom együttes átvételét. Nem egyéb, mint rágalom az ausztromarxizmus[104] osztrák és magyar híveinek az az állítása, hogy a magyarországi proletárforradalom nem proletárforradalom, hanem nacionál-bolsevista kispolgári lázadás volt az antantimperializmussal szemben. Tagadhatatlan azonban, hogy a proletárforradalmat nemzetközi politikai és stratégiai szempontokból súlyos, csaknem legyőzhetetlen feladatok elé állította az a körülmény, hogy rögtön győzelme után szembekerült az imperialista békediktátummal, s fel kellett vele szemben vennie a fegyveres harcot.

A magyarországi proletárforradalom győzelme, ellentétben az oroszországival, akkor következett be, amikor a két szemben álló - antant- és közép-európai - imperialista csoport közül az egyik már két vállára volt fektetve. Lenin kifejezetten mondja az orosz forradalom győzelmének egyik feltételére vonatkozóan, hogy a forradalom Oroszországban azért tudta magát tartani, mert megvolt a lehetősége annak, hogy kihasználja a

két imperialista rablócsoport egymás ellen folytatott élet-halálra menő harcát, és mert ezek a csoportok nem bírtak egyesülni a szovjetellenség ellen.[105] A magyarországi proletárforradalom a német-magyar imperializmus veresége után nem volt ebben a helyzetben. Lenin előre látta ezt a veszedelmet, mely az imperialista háború eldöntéséből fakadt, s már rögtön a német és osztrák-magyar összeomlás után figyelmét éppen arra a veszedelemre fordította, amelyet az antantimperializmus győzelme, a háború befejezése idéz fel a proletárforradalommal szemben. A magyarországi proletárforradalom sorsára ez a helyzet három irányban is kihatott. A munkásosztály háborús fáradtságban kimerült tömegei nemigen bírták az új háború fáradalmait, ugyanakkor, amikor a kispolgárság egyes rétegei éppen patriotizmusuktól fűtve nemcsak akarták a háborút, hanem kezükbe is akarták keríteni a forradalmi háború vezetését, és nemzeti háborúvá akarták átalakítani. A szomszéd országok, különösen Németország és Ausztria háborúban kifáradt munkásai megriadtak az új háború kilátásától, s a magyarországi proletárforradalomnak támogatása helyett fásultan beletörődtek abba, hogy szociáldemokrata vezetőik, bauerek és scheidemannok egyképpen, az antanttal szemben egyszerűen zsarolásra használja fel a magyarországi proletárforradalom győzelme és Vörös Hadseregének előnyomulása folytán nyugat felé előrerukkolt bolsevik veszedelmet. Az új „győztes" államok, különösen Csehszlovákia és Nagy-Románia munkásai a nemzeti felszabadulás mámorát élték át, és a végsőkig mentek el burzsoáziáik támogatásában. Az antantnak sikerült azokat a katonai erőket, amelyek részben az osztrák-magyar hadseregben, részben a középhatalmak oldalán azelőtt az antant ellen harcoltak: az új Csehszlovák Köztársaság és Nagy-Románia hadseregeit a magyar forradalom ellen vetni. Ilyen körülmények között a magyarországi proletárforradalom a nemzetközi forradalom stratégiája szempontjából csak egyik feladatát tudta teljesíteni: a győzelem folytán felszabadult antanthadsereg (Franchet d'Esperey balkáni hadserege) Szovjet-Oroszország elleni felvonulásának megakadályozását. A másik feladatot: a proletárforradalom nyugatra előretolt bástyájának megszilárdítását nem teljesíthette már azért sem, mert az adott helyzetben úgy a külpolitikája, mint hadműveletének irányítása, úgy a Tanácsköztársaság belső, mint nemzetközi helyzete folytán csak ingadozó lehetett.

A leggyökeresebb volt a különbség az orosz forradalom és a magyar forradalom szűkebb értelemben vett katonai, stratégiai helyzete között. Lenin megállapítja, hogy az oroszországi proletárforradalom sikerének egyik fejtétele az volt, hogy az ország „gigantikus terjedelmének és a rossz közlekedési eszközöknek következtében" megvolt a lehetősége egy hosszú polgárháború folytatásának. Gyökeresen más volt a helyzet Magyarországon. Már Engels rámutatott a magyarországi 1848-49-es

forradalom kapcsán azokra a nehézségekre, amelyek előtt ez a magyar forradalom a terület kicsiny volta folytán állott.[106] Pedig akkor még a rossz közlekedési viszonyok az akkori forradalmi magyar hadsereget segítették, amelynek hadműveleti bázisa legalább két és félszer akkora volt, mint a magyarországi Vörös Hadseregé 1919-ben. A kis terület legyőzhetetlen stratégiai nehézségeket okozott. Míg Kossuth 1848-49-ben Budapest feladása után folytathatta és szervezhette a háborút, a megcsökkent magyarországi területen Budapest elvesztése politikailag is (a munkásosztály nagy része itt volt koncentrálva), katonailag is (a hadiiparnak Budapest volt a bázisa) egyenlő volt a forradalom bukásával. A front pedig mindjárt a forradalom kitörésekor északon két-három napos menettávolságra esett Budapesttől, s keleten - mindjárt a románok első előnyomulása után - hasonló közelségbe volt kénytelen visszavonni a Tanácsköztásaság Vörös Hadserege frontját. Ehhez járult még az a körülmény is, hogy - ellentétben Oroszországgal - a háborút mindjárt reguláris hadseregek kezdték meg Tanács-Magyarország ellen, amely körülmény rögtön szükségessé tette a katonai specialisták széles körű alkalmazását a Vörös Hadseregben, mielőtt a tiszti kasztot sikerült volna még megtörnie a forradalomnak.

Végül a negyedik döntő különbség az orosz és magyar parasztság viszonyainak különbségében rejlik. A Kommunista Pártnak, mint a forradalom szubjektív faktorának a parasztkérdésben elkövetett hibáit súlyosbította az a különbség is, amely a magyar és az orosz parasztság objektív történelmi helyzete között fennállott. Lenin az oroszországi proletárforradalom győzelme egyik feltételét abban látja, hogy a parasztságban egy mély burzsoá demokratikus mozgalom volt, és hogy a proletariátus pártja a parasztság pártjától, az eszerektől[107], amely többségében ellensége volt a bolsevikieknek, kisajátíthatta a parasztság forradalmi követeléseit, és rögtön megvalósította azokat, mihelyt a proletariátus elfoglalta a hatalmat. Kétségtelen, nem lehet eléggé hangsúlyozni ezt, hogy a magyarországi tanácshatalom végzetes hibát követett el, amikor „választás elé állította" a parasztságot, vajon földosztást akar-e, vagy meg akarja őrizni a mezőgazdasági nagyüzemeket. Ennek a végzetes hibájának egyik forrása a városok élelmezésének biztosítására való törekvés volt, másik forrása az a körülmény, hogy a diktatúra „haladéktalan szocialista" gazdaságpolitikájának megfelelően úgy a kapitalista, mint a félig feudális nagybirtokot közvetlenül át akarta vezetni a szocializmusba. Viszont az objektív helyzet is más volt, éppen a parasztság differenciáltsága révén, Magyarországon, mint Oroszországban. A parasztság differenciáltsága folytán nem az egész parasztság állott a forradalom mellé már a burzsoá demokratikus forradalom idején. Már a forradalomnak ebben a szakaszában éles formákban tört ki az osztályharc a gazdag parasztság, a középparasztság felső rétegei és a mezőgazdasági proletariátus között (cselédség, napszámosok) a föld-

kérdés dolgában. A mezőgazdasági cselédség meg akarta akadályozni, hogy a nagybirtok, amelyen kenyerét kereste, a birtokos parasztság kezére kerüljön a földosztás révén. Ebből a kommunisták téves következtetéseket vontak le, és a mezőgazdasági cselédségnek sem adtak földet, hanem mint „termelőszövetkezeteket", valójában mint agyonközpontosított szovjetgazdaságokat tartották meg a nagybirtokot. Ennek következtében a régi urasági cseléd sem látta eléggé a forradalom által okozott változást, életszínvonalának emelkedése mellett sem. Ügy tekintette magát a forradalom után, mint „állami cselédet". Viszont a magyarországi parasztság történelmi múltja is más volt, mint az orosz parasztságé. Nem volt a forradalom alatt sem olyan pártja, mint aminőnek Lenin az eszereket minősíti. Nem volt sem kommunista, még kevésbé más vezetés alatt olyan széles forradalmi mozgalom a parasztság körében a földért, mint aminő akár a 900-as évek elején, akár 1917-ben volt az orosz parasztság körében. Ezek a körülmények ugyancsak nehezebb feltételek közé állították a magyarországi proletárforradalmat győzelme után, mint amilyenben az oroszországi volt, mégpedig nemcsak a szubjektív hibák, hanem az objektíve adott helyzet folytán is.

Ezek a különbségek a magyarországi proletárforradalmat első győzelmes lépésénél óriási objektív nehézségek elé állították. Ezek az objektív nehézségek nem voltak legyőzhetetlenek. Az a felfogás, hogy a magyarországi proletárforradalom már előre halálra volt ítélve, mint ahogy a magyar szociáldemokraták állítják, s mint ahogyan a Magyarországhoz legközelebb nyugatra eső kommunista pártok akkori vezetői, a német Levi és az osztrák Ruth Fischer és Strasser egyaránt állították, defetista állásfoglalás volt általában a nyugati proletárforradalmakkal szemben. Az akkori nemzetközi helyzetben, amikor a magyar proletárforradalom győzelemre jutott, egyetlen ország szovjethatalmának sem lehetett olyan kedvező helyzete az imperialista háború befejezése folytán, mint az oroszországi proletárforradalomnak volt kitörése után közvetlenül. Ez azonban csak azt jelentette, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaság sokkal inkább rászorult a nemzetközi proletariátus haladéktalan és közvetlen segítségére, sokkal kevésbé tudhatta magát fenntartani ilyen haladéktalan és közvetlen segítség nélkül, mint az Oroszországi Tanácsok Köztársasága.

IV

A nemzetközi munkásmozgalom állása azonban egyáltalán nem kedvezett a magyarországi proletárforradalomnak. Még kevésbé alakult kedvezően a magyarországi proletárforradalomra az oroszországi tanácsköztársaságok katonai helyzete. 1919. március 18-án Szovjet-Oroszország Vörös Had-

seregének operatív jelentése arról számolt be, hogy a Vörös Hadsereg élcsapatai elfoglalták Tarnopolt (ez döntően hatott úgy a szociáldemokrácia, mint a kispolgárság egyéb rétegeinek hangulatára, „keleti orientációjára"). 1919. áprilisi-én Lenin a pétervári munkásokhoz írott levelében riadót fúj a keleti front érdekében, a következőket írván:

„A helyzet a keleti fronton rettenetesen megrosszabbodott. Ma Kolcsak elfoglalta a votkinszki gyárat. Elvész Bugulina, úgy látszik, Kolcsak tovább nyomul előre. A veszedelem rettenetes... Kérjük a pétervári munkásokat, állítsanak talpra mindent, mozgósítsák összes erőiket a keleti front segítségére. Ott a munkáskatonák élelmezhetik magukat és élelmiszercsomagokkal segíthetik családjaikat. A fő dolog - ott dől el a forradalom sorsa. Ha ott győzünk, befejezhetjük a háborút, minthogy külföldről a fehérek nem kapnak több segítséget. Délen mi közel vagyunk a győzelemhez. Délről nem lehet elvonni erőket, míg ott nem győztünk teljesen."[108]

Mindez már megnehezítette a magyarországi proletárforradalom katonai helyzetét, annál is inkább, mert az Oroszországi Tanácsköztársaság Vörös Hadseregére, az azzal való egyesülésre építettük fel a forradalom sorsát Magyarországon. De erre épültek a kispolgárság reményei is, ezen alapult e rétegek neutralitása[109], sőt eleinte jóindulatú neutralitása a proletárforradalommal szemben. Ez játszott döntő szerepet a Szociáldemokrata Párttal való egyesülés dolgában is, minthogy arra építettünk, hogy az Oroszországi Tanácsköztársaság Vörös Hadseregével valóegyesülés után kidobálhatjuk a tanácskormányból és az egyesült párt vezetéséből a leginkább ingadozó szociáldemokrata elemeket. A munkástömegekben is ez a körülmény keltette az első ingadozásokat. Ez az ingadozás még inkább növekedett akkor, amidőn a Bajor Tanácsköztársaság bukása után, valamint az orosz vöröscsapatok délnyugati vereségei következtében (Grigorjev árulása), Petljura és Gyenyikin csapatainak előrenyomulása folytán mindinkább eltűnt a reménye a kelet és nyugat felől való nemzetközi segítségnek. Az imperialista csapatok által (északon csehszlovák, keleten román, délen jugoszláv és francia, nyugaton osztrák) körülzárt szovjetország körül, az ellenséges csapatok hátában csak kis kommunista csoportok folytatták a propagandán alig túlmenő segítő tevékenységet a Tanácsköztársaság védelme érdekében. A Szociáldemokrata Párttal való egyesülés, a parasztpolitika hibái, a blokád mindinkább előkészítették a talajt belsőleg is a demokratikus ellenforradalomra. A belpolitikai hibák rövid lélegzetűvé tették a proletárforradalmat, lecsökkentették ellenállását, és ennek folytán nem bírta kiváni a nemzetközi proletariátus várva-várt segítségét.

A magyarországi proletárforradalom négy és fél hónapos harca után így megmaradt az új proletárforradalom az európai proletárforradalmak főpróbájának. De bukásában is az, aminek minősítette a Kommunista Internacionálé II. kongresszusa, „világítótorony Közép-Európa proletariátusa

számára”. Bármit mondjon a forradalmi defetizmus[110], bármit hirdessenek a szociáldemokraták és a kommunizmus renegátjai, a proletariátus vére nem hullott hiába ebben a forradalomban sem, és a lemetszett törzsből a forradalom új hajtásai máris fakadnak a fehérterror Magyarországában. „Laetius ex trunco florebit”[111] - mint a magyar jakobinusok írták börtönük falára.

Új Március (Bécs), 1929. március. Ktllönszám. 9-17. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 190-203. old.

A magyarországi proletárforradalom tanulságai

I

Közép-Európa munkásosztálya számára 1918-ban és 1919-ben lángbetűkkel írta föl a történelem a kérdést: „Akartok győzni?"

A szociáldemokrácia vezetése alatt álló munkásosztály többsége kisebb-nagyobb ingadozás után tagadóan válaszolt erre a kérdésre. A magyar proletariátus viszont a szegényparasztsággal egyetemben igent mondott, és mert is kockáztatni a győzelemért.

Magyarországon nem volt olyan párt, amely vállalhatta volna a polgári demokratikus forradalom vezetését. Amikor a háborús vereség után kitört a forradalom, amely megdöntötte a Habsburgok uralmát, a magyar szociáldemokrácia - akárcsak az osztrák és a német - egyetlen feladatának azt tekintette, hogy a polgári demokratikus forradalmat ne engedje szocialista forradalommá alakulni. A háború befejezésekor Magyarországon a munkásosztály volt az egyetlen szervezett erő, s a szervezetlen parasztsággal vállvetve ez az erő döntötte meg a Habsburg-monarchiát. A forradalom mozdonya robogott előre, hajtotta az az ellentmondás, amely nemcsak Oroszországra, hanem a magyar polgári demokratikus forradalomra is jellemző volt: a legszervezettebb és legcéltudatosabb osztály Magyarországon - a munkásosztály - a forradalom első szakaszában megdöntötte a monarchiát, de lemondott a hatalom megragadásáról, mert osztálytudata nem volt elég fejlett, s mert nem volt annyira szervezett, hogy a hatalmat meg is tudta volna tartani.

Nem sokkal a polgári forradalom kitörése után, mintegy négy hónappal a proletárforradalom győzelme előtt megalakult a magyar Kommunista Párt, s akkor az imént említett ellentmondás részlegesen megoldódott. A fiatal Kommunista Párt legyőzhetetlen erővel hirdette a nyugtalan tömegeknek a szocialista forradalom jelszavait: a burzsoázia lefegyverzését, a proletariátus felfegyverzését és a tanácshatalom megteremtését. A kom-

munista élcsapatban a proletariátus, bár még gyönge, de mégis szervezett vezetésre talált.

A proletárforradalom győzelme előtt azonban a Kommunista Párt agitációja nem juthatott el a faluba, s nem eresztethetett gyökeret a paraszti tömegekben. A Kommunista Pártnak még nem volt módjában az agrárkérdésben uralkodó szociáldemokrata hagyományokat leküzdeni, s káderei túlságosan elégtelenek voltak ahhoz, hogy a parasztság hangulatát kipuhatolva, a paraszti követelések alapján bolsevik agrárpolitikát folytasson.

A forradalom mozdonya a hajtóerőt nemcsak a belső ellentmondásokból merítette, hanem a nemzetközi helyzetből is. Nyugat felől az antant nyomása nehezedett Magyarországra, kelet felől pedig az oroszországi forradalom példája fénylett. Az antant imperialistái azonnal észrevették, hogy Közép-Európában, elsősorban Magyarországon nagy a bolsevizmus veszélye. Ezért teljes erejükkel Magyarország ellen fordultak, s új államok egész sorát hozták létre, hogy támaszpontot létesítsenek a bolsevizmus ellen. A magyar nép jelentős része idegen államok fennhatósága alá került. A magyar uralkodó osztályok, a Szociáldemokrata Párttal együtt, az antant karjaiba vetették magukat. A szociáldemokrata hadügyminiszter a hadianyagot, még mielőtt az antant lefoglalta volna, átadta a Szovjetunió ellen harcoló lengyel hadseregnek. De az antantpolitikusok szívét még ez sem lágyította meg, s 1919 márciusában már kész volt az a határozat, amely a régi Magyarországnak csak jelentéktelen részét hagyta meg. Az antant e politikája Vix francia ezredes 1919. március 20-i jegyzékével tetőpontjára hágott. Ebben a jegyzékben az antant követelte, hogy Magyarország tisztán magyarlakta jelentékeny területeket adjon át haladéktalanul Romániának. A kormány külpolitikájának nyilvánvaló csődje eltaszította a kispolgárokat és a munkásarisztokráciát mind a polgári pártoktól, mind pedig a szociáldemokráciától.

Mindez azonban csak része volt annak a robbanóanyagnak, amely a kialakult nemzetközi helyzet következtében felhalmozódott. A győzelmes októberi forradalom a szocializmus kérdését közvetlenül soron levő feladatként tűzte a proletariátus tömegei elé. A Kommunista Párt agitációja nyomán megindult a gyárfoglalás, az úgynevezett „vad szocializálás". A Szociáldemokrata Párt hasztalanul ígért „törvényes szocializálást". A hatalom, amelynek hordozója elsősorban a Szociáldemokrata Párt volt, összeomlott a Kommunista Párt által csak részben megszervezett munkásosztály hatalmas spontán támadására.

Falun megindult a parasztmozgalom, jórészt kommunista vezetés nélkül, részben pedig Oroszországból hazatért hadifoglyok irányítása alatt.

Ez a mozgalom nemcsak az állami közigazgatási apparátus ellen irányult, hanem a nagybirtok ellen is. A Kommunista Párt már a diktatúra megteremtése előtt hibát követett el, mert rábízta a parasztságra, hogy

válasszon a földesúri föld haladéktalan felosztása és a nagybirtoknak szocialista gazdasággá való közvetlen átalakítása között. Ezt a hibát főképpen az a körülmény indokolta, hogy a falun, ahol a paraszti lakosság erősen rétegeződött, a földesúri föld felosztásának kérdésében éles osztályharc lángolt föl a mezőgazdasági munkások (béresek, napszámosok) és a kisbirtokos parasztok között. A kisbirtokos parasztok a nagybirtok felosztása mellett foglaltak állást, az őket befolyásoló kulákok pedig a földbirtokosok kártalanítása mellett nyilatkoztak. A mezőgazdasági proletariátus pedig, amely Magyarországon a falusi lakosság többségét alkotja, ellene volt annak, hogy a földesúri földeket a kisbirtokos parasztoknak átadják, s ragaszkodott ahhoz, hogy a földet a föld nélküli parasztok között kártalanítás nélkül osszák fel.

II

A kormánynak semmiféle fegyveres ereje nem volt. A kommunisták, jóllehet vezetőik jelentős része le volt tartóztatva, az egész államapparátus széthullása folytán a proletariátust a börtönből is támadásra tudták vezetni a polgári demokratikus forradalom kormánya ellen. A Károlyi-kormány megpróbálta semlegesíteni a kommunistákat, sőt kísérletet tett arra is, hogy nemzeti egységfront létrehozása érdekében bevonja őket a kormányba, a kommunisták azonban mindezeket a kísérleteket visszautasították. Bár a szociáldemokrata vezetők egy része hajlandó lett volna Noske példáját követni (február 20-án megpróbáltak kommunistaellenes vérfürdőt rendezni), ezt azonban a következő két okból nem tehették meg: először, a tömegek - nemcsak a munkások, hanem a kispolgárság egy része is - ■csalódtak az antantban, s kezdtek hajlani a „keleti orientáció” felé, amelynek képviselőit a kommunistákban látták: másodszor, a Szociáldemokrata Párt vezető rétegei között voltak olyan elemek, amelyek, ha nem is álltak aktívan a kommunisták oldalára, de mégsem engedték meg, hogy szociáldemokrata elvtársaik, Noske példáját követve, vérbe fojtsák a kommunista mozgalmat.

Ilyen körülmények között a Szociáldemokrata Párt kénytelen volt a tömegek kívánságát figyelembe véve megegyezni a kommunistákkal. Az egyezmény értelmében a szociáldemokrácia elfogadta a kommunisták platformját, s a két párt egyesült, hogy átvegye az államhatalmat és megalakítsa a Magyar Szocialista Tanácsköztársaságot.

A kommunisták végzetes hibát követtek el, amikor egyesültek a szociáldemokratákkal. E végzetes hiba egyik oka abban rejlett, hogy a Kommunista Párt még nagyon fiatal volt, s a párt szerepének megítélésében szindikalista hagyományok hatása alatt állt. A második ok az volt, hogy a Kom-

munista Párt a maga taktikáját nem a tényekre, hanem különféle feltevésekre alapozta, amelyek be is válhattak, meg nem is. A kommunisták, amikor a szociáldemokratákkal szövetséget kötöttek, arra számítottak, hogy a még azután létrehozandó magyar Vörös Hadsereg egyesülni fog az Oroszországi Szovjetköztársaság vöröscsapataival, amelyek abban az időben a magyar határtól néhány száz kilométernyire harcoltak, s hogy azokat a szociáldemokratákat, akik nem támogatják a forradalmi politikát, a kommunistáknak később majd sikerül kiszorítaniuk a kormányból. Ez a remény nem teljesült, s a szociáldemokratákkal való egyesülés végzetes hibája a Tanácsköztársaság bukásának egyik fő oka lett. E hiba kijavításának későbbi megkísérlését - vagyis azt a kísérletet, hogy elhatároljuk magunkat a szociáldemokráciától és önálló kommunista pártot alakítsunk - az antantseregek nyomása és a román hadsereg támadása meghiúsította. Ez a végzetes hiba határozatlanná, bizonytalankodóvá tette a magyar tanácskormány politikáját.

Sem az irányító, sem a végrehajtó szervek nem támaszkodhattak egybeforrott, szervezett kommunista élcsapatra, s az első végzetes kompromisszum egyre újabb kompromisszumokat vont maga után, amelyeket a magyar tanácskormány vegyes összetétele tett szükségessé.

Viszont az is kétségtelenül nagy igazságtalanság lenne, ha a magyar Kommunista Pártnak azt vetnék szemére, hogy egyáltalán átvette a hatalmat.

A Kommunista Párt, fennállásának négy hónapja alatt, a legélesebben felvetette a tanácshatalom kérdését. Lemondani a hatalomról akkor, amikor a szociáldemokráciával szövetkezett burzsoázia nem tudta tovább megtartani azt, a szociáldemokratákkal való egyesülésnél is nagyobb hiba lett volna. Lemondani a hatalomról akkor, amikor a munkástömegek kényszerítették a szociáldemokrata vezetőket a kommunisták platformjának elfogadására és „a munkásosztály egységének helyreállítására", a Kommunista Párt tekintélyének teljes lejáratását jelentette volna. Ez természetesen nem igazolja, de részben érthetővé teszi azt a tényt, hogy a Kommunista Párt éppen akkor mondott le önállóságáról, amikor lehetősége nyílt a hatalom megragadására, és amikor a párt önálló léte a hatalom megtartásának fő feltétele volt. A történelem bebizonyította, hogy a forradalom csak egyszer éri el tetőpontját, s ha a forradalmi párt nem használja ki a kialakult forradalmi helyzet e pillanatát - a forradalom menthetetlenül elbukik.

A „hatalom átadásának" legendája éppoly hamis, mint az a vád, hogy a Kommunista Párt „idő előtt" vette át a hatalmat. Elterjedt vélemény az, hogy a polgári kormány, amelyben szociáldemokraták is helyet foglaltak, a kommunisták javára lemondott a hatalomról, s gróf Károlyi Mihály köztársasági elnök átadta a hatalmat a proletariátusnak és a tanácskor-

mánynak. Valójában a kormány polgári tagjai, éppúgy mint a köztársasági elnök, csak akkor értesültek a magyar tanácskormány kikiáltásáról, miután az már megalakult. A magyar köztársaság elnöke, Károlyi gróf, később azt írta, hogy a kommunisták és a szociáldemokraták március 21-én este 5 órakor aláírták a jegyzőkönyvet a Tanácsköztársaság kikiáltásáról, a szociáldemokrata miniszterek azonban erről sem neki, sem a polgári minisztereknek egy szót sem szóltak. „A történtek után - írja Károlyi - be kellett adnom lemondásomat, s mivel a szociaüsta szervezeteken kívül semmiféle más szervezett erő nem volt, és az egész rendőrség és hadsereg szocialista és kommunista vezetés alatt volt, a fölösleges vérontás elkerülése végett aláírtam a lemondásomról és a hatalom átadásáról szóló kiáltványt, de a hatalmat a proletariátus valójában már előbb átvette és kihirdette ... én nem adtam át a hatalmat a proletariátusnak, minthogy a szocialista hadsereg tervszerű kiépítésével a proletariátus a hatalmat már korábban megszerezte."[112]

Károlyinak azt az állítását, hogy ő nem adta át a hatalmat, az is igazolja, hogy a március 21-ről 22-re virradó éjszakán visszavonta lemondási nyilatkozatának aláírását, még mielőtt a nyilatkozat nyilvánosságra került volna. Nem neki, hanem e történelmi események más részvevőjének köszönhető, hogy ez a nyilatkozat már Károlyi aláírásának visszavonása után került nyilvánosságra. Ezt azért tették, hogy megzavarják a proletárforradalom ellenségeit, s dezorganizálják és megzavarják azokat a rétegeket, amelyek még Károlyit követték.

III

A szociáldemokrata pártok, függetlenül attól, hogy a német vagy az osztrák példát követték, a legyőzött államokban a burzsoázia legfontosabb és legjobban szervezett védelmezői voltak. „A harc a kommunizmus ellen a munkástanácsokban folyt... A tanácsdiktatúrát nem lehetett megvalósítani, minthogy maguk a tanácsok elvetették..." - írja Otto Bauer, s a reá jellemző arcátlansággal hozzáfűzi: „A bolsevizmus elleni harc Ausztriában nem a burzsoázia és a proletariátus osztályharca, hanem a munkásosztály belső harca volt."[113]

Valóban, a proletariátus ellen folyó osztályharcnak nem a polgári, hanem a szociáldemokrata pártok álltak az élére. A burzsoázia befolyása a proletár tömegekre különösen erős volt Csehszlovákiában és Romániában, vagyis a „győztes országokban", amelyeknek a hadserege nemcsak blokád alatt tartotta Magyarországot - amit az osztrák szociáldemokrácia hadserege is megtett -, hanem az imperialista antantnak a proletárforradalom elleni harcában is tevékenyen részt vett. Ilyen nehéz körülmények között,

amikor a föld nélkül maradt parasztok egyre inkább átmentek az ellenforradalom táborába, a magyar proletariátus csak részben tudta teljesíteni nemzetközi forradalmi feladatát. A legveszélyesebb pillanatban felfogta a csapást, amelyet az antantseregek az Oroszországi Szovjetköztársaságra készültek mérni. A feladat másik részét - a bolsevizmus győzelmét Közép-Európában - nem tudta megvalósítani. A belpolitikai hibák, a szociáldemokrácia árulása, a szomszédos országok kommunista mozgalmának gyöngesége és az antantimperializmus ereje megakadályozta ezt a győzelmet.

A magyar proletárforradalom azonban ma is eleven, hatékony erő nemcsak Magyarországon, hanem valamennyi délkelet-európai országban is. Az egész világ proletariátusának példát mutat nemcsak hibáinak tanulságával, hanem bátor harcával is. Most, tíz év múltán, a magyar Kommunista Párt - a fehérterror csapásai ellenére, üldöztetése és kádereinek szüntelen megtizedelése ellenére - ismét a tömegek élén áll, és most még sokkal bonyolultabb feladatok várnak rá, mint akkor, amikor Magyarországon magasra emelte a proletárforradalom zászlaját, és a tömegek élén harcot indított a hatalomért. A forradalmi harcok tapasztalatainak segítségével meg fogja találni a helyes utat a bonyolult feladatok megoldására. A szociáldemokráciával való egyesülés tapasztalata hozzájárult ahhoz, hogy a proletariátus megértse a szociáldemokrácia valódi szerepét. A parasztkérdésben elkövetett hibából megtanulhatta a proletariátus, milyen fontos a proletárforradalom paraszti tartaléka. Az ellenforradalom és a súlyos illegális időszak megtanította a proletariátust arra, hogy a harc eszközeit és formáit a mindenkori helyzethez idomítsa. A proletárforradalom hagyományai kezeskednek azért, hogy a forradalmi magyar Kommunista Párt, amikor a harci módszereket és formákat az adott körülményekhez alkalmazza, nem veszíti szem elől a forradalmi távlatot. A magyar proletariátus és élcsapata, a Kommunista Párt a leninizmus tanítását saját harcainak és hibáinak tapasztalata alapján sajátította el.

Pravda, 1929. március 21.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 204-210. old.

Elsiettük-e a KMP alapítását?

MEGJEGYZÉSEK A KMP ALAKULÁSÁNAK
12. ÉVFORDULÓJA TÁJÁN

Tizenkét esztendő előtt született meg a magyarországi proletariátus harcainak feltörő tüzében a Kommunisták Magyarországi Pártja. Az új párt még nem viselte nevében: „A Kommunista Intemacionálé Magyarországi Szekciója" címet. Harcainak egyik célkitűzése azonban mindjárt a nemzetközi proletariátus világpártjának: a Kommunista Intemacionálénak megalakítása volt. A párt alakítása tehát gyökeres szakítás volt a szociáldemokráciával nemzeti és nemzetközi méretekben. A dühkitörés, mely a KMP alakítását a Magyarországi Szociáldemokrata Párt részéről fogadta, egyebek között abban is kifejezésre jutott, hogy a kommunizmus, melyet a „rubel elvtársak" igyekeznek belegyökereztetni a magyarországi munkástömegekbe, „importáru", „idegen termék", sőt „szezon-árucikk". A forradalmi helyzet alakulása a párt alakítását halaszthatatlanul sürgős szükségességgé tette. Nem volt túlságosan nehéz legyőzni azoknak az elvtársaknak ellenállását, akik taktikai meggondolásokból későbbre akarták halasztani a pártalakítást, sőt azokét sem, akik szindikalista felfogásuknak megfelelően nem tartották szükségesnek a Kommunista Pártot a proletariátus forradalmi harcainak vezetésére. A párt alakítása nem volt a Szociáldemokrata Párt széles szakításának eredménye. Nem volt idő - a forradalom viharos tempója nem adta meg ezt a lehetőséget - hosszabb és szélesebb manőverezésekre, melyek a Szociáldemokrata Párt szélesebb szakítását tartósan készítették volna elő. A párt vezető gárdájában élt a tudata annak, hogy a Kommunista Párt nélkül nem lehet valóra váltani az orosz októberi forradalom óta nemzetközi méretekre kiszélesedett célkitűzést: a szovjethatalmat és proletárdiktatúrát. Mindenkiben élt a tudat, hogy a szociáldemokráciával való gyökeres szakítás nélkül nem lehet előrevinni a hatalom elfoglalásának útjára a proletariátust, amelyet a közreműködése és akarata ellenére kitört burzsoá demokratikus forradalom keretei közé akart korlátozni a magyarországi szociáldemokrácia. Nem kevesen voltak azonban akkoriban és a forradalom bukása után is bizonyára ma is vannak olyanok, akik azt tartják, hogy a KMP megfelelő

politikai, szervezeti, sőt ideológiai előkészület nélkül alakult meg, gyökértelen volt tehát a magyar munkásosztályban, és ezért elsietett, időszerűtlen volt a megalakítása. Politikailag könnyű széttörni ezt az érvelést. A magyar októberi forradalom sajátossága az volt, hogy az egyedüli szervezett erőt a munkásosztály alkotta benne. A munkásosztálynak egyetlen pártja, a Szociáldemokrata Párt, azonban nemcsak hogy nem volt vezetője és szervezője a forradalomnak, de már kitörése előtt is gátja volt. Még inkább gátja lett továbbfejlődésének, amikor a munkástömegek s velük együtt a parasztság széles alapvető rétegei nem elégedtek meg a Károlyi-forradalom „vívmányaival", és ösztönösen a kapitalista rend nyakára igyekeztek lépni katonabakancsba bújtatott, sokszor lyukas talpú cipős és csizmás lábaikkal. A párt alakítása tehát - egyebektől eltekintve is - politikailag százszázalékos szükségesség volt, már ezért is történelmileg és politikailag rögtön igazolta ezt az a nagy visszhang, amelyet a tömegekből azonnal kiváltott a párt központi orgánumának, a ***Vörös Újsdgnak*** megjelenése, valamint a párt vezetése alatt történt igazi tömegakciók sorozata. A párt - ez volt a legfőbb érdeme vezetésének - rögtön szélesen elágaztatta gyökereit a tömegek között, s ott kereste fel a tömegeket, ahol legnagyobb mennyiségben élték politikai és társadalmi életüket: az üzemekben. Sok volt ebben az üzemek felé törekvésben az ösztönösség a pártvezetés részéről. Az első ideiglenes pártszervezeti szabályzatban,[114] melyet a párt Központi Bizottsága dolgozott ki, még nem történt meg a teljes szakítás a szociáldemokráciára jellemző szervezeti elvvel: a pártszervezetnek területi alapon való felépítésével, de már ott szerepel benne mint a párt egyik szervezeti alapja: az üzemi csoport, vagy amint ma nevezzük: az üzemi pártsejt. A tömegek többi gyülekezési pontjai: a szakszervezetek, a munkanélküliek gyülekezőhelyei ugyancsak rögtönösen fészkeivé váltak a kommunista agitációnak, sőt szervező munkának is. Az a lendület, amellyel a magyarországi proletariátus áttörte a megszervezetlen burzsoá demokratikus forradalom államhatalmának és a milliósra duzzadt Szociáldemokrata Pártnak, reformista szakszervezeteknek gátjait, politikailag kishitűségnek és opportunizmusnak bélyegez minden olyan álláspontot, amely a proletárdiktatúra bukásának tényéből azt a következtetést vonja le, hogy a Kommunista Párt alakítása elsietett volt, történelmi hiba volt 1918 novemberében.

Felvetődik a kérdés: ha a Kommunista Párt vezetése megértette a párt alakítása politikai szükségességét 1918 novemberében, ha a párt nemcsak hogy nem volt gyökértelen - mint ahogy némelyek állítják -, hanem szélesen belegyökeredzett a tömegekbe, hogyan követte el 1919. március 21-én azt a sorsdöntő történelmi hibát, mely végzetévé vált a Magyarországi Tanácsköztársaságnak: a Szociáldemokrata Párttal való egyesülést?

Ha a pártalakítás politikai szervezeti szakítást jelentett is a szociáldemokráciával, a szociáldemokrácia gyökerei mégsem irtódtak ki még a fiatal Kommunista Pártból, természetesen még kevésbé a mögötte álló tömegekből, melynek szervezeti összefogására a forradalom vihara közben még gondolni is csak nehezen lehetett november és március között. Ha a párt gyökerei szélesen be is voltak ágyazva a tömegekbe, nemcsak a bolsevizmus, de általában még az opportunizmus elleni harcnak minden formája is gyökértelen volt történelmileg Magyarország munkásmozgalmában. A szociáldemokráciától mi még azt se örököltük Magyarországon, amit örököltek a kommunisták németországi vagy akár franciaországi pártjai, amelyek Rosa Luxemburg vagy Guesde hagyományai formájában a forradalmi marxizmusnak némi örökségét vették át. A magyarországi szociáldemokrácia számára a marxizmus mindörökre valami idegen, nyugati luxusáru maradt. Ha már kényszerűségből át is vették egyes tételeit készen és értelem nélkül, ezt úgy tették, mint ahogyan a pesti zsidó intellektuel a párizsi dekadens költők vagy később a futuristák verseit szavalta műveltségének fitogtatására. A forradalmi marxizmus idegen volt a Szociáldemokrata Párt száraz politikai vezetője, Garami Ernő számára, a későbbi centrista Kunfi pedig Jásziék társaságában Marx „kritikusainak" minden „bölcsességét" vitte bele a magyarországi szociáldemokrácia ideológiájába. Szabó Ervin túl korán otthagyta a marxizmust, és valójában a szindikalista elméleti köntösben a magyar radikális burzsoá intelligencia felfogása előtt hódolt be a magyar társadalom fejlődésének mozgatóerői összes kérdésében. A háború alatt végleg otthagyta a marxizmust, és az imperializmus ellen egyetlen receptje volt: új emberek kellenek az imperialista háború elkerülésére. Az az ingadozó centrizmus, amely kialakult az októberi forradalom idején és után, túlnyomóan a centrizmus kommunistaellenes ingadozásaiban jutott kifejezésre, és minden forradalmi marxista tartalom nélkül való volt. El-eljutott ugyan Magyarországra már a háború előtt a német baloldali radikalizmus (Luxemburg, Pannekoek, Liebknecht, Radek) ideológiai és politikai harcainak egy-egy hangja, fel is idézett ellenzéki csoportosulást a szociáldemokráciában (Alpári-féle ellenzéki mozgalom[115]), de sem a széles tömegekben nem tudott gyökeret verni, sem pedig nem bírt eljutni a magyarországi társadalom alapvető kérdéseinek feldolgozásához. Mi sem jellemzőbb az opportunizmus elleni harc magyarországi történetére, mint az, hogy a zimmerwaldi mozgalom[116] a háború alatt Magyarországon nem jutott el valamelyes szervezeti kialakuláshoz, s kiformálódni csak az októberi forradalom kitörése után tudott, amikor is a KMP megalakulása előtt a Szabó Ervin Körben kezdett szervezkedni (Rudas, Vágó, Korvin stb.) és összegyűjteni azokat az elemeket a munkásság köréből, akik a háború alatti forradalmi sztrájkmozgalmakban kimagasló szerepet játszottak (Mosolygó, Chlepko stb.).

A KMP a maga ideológiáját az orosz bolsevikiektől kapta. Ahogyan azonban átközvetítettük a bolsevikiektől ezt az ideológiát, máris elkövettük a nagy hibát, amikor az orosz proletariátusnak és vezető kommunista pártjának ideológiai ajándékából nem tudtuk kiküszöbölni az úgynevezett „baloldali" megnyilatkozásokat, amelyek, mint vezérének, Buharinnak további fejlődése mutatja, valójában szociáldemokrata örökséget jelentenek. Nem véletlen, hogy éppen ezek a „baloldali" kommunista megnyilatkozások, melyeket átközvetítettünk Magyarországra, találtak élénk visszhangra azoknak körében, akik Magyarországon némileg a baloldali szociáldemokrácia luxemburgista irányzatának[117] hagyományaiban nevelkedtek fel, és azok körében is, akik a Szabó Ervin által Magyarországra átplántált [francia szindikalizmus iskolájába jártak[118]].

A párt - néhány lényegesen szektárius vonása ellenére is - egyesíteni tudta az összes elégedetlen forradalmi elemeket, széles tömegtaktikát alkalmazott és összenőtt a tömegekkel, de nem talált a magyarországi szociáldemokrácia múltjában semmi olyan ideológiai előmunkálatot: a magyarországi gazdaságnak és társadalomnak analízisét, a forradalom mozgatóerejének elemzését, amelyre ideológiailag csak némileg is támaszkodhatott volna.

Mindezek együttvéve magyarázzák meg történelmileg a KMP vezetésének két alapvető hibáját: a Szociáldemokrata Párttal való egyesülést, vagyis a párt szerepének meg nem értését, éppúgy mint a parasztság szerepének lebecsülését (a pártvezetés másik alapvető hibája). Mindkettő a „baloldali" kommunizmus és a baloldali szociáldemokrácia közös vonása.

Akik azt tartják, hogy a Kommunista Párt alakítása elsietett volt, ma is hivatkoznak a KMP „mindmáig tartó gyökértelenségére". Ezeknek hadd feleljen a bolsevizmus hites ellensége - aki mint a statáriális bíróság ügyésze akasztófára akarta juttatni Rákosi Mátyást, Weinberger Zoltánt, Szántó Zoltánt és a többi elvtársunkat[119] -, Miskolczy Ágost volt ügyész, most táblabíró, és aki Bethlen István gróf legszemélyesebb folyóiratában, a ***Magyar Szemle*** idei 3. (39.) számában „Tűz a föld alatt" címen a kommunista pör eredményeinek összegezéseképpen a következőket írja:

„Kiderült nevezetesen az, hogy a bolsevista propaganda Magyarországon megerősödött és kiszélesedett. E bűnperekből ugyanis nyugodtan meg lehet állapítani, hogy jelenleg sokkal több a moszkvai Intemacionálé zsoldjában álló vagy elveire esküvő bolsevista van Magyarországon, mint volt 1918-ban vagy 1919 márciusában, a proletárdiktatúra kikiáltásakor. Kiderült, hogy a lefolyt tíz év alatt magyar nyelven egész könyvtárra menő könyveket, folyóiratokat, füzeteket és röpiratokat adtak ki külföldön, s ezeket ezerszámra csempészik be Csonka-Magyarország területére. Kiderült, hogy időszaki lapokat és röpiratokat Magyarországon

létesített titkos nyomdákban is gyártanak, s ezeket ugyancsak a legtöbbször titokban, de sokszor nyilvánosan is terjesztik. Kiderült, hogy míg eleinte a bolsevista szervezkedés csak a székesfővárosban lappangott, ma már behálózza csaknem az egész ország területét, nemcsak a városokban surran tovább, hanem behatol a falvakba is, nemcsak az ipari munkásság körében keres híveket, hanem a parasztság sorait is kikezdte már. Kiderült, hogy a leventemozgalom egyik fő célpontja a gyilkos aknamunkának, s a leventeegyesületekbe is itt-ott behatoltak már a kommunista sejtek, úgyhogy ezeknek az egyesületeknek szellemét az ifjú lélek kovácsolhatósága révén a legnagyobb veszély fenyegeti. Arra is merült fel adat, hogy a kommunista sejt mint kígyó, a fegyveres erő tagjai közé is megtalálta már az utat."[120]

A magyarországi börtönök eme nagy szállítójának történelmi visszapillantása a KMP elmúlt tizenkét esztendejére és a jelenéről szóló kritikája éppúgy megcáfolja a „gyökértelenségről" vallott felfogást, mint ahogyata 1930. szeptember elseje[121] bebizonyította, hogy a KMP gyökerei szélesen és mélyen bele vannak ágyazva a tömegekbe. A forradalomnak - saját hibái és a nemzetközi viszonyok alakulása folytán - bekövetkezett bukása, a fehérterror és fasizmus, valamint a szociálfasizmus együttes irtó hadjárata, a pártvezetés ez idő alatt elkövetett hibái késleltethették ugyan a KMP életében a fordulatot a tömegpárttá alakulás felé, de a gyökértelenségről szóló felfogás éppúgy opportunista nézet, mint ahogyan a párt alakításának elsietettségéről szóló legenda is antileninista, opportunista történetfelfogás terméke.

Új Március (Bécs), 1930. október-november. 445-448. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 211-216. old.

Miért győzött Magyarországon a proletárforradalom?

A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA TANÁCSKÖZTÁRSASÁG 15 ÉVES ÉVFORDULÓJÁRA

Tizenöt évvel ezelőtt, 1919. március 21-én sajátságos körülmények között győzött Magyarországon a proletárforradalom. A Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság kikiáltásának sajátsága abban nyilvánult meg, hogy az államhatalom elfoglalása nem a proletariátus fegyveres felkelése formájában történt. A hatalom elfoglalásának sajátos formájáról Lenin több ízben nyilatkozott írásaiban és beszédeiben. Mindjárt az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt VIII. kongresszusán, 1919. március 23-án kiemelte beszédében ezeket a sajátosságokat. E beszédében mondta:

„Mi meg vagyunk győződve róla, hogy ez lesz az utolsó nehéz félév, különösen az a hír erősít meg bennünket e meggyőződésünkben, amelyet a kongresszussal a napokban közöltek - a magyarországi proletárforradalom győzelmének híre ... A burzsoá kormány, látva, hogy az antanthatalmak hadseregeiket Magyarországon keresztül akarják vinni, hogy Magyarországra újra rázuhan a háború hallatlan terhe - a burzsoá-szociáldemokrata kormány maga jelentette be lemondását, maga kezdett tárgyalásokat a kommunistákkal, a magyar elvtársakkal, akik a börtönben voltak, és maga ismerte el, hogy nincsen más kivezető út, mint a hatalom átadása a dolgozó nép kezébe.”[122]

Leninnek eszébe sem jutott, hogy arra az álláspontra helyezkedjék, amelyet a német kommunisták akkori vezére, Paul Levi és vele együtt sokan mások foglaltak el, hogy a burzsoázia hatalmának ilyetén összeomlását a proletariátusnak nem kellett volna a hatalom elfoglalására felhasználnia. Ellenkezőleg, Lenin többször fejezte ki ama véleményét, hogy a proletariátus forradalmának ilyen sajátos formában történt győzelme Magyarországon nemcsak a szovjethatalom győzelmét jelenti általában, hanem a „mi morális győzelmünket” is.

Ehhez a fordulathoz tér vissza 1919. április 3-án tartott beszédében is, amidőn újból megismétli, hogy a magyarországi proletárdiktatúra keletkezésének sajátos körülményei bizonyítják, „hogy csak egy hatalom van a világon, amely a népeket nehéz pillanatban vezetni tudja - ez a szovjetek

hatalma. ***(Taps.)*** íme ezért a magyar forradalom azáltal, hogy teljesen másképp született meg, mint a mienk, megmutatja az egész világnak azt, ami az Oroszországgal való viszonylatban rejtve marad, ti. azt, hogy a bolsevizmus az új proletár munkásdemokrácia hordozója, amely a régi parlament helyébe lép."[123]

A magyarországi proletárforradalom keletkezésének sajátos körülményei, a pártforradalomnak[124] 1919. augusztus i-én történt bukása után sokakban - magukban a kommunistákban is - sokszor azt a gondolatot keltették, mintha a Kommunista Pártnak, a proletariátusnak magától hullott volna ölébe a hatalom március 21-én. Ezt a felfogást különös gonddal terjesztette a II. Intemacionálé és még különösebben annak ausztriai és német szociáldemokrata pártjai. Ezek azt szerették volna elhitetni a munkássággal, hogy a magyarországi proletárforradalom győzelme, a Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság kikiáltása tulajdonképpen nem volt egyéb, mint véletlen, mint a burzsoázia manővere az antantimperializmussal szemben, és a Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak nagy történelmi hibája. Ez a felfogás, mellyel közeli rokonságban álló nézetek gyakorta jutnak kifejezésre kommunista körökben is - igen alkalmas arra, hogy a magyarországi proletárforradalomban ne a Kommunista Pártnak a hatalom elfoglalásakor és utána elkövetett hibáit láttassa meg, hanem az egész forradalmat tüntesse fel egy hibának. Ez a felfogás arra jó, hogy elhomályosítsa azt a hősi, azt a példásan forradalmi harcot, amelyet a Kommunisták Magyarországi Pártja a magyar burzsoázia ellen, a magyarországi szociáldemokrácia ellen, a nemzetközi imperializmussal szemben a szovjethatalomért 1919. március 21-e előtt folytatott.

A KMP ÉS A HATALOM KÉRDÉSE

A Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság kikiáltásakor egészen természetszerűen a proletárforradalom győzelmének különös nemzetközi előfeltételei és a Kommunista Pártnak a Szociáldemokrata Párttal történt egyesülése kerültek a közvélemény előterébe. Ezek voltak a legkülönösebb körülményei a szovjethatalom megalakulásának Magyarországon. Az antantimperializmus akkor, amidőn a francia misszió vezetőjének, Vix ezredesnek[125] útján átnyújtotta az ultimátumot a burzsoá-szociáldemokrata kormánynak, azzal a követeléssel, hogy mondjon le Magyarország túlnyomó nagy részéről, valójában az elé a helyzet elé állította a magyar burzsoáziát, hogy lemondjon több mint 10 millió magyar lakos fölötti hatalmáról, piacainak és nyersanyagforrásainak, vagyis gazdasági és politikai hatalmának túlnyomó részéről. Az antanthatalmaknak ez az ultimátuma, amely mögött ott állott e hatalmak balkáni hadserege (200-220 ezer

ember) Franchet d'Esperey tábornok vezetése alatt, kinek főhadiszállása Belgrádban volt, ott állottak Románia, Jugoszlávia és Csehszlovákia haderői - valóban a hatalomról való lemondásra szólította fel a magyar burzsoáziát.

A burzsoázia hatalmát azonban nemcsak az antant ultimátuma fenyegette - kívülről. Ez ellen a háborús összeomlás folytán megrendült, fegyveres erőre támaszkodni alig tudó, tömegbázisát jórészben elvesztett burzsoá hatalom ellen széles proletártömegek harcoltak belül az országban még szélesebb paraszttömegekkel szövetségben - a Kommunisták Magyarországi Pártja vezetése alatt.

A Kommunisták Magyarországi Pártja, melyet körülbelül négy hónappal a hatalom elfoglalása előtt, 1918. november 21-én (némelyek szerint 24-én)[126] alakítottunk meg, keletkezésének pillanatától kezdve olyan élességgel tűzte ki a szovjethatalom és a burzsoá államhatalom elleni fegyveres felkelés kérdését, mint ahogyan az Oroszországi Kommunista Párt kivételével egyetlen párt sem tette. A párt agitációjának mindennapi jelszava a burzsoázia lefegyverzése és előkészület a fegyveres felkelésre volt.

A párt nemcsak hirdette, hanem mindennapi munkájában szervezte is a proletariátus felfegyverzését. A Kommunisták Magyarországi Pártjának központja, a Visegrádi utca, nemcsak a széles forradalmi tömegmunka, a proletariátus fegyverkezésének stábja volt, hanem legtöbbször maga is fegyveres stábhoz hasonlított. Nem volt a burzsoáziának egyetlen fegyveres alakulata - hadsereg, népőrség stb. -, ahol a Kommunista Pártnak ne lett volna szervezett és sok esetben túlnyomó befolyása. A fegyverkészletek beszerzésére minden módot felhasznált a párt vezetősége és szervezetei. A leszerelő katonáknak kiadták a jelszót, hogy ne szolgáltassák be a kaszárnyába a fegyvereket. A Balkánról Magyarországon keresztül átvonult és lefegyverzett Mackensen vezérezredes parancsnoksága alatt álló német hadsereg fegyverkészleteiből nem kevesebb, mint 35 ezer puskát szerzett birtokába a Kommunista Párt (ezeket a fegyvereket csak a Szovjet-Magyarország ellen meginduló imperialista háború kitörésekor szolgáltattuk be a Hadügyi Népbiztosságnak).

A Kommunista Párt nem egyszerű antimilitarista agitációt folytatott a kaszárnyákban és a burzsoá demokratikus kormány fegyveres alakulatai között. Ellentétben a radikális-pacifista-szociáldemokrata agitációval, amelynek egyik képviselője, a Károlyi-kormány hadügyminisztere,[137] azt a jelszót adta ki, hogy „Nem akarok többé katonát látni!", a Kommunista Párt azt a jelszót adta ki. a katonáknak, hogy fegyvereiket tartsák meg a proletariátus hatalmának kivívására. Agitációja és szervező munkája arra irányult, hogy a katonaságot a forradalom oldalára vonja, az államnak (a rendőrség kivételével) valamennyi fegyveres alakulatát a forradalom számára nyerje meg. A Hadügyminisztériumtól kezdve egészen a demarká-

dós vonalon levő csapatokig, mindenütt megvoltak a Kommunista Pártnak a maga agitációs pontjai, összeköttetései. Ezek az összeköttetések sok esetben nem öltöttek kialakult szervezeti formát, de azt jelentették, hogy a Kommunista Párt nemcsak agitatorikusan befolyásolta a fegyveres erőt, hanem igen sok helyen, sokszor döntő helyeken kezében tartotta, vezette a katonaság jelentős tömegeit.

A Kommunista Párt minden ingadozás nélkül visszautasított minden olyan ajánlatot - bármely részről jött is -, amely a szovjethatalom azonnali megteremtése helyett valami átmeneti forma megvalósítására irányult. A pártot annak megalakulásától kezdve, környé[ke]zték a burzsoá demokratikus forradalom vezetői, abból a célból, hogy valamelyes ideiglenes megoldást, „modus vivendi"-t,[128] tudjanak elérni a Kommunista Párttal való megegyezés révén a külső ellenséggel szemben. Amikor a köztársaság elnöke, Károlyi Mihály magát a hadügyminiszterséget ajánlotta fel közvetítői révén a Kommunista Pártnak az ideiglenes demokratikus köztársasági kormányban, a kommunista felelet félre nem érthető élességgel utasította vissza az ajánlatot. Amikor a Szociáldemokrata Pártnak két legkimagaslóbb vezető embere, Kunfi Zsigmond és Weltner Jakab arra tettek ajánlatot, hogy legalább a demarkációs vonalon, a cseh és román imperialistákkal szemben álló csoportokban szüntessük be a „dezorganizáló" munkát, feleletünk az volt, hogy mi csak egy kérdésben tárgyalhatunk velük, a munkástanácsok olyatén átalakítása dolgában, hogy azok szűnjenek meg a Szociáldemokrata Párt és a reformista szakszervezetek kiszélesített képviselete lenni, válasszuk őket újjá az üzemekben és ott, a munkástanácsokban vívjuk meg a harcot a munkásság többségéért, anélkül azonban, hogy mi a hatalom kérdésében alávetnők magunkat akár a munkástanácsok határozatainak is. A Kommunista Párt munkástanácsbeli képviselői (Vágó Béla elvtárs) a párt Központi Bizottságának utasítására a leghatározottabban állást foglaltak az úgynevezett „munkáskormány", „tiszta szociáldemokrata kormány" alakításának kísérlete ellen is, amelyet a baloldali szociáldemokraták sürgettek, és amellyel a maguk vitorláiba akarták fogni a munkásosztálynak a szovjethatalom felé hajtó szelét. Ezzel a kísérlettel is egyértelműen szembeszögeztük a határozati javaslatunkat, amely a szovjethatalom haladéktalan megvalósítását követelte. Minden legalizmustól menten folytatta a harcát a tanácshatalomért a Kommunista Párt, és egyetlen lépésében sem hagyta magát korlátozni a burzsoá hatalomnak semmiféle, akár új, akár régi törvénye által. Nem korlátozta a hatalomért folytatott harcát a Kommunista Párt akkor sem, amikor a magyar burzsoá demokratikus kormány és annak szociáldemokrata tagjai beleegyezésével, spáhi csapatokat küldött Budapestre az antant a balkáni hadseregből. Ellenkezőleg, agitációját azonnal kiterjesztette ezekre a csapatokra is, mégpedig egyáltalán nem eredménytelenül.

A Kommunista Párt megalakulásától kezdve egészen a hatalom elfoglalásáig napról napra szaporodtak a fegyveres összeütközések a burzsoá hatalom szerveivel. 1918. december 12-től kezdve, amikor a budapesti helyőrség fegyveresen felvonult és megbuktatta az ideiglenes kormány hadügyminiszterét[129] (ebben a felvonulásban részt vettek a katonatanács baloldali szociáldemokrata vezetői is), alig volt nap, amikor a sajtó ne jelentett volna véres összeütközéseket a forradalmi katonaság és a kormány fegyveres alakulatai között. Nemcsak Budapesten, hanem vidéken is, egyre-másra szervezik a kommunisták a katonalázadásokat. 1918. december 25-én Kecskeméten a forradalmi huszárok elfoglalják a kaszárnyákat, lefegyverzik a tiszteket. December 26-án Budapesten munkások és katonák közötti összeütközés halottakkal és sebesültekkel. December 31-én Budapest két legnépesebb kaszárnyájában fegyveres összeütközés a kormány és a kommunisták befolyása alatt álló katonák között, majd fegyveres katonai tüntetés a szociáldemokrácia ellen. 1919 januárjában Budapesten megkezdődnek kommunista vezetés mellett a tömegtüntetések a polgári sajtó ellen, valamint a polgári újságok szerkesztőségeinek és kiadóhivatalainak szétrombolása. Ugyancsak megkezdődik Budapesten és vidéken a legnagyobb gyárakban az igazgatók és főrészvényesek eltávolítása fegyveres erővel, sok esetben a gyárak birtokbavétele. Az északi bányavidék központjában, Salgótarjánban, fegyveres felkelés 16 halottal és több mint 90 sebesülttel. Ezt követően a földmunkásság vidéki központjában, Szarvason, utcai harcok 9 halottal és több mint 40 sebesülttel. Hasonló fegyveres összeütközések folytatódnak Budapesten és vidéken január második felében, megkezdődnek a fegyveres ellenállások a kaszárnyákban a szociáldemokrata miniszter ama parancsa ellen, mely a kommunisták befolyása alatt álló katonák, leginkább fiatal korosztályok lefegyverzését rendelte el. Véres harcok után a kommunista katonák megtartják fegyvereiket. Egymást érik a fegyveres tüntetések a leszerelt altisztek, leszerelt katonák, rokkantak részéről. A Kommunista Párt növekvő erővel folytatja a fegyveres erő szervezését a burzsoá demokratikus kormány és a szervezkedni kezdő nagybirtokos-monarchista ellenforradalom ellen. A gyárak elfoglalására irányuló akció mellett a Kommunista Párt kiadja a bérházak elfoglalására irányuló jelszót is.[130] Februárban megkezdődik a nagybirtokok elfoglalása a mezőgazdasági munkások részéről, sok helyütt a vidéki ipari központok kommunista szervezeteinek vezetésével. Február 21-én[131] fegyveres tömegek vonulnak fel a Szociáldemokrata Párt központi helyisége és központi lapja ellen, és e harcoknak 7 halottja és közel 100 sebesültje van. (Nagy részük rendőrök és nemzetőrök.) Márciusban megkezdődik egész sor helyen a rendőrség és a kormányhoz szító katonaság lefegyverzése. A kormány tehetetlenül áll a Kommunista Párt által leszerelt katonákból összehozott és hamarosan néhány százezer főre szaporodott szervezetek-

kel, valamint a munkanélküliekkel szemben. Ugyanekkor a gyárakban már március elején kezd megszűnni a munkaadónak minden hatalma. A rendelkezés joga a legnagyobb gyárakban a gyári munkástanácsok kezébe megy át, mely gyári munkástanácsok nem a „törvény", hanem a forradalom joga alapján keletkeztek és folytatták munkájukat.

Ugyanakkor, mikor az antanthatalmak úgynevezett Vix-jegyzéke a magyar kormányt felszólítja, hogy mondjon le a régi Magyarország feletti hatalmának legnagyobb részéről, a szociáldemokrata Böhm Vilmos a munkásság körében való helyzetet naplójegyzet szerint március 18-20-án így jellemzi:

„Március 18. A csepeli gyár munkásai nevében (de azok tudta nélkül) összehívják valamennyi gyár bizalmi férfiak, és elhatározzák a bebörtönzött kommunistáknak március 28-án[132] való fegyveres kiszabadítását.[133] A kommunista katonák bizalmiférfi-testülete hozzájárul a határozathoz.

Március 19. A munkanélküliek a budapesti Lovardában gyűlést tartottak, onnan több ezernyi tömeg felvonult a Várba. Küldöttség kereste fel a Szociáldemokrata Párthoz tartozó Peidl Gyula minisztert, és 500 korona azonnali gyorssegély kiutalását követelték, azonfelül külön élelmiszerjegyet, amelynek révén az állam terhére 50 százalékos árkedvezményeket kapjanak. Követelték, hogy a házbérüket az állam fizesse, és követelték a földnek és a termelőeszközöknek azonnal való szocializálását. A küldöttséget kommunista vezette. Órákon keresztül ott maradtak a Népjóléti Minisztérium előtt, és kijelentették, hogy addig nem távoznak, amíg követeléseiket nem teljesítik. A tömegeket csak úgy lehetett feloszlatni, hogy Peidl megígérte, hogy a munkanélküliek követelését a Minisztertanács elé terjeszti, és meghívta a küldöttséget estére a Minisztertanács épületébe, hogy ott az eredményt közölje.

Március 20. Budapesten eddig a legfegyelmezettebb, szakszervezeti és szocialista szempontból legmegbízhatóbb munkásrétegek: a nyomdászmunkások bérkérdéséből kifolyólag a vezetőség akarata ellenére általános sztrájkot proklamálnak. Eltávolítják az évtizedek óta

a munkásság legnagyobb megelégedésére működő régi vezetőséget, új sztrájkbizottságot választanak, amelyben döntő befolyást nyernek a kommunisták. A sztrájkolok egy része erőszakkal meg akarja akadályozni a szociáldemokrácia lapjának, amely a munkásság követeléseit az utolsó pontig teljesítette, megjelenését. A felizgatott városban a lapok megszüntetése következtében a legfantasztikusabb rémhírek terjednek el, amelyek az izgalmat az őrületig fokozzák. A Vix-jegyzék átadása."[134]

Ebből a vázlatos helyzetjelentésből nemcsak az látszik, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja éles és határozott, ingadozás nélküli irányvonalat tartott a fegyveres felkelésre, a burzsoázia hatalmának fegyveres megtörésére és szétrombolására, a proletárdiktatúrára, hanem az is, hogy a Kommunista Párt ezt az irányvonalat a gyakorlatban mindennapi munkájában megvalósította a hatalomért való harcban. A Kommunista Párt emellett nemcsak raktáron tartotta a fegyvereket, hanem alkalmazta őket a mindennapi harcban a hatalomért.

A párt vezetésének tevékenysége nem szakadt meg egy pillanatra sem. A vezetők legnagyobb részének 1919. február 21-én történt letartóztatásakor sem. Néhány napig az el nem fogott központi bizottsági tagok tartották kezükben a vezetést. Azután a börtönből folytatták a proletariátus és szegényparasztság harcainak vezetését. Ez a vezető tevékenység olyan sikeres volt, hogy a párt tömegbefolyása - annak ellenére, hogy a Szociáldemokrata Pártnak még február 21-én sikerült pogromot rendezni a kommunisták ellen, 200 000 tüntető részvételével - napról napra nőtt.[135]

Ez a tömegbefolyás korántsem volt még elég szervezett. Négy hónap alatt, amely a párt alakítása és a proletárdiktatúra kikiáltása között eltelt, ilyen óriási és rohamosan növő tömegbefolyást nem is lehetett volna még nagyobb számú és fejlettebb bolsevik erőkkel sem, mint amilyenek mi voltunk akkoriban - szervezetileg teljesen megerősíteni. Viszont a KMP politikai és szervezeti irányvonala mégis biztosítani tudta még ez alatt a rövid idő alatt is, hogy a párt legalább Budapesten és a vidéki ipari centrumokban mindenütt el tudta juttatni politikai befolyását a legszélesebb tömegekhez. Ez elsősorban annak volt köszönhető, hogy a KMP alakulásától kezdve tisztában volt azzal, hogy csak úgy juthat befolyáshoz a munkásság között, ha agitációs és szervező tevékenységét elsősorban a nagyüzemekben és a szakszervezetekben folytatja. A KMP üzemi és szakszervezeti munkája csakugyan nemcsak határozatokban nyilvánult meg, hanem ténylegesen, a gyakorlatban.

A területi szervezetek a Kommunista Pártban elenyészően csekély

szerepet játszottak - az agitációs és szervező munka zöme az üzemi pártcsoportokon nyugodott. (Akkor még nem neveztük sejteknek az üzemi pártszervezeteket.) Nem volt nap és nem volt fontosabb esemény, amikor és amelynek kapcsán a Kommunista Párt egész agitátorgárdája ne lett volna ott a legfontosabb üzemekben, hogy a munkásságot harcra hívja fel. Az úgynevezett „repülő agitátorcsoportok" behatoltak azokba az üzemekbe is, amelyekben még összeköttetéseink se voltak, olyanképpen, hogy a gyár kapuja előtt álltak meg, és a munka végeztével „repülőgyűléseket" tartottak. Nem volt a munkásságnak a forradalmi harc négy hónapjában, amely a párt alapításától a diktatúra kikiáltásáig eltelt, egyetlen olyan tömegakciója, amelynek a követeléseit ne a kommunisták formulázták volna, amelynek élén ne kommunisták csoportjai álltak volna. A részletkövetelésekre a legnagyobb gondot fordította a párt, és valamennyi részletakciót egységesen a hatalomért való harc jelszavai alatt végezte.

A KMP születésének pillanatától kezdve bent volt mélyen a szakszervezetekben. Nem tudta őt onnan kiszorítani sem a szakszervezeti bürokrácia, sem a kormány hatalma. A párt meg tudta akadályozni a legnagyobb kitartással, hogy a bürokrácia szakítsa a szakszervezeteket a kommunisták és a forradalmi munkásság kiszorítása révén. A pártvezetés többsége kíméletlenül fellépett a kisebbségnek aíféle javaslatával szemben, amely a spartakuszokra való hivatkozással a szakszervezeteket bojkottálni akarta.

A felfegyverzett munkások és katonák mögött hatalmas munkás- és szegényparaszttömegek állottak abban az időpontban, amikor a magyar burzsoázia, amelynek jóformán egyedüli, szervezett tömegbázisa a szociáldemokrácia volt, két tűz közé került: az antantultimátum és a hatalomért harcoló munkásság keresztttüzébe.

AZ OSZTÁLYERŐK MAGYARORSZÁGON A FORRADALOM PILLANATÁBAN

A forradalmat közvetlenül megelőzően főleg a kommunistaellenes jelszavak alatt, de már részben a szociáldemokrácia ellen is irányulva, megkezdte szervezkedését a nagybirtokosok és nagyburzsoázia vezetése alatt az ellenforradalom. A nagybirtok és a nagytőke a háborús összeomlás folytán gazdaságilag, politikailag és szervezetileg le volt terítve. Szociális kapcsolatainak nagy részét elveszítette azokkal a kispolgári és parasztrétegekkel, amelyek azelőtt tömegbázisát alkották.

Abban a pártban, amely a burzsoá forradalom látható vezető pártja volt, a Károlyi-pártban, egyesült az egész régi Magyarország minden uralkodó csoportja a demokratikus burzsoá forradalom kitörésekor. Ezek

az elemek orientációjukat elvesztett csoportok voltak már csupán - tömegek nélkül. A szovjethatalom réme, valamint a Károlyi kormány ingadozásai, a hatalomképviseletet jelentő Nemzeti Tanács[136] tehetetlensége hamarosan differenciálódást idéztek elő Károlyi-pártjában. A régi politikusok egy csoportja, gróf Bethlen István, gróf Batthyány Tivadar és Lovászy Márton igyekeztek jegecesedési pontot képezni a nagyburzsoá és nagybirtokos ellenforradalmi erők számára. Szerették volna az országot minél előbb a nemzetgyűlésig elvinni, és így útját vágni a forradalmi továbbhaladásnak. Velük tartott a tisztikarnak egy része, a mostani magyar miniszterelnöknek, Gömbös Gyulának vezetése alatt. Igyekeztek Nagy-Magyarország területi integritásának minden burzsoá és Szociáldemokrata Párt által terjesztett jelszavának képviseletét kizárólag magukhoz ragadni. Támogatásukra sietett a klerikális reakció vezető szervezete, a főpapság is. A nagyburzsoá-nagybirtokos ellenforradalom tömegszervezkedését is megkezdte már. Igyekezett összehozni a maga szervezetét, a később a proletárforradalom bukása után nagy szerephez jutott Ébredő Magyarokat[137], amely elsősorban az antantcsapatok által megszállt területekről menekült hivatalnok intelligenciára, diákokra és kispolgárokra támaszkodott. A KMP idejekorán észrevette ennek az ellenforradalomnak jelentőségét, amelyet a Szociáldemokrata Párt - úgy a minisztériumban ülő tagjai, mint az egész vezetősége - igyekezett lebecsülni a tömegek előtt, annak ellenére, hogy az ellenforradalmi mozgalom nemcsak a kommunisták ellen, hanem a „demokrácia túlhajtásai" ellen is fellépett már. A Kommunista Párt vezetése mellett széles tömegek is részt vettek az ellenforradalmi szervezetekkel szemben folytatott harcban, és lehetetlenné tették a fővárosban és az ipari központokban annak mindenféle tömegmegnyilatkozását.

A kispolgárság ugyancsak dezorganizálva volt a demokratikus burzsoá forradalom kitörésekor. A demokrata párt régi vezére, Vázsonyi Vilmos már a háború alatt dezorganizálta a kispolgárságot szélső háborúspártiságával és szélső habsburgista politikájával. A kispolgári intelligenciának egy doktrinér, weltfremd,[138] politikailag gyakorlatlan csoportja, Jászi Oszkár miniszter vezetése mellett, megpróbálta a városi kispolgárságot a Radikális Pártba szervezni. A kispolgárság s különösen az alkalmazottak, hivatalnokok befolyásáért megindult a harc a Károlyi-párt, a radikálisok és a Szociáldemokrata Párt között, amelyben a győzelmet a fővárosban a szociáldemokrácia, a vidéken a Károlyi-párt vívta ki. A Radikális Párt ezekben a harcokban fel is őrlődött, önmaga oszlatta fel magát a diktatúra győzelme előtt.

A Károlyi-párt gyülekezőpontja lett a parasztság felső és középső rétegeinek. Hozzácsatlakozott elkényszeredetten a bürokrácia nagy része is, amely azonban nem bízott benne. Az intelligencia nagy része, amely a 20

milliós Magyarország elvesztét Károlyinak tulajdonította, már azért sem támogatta őszintén pártját. Bizalmatlansága e párttal szemben még inkább nőtt amiatt, mert tehetetlennek tartotta. Nem látott erőt benne és mögötte, amely szembe tudott volna szállni Csehszlovákiával, Jugoszláviával, Romániával és Rómával Magyarország integritásáért, másrészt a munkásosztállyal szembe a kapitalizmus védelméért.

Az ellenforradalom fő reménye a Kommunista Párttal szemben a Szociáldemokrata Párt volt. A Szociáldemokrata Pártba tódultak a kispolgárságnak, az alkalmazottaknak, hivatalnokoknak és tiszteknek nagy tömegei is. A fegyveres erő (rendőrség, csendőrség) alsó és középső rétegei a Szociáldemokrata Pártban voltak szervezve, és így igyekeztek menekülni a háborúban felgyülemlett tömeg-elkeseredésnek, a tömegterrornak következményei elől. A Szociáldemokrata Pártot azonban teljesen legyengítette az a körülmény, hogy magában a szervezeteiben is folyt a harc a forradalom és az ellenforradalom erői között.

Az ipari munkások, mezőgazdasági munkások, a szegényparasztok a Szociáldemokrata Párt szervezeteiben is folytatták osztályharcukat azokkal a burzsoá és bürokratikus elemekkel, amelyek ellepték a Szociáldemokrata Pártot és amelyekre támaszkodott a szocdem párt vezetősége. Ez a körülmény teljesen legyengítette a szociáldemokrata párt- és szakszervezeti bürokráciát. A baloldali szociáldemokraták minden lehetőt és lehetetlent megtettek ugyan a kommunisták elleni uszításban és pogromokban, viszont ezekben a mozgalmas időkben erősen hozzájárultak ahhoz, hogy a Szociáldemokrata Párt vezetősége belső dezorganizáltsága folytán is elvesztette a tömegek feletti befolyását.

A baloldali szociáldemokrácia vezetői kénytelenek voltak a tömegnyomás hatása alatt olyan kijelentést tenni, hogy a Szociáldemokrata Párt szét fogja kergetni a nemzetgyűlést, ha annak nem szociáldemokrata lesz a többsége. Ez egyrészről a burzsoáziát riasztotta, másrészről a Kommunista Pártnak adott fegyvereket a nemzetgyűlés ellen[189], a szovjethatalomért folytatott agitációjában. A baloldali szociáldemokrácia, a centristák ebben az időben erősítették a forradalmi mozgalmat. Szerepük ez időben abban állott, hogy sokszor akaratuk ellenére gyengítették az ellenforradalmat, csökkentették akcióképességét.

A magyar burzsoázia ebben az időben még nem tudott nemzetközi kapcsolatokat szerezni ellenforradalma támogatására. Nemzetközi vonatkozásban is a szociáldemokrácia volt az egyedüli reménysége az ellenforradalomnak, amely Magyarország területi integritására törekedett, hogy folytassa azt a nemzetiségi brutális elnyomást, amelyet a román, szlovák, szerb, horvát stb. dolgozókkal szemben gyakorolt. A II. Intemacionálé újjáalakulását célzó nemzetközi értekezleteken a magyar szociáldemokrácia igyekezett „jobb belátásra" bírni győztes antantországokbeli elvtársait.

Az osztrák szociáldemokrácia nemcsak a proletárforradalom győzelme után, hanem már előtte is híven támogatta a magyar ellenforradalmárokat, akiknek a proletárdiktatúra idején teljes szabadsággal menedékjogot biztosított Bécsben. Az osztrák szociáldemokraták ebben az időben le voltak kötve azzal, hogy a saját munkásosztályuk proletárforradalmi törekvéseit elnyomják. A német burzsoázia úgy tekintette a magyar burzsoáziát, mint hűtlenné vált szövetségest. Az antant burzsoáziája nem volt hajlandó honorálni Károlyi Mihály háború alatti antantszimpátiáit, és kezdettől megvont tőle minden támogatást. A környező új államok (Románia, Csehszlovákia, Jugoszlávia) burzsoáziájával harcban állott a magyar burzsoázia.

Az ipari munkásság többsége a Kommunista Párt vezetése mellett a kapitalizmus nyakára akarta tenni a kést, a szocializmust akarta. A mezőgazdasági cselédség és földmunkásság kezdte elfoglalni a nagybirtokot, melynek felosztására a Károlyi-kormány nem bírta elhatározni magát. A nagybirtokra tört a törpebirtokos szegényparasztság és a középparasztság is, sőt még a zsírosparasztok jelentős része is.

A burzsoázia hatalmi apparátusa teljesen dezorganizálódott. A munkások egész sor vidéki központban eltávolították az ideiglenes kormány kormánybiztosait, kidobták'a tisztviselőiket, és direktóriumokat alakítottak az ügyek vitelére. A Nemzeti Tanács már mint árnyékhatalom is megszűnt létezni. A fegyveres erők újjászervezését osztrák szociáldemokrata mintára egy úgynevezett „szakszervezeti hadsereg" formájában meghiúsította a Kommunista Párt agitációja és tömegbefolyása. A rendőrség, csendőrség és egyéb különleges fegyveres alakulatok részben ingadoztak a nagyburzsoázia, az ellenforradalom mellett és a kommunistáktól való félelem között. A kormány számára már nem nyújtottak támaszt.

Ez volt a helyzet, amikor a magyar burzsoázia az elé a választás elé került: lemondani a hatalomról az antant és zsoldosai, a csehszlovák, román és jugoszláv burzsoázia javára, vagy átadni a hatalmat a munkásosztálynak. A Szociáldemokrata Párt mint a burzsoázia fő támasza, ugyancsak az előtt a választás előtt állott, mint a burzsoázia többi pártjai.

A kényszerű választás olyan körülmények között történt, amikor, mint ahogy Kunfi Zsigmond, a szociáldemokrácia egyik legkimagaslóbb és legveszedelmesebb alakja írta, „a kormány már ténylegesen megszűnt" és a szociáldemokráciának, amint ugyancsak ő írta, aközött kellett választania, hogy „Noske szerepét játssza vagy behódoljon a kommunistáknak".

A szociáldemokrácia azért nem választotta a Noske-szerepet a KMP-vel szemben, a proletárforradalommal szemben, mert az adott körülmények között ehhez nem volt ereje. Nem morális vagy politikai bátorság hiányzott a Noske-szerephez, hanem a szervezett fegyveres erő. Ezért, amikor a burzsoázia a hatalomról való lemondás kérdése elé került, a szo-

ciáldemokrácia is kényszerült aláírni a kommunista platformot, amely mögött nemcsak a fiatal Kommunista Párt, hanem a munkásosztály nagy tömegei és fegyveres erői nagy része állott. Ott állott a kommunista platform mögött a fegyverek ereje, amely a szovjethatalomért tört, ugyanakkor, amikor a burzsoáziát a másik oldalról az antantimperializmus fegyverei szorongatták.

A magyar burzsoázia, a levert közép-európai imperialista hatalmak egyik ledőlt oszlopa, megpróbált orientálódni az antantimperializmusra, hogy így állhasson talpra. A felelet erre a Vix-jegyzék volt, Magyarország szétdarabolása, a magyar burzsoázia megfosztása hatalmi szférájának túlnyomó részétől. A Vix-jegyzékre a magyar burzsoázia megpróbált a „keleti orientációval" válaszolni. Ezt azonban már nem tehette mint uralkodó osztály. Ehhez hiányzott az ereje, amelytől megfosztotta az a kényszerhelyzet, amelybe beleékelődött az antantimperializmus és a magyar proletárforradalom erői közé. A szociáldemokráciának a felelete a Vix-jegyzékre a Kommunista Párt platformjának elfogadása volt, amely a szovjethatalom álláspontjára való helyezkedést jelentette. Ezt a fordulatot a szociáldemokrácia is két tűz között hajtotta végre: egyfelől az antantimperializmus, másfelől a saját szervezetei kommunista befolyás alá került tagjai forradalmi mozgalmának kényszere alatt.

íme, ez az oka és alapja annak, hogy a magyarországi proletariátus fegyveres felkelés nélkül foglalta el az államhatalmat és alapította meg a Magyarországi Szocialista Szovjetköztársaságot. Fegyveres felkelés nélkül, de nem fegyverek és fegyveres harcok nélkül, a burzsoázia nem ajándékba adta a hatalmat a munkásosztálynak, hanem kényszerűségből lemondott a hatalomról, mikor már nem volt módja harcolni a hatalomért.

MIÉRT NEM TUDTUK A GYŐZELMET KIHASZNÁLNI?

A Kommunisták Magyarországi Pártja nem követte el azt a hibát, hogy riadtan megálljon a hatalom küszöbén. Doktrinárius ostobaság lett volna ebben a nemzetközi és belpolitikai helyzetben a szociáldemokrácia ajánlatára azzal felelni, mely a kommunisták programjának megvalósítására, a hatalom megragadására irányult, hogy megvárjuk, amíg fegyverrel dönthetjük be az ajtót, amely már nyitva állott a hatalom előtt. Az ilyen okoskodás, amelyet a német spartakisták egyes vezetői ajánlottak előzőleg és utólag nekünk, ahelyett hogy a hatalomra jutott magyar proletariátusnak segítettek volna, nem vezetett volna egyébhez, mint a KMP kompromittálásához a tömegek előtt.

Ugyanakkor a KMP vezetői (elsősorban én magam) elkövettük azt a hibát, hogy készpénznek vettük azt, hogy a szociáldemokrata vezérek

szavakkal elismerték a kommunisták platformját, a proletárdiktatúrát, a szovjethatalmat. Kétségtelen, hogy a szovjethatalom bukását Magyarországon nemcsak a Kommunista Párt vezetőinek szubjektív hibái okozták, hanem a nemzetközi és osztály-erőviszonyok is. Viszont azonban kétségtelen, hogy a belső osztály-erőviszonyok, de részben még a nemzetközi erőviszonyok is megváltoztathatók lettek volna a magyar proletariátus és forradalma, a Magyarországi Tanácsköztársaság javára, ha nem követtük volna el azt a hibát, amely a szociáldemokráciával való egyesülésben és ennek következtében a Kommunista Párt önállóságának feladatásában állott.

Ez a körülmény megfosztotta a proletárdiktatúrát Magyarországon a szervezett vezető gárdától. Azt az ingadozást, amelynek elkerülhetetlenül kellett következnie a harcok későbbi folyamán a dolgozó tömegekben, ez a történelmi hiba bevitte magába a hatalomnak vezetésébe és kezelésébe. Erre a hibára mutatott rá a proletárdiktatúra bukása után egy évvel Lenin a következő nagy jelentőségű szavaival:

„A bécsi ***Rote Fahne,*** az Osztrák Kommunista Párt központi orgánuma egész sor cikkben felfedte ennek a csapásnak (a proletárdiktatúra bukásának - ***K. B***.) egyik fő okát: a »szocialisták« árulását, akik szavakkal átmentek Kun Béla oldalára és magukat kommunistáknak jelentették ki, valóságban nem vitték át az életbe azt a politikát, amely megfelel a proletárdiktatúrának, hanem ingadoztak, kislelkűsködtek, a burzsoáziához szaladgáltak, gyakran egyenesen szabotálták a proletárforradalmat, és elárulták azt. A világméretekben hatalmas imperialista rablók (ti. Anglia, Franciaország stb. burzsoá kormányai), amelyek körülvették a Magyar Tanácsköztársaságot, természetesen értettek ahhoz, hogy kihasználják a magyar szovjethatalom kormányán belüli ingadozásokat, és vadállati módon vérbe fojtották a román hóhérok kezeivel.

Nem kétséges, hogy a magyar szocialisták egy része őszintén átment Kun Béla oldalára, és őszintén jelentették ki magukat kommunistáknak. De a dolog lényegén ez semmit sem változtat: az az ember, aki »őszintén« jelenti ki magát kommunistának, aki valójában kíméletlenül szilárd, ingadozás nélkül határozott, félelem nélküli bátor és hősies politika helyett (csak ilyen politika felel meg a proletárdiktatúra elismerésének) ingadozik és kislelkűsködik - az effajta ember jellemtelenségével, ingadozásaival, határozatlanságával ugyancsak olyan árulást követ el, mint a közvetlen áruló."[140]

A Kommunisták Magyarországi Pártjának vezetői (elsősorban az a részük, amelyik végigjárta a párt alapítása előtt a bolsevizmus iskolájának legalább alsóbb osztályait Szovjet-Oroszországban) ingadozás nélkül, határozottan az önálló Kommunista Párt alakítása mellett foglaltak állást és szakítottak a szociáldemokratákkal, úgy a jobboldaliakkal, mint a centra-

listákkal. Ebben mi határozottan különböztünk már a háború folyamán a luxemburgistáktól, akik nem tudták megérteni a szociáldemokráciával való szakítás szükségességét. Amikor azonban az elé a helyzet elé kerültünk, hogy gyakorlatban vigyük keresztül ezt az elvi álláspontunkat egy új helyzetben, a Szociáldemokrata Pártnak amaz ajánlatával szemben, amely a két párt egyesítésére irányult, nem tudtuk marxista-leninista módon következetesen folytatni ezt a bolsevik politikát.

A Kommunista Párt és vezetése igen különböző elemekből került össze. Egy része örömmel ment bele a szociáldemokráciával való egyesülésbe, mert ellene volt előbb magának a párt alapításának is, abban a reményben, hogy a szociáldemokráciát belülről lehet majd megváltoztatni, vagy abban a feltevésben, hogy a Kommunista Párt alapítása elsietett volt. Más része különféle szindikalista „meggondolásokból' ' azt tartotta, hogy a Kommunista Pártra úgy sincs szükség, ha a proletariátus egysége a tanácsok keretében helyreáll. Voltak olyanok is, akik ellenezték az egyesülést annak megtörténte után, főleg abból a meggondolásból kiindulva, hogy nem kellett volna átvenni a hatalmat az adott körülmények között. A praktikus elgondolás (elsősorban az enyém) abból a helytelen, nem marxista taktikai feltevésből indult ki az egyesülésre vonatkozó ajánlat elfogadásánál, hogy a Kelet-Galíciát elért oroszországi vöröscsapatokkal való egyesülés (a rádiójelentés szerint november 18-án[141] Tarnopolba bevonultak Tanács-Oroszország Vörös Hadseregének előcsapatai) lehetővé teszi az orosz Vörös Hadsereggel való egyesülés után a legmegbízhatatlanabb szociáldemokrata vezetők kidobálását, akik nem váltak ki a pártból, mint a szélsőjobboldaliak tették. Ez a taktika azért nem volt marxista-leninista taktika, mert nem a tényekre, hanem a lehetőségekre volt alapítva, olyan lehetőségekre, amelyek bekövetkezhettek volna, de bekövetkezésük el is maradhatott, mint ahogy el is maradt. Mindenesetre az egyesülésben kifejezésre jutott a fiatal, kellő forradalmi tapasztalat híján levő, elvileg és elméletileg még nem elég szilárd kommunista vezető gárdának politikai ingadozása, amely a szociáldemokrácia és különösen a centrizmus szerepének végig nem gondolásából, meg nem értéséből származott.

Egyéb hibáink (különösen az agrárkérdésben elkövetett hibáink) is igen nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaság nem bírt megállni a túlnyomó katonai erővel szemben, melyet rázúdított az antantimperializmus. A döntő hiba azonban, amely lehetetlenné tette, hogy a nemzetközi és belső ellenforradalmi harcban az erőviszonyokat a magyar proletariátus javára változtathassuk meg, abban állott, hogy nem aknáztuk ki a győzelmet, amelyet a szociáldemokráciával szemben arattunk azáltal, hogy a tömegek meghódítása útján kapitulációra kényszerítettük a kommunista platform, a tanácshatalom követelésével szemben. Az egyesült párton, valamint a tanácskormányon belül a tanácshatalom

négy és fél hónapja alatt sohasem szűnt meg a harc. A kommunisták, a kommunista vezetők nagy része egy vagy más mértékben kivették részüket ebből a harcból a szociáldemokrata vezérek ellen. Még a szociáldemokrácia szélső balszárnyának vezetői is folytatták, egy-kettő (különösen Varga Jenő) kivételével, régi szerepüket. Ők voltak elsősorban annak az akadályozói, hogy a legingadozóbb, legellenségesebb szociáldemokrata vezéreket a kommunisták izolálják. Egyik-másikuk részt vett - mint a szociáldemokrata vezérek emlékiratai elárulják - még a kommunistáknak a kormányból való fegyveres eltávolítására irányuló összeesküvésekben is. Amikor az egyesült párt kongresszusa idején a kommunisták és a szociáldemokraták között csaknem szakadásra került a sor, ezek a baloldali elemek voltak azok, akik a kommunistákat cserbenhagyva, az „egység", valójában azonban a jobboldali szociáldemokraták oldalára álltak.

Mi, kommunisták is, ha nem is voltunk foglyai a szociáldemokráciának, ha nem is értékeltük úgy az „egységet", mint valódi egységet, mégis abban az illúzióban voltunk, hogy sikerülni fog a centristák ingadozásait meggyőzés útján ellensúlyozni, és őket a mi oldalunkra állítani.

Ha elkésetten is, de megkezdtük a mozgalmat, mely egy új Kommunista Párt kádereinek titokban, illegálisan való összehozására irányult. Ebben a munkában támogattak bennünket nemcsak azok a kommunisták, akiknek legnagyobb volt a befolyásuk, hanem egész sor olyan munkásvezető is, akik csak március 21-e után fogadták el a kommunisták platformját. Ez a sikerrel kecsegtető kísérlet a diktatúra bukása folytán hiúsult meg csupán.

A szociáldemokrácia felett aratott győzelem ki nem aknázása, a szociáldemokrácia szerepének a meg nem értése volt az alapvető ok, amely az adott nemzetközi osztály-erőviszonyok között oda vezetett, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaság négy és fél hónapi fennállás után elbukott. Megmaradtak a nagy tanulságok, melyeket a magyar proletariátus harcai nyújtottak a nemzetközi proletariátus számára, mindenek felett a kommunista párt vezető szerepének értékelése és a szociáldemokrácia történelmi hivatásának leleplezése. Ezt a nagy tanulságot Lenin és a Kommunista Intemacionálé tették a nemzetközi proletariátus közkincsévé.

Ezt a tanulságot őrzi, ezt a tanulságot értékesíti harcaiban a Kommunisták Magyarországi Pártja, amely hosszú, nehéz belső küzdelem után, áldatlan frakcióharcok leküzdése után újra a tömegek élén halad, újból szélesen és mélyen ereszti gyökereit a dicsőséges múltú, harcos jelenű és fényes jövendőjű magyarországi proletár tömegekbe.

A Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság 15 éves évfordulójára.
Bratislava, Pallas nyomda (1934.) 2-15. old.
Kun Béla: Válogatott írások és beszédek.
Kossuth Könyvkiadó 1966. II. köt. 317-335. old.

Jegyzetek

X. A SZOCIALISTA FORRADALOMÉRT

[1] Ez a cikk - amelyet németül juttattak el a szerkesztőséghez, s amelyet V. elvtárs fordított le - egy kiemelkedő magyar szocialista tollából származik, aki hadifogolyként tartózkodik Tomszkban. (Eredeti jegyzet.)

[2] Kun Béla valószínűleg a megművelt földterületnek az iooo holdon felüli birtokokra eső részarányára utal, mely megközelíti az általa nyilván emlékezetből idézett adatot.

[s] l gyeszjatyina = 1,0925 hektár = 1,89 katasztrális hold.

[4] Kun Béla az adatokat valószínűleg emlékezetből idézte. A Magyar Statisztikai Évkönyv 1907-es adatai szerint:

A magyar állam lakosainak száma	20 674 735 fő
1907-ben kivándorolt összesen	192 982 fő
Ebből őstermelő	26 397 fő
Mezőgazdasági cseléd, napszámos	86 165 fő
Természetes szaporodás 1907-ben	222 253 fő

(Magyar Statisztikai Évkönyv. XV. 1907. Athenaeum 1909.)

[5] Az 1909. évi II. törvénycikk a kivándorlásról. (Lásd Magyar törvénytár, 1909. évi törvénycikkek. Franklin 1910. 4-28. old.)

[6] Ezt a cikket németből fordították. Egy kiemelkedő magyar szociáldemokrata teoretikus és szervező tollából került ki, aki a mi rideg vidékünkre vetődött mint hadifogoly. (Eredeti jegyzet.)

[7] Marx „Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadiké)a" című művében a XVIII. század klasszikus polgári forradalmait állítja szembe a XIX. század forradalmaival, amelyekben - az előbbiekkel ellentétben - nagymértékben megnőtt a proletariátus szerepe, részvétele. Feltehetően ilyen értelemben írja Kun Béla, hogy a „XIX. században burzsoá forradalom nem lehetséges", de ez a megfogalmazás Marxnál nem található. (*Marx-Engels* Művei. 8. köt. Kossuth Könyvkiadó 1962. 101-182. old.)

[8] A petrográdi szovjet 1917. március 14-i, a „Világ népeihez" szóló kiáltványáról van szó, amelyben „igazságos, demokratikus, annexiók és hadisarc nélküli béke" megkötésére hívott fel, de nem leplezte le a háború hódító jellegét, és megpróbálta igazolni az ideiglenes kormány háborús politikáját.

[8] Az 1919. november 8-án a szovjetek II. összoroszországi kongresszusán elfogadott békedekrétumra utal.

[10] A Németországi Független Szociáldemokrata Párt 1917 áprilisában alakult. A Németországi Szociáldemokrata Párt centrista szárnyán kívül - szerveseti autonómiáját fenntartva - csatlakozott a párthoz a Spartacus Szövetség is.

[11] Az 1917. augusztusi németországi flottalázadásokra utal. A hadihajókon kirobbant matrózlázadásokat leverték, vezetőiket kivégezték.

[12] Adolf Hofímannról van szó (1858-1930), aki 1917 és 1920 között a Németországi Független Szociáldemokrata Párt Központi Bizottságának volt tagja.

[13] *De te fabula narratur*. - Rólad szól a mese. (Marx: A tőke. I. köt. *Marx-Engels* Művei. 23. köt. Kossuth Könyvkiadó 1967. 6. old.)

[14] A forrásmegjelölés valószínűleg korabeli német nyelvű kiadásra utal, minthogy tudomásunk szerint Kun Béla abban az időben ahhoz jutott hozzá a tomszki egyetem könyvtárából. Az idézet eredeti szövege a következőképpen hangzik: „Perszeusznak azért volt szüksége ködsipkára, hogy szörnyeket üldözzön. Mi a ködsipkát mélyen szemünkre és fülünkre húzzuk, hogy a szörnyek létezését letagadhassuk. *{Marx:* A tőke. I. köt. *Marx-Engels* Művei. 23. köt. 9. old.)

[15] Az eredetiben így.

[18] A helyes gondolkodás tudománya. (Eredeti jegyzet.)

[17] *Marx: A* Nemzetközi Munkásszövetség Főtanácsának második üzenete a francia-porosz háborúról. *Marx-Engels* Művei. 17. köt. Kossuth Könyvkiadó 1968. 250. old.

[18] Portugáliában 1917-1918-ban háborúellenes lázadások, tüntetések, tömegsztrájkok zajlottak le.

[19] Az 1910 októberében lezajlott polgári forradalomra utal, melynek eredményeképpen Portugália köztársaság lett.

[20] *Edmondo Peluso:* Die bürgerliche Republik und die sozialistische Partéi in Portugal. Die Neue Zeit, 1911. július 28. II. köt. 581-585. old.

[al] 1917. augusztus 12-én kezdődött Moszkvában az úgynevezett állami tanácskozás, amelyet a vagyonos rétegek képviselőiből hívtak össze az ellenforradalmi erők - Kornyilov vezette - katonai diktatúrájának leplezett előkészítése céljából.

[22] Célzás arra, hogy a moszkvai állami tanácskozáson is főleg a földbirtokosok, a burzsoázia, a tábornoki és tisztikar, valamint a kozákság képviselői vettek részt.

[23] *Edmondo Peluso:* Die politische Lage in Portugal. Die Neue Zeit, 1913. július 25. II. köt. 610-612. old.

[24] Portugália a háború kitörésekor semlegességi nyilatkozatot tett, az antantállamok mégis tengeri bázisként használták kikötőit. 1916-ban belépett a háborúba az antant oldalán.

[25] Kun Béla az olasz munkások háborúellenes fellépéseire utal, amelyek legkiemelkedőbb eseménye az 1917 augusztusában Torinóban lezajlott sztrájk és az öt napig tartó háborúellenes utcai és barikádharc volt. Ebben a harcban 500 munkás elesett és több mint 2000 megsebesült.

[26] *Kari Kautsky:* Die soziale Revolution. Berlin 1907. Buchhandlung Vorwarts. 63. old.

[27] A szocialistaellenes kivételes törvényt 1878-ban vezették be, ennek alapján betiltották a Szociáldemokrata Párt valamennyi szervezetét, a munkás-tömegszervezeteket, a munkássajtót. A munkástömegek nyomására 1890-ben hatályon kívül helyezték.

[28] Kun Béla itt értelemszerűen és nem szó szerint idéz Marx művéből. (Az idevágó részt lásd *Marx-Engels* Művei. 8. köt. 107. old.)

[29] *Qa ira...* (Menni f o g . . .) - A nagy francia forradalom egyik dala. Szövegét Ladré írta, zenéjét Bécourt szerezte. Kun Béla itt a dalt összecseréli a „Carmagnole"-lal és hozzákapcsol egy francia közmondást. („Majd elválik.")

[30] 1918. január 13-án, a Szociáldemokrata Párt által szervezett népgyűléseken baloldali szocialista csoportok határozati javaslatot terjesztettek elő munkástanácsok létrehozására. A munkástanácsok követelése már az 1917. november 25-i iparcsamoki nagygyűlésen is elhangzott. A munkástömegek megszavazták a határozatot, ezt azonban az MSZDP vezetősége nem hajtotta végre. Mégis, Budapesten és vidéken a januári

sztrájkok során a munkások több helyen munkástanácsot alakítottak, de ezek csak rövid ideig működtek.

31 Lásd *Marx:* A Nemzetközi Munkásszövetség Főtanácsának második üzenete a francia-porosz háborúról. *Marx-Engels* Művei. 17. köt. 250. old.

32 Az 1918. január 13-i népgyűléseken elfogadott határozatról van szó. Lásd a 30. sz. jegyzetet.

" Az orosz októberi szocialista forradalommal és a várható magyar proletárforradalommal kapcsolatban akkoriban a szociális forradalom kifejezést használták szocialista forradalom helyett.

34 Vázsonyi a törvénytervezetet 1917. december 21-én terjesztette elő. A tervezetet nem fogadták el. (Képviselőházi Napló. XXXVIII. köt. Athenaeum 1918. 109-110. old.)

35 Breszt-Breszt-Litovszkbelorussziai város. Itt folytak a béketárgyalások Szovjet-Oroszország és Ukrajna, valamint Németország és szövetségesei között.

3S A szovjethatalom ekkorra kiterjesztette befolyását Ukrajnára. 1918. január 29-én Kijevben újabb fegyveres felkelés tört ki.

37 A finn forradalom 1918. január 21-én tört ki, május elejére azonban leverték.

38 1918 januárjában sztrájkok törtek ki Krakkóban, Przemyélben, Nowy Saczban, Varsóban stb. Varsóban megalakult a városi munkások küldötteinek tanácsa.

38 Január 18-án sztrájkba léptek Budapest és néhány más ipari nagyváros nagyüzemi munkásai.

40 Január 16-án Wiener Neustadtban, majd január 18-án Bécsben is munkástanácsok jöttek létre.

41 1918. január 28-án a Spartacus Szövetség agitációja nyomán nagyarányú sztrájk tört ki Berlinben. Az üzemekben megválasztották a munkásküldöttek tanácsait.

48 Kun Béla itt nem szó szerint idézi Engelst. (Lásd *Engels:* Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. *Marx-Engels* Művei. 20. köt. Kossuth Könyvkiadó 1973. 279-280. old.)

43 Engelsnek a Párizsi Kommünről írt valamely megállapítására utal.

44 A breszt-litovszki békeszerződésről van szó.

45 Max Hoffmann tábornok, a német küldöttség vezetője a breszt-litovszki tárgyalásokon.

4* 1917. szeptember 5-12. között néhány (többségében centrista irányzatú) szociáldemokrata párt képviselői Stockholmban értekezletet tartottak, amely a hadviselő kormányokat a háború befejezésére szólította fel.

47 *Marx: A* Nemzetközi Munkásszövetség Főtanácsának második üzenete a francia-porosz háborúról. *Marx-Engels* Művei. 17. köt. 250. old.

48 Utalás IV. Károly saját kezű levelére a belga hadseregben szolgáló sógorához, Sixtus pármai herceghez, amely tulajdonképpen Poincarénak, a Francia Köztársaság elnökének szólt, és elismerte a francia követeléseket Elzász-Lotaringiára. A levelet Clemenceau nyilvánosságra hozta.

48 Osztrák liberális lap.

50 A cárizmust megdöntő polgári demokratikus („februári") forradalmat Kun Béla azért nevezi márciusinak, mert 1917. február 27-én, európai időszámítás szerint tehát március 12-én tört ki.

51 Az eredetiben így. Frankéi Leóról van szó.

52 *Marx:* Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája. *Marx-Engels* Művei. 8. köt. 131. old.

58 A január 18-án kezdődött sztrájkot a szociáldemokrata vezetőség üres ígéretek fejében leszerelte.

64 Wilhelm Liebknecht (1826-1900), Kari Liebknecht apja.

[55] A *Szociális Forradalom* c. lapot az OK(b)P Magyar Csoportja adta ki Moszkvában. Kun Béla és Szamuely Tibor szerkesztették.

[56] *Marx:* Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája. *Marx-Engels* Művei. 8. köt. 108. old.

[67] *Marx:* A polgárháború Franciaországban. *Marx-Engels* Művei. 17. köt. 313. old.

[58] Ugyanott.

[69] *Engels:* Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. *Marx-Engels* Művei. 20. köt. 289. old.

[60] Frederik Winslow Taylor (1856-1915) amerikai mérnök által kidolgozott üzemszervezési rendszer. A legjobb munkások munkájának a legkisebb mozdulatokig történt elemzése alapján határozták meg a többi munkás normáját.

[61] *Marx:* A tőke. I. köt. *Marx-Engels* Művei. 23. köt. 383. old.

[12] *Marx: A* polgárháború Franciaországban. *Marx-Engels* Művei. 17. köt. 3x3. old.

[63] A rendelkezésre álló lappéldányok az összehajtás mentén megtörtek, így egy-egy sor olvashatatlanná vált.

[84] *Engels:* Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. *Marx-Engels* Művei. 20. köt. 28. old.

[65] A „Kommunista Kiáltvány" 1848. februárban jelent meg.

[63] Egy sor az eredetiben olvashatatlan.

[07] A cím helyesen: Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája.

[68] Az idézet pontos szövege: „… az emberiség alacsonyabb lett egy fejjel, mégpedig a legjelentősebb fejjel, amellyel napjainkban rendelkezett". (Engels Friedrich Adolph Sorgéhoz, 1883. március 15. *Marx-Engels* Művei. 35. köt. Kossuth Könyvkiadó 1976. 436. old.)

[89] Spartacusok - a Spartacus Szövetség tagjai. A szövetséget 1916. január i-én német baloldali szociáldemokraták alakították, Kari Liebknecht, Rosa Luxemburg, Clara Zetkin, Franz Mehring vezetésével. A spartakisták 1918 decemberében megalakították Németország Kommunista Pártját.

[70] Az Oroszországi Szociáldemokrata (bolsevik) Munkáspárt VII. kongresszusán (1918. március) Lenin javaslatára a párt nevét Oroszországi Kommunista (bolsevik) Pártra változtatták.

[71] *Buharin, Nyikolaj: A* kommunisták (bolsevikiek) programja. Moszkva 1918. AzOK(b)P Magyar Csoportja kiadása.

[72] Utalás a breszt-litovszki békekötésre.

[73] Rosa Luxemburgot és Kari Liebknechtet az 1919. januári munkásfelkelés vérbe fojtása után, 1919. január 15-én ellenforradalmár tisztek Berlinben meggyilkolták.

[74] A berni nemzetközi szociáldemokrata kongresszus (1919. február 3-10.) egyik fő kérdése a bolsevizmus elleni harc volt. Határozatot hoztak, amely szerint a II. Internacionálé elítél mindenfajta diktatúrát, így a proletárdiktatúrát is.

[75] *Marx-Engels: A* Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx-Engels* Művei. 4. köt. Kossuth Könyvkiadó 1959. 470. old.

Az idézet pontos szövege: „A kommunisták nem titkolják nézeteiket és szándékaikat. Nyíltan kijelentik, hogy céljaik csakis minden eddigi társadalmi rend erőszakos megdöntésével érhetők el. Reszkessenek az uralkodó osztályok egy kommunista forradalomtól. A proletárok e forradalomban csak láncaikat veszíthetik. Cserébe egy egész világot nyerhetnek.

Világ proletárjai, egyesüljetek!"

[78] Tudniillik a parlamenti burzsoá ellenzék.

[77] Utalás a II. Intemacionálé kongresszusaira, különösen a stuttgarti és a bázeli kongresszusra.

[78] *Marx-Engels:* A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx-Engels* Művei. 4. köt. 457. old. Az idézet pontos szövege: „A munkásoknak nincs hazájuk."

[79] *Engels:* Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. Lásd *Marx-Engels* Művei. 20. köt. 279. old.

[80] Az idézett rész Lenintől származik. A tévedést az okozhatta, hogy Lenin itt Engelsnek az állammal kapcsolatos megállapításait magyarázza. *{Lenin:* Állam és forradalom. Lásd *Lenin* Összes Művei. 33. köt. Kossuth Könyvkiadó 1965. 6-7. old.)

[81] Helyesen: Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság (Rosszijszkaja Szovjetszkaja Fegyeratyivnaja Szocialisztyicseszkaja Reszpublika).

[82] *Marx:* A polgárháború Franciaországban. Lásd *Marx-Engels* Művei. 17. köt. 312. old.

[83] A holtkéz (manus mortua) joga az egyházi birtokok elidegeníthetetlenségét jelentette.

[84] *Marx-Engels: A* Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx-Engels* Művei. 4. köt. 457- old.

[85] A hazafiszocialisták alatt a korabeli szóhasználat azokat a szocialistákat értette, akik „a haza érdekeit" az osztályérdekek elé helyezték, s így a burzsoázia szövetségeseivé váltak.

[86] *Marx: A* gothai program kritikája. Lásd *Marx-Engels* Művei. 19. köt. Kossuth Könyvkiadó 1969. 11-30. old.; *Engels:* Előszó [a „Nemzetközi vonatkozású cikkek a »Volksstaat«-ból (1871-75)" c. gyűjteményhez]. Lásd *Marx-Engels* Művei. 22. köt. Kossuth Könyvkiadó 1970. 390-392. old.

[87] *Marx:* A tőke. I. köt. Lásd *Marx-Engels* Művei. 23. köt. 713. old.

[88] Ugyanott.

[89] Egy sor az eredetiben olvashatatlan.

*° Ez tévedés: a zsoldoskatonaság megjelenése előtti feudális hadseregekre éppen a nemesség katonáskodásának monopóliuma a jellemző.

[91] Egy sor az eredetiben olvashatatlan.

[92] Sajtóhiba. Helyesen: szociálpacifizmusnak.

[93] Az eredetiben egy fél mondat olvashatatlan.

[94] Az 1907-es hágai nemzetközi békekonferenciára utal.

[95] II. Miklós (1868-1918) cárt akkor Jekatyerinburg (ma: Szverdlovszk) városában tartották fogva.

[96] A cikk eredetileg a *Szociális Forradalom* című lapban jelent meg.

[97] Prohászka Ottokár az OMGE (Országos Magyar Gazdasági Egyesület) 1916. április 13-i közgyűlésén indítványozta, hogy a harctérről visszatérő földműves-katonákat megváltás ellenében juttassák földhöz.

[98] *Marx-Engels: A* Kommunista Párt kiáltványa. *Marx-Engels* Művei. 4. köt. 449. old.

[99] Az első világháború idején mintegy 300 000 cseh és szlovák katona adta meg magát az orosz hadseregnek. Az antant és a Cseh Nemzeti Tanács szervezésében az orosz hadsereg keretén belül csehszlovák hadtest alakult, melynek létszáma 1918 nyarán több mint 60 000 fő volt. Az októberi forradalom győzelme után a szovjetkormány megengedte a hadtestnek, hogy Vlagyivosztokon keresztül elhagyja Oroszországot, az antant azonban az ellenforradalom egyik rohamcsapatává igyekezett szervezni a Penza vidékén összevont hadtestet. Már 19x8. április elején kidolgozták az ellenforradalmi támadás tervét. A szovjetellenes összeesküvésben tevékenyen részt vettek a csehszlovák burzsoá nacionalisták, Masaryk és Benes is, valamint az illegális fehérgárdista, ellenforradalmi szervezetek. A lázadás 1918. május 25-én tört ki. (Bővebben lásd: A polgárháború a Szovjetunióban, 1918-1922. Kossuth Könyvkiadó 1964.)

[100] A Párizsban levő Cseh Nemzeti Tanács 1916-tól szervezte a csehszlovák hadsereget, ennek keretében jött létre Oroszországban a csehszlovák hadtest is. Lásd az előző jegyzetet.

[101] 1918-ban Csehországban és Szlovákiábaan polgári demokratikus forradalom bontako-

zott ki, mely végül is az önálló Csehszlovákia megalakulásához vezetett. A burzsoá politikusok minden erővel harcoltak az ellen, hogy a munkások vezető szerepe érvényesüljön a forradalomban, s a szociáldemokrata jobboldali vezetők kezükre játszottak ebben.

102 Lásd a 7. sz. jegyzetet.

103 Utalás a Szociáldemokrata Párt jobboldali tagjainak törekvésére, mely arra irányult, hogy a párt a Cseh Nemzeti Szocialista Párttal egyesüljön.

104 *Marx-Engels:* A Kommunista Párt kiáltványa. *Marx-Engels* Művei. 4. köt. 453. old.

105 1918. június 20-án a katonai parancsnok a MÁV Gépgyár udvarán tiltakozó munkásokra lövetett. A sortűznek négy halálos áldozata volt és többen megsebesültek. Tiltakozásul a munkásság általános sztrájkba lépett, amely átterjedt a vidékre is. A januári általános politikai tömegsztrájk mellett, 1918 őszéig ez volt a legnagyobb forradalmi megmozdulás. A munkások követelték a békét és a kormány lemondását. A sztrájk a statáriális rendszabályok, a tömeges letartóztatások és katonai behívások ellenére nyolc napig, egyes helyeken még tovább tartott.

106 A pécsi katonai lázadás 1918. május 20-án zajlott le. A felkelésben kezdeményező szerepük volt az orosz hadifogságból hazatért katonáknak. A lázadás leverését kegyetlen megtorlás követte. Pécsett ebben az időben nem a 48-as, hanem a 6. császári és királyi gyalogezred, illetőleg ennek pótzászlóalja tartózkodott. Bővebben lásd A magyar munkásmozgalom történetének válogatott dokumentumai (a továbbiakban: MMTVD). 5. köt. Szikra 1956. 202-205. °ld.

107 Tóth János belügyminiszter.

108 1918 májusában Spaaban Németország és a Monarchia egyezményt kötött. (Bővebben lásd *Zsigmond László:* Az Osztrák-Magyar Monarchia széttörése. Századok, 1959. 1. sz.)

109 *Marx-Engels:* A Kommunista Párt kiáltványa. *Marx-Engels* Művei. 4. köt. 457-458. old.

110 Az eredetiben olvashatatlan.

111 *Marx:* Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája. *Marx-Engels* Művei. 8. köt. 105. old.

112 *Engels:* Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. Lásd *Marx-Engels* Művei. 20. köt. 279. old.

113 A pontos elnevezés: Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására. A Plehanov-féle csoport neve volt a Munka Felszabadítása csoport.

114 Lásd az előző jegyzetet.

115 Az eszerekről van szó, akik magukat szociálforradalmároknak nevezték. - Valószínűleg nyomdahiba vagy helytelen fordítás.

118 Ez az állítás pontatlan. Lenin és a Svájcban tartózkodó orosz forradalmárok úgy utaztak keresztül Németországon, hogy nem hagyhatták el a számukra kijelölt vonatot. Ez a körülmény később úgy került a köztudatba, mintha a vonatajtókat leplombálták volna.

117 1917. július 3-tól 5-ig Petrográdban a munkások és katonák nagyarányú háborúellenes tüntetése zajlott le „Minden hatalmat a szovjeteknek!" jelszóval. A bolsevikok nem tartották időszerűnek a fegyveres felkelést, de a tömegek élére álltak, hogy biztosítsák a tüntetés békés jellegét. Az ideiglenes kormány csapatai azonban tüzet nyitottak a tüntetőkre, és a békésnek indult tüntetést vérbe fojtották.

118 - népbiztosok.

119 *Lenin:* A kapitalizmus fejlődése Oroszországban. *Lenin* Összes Művei. 3. köt. Kossuth Könyvkiadó 1964. 1-567. old.; A szociáldemokrácia agrárprogramja az 1905-1907-es első orosz forradalomban. *Lenin* összes Művei. 16. köt. Kossuth Könyvkiadó 1968.177-381. old.; Materializmus és empíriokriticizmus. (Kritikai jegyzetek egy reakciós filozófiáról.) *Lenin* összes Művei. 18. köt. Kossuth Könyvkiadó

1964. 7~339- old.; Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka. *Lenin* összes Művei. 27. köt. Kossuth Könyvkiadó 1971. 289-403. old.; Újabb adatok a mezőgazdasági kapitalizmus fejlődéstörvényeiről. Ugyanott, 123-218. old.; Állam és forradalom. *Lenin* összes Művei. 33. köt. i-m. old.

120 *Lenin:* Oroszország politikai pártjai és a proletariátus feladatai. *Lenin* összes Művei. 31. köt. Kossuth Könyvkiadó 1972. 189-205. old.; A proletariátus feladatai forradalmunkban. Ugyanott, 149-184. old.; Levelek a taktikáról. Ugyanott, 131-144. old.

121 Lásd a 105. sz. jegyzetet.

122 A szakszervezetek taglétszáma:

1913. december 31-én	107486
1914. június 30-án	96 290
1914. december 31-én	51 510
1917. december 31-én	215 222

(Szakszervezeti Értesítő, 1918. május. Tagforgalom. Megjelent: MMTVD. 5. köt. 53-54. old.)

123 Szterényi József báró 1918. január 25-től 1918. október 23-ig volt kereskedelemügyi miniszter a Wekerle-kormányban.

124 Lásd a 106. sz. jegyzetet.

125 Feltehetően a tatabányai munkások 1918. június 12-24. közötti sztrájkjára utal.

139 A munkások követeléseiről lásd a *Népszava* 1918. június 12-i számát.

127 Az 1918. júniusi sztrájk idején a munkások részéről nem került sor fegyveres akciókra. A cikk állítása valószínűleg téves információn alapul.

128 Utalás Trepov tevékenységére, aki Moszkva legfőbb rendőrparancsnoka volt 1896-tól 1905-ig, majd diktátori teljhatalommal mint Pétervár főkormányzója az első orosz forradalom leverését irányította.

129 Pontosan: Szabó Ervin 1877. augusztus 23-án született, és 1918. szeptember 30-án halt meg, tehát 41 éves korában.

139 A cikk Kun Béla aláírása nélkül jelent meg.

131 Erről bővebben lásd *Kun Béla:* Kié a föld? (Jelen kötetben.)

132 Kun Béla e cikkében a Szociáldemokrata Párt 1918. október 8-i kiáltványát bírálta, melynek tízpontos programja megjelent a *Népszava* 1918. október 8-i számában „Magyarország népéhez!" címen. (Lásd MMTVD. 5. köt. 244-246. old.)

133 *Lenin:* Megtartják-e a bolsevikok az államhatalmat. *Lenin* összes Művei. 34. köt. Kossuth Könyvkiadó 1976. 328. old.

Az idézet pontos szövege: „Mekkora gyalázat, ha valaki, aki fél a tőkések ellenállásától, ugyanakkor forradalmárnak nevezi magát és azt kívánja, hogy szocialistának tekintsék! Az opportunizmus által lezüllesztett világmozgalom mekkora eszmei csődje kellett ahhoz, hogy ilyen hangokat *hallhassunk*."

154 Az eredetiben olvashatatlan.

135 IV. Károly Károlyi Mihállyal folytatott bécsi tárgyalásaira céloz.

136 A cikk második részét nem sikerült megtalálni.

137 *Lenin:* A forradalmi marxisták az 1915. szeptember 5—8-i nemzetközi szocialista konferencián. *Lenin* összes Művei. 27. köt. 45. old.

138 A „Magyarország dolgozó népéhez! Munkások, katonák, földműves szegények!" című kiáltványt 1918. október 24-i tanácskozásán fogadta el a Kommunisták Magyarországi Szövetsége. A nyomtatott röplap eredetije a Szovjetunió Állami Forradalmi Múzeumában (Moszkva) található. (Mikrofotó-kópia. Pl Archívum, F. 1061.) A röplapot közli: Párttörténeti Közlemények, 1969. június. 164-169. old.

139 „A Magyarországról származó kommunisták (volt hadifoglyok) 19x8. november 4-i moszkvai értekezletének határozatai a Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakításáról, az internacionalista vöröskatonákról és a további oroszországi propagan-

damunkáról" c. dokumentumot lásd: A magyar internacionalisták a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban és a polgárháborúban (1917-1922). Dokumentumgyűjtemény. Kossuth Könyvkiadó 1967. 250-252. old.

A tanácskozás határozata értelmében a magyar csoport vezetőinek és tagjainak jelentős része már november második felében hazautazott. A magyar csoport Oroszországban maradt tagjai a Külföldi Csoportok Föderációjával együtt nagy erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy számottevő hadifogolytömegeket is hazairányítsanak (lásd a hivatkozott kötet 125., 133., 134. sz. dokumentumait).

140 Alekszandr Fjodorovics Kerenszkij az 1917 februárjában hatalomra jutott Ideiglenes Kormány vezetője, előbb trudovik, majd az eszerekhez csatlakozott.

141 Mihail Vlagyimirovics Rodzjanko a IV. (azaz utolsó) Állami Duma elnöke, a cári politikát támogató októbrista politikus.

142 Az 1918. október 13-i rendkívül: pártkongresszus kimondja, hogy az 1918. február 10-i rendkívüli pártgyűlés határozata, amely szerint a párt felbont minden szervezeti kapcsolatot a Szociáldemokrata Párt és más pártok között, „nem lehet akadálya annak, hogy ha a rendkívüli körülmények szükségessé teszik, a Szociáldemokrata Párt és a párt akcióprogramját elfogadó pártok között ne jöhessen létre körülhatárolt időre és megszabott célra szolgáló együttműködés, amennyiben ennek szükségességét a pártvezetőség és a pártválasztmány együttesen megállapították". (MMTVD. 5. köt. 252. old.)

143 Tisza István gróf, volt miniszterelnök, a Szabadelvű, majd a Munkapárt vezére, a tömegek szemében az uralkodó osztály leggyűlöltebb képviselője.

144 1918. január 18-án általános politikai tömegsztrájk bontakozott ki az annexió és hadisarc nélküli békéért, az orosz forradalom mellett. A szociáldemokrata pártvezetőség a kormány ígéreteivel megelégedve felszólította a munkásokat a sztrájk befejezésére.

145 1917 májusában tárgyalt József főherceg Károlyi Mihállyal, hogy vállaljon miniszterséget a megalakítandó kormányban. Károlyi visszautasította.

146 A Károlyi-párt, a Szociáldemokrata Párt és a Radikális Párt vezetőiből alakult koalíciós kormányról van szó.

147 Az 1918. október 18-i képviselőházi ülésen nyújtotta be Károlyi Mihály a független, önálló Magyarország megteremtéséről szóló törvényjavaslatot, majd október 22-én beszédében közölte a Függetlenségi Párt követeléseit. (Lásd Képviselőházi Napló. XLI. köt. Athenaeum 1918. 327-328. és 358-362. old.)

148 Lásd a 132. sz. jegyzetet.

148 Lenin az összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1918. április 29-i ülésén elmondott beszédében használja a „Miljukovtól Martovig" kifejezést, a burzsoáziának és a burzsoázia oldalára állt kispolgári pártoknak (mensevikeknek, jobboldali eszereknek) a bolsevik párt elleni egységfrontjára. *Lenin:* Előadói beszéd a szovjethatalom soron levő feladatairól. (Lásd *Lenin* összes Művei. 36. köt. Kossuth Könyvkiadó 1972. 225-258. old.)

150 Október végén Andrássy Gyula a Monarchia külügyminisztere lett. A Nemzeti Tanács még a polgári demokratikus forradalom győzelme előtt tárgyalt Andrássyval, hogy a megalakítandó magyar kormányban vállalja el a külügyminiszteri tárcát, de Andrássy erre nem volt hajlandó.

151 Az 1918. november 4-i értekezlet határozata értelmében a Magyar Kommunista Csoport hazairányított tagjai 1918. november 6-tól kezdve kisebb csoportokban elindultak haza Magyarországra. Az első csoport, amellyel Kun Béla és Vántus Károly is utazott, november 17-én érkezett Budapestre.

152 Az MSZDP elméleti folyóirata volt.

163 - *messenger boy* - küldönc fiú (angol).

154 A szociáldemokrata ellenzék egy része a baloldalnak a Szociáldemokrata Párton belüli összefogására Marx Kör, illetve Szabó Ervin Kör létrehozását javasolta.

155 Kun Béla itt valószínűleg az Alpári Gyula, Rudas László és Hirossik János vezette szervezkedésre gondol. Ez a csoport a Szociáldemokrata Párttól külön állt.

166 Itt két különböző csoportról van szó. A Korvin Ottó vezette antimilitarista szervezet az egyik, ennek vezetői: Sallai Imre, Sugár Tivadar, Lékai János. Részben velük kapcsolatban, részben tőlük függetlenül létezett a Mosolygó Antal vezette gyári bizalmiak szindikalista szervezete.

187 Kun Béla itt a forradalmi szocialistákkal szoros kapcsolatban álló szocialista mérnökcsoportra utal. Vezetőik Helfgott Ármin, Hevesi Gyula, Kelen József voltak.

158 *Internationale*, a KMP elméleti folyóirata. Első száma 1918. december közepén, posztdatálva (1919. január i-i keltezéssel) jelent meg Hevesi Gyula és Komját Aladár szerkesztésében. A párt elméleti folyóiratává hivatalosan csak az 5. számtól (1919. március) lett.

159 Egy szó az eredetiben olvashatatlan.

160 A hadifogoly kommunisták Harkovban kiadott lapjáról semmit sem tudunk.

161 Egy szó az eredetiben olvashatatlan.

182 Ez a szó az eredeti szövegből nyilvánvalóan sajtóhiba folytán hiányzik.

183 A KMP megalakulásáról nem maradt fenn írásos dokumentum. A kortársak visszaemlékezéseikben 1918. november 20. körüli dátumokat jelöltek meg. Milei György kutatásai alapján 1918. november 24-ét tekinthetjük a párt megalakulása napjának. (Lásd *Milei György:* Mikor alakult meg a KMP ? Párttörténeti Közlemények, 1965. 3. sz. 124-142. old.)

184 Az 1919. február 3-10. között tartott berni konferencián megalakult Munkás- és Szocialista Intemacionálénak alapításakor a következő országok szocialista pártjai voltak tagjai: Ausztria, Argentína, Bulgária, Nagy-Britannia, Magyarország, Németország, Dánia, Olaszország, Írország, Finnország, Franciaország, Csehszlovákia, Svájc, Svédország, Észtország, Lettország, Ukrajna, valamint az angol ellenőrzés alatt álló Grúzia és Örményország.

183 *[Marx:]* A Nemzetközi Munkásszövetség ideiglenes szervezeti szabályzata. *Marx-Engels* Művei. 16. köt. Kossuth Könyvkiadó 1964. 12. old.

188 - acsarkodó.

187 *Marx-Engels:* A Kommunista Párt kiáltványa. *Marx-Engels* Művei. 4. köt. 457. old.

188 *[Marx:]* A Nemzetközi Munkásszövetség ideiglenes szervezeti szabályzata. *Marx-Engels* Művei. 16. köt. 13. old,

169 A II. Intemacionálé IX. (rendkívüli) kongresszusát 1912. november 24-25-én tartották Bázelban.

170 *JeanJaurés:* Válogatott beszédek és írások. Kossuth Könyvkiadó 1973. 177-178. old.

171 A Párizsban ülésező békekonferenciára, az első világháborút lezáró imperialista békéket előkészítő tanácskozásokra utal.

172 1918. november 24-én megalakult a Kommunisták Magyarországi Pártja. A KMP megalapításában részt vettek az oroszországi magyar kommunista szervezet hazatért tagjai, a Szociáldemokrata Párt baloldali ellenzéke és a forradalmi szocialisták. A Központi Bizottság elnökévé Kim Bélát választották.

178 Oroszországban 1917 júliusában az ellenforradalom kerekedett felül, a bolsevikok átmenetileg vereséget szenvedtek. Erre a lehetőségre utal Kun Béla.

174 A szociáldemokrata munkástömegek jelentékeny része ebben az időben már a KMP politikájával értett egyet, de hosszú évek küzdelmei a Szociáldemokrata Párthoz fűzték, és attól tartottak, hogy az MSZDP-ből való kilépéssel megbontják a munkásmozgalom egységét. Ebben szerepet játszott az is, hogy az MSZDP jobboldali vezetősége a kommunistákat „testvérharc szításával" vádolta.

1,5 I9I9- január elejére a Károlyi-kormány helyzete válságosra fordult. Az osztályellentétek éleződése és a kormányválság növelte a Szociáldemokrata Párton belüli ellentéteket is. Január 7-én a pártválasztmány, január 8-án pedig a Budapesti Munkástanács vitatta meg a tennivalókat. A többség tiszta szociáldemokrata kormányt akart, a kisebbség véleménye pedig a kormányból való kilépés volt, hogy ezáltal az SZDP elhárítsa magáról a felelősséget a kormány politikájáért. Hosszas vita után, a jobboldal nyomására, a Munkástanács elhatározta, hogy az MSZDP bennmarad a kormányban, de a meglevő kereskedelmi és népjóléti tárcák mellett a hadügyi és a belügyi tárcákra is igényt tart. Az új koalíciós kormány Berinkey Dénes vezetésével 1919. január 18-án alakult meg. A Szociáldemokrata Párt megkapta a követelt négy tárcát, de a belügyminiszteri helyett a közoktatásit.

178 *Vörös Újság* - a KMP központi lapja, első száma 1918. december 7-én jelent meg.

177 *Steagul Rosu (Vörös Zászló)* - a KMP román szekciójának lapja. Megjelent 1919 januárjában Budapesten.

178 Friedrich Adler.

17' Sz = Jacques Sadoul; Z — megfejthetetlen.

180 Rudnyánszky Endre.

181 F = Lebovics Farkas.

182 *Vörös Katona* - a KMP katonaújságja, első száma 1919. január 29-én jelent meg.

188 Nagyezsda Kosztantyinova Krupszkaja - Lenin felesége; Maria Iljicsna Uljanova - Lenin húga.

184 Bogár Ignác, az MSZDP tagja, a nyomdászszakszervezet egyik vezetője több alkalommal tárgyalt Kun Bélával a proletariátus erőinek egyesítéséről. Kun Béla a börtönben a Kommunista Párt többi lefogott vezetőjével vitatta meg az egyesülés feltételeit, és a közölt levélben ismertette azokat Bogár Ignáccal.

185 Népszava, 1919. március 9. Tetemnéző.

1,8 Eisenachiak és lassalleánusok - két német munkásszervezet tagjai a XIX. század hatvanas éveiben és a hetvenes évek elején. Az eisenachiak Marx és Engels eszmei befolyása alatt álltak. W. Liebknechttel és A. Bebellel az élükön az 1869. évi eisenachi kongresszuson megalakították a Németországi Szociáldemokrata Munkáspártot.

A lassalleánusok Ferdinand Lassalle hívei és követői, a Lassalle által 1863-ban alapított Általános Német Munkásegylet tagjai. A lassalleánusok azt tartották, hogy a kapitalizmus a monarchikus porosz állam által támogatott munkásegyestiletek segítségével békésen átalakulhat szocializmussá, s a munkásosztály forradalmi harca helyett az általános választójogért folytatott harcot és a békés parlamenti tevékenységet hirdették. A két munkáspárt 1875-ben a gothai kongresszuson egyesült. Az így létrejött Németországi Szocialista Munkáspártban a lassalleánusok az opportunista szárnyat képviselték.

187 Lásd Marx Wilhelm Brackéhoz. *Marx-Engels* Művei. 34. köt. Kossuth Könyvkiadó 1975. 130. old.

188 Eklektikusok - különféle eszmei irányzatok, elméletek elvtelen, mechanikus egyesítői.

188 A bóherek (bocherek) a rabbiképző növendékei voltak. Itt a marxizmus betűjéhez mereven ragaszkodó, a valóságtól elszakadt, szócséplő értelemben.

1.0 Á Németországi Független Szociáldemokrata Párt 1917 áprilisában alakult. A Németországi Szociáldemokrata Párt centrista szárnyán kívül - szervezeti autonómiáját fenntartva - csatlakozott a párthoz a Spartacus Szövetség is.

1.1 1911-1912-ben Olaszország gyarmatszerző, rablóháborút viselt Törökország ellen, elhódította tőle Tripoliszt és Cirenaicát. A Szocialista Párt jobbszámya ezt nyíltan helyeselte. Válaszképpen az 1912-es XIII. kongresszuson a párt forradalmi többsége megszavazta a szélsőjobboldaliak kizárását.

[182] 1919- február 20-ról 21-re virradó éjjel Kim Bélát letartóztatták. A rendőrségen egy csoport rendőr rátámadt és súlyosan megsebesítette.

[183] A területi integritás politikájának a Károlyi-kormány által használt elnevezése.

[194] Mint ismeretes, a kommunisták ekkor ellenezték a nagybirtokok felosztását a parasztok között, ehelyett a latifundiumok szocializálását akarták.

[195] A Károlyi-kormány 1919 februárjában törvényt hozott a földreform megvalósítására. Eszerint megváltással felosztásra került volna a nagybirtok 500 holdon felüli része. A törvény a nagybirtokosok heves ellenállásába ütközött, a parasztságot pedig nem elégítette ki.

[196] A Szociáldemokrata Pártnak és a szakszervezeti vezetőségnek az volt az álláspontja, hogy az elavult és a háború következtében tönkrement üzemeket nem szabad szocializálni, hanem meg kell várni, amíg a tőkések rendbehozzák azokat. Ezzel tulajdonképpen bizonytalan időre elodázták a szocializálás megérett rendszabályát.

[197] A felbomló német hadsereg tisztjeiből és altisztjeiből szervezett ellenforradalmi alakulatokról (a Rossbach-, a Tützow-, az Epp-különítmények, az Erhardt-brigád, a „balti divízió", az „önkéntes hadosztály" stb.) van szó.

[188] Az 1919. februári berni nemzetközi szociáldemokrata kongresszusról van szó.

[188] A laikusokból álló esküdtbíróságokra utal.

II. SZOCIALISTA FORRADALOM MAGYARORSZÁGON

[1] Levél Bognár Ignáchoz. (Lásd ebben a kötetben.)

[2] Wilson, az Egyesült Államok elnöke 1918. január 8-án fejtette ki 14 pontból álló békeprogramját. Ebben javaslatot tett a békeszerződések megkötésére, a területi kérdések rendezésére, a hajózás és kereskedelem szabadságának megvalósítására és a Népszövetség megalakítására. A wilsoni program az annexió és hadisarc nélküli béke bolsevik követelésének ellensúlyozását célozta, és többé-kevésbé álcázott formában az antant hódító törekvéseit fejezte ki.

[3] A Kommunista Intemacionálé 1919. március 2-6. között tartott I. (alakuló) kongresszusán a Kommunisták Magyarországi Pártját Rudnyánszky Endre képviselte. A Központi Bizottság megbízásából Rudas László és Mészáros Gábor Moszkvába utaztak a kongresszusra, de csak annak befejezése után érkeztek meg.

[4] A „baloldali ellenforradalom" kifejezést a szociáldemokrata pártvezetőség a kommunistákkal szemben használta, akik - szerintük - balról fenyegetik a forradalom (a polgári demokratikus forradalom) vívmányait.

[5] 1919. március 29.

[6] *Engels:* Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. *Marx-Engels* Művei. 20. köt. 279. old.

[7] Kari Liebknecht 1914-ben, az első világháború kitörésekor a parlamentben a hadihitelek megszavazása ellen lépett fel. Lenin erről így írt „A proletariátus feladatai forradalmunkban" c. brosúrában: „Kari Liebknecht felszólította Németország munkásait és katonáit, hogy *fordítsák a fegyvert saját* kormányuk ellen. Kari Liebknecht ezt nyíltan, a parlament (a Reichstag) szószékéről tette." (*Lenin* összes Művei. 31. köt. 171. old.)

' Feltehetőleg a budai Várban, József főherceg volt palotájában készült az interjú.

[8] Hamburgi liberális napilap.

[10] 1919. április 7-én Münchenben a független szocialisták és a szociáldemokraták alakítottak kormányt. Kikiáltották a tanácsköztársaságot, de 1 hatalom birtokosa csak április 13-án lett a bajor proletariátus.

[11] Utalás a Vix alezredes által március 20-án átnyújtott antantjegyzékre. (MMTVD 5. köt. 677-679. old.)

[12] A Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács tagjai közül 80 tagú Intéző Bizottságot választottak ezen az ülésen.

[13] Az üdvözlések után Weltner, mint az ülés elnöke, felolvasta a német frakció levelét, „amelyben tiltakoznak a nemzetiségi elvnek a választásoknál történt súlyos megsértése ellen, s követelik, hogy ne csak a német elvtársak választassanak a katona- és munkástanácsba, hanem más nemzetiségűek is". Weltner kijelentette, hogy „a választásokon most már változtatni nem lehet, s ha talán nem is lett minden érdek kellő módon figyelembe véve, bizonyos, hogy a választás kifejezésre juttatta a munkások többségének akaratát".

[14] A gothai program - amely alapján a két német munkásszervezet 1875 májusában Németországi Szocialista Munkáspárttá egyesült - tartalmazza a következő megállapítást: „A munka felszabadítása a munkásosztály műve kell hogy legyen, amellyel szemben valamennyi többi osztály *csak egyetlen reakciós tömeg.*" Marx bírálja eme tételt. *(Marx:* A gothai program kritikája. *Marx-Engels* Művei. 19. köt. 16. old.)

[15] 1906. február 19-én, amikor a parlament elnöke megtagadta a parlamentet feloszlató királyi határozat felolvasását, Fabritius Győző honvédezredes egy honvédcsapat kíséretében vonult a parlamentbe, felolvasta a királyi határozatot, és szétkergette a parlamentet. (Népszava, 1906. február 20. A képviselőházat feloszlatták.)

[18] Smuts tábornok, az antant megbízásából, 1919. április 4-én új demarkációs vonal és semleges övezet létesítését javasolta a Tiszántúlon. A tanácskormány ezt elutasította, és indítványozta, hogy Ausztria, Csehország, Jugoszlávia, Románia és a Magyar Tanácsköztársaság képviselői üljenek össze az új politikai határok kijelölésére.

[17] Az intervenció 1919. április 16-án indult meg.

[18] *Marx:* A gothai program kritikája. Lásd *Marx-Engels* Művei. 19. köt. 11. old.

[19] Kun Béla a Bogár Ignáchoz küldött levélre utal. (Lásd ebben a kötetben.)

[20] Vix francia alezredes 1919. március 20-án az antant nevében jegyzéket nyújtott át a magyar kormánynak. A jegyzékben az antanthatalmak bejelentették, hogy csapataik megszállják a Tiszántúl nagy részét.

[21] A „baloldali kommunisták", Buharin és csoportja, szembehelyezkedve Leninnel és a Központi Bizottság többségével, a breszt-litovszki béke megkötése ellen szavaztak. Kun Béla önkritikával ír erről, mert a breszti béke kérdésében a tárgyalások idején nem értett egyet Leninnel.

[22] *Lenin:* A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin* összes Művei. 37. köt. Kossuth Könyvkiadó 1973. 96-104. old.

[23] Az eredetiben így.

[24] Ez a szó fordítási pontatlanságból került ide, valószínűleg a vorlaufige (ideiglenes) szó helyett fordították a vorige (előzetes) szót. A táviratok eredeti szövege német. A Szovjet Hadsereg Központi Archívumában az eredeti német nyelvű távirat nem maradt fenn, csak oroszra fordított másolata. Ez szolgált a közölt magyar fordítás alapjául.

[26] A borótbistákra utol. 19x9-ben Ukrajnában az OK(b)P mellett mint önálló Ukrán Kommunista Párt működtek az ún. borótbisták is. A borótbisták (*Borotyba* c. lapjuk után) harcoltak az ellenforradalom ellen, de több kérdésben helytelen nézeteket vallottak. 1920 márciusában ez a párt beolvadt az OK(b)P-be.

[28] Ez alatt a Galíciában ez idő tájt létezett ukrán népkormányt kell érteni, amelynek élén Lev Vinnyicsenko állt.

[27] A Párizsi Kommünről van szó.

[28] Itt a Károlyi-kormányra történik utalás, amely a területi integritás politikáját próbálta folytatni.

[29] Szépséges Franciaország. Lásd *Maxim Gorkij:* Békéért és demokráciáért. Szikra 1953. 36. old.

[80] 1919. április 16-án, a királyi román csapatok keleti fronton megindított támadásának időpontjában a Vörös Hadsereg még szervezés alatt állt. A front vonalán jelentős létszámú olyan egység volt elhelyezve, amelyet még a Tanácsköztársaság kikiáltása előtt szerveztek. Ezek a csapatok a támadás hatására demoralizálódtak és szétestek. Az úgynevezett székely hadosztály ellenforradalmár tisztjei megállapodást kötöttek az ellenséggel, melynek alapján letették a fegyvert, és megnyitották a frontot.

[31] A parancsot a szuverén magyar kormány adta ki az Oroszország és Ukrajna területén tartózkodó polgárainak. A hadifoglyok mozgósítása osztályszempont szerint történt. Araikor a Magyar és a június 16-án létrejött Szlovák Tanácsköztársaság helyzete válságosra fordult, az OK(b)P Külföldi Csoportjainak Központi Föderációja 1919. július 23-án a következő határozatot hozta: „A Föderáció abból indul ki, hogy a világ proletariátusának kötelessége a dolgozók általános felszabadításáért küzdeni, sőt egész Közép-Európa proletariátusa egyenesen érdekelt a két szovjetköztársaság sorsában. Elhatározta a volt Osztrák-Magyar Monarchia összes cseh, román, ruszin, német, szlovén, szerb, horvát proletárjának és szegényparasztjának, katonai szakemberének, orvosának, gyógyszerészének a mozgósítását, akik az OSZSZSZK területén élnek. A mozgósítottakat a Magyar és Szlovák Tanácsköztársaságok már korábban behívott polgáraival együtt az internacionalisták parancsnokságának rendelkezésére Kijevbe kell irányítani. A mozgósítást a sorozó bizottság végzi, amelyet Tanács-Magyarország képviselője már kinevezett, de ebbe a bizottságba a Föderáció is delegálja saját képviselőit." (CPA IML. f. 17. op. 9. ed. hr. 1.1.15.)

[32] Csicserin a mozgósítási parancsot május 12-én közölte az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság Népbiztosainak Tanácsával. A rádiótávirat elküldésének dátuma azonban május 8.

[33] Az előadássorozat célja az volt, hogy a pártprogram módosítását a pártkongresszusra vita alapján előkészítse. Az előadássorozat után indult meg a vita, sok hozzászólással. (Lásd MMTVD 6/A köt. 515., 576. sz. dokumentumait.)

[34] 1919. május 11.

[35] - Útitársak, a párthoz csatlakozott polgári tömegek.

[36] Lásd MMTVD. 5. köt. 624. old.

[37] Az eredetiben így.

[38] A manchesterizmus angol közgazdasági iskola, amelyet szülővárosáról, az angliai Manchesterről neveztek el. Tanításának lényege: a kapitalista fejlődés, a tőkés termelés legteljesebb szabadsága, tiltakozás mindenfajta állami beavatkozás ellen. A manchesterizmus a szabad versenyen alapuló kapitalizmus tudományos szentesítése, a polgári liberalizmus alapja volt.

[39] A Szovjetunió Kommunista Pártja kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai. I. rész. Szikra 1954. 491. old.

[40] *Marx:* Bér, ár és profit. Lásd *Marx-Engels* Művei. 16. köt. 138. old.

[41] Fáklya, 1919. május 13.

[42] Tartalmilag megegyezik a *Fáklyában* közöltekkel.

[43] A jelentés szerint 1917. december 31-én a szakszervezeti taglétszám 215 222; 1918. december 31-én 721 437, és a megjelenés időpontjában a munkásság 90%-a szervezett, a földmunkások közül pedig kb. 400 000. (Szakszervezeti Értesítő, 1919. május. 5. szám. A magyarországi szakszervezetek.) A *Népszava* május 24-i közlése szerint a szervezett munkások száma már meghaladta az egymilliót. (Egymillió szervezett munkás. Népszava, 1919. május 24.)

[44] Lásd MMTVD 5. köt. 685-688. old.

[48] Az Osztrák Szociáldemokrata Párt alakuló kongresszusán (Hainfeld, 1888. december

30-1889- január 1.) elfogadott program az akkori idők legjobb szociáldemokrata programja volt. Kidolgozásában a program előkészítőjének, Victor Adlemek Kari Kautsky nyújtott segítséget. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1890. decemberi kongresszusa, jelentéktelen módosítással, a hainfeldi programot fogadta el.

46 Az eredetiben így. A gyorsírói feljegyzést a *Vörös Üjság* május 17-i számában a következőképpen helyesbítette: „… hogy az előbbi egységes szervezet, amely nemcsak elvi és elméleti alapon nyugszik, hanem..."

41 Az erfurti programot 1891-ben fogadták el.

48 Az eredetiben így. A *Népszava* a gyorsírói feljegyzés e részét helyesbítés nélkül közölte, a *Vörös Újság* pedig kihagyta.

49 1919. május 19.

50 Feltehetően Engels következő soraira utal: „Nem a természeti törvényektől való álmodott függetlenségben rejlik a szabadság, hanem e törvények megismerésében és az ezzel adott lehetőségben, hogy tervszerűen, meghatározott célokra hatni engedjük őket." *Engels:* Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. *Marx-Engels* Művei. 20. köt. 112. old.

51 Kun Béla itt nem tesz különbséget a szocializmus és a kommunizmus között.

52 *Marx-Engels:* A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx-Engels* Művei. 4. köt. 459. old.

83 Kun Béla itt a kommunizmusra utal, amikor már a munkásellenőrzést teljes egészében a munkásigazgatás váltja fel.

54 1899-ben és 1907-ben lényegében Szterényi József javaslatai alapján alkották meg az iparfejlesztési törvényeket. Az állami ipartámogatás lényege az volt, hogy az addiginál magasabb állami szubvenciók nyújtásával fejlesszék a hazai ipart, a meglevő gyárak mellen újakat hozzanak létre. A Szterényi tervezeteit megelőző ipartámogató törvények és az 1899-es, valamint az 1907-es törvények között az volt az alapvető különbség, hogy amíg a korábbiak megelégedtek a mezőgazdasági iparágak fejlesztésével, addig az új törvények arra törekedtek, hogy főképpen olyan iparágak kapjanak állami szubvenciót, amelyek eddig nem fejlődtek kielégítően Magyarországon. Így elsősorban a textilipar, a vegyipar, a vas- és gépipar. A századfordulótól kezdve az állami ipartámogatás megváltozása mellett az állami szubvenció összege is jelentősen emelkedett. (Lásd *Berend Iván-Ránki György:* Magyarország gyáripara az imperializmus első világháború előtti időszakában. 1900-1914. Szikra 1955. 46. és köv. old.)

55 Lásd *Lenin:* Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt VIII. kongresszusa. *Lenin* összes Művei. 38. köt. Kossuth Könyvkiadó 1973. 159. old.

56 Eduard David agrárpolitikai nézeteit „Sozialismus und Landwirtschaft" (1903) című híres könyvében fejtette ki. Szerinte a marxi üzemkoncentráció elve a mezőgazdaságban nem érvényesül. Tagadta a mezőgazdasági nagyüzem fölényét a kisüzemmel szemben, és azt állította, hogy a mezőgazdaságban a nagyüzem a kisüzemmel szemben nem versenyképes. Politikai síkon azt követelte, hogy a szociáldemokrta párt támogassa a kisbirtokosokat és az önálló paraszti birtokok szaporítására irányuló agrármozgalmakat. Vele szemben Kari Kautsky „Die Agrarfrage" című munkájában megvédte a marxi tanításokat, és bizonyította, hogy a nagyüzemi fejlődés nemcsak az iparban, hanem a mezőgazdaságban is érvényesülő tendencia.

57 *Marx:* A polgárháború Franciaországban. *Marx-Engels* Művei. 17. köt. 309. old.

68 Marx és Engels más véleményen voltak. Lásd *Engels:* A lakáskérdéshez. (*Marx-Engels* Művei. 18. köt. Kossuth Könyvkiadó 1969. 197-272. old.)

59 Az eredetiben így. A *Vörös Újságban* (1919. május 24. A pártprogram módosítása) és a *Népszavában* (1919. május 23. A pártprogram módosítása) a gyorsírói feljegyzés rossz szórendjét így javították: „… hogy ki akarja küszöbölni magából azokat az elemeket. .."

,0 Lásd a 25. sz. jegyzetet.

81 Az eredetiben így. A *Vörös Újság* és a *Népszava* ezt a mondatot nem közölte.

62 A nyolcvanas intéző bizottság 1919. május 29-i ülésén elfogadott határozatról van szó. A határozat lényege a következő: az élelmezési létszám csökkentése céljából Budapest tehermentesítése a nem dolgozóktól; a fogyasztók rayonirozása; a fővárosi munkástanács részére az élelmezés elosztása kérdésében intézkedési és ellenőrzési jog; az egész ellátási szervezet sürgős centralizálása, közös étkezők felállítása, az élelmezési rendszabályokhoz való legszigorúbb ragaszkodás a Vörös őrség részéről is; a Budapest környéki munkásság ellátásának biztosítására Budapest és környékének közigazgatási egyesítése. (A határozatot lásd Népszava, 1919. május 30. A közélelmezés ügye a Munkástanács Intéző Bizottságában.)

e3 A rayonírozás, a lakosság lakóhely szerinti beosztása azt célozta, hogy mindenki mindig ugyanazon a helyen, a lakásához közel fekvő élelmiszerüzletekben vásároljon, illetve váltsa be élelmiszerjegyét, mert így az ellenőrzés (senki se vásároljon többet az őt megillető mennyiségnél) jobban megszervezhető.

'* Biermann István (1891-1937) ekkor a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács elnökségének tagja.

65 A tanácsok kongresszusára utal, amelyet június 14-re hívtak össze.

“ 1929. május végén a Dunántúlon ellenforradalmi lázadásokra került sor. így Murakszombaton, Tolnatamásiban, Kőszegen stb. Június i-én kitört a vasutassztrájk, amely lényegében az egész Dunántúlt érintette. A tanácskormánynak néhánynap alatt sikerült a rendet helyreállítania. (Bővebben lásd *L. Nagy Zsuzsa:* Forradalom és ellenforradalom a Dunántúlon 1919. Kossuth Könyvkiadó 1961.)

07 Thomas Woodrow Wilson (1864-1922) amerikai elnök békeszólamaira céloz.

‘8 A szindikalizmus (a francia syndical - szakszervezet - szóból) szakszervezeti irányzat a századforduló idején. Elutasította a burzsoáziával való egyezkedést. Tagadta a politikai és parlamenti tevékenység jelentőségét, a munka és a tőke harcának elkerülhetetlenségét hirdette. Az osztályharc fő területének a gazdasági harcot, a munkásmozgalom fő formájának a szakszervezeteket tekintette.

*' A proletárhatalom március 21-én 1 milliárd 130 millió korona értékű 200 koronás és 800 millió korona értékű 25 koronás úgynevezett fehérpénzt örökölt a polgári demokratikus kormányzattól, amelyet Szende Pál pénzügyminisztersége alatt bocsátottak ki. A Tanácsköztársaságnak csak kis mennyiségű képpénz (az Osztrák-Magyar Monarchia által Bécsben kibocsátott pénznem) állt rendelkezésére az Osztrák-Magyar Bankban, és az is főleg nagy (10 000 koronás) címletekben. A fehérpénzt már március 21. előtt is bizalmatlanul fogadták, ezért a képpénzt (főként a parasztok) elrejtették. Március 21. után a képpénz rejtegetése tovább folyt, így a tanácskormánynak alig volt képpénzkészlete, ami nagy nehézséget okozott a gazdasági életben. A nehézséget fokozta, hogy a volt Osztrák-Magyar Monarchia területén 1919-ben is elfogadták a képpénzt, és azt a határ menti lakosság csempészáruk beszerzésére fordította, és ezzel is kivonta az ország forgalmából.

70 A Kormányzótanács a városi proletariátus ellátásának biztosítására próbálkozott az államilag ellenőrzött árucserével. A parasztok a hivatalos áron beszolgáltatott élelmiszerért vásárlási utalványt kaptak iparcikkekre, megfelelő aránykulcs szerint. 1919. június 1 i-én indították el Budapestről az első iparcikkeket szállító cserevonatot. Először öt megyét vontak be ebbe az akcióba (Zala, Tolna, Fejér, Vas, Veszprém), de ki akarták terjeszteni a többi megyére is. (Lásd MMTVD 6/B köt. 350., 393-395. old.)

71 Kun Béla a jegyzék francia nyelvű szövegét táviratban megküldte Böhm Vilmosnak. E szerint ez a mondat így hangzik: „A magyarok jelenleg hevesen támadják a cseheket, indokolatlanul hatalmukba kerítik Szlovákiát.” (Pl Archívum. IML 138/8.)

72 Az a szerződés, amely az olaszokkal között fegyverszünetnek Magyarországra való

alkalmazását szabályozza. A szerződés elveit Károlyi Mihály és Franchet d'Esperey belgrádi tárgyalásán állapították meg; eszerint Magyarország egy részét antantcsapatok szállják meg, de a közigazgatás magyar marad a békeszerződés megkötéséig.

[73] Lásd *Marx:* Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája. *Marx-Engels* Művei. 8. köt. 108. old.

[74] Az eredetiben is csak az i. pont van jelölve.

[76] Feltehetően sajtóhiba. Helyesen: hogy.

[76] A Versailles-ban ülésező békekonferenciáról van szó.

[77] Lásd az I. rész 35. sz. jegyzetét.

[78] 1918. május 7-én Németország és szövetségesei kötöttek itt békét Romániával.

[78] Valószínűleg megalázó.

[80] *Pufferállamok* - ütközőállamok.

[81] Feltehetően Pressemane francia jobboldali szocialistáról van szó.

[82] Lásd a 20. sz. jegyzetet.

[83] 1919. június első felében Clemenceau francia miniszterelnök a párizsi békekonferencia nevében jegyzéket intézett a tanácskormányhoz. Követelte a Vörös Hadsereg csapatainak visszavonását az északi hadjáratban felszabadított területekről. Ennek fejében ígéretet tett, hogy a román csapatok kiürítik a Tiszántúlt, és a Tanácsköztársaság képviselőit meghívják a békekonferenciára.

[84] így van a gyorsírói jegyzetben.

[85] Lásd a 16. sz. jegyzetet.

[88] *Marx-Engels:* A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx-Engels* Művei. 4. köt. 457-458- old.

[87] Olyan kormányok, amelyeknek nincs tényleges hatalmuk. A kifejezés szó szerinti jelentése: „a hitetlenek tartományaiban". A katolikus egyházjogban olyan püspökök megjelölésére használták, akiknek nem volt egyházmegyéjük, hanem olyan tartományról nyerték címüket, amely a hitetlenek (nem katolikusok) kezére került.

[88] Az üzenetet Kun Béla Lenin alábbi táviratára küldte válaszul:

„Rejtjelesen

Csicserin elvtárs! Kérem lefordítani és elküldeni Kun Bélának. VI. 18. Lenin.

Kim Béla, Budapest

A párt Központi Bizottságában külön napirendi pontként külön megtárgyaltuk az ön által megnevezett elvtárs elküldésének kérdését, amelyet ön felvetett. Megállapítottuk, hogy az illető elvtársat lehetetlen elküldenünk, és egy másikat küldtünk, aki már el is indult és csak technikai okokból késik; hamarosan Önhöz kell érkeznie.

Egyébként megjegyzem, hogy önnek persze igaza van, amikor tárgyalásokat kezd az antanttal. Kell is tárgyalásokat kezdem és folytatni, minden lehetőséget feltétlenül meg kell ragadni legalább ideiglenes fegyverszünet vagy béke megkötésére, hogy a nép lélegzethez jusson. De egy pillanatig se bízzanak az antantban, becsapja Önöket és csak időt akar nyerni, hogy aztán megfojtsa Önöket is, bennünket is.

Igyekezzen megszervezni a repülőgépes postai összeköttetést velünk. Szíves üdvözlet. Lenin" (*Lenin* összes Művei. 50. köt. Kossuth Könyvkiadó 1977. 402-403. old.) - A távirat bevezető része válasz Kim Béla táviratára, amelyben kérte, hogy Buharin vegyen részt a párt- és tanácskongresszuson.

[811] *Mala fides* - rosszhiszeműség, bizalmatlanság.

[""] A Tanácsok Országos Gyűlése 1919. június 22-i ülésén megválasztott 150 tagú Szövetséges Központi Intéző Bizottság a Tanácsköztársaság alkotmánya értelmében a Szövetséges Tanácsok Országos Gyűlése hatáskörét gyakorolta, amikor az nem ülésezett.

[81] 1919. június 24-én Budapesten ellenforradalmi lázadás tört ki, melynek fő katonai

erejét a Ludovika Akadémia tisztjei és növendékei, valamint a dunai flotilla három monitorja alkotta. Az ellenforradalmi puccskísérletet leverték.

92 A határozati javaslat első szavai nem olvashatók dsztán a jegyzőkönyvben, ezért a *Népszavában* és a *Vörös Újságban* megjelentek alapján egészítettük ki. (Lásd Népszava, 1918. június 26. A legkönyörtelenebb eszközökkel alkalmazzuk a proletárdiktatúrát; Vörös Újság, 1919. június 27. A kormány könyörtelenül kiirtja az ellenforradalmat.)

93 Lásd MMTVD 6/A köt. 717. sz. dokumentum.

94 *Maul haltén und weiter dienen* - hallgatni és továbbszolgálni.

"s Az 1919. június 24-i budapesti ellenforradalmi lázadás jelszava a „nemzeti szociáldemokrata" kormány megteremtése volt. Az ellenforradalmárok kilátásba helyeztek egy nagyszabású pogromot is.

*" A plurális választójog azt jelenti, hogy egyeseknek két vagy több szavazatuk van a választásokon. Magyarországon 1907-ben Wekerle Sándor koalíciós kormánya készített olyan törvényjavaslatot, amely vagyoni helyzet és iskolai végzettség szerint egyeseknek több szavazatot biztosított. A plurális választójog bevezetését a dolgozó tömegek tiltakozó mozgalma megakadályozta.

97 A Kommunista Intemacionálé felhívta a világ munkásait, hogy július 21-én „az imperialista hatalmak oroszországi és magyarországi hadjáratai elleni nemzetközi tüntetés szervezésével fejezzék ki szolidaritásukat a szovjetköztársaságok népeivel".

98 *Engels:* A tekintélyről. Lásd *Marx-Engels* Művei. 18. köt. 292-293. old.

99 Az eredetiben így.

180 Az eredetiben így.

01 Weltner Jakab védelmébe vette a „régi elvtársakat" és tiltakozott az ellen, hogy a szociáldemokraták kommunisták nélküli kormány alakítására készülnének. Szerinte nem akasztófával kell az ellenforradalom ellen küzdeni, hanem a korrupció megszüntetésével. A munkásokból új burzsoázia alakult ki, rengeteg a pénzük, s a régi burzsoákkal együtt „a proletárok ezreit kergetik, kínozzák, uralkodnak rajtuk". Amellett a munkások nem dolgoznak, ez a bajok másik fő forrása. „Egyszóval lehetetlen állapotok a termelésben, lehetetlen állapotok a hivatalban, és lehetetlen állapotok a proletárerkölcsökben." Tiltakozik az ellen, hogy „22-23 éves fiatalemberek a saját tetszésük szerint intézkedjenek egész községekkel, hogy a saját tetszésük szerint akasztassanak és felköttessenek bárkit, akár bűnös, akár nem". Ezért az Intéző Bizottságnak megfelelő ellenőrzést kell gyakorolnia a bíráskodás felett is.

102 Hajdú Gyula a proletárdiktatúra gyengüléséről beszélt és erélyes tisztogatást követelt. Kérdést intézett Kun Bélához: mi lesz a kormány válasza a párizsi békekonferencia ígéreteinek megszegésére? Kifogásolta, hogy a Kormányzótanács nem hajtja végre az Intéző Bizottság határozatát az ellenforradalom elleni harcról. Ekkor a következő párbeszéd hangzott el:

„*Hajdú Gyula:* Nem tudom megérteni, miért ismételjük olyan unos-untalan ezt a határozatot - de nem csináljuk ? A Forradalmi Kormányzótanács nem követi az Intéző Bizottság szellemét?

Kun Béla: Nem.

Hajdú Gyula: Ha nem, akkor jöjjünk ezzel tisztába. *(Élénk taps. Felkiáltások: Éljen Kun Béla!)* Jöjjünk ezzel tisztába, és akkor, és akkor ne csúfoljuk ezt a kormányt Kun Béla kormányának."

103 Július 11-én Kun Béla táviratot intézett Clemenceau-hoz, amelyben felkérte: szerezzen érvényt akaratának a román királyi csapatokkal szemben, és kényszerítse, hogy visszavonuljanak a békekonferencia június 13-i táviratában ígért vonalra, annak fejében, hogy a Tanácsköztársaság is kivonta csapatait az északi hadjárat során elfoglalt területekről. Kun Béla itt az erre érkezett július 15-i válaszra utal, ami így szólt:

„Válaszul a rádiótelegramra, amelyet július 11-i keltezéssel Önök az elnökhöz intéz-

tek, a békekonferencia kijelenti, hogy nem tárgyalhat Önökkel, amíg be nem tartják a fegyverszüneti szerződést." (Lásd MMTVD 6/B köt. 444. old.) Clemenceau ez alatt azt értette, hogy az intervenciótól fenyegetett Tanácsköztársaság csökkentse a Vörös Hadsereg létszámát a fegyverszüneti szerződésben előírtakra.

104 *A limine* - már eleve, kezdettől fogva.

105 Molnár Miklós felszólalásában arról beszélt, hogy véleménye szerint a parasztság azért nem ad élelmiszert a városnak, mert jogbizonytalanságot érez. Mint régi szociáldemokrata mellőzöttnek érzi magát, nem adnak neki megfelelő munkát. A terrornak ő sem híve, inkább a korrupció felszámolásával lehet megszilárdítani a proletárdiktatúrát.

106 Lásd MMTVD 6/B köt. 887. sz. dokumentum.

107 Rudnyánszky Endre.

108 Lenin.

109 Rakovszkij.

110 Csicserin.

111 Központi Bizottság.

112 Rakovszkij.

1,3 Besszarábia.

114 Lásd MMTVD 6/B köt. 870. sz. dokumentum.

III. TÖRTÉNELMI TANULSÁGOK

1 A Tanácsköztársaság megdöntése után a KMP első folyóirata, az *Intemacionálé* 1920 februárjában jelent meg mint a Kommunisták Német-ausztriai Pártjának kiadványa. A folyóirat hamarosan megszűnt, csupán két számot bocsátottak ki.

2 A Németországi Független Szociáldemokrata Párt lipcsei rendkívüli kongresszusa 1919. november 30-tól december 6-ig tartott. A kongresszuson elfogadott, az osztályharc alapján álló akcióprogram a proletárdiktatúra és a szovjetrendszer mellett foglalt állást. Elítélte a reformizmust, elhatározta, hogy kilép a II. Intemacionáléból, és elutasította a II. Intemacionálé 1920. július-augusztusi genfi kongresszusán való részvételt.

3 Csemy József és 26 társának peréről van szó. A törvényszék Csemy Józsefet, Schőn Gábort, Groó Gézát, Mészáros Sándort, Löbl Mórt, Steiger Jánost, Papp Sándort, Küvér Lajost, Max Miksát, Bonyhádi Tibort, Kakas Ferencet, Neumayer Gézát, Löscher Mártont, Csömör Gábort halálra, Bolánszky Lajost életfogytiglani fegyházra, 11 vádlottat 1-12 év közötti szabadságvesztésre ítélt. December 18-án a 14 halálraítéltet kivégezték.

4 Erről részletesebben lásd Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon, 1919-1921. I. köt. Szikra 1956. 221-223. old.

5 Az 1919. augusztus 6-i puccsról van szó. Az úgynevezett szakszervezeti kormányt, amely a Tanácsköztársaság megdöntése után alakult, egy monarchista katonatisztekből álló csoport lemondásra kényszerítette. Vezetőjük, Friedrich István nyílt ellenforradalmi kormányt alakított.

" Csilléry András.

7 Kormos detektívfelügyelő.

8 *Konventikulum* - tanácsterem.

9 Haubrich József, a Peidl-kormány hadügyminisztere.

10 Utalás arra, hogy Böhm Vilmos, Weltner Jakab, Peidl Gyula és Peyer Károly 1919. július 21. és 25. között folytatott bécsi tárgyalásai idején az angol és olasz misszió

vezetői az antant nevében ígéretet tettek egy szociáldemokrata kormány elismerésére és a blokád megszüntetésére.

[11] Habsburg József főherceg 1919. augusztus 7-én, a Peidl-kormány eltávolítása után az ország kormányzójának nyilvánította magát, augusztus 23-án azonban az antant-hatalmak lemondatták.

[12] Garami Ernőről van szó, aki a Tanácsköztársaság kikiáltása után Ausztriába, majd Svájcba emigrált.

[13] Bécsben megjelenő, szabadelvű lap.

[14] Az 1919. november 23-án megalakult Huszár-kormányt nevezték a keresztény-nemzeti koncentráció kormányának. Részt vettek benne: a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja, a Földműves Párt, a Nemzeti Liberális Polgári Párt, a Nemzeti Demokrata Párt és a Szociáldemokrata Párt.

[15] Az 1918. októberi magyarországi polgári demokratikus forradalomról van szó.

[16] Az 1919-ben alakult Nemzetközi Szakszervezeti Szövetséget (Amszterdami Internacionálé) megalkuvó, reformista politikája miatt illették a „sárga" jelzővel.

[17] *Burgfriede:* a középkorban egy várkörzetre kiterjedő béke, az újkorban (átvitt értelemben) pártközi megállapodás.

[18] A fogalmazás nem világos. 1919. július 21-re a Kommunista Internacionálé Szovjet-Oroszország és a Magyar Tanácsköztársaság védelmére nemzetközi politikai sztrájkot hirdetett. E napon sztrájkok voltak Angliában, Franciaországban, Németországban, Norvégiában, de az akció mint a proletariátus nemzetközi sztrájkja nem valósult meg, miután több országban a szociáldemokrata és a szakszervezeti vezetők nem támogatták a felhívást.

[19] Garami Ernőről van szó.

[20] Az *Arbeiter-Zeitung* az Osztrák Szociáldemokrata Párt Bécsben megjelenő központi napilapja, a *Dér Kampf* bécsi szociáldemokrata folyóirat, a *Neue Freie Presse* bécsi liberális napilap volt.

[21] Gustav Noske német jobboldali szociáldemokrata vezető, egy ideig hadügyminiszter, a kiéli matrózok és munkások 1918. őszi forradalmi megmozdulásának elnyomója. *Ö* vezette a berlini munkásfelkelés leverését 1919 januárjában. Ekkor gyilkolták meg Kari Liebknechtet és Rosa Luxemburgot. 1919. május elején vezetésével döntötték meg a Bajor Tanácsköztársaságot.

[22] Kun Béla értelemszerűen idéz Engels bevezetéséből, amelyet Marx „Osztályharcok Franciaországban 1848-1850" című művéhez írt. Lásd *Marx-Engels* Művei. 7. köt. Kossuth Könyvkiadó 1962. 543. old.

[23] *Marx-Engels:* A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx-Engels* Művei. 4. köt. 470. old.

[24] *Lenin:* Állam és forradalom. Lásd *Lenin* összes Művei. 33. köt. 24. old.

[25] *Marx:* A hegeli jogfilozófia kritikájához. Lásd *Marx-Engels* Művei. 1. köt. Kossuth Könyvkiadó 1957. 388. old.

[26] Az idézet pontos forrását nem sikerült megtalálnunk. Valószínűleg Engelsnek „A Párizsi Kommün tizenötödik évfordulójára" írt cikkéből idéz értelemszerűen Kun Béla. (Lásd *Marx-Engels* Művei. 21. köt. Kossuth Könyvkiadó 1970. 246-247. old.)

[27] A Magyarországi Szociáldemokrata Párt, amely a Tanácsköztársaság megdöntése után teljesen a jobboldali szociáldemokraták vezetése alatt állott, 1919. szeptember 10-én kiadott röplapjában követelte: „Szüneteljen most az osztályharc, némuljon el minden faji, nemzeti és felekezeti ellentét. A destruktív koalícióval szemben alakuljon meg az állam újrafölépítését és fönntartását kívánó elemek koalíciója, alakuljon meg az általános kiengesztelés, a békés termelés és jóvátevés híveinek szolidáris egyesülése." (Lásd Dokumentumok a magyar forradalmi munkásmozgalom történetéből 1919-1929. Kossuth Könyvkiadó 1964. 58. old.)

[28] A Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja (KNEP) 1919 szeptemberében jött létre a Bethlen István gróf által 1919 februárjában alapított Keresztény Nemzeti Egység Pártja és a Friedrich-Haller-féle Keresztény Szociális (Gazdasági) Párt egyesüléséből. 1922-ben a párt kettészakadt. Az egyik csoport, Huszár Károly, Emst Sándor, Wolff Károly vezetésével megalakította a kormányt támogató Keresztény Nemzeti Egységet (elnöke Wolff Károly), míg a másik csoport Haller István vezetésével megtartotta a párt régi nevét (KNEP) és ellenzéki álláspontot foglalt el. Nem sokkal később ez utóbbi egy időre blokkba lépett a Keresztény Nemzeti Földműves és Polgári Párttal (Friedrich-Andrássy-párt), mely ekkor a Szövetkezett Keresztény Ellenzék nevet vette fel.

[a#] Az 1918. októberi polgári demokratikus forradalom.

[30] A Keresztény Kisgazda, Földműves és Polgári Párt 19x9 novemberében jött létre a Kisgazdapárt és a Földművespárt (Agrárpárt) fúziója után. E formájában 1922 februárjáig, az Egységes Párt megalakulásáig működött.

[31] *Marx:* Osztályharcok Franciaországban. Lásd *Marx-Engels* Művei. 7. köt. 69. old.

[32] Kun Béla itt Csizmadia Sándor tevékenységére utal, aki a Földmunkásszövetségnek volt az elnöke. 1919. október 29-én Csizmadia a *Virradatban* nyilatkozatban közölte, „hogy a földmunkásokat függetleníteni akarja a szocialista mozgalomtól". 1919. december 21-re összehívott egy földmunkáskongresszust, amelyen a küldöttek egy töredékével kimondta „a Szociáldemokrata Párttól való elszakadást". Az 1920. január 18-án megtartott földmunkáskongresszuson, ahol Csizmadia szervezete nem képviseltette magát, kizárták Csizmadiát, és új vezetőséget választottak.

[33] 1920. március i-én nyilvánították Horthyt államfőnek, a rákövetkező napon, március 2-án a *Népszóvá* ban írt cikkében Vanczák János a pártvezetőség nevében hódolatát fejezte ki Horthynak, majd így írt: ,,... minden gerincességünk fenntartása mellett, készségesen nyújtjuk oda kérges kezünket békülésre; főméltóságod bölcsességére bízzuk e kéz értékének vagy értéktelenségének elbírálását". (Lásd Népszava, 1920. március 2. Kormányzó Úri)

[34] Németország Független Szociáldemokrata Pártjáról van szó.

[35] Az Olasz Szocialista Párt 1919. október 5-8. között tartotta Bolognában XVII. kongresszusát, amely elfogadta a maximalista frakció javaslatát a III. Internacionáléhoz történő csatlakozásról.

[38] Az idézet pontos szövege: „Ha a munkások megfeledkeznek kötelességükről, ha tétlenek maradnak, akkor a mostani szörnyű háború csak előfutára lesz még halálthozóbb nemzetközi viszályoknak és minden nemzetben újra diadalmaskodni fognak a munkásságon a kard, a föld és a tőke urai." *(Marx:* A Nemzetközi Munkásszövetség Főtanácsának második üzenete a francia-porosz háborúról. *Marx-Engels* Művei. 17. köt. 250. old.)

[87] Kim Béla ezt a röpiratot a karlsteini várban írta. Ide internálta a népbiztosokat az osztrák kormány, amely eredetileg menedékjogot ajánlott fel a magyar kommunista vezetőknek.

[38] A nagyhatalmak nyomására általános és titkos választójogot vezettek be. Választójoga volt a 24 éven felüli, féléves helyben lakással rendelkező lakosságnak (nők esetében az ími-olvasni tudás is szükséges volt). így mintegy 3 millióan szavazhattak. A rendeletet később megváltoztatták.

[39] *Marx:* A burzsoázia és az ellenforradalom. Lásd *Marx-Engels* Művei. 6. köt. Kossuth Könyvkiadó 1962. 95. old.

[40] Feltehetően Kari Kautskyról van szó.

[41] Lásd a 26. sz. jegyzetet.

[4!] Utalás Louis Bonaparte 1851. december 2-i államcsínyére.

[43] *Engels:* Bevezetés Kari Marx „A polgárháború Franciaországban" c. művének 1891-es kiadásához. Lásd *Marx-Engels* Művei. 22. köt. 179. old.

[44] *Pretoridnus zsoldos* - eredetileg a római császárok testőrsége, amely az államcsínyekben nagy szerepet játszott. Átvitt értelemben durva erőszakuralom alapjául szolgáló csapatok.

[45] Peyer Károly népjóléti miniszter és Miákits Ferenc kereskedelmi államtitkár 1919. január 15-én lépett ki a koncentrációs kormányból a Szociáldemokrata Párt választmányának határozata értelmében.

[46] Garbai Sándor, Weltner Jakab, Kunfi Zsigmond, Böhm Vilmos és később Garami Ernő.

[47] *Marx:* Az ellenforradalom győzelme Bécsben. Lásd *Marx-Engels* Művei. 5. köt. Kossuth Könyvkiadó 1961. 440. old.

[4!] *Engels:* Forradalom és ellenforradalom Németországban. Lásd *Marx-Engels* Művei. 8. köt. 3-4. old.

[48] Ugyanott, 70. old.

[60] Lásd a II. rész 50. sz. jegyzetét.

[81] *Marx:* A hegeli jogfilozófia kritikájához. Lásd *Marx-Engels* Művei. 1. köt. 386. old.

" *Marx:* Osztályharcok Franciaországban. Lásd *Marx-Engels* Művei. 7. köt. 17. old.

[ía] *Marx: A* hegeli jogfilozófia kritikájához. Lásd *Marx-Engels* Művei. 1. köt. 384-385. old.

[M] *Marx:* Az ellenforradalom győzelme Bécsben. Lásd *Marx-Engels* Művei. 5. köt. 440. old.

[í5] Helyesen: Nemzeti Liberális Polgári Párt. Elnöke Heinrich Ferenc vasáru-nagykereskedő, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank alelnöke volt.

[M] - tartózkodással.

[57] *Marx:* Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája. Lásd *Marx-Engels* Művei. 8. köt. 134. old.

[58] Kunfi Zsigmond és Garami Ernő.

[59] *Marx-Engels: A* Központi Vezetőség üzenete a Kommunisták Szövetségéhez. 1850. március. Lásd *Marx-Engels* Művei. 7. köt. 242. old.

[60] Kunfi Zsigmondnak a Magyarországi Szocialista Párt 1919. június 12-13-i pártgyűlésén elhangzott felszólalásra utal. Ezen a kongresszuson a párt a Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja nevet vette fel. (Lásd MMTVD 6/B köt. 23. old.)

[61] A II. Internacionáléval együttműködő Amszterdami Intemacionálé kötelékébe tartozó Nemzetközi Szállítómunkás Szövetség bojkottot szervezett az ellenforradalmi Magyarország ellen, hogy kifejezze szolidaritását a magyar proletariátussal. A bojkottra 1920. június 20. és augusztus 8. között került sor. Ekkor szünetelt a közlekedés, a postaforgalom, a telefon- és távirat-összeköttetés Magyarországgal. A bojkott megkezdésének napján sztrájkba léptek a tatabányai bányászok is. A kormánynak csak karhatalmi különítmények kirendelésével sikerült a bányászokat a munka felvételére kényszeríteni.

[42] Kim Béla steinhofi internálási helyéről 1920. március 20-án levelet intézett Leninhez, melyben felhívta a figyelmét arra, hogy az Ausztriában internált magyar népbiztosok élete veszélyben forog. Kérte Lenin segítségét. A szovjet kormány ezek után közölte az osztrák kormánnyal, hogy az Ausztriában fogva tartott magyar népbiztosokat egy, a Szovjet-Oroszországgal szövetséges kormány tagjainak tekinti. A szovjet kormány az osztrák hadifoglyok hazaengedésének egyik feltételéül szabta a magyar népbiztosok és más kommunista emigránsok Oroszországba való kiengedését. Litvinov helyettes külügyi népbiztos és Richter osztrák állami megbízott szerződést írtak alá erről, amelyet a szovjet kormány 1920. július 9-én, az osztrák kormány pedig július 14-én ratifikált.

Ennek eredményeképpen a magyar kommunista vezetők július 14-én szabadultak az internálásból, és Szovjet-Oroszországba utazhattak. (Lásd Bécsi Magyar Újság, 1920. július 17.)

63 Utalás Csicserin szovjet külügyi népbiztos 1920. augusztus 14-i táviratára, melynek eredményeként 1921. augusztus 8-án aláírták Rigában a fogolycsere-egyezményt a szovjet kormány és a magyar kormány között. Ennek keretében a szovjet kormány 400 bebörtönzött kommunistát szabadított ki a Horthy-fasizmus börtönéből a túszként Oroszországban internált magyar katonatisztek fejében. A fogolycsere-akció keretében szabadultak ki a halálra és életfogytiglani fegyházra ítélt népbiztosok is. (Bővebben lásd *Nemes Dezső:* Az ellenforradalom Magyarországon, 1919-1921. Akadémiai Kiadó 1962. 341-348. old.; Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon, 1919-1921. I. köt. Szikra 1956. 387-391. old.)

" Bővebben lásd Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon, 1919-1921. I. köt. 387-388. old.

" Lásd az I. rész 163. sz. jegyzetét.

** A Komintern II. kongresszusa 1920. július 23. és augusztus 7. között ülésezett Moszkvában.

" 1919 májusában Grigorjev vezetésével ellenforradalmi felkelés bontakozott ki Ukrajnában.

68 A párizsi békekonferencia nevében Wilson 1919. január 22-én felhívást tett közzé a sajtóban, amelyben meghívta az összes Oroszországban harcoló csoportok képviselőit az oroszországi béke helyreállításáról tartandó tanácskozásokra. A tanácskozás helyének a Herceg-szigeteket (Márvány-tenger) javasolta. Bár a szovjet kormány nem kapott meghívást a konferenciára, 1919. február 4-én rádiótáviratban közölte, hogy kész haladéktalanul tárgyalásokba bocsátkozni. Az antantkormányok a rádiótáviratot válasz nélkül hagyták. A konferencia nem jött létre.

** A Bajor Tanácsköztársaságot (1919. április i3.-május 1.) a németországi központi szociáldemokrata kormány által kiküldött csapatok fegyveres harcok után vérbe fojtották. Vezetőjét, Eugen Levinét kivégezték.

,0 Karl Renner mielőtt a béketárgyalásokra St. Germainbe utazott, 1919. május 11-én még Coolidge Archibald Caryval tárgyalt Nyugat-Magy arországról, és ekkor a következő kijelentést tette: úgy gondolja, hogy Magyarországon a bolsevik kormány hosszabb ideig képes fennmaradni, mert belső erők nem tudják megdönteni, ha azonban külföldi csapatok vonulnának be, akkor az egész „ügyet" két hét alatt el lehetne intézni.

71 A Komintern Végrehajtó Bizottsága elnökének, Zinovjevnek az aláírásával 1919. július 24-én jelent meg „An die Arbeiter dér Ententeländer!" (Az antantországok munkásaihoz I) címen a felhívás.

72 A rendeletet lásd MMTVD 6/A köt. 114. old.

73 Nép - új gazdasági politika (novaja ekonomicseszkaja polityika). Bevezetését az OK(b)P X. kongresszusa határozta el 1921 márciusában. A nép a proletárállam sajátságos gazdaságpolitikája a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet idején. Lásd Az OK(b)P X. kongresszusa. *Lenin* Összes Művei. 43. köt. Kossuth Könyvkiadó 1974. 1-117. old.

74 *Lenin:* Üdvözlet szikratávírón a Magyar Tanácsköztársaság kormányának. 1919. március 22. Lásd: *Lenin* összes Művei. 38. köt. 207. old.

75 Erre lásd a 68. sz. jegyzetet.

76 Erre lásd Kun és Csicserin táviratváltása. *(Sajtó alatt.)*

77 Rakovszky Iván belügyminiszternek az 1925. június 12-én, a választójogi vitában mondott beszédére céloz, ahol Rakovszky, bár nem szó szerint, de lényegében ezt a kijelentést tette. (Lásd Képviselőházi napló. 1922. XXXIII. köt. Athenaeum 1925. 187-189. old.)

[78] Kun Béla itt Nagy Vince Kossuth-párti képviselő felszólalásának alábbi részére utal: „Igenis mi nem vagyunk hajlandók sem jobboldali, sem baloldali szélsőségek felé támogatni ezt a kormányzatot. Azt akarjuk, hogy Magyarország annak a középútnak a politikáját kövesse, amely az európai demokrácia középútját jelenti." (Képviselőházi Napló. 1922. XXXIII. köt. 147. old.)

[79] Népszava, 1925. június 28. Elég volt a kivételes állapotokból.

[80] 1921. október 23-án a Horthyt támogató egyetemi zászlóalj és más alakulatok Budaörsnél ütköztek meg a puccsszerűen hazatérő IV. Károllyal.

[81] Jeremiah Smith, bostoni ügyvéd, 1924 és 1926 között népszövetségi főbiztos Magyarországon. A magyar kormány 1924-ben kölcsönt vett fel a Népszövetségtől. A kölcsön biztosítékául lekötötte a legfontosabb állami jövedelmeket, s ezeket csak a népszövetségi főbiztos hozzájárulásával lehetett felhasználni.

[82] 1924. augusztus 26-án Berlinben magyar-szovjet tárgyalások kezdődtek a diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatok felvételéről. Az egyezményeket szeptember 12-én a két ország megbízottai aláírták, október 10-én a Minisztertanács elfogadta az aláírt szerződéseket. A szerződés ratifikálását a magyar kormány húzta, halasztotta. A ratifikálás többszöri elhalasztása miatt, 1925 áprilisában a magyar-szovjet diplomáciai és kereskedelmi szerződés lekerült a napirendről.

[83] Horthy kormányzóvá választásával az ország király nélküli királysággá alakult. IV. Károly kétszer is megkísérelte a hazatérést (1921 márciusában és októberében), de mindkét alkalommal sikertelenül. Az ex-királyt az antant Madeira szigetére szállította, ahol 1922. április i-én meghalt.

[84] A magyar kormány képviselői 1920. június 4-én írták alá a Párizs melletti Trianon kastélyban a békeszerződést. A parlament 1920. november 14-én ratifikálta. (Lásd Magyar Törvénytár, 1921. évi törvénycikkek. Budapest 1922. 197-327. old.)

[85] Beniczky Ödön (1878-1931) - legitimista politikus, 1919-ben belügyi államtitkár az ellenforradalmi Friedrich-kormányban, majd a Huszár-kormány belügyminisztere. 1925. május 31-én a Somogyi-Bacsó-gyilkosság ügyében Horthy Miklós ellen tett súlyosan terhelő vallomást, és azt megjelentette az *Újság* című lapban. Ezért letartóztatták és elítélték. Szabadlábra kerülése után, 1931-ben öngyilkos lett.

[88] Gömbös Gyula (1886-1936) - ellenforradalmi politikus, a totális fasiszta diktatúra bevezetésének harcosa. 1918-ban vezérkari százados, a Tanácsköztársaság idején tagja a bécsi ellenforradalmi komitének, Horthy egyik bizalmi embere. Jelentős szerepet játszott Habsburg Károly második visszatérési kísérletének megakadályozásában. 1932 és 1936 között miniszterelnök volt. A hitleri Németországhoz való közeledés híve.

[87] Az 1. és 2. pont után az eredetiben is a 4. pont következik.

[88] 1920. február 17-én Somogyi Bélát, a *Népszava* szerkesztőjét és Bacsó Bélát, a lap munkatársát az ellenforradalmár Ostenburg-különítmény tagjai meggyilkolták. Bár Beniczky Ödön 1925 májusában a gyilkosság ügyében súlyosan terhelő vallomást tett Horthy Miklós ellen, a Szociáldemokrata Párt vezetői nem indultak támadásba. Sőt Malasits Géza 1925. június 19-én a parlamentben kijelentette: „Mi ezután lábhoz tett fegyverrel várjuk és figyeljük az új vizsgálat lefolyását." (Képviselőházi Napló, 1922. XXXIII. köt. 432. old.)

[89] 1925. május 22-én folyt le a budapesti törvényhatósági bizottság újjáválasztása. A Szociáldemokrata Párt ezen a választáson „demokratikus blokk"-ot alkotott a polgári ellenzékkel. Ennek eredményeként a városházára 54 szociáldemokrata városatya került.

[90] A legitim (törvényes) uralkodóházhoz, ti. a Habsburgokhoz való ragaszkodás.

[91] 1923. június 21-én Körmenden a legitimisták programadó gyűlést tartottak, melyen

a nemzeti királyságról és a királyi jogfolytonosság helyreállításáról szónokoltak. *(Rákosi Jenő:* A körmendi beszámoló. Pesti. Hírlap, 1925. június 23.)

92 *Frondőrködés* - mindenáron való ellenzékieskedés. Nyughatatlan, duzzogó, elégedetlen politikai magatartás. A kifejezés eredete: 1648-tól 1653-ig zajlott le Franciaországban az utolsó nagy főnemesi mozgalom (Fronde) az abszolút királyi hatalom ellen.

93 *Ad oculos* - szemmel láthatóan, világosan, kézzelfoghatóan.

94 Kárpátalja. Ma az Ukrán SZSZK-hoz tartozik.

95 *L'Ami de Peuple (A Nép Barátja),* 1792 szeptemberétől pedig *& Journal de la République frangaise (A Francia Köztársaság Újságja)* volt Jean-Paul Marat-nak, a nagy francia forradalom egyik kiemelkedő vezérének lapja.

08 Vörös Újság, 1919. február 6. Hiába fojtogattok.

91 Vörös Újság, 1919. május 15. Kun Béla elvtárs előadása a pártszervezetekről és a szakszervezetekről.

98 *Lenin:* A „baloldaliság", a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Összes Művei. 41. köt. Kossuth Könyvkiadó 1974. 10. old.

99 *Lenin:* Az OK(b)P VIII. kongresszusa. Beszéd a kongresszus befejezésekor. Március 23. Lásd *Lenin* összes Művei. 38. köt. 204-205. old.

100 A Kommunista Intemacionálé alakuló kongresszusa 1919. március 2-6. között ülésezett Moszkvában.

101 *Lenin: A* Harmadik Intemacionálé és helye a történelemben. Lásd *Lenin* Összes Művei. 38. köt. 295. old.

102 Paul Levi (1883-1930), Németország Kommunista Pártja egyik alapítója.

103 *Lenin:* Előadói beszéd a Szovjet Köztársaság külső és belső helyzetéről. A Munkás- és Vöröskatona-küldöttek Moszkvai Szovjetjének rendkívüli plenáris ülése. 1919. április 3. Lásd *Lenin* Összes Művei. 38. köt. 251-252. old.

104 Az ausztromarxizmus, a reformizmus egyik centrista válfaja, az Osztrák Szociáldemokrata Pártban alakult ki.

105 Kun Béla itt értelemszerűen hivatkozik Leninre. Az idézet pontos szövege: „És ha sikerült az októberi forradalom után egy esztendeig fennmaradnunk, ezt annak köszönhetjük, hogy a nemzetközi imperializmus a rablók két csoportjára szakadt: az angolokra-franciákra-amerikaiakra és a németekre, akik élethalálharcot vívtak egymással, s akiknek kisebb gondjuk is nagyobb volt nálunk." *Lenin:* Beszéd a nemzetközi helyzetről. A munkás-, paraszt-, kozák- és vöröskatona-küldöttek szovjetjeinek VI., rendkívüli összoroszországi kongresszusa. 1918. november 6-9. Lásd *Lenin* Összes Művei. 37. köt. 148. old.

106 Lásd *Engels: A* magyar harc. Lásd *Marx-Engels* Művei. 6. köt. 165-166. old.

107 Eszerek - a „szociálforradalmárok" rövidítése. 1902-ben különböző narodnyik csoportokból alakult kispolgári párt. Politikai programjuk a földesúri földek átadása a parasztoknak és a polgári demokrácia kivívása volt. Tagadták a munkásosztály vezető szerepét s elvetették a proletárdiktatúrát. Balszárnyuk 1917 őszén különvált, és 1918. márciusig a bolsevik párttal együtt részt vett az első szovjetkormányban. A breszti béke megkötése után harcot kezdtek a szovjethatalom ellen, és az ellenforradalmárok oldalára álltak.

108 *Lenin:* Levél a petrográdi munkásokhoz a keleti front megsegítéséről. Lásd *Lenin* Összes Művei. 38. köt. 260. old. - Lenin ezt a levelet 1919. április 10-én írta, a szövegben hibás dátum szerepel.

109 *Neutralitása* - semlegessége.

110 *Defetizmus* - kishitűség, csüggedés.

111 *„Laetius ex trunco florebit."* - „A törzsből szebben felvirul". Szolarcsik Sándor, a magyar jakobinus mozgalom résztvevője budai börtöne falára rajzolta a „szabadság

fáját", s ez alá írta az idézett mondatot. A fa kettémetszett törzsére Martinovicsnak, ágaira a mozgalom többi tagjának nevét írta.

112 Vö. *Károlyi Mihály:* Hit, illúziók nélkül. Magvető Könyvkiadó 1978. 185-191. old.; *Károlyi Mihály* Válogatott írásai. Gondolat Könyvkiadó 1964. II. köt. 488. old.

113 Vö. *Otto Bauer:* Die österreichische Revolution. Wien, Wiener Volksbuchhandlung 1923.

114 A párt szervezeti szabályzatát lásd Vörös Újság, 1918. december 28. és MMTVD 5. köt. 357. old.

115 A századforduló után az MSZDP vezetőségének egyre nyíltabbá váló opportunista politikájával szemben kialakult és mindjobban erősödött a baloldali ellenzéki mozgalom. Az ellenzék egyik legtekintélyesebb vezetője Alpári Gyula volt.

116 A svájci Zimmerwaldban 1915 szeptemberében megtartott nemzetközi értekezlet jelentette az első lépést a háború elleni internacionalista mozgalom fejlődésében. Magyarországra csak töredékesen, főleg centrista közvetítéssel jutottak el ezek az eszmék, mégis hatással voltak a későbbiek során az itt kialakuló antimilitarista mozgalomra.

117 Luxemburgista irányzat - Rosa Luxemburgról nevezték el. Rosa Luxemburg a Kommunisták Németországi Pártja egyik megalapítója, a nemzetközi kommunista mozgalom egyik kiemelkedő egyénisége.

1,8 Szabó Ervin (1877-1918) a magyar munkásmozgalom jelentős alakja, a baloldali ellenzék egyik vezetője, 1911-től a Fővárosi Könyvtár igazgatója. Az MSZDP opportunista politikájának bírálata során az anarchoszindikalizmushoz jutott el. Az imperialista háború elleni antimilitarista mozgalom egyik irányítója, szellemi vezetője volt.

118 1925-ben a Rákosi-pemek 53 vádlottja volt. Közülük statáriális bíróság elé állították Rákosi Mátyást, Vas (Weinberger) Zoltánt, öry Károlyt, Gőgös Ignácot és ~~Hámán~~ Katót. Ügyüket később rendes bíróság elé utalták. A Rákosi-per tárgyalása 1926. július 12. és augusztus 4. között folyt le.

A Szántó-perben a vádlottak száma 61 volt, közülük 31 vádlottat állítottak statáriális bíróság elé 1923 február-márciusában. Ügyüket 1927. április 22-én rendes bíróság elé utalták. A tárgyalás 1927. október 17-től november 9-ig tartott.

120 *Miskolczy Ágost:* Tűz a föld alatt. Magyar Szemle, 1930. november. 242. old.

121 1930. szeptember elsején Budapesten körülbelül százezer munkás tüntetett az uralkodó osztályok politikája ellen, amely a dolgozókra hárította a gazdasági válság terheit.

122 *Lenin:* Az OK(b)P VIII. kongresszusa. Beszéd a kongresszus befejezésekor. Lásd *Lenin* összes Művei. 38. köt. 204. old.

123 *Lenin:* A Munkás- és Vöröskatona-küldöttek Moszkvai Szovjetjének rendkívüli plenáris ülése. Lásd *Lenin* Összes Művei. 38. köt. 252. old.

124 Sajtóhiba a „proletárforradalom" helyett.

125 Helyesen: Vix alezredes.

126 Lásd az I. rész 163. sz. jegyzetét.

127 Linder Béláról van szó, aki 1918. október 31-től november 9-ig volt hadügyminiszter.

128 *Modus vivendi* - megélhetési mód, olyan megoldás, amely a különböző érdekeket próbálja áthidalni, vagy két ellentétes tényező egymás melletti létezését biztosítja.

129 Bartha Albert hadügyminiszter lemondását reakciós intézkedései miatt követelték a katonák. Bartha csökkenteni akarta a szocialista gondolkodású katonákból álló ezredek létszámát, ezenkívül megkezdte a forradalmi erők elleni különleges riadózászlóaljak és tiszti ezredek szervezését.

130 A KMP 1919. február i-én az esedékes lakbérek fizetésének megtagadására szólította fel a budapesti proletárházak lakóit.

131 Az említett esemény 1919. február 20-án volt.

Isa A helyes dátum': március 23.

133 1919. március 18-án, a Párizsi Kommün évfordulóján több mint ötezer munkás részvételével gyűlés volt Csepelen. A gyűlés résztvevői nagy lelkesedéssel határozatot fogadtak el, melyben bejelentették csatlakozásukat a Kommunisták Magyarországi Pártjához, követelték a bebörtönzött kommunisták azonnali szabadon bocsátását és a proletárdiktatúra kikiáltását.

134 *Böhm Vilmos:* Két forradalom tüzében. München, Verlag für Kulturpolitik 1923. 187. sz.

135 1919. február 21-én a Szociáldemokrata Párt kommunistaellenes tüntetést szervezett. A résztvevők számát a *Népszava* 1919. február 22-i cikke nem jelöli meg pontosan.

138 Magyarországon a Nemzeti Tanács 1918. október 25-én alakult. Részt vettek benne: a Károlyi-párt, a Szociáldemokrata Párt és a Radikális Párt. A Nemzeti Tanács programnyilatkozatában követelte Magyarország elszakadását Ausztriától (a Habsburg-ház uralmának fenntartásával), az azonnali különbékét, az általános, egyenlő és titkos választójogot, a földreformot és a magyarországi nemzetiségek autonómiáját a magyar állam keretein belül. A polgári demokratikus forradalom győzelme után a Nemzeti Tanács alakította meg a kormányt. A Nemzeti Tanács 1919. március 20-án feloszlott.

137 Ébredő Magyarok Egyesülete - szélsőséges ellenforradalmi, soviniszta szervezet, 1918 novemberében kezdte a szervezkedést és 19x9 januárjában alakult meg. A fasizmus idején a Horthy-rendszer egyik támasza volt.

158 *Weltfremd* - a világtól elzárkózott, életidegen.

la“ A Károlyi-féle kormányzat 1919 áprilisára nemzetgyűlési választásokat hirdetett. A KMP a nemzetgyűlési választások bojkottálására és a tanácsok hatalmának kivívására hívta fel a munkásokat.

140 *Lenin:* Egy publicista jegyzetei. Lásd *Lenin* Összes Művei. 40. köt. Kossuth Könyvkiadó 1974. 124. old.

141 Helyesen: március 18-án.

Névmutató

Adler, Friedrich - 151, 158, 162, 504
Adler, Victor - 508
Akszelrod, P. B. - 158
Alizé, Henri - 282, 283
Alpári Gyula - 179, 477, 503, 519
Andrássy Gyula 47, 131, 138, 143, 147, 148* 333. 5°2, 514
Apponyi Albert - 47, 48, 131, 143, 438

Bacsó Béla - 438, 517
Báli Mihály - 402
Bárczy István - 437
Bartha Albert - 519
Batthyány Tivadar - 488
Bauer, Ottó - 92, 235, 431, 473, 519
Bebel, August - 504
Bécourt - 496
BeneS, Eduard - 499
Beniczky Ödön - 437, 517
Berend Iván - 508
Berinkey Dénes - 504
Bemát István - 233
Bernstein, Eduard - 109, 158
Bethlen István - 333, 434, 436, 438, 439, 478, 488, 514
Biermann István - 269, 509
Bíró Lajos — 228, 229
Bogár Ignác - 9, 164, 170, 174, 504, 505, 506
Bolánszky Lajos - 512
Bonaparte, Louis (III. Napóleon) - 55, 399, 402, 495, 497, 498, 500, 510, 514, **515**
Bonyhádi Tibor - 512
Bourbon, Louis (XIV. Lajos) - 308
Bozdogh Emil - 142
Böhm Vilmos - 214, 402, 405, 484, 509, 512, 515, 520
Bracke, Wilhelm - 164, 504
Branting, Hjalmar - 156, 158
Bresztovszky Ernő - 133, 134, *135*, 136, 137, 138
Buchinger Manó - 179, 382
Buharin, N. I. - 8, 56,179, 478, 498, 506, 510
Burián István - 145

Cereteli, I. G. - 26, 45
Chlepko Ede - 477
Chorin Ferenc - 382
Clemenceau, Georges - 11, 282, 283, 284, 308, 313, 317, 319, 328, 350, 497, 510, 511, 512
Coolidge, Archibald C. - 516
Czemin, Ottokár - 34, 97
Czóbel Ernő - 282, 283

Csemoch János - 131
Csemov, V. M. - 45
Csemy József - 512
Csheidze, N. Sz. - 26
Csicserin, G. V. - 10, 221, 353, 420, 430, 507, 510, 512, 516
Csilléry András - 512
Csizmadia Sándor - 514
Csömör Gábor - 512

David, Eduard - 27, 252, 508
Dittmann, Wilhelm - 418
Dózsa György - 86
Drobnik Ferenc - 142
Dühring, Eugen - 498, 499, 500, 505, 507

Engels, Friedrich - 5, 39, 50, 54, 55, 56, 60, 63, 66, 76, 106, 110, 137, 247, 265, 285, 329, 338, 384, 387, 389, 400, 402, 464, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 503, 5°4$_3$ 5°5j 5°6, 507, 508, 510, 511, 513, 514, 515, 518
Épp, Franz - 505
Erdélyi Mór - 268, 270
Erhardt, Hermann - 505
Emszt Sándor - 514
Esterházy herceg - 87

Fabritius Győző - 506
Fischer, Ruth - 466
France, Anatole - 228, 308
Franchet d'Esperey, Louis F. - 432, 464, 482, 510
Frank Leó - lásd Frankéi Leó
Frankéi Leó - 46, 497
Freeman, F. Williams - 362
Friedrich István - 398, 399, 402, 512, 514

Gábor Károly - 314
Garami Ernő - 48,138,147,148,179,477, 513. 515
Garbai Sándor - 9, 195, 351, 352, 515
Gorkij, Maxim - 215, 216, 507
Gőgös Ignác - 519
Gömbös Gyula - 437, 488, 517
Grigorjev, N. A. - 423, 467, 516
Groó Géza - 512
Grumbach, Solomon - 156
Guesde, Jules - 477

Gyenyikin, A. I. - 11, 422, 428, 467

Habsburg, József - 362, 502, 505, 513
Habsburg, Károly, IV. - 45, 48, 69, 497, 5°Ij 517
Hajdú Gyula - 349, 511
Haller István - 5x4
Hámán Kató - 519
Haubrich József - 512
Heinrich Ferenc - 515
Helfgott Ármin - 503
Henderson, Arthur - 158
Hevesi Gyula - 151, 503
Hilferding, Rudolf - 287, 297
Hindenburg, Paul von - 156, 430
Hirossik János - 503
Hoffer - lásd Hoffmann, Adolf
Hoffmann, Adolf - 28, 496
Hoffmann, Max - 42, 190, 497
Hohenzollern, Vilmos, II. - 26, 45, 69
Hoover, Herbert - 362
Horthy Miklós - 362, 402, 405, 417, 418, 428, 434, 437, 438, 444, 514, 516, 517, 520
Huszár Károly - 402, 405, 513, 514, 517
Huysmans, Camille - 156

Jancsó Károly - 150
Jaross Béla - 6
Jászi Oszkár - 48, 131, 147, 477, 488
Jaurés, Jean - 160, 308, 503

Kakas Ferenc - 512
Kandó Kálmán - 382
Károlyi Mihály - 87, 131, 134, 138, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 168, 345, 350, 376, 410, 411, 412, 431, 438, 444, 471, 472, 473, 476, 482, 483, 487, 488, 490, 501, 502, 504, 505, 506, 510, 519, 520
Kautsky, Kari - 5, *26.* 33, 109, 155, 158, 208, 235, 252, 286, 418, 496, 506, 508, 514
Kelen József - 152, 503
Kerenszkij, A. F. - 45, 92,105,108,143, 144, 146, 148, 149, 157, 158, 502
Kolcsak, A. V. - 209, 210, 422, 423, 428, 467
Komját Aladár - 151, 503
Kormos - 512
Kornyilov, L. G. — 31, 108, 496
Korvin Ottó - 151, 152, 477, 503
Kossuth Lajos - 465
Kovács Mátyás - 142
Krilenko, N. V. - 28
Krisják Mátyás - 142
Krupszkaja, N. K. - 163, 504
Kuh, Frederick - 360
Kunfi Zsigmond - 137, 138, 147, 179, 297, 298, 299, 343, 402, 405, 412, 417, 418, 420, 477, 483, 490, 515
Küvér Lajos - 512

Ladré - 496
Landler Jenő - 179
Lassalle, Ferdinand - 504
László Jenő - 150, 151, 152
Lebovics Farkas - 162, 504
Ledebour, Georg T. - 27, 28

Lékai János 503
Lenin, V. I. (Tulin, Iljin, Frey álnéven) - 5, 6, 7, 8, 9, 12, 28, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 131, 136, 137, 147, 151, 162, 165, 169, 173, 176, 179, 207, 209, 211, 212, 219, 238, 244, 252, 301, 324, 353, 394, 415, 422, 429, 430, 443, 448, 457, 458, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 480, 492, 493, 498, 499, 500, 501, 502, 504, 505, 506, 508, 510, 512, 513, 515, 516, 518, 519, 520
Levi, Paul - 461, 463, 466, 480, 518
Levine, Eugen - 516
Liebknecht, Kari - 26, 28, 57, 137, 161, 165, 181, 322, 477, 497, 498, 505, 513
Liebknecht, Wilhelm - 48, 176, 317, 497, 504
Linder Béla - 519
Litvinov, M. M. - 420, 515
Lloyd George, David - 308
Longuet, Jean - 155
Loria, Achille - 231
Loriot, Fernand - 286
Lovászy Márton - 488
Löbl Mór - 512
Löschner Márton - 512
Ludendorff, Erich - 34
Lunacsarszkij, A. V. - 179
Luxemburg, Rosa - 57, 165, 477, 498, 5i3> 519

Mackensen, August von - 482
Malasits Géza - 517
Marat, Jean-Paul - 452, 518
Martinovics Ignác - 519
Martov, L. - 106, 147, 502
Marx, Kari - 5, 25, 27, 29, 30, 35, 36, 43, 46, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 63, 66, 76, 77, 92, 93, 105, 106, 110, 153, 154, 156, 157, 164, 165, 207, 226, 247, 255* 265, 285, 290, 297, 302, 311, 384, 389, 396, 399, 4°o, 402, 405, 411, 414, 458, 477, 495, 496, 497, 498, 499 500, 5°3j 5°4, 5°5, 506, 507, 508, 510, 511, 513, 514, 515, 518
Masaryk, Tomas G. - 91, 92, 94, 214, 499
Matuzović, Ivan - 142
Max Miksa - 512
Mehring, Franz - 165, 498
Mészáros Gábor - 505
Mészáros Sándor - 512
Miákits Ferenc - 402, 515
Milei György - 18, 503
Miljukov, P. N. - 147, 502
Miskolczy Ágost - 478, 519
Molnár Miklós - 351, 512
Mosolygó Antal - 477, 503
Münnich Ferenc - 6

Nagy Vince - 433, 435, 516
Nagy Zsuzsa, L. - 509
Némec, Antonin - 91, 92, 156
Nemes Dezső - 516
Neumayer Géza - 512
Noske, Gustav - 92, 158, 383, 388, 415, 471, 490, 513

Őry Károly - 519

Pannekoek, Anton - 477
Papp Sándor - 512
Peidl Gyula - 179, 485, 512, 513
Peluso, Edmondo - 31, 496
Pescariu, Ariton (Peszkárid, Hariton) -142
Petljura, Sz. V. - 430, 467
Peyer Károly - 402, 512, 515
Pogány József - 179
Poincaré, Raymond - 497
Pór Ernő - 142
Potreszov, A. N. - 106
Presanceau - lásd Pressemane, Adrien
Pressemane, Adrien - 308, 510
Prohászka Ottokár - 86, 87, 130, 131, 499

Radek, Kari - 170, 477
Rákosi Jenő - 438, 518
Rákosi Mátyás - 478, 519
Rakovszkij, K. G. - 353, 512
Rakovszky Iván - 433, 435, 516
Ránki György - 508
Rathenau, Walter - 342
Reiner Károly - 6
Renaudel, Pierre - 155, 158
Renner, Karl - 44, 45, 92, 3*8, 423, 431, 516
Richter - 515
Ripka Ferenc - 437, 438
Rjazanov, D. B. - 28
Rodzjanko, M. V. - 502
Romanelli, Guido - 362
Romanov, Miklós, II. - 69, 81, 499
Romanov, Sándor, III. - 106

Rónai Zoltán - 300
Rossbach, Gerhard - 505
Rudas László - 150, 151, 261, 339, 477, 5°3, 5°5
Rudnyánszky Endre - 162, 179, 353, 504, 5°5, 512

Sadoul, Jacques - 162, 504
Sallai Imre - 503
Samen - 45
Scheidemann, Fhilipp - 26, 27, 28, 92, I3i» 137, 155. 235, 374
Schőn Gábor - 512
Seidler Ernő - 6, 150, 151
Sipőcz Jenő - 437
Sixtus pármai herceg - 497
Smith, Jeremiah - 434, 517
Smuts, Iaan C. - 204, 317, 318, 362, 506
Somogyi Béla - 438, 517
Sonnino, Giorgio S. - 308
Sorge, Friedrich A. - 498
Soukup, Frantisek - 91, 92
Steiger János - 512
Strasser, Josef - 162, 164
Stürmer, B. V. - 44, 45
Sugár Tivadar - 503

Szabó Ervin - 128, 129, 150, 151, 152, 164, 477, 478, 501, 503, 519
Szamuely György - 142
Szamuely Tibor - 498
Szántó Béla - 150, 151, 152, 446
Szántó Zoltán - 478, 519
Szende Pál - 509
Szilágyi Lajos - 438
Szkobelev, M. I. - 26, 28
Szolarcsik Sándor - 518
Szterényi József - 249, 440, 501, 508

Taylor, Frederik W. - 51, 256, 498
Teleki Pál - 419
Tisza István - 34, 96, 97, 119, 130, 131, 144, 145, 146, 147, 330, 438, 502
Tóth István György - 18
Tóth János - 500
Trepov, A. F. - 1x9, 501
Trockij, L. D. - 28
Troubridge, Ernest - 362
Turati, Filippo - 155
Tiltzow - 505

Uljanov, A. I. - 106
Uljanov, V. I. - lásd Lenin
Uljanova, M. I. - 163, 504

Vágó Béla - 150, 151, 152, 179, 477, 4«3
Vanczák János - 400, 435, 514
Vántus Károly - 142, 502
Varga Jenő - 494
Vas Zoltán (Weinberger) - 478, 519
Vázsonyi Vilmos - 37, 47, 48, 131, 438, 488, 497
Vinnyicsenko, Lev - 506
Vix, Ferdinand - 207, 310, 434, 462, 470, 485, 486, 491, 506, 519

Weigel - 179
Weiss - 362
Wekerle Sándor - 96, 97, 119, 145, 501, 511
Weltner Jakab - 46, 198, 297, 348, 349, 352, 362, 381, 382, 483, 506, 511, 512, 515
Westphalen, Jenny von - 54
Wilson, Woodrow - 130, 131, 145, 168, 181, 213, 218, 308, 309, 362, 505, 509, 516
Wolff, Friedrich W. - 54
Wolff Károly - 437, 514

Zetkin, Clara - 498
Zinovjev, G. J. - 431, 516
Zola, Émile - 228

Zsigmond László - 500

Tartalom

Előszó 5

I. A SZOCIALISTA FORRADALOMÉRT

A parasztság helyzete Magyarországon 21
Lehetséges-e a forradalom Németországban 25
A forradalmi Internacionáléról 29
Munkástanácsok Magyarországon 36
Keletről Nyugatra 39
Az agitáció új útjai a hadifoglyok között 42
Az osztrák-német imperializmus válsága 44
Az elvtelenek kongresszusa 46
A munkásosztály és a kommunizmus 49
Marx Károly (1818-1883) 53
Mit akarnak a kommunisták? 56
Előszó 56
I. A munkásság válaszúton 60
II. Erőszakra erőszak 66
III. Üt a szocializmushoz 69
IV. Kik tehát a kommunisták? 75
A militarizmus 78
Kié a föld? 85
A „forradalmi" sovinizmus gyümölcsei 91
A forradalom szülési fájdalmai 96
Kommunisták és a nemzetiségi kérdés 99
Első levél 99
Második levél 102
Lenin - Előszó Lenin „A harc útja" c. könyvéhez 105
Lenin élete 106
Lenin és a bolsevizmus 108
Ki fizet a háborúért? 111
Forradalom Magyarországon 117

Mi a Tanácsköztársaság? ... 120
A munkástanács - a felszabadító ... 121
Kinek van joga a tanácsköztársaságban ? ... 123
A tanácsköztársaság szervezete ... 124
Jó volna, ugye? ... 126
A hatalomnak harc az ára ... 127
Szabó Ervin ... 128
Elvégeztetett! ... 130
„A bolsevikiek ítélete" ... 133
Jegyzőkönyvi kivonat a Magyar Kommunista Csoport 1918. október 25-i és november 4-i értekezletéről ... 139
A magyar „Kerenszkij-uralom" ... 143
Összehívjuk az alakuló ülést. Kun Béla 1926-ban írt faliújságcikke a KMP megalakításának előkészítéséről ... 150
Bem ... 153
Mi a nemzetköziség ? ... 154
Berni problémák ... 155
A mérleg ... 159
Levél V. I. Leninhez. 1919. január 5 ... 162
Levél Bogár Ignáchoz. 1919. március ... 164

II. SZOCIALISTA FORRADALOM MAGYARORSZÁGON

Üdvözlet az orosz szovjetkormánynak ... 173
Magyarország a második szovjetköztársaság. Beszéd a kommunista párt bizalmi férfiainak értekezletén. 1919. március 22 ... 174
A pártegység. Levél az elvtársakhoz ... 176
Rádióüzenet Leninhez. 1919. március 27 ... 179
A proletariátus egységéről. 1919. március 29 ... 180
Nyilatkozat a *Neue Freie Presse* munkatársának. 1919. március 30 ... 183
A kommunizmus győzelme nem áll meg Magyarország határainál. A *Vaterland* tudósítójának adott interjú ... 185
Távirat az esseni bányászokhoz. 1919. április 2 ... 186
A munkásoknak már van hazájuk. Egy amerikai újságírónak adott interjú ... 187
Szakítani! ... 188
A Tanácsköztársaság külpolitikájáról. Nyilatkozat a *Hamburger Fremdenblatt* budapesti tudósítójának ... 190
Üdvözlet a Bajor Tanácsköztársasághoz ... 192
A *Vörös Újság* tudósítása a Budapesti Tanács április 11-i üléséről ... 194
A proletár testvériségért! Beszéd a tatabányai bányászok nagygyűlésén. 1919. április 13 ... 196
Előadás a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén, 1919. április 15 ... 198
Beszéd a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén, 1919. április 19 ... 204

Levél Leninhez. 1919. április 22..... 207
A taskenti *Világszabadság* különkiadásban, Lenin zárószavaival közli a Magyar Tanácsköztársaság felhívását az orosz Vörös Hadseregben harcoló magyar vöröskatonákhoz 209
Kun Béla távirata Leninnek az ukrán kormánnyal való megegyezés lehetőségéről a Magyar Tanácsköztársaság megmentése érdekében. 19x9. április 27..... 212
A Forradalmi Kormányzótanács külügyi népbiztosának békeajánlata Wilson-hoz, a csehszlovák, a jugoszláv és a román kormányhoz. 1919. április 30..... 213
Beszéd a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén. 1919. május 2..... 215
A Magyar Tanácsköztársaság Forradalmi Kormányzótanácsának határozata az Oroszországban és Ukrajnában levő magyar proletárok mozgósításáról. 1919. május 8..... 221
A pártprogram módosítása 222
Első előadás. 1919. május 11..... 222
Második előadás. 1919. május 13..... 224
Harmadik előadás. 1919. május is..... 232
Negyedik előadás. 1919. május 19..... 246
Ötödik előadás. 1919. május 22..... 257
Az ellenforradalmi kormányokról. Nyilatkozat az *Abendnák*..... 263
Beszéd Sopronban a nyugat-magyarországi Német Tanács ülésén. 1919. május 265
Beszéd a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén. 1919. május 31..... 267
Beszéd a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács Városi Színházban tartott ünnepi ülésén. 19x9. június 7..... 271
Beszéd Kassa felszabadulási ünnepségén. 1919. június 10..... 280
Kun Béla jegyzékváltása a párizsi békekonferencia elnökével, Clemenceau-val. 1919. június 10..... 282
A pártprogram vitája az országos pártgyűlésen. 1919. június 12-13..... 285
Előadói beszéd..... 285
Válasz a pártprogramra vonatkozó felszólalásokra..... 298
Nyilatkozat a *Daily Newsnak*. 1919. június 14..... 301
A tanácsok országos gyűlése. 1919. június 14-23..... 302
A tanácskongresszus üdvözlése. 1919. június 14..... 302
Előadói beszéd a Tanácsköztársaság külpolitikájáról. 1919. június 19..... 3°5
Beszéd az ifjúmunkások kongresszusán. 1919. június 21..... 322
Választávirat Leninnek az antantjegyzék elfogadásáról. 1919. június 21..... 324
Beszéd a Szövetséges Központi Intéző Bizottság ülésén. 1919. június 25..... 325
Kun Béla Clemenceau-hoz intézett táviratában kezességet kér a románok visz-szavonulására. 1919. június 25..... 328
Forradalom és ellenforradalom. Beszéd az Engels Laktanyában. 1919. július 6. . 329
A diktatúra a proletárság demokráciáját jelenti. Beszéd a miskolci munkások gyűlésén. 1919. július 8..... 332
A Szövetséges Központi Intéző Bizottság ülése. 1919. július 15..... 334
Előadói beszéd..... 334

Zárszó 348
Kun Béla Rudnyánszky Endréhez intézett táviratában sürgős katonai támogatást kér Lenintől. 1919. július 28. 353
Felhívás a világ proletárjaihoz válaszul a tanácskormány távozását követelő antantnyilatkozatra. 1919. július 31. 354

III. TÖRTÉNELMI TANULSÁGOK

Forradalmi múlt. 1919. december 359
Beszélgetés Kun Bélával. 1919. december 21. 360
A sárga szocialisták 361
Az antantdiplomaták 362
Szocializálás és földművelés 363
Vörös- és fehérterror 363
A nemzetközi forradalom 364
Forradalomról forradalomra. 1920. január 20. 366
I. Forradalomról forradalomra 366
II. Üjult erővel - osztályharcra 372
III. Elvi szervezet és cselekvési egység 379
IV. A kommunista taktika 387
V..Milyen legyen a kommunista szervezet? 392
VI. A helyzet értékelése 396
Utószó 401
Marxista elmélet - forradalmi gyakorlat 406
A pártok szerepe a diktatúra keletkezésében 410
Mi nyitja meg a börtönök kapuit? 417
A szociáldemokrata tehetetlenség 418
Az orosz proletárdiktatúra reálpolitikája 419
Nemcsak a népbiztosokért! 419
Mit kell az ifjúságnak a magyar proletárforradalomból tanulnia ? 421
Tanács-Magyarország a Szovjetunió szövetségese. A Magyar Tanácsköztársaság ötödik évfordulójára 429
Lesz-e még forradalom Magyarországon? 433
A magyar forradalmak öröksége 435
A magyar demokrácia sorsa 436
A munkásmozgalom helyzete és általános feladatai 441
Tanuljunk a paraszttól! Megjegyzések a parasztkérdésről ipari munkások számára 445
A munkásság és parasztság szövetsége a magyar forradalom első és második szakaszában 446
Hogy építsük az új szövetséget? 448
Kilenc év távolából. A *Vörös Újság* olvasása közben 452
A magyarországi proletárforradalom 10. évfordulójára 457
A magyarországi proletárforradalom tanulságai 469

Elsiettük-e a KMP alapítását? Megjegyzések a KMP alakulásának 12. évfordulója táján..... 475
Miért győzött Magyarországon a proletárforradalom? A Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság 15 éves évfordulójára..... 480
A KMP és a hatalom kérdése..... 481
Az osztály erők Magyarországon a forradalom pillanatában..... 487
Miért nem tudtuk a győzelmet kihasználta?..... 491
Jegyzetek..... 495
Névmutató 521

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója

Athenaeum Nyomda, 78.3679 - Budapest, 1979
Íves magasnyomás
Felelős vezető:
Soproni Béla vezérigazgató

Szerkesztette: Farkas Mária
A kötet műszaki gondozását
a Kiadó Kellner Sándor szocialista brigádja
végezte társadalmi munkában
Műszaki vezető Mózes Tibor
Terjedelme 39,9 (A/5) ív